MIHÁLYFI ÁKOS

BESZÉDEI

I. KÖTET

EGYHÁZI BESZÉDEK

A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT KIADÁSA

MIHÁLYFI ÁKOS

BESZÉDEI

AZ ÜNNEPNAPOK ÉS EGYHÁZI BESZÉDEK

TETEMESEN BŐVITETT ÚJ KIADÁSA.

I. KÖTET

EGYHÁZI BESZÉDEK

BUDAPEST

KIADJA A SZENT ISTVÁN-TÁRSULAT.

Nihil obstat.

Dr. Michaël Marczell
censor dioecesanus.

Nr. 3382.

Imprimatur.

Strigonii, die 19. Semptembris 1929.

Dr. Julius Machovich
vic. gen.

Imprimi permittitur.

Zircii, die 23. Sept. 1929.

Adolphus
abbas.

STEPHANEUM NYOMDA ÉS KÖNYVKIADÓ R. T.
Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. — Nyomdaigazgató: Kohl Ferenc.

ELŐSZÓ.

Ezen beszédek egy része, mely a túlvilágról szól, immár negyedik, két másik tekintélyes része harmadik, illetve második kiadásban jelenik meg, de van legalább 20—25 beszéd e gyüjteményben, melyeknek nagy része még nem jelent meg, másik része az Evangélium című folyóiratban vagy külön füzetben látott napvilágot.

Éveken át az egyházi szónoklattan tanára voltam s az egyházi ékesszólás elméletét is megírtam Igehirdetés című művemben. Természetes tehát, hogy beszédeimet is igyekeztem az elmélet szabályai szerint kidolgozni. Nem szerettem s nem is használtam soha a nagyhangú frázisokat, viszont minden beszédemben törekedtem a tárgyalt, sokszor nagyon is elvont hitigazságokat világosan előadni és az élettel kapcsolatba hozni.

Az első kötet egyházi beszédeimet adja. Ezek úgyszólván kivétel nélkül ünnepi és alkalmi beszédek, amit megmagyaráz az a körülmény, hogy nem voltam soha valamely templom állandó lelkésze vagy hitszónoka. A második kötet a különböző egyesületekben, kath. nagygyűléseken, a Szent István Akadémia gyűlésein és temetéseken mondott beszédeimet tartalmazza.

E beszédek kiadására az a meggyőződés ösztönzött, hogy fiatal paptársaimnak ezen gyüjteménnyel épen olyan jó szolgálatot teszek, mint egykor az Ünnepnapok és az Egyházi Beszédek kiadásával, melyek ma már nem is kaphatók. Mindegyik beszédben ugyanis találhatnak gondolatokat ; melyeket saját homiletikai céljaikra felhasználhatnak

Az első kötet végén egy-két imádság van, melyeket temetési szertartás alkalmával mondottam. A magyar Ritualéknak egy nagy hiánya, hogy, míg minden más szertartásnál adnak

magyar intelmet, a temetési szertartásnál ez az intelem hiányzik. A budapesti papság kis kézi temetési könyvében — amely azonban nincs az egyházi felsőbbség által előírva — van 3—4 ilyen magyarnyelvű könyörgés. De ezeket nem lehet minden temetésnél használni. Vannak esetek, amelyekben a temetést végző pap és a közönség is érzi, hogy jó volna, ha a pap egy-két vigasztaló szót mondana. Ezt néhányszor megkíséreltem imádság keretében és úgy vettem észre, hogy szavaim a gyászoló közönség épülésére szolgáltak. Ezért közlöm ezen kísérleteimet, — talán másoknál is követésre találnak.

Hálás köszönetet mondok a Stephaneum igazgatóságának, mely beszédeim kiadására vállalkozott és dr. Nyisztor Zoltán úrnak, aki helyettem végezte a korrektura terhes munkáját.

Budapest, 1929. Szent István ünnepén.

Mihályfi Ákos.

Az Egyház jegyei.

(Négy ádventi beszéd az egyetemi templomban 1908-ban.)

I. Egy az Egyház.

Mennél inkább eltávolodik az emberiség Krisztustól, annál fájdalmasabban érzi hiányát. És ez a fájdalom egyre jobban sajog, és előbb-utóbb fölkelti az emberek szívében az igazi ádventi hangulatot: a vágyat a Szabadító, Megváltó, Üdvözítő után. A történelem bizonyítja ezt. Nézzünk csak körül! Mindenütt elégedetlenség, békétlenség uralkodik. Kezdik már észrevenni az emberek, hogy sem a vagyon, sem a gőz és villany, sem a tudomány, sem a művészet nem tudja őket boldogítani. És ha majd az egész emberiség belátja, hogy csődöt mond minden kísérlete, mellyel *Krisztus nélkül* akar boldogulni: akkor ismét fölhangzik az emberek szívéből kitörő sóhaj a Megváltó után: «*Harmatozzatok onnan felülről, ti egek! nyíljék meg a föld, és teremje az Üdvözítőt!*»[1]

Azonban minekünk, *hívő* keresztényeknek is vágyakoznunk kell az Üdvözítő után. Mert akit szeretünk, az után vágyakozunk is. De hol találjuk meg az Üdvözítőt? Itt a földön nem láthatjuk őt magát. Hiszen tudjuk, hogy fölment a mennyekbe! Az ő látásához csak majd ott a másvilágon juthatunk. De van nekünk valamink itt a földön, ami legközelebb áll az Üdvözítőhöz s ami biztosan elvezet hozzá bennünket. Csont az ő csontjából, vér az ő véréből. Ez az ő jegyese, az ő *Anyaszentegyháza*, amely érezteti velünk Krisztus szeretetének melegét, szentségének fölségét, Istenségének mindenható erejét.

Engedjétek meg tehát nekem, ájtatos hallgatóim, hogy ez ádventi vasárnapokon Krisztus Urunk szeplőtelen jegyeséről, az ő Anyaszentegyházáról szólhassak hozzátok, akivel úgy összeforrott Jézus szentséges Szíve, hogy semmi módon sem lehet

[1] Izaiás 45, 8.

tőle elválasztani. Azért is, ha ragaszkodunk az Egyházhoz, ragaszkodni fogunk Krisztushoz is. Ha szeretjük az Egyházat, szeretni fogjuk Krisztust is. Ha az Egyház szellemét napról-napra jobban megismerjük és magunkba szívjuk: ezzel Krisztus szellemét szívjuk lelkünkbe. Egyszóval: ha az Egyházban tiszteljük anyánkat, akkor tekinthetünk csak igazán fiúi bizalommal és reménnyel a mi mennyei Atyánk felé.

És ezt az édes, vigasztaló hitigazságot nem tudnám alkalmasabb módon feltüntetni előttetek, mint, ha lelketek elé állítom az *Egyház tulajdonságait, ismertetőjeleit*, mert ezekben, amenynyire gyarló erőm engedi, elétek tárom egyszersmind az Egyház szépségét, nagyságát és fenségét is. Kérem a Szentlélek-Isten kegyelmét: adjon nekem alkalmas szavakat, nektek meg értelmet és világosságot, hogy hű képét rajzolhassam az Egyháznak, ti meg ezt a hű képet kitörölhetetlenül bevéshessétek szíveitekbe!

Vegyük ma szemügyre az első ismertetőjelt: *Jézus Anyaszentegyházának az egységét!*

1. Mikor az Üdvözítő, halála előtt, az utolsó-vacsora után, *búcsúbeszédét* elmondotta, a mennyei Atyához imádkozott tanítványaiért és híveiért. Abban a fölséges főpapi imában arra kérte a mennyei Atyát: tegye eggyé tanítványait, tegye eggyé azokat is, akik valaha az ő igéik alapján hinni fognak benne. «*Nemcsak őérettök könyörgök, hanem azokért is, akik az igéjök által hinni fognak bennem, hogy mindnyájan eggyé legyenek, amint te, Atyám, énbennem és én tebenned, úgy ők is mibennünk eggyé legyenek.*»[1] Így imádkozott az Egyház alapítója, Krisztus.

Ez volt Krisztus Urunk szívének utolsó óhaja e földön, ez volt utolsó könyörgése a mennyei Atyához, közvetlenül halála előtt: hogy *eggyé* legyenek tanítványai, *eggyé* legyenek hívei. És *minő* egység az, amelyben Krisztus óhajtja tanítványait, híveit, óhajtja Egyházát? Lehet-e annál valami bensőbb, nagyobb egységet még csak elképzelni is, mint aminő a három isteni *személy* egysége az egy isteni *természetben*, amely szét nem választható, föl nem bontható, még gondolatban sem; amely egység, a személyiséget kivéve, kiterjed mindenre: hogy emberileg beszéljünk, minden gondolatra, az akarat minden nyilvánulására, minden cselekvésre!... És ezt az elképzelhető legtökéletesebb egységet állítja Krisztus Urunk követendő példa gyanánt Egyháza elé. Egyek legyenek, miként én és te, Atyám, egy vagyunk! Egyek legyenek, hogy szét ne választhassa, föl ne bonthassa az ő egységüket soha semmi. Valamint a mi egységünk fölbonthatatlan,

[1] Ján. 17, 20, 21.

olyan legyen az ő egységük is: felbonthatatlan, szétválasztha-tatlan.

Ez a Krisztus óhaja, öröksége: hogy az ő tanítványai és hívei között *egység* legyen. Ép ezért *Egyházának* is ez az első jellegzetes vonása, ismertetőjele: az *egység*. És ez nem is lehet máskép. Mert mi az *Egyház*, a kinyilatkoztatás tanítása szerint? A kinyilatkoztatás *hasonlatokban* állítja elénk az Egyház természetét, amely hasonlatokból kitűnik, hogy az egység lényeges tulajdonsága az Egyháznak. Először is: maga Krisztus Urunk nagy *szőlőtőhöz* hasonlítja az Egyházat, amelyen ő maga a gyökér és a törzs, — az Egyház, a papok és a hívek összessége meg az ágak, kacsok, indák, levelek. De mindez csak addig él, amíg a szőlőtőhöz tapad, amíg abból szívja magába a nedvet; mihelyt azonban elválik attól, nyomban elfonnyad, elszárad, nem marad benne többé élet. Lehet-e már érzékelhetőbben kifejezni az Egyház egységét, még pedig Krisztussal való egységét, ennél a képnél?...

Szent Pál apostol ismét egy másik képet hoz fel az Egyház egységének megvilágítására. Azt mondja ugyanis, hogy mi mindnyájan, akik Krisztus hívei vagyunk, tehát az egész Egyház, a *Krisztus teste* vagyunk, amely testnek a *feje* maga az emberré lett Isten, Jézus Krisztus. «*Nem tudjátok-e, hogy a ti testetek a Krisztus tagjai? Valamint a test egy, és sok tagja vagyon, a testnek pedig minden tagja, noha sok, mégis egy test: úgy van a Krisztus is*»[1] — úgymond az apostol. Van-e teljesebb egység, mint a test részeinek egysége a fővel, amelynek akarata irányítja a testnek minden mozdulatát? Van-e nagyobb egység, mint a testnek egysége, melynek minden egyes tagját, porcikáját egy és ugyanannak az idegrendszernek szálai kötik össze, melynek minden egyes részében ugyanaz a vér kering?! Ilyennek kell lennie az Egyház egységének is: ugyanannak az idegrendszernek szálai kössék össze az Egyház minden tagját, ugyanaz a vérkeringés legyen meg az egész Egyházban, ugyanazok a hit- és erkölcsi igazságok irányítsák az Egyház minden egyes tagjának, az összes katholikus híveknek minden gondolatát, vágyát, szavát és cselekedetét!

Mert ugyan mi az Egyházban az az egy és ugyanazonos idegrendszer, amelynek központi rezgése szétárad az egész test legkisebb porcikájába is? *Krisztus kinyilatkoztatása* a maga egészében, teljes épségében. Ahol ez megvan, ott az Egyház: és ott megvan az az egység, mely a fej és a test tagjai között létezik. Ugyanaz a *hit*, a kinyilatkoztatásnak ugyanaz az épsége, ugyanazok a *szentségek*, ugyanazok az *erkölcsi* törvények: ez az idegrendszer, ez a vérkeringés, ez a testnek összeköttetése a fővel,

[1] I. Kor. 6. 15; 12, 12.

Jézus Krisztussal. Ahol ezt megőrizték, ahol vallják Krisztus kinyilatkoztatását a maga egészében, sértetlenül: ott van az Egyház. És ez csak *egy*. És ez csakis a *katholikus* Egyházban van meg. Csak ebben az Egyházban találjuk föl Krisztus kinyilatkoztatását a maga épségében, egészében. Csak ebben az Egyházban van meg az az idegrendszer, amely a főt, Krisztust, összeköti a tagokkal; mert csak ez az Egyház nem vált el a *szőlőtőkétől*, Krisztustól! mert csak ez az Egyház van úgy egyesülve Krisztussal, hogy az ő akarata szerint él, hisz, remél, szeret, cselekszik.

Ugyanezt az egységet a kinyilatkoztatás egy másik képben is elénk tárja, amely képhez az első ecsetvonásokat Krisztus Urunk adta, mikor önmagát *vőlegénynek*[1] és a mennyek országát *lakodalmi vendégségnek*[2] mondotta. S ezt a képet tovább rajzolta *szent Pál* apostol,[3] ki a *hitveseket* inti, hogy úgy szeressék egymást, amint Krisztus szerette az ő Egyházát. És befejezi ugyanezt a remek képet *szent János* a *Jelenések könyvében*,[4] mikor leírja az *új Jeruzsálemet*, Krisztus diadalmas, megdicsőült Egyházát, mint ékes ruhába öltözött *menyasszonyt*.

A kinyilatkoztatás tanítása szerint tehát az Egyház *Krisztus jegyese*. Krisztus a vőlegény; a mennyek országa a lakodalmi menyegző. És vajjon ki a *menyasszony?* Az Egyház, Krisztus híveinek összessége. Így tehát ez a hasonlat is az Egyház *egységére* mutat rá; mert Krisztusnak *csak egy* jegyese lehet; Krisztus csak *egyet* jegyzett el magának, de azt eljegyezte örökre. S ez a frigy fölbonthatatlan, örök. Krisztus soha el nem hagyja az ő jegyesét. Más jegyesnek oda nem adja az ő szívét. Csak egy jegyese van Krisztusnak: tehát őneki csak *egy* Egyháza lehet.

És ez egészen természetes. Mert *mi az Egyház?* Krisztus Urunk kinyilatkoztatásának őre, hirdetője, megvallója, terjesztője, fönntartója. «*Menjetek az egész világba, és tanítsátok meg a népeket megtartani mindazt, amit én parancsoltam nektek!*»[5] Krisztus Urunknak ezek a szavai az Egyház *alapítólevele*. Ahol hirdetik, tanítják mindazt, amit Krisztus parancsolt: ott van a Krisztus Egyháza, a Krisztus jegyese. De csak ott van a Krisztus jegyese, ahol *mindent* elfogadnak, *mindent* tanítanak, *mindent* hisznek, *mindent* megvallanak, amit csak parancsolt, amit csak kinyilatkoztatott Krisztus.

Ime, most már elénk tárul, ájtatos keresztények, a Krisztus Urunk által alapított Anyaszentegyház *egységének* a lényege és természete. *Egység a kinyilatkoztatásban, a hitben, a szentségekben, az erkölcsi törvényekben:* ez Krisztus Egyházának első ismer-

[1] Máté 9, 15. [2] Máté 22, 2—14. [3] Efez. 5, 23, 25. [4] Jel. k. 21, 2.
[5] Máté 28, 19. 20; Márk 16, 15.

tetőjele. De ez az egység nem valami mindent megbénító *csavar* ám, amely letöri a szabadságnak, a fejlődésnek fakadó rügyét, — nem is a *katonaság* egységének merevsége: az Egyház egysége az *igazságnak természetes* folyománya, mely a merev feszesség helyett fejlődést, az egység mellett pompás változatosságot, de abban is csodálatos összhangot biztosít.

Egy a Krisztus arája, de színpompás változatokban tündöklik az ő menyasszonyi ruhája. Itt látom rajta a keleti *liturgiák* színekben pazar változatait; látok rajta annyi hímzést, annyiféle ékességet, annyi különböző drágakövet, hogy alig tud betelni a szemem azoknak a szemléletével; de, ha rátekintek az arcra, a szemekre, ugyanazok az isteni vonások, ugyanaz a mennyei mosoly és derű ragyog felém a *szír*, a *chald*, az *örmény*, a *kopt*, a *görög* liturgiában, mint amely a *latin* szertartásban. Látom a nagy tarkaságot, változatosságot a papok ruhájában, a templomok berendezésében és fölszerelésében, a mise szertartásaiban, az énekben, az ünnepek megülésében, a böjt megtartásában, a szentelmények alkalmazásában; de mindez csak színes szalag, hímzés, varrottas és drágakő Krisztus jegyesének ruháján: az arc, a szemek, maga a jegyes mindenütt ugyanaz. Ugyanaz a hit van mindenütt ebben az Egyházban, bár itt latinul, amott görög, másutt szír nyelven éneklik a misét; ugyanaz a mise, bár egyik *Aranyszájú szent János* és *szent Vazul*, a másik meg *szent Gergely* és *szent Pius* szertartásai szerint mutatja be a legszentebb áldozatot; ugyanaz Krisztus teste, bár az egyik kovászos, a másik kovásztalan kenyér leple alatt nyujtja a híveknek az élet kenyerét; ugyanazok a szentségek lesznek a malaszt forrásai az *aethiopiai* ritusban, a *görögben* és a *rómaiban;* ugyanazt a Szentírást és hagyományt vallja mindegyik a kinyilatkoztatás forrásainak; ugyanazok az erkölcsi törvények, ugyanaz a papirend, bár az egyik mitrát, a másik koronát visel, az egyik szakállal, a másik borotvált arccal lép az oltárhoz; ugyanaz a *fő*, a *római pápa*, aki előtt meghajol a *szír* érsek, a *maronita* püspök, a *kopt* pátriárka, a *görög* metropolita, a *latin* szertartású primás, érsek, püspök a legutolsó káplánig és hívőig egyaránt!...

Ime látjátok, ájtatos hallgatóim, ez az egység nem merevség, nem feszesség; ez nem öli el a változatosságot, a fejlődést; ez nem kíván egységet a külsőségekben, a nyelvben, a nemzetiségben; csak a hitben, a szentségekben, a kinyilatkoztatás egészének megőrzésében követeli az egységet. És épen ez ennek az egységnek *isteni* vonása, amely egyesíteni tudja a legkülönbözőbb népeket, nyelveket, nemzetiségeket, fajokat anélkül, hogy letörölné róluk az ő egyéniségüknek, természetüknek sajátos hím-

porát: egyesíteni tudja a *frankokat*, a *germánokat*, az *angolszászokat*, a *szlávokat*, a *szemitát*, a *sárgafajt*, a fekete *négert*, a hitben, a szentségekben, a kinyilatkoztatás áldásaiban.

Ez a Krisztus menyasszonya, ha kell, felölti magára azt a ruhát, mely a sárgának, a feketének tetszik; fölteszi azt az ékességet, melyért a szláv vagy a germán lelkesül: csakhogy isteni arcának ugyanazzal a mosolyával magához csatolja és Krisztushoz vezesse az embereket. Ó Egyház! nagy a te dicsőséged, nagy a te hatalmad az emberek szíve fölött! *Rómában* minden évben január 6-án van egy nevezetes ünnepély, melyet a *nyelvek ünnepének* neveznek. Ott van egy szeminárium, *Propagandá*nak hívják, melyben a világ minden tájára szétmenő *misszionáriusokat* nevelik, — fehéreket, feketéket, sárgákat, a világ minden nemzetéből és nyelvéből. És január 6-án abban az intézetben van a nyelvek ünnepélye, melyen megszólal minden nemzet nyelve; magyar, bolgár, orosz, görög, örmény, kínai, japán, kaffer, török, zsidó, arab, cserkesz, hogy dicsőítse Jézus Krisztust, a világ Megváltóját, aki üdvösséget hozott északnak, délnek, keletnek, nyugatnak, sárgának, fehérnek, szerecsennek, görögnek, barbárnak, zsidónak egyaránt. Oly szép kifejezője ez az ünnepély az Egyház egységének, mikor ott, az örök városban, minden nemzet megszólal a maga nyelvén, de ugyanabban a hitben, reményben és szeretetben egyesülve magasztalja Üdvözítőjét!...

2. Ime, ájtatos hallgatóim, rámutattam arra: *miben* áll az Egyház egysége. Hogy eggyé legyenek tanítványai és hívei, ezért imádkozott Krisztus. És egyek vagyunk mi, a *katholikus Egyház* tagjai, egyek vagyunk a hitben, a szentségekben, az Oltáriszentség imádásában, egyek a szentmise-áldozatban, egyek a Krisztus rendelte papságban, egyek a legfőbb tekintély elismerésében, a *római pápának*, mint Krisztus helyettesének tiszteletében. És tulajdonképen ez: *a római pápa fönhatóságának elismerése*, ez az Egyház egységének igazi alapja, biztosítéka, fönntartója, amint ezt Krisztus Urunk is megmondotta: «*Erre a sziklára építem az én Egyházamat*».[1] Aki ezen a sziklán marad, aki ehhez a sziklához tapad, az a Krisztus Egyházának a tagja: mert Krisztus kinyilatkoztatását egész épségében csak ez a szikla őrizheti meg: «*Erre a sziklára építem Egyházamat*».

És egészen természetes követelménye, meg egyúttal forrása is a Krisztus Egyháza egységének, hogy legyen egy *legfőbb tekintély*, amely megőrzi, megmagyarázza nekünk a kinyilatkoztatást. Ha ez nincs meg: annyiféle az emberek hajlama, nézete, fölfogása, hogy egy és ugyanazt a kinyilatkoztatást százféleképen

[1] Máté 16, 18.

értelmezik és magyarázzák. Világos példája ennek a történelem. Sokan elszakadtak ettől a sziklától, a római pápától — és amint elszakadtak, megindultak közöttük a kinyilatkoztatás értelmét illetőleg a viták, és odáig jutottak, hogy az egyik öt, a másik három, a harmadik csak egy szentséget ismer el, sőt van olyan is, aki egyet sem; az egyik elveti a Szentírás felét; a másik csak három, a harmadik csak egy evangéliumot ismer el; az egyik elveti a misét, a másik a papságot, a harmadik az evangéliumi tanácsokat; az egyik még hisz Krisztus istenségében, de szűz Mária tiszteletének jogosultságát tagadja, a másik meg már Krisztus istenségét is tagadásba veszi vakmerően.

Ide jutnak mindazok, akik elvetik az összetartásnak, az egységnek alapját, a legfőbb egyházi tekintélyt, a pápaságot. Maga a protestantizmus szomorú története, amely úgyszólván annyi felekezetre oszlik, ahány prédikátora van, legjobban bizonyítja: mennyire szükséges az Egyházban egy legfőbb tekintély, aki előtt mindenki meghajolni köteles. Ezt a legfőbb tekintélyt megadta Egyházunknak Krisztus Urunk, mikor az Egyházat *Péterre* és az ő utódaira építette; a pápaságot tette az Egyház sziklaalapjává s megígérte neki isteni mindenhatóságának védelmét: «*Erre a sziklára építem Egyházamat, és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta*».[1]

És ebben van a mi megdönthetetlen erőnk és rendületlen bizalmunk, reményünk, biztosítékunk. Amíg ehhez a sziklához ragaszkodunk, addig nem kell félnünk, még ha a pokol kapui ostromolnának is meg bennünket. Mert amíg ragaszkodunk ehhez a sziklához, addig az Egyház egységében élünk, Krisztus misztikus testének tagjai vagyunk, az ő vére, az ő kegyelme lüktet ereinkben; ő véd, oltalmaz bennünket, és jöhet vihar, veszedelem, kisértés, a pokol minden hatalma, ő velünk van és megvéd; sőt ha elbuknánk is, nem kell elvesztenünk a reményt: elestünk, de nem szakadtunk el tőle; a hullám ledöntött, de nem sodort le a szikláról, — ismét fölkelhetünk. Csak a sziklához, az Egyházhoz ragaszkodjunk! Mert ha egyszer a sziklától, az Egyháztól is elszakítanak a hullámok — akkor azután már csakugyan nincs miben remélnünk; akkor már Isten különös csodájára volna szükség, hogy megmenekedjünk a kárhozat örvényétől.

És e gondolatnál eszembe jut szegény *Franciaország*, melyben az elbizakodott államhatalom sorba bezáratta a katholikus templomokat, mert a Krisztustól szabadnak alkotott Egyház nem hajtotta szolgai lélekkel rabigájába a nyakát. Mit gondoltok,

[1] Máté 16, 18.

ájtatos hallgatóim, vajjon tönkre tudja-e tenni az a vallástalan kormány Franciaországban az Egyházat? Amíg a hívők egyek maradnak a hitben, a szentségekben és a római pápához való ragaszkodásban: addig nem féltem az Egyházat Franciaországban sem, még ha minden templomukat bezárják is. Mert, ha nem lesz templomuk, hallgatni fogják a misét a lakóházakban; ha onnét is kiűzik őket, bevájják magukat a föld mélyébe, megújul a *katakombák* korszaka, de meg nem ölik az Egyházat, amíg a hívek egyek maradnak a hitben, szentségekben és a római pápához való ragaszkodásban. Ha azonban megbomlik ez az egység, akkor vége van a francia Egyháznak, mert akkor elszakadt a sziklától, amelynek egyedül ígérte meg Krisztus Urunk, hogy a pokol kapui sem vesznek erőt rajta.

És amit mondottam a francia Egyházról, ugyanaz áll minden *egyes hívőről* is. Amíg e sziklához ragaszkodunk, amíg az Egyház egységébe beolvadva élünk: addig az Egyháznak ígért isteni mindenhatóság oltalmát mi is érezzük. Míg ellenben, ha egyszer kiválunk ebből az egységből, olyanok leszünk, mint a szőlőgally, melyet levágtak a törzsről: elfonnyad, elszárad, tűzre vettetik; olyanok leszünk, mint a kéz, a láb, amelyet amputáltak, amelyet többé nem éltet a vérkeringés, amely tehát elrothad, elvettetik; olyanok leszünk, mint az a menekülő, kit a kiálló szikláról lesodort a hullám, — elveszünk. Ime, ájtatos hallgatóim, ez az «*Extra ecclesiam non est salus. — Az Egyházon kívül nincs üdvösség!*» — dogmájának az értelme; mert az Egyházon kívül nincs Krisztus, és ahol nincs Krisztus, ott nem lehet üdvösség. Aki készakarva elszakad Krisztustól, az nem várhatja, nem remélheti Krisztus kegyelmét, segítségét.

Tudom, hogy a mai korban sokan keménynek tartják ezt a beszédet és sokan ellenem fordulnak: Hogy beszélhetsz ilyet? Nem volna Krisztus az *oroszoknál?* Nem volna Krisztus a *protestánsoknál?* Hisz ők is hisznek, remélnek, bíznak Krisztusban!... És mégis, ájtatos hallgatóim, mégis azt állítom, hogy az igazi Krisztus, az egész Krisztus nincs, nem is lehet közöttük! Megőrizték ők Krisztus köntösének egy részét, megőriztek egy-két ereklyét, relikviát Krisztustól — bizonyára ez is szent, nagy, dicső, mert hiszen Krisztusban minden szent és dicső, még köntösének a szegélye is csodatevő! — de nem őrizték meg Krisztust magát, mert elszakadtak az Egyháztól, pedig Krisztus nem szakítható el az Egyháztól, amellyel fölbonthatatlan, örök frigyet kötött. Nem dobok követ sem az oroszokra, sem a protestánsokra, akik jóhiszeműleg őrzik Krisztus egy-két relikviáját, melyeket őseik rájuk hagytak; csak bízzanak, csak reménykedjenek Krisztusban, akinek irgalma ezt a hűséget is meg tudja

jutalmazni: hanem igenis, ájtatos hallgatóim, nagy bűnnek, iszonyú véteknek mondom azt, ha valaki *tudva és készakarva szakad el* a katholikus Egyháztól, és így tudva és készakarva szakad el magától Krisztustól, mert az ilyenek egyenesen Krisztus haragját hívják ki maguk ellen!

Pedig — fájdalom — milyen gyakran elkövetik manapság ezt a rettenetes bűnt; milyen gyakran előfordul ez az apostázia, ez az elszakadás az Egyháztól, Krisztustól! Egy-egy házasságért, egy-egy menyasszony vagy vőlegény kedvéért otthagyják az Egyházat, amelyen kívül nincs üdvösség; elszakadnak az igazi Krisztustól! És hányszor halljuk, hogy itt vagy amott összevesznek a hívek papjokkal, azért, mert nem énekelnek magyarul vagy tótul a templomban — s meggondolatlanul kapják magukat, kitérnek, elszakadnak az Egyháztól, el Krisztustól!... És itt, a mi szomszédunkban, *Ausztriában*, politikai okokból, egy-két gonosz fanatikus kidobta a jelszót: «Los von Rom! — El Rómától!» — és már több mint 10.000 ember, rövid egy-két év alatt, elszakadt az Egyháztól, el Krisztustól... Ó ti szerencsétlenek! ó ti elvakultak! hogy nem látjátok, mit tettetek!... Elszakadtatok az élet forrásától — el attól a sziklától, amelyet Krisztus mindenhatósága véd és oltalmaz! Az a szikla állani fog akkor is sértetlenül, mikor titeket már az enyészet, a kárhozat temet el örvényébe!...

Befejezhetném már beszédemet, ájtatos hallgatóim, mert hiszen elmondottam: miben áll az Egyház egysége; rámutattam világosan ennek az egységnek sziklaszilárd alapjára, a római pápa legfőbb tekintélyére; rámutattam arra a szükségességre, amely bennünket késztet, hogy ehhez a sziklához, ehhez az egységhez ragaszkodjunk, hogy ettől semmi szenvedély, indulat, családi vagy politikai érdek el ne szakítson, mert, ha ettől elszakadunk, elszakadunk Krisztustól is, el az üdvösségtől... Mondom, ezzel befejezhetném beszédemet; de még van valami, ami igen nyomja a szívemet, ami fölött már sokat gondolkoztam, amit már sokszor szerettem volna odakiáltani a *magyar* katholikusoknak, amit én a mi egész életünkben a legnagyobb bajnak, szerencsétlenségnek tartok. És ugyan mi lehet az? Nyiltan megmondom. A magyar katholikusok *egyenetlensége*. Egyek vagyunk a hitben, a szentségekben, a pápasághoz való ragaszkodásban, az igaz; de *minden másban egyenetlenkedünk*. Sehol annyi visszavonás, sehol annyi nézeteltérés, mint a magyar katholikusoknál. A protestánsok, a zsidók, a szabadkőmívesek, a szociálisták összetartanak, habár nagyon különbözők is vallási és erkölcsi elveik: mi pedig, bár egyek vagyunk vallási és erkölcsi elveinkben, mégis olyanok vagyunk az életben, mint a szétoldott

kéve. Akármilyen jó, üdvös társadalmi eszme, irányzat indul meg katholikus részről, mindig találkoznak katholikusok, akik azt bírálják, nem helyeslik, sőt akadályozzák. Ezért nem megyünk előre, mert egyenetlenek vagyunk, mert folyton civakodunk, szüntelen csak pártoskodunk. Édes Krisztusom! íme ilyenek a te jegyesednek magyar gyermekei! Ahelyett, hogy eggyé lennének, miként te egy vagy az Atyával, széthúznak, civakodnak, nem tudnak egyetérteni sem Teveled, sem egymással! Mi ennek az oka, Uram-Istenem? Nem hiszem, hogy más volna, mint az, hogy az Egyház egységének szelleme nem hatotta át eléggé lelkünket; mert ha csakugyan egyek volnánk a hitben, a szentségekben, a te törvényeidben, a te helyettesedhez, a római pápához való ragaszkodásban — akkor ez az egység összeforrasztana bennünket szeretetben, türelemben az életben is; akkor ez az egység megadná nekünk az összetartást, a testvéries egyetértést, és így a jóra törő győzedelmes erőt is az életben. Uram Jézusom! add a te kegyelmedet, hogy összeforrassza szívünket az Egyházzal, hogy összeforrassza széthúzó katholikus híveidet a szeretetben, türelemben egymással, és így teveled is örökön-örökké! Ámen.

II. Szent az Egyház.

Az Egyház tulajdonságainak szemléleténél úgy vagyunk, mint akik magas hegy csúcsára kúsznak föl. Meg-megállnak a hegylánc egy-egy tagozatánál, hogy gyönyörködjenek az előttük föltáruló panoráma szépségeiben. Mennél közelebb jutnak a hegycsúcshoz, annál meredekebb az út, annál szédítőbb az örvény, de annál szebb, elragadóbb a táj képe is — míg végre a csúcshoz érve, eléjük tárul a vidék egész látóhatára, színes pompájával, elragadó szépségével. Igy vagyunk az Isten Egyházával is, ezzel a hegyek tetejére állított heggyel, amint ezt *Izaiás*[1] próféta nevezi.

A mult vasárnap följutottunk az Úr hegyének első tagozatáig — és már ott is az Egyház *egységének* bámulatos szépsége kötötte le figyelmünket. Hatoljunk most följebb! Előre figyelmeztetlek benneteket, ájtatos hallgatóim, hogy ma meredek utakra lépünk, szédítő magaslatokra fogunk fölkúszni Isten kegyelmével, hogy egy második magaslatról végigtekintsünk. Új világítás, új fény, új szépségek tárulnak onnét elénk: az Egyház *szentségének* körvonalai bontakoznak ki szemeink előtt. Ne féljünk a fáradságtól, ne a meredek ösvényektől, amelyeken halad-

[1] Izai. 2, 2.

nunk kell: bőven fog bennünket kárpótolni az Egyház *szentségének fénye*, mely e magaslatról be fogja aranyozni lelkünket!

* * *

1. *Szent* az Egyház, mert maga *Jézus Krisztus*, a legszentebb Isten annak az alapítója. *Szent* az Egyház, mert *eszközei*, melyekkel célját munkálja, szentek, isteniek. A legszentebb áldozat, a legmélt. Oltáriszentség, az összes szentségek, a Szentírás, az isteni hagyomány, a Szentlélek folytonos jelenléte és őrködése az Egyházban, amelynek folyománya az Egyház fejének és az Egyház tanítói összességének csalhatatlansága a hit és erkölcs dolgaiban: mindez valóban szent és isteni.

Azonban ezeket a szent és isteni eszközöket *emberek* kezelésére bízta a Megváltó. Így tehát magában az Egyházban két elemet kell megkülönböztetnünk: *istenit és emberit*. Ami *isteni* az Egyházban, az a lényeg és az okvetlenül és *mindig szent*: Krisztus, a mise, a szentségek, a Szentírás, az isteni hagyomány, a Szentlélek őrködése az Egyház fölött. De ami *emberi* az Egyházban, az nem okvetlenül szent: az lehet gyarló, bűnös is, anélkül, hogy ártana az Egyház szentségének. Ezt a különbséget, némelyek tudatlanságból, mások rosszakaratból, de sokan nem veszik észre, ájtatos hallgatóim és Krisztus Egyházát vádolják, kárhoztatják azért, ami tisztán *emberi* benne. Voltak, tagadhatatlan, pápák, püspökök, papok, amint voltak világiak is, akik nem voltak szentek, hanem nagyon is gyarló és bűnös emberek: de az *Egyház* azért *szent* volt a *VI. Sándorok* korában is épúgy, mint a *Nagy szent Gergelyek* és *Nagy szent Leók* korában; mert a bűnös embereknek gyarlósága csak úgy nem árthat az Egyház szentségének, amint a napsugár fényének és tisztaságának sem árt az, ha bűzös mocsarakba esik a fénye s amint a lángész alkotásának sem árt az, ha vályogból készült kunyhóban vagy istállóban van is kifüggesztve s amint a kristályvíznek sem árt az, ha ólomcsöveken át jut el hozzánk; az mégis csak kristályvíz, az mégis csak napsugár, az mégis remekmű, akármilyen hitvány a tartója, akármilyen silány az eszköz, melyen át hozzánk jut, akármilyen dögleletes a mocsár, amelyet tündöklő fényével megérint. Ilyen hozzáférhetetlen napsugár, ilyen megzavarhatatlan kristályvíz, ilyen isteni lángész alkotása az Egyház belső, *isteni* szervezete. Ez tehát szent marad mindig; még ha mocsár is a környezete, még ha ólom is a foglalata, még ha istállóba kerül is ez a remekmű: az isteni vonások, a szentség glóriája még ott is leragyog róla.

De ez még csak egyik oldala az Egyház szentségének. Keveset mondanánk, ha csak azt állítanók, hogy azért szent az Egyház, mert szent az ő alapítója, mert szentek a forrásai, szentek az

eszközei. Mindez még nem elég az Egyház szentségének fogalmához. Azért szent az Egyház, mert *megvan benne az erő, hogy megszentelje a népeket, hogy szentekké tegye az embereket.* Enélkül mit érne az Egyház minden szentsége? Mit ér a festett *tűz?* akármilyen szépen van is festve, de nem melegít. Mit ér a festett *napsugár?* nem világít. Mit ér a legszebb, *csinált virág?* nem áraszt illatot. Mit érne az Egyháznak minden szentsége és szertartása, mit érne minden dogmája és parancsa, mit érne maga a szentmise és a legméltóságosabb Oltáriszentség, mit érne Jézus legszentebb Szíve, mit a Szentlélek Isten folytonos jelenléte az Egyházban, ha mindebben nem volna erő arra, hogy az embert fölemelje, megszentelje? Enélkül mindez csak festett tűz, festett sugár, csinált virág volna! De nem ilyen az Egyház szentsége! Illat az, amely betölti egész valónkat; sugár az, amely megvilágítja értelmünket; tűzláng az, amely fölmelegíti szívünket; élet és erő az, amely életet és erőt önt belénk, amely fölemeli a gyarló, a bűnös embert, átalakítja, megnemesíti, a szentség szédítő magaslataira fölvezeti.

És az az erő, melyet az Egyház szentségei, folytonos áldozata, éjjel-nappal nem szűnő imádsága, tanítása kilehel; az a fény, mely az Egyház kegyelemszereiből felénk sugárzik: ez az Isten természetfölötti *malasztja,* segítő, megvilágító, lelkünket jóra vezető, lelkünket megszentelő kegyelme, mely letörli a bűnt, elfojtja a bűnös hajlamokat, oltogatja a szenvedélyek tüzét s erőt ád az embernek a lemondásra, önmegtagadásra, önfeláldozásra, ami által soha nem álmodott méltóságot kölcsönöz neki, nem sas-, nem angyal-, hanem *isteni* szárnyakat, mert hiszen Isten fiává teszi s a mennyei boldogságot adja neki örökségül.

Az Isten malasztjának ez alól az ereje, illata, harmata, befolyása alól kivonhatják magukat az egyesek, de az Egyház *összessége* nem; ahol ilyen harmat hullik nap-nap után, ott a szentség virágainak is ki kell fakadniok; ahol ilyen napfény ragyog, ott el kell oszolnia a ködnek, a sötétségnek; ahol ilyen megszentelő erőket alkalmaz az Egyház, ott ezeknek a hatását is kell érezni, ha nem is minden egyes emberben, de az egészen mégis csak meg kell nyilatkoznia annak a hatásnak. És valóban így is van a dolog. Az Egyháznak ez a megszentelő tulajdonsága a legszembeszökőbb. Csak föl kell tárnunk a *népek történetét* és abban világosan látjuk az Egyháznak megszentelő erejét. Ott olvassuk, hogy a vad *germánokat, frankokat, angol-szászokat, magyarokat, szlávokat* hogyan alakította át, hogyan szelidítette meg, hogyan nemesítette meg Krisztus Egyháza! Valóban beteljesült a próféta jóslata, hogy *a kardból ekevasat és a lándzsából szőlőmetsző kést készítettek*[1] — azo-

[1] Izai. 2, 4.

kat a vad népeket, amelyek csak ölni, gyilkolni tudtak, békés, jámbor földmívesekké alakította át a Krisztus Egyháza. Az Egyháznak ezt a dicsőségét eltagadni nem lehet soha!

2. De ez még csak a kezdet. Mondhatnám, ezek csak a nagy körvonalak, csak satirozás a képen, amelyet Isten malasztjának csodálatos erejével rajzolt meg az Egyház. Nézzük csak meg magukat az egyes vonásokat közelebbről! És elénk tűnnek a *szentek;* nem egyes, szórványos alakok, hanem az a *nagy sereg,* melyet senki sem tud megszámlálni,[1] minden törzsből, népből és nyelvből: gyönge gyermekek és aggastyánok, királyok és koldusok, nők és férfiak, papok és világiak, kiket a szentség glóriájával övezve vezet az Egyház az ő isteni Jegyesének trónusához. A *szentek!* Kicsodák azok a szentek? *Emberek,* mint mi vagyunk; hús és vér a mi húsunkból és vérünkből, akikben ugyanazok a gyarlóságok és gyöngeségek megvoltak, amelyekkel mi születtünk; akik ugyanazoknak a veszélyeknek és kísértéseknek voltak kitéve, melyekben mi annyiszor elestünk; akiket ugyanazok a szenvedélyek ostromoltak, amelyek bennünket foglyul ejtettek, — de akik mindezek fölött győzedelmeskedtek: a hús, a vér, a szenvedély, a világ, a kisértés, a sátán fölött, — győzedelmeskedtek nem a saját erejükkel, hanem azzal az erővel, melyet Krisztus jegyese, az Egyház nyujtott nekik és amely őket a természetes emberi erőket felülmúló szentség magaslatára emelte.

Mi az a *szentség?* Sajnos, ájtatos hallgatóim, erről a legtöbb embernek hamis fogalmai vannak, aminek, nem tagadom, részben az az oka, hogy a szentek életéből rendszerint a *különös,* a *csodás* események vannak kiemelve és így ezekben látjuk a szentséget megnyilvánulni. De ez a legnagyobb tévedés, és pedig kárhozatos tévedés, amely azt eredményezi, hogy mi a szenteket csak csodálni akarjuk, de nem egyúttal *követni* is: sőt meg is vagyunk arról győződve, hogy nem is tudjuk követni őket, mert hisz a mi kezünkben nem fog rózsává változni a kenyér, mint *szent Erzsébettel* történt; mi nem leszünk képesek betegeket csodásan meggyógyítani, amint azt *szent Benedek, szent Bernárd* és annyi más szent tette; mihozzánk nem fog símulni a fenevad, mint *szent Jeromoshoz* az oroszlán, *szent Brunóhoz* a medve; mi nem leszünk képesek egy botintéssel folyók járását megváltoztatni, mint ezt *Csodatevő szent Gergely* vagy *szent Gertrud* életében olvassuk, — meg vagyunk győződve arról, hogy a szenteket nem követhetjük, mert a szentség csodás hatalom, nekünk pedig az Isten nem adott csodás hatalmat. Csakhogy ez nem helyes okoskodás ám, ájtatos hallgatóim, mert a csodatevés nem tartozik a *szentség lényegéhez,* a

[1] Jel. k. 7, 9.

szentség természetéhez. Lehet valaki a legnagyobb szent anélkül, hogy csak egy csodát is művelt volna. Ime a legnagyobb szentek: a *boldogságos Szűz, Keresztelő szent János*, akiről maga az Üdvözítő mondotta, hogy nem született nálánál nagyobb az asszonyok magzatai között,[1] azután *szent József*, Krisztus nevelője, a Szűzanya jegyese, — az ő életükből nem jegyzett föl egyetlenegy csodát sem az evangélium. A csoda, az nem a szentség, hanem annak csak mellékes, nem szükségszerű követője, mint ahogyan gyakran meleg nyári napok után alkonyatkor meg-megvillan a látóhatár. Ez a villongás a melegségnek esetleges folyománya, de nem maga a melegség. Igy van a szenteknél is a csodatevés.

Nem a csodatevésben áll tehát a szentség, hanem egészen másban. Ugyan miben? Két biztos ismertetőjele van a szentségnek, ájtatos hallgatóim, s ezt a kettőt föltaláljuk kivétel nélkül minden szentben; azokban, kik a pusztában oszlopokra állva töltötték el életüket, — azokban is, akik kolostorok mélyébe temetkeztek el, épúgy, mint azokban, akik királyi trónon ülve, vagy az utcán koldulva, vagy a katonai fegyverzetben jutottak a szentség magaslatára. Az egyik biztos jele s egyúttal eszközlője a szentségnek az a lelkület, amely arra viszi az embert, hogy *saját akaratává teszi az Isten akaratát*, hogy nem akar mást, mint amit az Isten akar és ezt akarja, ezt keresi, ezt teljesíti minden erejével, egész odaadással, ezért él, fárad, szenved, ebben hal meg és ebben dicsőül meg. A másik az ember szívében kigyulladt, folyton ápolt és így folyton növekvő *szeretet* Krisztus iránt és Krisztusban az emberek iránt, amely szeretet kiégeti a szívből a bűnnek, a gyarlóságnak, a tökéletlenségnek rozsdáját, penészét, úgyhogy az a szív fényes, tiszta, ragyogó lesz, mint a tűzben megtisztított arany; amely szeretet erőt ád neki emberfölötti munkára, áldozatra, lemondásra, emberfölötti kínok és szenvedések elviselésére.

Ez a szeretet lángolt az Egyház *vértanuinak* keblében, akiket keresztre feszítettek, máglyára vittek, kerékbe törtek és akik, mint a 13 éves *szent Ágnes*, az égi béke derűjével arcukon és szemükben, hajtották fejüket a hóhér bárdja alá, állottak a máglyára, nyugodtan feküdtek a tüzes vasrostélyra, mint *szent Lőrinc*, akik nyugodtan néztek a feléjük rohanó fenevadakra, mint *szent Ignác*. Ez a Krisztus szeretete perzselőbb volt, mint a tűzláng, édesebb volt, mint a szenvedés, mint a halál keserűsége! Ez a szeretet lángolt az Egyház szentjeinek szívében, akik letették a királyi koronát, a hercegi palástot, hogy fölvegyék a szerzetes durva ruháját, mint pl. magyar *szent Erzsébetünk*, vagy mint *szent Konrád, szent Alajos* és annyi más; akik képesek voltak

[1] Máté 11, 11.

egész életüket arra szentelni, hogy a haldoklókat, a pestises betegeket nagyobb szeretettel ápolják, mint az anya gyermekét, pl. *szent Kamill, Klaver szent Péter*. Ez a szeretet lángolt az Egyház szentjeinek szívében, akik 20—30 esztendőn keresztül betegágyban, kínok és szenvedések között gyötrődve, soha egy panaszszót nem hallattak, mint pl. *szent Livádia*. Ez a szeretet lángolt az ő szívükben, amellyel lángra akarták gyujtani a világot és hirdették a Krisztus szeretetét pogányoknak, vadaknak, nem törődve azzal, hogy azok széttépik őket, mint pl. *szent Bonifác, Assziszi szent Ferenc, Xavéri szent Ferenc*. Ez a szeretet adta az ő ajkaikra azokat a csodálatos szavakat, amelyeket *szent Teréz* vagy *szent Ferenc* hangoztattak, amelyekkel úgy vágyakoztak a halál és a halálban Krisztus után, mint ahogyan a menyasszony vágyódik jegyesének csókja és ölelő karja után.

És ez a kettő, ájtatos hallgatóim, az Isten akaratába való tökéletes beolvasztása a saját akaratunknak és a Krisztus iránt való szeretetnek folytonos ápolása: e kettő növelte a szenteket nagyokká, tette tökéletesekké, emelte arra az erkölcsi magaslatra, melyen annál nagyobbak, annál ragyogóbbak, mennél közelebb lépünk hozzájuk, mennél jobban megismerjük életüket, szívüket, vágyaikat, törekvéseiket, magánéletüknek legaprólékosabb részleteit. És ez az óriási különbség, ami elválasztja az *Egyház szentjeit a világ nagyjaitól. A világ nagyjait* csak messziről, csak távcsővel szabad nézni, csak nyilvános szereplésükben, csak nagy tetteikben. Mennél közelebb megyünk hozzájuk, annál több foltot látunk a dicsőség palástján, amely őket övezi; sőt akárhánynál, ha egész közelről megismerjük őket, szétfoszlik az illuzió és a nagyrabecsülés, melyet a távolból látott nagyság bennünk ébresztett. A szenteknél ép az ellenkezőjét látjuk, sőt a legtöbbnél, távolból nézve, összefolynak a vonalak; de mennél közelebb megyünk hozzájuk, annál jobban észrevesszük, hogy a szentek képén minden legkisebb vonás remekül van megrajzolva, hogy az ő jellemükben, egyéniségükben, magánéletükben tűnik föl tulajdonképen igazi nagyságuk. Igen, ájtatos hallgatóim, a világ nagyjai — hogy hasonlattal éljek — nagy ecsetvonásokkal készült festmények, amelyeket csak távolból élvezhetünk: míg a szentek remekművek, a legkisebb részletig kidolgozott remekművek, amelyekben annál több gyönyörűséget találunk, mennél közelebbről szemléljük őket.

Valóban remekművek a szentek, az Egyháznak, Krisztus jegyesének a remekei. Ó boldog Egyház! ó te, a világ legnagyobb művésze! Ilyen remekmű-kiállítást, ilyen képkiállítást nem rendezhet az egész világ, aminőt te társz elénk szentjeidben! Millió és millió, minden népből, nyelvből, korból — és mindegyik egy-egy remeke a te művészetednek! Hol van a földön az az állam,

az a vallás, az a filozófiai iskola, mely ennyi nagyot, dicsőt, magasztost tudna fölmutatni, mint te egymagad a te szentjeidben? ! . . . Egy-egy ország örül és büszke, ha ezeréves története alatt akadt annyi jeles, nagy férfia, hogy emlékszobraikkal egy-egy *Múzeumot* vagy *Pantheont* megtölthet : a te nagyjaid, a te szentjeid emlékének megőrzésére nincs elég oltárod ; a világ minden temploma kevés szentjeid dicsőségének hirdetésére !

És ne gondoljátok ám, ájt. hallgatóim, hogy az Egyház szentjeinek dicsősége talán csak a templomok falai között árasztja fényét ! Ó nem ! Hiszen az *emberiség legnagyobb jótevőit* az Egyház szentjei között találjuk föl és bátran hivatkozhatik az Egyház arra, hogy a kultúra, a civilizáció, a tudományok és a művészetek mily sokat köszönhetnek az ő szentjeinek. Mindenesetre többet köszönhet úgy az egész emberiség, mint különösen *Franciaország Páli szent Vincének*, mint *Nagy Napoleonnak ; Olaszország Assziszi szent Ferencnek*, mint *Cavournak* és *Garibaldinak ; Németország szent Bonifácnak*, mint *Barbarossza Frigyesnek*. És *Magyarország* ugyan kinek köszönhet legtöbbet? Nemde első, szent királyának, *szent Istvánnak ? ! . . .*

És ami a *tudományokat*, a *művészeteket* illeti : egy *szent Ágoston, szent Bernárd, Akvinói szent Tamás, Assziszi szent Ferenc, szent Terézia*, korszakokat jeleznek a tudomány, az irodalom, a művészet terén ; nagyobb, tartósabb az ő befolyásuk mindezekre, mert századok óta még ma is érvényesül, mint annyi más lángésznek, akiket holtuk után csakhamar a feledés homálya vesz körül.

De még ez sem elég az Egyház szentségének feltüntetésére. Mert az Egyház szentjeinek sorozatát épen nem meríti ki a szentek hivatalos listája, sem a Mindenszentek litániája, sem a római *Martyrologium*, mely a szentek hivatalos jegyzéke. Mindezekben csak azok foglalnak helyet, kiket az Egyház ünnepélyesen szenteknek, boldogoknak nyilvánított, vagy akiknek tiszteletét egyes helyeken megengedte. Ez azonban csak elenyésző csekélység. Ez csak egy csokor virág, melyet a virányos mezőn gyüjt a gondos édesanya, az Egyház küszködő gyermekei épülésére és gyönyörködtetésére. Mennyi virág marad még künn a mezőn? ! . . . A névszerint emlegetett szentek csak egy-két fénylő csillag, amelyeket szabad szemmel észreveszünk az égbolton, holott ott még millió és millió ragyogó égitest van elrejtve a mi gyarló szemeink elől. Majd az utolsó ítélet alkalmával fogjuk látni azt a nagy sokaságát a szenteknek, melyet senki sem tud megszámlálni : azokat a szentéletű papokat, apácákat, világi férfiakat, nőket, munkásokat, cselédlányokat, akik elrejtőzve a világ szemei elől, egy-egy falucska, klastrom, padlásszoba, kunyhó homályában éltek e földön szentül s szívták magukba az Egyház kegyelemszereiből a

szentséget s meghaltak anélkül, hogy a világ vagy az Egyház hivatalos közegei észrevették volna őket, — de most ott a mennyekben ragyognak dicsőségben, elvéve jutalmukat Istentől.

Eszünk ágában sincs tagadni azt, hogy egyes korszakokban és egyes országokban *kisebb a szentek száma.* Talán épen a mi korunkat és — sajnos — a mi országunkat is ide kell számítanunk. Mi az *oka* ennek? Talán megfogyott az Egyház ereje? nem harmatozza többé oly bőven az isteni kegyelmet? . . . Hát hogyan fogyatkozhatnék meg Krisztus ereje, mely ezt az Egyházat *élteti?!* Nem, az nem fogyatkozott meg! Krisztus Egyháza ma is ép oly bőven harmatozza az isteni kegyelmet, mint bármikor; de ha ez a harmat *kősziklára* hull, hogy csaljon ki abból virágot? Ha tövises talajra hull, a tövisek akadályozzák a szentség magjának a fejlődését. Az isteni malasztnak, az Egyház szentségének is van egy akadálya: az emberi szívnek keménysége és hidegsége. Az Egyház megszentelő erejével nagyot, csodákat tud művelni az emberi lélekben, — de egyre nem képes: az ember szabadakaratának akarata ellen való megtörésére. Csodákat művel azokban, akik kitárják előtte szívüket, akik bebocsátják lelkük mélyébe az Egyház isteni erejét, malasztját, szentségét; de ahol zárt ajtókra talál, ahol nem akarják befogadni — oda nem hatolhat be. Ez az emberi szabadakaratnak rettenetes misztériuma, amelylyel üdvöt, szentséget, kegyelmet visszautasíthat magától . . .

És én félek, ájt. hallgatóim, hogy a szabadakaratnak ezzel a rettenetes erejével mi is visszaéltünk és visszaélünk. Hisz mi is az Egyház tagjai vagyunk, sőt az Egyház hű gyermekeinek, jó katholikusoknak tartjuk magunkat — és mégis, mily messze vagyunk az életszentség magaslataitól! Mint törpék, alig merünk oda föltekinteni s még csak vágyódni sem merünk ama felséges magaslatok után.

És miért? miért ne lehetnénk mi is *szentek?* Mondjátok meg, ájt. hallgatóim, hiányzik valami azokból az eszközökből, amelyekre szükség van, hogy a szentség magaslataira emelkedjünk? Hát nincs itt az Egyház a kinyilatkoztatás egész kincsesbányájával? Hát nincsenek itt a szentségek, a szentmise, a legméltóságosabb Oltáriszentség? Hát nem táplálkozhatunk-e akár mindennap is az angyalok kenyerével? Hát nincs-e itt közöttünk Krisztus és a Szentlélek folyton reánk áradó malasztjaival? Nem vesznek-e bennünket körül az őrzőangyalok? Nem találunk-e segítséget a szentekben, erőt a keresztben, vigaszt az oltárnál, megvilágítást az evangéliumban, gyógyulást a szentgyónásban? Mi hiányzik? Hisz a szenteknek sem volt több eszköz rendelkezésükre! Nem hiányzik más: csak a mi *jóakaratunk.* Mert nem akarunk szentek lenni, mert nem akarjuk az Isten kegyelmeit,

az Egyház megszentelő erejét úgy fölhasználni, amint tehetnők — ezért maradunk törpék, kicsinyek, gyarlók, bűnösök és ezért vagyunk oly kiáltó ellentétben Egyházunk szentségével.

Ó, ájt. hallgatóim, nyissuk meg szívünket a felénk áradó kegyelemsugarak előtt: hadd járják át azok lelkünknek minden rétegét! Törjük meg akaratunknak keménységét és dacosságát, hogy mi is erős akarattal akarjuk fölhasználni az Egyház erőit, szentségeit, kegyelmeit a mi megszentelésünkre! Akarjunk, igen, akarjunk szentek lenni! S ha akarunk, azokká leszünk! Hisz segít erre bennünket a mi gondos édesanyánk, az Egyház és az Egyházzal az Isten mindenhatóságának, Krisztus szeretetének, a Szentlélek kegyelmének ereje s a boldogságos Szűz, az angyalok és Isten minden szentjeinek példája és segítsége hatalmasan támogat bennünket ebben a törekvésünkben! Amen.

III. Katholikus az Egyház.

Úgy az evangéliumban foglalt történetek sorában, mint az egész világtörténetben kevés oly magasztos és az egész világra hatást gyakorló esemény van, mint az, amely *Jeruzsálem* mellett, az *Olajfák-hegyén* akkor folyt le, mikor a halottaiból dicsőségesen fötámadt Üdvözítő készült elhagyni e földet, hogy elfoglalja helyét, a *Zsoltáros* jóslata szerint, fönn az egekben, jobbján a mennyei Atyának.[1] Maga köré gyűjtvén tanítványait, szegény galileai halászokat, így szólt hozzájuk: «*Nekem adatott minden hatalom a mennyben és a földön. Menjetek tehát szét az egész világba és tanítsatok meg minden népeket megtartani mindazt, amit én parancsoltam nektek. Aki hinni fog és megkeresztelkedik, üdvözül; aki pedig nem hisz, az elkárhozik*».[2] Krisztus Urunk ezekkel a szavaival fölruházta Egyházát azzal az erővel, a fejlődésnek, a kiterjedésnek, a fönnmaradásnak ama hatalmával, amelyet mi egy szóval a *katholikus* névvel szoktunk kifejezni s amelynek köszönhető, hogy 19 század viharai után is ifjú erőben él ma is az Egyház és végzi Krisztustól nyert magasztos föladatát, a népek és nemzetek örök üdvösségének munkálását. «*Eresszétek meg hálóitokat a halfogásra!*» — mondotta az Úr Jézus apostolainak. — «*Vidd a mélyre hálódat!*» — parancsolta a Mester *Simon Péternek*. Engedelmeskedtek és rengeteg sok halat fogtak. És ugyanakkor emberek halászaivá tette őket. «*Ne félj, mostantól már embereket fogsz!*»[3] — mondotta *Simon Péternek*. És a háló csakhamar kiterjedt az egész világra, az Anyaszentegyház édesanyai keblére vonván minden népeket és nemzeteket.

[1] Zsolt. 109, 1. [2] Máté 28, 18—20; Márk 16, 16. [3] Luk. 1, 5—15.

Engedjétek meg, ájt. hallgatóim, hogy most az Egyháznak erről az isteni vonásáról beszéljek, hogy így mindjobban és mindjobban megismervén Egyházunknak isteni erejét, annál nagyobb szeretettel és hűséggel ragaszkodjunk hozzá, annál nagyobb bizalommal és reménnyel tekintsünk az Egyház jövő küzdelmei és harcai elé!

* * *

1. Mikor az Üdvözítő elküldötte tanítványait az *egész világ* megtérítésére, akkor adta meg Egyházának a *katholikus* jelleget. Mert mit jelent ez a szó: *katholikus?* Annyit jelent az, hogy *egyetemes.* Megadta tehát neki az erőt, beléje helyezte a csirát, mely az apostolok és utódaik buzgólkodásával kifejlődhetik, szétterjedhet az *egész világon.* És ennek az erőnek a földön nem lehet *határa,* nem lehet akadálya. Nem lehet annak, először is, semmiféle *földrajzi, égalji határa.* Vannak egyes vallások, világnézetek, amelyeket tengerek, zónák határolnak, amelyek pl. a forró égövön túl nem tudnak terjeszkedni, amelyek csak *Afrika* homokpartjain lelnek tanyát. Ilyen pl. a *buddhizmus,* a *mohamedán* vallás, a *fetisizmus.* Mikor Krisztus Urunk szétküldötte apostolait az *egész világba,* megadta Egyházának azt az erőt, hogy *Alaska* jégmezőin is elterjedhessen, épúgy, mint a forró égöv alatt, *Afrika* homokpartjain, — *Ázsia* völgyeiben épúgy, mint *Amerika* végtelen mezőin vagy *Ausztrália* szigetein. «*És minden hegyemet úttá teszem és ösvényeim fölemeltetnek*» — mondja az Úr a prófétánál.[1] És valóban: Krisztus Egyházának sem az Óceánok, sem a világrészek, sem az északi vagy déli sark, sem az egyenlítő nem szabnak határt. «*Menjetek szét az egész világba!*»[2] — mondá Krisztus apostolainak: tehát ameddig ez a világ, ez a földgömb terjed, addig terjeszthető Krisztus Egyháza. Nincs olyan hely a földön, magaslat vagy mélység, amely alkalmatlan volna Krisztus vallásának a befogadására. Beteljesül az Úr szava, melyet a prófétánál mondott: «*Engem várnak a szigetek és karomra várakoznak*».[3] Valóban «*az Úr készen tartja szent karját minden népek szemei előtt és meglátják a föld minden határai a mi Istenünk szabadítását!*»[4] Krisztus Egyháza az, amiről *Izaiásnál* mondja az Úr: «*Világosságul adlak téged a pogányoknak, hogy üdvhirdetőm légy a föld végső határáig*».[5]

Egyetemes, katholikus az Egyház, mert benne van az erő, hogy *kiterjedjen a föld minden részére;* de egyetemes azért is, mert benne van az erő, hogy *gyökeret verjen minden nép szívében.* És ez megint egy új oldaláról tárja föl előttünk Krisztus jegyesének

[1] Izaiás 42, 10, 11. [2] Máté 16, 15. [3] Izaiás 51, 5. [4] Izaiás 52, 10. [5] Izaiás 49, 6.

szépségét és nagyságát. Mert ha körülnézünk a világban, vannak egyes vallások, filozófiai iskolák, világnézetek, amelyek egyes nemzetek vagy népfajok körén kívül nem tudnak elterjedni. A *görög-keleti* schizma a *szláv* fajokon túl nem terjed; a *mohamedán* vallásnak megvannak a maga népfajai, amelyeken túl nem tud tért foglalni; a *szintoizmus* a sárga fajon túl nem terjeszkedik. De nem így a Krisztus Egyháza! «*Menjetek az egész világba és tanítsátok meg minden népeket megtartani azt, amit én parancsoltam nektek!*»[1] Krisztus Egyháza egyforma szeretettel öleli keblére a szerecsent, a sárgát, a rézbőrűt, mint a fehéret. Krisztus Egyházának megvan arra az ereje, hogy *minden népet* boldogítson. Már az ószövetség prófétái telve lelkesedéssel szólottak erről a minden népeket egyesítő, magába foglaló szeretetről. «*Az ő napjaiban* — mondja a Zsoltáros — *kivirágzik az igazság és a béke bősége . . . és a tengertől-tengerig fog uralkodni és a folyóvíztől a földkerekség határáig. Leborulnak előtte a szerecsenek és ellenségei a földet nyalják. Tarzisz és a sziget királyai ajándékokat mutatnak be; Arábia és Szába királyai ajándékokat hoznak. És imádni fogja őt a föld minden királya; minden nemzet szolgálni fog neki; . . . megáldatik benne a föld minden nemzetsége; minden nép magasztalni fogja őt.*»[2] Ugyanezt az igazságot *Izaiás* próféta is megjósolta, így szólván: «*Az utolsó napokban az Úr házának hegye a hegyek tetején fog állani és fölemelkedik a halmok fölött és ahhoz gyűlnek minden nemzetek*».[3] És ugyancsak *Izaiásnál* így szól maga az Úr: «*Eljövök, hogy egybegyűjtsek minden nemzetet és nyelvet; és eljőnek és meglátják az én dicsőségemet*».[4]

És ez nem is lehet másképp. Mert ha Krisztus csakugyan a világ Megváltója; ha csakugyan az Isten egyszülött Fia, aki azért lett emberré, hogy az embert a bűntől megváltsa: akkor az ő vallásának, az ő Egyházának *katholikusnak*, egyetemesnek kell lennie. Ha Krisztus az *egész világ* Megváltója, akkor nemcsak a *zsidók*, a *rómaiak*, az *európaiak*, hanem a *kínaiak*, a *japánok*, a *mulattok*, a *kafferek*, a *szerecsenek*, az *indiánok*, a *grönlandiak* és a *buschmanok* megváltására is jött; akkor az ő evangéliumának igazságát, szentségeinek az erejét, Egyházának megszentelő melegét ki kell terjesztenie az *északi sark* jéghegyei között lévő halászokra épúgy, mint a *Himalaya* völgyeiben lakó pásztorokra, hogy minden nép magasztalhassa őt.

De ugyanezekből az okokból következik, ájt. hallgatóim, Krisztus Egyháza *katholikus* jellegének egy harmadik tulajdonsága is. Ez nemcsak arra bír erővel, hogy *minden népet* magába fogadjon és megszenteljen, hanem arra is, hogy *minden időben*,

[1] Máté 28, 20. [2] Zsolt. 71, 7—17. [3] Izaiás 2, 2. [4] Izaiás 66, 18.

minden korban az emberek üdvösségének, boldogságának forrása, eszközlője legyen. Vannak vallások és világnézetek, amelyek gyorsan nőnek, mint a gomba és a tiszavirág, de gyorsan el is fonnyadnak. Hol van ma a *görög* és a *római* mitológia hitvallása? Hol vannak az *ariánusok*, a *pelagiánok*, a *macedoniánok?* és az a sok más felekezet, eretnekség, vallásfilozófia, amelyek voltak és — nincsenek; elenyésztek, mint a ködpárák; széthullottak, mint a forgószél által fölkavart homokszemek. De Krisztus Egyházáról már a *Zsoltáros* megmondotta: «*Megmarad, míg a nap és a hold tart, nemzedékről-nemzedékre*».[1] «*Nem száll többé le a te napod* — ó Egyházam — *és holdad nem fogyatkozik meg soha!*»[2] Te vagy és te maradsz a világ végéig az emberiség megmentő, üdvözítő, boldogító angyala!...

Igen, ájt. hallgatóim, Krisztus Egyháza nemcsak arra volt jó, hogy a barbárokat megszelidítse; nemcsak arra jó, hogy az európai kultúra és civilizáció előfutárja legyen *Afrika* vad népei között: hanem a katholikus Egyház áldó, megszentelő befolyására szüksége van a kultúra legmagasabb fokán álló embernek is, szüksége van a XX. századnak is, szüksége lesz a jövő szociális társadalomnak is. Mert embert e földön semmi kultúra, tudomány, műveltség, élvezet tartósan nem boldogíthat, üdvöt és boldogságot csak Krisztus evangéliumából szívhat magába, melyet Krisztus Egyháza nyujt felé. És ameddig e földön ember élni fog, addig élni fog a katholikus Egyház is, addig nyitva lesz az Isten kegyelmének, Krisztus megváltásának minden szomjúságot eloltó, minden sebet meggyógyító, minden szívet boldogító forrása. Igen: megmarad az Egyház, míg a nap és a hold tart, nemzedékről-nemzedékre!...

2. Érzem azonban, ájt. hallgatóim, hogy eddigi fejtegetéseim ellen egy igen nagy ellenvetést hozhattok föl. Azt mondhatjátok és bizonyos tekintetben, első látszatra, igazatok is van, hogy azzal, amit én nektek elmondottam az Egyház *katholikus*, egyetemes jellegéről, ellenkezik a *valóság*. Azt mondottam, hogy az Egyház katholikus jellege azt a *föld minden* részére kiterjesztheti, — pedig úgy látjuk, hogy *Afrika*, *Ázsia* legnagyobb részében még ma is ismeretlen a katholikus Egyház. Azt mondottam, hogy *minden nép* szívében gyökeret verhet a katholikus Egyház — és mégis azt látjuk, hogy a *sárga faj* 400 milliója között a katholikus Egyház alig-alig van képviselve; és azt is látjuk, hogy a *szlávok* legnagyobb népe közt, az óriási *Orosz*-birodalomban nem igen van talaja. Azt mondottam, hogy a katholikus Egyház *minden korban* a boldogság és az üdvösség forrása marad. Pedig azt

[1] Zsolt. 71. [2] Izaiás 60, 20.

látjuk, hogy a *modern* emberek milliói ma már csak *névlegesen* katholikusok: megtalálják tehát a boldogságot a valláson kívül is, — és a *szociáldemokraták* nyiltan hirdetik, hogy ha eljő az ő országuk: a vagyonközösség — akkor minden egyház, minden vallás, tehát a katholikus is, mint fölösleges, össze fog omlani.

Elismerem, ájt. hallgatóim, hogy súlyosak ezek az ellenvetések, de csak súlyos *ködpárák*, amelyek szétfoszlanak, ha az igazság napjának sugarai rájuk vetődnek. Kezdjük csak mindjárt az utolsó ellenvetéssel! Igaz: fájdalommal elismerem, hogy *Európa* művelt, gazdag népei között terjed a *hitetlenség* és milliók és milliók vannak, akik *csak névleg* katholikusok. De *nem igaz, hogy boldogok;* nem igaz, hogy a boldogságot föltalálták volna másutt. Sőt a hitetlenséggel csak növekszik a gazdag, a művelt emberek boldogtalansága, aminek világos bizonysága az őrültségnek, a világfájdalomnak, az öngyilkosságnak folytonos szaporodása Európa legműveltebb népei és a leggazdagabb emberek között. És épen ebből merítem én a reményt, hogy Európa népei bűnbánólag vissza fognak előbb-utóbb térni Krisztushoz és az ő Egyházához, mikor már eltékozolva mindent, be fogják látni, hogy üdvöt, boldogságot csak a katholikus Egyház adhat nekik. Ami pedig a *szociáldemokraták* álmait illeti, az általuk álmodott új társadalom egy percig sem létezhetnék a katholikus Egyház áldó befolyása nélkül; sőt egyáltalában a szociáldemokraták álmai, ha megvalósíthatók, csakis a katholikus Egyház mindeneket megszentelő ereje valósíthatja meg azokat, amint az ősi *jeruzsálemi* Egyházban és a *szerzetesrendekben* meg is valósította a birtokközösséget. Ezekre az álmokra csak akkor lehetne gondolni, ha már minden ember szívét úgy átjárta volna a katholikus Egyház szelleme, szentsége és ereje, mint a mindenről lemondó szerzetesekét vagy a saját vagyonukat az apostolok lábaihoz tevő első keresztényekét.

A másik ellenvetésre meg ez a megjegyzésem: Igaz, hogy még a világ nagy része nem keresztény, de hát még a katholikus Egyház sincs a sír szélén. Akik ezt az ellenvetést fölhozzák, a katholikus Egyházat már egy elerőtlenedett aggastyánnak képzelik. De nem így van a dolog! A katholikus Egyház még tulajdonképen csak a *gyermekkorát* élte át; az ő munkájának javarésze, a *világ* megtérítése még nincs befejezve. És az Egyházban megvan az isteni, minden népeket megszentelő erő, de Isten szent akarata emberi közreműködéstől tette függővé Egyházának elterjedését; az apostolok buzgóságára bízta, hogy ezt az erőt széthordják a földön, hogy az evangélium fényével bevilágítsanak a sötétségbe, oda is, ahol még a halál árnyékában ülnek az emberek.

És ez az igazság, ájt. hallgatóim, egy új, *mindnyájunkat munkásságra*, önfeláldozásra serkentő gondolatot juttat eszembe. Ha így van a dolog, akkor hát mi mindnyájan közreműködhetünk, hogy az Egyház *katholikus*, egyetemes jellege mennél szélesebb körben érvényesüljön, közreműködhetünk a *hit terjesztésében*, apostolok lehetünk, hozzájárulhatunk buzgóságunkkal és áldozatkészségünkkel ahhoz, hogy mennél több ember megismerje Jézus Krisztust, aki nemcsak az élet útja, hanem maga az élet és igazság is! Hogyan? — kérditek tőlem. — Hogyan? Elmenjünk hithirdetőknek, misszionáriusoknak? Nem, ájt. hallgatóim, mindenki nem lehet misszionárius; de imádkozhattok, imádkozzunk is mindnyájan azért, hogy a Szentlélek kegyelme járja át mennél több papnak a szívét, öntsön mennél több szívbe erőt, bátorságot, hajlamot, lelkesedést, akaratot a hithirdető, a *misszionárius* hivatására — és öntsön *magyar* papokba is ilyen hivatást, hogy mi magyarok is ott legyünk mennél számosabban, ahol Krisztus jegyesének tehetünk nagy, önfeláldozó szolgálatokat!

És imádkozhatunk sokat a távoli földrészeken, vad népek és gyilkos, mocsárlázas éghajlat alatt dolgozó, fáradozó apostolokért, — s imádságainkkal, olvasóinkkal, jócselekedeteink fölajánlásával az Isten kegyelmét, az ő áldását leesdekelhetjük az *Afrika* forró égövén, vagy az *Ázsia* belsejében dolgozó és folytonos halálveszedelmek között élő hőslelkekre, akik szívesen odaadják életüket, hogy Krisztus evangéliumának erejét, üdvösségét megismertessék a pogányokkal.

De nemcsak imádsággal, hanem *pénzáldozatokkal* is segíthetjük a hithirdetőket magasztos céljuk elérésében. Mert gondolhatjátok, ájt. hallgatóim, hogy bizony pénzbe, rengeteg sok pénzbe kerül a missziók megalapítása s azok fönntartása; templomok, iskolák, árvaházak építése ott a távol keleten és északon, jéghegyek vagy forró homoksivatagok közepette. És ha nincs pénzük a misszionáriusoknak, akármilyen nagy is az apostoli buzgalmuk, nem terjeszkedhetnek, nem vihetik tovább az evangélium szövétnekét.

Ó, ájt. hallgatóim, bizonyára alig szerezhetünk nagyobb örömet az Úr Jézusnak és nem igen fejezhetjük ki jobban hálánkat őiránta, mint ha erkölcsileg és anyagilag *támogatjuk a missziókat*, amelyeknek épen az a céljuk, hogy Krisztus megváltásának, keserves kínszenvedésének, vére hullatásának mennél több legyen az eredménye, gyümölcse! Akiket szeretünk, azoknak épen karácsonykor szoktunk kedveskedni. Ne feledkezzünk meg hát az Úr Jézusról és az ő jegyeséről, a katholikus Anyaszentegyházról se: juttassunk tehetségünk arányában kisebb-nagyobb összeget a misszióknak; ez lesz egyik legkedvesebb karácsonyi ajándékunk az

Üdvözítőnek és az ő Egyházának. De reánk nézve is ez lesz a legáldásosabb. Mert ha az Üdvözítő még a pohár vizet is megjutalmazza, melyet legkisebb embertársunknak nyujtunk: hogyan fogja megjutalmazni azt az áldozatunkat, melyet az ő jegyese, sőt az ő titokkalteljes teste érdekében hozunk?!...

De térjünk csak vissza még egy kicsit ahhoz az ellenvetéshez, amelyből kiindultunk! Igaz, hogy még nem katholikus a világ, sőt a világ nagy része még csak nem is keresztény: hanem hát az is igaz, hogy az Egyház jóformán még csak a kezdetén van az ő működésének; még nem érte el, sőt még messze van attól, hogy egyetemes, *katholikus* jellege egész erejében, fényében, nagyságában kidomborodjék. El fog azonban jönni az a korszak is, mikor Krisztus jegyese az egész világra szétszórja fényét és áldását. Addig nem lesz vége a világnak, amíg Krisztus keresztje meg nem hódít minden népeket, amint ezt már a *Zsoltáros* is megjósolta: «*Ülj az én jobbomra, míg ellenségeidet lábaid zsámolyává teszem!*»[1] A világtörténelem még föl fogja jegyezhetni, hogy a *szlávok* milliói visszatértek a katholikus Egyházba, hogy a *buddhisták*, a *mohamedánok*, a *sárgák*, a *hinduk* meghódoltak Krisztusnak. Nem fog elmúlni addig ez a világ, «*míg ellenségeidet lábaid zsámolyává nem teszem!*» Krisztusról szól ez, ki a *katholikus* Egyházban uralkodik a földön.

* * *

Befejezésül engedjétek meg, ájt. hallgatóim, hogy még egy gondolatot fűzzek azokhoz, amiket az Egyház *katholikus*, vagyis egyetemes voltáról elmondottam: ez a többieket magába foglalja és megvilágítja. Az Egyház akkor is *katholikus* marad, ha *elszakadnak* is tőle itt-ott egyes népek, amint most elszakadni készül tőle *Franciaország* a hatalmasok erőszakoskodása folytán, — vagy amint hajdanában letépték anyai kebléről *Angliát;* katholikus lesz az Egyház akkor is, ha leszáradnak róla egyes gallyak, ha lehullanak róla egyes levelek. Katholikus marad, mert Krisztus ereje lakozik benne és ez az erő képes egész a világ végéig, képes minden nép között, a világ minden táján megadni az embereknek a szív békéjét és boldogságát. Az Egyház tehát csak egy-egy gallyat, levelet, virágszirmot veszít, ha egy-egy hívő elszakad tőle. A vesztett gallyak helyett azonban mindig új hajtások fakadnak a Krisztus szívéből kinőtt szőlőtőből. De az a hívő, aki elszakad az Egyháztól, az elszárad, elfonnyad; az elveszít mindent, nemcsak az Egyházat, hanem elveszíti Krisztust is, elveszíti Isten kegyelmét is; mert amint *szent Cyprián* oly szépen

[1] Zsolt. 109, 1.

mondja: «Nem lehet annak atyja az Isten, akinek nem édesanyja az Egyház». Ragaszkodjunk hát szívünk egész melegével Egyházunkhoz, hogy ne szakíthasson el bennünket tőle se a világ, se a pokol, se küzdelem, se szenvedés, se megaláztatás, se kevélység, se élet, se halál; ragaszkodjunk hozzá törhetetlen hűséggel, hogy általa eljuthassunk Jézus Krisztushoz, Üdvözítőnkhöz, Istenünkhöz! Amen.

IV. Apostoli az Egyház.

Az emberiség egész történetének *egy középpontja* van: e körül forog minden harc és küzdelem; ez a forrása minden áldásnak és boldogságnak; ez a próbaköve az igazságnak. És ez a középpont: *Jézus Krisztus.* Az ő születése *előtt* nem volt más a világ története, mint *előkészület,* vágyódás, sóvárgás őutánna; és az ő születése *óta* is csak őkörülötte forog a világ története. Ezért számítjuk a világ minden eseményét Krisztustól: Krisztus előtt vagy Krisztus után; mindennek Krisztus a kiindulópontja vagy végcélja: «*Én vagyok az α és ω, a kezdet és a vég*».[1]

Amint az emberiség minden törekvése végső elemzésben Krisztus *keresztjénél* fakad, avagy ott törik meg; amint minden igazságnak Krisztus *kinyilatkoztatása* a próbaköve: úgy a vallásnak, az egyházi szervezetnek is, ha ez *igazságra* tart számot, *Krisztusból* kell fakadnia. S ezt érzi minden keresztény vallásfelekezet, és épen azért mindegyik Krisztus Egyházának tartja magát: az *orosz,* a *lutheránus,* az *anglikán* csak úgy, mint az *anabaptista* vagy a *nazarénus;* sőt még a *zsidók* is várják Krisztus országát, amely, őszerintük, még nem jött el.

Bizonyára jól emlékeztek, ájtatos hallgatóim, az *első* szentbeszédre, melyet az Egyházról mondottam. Világosan bebizonyítottam abban azt az igazságot, hogy Krisztusnak csak *egy* Egyháza lehet, mert csak *egy a jegyese, egy a teste, egy* az a szőlőtő, amelynek ő ád malasztos életet. *Melyik* tehát ez az egy Egyház? *melyik* a Krisztus igazi Egyháza? *Az apostoli* Egyház; mert hiszen Krisztus az ő *apostolainak* hagyta meg, hogy hirdessék az evangéliumot minden népnek, s tanítsák meg őket megtartani mindazt, amit parancsolt nekik. Amelyik Egyház tehát az *apostoloktól* származik, amelyik sértetlenül megőrizte úgy az *apostolokkal* való *szerves összeköttetést,* mint az *apostolok tanítását:* az a Krisztus igazi Egyháza. Mert Krisztus Urunk az ő apostolainak mondotta, hogy: «*Én veletek vagyok a világ végeig*»,[2] —

[1] Jel. k. 22, 13. [2] Máté 28, 20.

tehát csak az *apostolok törvényes utódai* számíthatnak Krisztus jelenlétének segítségére, oltalmára, kegyelmére.

Tegyük azért, ájtatos híveim, mai elmélkedésünk tárgyává az Egyháznak ezt az utolsó, vagyis *apostoli* tulajdonságát, mely a többinek is forrása, alapja, próbaköve!

Adja a Szentlélek-Úristen megvilágító kegyelmének bőségét mindnyájunknak, hogy az Egyház apostoli tulajdonságának szükségességét belátva, törhetetlen hűséggel ragaszkodjunk életben és halálban Egyházunkhoz!

* * *

Több vallási társulat van, amely *egyháznak* nevezi magát. De természetes, hogy Jézusnak csak *egy* Egyháza lehet, amelyik az *apostoloktól* származik. És hogy melyik származik *közvetetlenül az apostoloktól*, — ez történeti dolog, amelyet igen egyszerűen ki lehet mutatni magából a *történelemből*. Nézzünk tehát körül a *keresztény egyházak* között: ki alapította azokat? Megadja erre a feleletet a történelem. Ki alapította a *lutheránus* egyházat? *Luther Márton* a XVI. században. Azóta van, de azelőtt nem volt lutheránus egyház. Hogyan alapította? Elszakította a katholikus Egyháztól híveinek egy részét. Ott van a *kálvinista* egyház. Tudjuk ennek is az alapítóját. *Kalvin János* alapította. Azóta van, azelőtt nem volt kálvinista egyház. Hogyan alapította? Elszakadt híveivel a katholikus Egyháztól. Ott van az *anglikán* egyház. Ismerjük alapítóját: *VIII. Henrik* angol király, aki elszakította népét a katholikus Egyháztól. Ott van a *görögkeleti* egyház. Világosan rámutat a történelem ennek az alapítójára is. *Ceruláriusz Mihály* a XI. században elszakadt híveivel a katholikus Egyháztól. Ott van az *ariánus* felekezet. Ki alapította? *Áriusz*, akit a katholikus Egyház elítélt a *nicaeai* zsinaton a IV. században.

Ime, ájtatos hallgatóim, így föl lehet sorolni az összes keresztény felekezeteket, és mindegyiknél pontosan meg tudjuk mondani: ki és mikor alapította, jobban mondva ki szakította el azoknak a híveit, illetve azok őseit a katholikus Egyháztól.

De hát a *katholikus Egyházat* ki alapította? Ha végigmegyünk a történelem századain, mindenütt ott találjuk a katholikus Egyházat, amelytől elszakadtak a *lutheránusok*, el a *kálvinisták*, el az *anglikánok*, el a *husszíták*, el az *ariánusok*. A katholikus Egyháznak a története fölnyúlik egészen az *első századig*, magáig Krisztusig. Más alapítóit ennek nem találjuk, mint az *apostolokat*. A katholikus Egyház története ott kezdődött, mikor Krisztus Urunk apostolait szétküldötte a világba, s mondá nekik: «*Menjetek szét a világba, s hirdessétek az evangéliumot min-*

den népeknek!»[1] ... Nem alapította ezt az Egyházat *III. Ince*, — megvolt. már őelőtte is; nem *VII. szent Gergely*, — mert megvolt már jóval előtte; nem *I. szent Leó*, mert megvolt már előtte; nem *szent Damazusz*, nem *szent Szilvészter*, sem nem *Kletusz*, sem *Linusz*, sem *Kelemen:* ők mind utódai *Péternek*, akinek Krisztus mondotta: «*Legeltesd az én bárányaimat, legeltesd az én juhaimat!*»[2] Odáig, *Péterig* nyúlik vissza a katholikus Egyház családfája, története! A *katholikus* Egyház tehát az *apostoli* Egyház, mert ennek az Egyháznak más alapítói nincsenek, csak Krisztus *apostolai*. A többi keresztény egyházak mind ettől az apostoli, katholikus Egyháztól szakadtak el; mindegyiknél meg tudjuk jelölni az *időpontot* is, amikor elszakadtak, — meg a személyeket, akik elszakították: a katholikus Egyháznak ellenben más alapítóit nem ismerjük, csak Krisztus apostolait.

Ez azonban még nem elég az apostoli tulajdonság lényegéhez. Nemcsak Krisztus apostolaitól származik közvetetlenül a katholikus Egyház, hanem *sértetlenül meg is őrizte az apostolok tanítását, hagyományát*. Azért *apostoli*, mert ebben az Egyházban teljes épségében fönn maradt Krisztus tanítása, melyet az apostoloktól örökölt: «*Tanítsátok meg a népeket megtartani mindazt, amit én parancsoltam nektek!*»[3] — mondá Krisztus az apostoloknak. És ehhez az utasításhoz ragaszkodott mindenha a katholikus Egyház, — ragaszkodott szilárdan, még akkor is, mikor látnia kellett, hogy a Krisztus tanításához való merev ragaszkodás miatt egész népek, országok szakadtak el tőle. Nem tehetett máskép; Krisztus örökségéből nem engedhetett egy jottát sem: «Tanítsátok meg a népeket megtartani *mindazt, amit én parancsoltam* nektek!» — ebből tehát nem engedhetett semmit, még egy betűnyit sem! És azzal bizonyította be, hogy *apostoli*, mert Krisztus örökségéhez oly szívósan ragaszkodott. Elszakadt tőle egész *Angolország;* pedig katholikus maradt volna, ha a római pápa enged valamit Krisztus tanításából. Elszakadt tőle *Németország* a reformáció korában; pedig katholikus maradt volna, ha a pápa enged valamit Krisztus tanításából. De nem engedhetett. Nem is engedett soha. Azt őrzi híven, amit az apostoloktól átvett. Krisztus örökségéből, az ő tanításából, az apostoli hagyományból nem engedhet egy hajszálnyit sem. Inkább eltűri, hogy elvegyék birtokait, hogy bezárják templomait, börtönbe vigyék papjait, — amint épen most teszik *Franciaországban*, vagy tették *Bismarck* kezdő éveiben *Németországban:* de Krisztus örökségéből, az apostolok hagyományából nem engedhet semmit. Inkább eltűri, hogy az egész világ türelmetlennek

[1] Márk. 16, 15. [2] Ján. 21, 15—18. [3] Máté 28, 18.

bélyegezze; eltűri, hogy megalázzák, kuldossá tegyék, gyalázkodással illessék, keresztre feszítsék: de Krisztus örökségét, az apostolok hagyományát híven és sértetlenül őrzi.

Ó *apostoli* Egyház! mily *nagy*, mily *dicső* vagy te ebben a hűségedben, ebben az állhatatosságodban! Elviharzott már közel két évezred fölötted. Hányszor változott ezalatt a hosszú idő alatt a világ szelleme, nézete, erkölcse: a tied ugyanaz maradt mindig! X. *Pius* ugyanazt a *Non possumus!*-t — *Nem tehetjük!*-et mondja a franciáknak, amit *IX. Pius* hangoztatott az olaszoknak, amit *III. Ince*, *VII. szent Gergely* mondott, amit *szent Péter* apostolfejedelem a zsidó főtörvényszék előtt hangoztatott: «*Inkább kell engedelmeskednünk az Istennek, mint az embereknek!*»[1]

Ó te dicső apostoli Egyház! téged nem ingatott meg a bölcsészet, nem a fejedelmi fény, nem a koldustarisznya; a katakombák homályában és a fejedelmi trónon, szegényen és gazdagon, üldözés és magasztalás közepette mindig ugyanaz maradtál: az a *szikla, melyen a pokol kapui nem vesznek erőt soha!*

Az Egyháznak ebben a merev ragaszkodásában Krisztus örökségéhez van meg, ájtatos hallgatóim, az igazság biztonsága. Csakugyan olyan az *apostoli* katholikus Egyház, mint a *kősziklára épített ház:*[2] jöhetnek viharok, bömbölhet az orkán, sivíthat a szél, zúghatnak a hullámok, — a ház lakói mégis nyugodtak lehetnek; hiszen olyan *szikla* az alapja, *melyen a pokol kapui sem vehetnek erőt soha!*[3]

És ti, *szegények, munkások, szocialisták!* kihez mehetnétek inkább, kinél kereshetnétek inkább a ti jogaitok támogatását, megvédését, mint annál az Egyháznál, melyet az *igazságtól* soha semmi el nem tudott téríteni?!... Ha igazatok van, ha jogosak a követeléseitek, forduljatok a katholikus Egyházhoz! És az Egyház, az *igazság oszlopa és erőssége*, szembeszáll érettetek a világ gazdagjaival, nagyuraival, fejedelmeivel; mert az apostoli Egyházat nem lehet elnémítani, nem lehet megfélemlíteni, nem lehet lekenyerezni, ha arról van szó, hogy Krisztus kinyilatkoztatása alapján mindenkinek megadja a magáét, mindenkit figyelmeztessen jogára, de kötelességére is! Istenem! milyen elvakultak ezek a szegény munkások! Ahelyett, hogy egyedüli igaz, megbízható, megvesztegethetetlen barátjuknál, édesanyjuknál, az apostoli Egyháznál keresnék jogaik védelmét: ehelyett meggondolatlanul folyton támadják az Egyházat, gyalázzák írásaikban, újságjaikban nap-nap után! Szerencsétlen elvakultak! nem tudjátok, mit cselekesztek! Szegényeknek, elhagyatottaknak,

[1] Ap. cs. 4, 19. — [2] Máté 7, 24. — [3] Máté 16, 18.

az igazságot keresőknek egyetlen biztos menedékük az apostoli Egyház, amelyet az isteni igazságtól soha semmi sem tud eltántorítani. *Szikla* az Egyház, *melyen a pokol kapui nem vesznek erőt soha!* Nemcsak Krisztusnak, hanem a történelemnek is ez a bizonyító szava!

2. De még mindig nem áll előttünk az Egyház apostoli tulajdonságának egész jelentősége. Az egyház apostoli jellegéhez szükséges az is, hogy az *Egyház vezéreiben*, tanítóiban, papjaiban meglegyen az *apostolok tekintélye, ereje,* — hogy úgy mondjam, bennök Krisztus apostolainak a vére keringjen. És ez van meg, ájtatos hallgatóim, a katholikus Egyháznak minden *papjában:* az apostolok vére, ereje, tekintélye. Hogyan lehetséges ez? — kérditek tőlem. Megmagyarázom, ájtatos hallgatóim, csak figyeljetek szépen!

Szent Péter apostolt tette Krisztus az ő Egyháza fejévé. Őreá mint sziklára építette Egyházát. Neki adta a *mennyország kulcsait,* azaz: *a legfőbb lelki hatalmat;* neki mondotta: «*Legeltesd az én bárányaimat, legeltesd az én juhaimat!*»[1] *Szent Péter* törvényes utódja a *római pápa:* ő kormányozza az Egyházat; ő adja át az apostoli tekintélyt a püspököknek. Senki sem lehet törvényes püspök a pápa megerősítése nélkül. Ha tehát a pápa valakit püspökké nevez ki, ezáltal ő, *szent Péter* apostolfejedelem teljhatalmú utódja, fölruházza azt a püspököt *apostoli hatalommal, apostoli tekintéllyel.* A *papra* meg a *püspök* teszi a kezét; ő hatalmazza föl, hogy prédikáljon, hogy a hit igazságait tanítsa; ő ád neki hatalmat, hogy misézhessen és a szentségeket kiszolgáltathassa.

Igy árad szét az apostoli tekintély *sz. Péterről* — *XIII. Leóra, X. Piusra,* — ezekről meg a világ összes püspökeire, a püspökökről az összes papokra, — le, egészen a legutolsó falusi káplánig. Igen, ájtatos hallgatóim, abban a legutolsó falusi káplánban is van valami az apostolokból, az ő tekintélyükből, az ő vérükből! Igen, én magam legjobban érzem, hogy elenyésző porszem vagyok a világegyházban, — de erre a gondolatra mégis érzem nagyságomat. Méltatlan vagyok ugyan rá, de érzem, hogy van bennem is valami az apostolokból, az ő vérükből, az ő tekintélyükből: mert az én fülembe is cseng Krisztus szava: «*Menjetek szét a világba, hirdessétek az evangéliumot!*» — ez nekem is mondatott, mikor a püspök pappá szentelt, — az a püspök, kit a pápa erősített meg, — az a pápa, aki egyenes, törvényes utódja az apostoloknak, — és így az apostolok tekintélyéből, sőt magának Krisztus Urunknak a tekintélyéből van bennem

[1] Ján. 21, 17.

is valami, amivel a hívekhez szólhatok, őket taníthatom, hogy megtartsák mindazt, amit Krisztus parancsolt, amit evangéliumában kinyilatkoztatott.

Ó ti fiatal leviták ott az Úr szentélyében! jegyezzétek meg ezt jól magatoknak: apostolokká lesztek, a papszenteléskor az apostolok tekintélyét oltják majd belétek! Ez a nagyság, ez legyen ösztönzőtök, hogy az apostoli tekintélynek megfelelő legyen mindig életetek és buzgóságtok is![1]

De titeket is, ájtatos hallgatóim, arra kérlek, hogy a papokban lássátok meg és *tiszteljétek-becsüljétek* ezt az apostoli tekintélyt, amelyet nekik az apostoli Egyház kölcsönöz! Tudom én azt jól, hogy a papokban is sok a gyarlóság, sok a hiba; de, ájtatos hallgatóim, még akkor is van bennök valami, ami tiszteletet követel irántok: az, hogy ők az apostolok utódjai, és, mint mondám, a legutolsó falusi káplán is abban a tudatban léphet a hívők elé, hogy az apostolok utódjának, a római pápának fölhatalmazásával tanít és fáradozik a hívek lelki üdvösségét illetőleg. Nem kívánom, hogy elnézők legyetek a papok gyarlóságai iránt, ha már ti magatok szentek és tökéletesek vagytok, — de igenis kívánva-kívánom, hogy tiszteljétek a papokban az *apostoli tekintélyt;* mert bizonyos tekintetben rájok is vonatkozik, amit Krisztus mondott tanítványainak: «*Miként engem küldött az Atya: úgy küldelek én is titeket; aki titeket hallgat, engem hallgat; aki titeket megvet, engem vet meg*».[2]

Ez az apostoli Egyháznak ereje minden küzdelmében, vigasza minden szenvedésében; ez a püspökök, a papok tekintélyének forrása: «*Aki titeket hallgat, engem hallgat; aki titeket megvet, engem vet meg!*» Krisztus maga vele van az apostoli Egyházzal: «*Én veletek vagyok mindennap a világ végéig*».[3] Már pedig, akivel Krisztus van, annál van az igazság, annál az élet; annál a küzdelem, a harc az igazságért, mert Krisztus ellen harcol az egész pokol, — de annál lesz egykor a győzelem is. Krisztus mondotta: «*Bízzatok! én meggyőztem a világot!*»[4]

* * *

Rendesen így szoktuk nevezni Egyházunkat: *római katholikus Anyaszentegyház.* Ebben az elnevezésben bennfoglaltatik Egyházunknak mind a négy ismertetőjele, melyeket az Advent vasárnapjain igyekeztem nektek, ájtatos hallgatóim, megmagyarázni.

Római Egyháznak mondjuk, és ez jelzi az *egységet,* amelynek *Róma,* a római pápa a sziklaalapja. *Katholikus* Egyháznak mondjuk, mert *egyetemes* jellegű, minden helyen, minden népet,

[1] Az egyetemi templomban jelen voltak e prédikáción a központi papnevelő-intézet növendékei is. [2] Luk. 10, 16. [3] Máté 28, 20.
[4] Ján. 16, 33.

minden időben boldogító. *Szent* Egyháznak mondjuk, mert benne van az isteni erő, mellyel megszentelheti a népeket épúgy, mint az egyeseket. És *Anya*-szentegyháznak mondjuk — és én ebben a jelzőben látom az Egyház *apostoli* jellegét kifejezve. Krisztus jegyese az *apostoli* Egyház, és ez a mi anyánk: anyja az egész kereszténységnek; a mienk, a katholikusoké, — de anyja a többi keresztény felekezeteknek is. Mindnek ő az anyja, mind az ő kebeléről szakadt le.

Az egyiket *Cerulárius*, a másikat *Luther*, a harmadikat *Kalvin* szakította el az édesanyától, Krisztus jegyesétől, az apostoli Egyháztól. A *görög-keletiek*, a *lutheránusok*, a *kálvinisták*, az *anglikánok*, és ahány keresztény felekezet csak van, mind testvéreink, egy anyától valók: de elszakadt, hűtlen, engedetlen gyermekei a mi édesanyánknak, Krisztus jegyesének, az apostoli Egyháznak.

Ez az igazság legbiztosabb útmutatónk arra nézve, ájtatos hallgatóim, hogyan érezzünk, *hogyan viselkedjünk a másvallású keresztényekkel szemben*. Hogyan? Úgy, amint a testvérnek kell éreznie rossz útra tévedt testvérei iránt.

Anyánk az apostoli Egyház, akit maga Krisztus választott jegyesének, kiben Krisztus mindeneket megszentelő ereje lakozik. Mi szeretjük anyánkat, ragaszkodunk hozzá és bárki támadja meg anyánkat, mi védjük őt, bántalmazni nem engedjük. Jobban szeretjük anyánkat, mint testvéreinket. És ha testvéreink között akadna, aki anyánk ellen merészelné fölemelni vakmerő kezét, aki anyánkat merné szidalmazni, — hát az ilyen rossz testvérnek velünk gyűlne meg a baja. De különben a vérünket nem tagadhatjuk meg: testvérünk marad, még ha rossz útra tért is, ha megszökött is az anyai háztól. És amint maga az anya szíve mélyén megőrzi szeretetét rossz, tékozló, pártütő gyermekei iránt és utánok vágyódik, értök imádkozik: úgy mi is szeressük, igen szeressük másvallású szerencsétlen testvéreinket! Nekünk is az legyen a vágyunk, ami az édesanya, az apostoli Egyház vágyódása: bár mielőbb visszatérnének testvéreink az anyai házhoz, az édes szülőhöz, Krisztus jegyeséhez!

Mivel fejezhetném be alkalmasabban ezeket a beszédeimet, mint azzal a forró óhajjal: bárcsak Krisztus kegyelme ismét összehozná az elveszett gyermekek szívét az anyáéval és az anyához hű gyermekekével! Bárcsak az Anyaszentegyház édesanyai ölében ismét egyesülne mindnyájunknak a szíve — necsak Krisztus imádásában, hanem az ő Egyházának az elismerésében és szeretetében is! Mert örökké igaz marad *szent Cyprián* mondása: «Nem lehet annak Krisztus az atyja, akinek nem az Egyház az anyja!»

Imádkozzunk sokat, buzgón a mi elszakadt testvéreinkért, hogy visszatérjenek az egyedül üdvözítő Anyaszentegyház kebelére, és ez a jó anya őket is elvezethesse velünk együtt isteni jegyeséhez, Jézus Krisztushoz! De imádkozzunk magunkért is, hogy Anyaszentegyházunknak mindhalálig engedelmes, hűséges gyermekei lehessünk, hogy tökéletességre törekvő életünkön, erényes jócselekedeteinken megláthassa mindenki az Úr Jézusnak az Egyház által reánk kiárasztott erejét, amely szentségre nevel és segít itt a földön, holtunk után pedig mennyei dicsőségre! Amen.

Karácsony ünnepén.

(1908-ban, Tabon.)

«A nép, mely sötétségben jár vala, nagy világosságot láta, a halálárnyék tartományában lakóknak világosság támada.» *Izaiás 9., 2.*

Ájtatos keresztények! Egyetlenegy ünnepre sem készül elő a keresztény világ s egyetlenegyet sem ül meg oly különös módon, mint a karácsony ünnepét. Négy héten át már kora hajnalban megszólal a misére hívó harang; a sötétben kigyúlnak a gyertyák és mécsesek, melyek világa mellett jámbor hívők a decemberi köd sötétjében, sárban-hóban sietnek a templomba s ott a hajnali misén áhitattal énekelik: *Harmatozzátok, ó egek, onnét fölülről az igazat!*[1]

És karácsony ünnepén éjfélkor fölharsan a misére hívó harangzúgás, — és ami soha az egész évben nem történik meg, éjfélkor fényben úszik a templom, a pap az oltárnál bemutatja a legszentebb áldozatot s a hívek örvendve éneklik annak dicsőségét, aki ma született nékünk.

Ájtatos hallgatóim, az egyházi szertartások ezen rendkívüliségének megvan a maga mélységes értelme. Az ádvent hajnali miséi épúgy, mint a karácsony éjféli miséje egy nagy, magasztos s reánk nézve örvendetes titoknak beszédes kifejezői.

Az ádventi hajnali misékre sötétben botorkáló híveknek eszükbe juttatja ilymódon az Egyház az emberiségnek azt a korszakát, mely Krisztus előtt a sötétség korszaka volt; sötétben botorkáltak az emberek: a lélek sötétségében, az élet legnagyobb kérdései homályban voltak előttük; csak itt-ott pislogott egy-egy mécses: a vágyódás, a reménykedés, a jövendölés a Messiás, a Megváltó után.

Karácsony éjjelén, épen éjfélkor, azért gyúl ki a gyertyák fénye a templomban, azért harsog az orgona s tölti be az ének

[1] Izaiás 45. 8.

dicsőítő himnusza a templomot: mert ekkor szűnt meg a világot, az emberiséget, a lelkeket elborító, lenyügöző sötétség; ekkor született meg Krisztus, a világ világossága, hogy fényt árasszon a földre, a szívekbe s ez a világosság többé meg ne szűnjön, el ne homályosuljon soha. Ez a karácsony rendkívüli szertartásainak igazi értelme.

Emeljük föl tehát mi is ebben az ünnepélyes órában lelki szemeinket Krisztushoz, az emberiség napjához, a lelkek világosságához, hogy beteljünk mi is azzal a fénnyel, meleggel, élettel, melyet Ő sugároz felénk.

Ájtatos hallgatóim! Mi volna a mi földünk nap nélkül? világosság nélkül? Ha nem sütne a nap, nem árasztaná sugarait a földre: itt nem volna élet, nem volna tenyészet. Napsugár nélkül nem fakadna a földből virág, kalász, termés; napsugár nélkül a földön a halál, az enyészet, a pusztulás tarolna le mindent s az egész föld kerekségét egy nagy temetővé változtatná.

Ilyen volt az emberiség sorsa Krisztus előtt. *Sötétségben élt és a halál árnyékában,*[1] miként a próféták mondják. Élete tengődés, pusztulás, lassú haldoklás volt. Sötét volt körülötte minden. *Sötétség volt az elméjében;* mert, ájtatos hallgatóim, ha nem lett volna sötétség elméjében, hogyan faraghatott volna magának fából isteneket; hogyan alkothatott volna magának isteneket, akiket époly gonoszoknak, dorbézolóknak, hazugoknak, fajtalanoknak képzelt, mint ő maga volt? A pogány kor bálványimádása, a rómaiak és görögök mithológiája, az istenek tarka gonoszságai eléggé bizonyítják, hogy milyen nagy sötétség borult az emberek elméjére Krisztus előtt.[2]

De sötétség borult az emberek szívére is. Mert ha nem lett volna sötét az emberek szíve, hogyan tehették volna azt, hogy a nőt csak árunak tekintették, cserélték-berélték, adták-vették; a gyermeket, ha terhükre volt, elemésztették; a hatalmasok a gyengébbeket leigázták, rabszolgákká tették s úgy bántak embertársaikkal, mint a barmokkal.

Ahol nincs világosság, ahol nincs napfény: ott nincs virág, illat, ott nincs igazi élet sem. Igy volt ez Krisztus előtt az emberiség történetében is. Mert sötétben bolyongtak, mert sötétség borult elméjükre és szívükre egyaránt: nem is fakadhatott közöttük meg az erény virága, nem *fejlődhetett ki közöttük az emberhez méltó élet.* Erényesség, alázatosság, tisztaság, házastársi hűség, önzetlen emberszeretet, lemondó élet a menny boldogságáért: mindez ismeretlen volt a pogány korszakban Krisztus előtt. Csak az önzés és az állatias szenvedélyek halálthozó rákfenéje tudott

[1] Izaiás 9, 2. [2] Rómaiakhoz 1, 22—23.

tenyészni abban a sötétségben.[1] S ez a sötétség fogta át az ember szívét a halál órájában is: nem talált sehol sem egy biztató, reménytadó fénysugárt, — lelkiismeretmardosás és kétségbeesés álltak zordonul a haldoklók mellett, hogy még rémesebbé tegyék a halálnak amúgy is keserű óráját.

Mi lett volna belőlünk, ájtatos hallgatóim, ha mi is abban a korszakban éltünk volna? Ha minket is az a sötétség vett volna körül? Mi is fabábúkat imádtunk volna Isten gyanánt, vagy vörös bikákat, mint az egyiptomiak tették? Vagy elhittük volna a görög és római mithológiák meséit, melyek az isteneket épen olyan szenvedélyekkel és bűnökkel ruházták föl, mint aminőket az emberek követtek el? Mi lett volna belőletek leányok és asszonyok? Ki tisztelt volna benneteket? Vittek volna benneteket is a vásárra, hogy eladjanak, elcseréljenek, mint az ökröt és a lovat! Mi lett volna belőletek szegények, ha Krisztus előtt éltetek volna? Korbáccsal hajtottak volna benneteket is a munkára és ha megbetegesztek, összeroskadtok vala, nem lett volna, aki segítsen rajtatok: hanem ott vesztetek volna az útszélen, mindenkitől elhagyatva!

Ó, adjunk hálát az isteni Gondviselésnek, hogy mi már Krisztus világosságának fényében élhetünk! Krisztus meghozta az emberiségnek az igazság fényét, a szeretet melegét s ezzel egy új korszaknak, az igazi, emberhez méltó életnek lett Krisztus születése a forrása, kiindulása.

Világosságot hozott az elmékbe; a kinyilatkoztatás fényét, az igazság világosságát. Az emberi élet célja, feladatai, az embernek Istenhez való viszonya, az élet és a halál talánya ma már világosan állanak előttünk; s minderről többet tud a katekizmust tanuló ifjú, mint tudtak a pogány bölcsek: Plató és Sokrates. Krisztus kinyilatkoztatásából világos előttünk, hogy az ember a mindenható, végtelenül igazságos Isten teremtménye; hogy a földi élet próbaidő, előkészület a halál után bekövetkező örökkévalóságra s hogy Isten az örökkévalóságban fogja megjutalmazni vagy megbüntetni földi életünk cselekedeteit. Mennyi fényt, világosságot áraszt mindez az egész életre; mennyi reményt nyujt az embernek, mennyi erőt ád neki a küzdelemre, a lemondásra, a bűn kerülésére, az erény gyakorlására! Ez egymagában, ájtatos hallgatóim, hogy a földi élet csak átmenet, hogy ez még nem befejezés, hanem csak kiindulás, melynek befejezése a halál után lesz; ez az igazság egymagában élesztője annak a munkásságnak, folytonos törekvésnek, tökéletesedésnek, amely Krisztus óta jellemzi az emberiséget s amelynek az egész kultúra és civilizáció

[1] Rómaiak 1, 24—32.

áldásait köszönhetjük. Krisztus előtt hasonló volt az emberiség a sír szélén ülő megtört, tehetetlen aggastyánhoz: míg Krisztus kinyilatkoztatása hasonlóvá tette az ifjúhoz, akinek tetterejét acélozza a magasra tűzött cél, melyet elérni akar.

De világosságot, fényt, melegséget áraszt Krisztus *a szívekbe is*, mely fölolvasztja a bűn kérgét, kiégeti a bűnös szenvedélyek okozta rozsdát; begyógyítja a szív sebeit; kifakasztja a bánat könnyeit, erőt nyujt a bűn elhagyására, küzdelemre, önmegtagadásra, erényes életre.

Melegséget áraszt a szívekbe, mert ennél a fénynél látjuk, hogy minden ember az Isten gyermeke, akit becsülni tartozunk; hogy a mi felebarátunk minden ember kivétel nélkül, akit szeretni kötelességünk. A gyermek, a nő, a szegény, a szolga, a cseléd, a koldus, a nyomorék mind épúgy az Isten gyermeke, mint a hatalmas, a gazdag. És aki az Isten gyermekét nem becsüli meg, annak Krisztussal gyűlik meg a baja, mert «*amit egynek ezen legkisebb atyámfiai közül cselekedtetek, nekem cselekedtétek*» — mondá az Üdvözítő.[1]

Ezen fénysugár útján új világrend keletkezett: a szívekben új érzések fakadtak. Megbecsüljük a gyermekeket, tiszteljük a nőt, a hajadont, az anyát, a hitvest, segítjük, gyámolítjuk a szegényt s mindent elkövetünk, hogy a szenvedőknek, a betegeknek, a sorsüldözötteknek megkönnyítsük az élet terhét, enyhítsük fájdalmát. Igen, ájtatos hallgatóim, Krisztus az emberiség napja: Ő árasztja a fényt, a világosságot az elmékbe, Ő a meleget a szívekbe. És ezen fény és meleg nyomán fakad az igazi keresztény élet illattal, virággal, áldással telve. Krisztusi élet, amelynek irgalmasság és szeretet az illata, munkásság, tevékenység a virága s az a tudat a gyökere, hogy minél többet nyertünk az Úrtól hatalomban, tehetségben, szívben, vagyonban, annál többet kell ebből áldoznunk a közjóért, embertársaink boldogítására. És így volt Krisztus születése kiinduló pontja annak a nagyszerű életnek, munkának, törekvésnek, amely azóta folyton folyik az apostolok, a hithirdetők, a betegeket ápoló apácák, az emberiség minden nyomorát enyhíteni igyekező emberbarátok részéről s amely munkát érdemesnek ítélik milliók és milliók arra, hogy érte föláldozzák kényelmüket, lemondjanak az élet örömeiről, föláldozzák ifjúságukat, tehetségeiket, vagyonukat, mindenüket azért, hogy embertársaikat boldogítsák. Ez a leglényegesebb választófal a Krisztus születése előtt és után az emberiség között. Krisztus születése előtt nem volt, ami az embereket munkára, tevékenységre, kötelességteljesítésre, irgalomra, nagylelkűségre,

[1] Máté 25, 40.

áldozatra lelkesítette volna. Ott csak a korbács vagy a szükség, az önzés vagy a hiúság sarkalt munkára: itt Krisztus kinyilatkoztatása világánál és melegénél a szeretet szül apostolokat, emberbarátokat, jótevőket; a szeretet követeli mindnyájunktól, hogy minél gazdagabbak, minél tehetségesebbek vagyunk, annál többet dolgozzunk, fáradjunk, áldozzunk nem magunkért, hanem másokért, hogy Krisztus igazságát igyekezzünk megvalósítani az emberek egyenlőségéről, testvériségéről, szabadságáról.

Azóta van igazi élet e földön, igazi szeretet a szívekben, mióta Krisztus, a világ világossága megszületett. Enélkül a világ minden tudománya, művészete, gazdagsága, találmánya csak még rémesebbé tenné a szíveket és lelkeket elborító éjtszakai sötétséget.

De, mondhatná valaki közületek, sok szép dolgot mondottam el, amelyeknek azonban az ellenkezője történik az életben. Mert hiszen Krisztus már körülbelül kétezer éve megszületett s azóta folyton hirdetik az ő tanítását — s mégis azt látjuk, hogy bizony a szegényeket ma is még sokszor elnyomják, a gyermekeket sokhelyütt nem becsülik, az igaz szeretet helyett gyűlölség él sokak szívében. Hogyan lehet mindez?

Ó, ájtatos hallgatóim, örülök, hogy ez az ellenvetés eszembe jutott, mert ezzel még jobban rámutathatok arra, amit jelen beszédemben célozok, hogy t. i. bebizonyítsam előttetek, hogy a karácsony napja a világ napjának, Krisztusnak a feljötte.

Igazatok van; sokan vannak ma is, még a keresztények között is, akik könyörtelenek és szívtelenek; sokan vannak, akik úgy élnek, mintha Krisztus meg se született volna. Hogyan lehetséges ez? *Mert elzárkóznak Krisztus világossága elől.* Aki bebújik a sötét pincébe: az nem látja a nap fényét, nem érzi annak világosságát. Ha a pince mélyébe tesszük a virágot, az ott elfonnyad, színét veszti, elszárad és elhal. Igy vagyunk Krisztus világosságával is.

Ez elől nem szabad elzárkóznunk; eszünket és szívünket nem szabad redőkkel elzárnunk Krisztus világossága elől.

Mert Krisztus nem kényszerít bennünket; Ő az embert szabadnak teremtette; aki nem akarja eszébe, szívébe fogadni az ő éltető, melegítő, világító fényét, az a sötétségben marad.

És épen ez a szomorú, hogy napjainkban mindinkább szaporodik azoknak a száma, akik elzárják szívüket-lelküket Krisztus világossága elől, — s így egy új pogány nemzedék növekszik föl, ami annál fájdalmasabb, mert meg vannak keresztelve; de elbújnak a Krisztus világossága elől vagy a tudomány oduiba, vagy a népbolondítók ásta vermekbe, vagy a felvilágosultság csarnokaiba s azt vélik, hogy ezek a pislogó mécsek vagy mes-

terséges villamfények pótolhatják az igazi napot, annak fényét, erejét, melegét.

De, hogy nem pótolhatják, mutatják már is a következmények. A pogány erkölcsök, a bűnök szaporodása, a lelkibetegségek, az elégedetlenség, a sok kétségbeesés, öngyilkosság, a gonosz élet és a gonosz halál... íme, ezek szomorú következményei annak, ha az emberek elzárkóznak Krisztus világossága elől.

Ne kövessük mi ezeket a szerencsétleneket. Hanem inkább tárjuk ki szívünket-elménket Krisztus előtt, hogy az ő fénye, éltető melege, kinyilatkoztatásának igazsága behatoljon lelkünk mélyébe, bevilágítson szívünk rejtekeibe; itt, Krisztus világosságánál keressünk az élet minden nehézségében fölvilágosítást, minden küzdelmében erőt, minden szenvedésében vigaszt, a csüggedésben reményt; ha bűnt követtünk el, gyógyító balzsamot; itt szívjunk magunkba szeretetet, hitet, bizalmat; itt szívjunk magunkba erőt kötelességeink teljesítésére, a bűn kerülésére, bűnös szenvedélyeink leküzdésére, az erények gyakorlására: itt, Krisztusnál, megtaláljuk mindazt, megtaláljuk a földi élet boldogságát s a földi élet után az örök üdvösséget. Amen.

Karácsony ünnepén.

(1910-ben Somogykilitiben.)

Ájtatos keresztények! Hiszem, hogy nektek is feltűnt már többször, hogy egész éven át akármilyen nagy ünnep legyen is, a papoknak naponként csak egy misét szabad mondaniok, — de íme karácsonykor évről-évre tapasztaljátok, hogy a ti kis templomotokban is háromszor szólal meg a misére hívó harang; éjfélkor van az első mise, hajnalban a második, fényes nappal a harmadik. És habár a hívők nem kötelesek mind a három misén résztvenni, nagyon sokan vannak, akik karácsony éjjelén, hajnalán és napján elsietnek a templomba, hogy miként a papra nézve oly rendkívüli kiváltság ez, hogy három misét mondhat, ők is három mise áldásaiban vegyenek részt.

De hát gondoltatok-e arra, ájtatos keresztények, mi lehet ennek a rendkívüli kiváltságnak a jelentése; miért engedi meg az Egyház minden egyes papnak, hogy karácsony napján három misét mondjon, esetleg úgy, hogy el sem távozik az oltártól, s miért rendeli el, hogy a plébániatemplomokban három mise legyen, még pedig az egyik éjfélkor, a második hajnalban, a harmadik fényes nappal?

Mert ennek az egész esztendőben egymagában álló kivált-

ságnak kell, hogy különös oka legyen. Mély értelme van ennek, ájtatos hallgatóim, s épen ezt óhajtom jelen beszédemben nektek megmagyarázni, s ha ezt megértitek, meg fogjátok egyszersmind érteni a karácsony ünnepének egész jelentőségét.

Karácsony napja Krisztus születésének az emlékünnepe. Igen ám, ájtatos hallgatóim, de Krisztus Urunknak három születését különböztetjük meg s ezt a három születést akarja jelezni karácsonykor a három mise. Lássuk egyenként.

Krisztus Urunk, ezt jól tudjátok, ájtatos hallgatóim, Istennek egyszülött Fia, aki öröktől fogva született az Atyától, az Atyával egylényegű, egytermészetű, valóságos Isten öröktől fogva... aki tehát létezett, mielőtt ez a világ megteremtetett volna, mielőtt lett volna ég és föld, nap, hold és csillagok, mielőtt teremtmény létezett volna: Ő ott volt az örökkévalóságban, ott volt öröktől fogva az Atyának egyszülött Fia...

Nálunk, a csillagászati számítás szerint, éjfélkor kezdődik egy-egy nap, tehát az éjfél a nap, az idő kezdete. A karácsonyéjféli mise jelzi az Istenfiának születését, aki megszületett az idők, a teremtmények kezdete előtt, megszületett az örökkévalóságban. Igen, az Istenfia elsőszülött minden teremtmény előtt, miként a Szentírás mondja: öröktől van, öröktől született. Valóságos Isten, maga a mindenhatóság, aki által teremtette az Atya a világot. (Zsid. 1, 2.) Mindeneket Ő teremtett: Ő hozta létre a napot, a holdat, a csillagokat, a földet, a vizeket, tengereket; amíg az Ő teremtő szava nem szólott, nem volt az Istenen kívül semmi; az Ő teremtő szava hozta létre az éjfélt, a nagy khaoszt, a nagy sötétséget és ebből ismét az Ő teremtő szava hozta létre a világosságot, a mozgást, az életet, az angyalokat és az embereket.[1]

Az éjféli mise, ájtatos hallgatóim, ennek a nagy titoknak az emlékezete. Az Istenfia, az Istenigéje örökszületésének, de egyszersmind imádandó istenségének és mindenható teremtő erejének az emlékezete. Boruljunk le tehát előtte, imádjuk őt szívünk alázatos hitével mint Istenünket, mint Teremtőnket... Neki köszönhetjük életünket, neki köszönhetjük mindazt, ami a világban bennünket körülvesz. Imádjuk Őt, mindenek alkotóját, akit nem alkotott senki; imádjuk Őt, mindenek teremtőjét, akit nem teremtett senki, — aki, még mielőtt meghasadt volna a világ első éjféle, ott volt, öröktől fogva születve a mennyei Atyánál.

De, ájtatos hallgatóim, az Isten egyszülött Fia az idők teljében emberré is lett. A csodák csodája megtörtént, hogy az

[1] I. Mózes 1, 1—9.

Isten egyszülött Fia egy jámbor földi leányzónak méhébe szállott alá, — az ő véréből testet vett magára s tőle született emberré Betlehemben egy istállóban. Ezt a második születést jelzi a hajnali mise, ájtatos hallgatóim, amit nálunk pásztorok miséjének is szoktak nevezni, mert tudjuk a Szentírásból, hogy amikor megszületett Jézus Betlehemben, angyalok szálltak alá az égből s hirdették a pásztoroknak a nagy örömet, hogy megszületett a világ megváltója.[1]

Csodálatos születés, amelyhez hasonlót nem mutat föl a világtörténelem; csodálatos ebben minden, annyira csodálatos, hogy nem tehetünk mást ennek a megszívlelésénél, mint amit a pásztorok tettek: alázatos szívvel leborulunk a betlehemi jászol előtt s szívünk mélységes hitével imádjuk az isteni kisdedet.

Már maga az is a csodáknak csodája, hogy a mindenható Istennek öröktől fogva született Fia emberré lett, emberi alakot vett magára, emberi anyától született s így az, aki Mária fiának mondta magát, akit mint názáreti Jézust ismertek e földön, az egy személyben Isten és ember: az Istennek öröktől fogva született fia ugyanaz az egy személy, aki Máriától emberré született a betlehemi istállóban.

De van itt még egész sorozata a csodáknak. Hogy oly anyától született, aki anyaságában is szűz maradt; hogy az égnek és földnek Ura rozzant istállóban született; hogy szegénynek született; hogy a menny boldogságából azért szállott alá a földre s lett emberré, hogy szenvedhessen és meghalhasson az emberekért s így őket bűneiktől megváltsa: mindez olyan csodás, olyan isteni, hogy mindezekért csak alázatos hittel imádhatjuk azt az isteni kisdedet, akit végtelen szeretete irántunk ennyi és ilyen áldozatra bírt érettünk...

De, ájtatos hallgatóim, talán már kíváncsiak vagytok megtudni azt is, hogy a nappali, a harmadik mise mit jelent? Vajjon még harmadik módon is megszületett Krisztus, — nemcsak öröktől az Atyától, nemcsak az idők teljében Szűz Máriától, hanem még egy harmadik módon is? mikor és hogyan? kérditek ezt tőlem.

Ó igen, ájtatos hallgatóim, van Krisztusnak még egy harmadik születési módja is, és ezt jelzi a fényes nappal mondott nagymise, mert tulajdonképen Krisztusnak ez a harmadik születési módja hozza meg nekünk a fényt, a napot, a derűt, a békét, az életet. És Krisztusnak ez a harmadik születése a mi szívünkben megy végbe. Bármily különösnek tűnjék is ez fel, mégis így van, ájtatos hallgatóim. Figyeljétek csak meg, mit tanít szent Pál apostol a Szentírásban? Azt tanítja, hogy mi keresz-

[1] Lukács 2, 8—12.

tények a Krisztus testének tagjai vagyunk. Ha a Krisztus testének tagjai vagyunk, akkor Krisztus bennünk a lélek, aki éltet bennünket. De hát mikor született mibennünk Krisztus? Akkor nem, mikor földi anyánk nekünk életet adott; hisz a zsoltáros is azt mondja, hogy bűnben fogantattunk és bűnben szült meg bennünket a mi anyánk![1] Akkor tehát még nem volt a mi szívünkben Krisztus! Hát mikor jött oda? Akkor, kedves keresztények, mikor újraszülettünk a keresztségben; akkor újraszülettünk Krisztusban is: akkor szállott alá Krisztus is a mi szívünkbe, hogy mi legyünk az ő titokzatos testének tagjai, s ő legyen a mi éltetőnk. Mikor mi újjászülettünk: akkor született bennünk, a mi szívünkben Krisztus, hogy ott éljen, mint a lélek a testben, mint az Isten az ő templomában.

Maga Krisztus Urunk ugyanezt tanítja egy más hasonlattal, mikor azt mondja: én vagyok a szőlőtő, ti vagytok a gallyak; maradjatok bennem és én bennetek.[2] Ime, ez a hasonlat is azt mutatja, hogy nekünk Krisztusban kell élnünk, Krisztussal úgy összeforrva, mint a szőlőinda és a szőlőgally van összekötve a tőkével, melyből nedvet és életet szív magába. És ugyan mikor és mi forrasztott össze bennünket Krisztussal? A szent keresztség; a szent keresztségben tehát Krisztus egy új életre született mibennünk, ami szívünkben, hogy minket éltessen, hogy minket boldogítson.

Abban áll, ájtatos hallgatóim, a mi egész életünk, boldogságunk, üdvösségünk titka, hogy ettől a Krisztustól el ne szakadjunk, hogy rajta maradjunk ezen az isteni szőlőtőn, hogy élő tagjai maradjunk Krisztus titokzatos testének, — mert ha elszakadunk tőle, úgy járunk, mint az elszáradt szőlőgally, amelyet levágnak és a tűzre vetnek. Míg ha Krisztus éltet bennünket, ha mi őbenne, ő meg mibennünk él: akkor nem árthat nekünk semmi, sem betegség, sem szegénység, sem üldöztetés, sem halál, sem pokol: mert Krisztusban megtaláljuk az erőt, mellyel mindenek fölött, még a halál fölött is diadalmaskodunk. Akinek a szívében Krisztus él, az nyugodtan hajthatja fejét a sírba: mert azt Krisztus fogja föltámasztani az örök dicsőségre, az örök boldogságra.

Az éjféli mise emlékezetünkbe hozta, hogy Krisztus Urunk az Istennek öröktől fogva egyszülött fia, — a hajnali mise Krisztus Urunk földi születésére emlékeztet, — a nappali mise pedig arra a csodálatos, titokzatos Krisztus-születésre emlékeztet bennünket, mely mindnyájunknak a szívében véghez ment, mikor keresztényekké lettünk. De, ájtatos hallgatóim, necsak emlékeztessen

[1] 50. Zsolt. [2] János 15, 1—5.

ez bennünket arra a nagy titokra, hanem buzdítson is igazi keresztény életre: Krisztus megbecsülésére lelkünkben.

Először is, ájtatos hallgatóim, legyünk arra büszkék, hogy Krisztus vére csörgedezik a mi ereinkben, hogy mi Krisztus testének vagyunk a tagjai, hogy mi Krisztus erejéből élünk, mint a szőlőinda a tőkéből. Ez a legnagyobb nemesség, ami égben és földön lehetséges, a Krisztus — nemessége; ennél nagyobb, kitüntetőbb, fényesebb rangot és címet nem adhat nekünk semmi földi király, császár, fejedelem! Legyünk erre büszkék, ájtatos hallgatóim, hogy Krisztus él mibennünk, még akkor is, ha szegények vagyunk, ha szenvedések, sorscsapások érnek bennünket, ha üldöznek az emberek bennünket... Krisztus él a mi szívünkben, s ő nem fog elhagyni bennünket...

De ép azért, kedves keresztények, mert Krisztus testének tagjai vagyunk mindnyájan; mert mindnyájan gallyak, indák és kacsok vagyunk az isteni szőlőtőn: éljünk Krisztus testéhez méltó életet; becsüljük meg testünket-lelkünket, ne szennyezzük be azt bűnnel, szenvedéllyel, gonoszsággal, — ne gyalázzuk meg Krisztus titokzatos testét, az ő templomát; de becsüljük meg egymást is, szeressük egymást is; hisz mi keresztények mindnyájan egyenlők vagyunk, egyenlően nemesek vagyunk, mindegyikünk szívében Krisztus él — hogyan vethetném meg, hogyan nézhetném le keresztény felebarátomat csak azért, mert az szegényebb, mert az kevésbbé művelt, mint én vagyok? Hát nem lakik-e őbenne is Krisztus, hát nem tagja-e ő is Krisztusnak? Ha őt lenézem, Krisztust néztem le; ha őt megvetem, Krisztust vetettem meg; ha vele durván bánok, Krisztussal bántam durván. Maga Krisztus Urunk mondja: amit legkisebb atyafiatokkal tesztek, azt velem tettétek.

Befejezésül, ájtatos hallgatóim, még egy gondolatot óhajtok szavaimhoz hozzáfűzni.

A keresztény életnek titka, boldogsága abban áll, ha Krisztussal, akiben a keresztségben újjászülettünk, egyesülve élünk halálunk órájáig. De viszont a keresztény életnek az a veszélye, hogy Krisztus el is távozhatik tőlünk, bűnös élet által kiűzhetjük őt szívünkből. És ez lenne a mi legnagyobb szerencsétlenségünk, ha Krisztus elhagyna bennünket. Ó ne engedjük, hogy bármi is elszakítson minket Krisztustól. S a mai napon, melyen elsősorban Krisztus földi születésének örvendezünk, örvendezzünk annak is, hogy a mi szivünkben is született, újítsuk meg a keresztségben tett fogadalmunkat, hogy Krisztushoz hívek maradunk, tőle el nem szakadunk, őt el nem hagyjuk, szívünkből ki nem űzzük, hanem vele egyesülve akarunk maradni életben, halálban és az egész örökkévalóságban. Amen.

Szilveszter estéjén.

(1900-ban a budavári Koronázó-templomban.)

«Aki hisz énbennem, annak örök élete vagyon.» *Ján. 6, 47.*

Ritkán van az Isten igéjének hirdetője olyan kedvező helyzetben, minőt ez az ünnepélyes és magasztos óra nyujt. Most nincs szükség hosszas bevezetésre, amelyben a szónok a hallgatókban érdeklődést s az ünnepnek megfelelő hangulatot igyekszik kelteni. Erre, mondom, nincs szükség: mert Szilveszter-estéjén s főleg egy ilyen Szilveszter-estén, mint a mai, a keresztény hívek úgyis már csordultig telt szívvel jönnek a templomba; úgyhogy nekem nincs is más föladatom, mint hogy nevet adjak annak az ünnepélyes borongó hangulatnak, mely mindnyájatok lelkét betölti, nincs más föladatom, mint hogy szívetek érzelmeinek rezgését fölfogjam, tovább adjam, szóval is kifejezzem.

Egy évnek és egy évszázadnak a temetésére jöttünk ide össze, ájtatos hallgatóim s ti most azt várjátok tőlem, hogy elmondjam a gyászbeszédet, a búcsúztatót az 1900-ik évtől épúgy, mint a XIX-ik századtól.

Vétenék ez ünnepélyes óra magasztos hangulata ellen, ha hosszas bevezetéssel untatnálak benneteket. Búcsúzzunk el tehát, búcsúzzunk el mint keresztények az 1900-ik évtől ép úgy, mint a XIX-ik századtól. Ime! halljátok búcsúztatómat.

I.

Letűnt ismét egy esztendő. Elmult örökre, vissza nem tér soha. Vele együtt annyi reményünk, vágyunk, óhajunk semmisült meg örökre!

Minden Szilveszter-este fájó s borús gondolatokat támaszt a lélekben. A pusztulást, az elmúlást, mindennek végét juttatja eszünkbe.

Leperegnek a mi életünk évei is, úgy mint az egyes évek napjai, s egyszer csak eljön a mi életünk Szilveszter-estéje is, eljön a pusztulás, az elmúlás, a vég, a halál. Mindez eljön bizonyosan, okvetetlenül.

A Szilveszter-este borongós hangulata szomorú dolgokat susog lelkünknek. Fiatalság, szépség, életerő, egészség, mindez mulandó, elpusztul, elvész — ezt susogja a Szilveszter-este. Hatalom, dicsőség, nagyság, élvezet és öröm, mindez véget ér — ezt susogja a Szilveszter-este. Bárki légy is, bármily fiatal, bármily hatalmas, gazdag és rettegett: eljön reád nézve is az elmúlás, az enyészet, a pusztulás, a halál, eljön a te életed Szilveszter-estéje is.

A Szilveszter-éjtszaka sötét lepellel vonja be a jövőt; az ember lelke mintha a kripták fojtó légkörében járna: mindenütt csak pusztulást lát s a halálmadár szárnyainak felénk közeledő lomha, de rémes csattogását hallja. Nyomasztó köd gyanánt ereszkedik lelkünkre az elmúlás gondolata...

De ezen a ködön átszivárog egy fénysugár, mely mind ragyogóbb színekben szűrődik felénk, hogy lelkünk borongó érzését fölemelő reménnyel vegyítse. Míg az élet mulandóságáról merengve elmélkedünk, kigyúl lelkünk előtt a mérhetetlen, az el nem múló, a meg nem szünő örökkévalóságnak hajnalcsillaga, hogy a fájó érzés nyomán egy másikat fakasszon, fölemelő, reménytnyujtó, lelket megnyugtató érzelmet, melyet az örökkévalóság hite gyujt meg az ember szívében. Igen, a Szilveszter-este a mulandóságot és az örökkévalóságot, a földi élet végét és az örök élet kezdetét juttatja eszünkbe.

Mert minél jobban elmerülünk a vég, a pusztulás, az enyészet, a halál komor gondolatainak sötétében: annál nagyobb erővel tiltakozik valami bennünk az ellen, hogy elpusztuljunk, elenyésszünk, meghaljunk teljesen. *Non omnis moriar!* Nem halok meg egészen: ezt kiáltja nekünk is valami benső hang, mely áttör az enyészet, a pusztulás sűrű ködén, hogy betöltse a lelkünket reménnyel. Nem halok meg egészen! Nem, ez nem lehet, érzem, tudom, hogy nem halhatok meg egészen. Ez a tudat belénk van oltva, ez velünk születik — ez az Isten csókja a lélekre, a halhatatlanság hite, meggyőződése.

Próbálták az emberek szívéből ezt a hitet kitépni tudósok és bölcselők, akik magukkal és másokkal el akarták hitetni, hogy a halállal vége mindennek, hogy amint elrothad az összekorhadt fa, amint elpusztul az összeesett állat, úgy az ember is teljesen megsemmisül a halál után.

De kudarcot vallott a tudósok erőlködése. Elkábított ugyan sokakat, az emberiség többségét azonban meggyőzni nem tudta, sőt, mondhatnám, annál görcsösebben ragaszkodnak az örökkévalóság hitéhez, minél durvábban támadta ezt a materialisták bölcseleti iskolája. Sőt az emberek egy részét idegessé tette ez a támadás; nemcsak hogy nem hitték el, hogy a halállal vége van mindennek, ellenkezőleg, már e földön föl akarták lebbenteni az örök életet takaró fátyolt. Így jött létre a spiritizmus, mint reakció a materializmusra, ami csak azt mutatja, hogy az örök élet hitét a megtévedt emberek sem akarják eldobni maguktól.

De rossz helyre menekülnek ezek a szerencsétlenek! Nem akarnak örökre meghalni, elenyészni, megsemmisülni — de rossz helyen keresik a fölvilágosítást, biztatást és reményt a túlvilági életről. Elhagyják a lidérctüzet — de kergetik a délibábot. A mate-

rializmus durva hazugságától a spiritizmus csillogó, csalfa kelepcéjébe menekülnek.

Csalódnak ezek is, ájtatos hallgatóim, csalódnak keservesen. Mert a spiritizmus ugyan rámutat a túlvilági életre, de hazug világításban mutatja be a rejtelmes jövőt, mely a halál után reánk szakad. Az egész spiritizmus minden káprázatos jelenésével és tüneményével vagy önámítás és csalódás, vagy, ami még rosszabb, a gonosz szellem hazug csalása, hogy a hiszékeny embert megtévessze.

A túlvilági életről, az örökkévalóság birodalmáról van nekünk, ájtatos hallgatóim, nemcsak megbízható, hanem teljesen hiteles, mindenben kimerítően tájékoztató fölvilágosításunk. Ezt az mondotta el nekünk, az nyilatkoztatta ki előttünk, aki az égből származik, aki az örökkévalóság birodalmának öröktől fogva lakója, aki az idők teljében megjelent a földön, mint az Isten küldötte, mint az Isten fia, aki meghalt és alászállott a poklokra és dicsőségesen föltámadott halottaiból, aki tehát bejárta a halál birodalmát, a túlvilág minden rejtekeit s aki szent és igaz, akinek nincs érdekében, hogy megcsalja és rászedje az embereket, aki istenségének tudatában mondhatta: én vagyok az út, az igazság, az élet[1] — s másutt: az ég és a föld elmúlnak, de az én igéim el nem mulnak.[2]

Ez a Jézus Krisztus, ájtatos hallgatóim, ez megfelel világosan és teljesen, biztosan és határozottan a mi szívünk sejtelmes kérdéseire: mi vár reánk a halál után? S ebből a feleletből látjuk, hogy a spiritizmus fölidézett szellemei, akikben oly sokan botorul összes hitüket és reményüket vetik, nem mások, mint a gonosz szellem incselkedései és hazugságai, mert mást mondanak ezek a szellemek és mást mond az a Krisztus a túlvilágról, akiről a mennyei Atya így nyilatkozott: «Ez az én szerelmes Fiam, kiben nekem kedvem telik: őt hallgassátok».[3]

Igen, ájtatos hallgatóim, őt hallgassuk; ő nem csal meg bennünket, nem hízeleg nekünk, nem rejt el előttünk a túlvilágból semmit: mindent elmond, ami a síron túl reánk várakozik, a halál után lesz örökségünk.

Az ember halála után — ezt tanítja Krisztus — a lélek az Isten ítélőszéke elé kerül, hogy számot adjon földi életéről, minden cselekedetéről, szívének minden vágyáról, tetteinek minden szándékáról. És a mindenható, igazságos Isten, aszerint, amint az ember a földön élt, határoz a lélek jövő sorsa fölött. A gonoszok is örökké fognak élni, meg a jámborok, a szentek is: azok a kárhozatban, ezek a menny boldogságában nyerik meg jutalmukat.

[1] János 14, 6. [2] Márk 13, 31. [3] Máté 17, 5.

Azokról is, akik sem a gonoszok, sem a szentek kategóriájába nem tartoznak, szól Krisztus kinyilatkoztatása. Ezek a tisztítótűzben tisztulnak meg annyira, hogy a menny boldogságára méltók lehessenek.

De még ezzel nincs vége a túlvilágról adott kinyilatkoztatásnak. El fog jönni a test föltámadása is, a végső ítélet, a teljes igazságszolgáltatás nagy napja, amikoron az egész ember az egész világ előtt fogja elvenni örök jutalmát, vagy örök büntetését.

«Ég és föld elmúlnak, de az én szavaim el nem múlnak»,[1] történhetik bármi, de Krisztus szavai igazak maradnak: ott a túlvilágon van mennyország, boldogság helye, van tisztítótűz, mely a mennyországra előkészít és van pokol, mely rémes büntetés a megátalkodott gonoszságért, amelyet a Szentírás második halálnak, örök halálnak szokott nevezni. Ó, ájtatos hallgatóim, ez volna a rettenetes, itt a földön meghalni s a másvilágon a kárhozat, az örök halál örvényében veszni el! Ez rettenetes volna, ha a síron túl még nagyobb pusztulás várna a lélekre, mint aminőt a halál véghezvisz a testen! Ez rettenetes volna, ha a földi halállal az örök halál kétségbeejtő sötétje borulna reánk!

De íme, halljátok, mit mond Krisztus! «Aki hisz énbennem, annak örök élete vagyon.»[2] Hallottátok, megszabadulhattok az örök haláltól, amelytől annyira fél és remeg az ember egész lénye, megszabadulhattok ettől, ha hisztek Krisztusban. «Aki hisz énbennem, annak örök élete vagyon.» De hát mit tesz hinni Krisztusban?

Elfogadni eszünkkel és szívünkkel mindazt, amit ő tanított; cselekedni, amit ő parancsolt; kerülni, amit ő megtiltott, amitől bennünket óvott — de ez még nem elég. A szív mélységes hitével elhinni azt, hogy ő az Istenfia, a világ Megváltója s ép ezért őt imádni, minden reményünket beléhelyezni, őt szeretni mindenekfölött, őt helyezni mindenekfölé, hozzá ragaszkodni törhetetlenül, tőle el nem szakadni a világon semmiért, érte, ha kell, készségesen föláldozni mindent: ez teszi hinni Krisztusban. S aki így hisz Krisztusban, az nem hal meg, hanem annak örök élete vagyon; annak nem kell félnie a sírtól, a haláltól, az élet Szilveszter-estéjétől, mert a sír homályát az örök élet fénye, a halál borzalmát a mennyei boldogság öröme, a Szilveszter-este sötétségét az örök élet újévi ragyogása váltja föl. «Aki hisz énbennem, az nem hal meg, hanem annak örök élete vagyon.»

Ó, ájtatos hallgatóim, ennek az örök életnek a fényessége dereng felénk most is, mikor e letűnt esztendő temetésénél állunk. Elmúlunk mi is, miként minden itt e földön: erő, szépség, nagy-

[1] Lukács 21, 33. [2] János 6, 47.

ság, öröm és élvezet — csak Krisztus hite ne múljon el szívünkből, csak Krisztushoz ragaszkodjunk, csak őt szeressük, csak őbenne bízzunk: akkor a földi mulandóság dacára is élni fogunk örökké; akkor megtalálja szívünk egykoron, ami után annyira vágyódik, az igaz, soha el nem múló boldogságot.

II.

Azonban, ájtatos hallgatóim, nem felelnék meg teljesen e magasztos órában hivatásomnak, ha e lemúló esztendőt csak önmagában tekinteném. Ez az esztendő s így vele együtt ez a Szilveszter-est különös jelentőséget nyert azáltal, hogy egy egész századnak, a XIX-ik századnak alkotja határát és zárókövét. Igen, ez a Szilveszter-est nem egyszerűen egy esztendőnek, hanem egy egész évszázadnak az utolsó sóhajtása s midőn mi itt összejöttünk, nemcsak ettől az esztendőtől, hanem ettől az egész századtól, a XIX. századtól veszünk búcsút!

Hogyan temessük el ezt a századot — minő érzelmekkel vegyünk tőle búcsút — minő reményekkel tekintsünk a XX-ik század hajnalába? íme, ájtatos hallgatóim, ezek a kérdések önkénytelenül fakadnak lelkünkben, ezekre feleljünk egy-két szóval ebben az ünnepélyes órában.

Ájtatos hallgatóim, én nem hiszem, hogy volna e földkerekségen ember, aki a XIX-ik századot jobban ismerné, annak törekvéseit, küzdelmeit és hullámzásait jobban meg tudná ítélni és méltányolni, mint az a 91 éves aggastyán Rómában, Krisztus helytartója: XIII. Leó. Hisz ő úgyszólván átélte az egész századot kezdetétől végig s oly helyzetekben volt, hogy betekinthette az egész század folyását és hullámzását. Mint pápai nuncius, majd mint püspök, érsek, bíbornok s most már több mint 20 év óta mint az egyház feje olyan magaslatokra emelkedett, amelyekről beláthatta a század összes hullámzását, meghallhatta minden vágyát és törekvését, érezhette e század minden érlüktetését.

És ez a nagy pápa, aki teljesen a XIX-ik századé, nagyszerű temetést rendezett ennek az aláhanyatló századnak, amely amíg egyrészt bámulatba ejti az egész világot, másrészt mindeneknél erőteljesebben jellemzi e letűnő századot.

A XIX-ik századot általában a fölvilágosodás, a haladás, a tudomány századának szokták nevezni, s valóban ezen egy század oly óriási fejlődést mutat fel a tudományok és a találmányok történetében — csak a vasútra, távírásra, villamosságra és telefonra gondoljunk — amely az egész emberiség összes viszonyain többet alakított, mint azelőtt egy évezred. Mégis nem szabatos és helyes a XIX-ik század jellemzése, ha ezt a fölvilágosodás, a haladás, a tudomány századának nevezzük. Abból a temetési

gyászpompából, mellyel XIII. Leó pápa e század elhaló sóhaját kíséri, inkább az tűnik ki, hogy a XIX-ik századot a *bűn* századának kell nevezni.

Volt azelőtt is bűn, vétkeztek azelőtt is az emberek, de, ájtatos hallgatóim, ilyen arcátlanul, ennyi szemérmetlenséggel, ennyi penitenciátlansággal, ilyen nyilvánosan, a bűnnel így kérkedve és dicsekedve, a bűnt ennyire fölmagasztalva és dicsőítve, ilyen széles körben, oly korán, gyermekkorban kezdve nem vétkeztek az emberek soha, mint ennek a fölvilágosultnak hirdetett XIX-ik században. Mintha csak a fölvilágosodás abból állott volna, hogy az emberek szívéből kitépte a szégyenérzetet, arcukról letörölte a szégyenpírt, szemükből kiszárította a bánat könnyeit.

Mindezt látta az Egyház kormányán ülő aggastyán s nemes lelkületével elrendelte, hogy a XIX. század utolsó esztendeje a bűnbánat éve legyen, jubileumi búcsút hirdetett, amelyben a hívők milliói igaz bűnbánattal és jócselekedetekkel igyekezzenek kiengesztelni Istent e század bűneiért, botrányaiért és égbekiáltó gonoszságaiért.

De nemcsak ezt látta a bölcs pápa, sasszemeivel végigtekintve e századon, látta azt is, hogy a XIX. századnak legnagyobb bűne volt a lázadás Krisztus ellen, az elszakadás Krisztustól. A fölvilágosult, a gőgjében elbizakodott századnak nem volt szüksége Krisztusra, emancipálta magát tőle, trónjától megfosztotta, istenségét megtagadta. A tudomány emberei kezdték ezt az istenkáromlást, hogy Krisztus csak közönséges ember volt, folytatták a művészek, betetőzték a közélet vezetői, s rémes pusztulás követte munkájokat: az emberiség széles rétegeiben megingatták vagy megsemmisítették a Krisztusba vetett hitet, úgyhogy a XIX-ik századot fájdalommal nemcsak a bűn, hanem a Krisztustagadás századának is kell neveznünk.

És XIII. Leó pápa hogyan búcsúztatja el ezt a századot? Elrendelte, hogy ez a szerencsétlen század, mely annyiszor visszhangzott a Krisztustagadás szörnyű káromlásától, a Krisztus dicsőítésével haljon meg, utolsó sóhaja Krisztus imádása legyen, elhaló tekintete a föld kerekségén az összes templomokban kitett Oltáriszentségre essék s az isteni irgalomnak és szeretetnek e nagy szentsége vesse fényét az elhaló századra: míg a hívek milliói ott a szentség körül térdepelve, Krisztus imádásával és dicsőítésével üdvözöljék a XX-ik század hajnalát.

* * *

Midőn azonban e nagy pápa ily megragadóan búcsúzik el a letűnő századtól, ily fölemelő szertartással igyekszik kiengesztelni Istent a XIX-ik század botlásaiért, bűneiért és tévedéseiért:

egyszersmind rámutat a jelre, melyet a XX-ik századnak követnie kell, ha azt akarja, hogy visszatérjen a lelkiismeretek nyugalma, a szívek békéje, a lelkek megelégedése, a családok boldogsága, a társadalmak és államok szilárdsága, melyektől mindtől megfosztotta az a ragyogó, fölvilágosult, saját nagyságától megrészegült, bűnös XIX-ik század ; igen, rámutat az Egyház feje a XX-ik század jelére : *In hoc signo vinces!* Ebben a jelben fogsz győzni.

S ez a jel micsoda? Mi volna más, ájtatos hallgatóim, mint a legméltóságosabb Oltáriszentség, melyről elrendelte a pápa, hogy a világ minden templomában éjfélkor, a XX-ik század kezdetén kitétessék nyilvános imádás végett az oltárokra, hogy az Oltáriszentség imádásával, Krisztus dicsőítésével hasadjon meg a XX-ik század.

Ó igen, ájtatos hallgatóim, egy egész század szomorú tapasztalatai s a Szentlélek megvilágító kegyelme adták a pápának ezt az eszmét, hogy a XX-ik századot az Oltáriszentségnek s ez által Krisztusnak szentelje.

A XIX-ik század elszakadt Krisztustól s ezért volt oly szerencsétlen, elégedetlen és boldogtalan ; minden fénye, ragyogása és dicsősége csak a benső nyomorát takargatta, ezért ingott meg a XIX-ik században minden : az egyesek lelkének egyensúlya, a családok békéje, a társadalom nyugalma, az államok biztonsága, ezért okoztak annyi gondot és aggodalmat a társadalmi forrongások, a nagy tömegek folyton növekvő elégedetlensége, amely mindent fölforgatással fenyegetett, ezért, mert Krisztus eltűnt a szívekből, családokból, társadalmakból és államokból.

Térjen vissza a XX-ik század őhozzá, hogy ismét Krisztus uralkodjék a szívek és elmék fölött, Krisztus uralkodjék a családokban, Krisztus uralkodjék a közéletben, a társadalomban, az államban egyaránt.

S ez a trónjára visszahelyezett Krisztus adja vissza, amit a XIX-ik század az emberiségtől elrabolt : adja vissza az elméknek a hit boldogító fényét, a szíveknek a keresztény életből fakadó megnyugvást és békét, adja vissza a családoknak a hűség és szeretet szent melegét, adja vissza a társadalomnak az erkölcsökön és istenfélelmen alapuló biztonságot és nyugalmat, az államoknak a Krisztus tekintélyén nyugvó tekintélyt, melyet az alattvalók tiszteljenek és megbecsüljenek úgy, hogy megadják az Istennek, ami az Istené, s az államnak is, ami az államé.

Ezt óhajtja XIII. Leó pápa, midőn a XX-ik századot az Oltáriszentséggel köszönti. Mit adhatnék ehhez hozzá, mi mást, mint a mindnyájunk szívéből fakadó kívánságot : Úgy legyen. Amen.

A szent Család ünnepén.

(A budapesti Szent-Szív-Intézetben, 1901 jan. 27-én.)

Könnyű és mégis nehéz feladatra vállalkoztam, hogy a szent Család ünnepének jelentőségéről önökhöz egy-két szót intézzek. Könnyű ez a feladat, ha tekintem a mai ünnep színgazdag pompáját; könnyű, ha tekintem az önök buzgóságát és jámbor áhítatát.

A szent Család ünnepe a kereszténység legmagasztosabb ideáljainak együttes bemutatása, összefoglalása mindazon kincseknek, melyeknek a megtestesülés által részeseivé lettünk. Hogy ne volna könnyű és édes az isteni szeretet, mindenhatóság és kegyelem ezen egybefoglalt remekműveiről beszélni, mikor egyenként is, akár szent Józsefről, akár a szeplőtelen Szűzről, az ő lelkük szépségéről, erényeik illatáról, boldogságuk nagyságáról, dicsőségük fényéről nincs az a beszédes ajk, mely eleget tudna szólani? És Jézus Krisztusról? Óróla maga a Szentlélek ihlette evangelista mondja, hogy az ő isteni személye mélységes titkait, ha kimerítően leírni akarnánk, az egész föld nem volna elégséges a könyvek befogadására,[1] melyek Krisztus nagyságát és dicsőségét hirdetnék... És íme, most mindháromnak együttes ünnepét üljük; hogyne volna édes és könnyű a dicsőítés himnuszát ez ünnepen elmondani! Mikor e szentbeszédre készültem, úgy éreztem magamat, mint mikor napsugáros tavaszon virágfödte rétre visz útunk, ahol ezer szín és illat mosolyg felénk, ahol kedvünkre fűzhetjük a csokrot, ahol azt sem tudjuk, melyik virágkehely felé nyúljunk, mindegyik oly hivogatóan integet felénk, ahol szeretnénk összeszedni valamennyit, hogy mindegyiknek illatával s bűvös színpompájával beteljék lelkünk.

De könnyű az én föladatom, tekintve az önök áhitatát és buzgó lelkesedését. Hisz önök előtt, ájtatos hallgatóim, akik mindnyájan oly buzgó tisztelői szent Józsefnek, oly lelkes leányai Máriának, az egek áldott Királynőjének, oly hű szolgálói a mi édes Üdvözítőnknek, Jézus Krisztusnak, önök előtt csak említeni kell a szent Családot s a lelkesedés tüze gyúl ki szemeikben, az öröm pírja ragyog föl arcukon; csak említeni kell a szent Családot és megdobban szívük és rezgésbe jön érzelemviláguk minden hulláma; igen, az ilyen magasztos ünnepen csak egy-két szóra van szüksége a szónoknak, hogy az ilyen buzgó, áhitatos hallgatóság szívvilágában azt a tüneményt hozza létre, amit az erdőben látunk, mikor annak szélét a szellő megérinti, egyik lomb a másiknak adja át a szellő susogását, s ez mindjobban erősödve hullámzik

[1] János 21, 25.

tovább, hogy megmozgasson minden ágat-bokrot, hangra keltsen minden levéllombot, mígnem az egész erdő zúgása-búgása ünnepélyes összhangba vegyülve lesz a felelet a szellő érintésére. Igen, így van ez önöknél is az ilyen magasztos ünnepen: elég itt egy-két szó, hogy feldobogjon szívük, s lelkük összes érzelmei az áhitat magasztos harmóniájában olvadjanak össze.

És mégis, kedves hallgatóim, bármily könnyű és édes e szép ünnepen önökhöz szólani: van e föladatnak némi nehézsége is. Nekem a *szent Családról* kell ma önökhöz szólanom. Nem az egyes szent személyekről, hanem magáról a szent Családról: mintegy a csoportképen nem az egyes alakokat, hanem magát a csoportot kell megmagyaráznom: nem szent József, nem szűz Mária, nem is az édes Jézus szeretetreméltó személyével, hanem a szent Családdal, mint ilyennel kell ma foglalkoznunk, még pedig oly módon, amely az önök lelkesedésének és buzgóságának irányt adjon, azt üdvös elhatározásokra érlelje.

Ime, kedves hallgatóim, őszintén föltártam önök előtt a nehézséget is, mellyel meg kell küzdenem, feltártam azért, hogy egy sóhajjal, egy imával a Szentlélek-Úristenhez forduljanak érettem, hogy az ő kegyelmével megerősítve és megvilágítva, eltaláljam a hangot, mely méltó ez ünnephez, mely szívüket legjobban megérinti, hogy el tudjam mondani azt, amit maga Isten akar kifejezni, elmondani a szent Család ünnepe által mindnyájunknak.

Ájtatos hallgatóim! A szent Családról nem szólhatunk anélkül, hogy annak megalakulása, kezdete, eredete ne jusson eszünkbe. Minő kezdet, eredet, minő családalakulás, családalapítás ez! Minden gyökere ennek a családnak az égből nyúlik alá, minden szálat, mely e három szent személyt, Józsefet, Máriát és Jézust egy családdá fűzi össze, minden egyes szálat maga a mindenható Szentlélekisten szőtte, hozta létre. Ezt közelebbről kell megvilágítanunk, mert a szent Családról csak így alkothatunk magunknak méltó fogalmat. A szent Család a Szentlélekisten műve: e család alapításának minden egyes részlete az Isten mindenhatóságának csodás beavatkozásával jött létre. Ime a részletek! Máriát, az ájtatos názárethi leányzót, a Szentlélek kegyelme arra az elhatározásra bírja, hogy a jeruzsálemi templom szentélyében lemondjon a családalapítás lehetőségéről is; hogy Isten iránt való szeretetből szívét teljesen az Úrnak szentelje az örök szűzesség fogadalma által és így Mária lemond a zsidó nők édes álmairól, arról a reménységről, mely Ábrahám minden leányának szívét megdobogtatta, mikor jegyesének nyujtotta kezét, hogy talán az ő nemzetségéből fog származni Az, akiben megáldatnak az összes nemzetek... Lemondott e reményről Mária: inkább akart szűz szívvel szolgálni Istennek, mintsem abban reménykedni, hogy

talán ő lesz a Messiás anyja. Lemondott, de az Úr megtekinté az ő szolgálóleányának alázatosságát — és épen őt szemelte ki, hogy legyen a világ Megváltójának anyjává. De lássuk csak, hogyan fűzi tovább a Szentlélek-Úristen a szálakat, melyek a szent Családot voltak hivatva alapítani.

Midőn Mária serdült hajadon lesz, a jeruzsálemi templomból, melynek szentélyében gyermekéveit átélte és szívét egészen Istennek szentelte, hazamegy a szülői házba, Názárethbe. De íme, most azt látja, hogy Mózes szent törvénye értelmében férjhez kell mennie, kezét kell nyujtania legközelebbi rokonának, a szintén Dávid nemzetségéből származó Józsefnek. Mert Mózes szent törvénye úgy rendelé, hogy amely családban csak leánygyermek van, ez örökölje az ősi birtokot, melynek mindig a családban kellett maradnia, s melyet máskor a figyermekek örököltek, de azon föltétel alatt, hogy a legközelebbi rokonhoz megy nőül.

Mitévő legyen? Az a Szentlélek-Úristen, aki az ő sugallataival és gondviselésével ezen dilemma elé vitte, megadta neki a helyes kibontakozás útját is. Kezét nyujtja Józsefnek, de csak a kezét: a szívét az örök szűzesség fogadalma Istenhez csatolja fölbonthatatlanul; jegyese lesz Józsefnek, de marad szűzjegyese az égnek örökre.

Most az ég szűzjegyesének hajlékában angyal jelenik meg s kijelenti neki, hogy ő talált kegyelmet Istennél Júda leányai között; őt választotta ki az Úr, hogy anyjává legyen annak, akit Dávid trónjára ültet, s akinek uralma nem fog látni véget; őt választotta ki az Úr, hogy legyen az asszonyok legáldottabbja, legyen a Messiás anyja... Mária megremeg az angyal szavaira, de nem vállalkozik e nagy méltóságra sem, mely után évezredeken át vágyódott nemzetségének minden asszonya; nem vállalkozik rá, míg az angyal meg nem magyarázza, mert inkább lemond arról, hogy a Messiás anyja legyen, mintsem hogy hűtlen legyen szent fogadalmához: «Hogyan történik ez — mondja az angyalnak — mert férfiút nem ismerek».[1] De az angyal eloszlatja a szűz aggodalmát, elmondja neki a mélységes nagy titkot: hogy ez a Messiás nem más, mint az Istenfia s ez a mindenható Isten csodás módon száll alá a szűz méhébe, hogy ott testet véve magára, e szűz leányzónak váljék gyermekévé... Most meghajtja a fejét a názáreti Szűz: «Ime, az Isten szolgálóleánya, legyen nekem a Te igéd szerint...»[2] s az ég megnyílik, s az Isten legszentebb fiának lesz anyjává Mária.

József szűz jegyese szíve alatt hordozza már az Isten szent Fiát, és most Józsefet szállja meg a kétség, vajjon merészkedjék-e

[1] Lukács 1, 34. [2] Lukács 1, 38.

házába vinni aráját, akivel magának a Magasságbelinek vannak csodás tervei. Ennek is angyal jelenik meg, eloszlatja kétségét, megmagyarázza a nagy titkot, hogy az ő jegyese a Megváltó anyja, neki pedig joga lesz ennek a Megváltónak nevet adni — amely jog a zsidóknál az atyát illette meg — és Jézusnak fogod őt nevezni;[1] tehát atyai joga lesz neki a születendő gyermekhez: a világ Megváltójának lesz törvényszerű nevelőatyja.

Az angyal szavára elvezeti házába Máriát, de csakhamar elhagyják Názáretet, hogy Betlehembe siessenek, mert népszámlálást rendelt el a római császár,[2] melyen ki-ki ősi származása helyén tartozik jelentkezni. Betlehemben már nem találnak szállást sehol, meghúzódnak egy istállóban, s itt születik meg a világ Megváltója,[3] ki előtt leborulnak Mária és József, míg a távolban az égből alászállott angyalok éneke hangzik, kik a pásztoroknak hirdetik a nagy örömet, mely a világot érte.[4]

Ime, kedves hallgatóim, ez a szent Család eredete: rámutattam a szálakra, melyek Jézust, Máriát és Józsefet összefűzték, hogy a szent Családot alkossák. Látjuk, hogy ezek az összefűző szálak az égből származnak, a Szentlélek és az isteni mindenhatóság csodáiból szövődtek, angyalok által jutottak e földre; látjuk, hogy a szent Család eredetében minden isteni csodás közreműködésen alapszik: Mária eljegyzése, az ő szűzanyasága, József családfői joga, Jézus születése: a Család minden része csodán alapszik, Isten mindenhatóságán és bölcseségén.

Igen ám, de hát akkor hogyan történhetett az, hogy Betlehemben egy istállóban született meg az Úr Jézus Krisztus? S neki bölcsője sem volt, csak a kemény jászol? Vánkosa sem volt más, csak a zizegő szalma? Micsoda ellenmondás ez? Egy oly családot, melynek összekötőszálait az Isten mindenhatósága fűzi, — egy oly családot, melynek angyalok állanak szolgálatában, csak nem hagyhat el Isten épen akkor, amikor a család gyermeke születik? — Nem is hagyta el; hisz említettem, hogy a közel mezőségen ott énekelte a kis Jézus bölcsődalát az égből alászállott angyalsereg; sőt hogyha az égboltra rátekintünk, ott is látjuk, hogy egy fényes csillag gyúlt ki, hogy megvigye a Krisztus születése hírét kelet bölcseinek;[5] nem hagyta tehát el az Isten, az ég, az angyalsereg ezt a szent Családot! De hát akkor miért születik Jézus az istállóban? Adhatok én ehhez még más kérdéseket is: Miért születik egy szegény családból, amelynek a feje egyszerű ácsmester? Miért marad ez a család mindig szegény? Miért kell Józsefnek és Máriának, sőt később velük együtt magának Jézusnak is kezük munkájával megkeresni kenyerüket? Hát nem kel-

[1] Máté 1, 19—21. [2] Lukács 2, 1—5. [3] Lukács 2, 7. [4] Lukács 2, 9—13. [5] Máté 2, 2.

lene egy ilyen családot, amelyet az Isten csodás mindenhatósága hozott létre, oly fénynek és pompának körülvennie, amelyhez hasonlítva Salamon dicsősége és gazdagsága csak elenyésző árnyék és semmiség? Hát nem szőhettek volna az angyalok napsugárból takarót és csillagfényből vánkosokat a kisded Jézus számára? Hát a mennyország királynéjának nem hozhattak volna az egek drágaköveiből koronát? És az Istenfia nevelőatyja lábaihoz nem rakhatták volna le a föld minden kincsét, hogy Jézus Krisztust, az ég és a föld urát körülvegye az a fény, az a pompa, az a dicsőség, ami őt megilleti? . . . Mindezt megtehették volna, meg is tették volna szíves-örömest az angyalok, ha nem lett volna más magának Jézus Krisztusnak az akarata. Ő akarta úgy, hogy a szent Család a szegénység egyszerűségében és alázatosságában éljen. És ez, ájtatos hallgatóim, a szent Család csoportképén a háttér megvilágítása, a jellemző satirozás, mely az egész csoportot kidomborítja: *a szegénység alázatossága.* Sem az égben, sem a földön nincs, ami szentebb, nagyobb és kedvesebb volna Isten előtt, mint e szent Család tagjai, és mégis szegénység és alázatosság az ő részük. Minő tanítás ez nekünk, kedves hallgatóim, akik a fény és a külső ragyogás, a fülben csillogó gyémánt és a selyem suhogása szerint szoktuk megbecsülni az embereket! Minő tanítás ez nekünk, akik a gazdagságban és előkelőségben mintegy a kiválasztottak tulajdonságait véljük fölismerni! Ó, kedves hallgatóim, szeretném, ha mélyen szívükbe tudnám vésni ezt a képet, ezt a jelenetet: a szent Család szegénységét és alázatosságát! Annak a szent Családnak a szegénységét, amely az Isten előtt legnagyobb, legdicsőbb volt, azét, amely a legelőkelőbb volt, hisz az égből vette eredetét, hisz az Isten mindenhatósága fűzte össze e családot! Igen, ha mélyen a szívükbe vésődnék ez a kép, ebből láthatnák azt is, hogy a gazdagság, a fény, a pompa, mindez az Isten szemében semmi: mert ha ez volna valami az Isten előtt, hát nemcsak fölruházta, hanem elhalmozta volna vele a szent Családot; hogy az Isten előtt naggyá, kedvessé sem rang, sem gazdagság, sem fény nem tehet bennünket; hogy a szegénység elnyűtt köntösében valaki kedvesebb lehet Isten előtt, mint egy másik a puha bársonyban; hogy a kunyhó lakója nagyobb lehet Isten előtt, mint a márványpalota tulajdonosa. Igen, ez megtanítaná önöket arra, hogy ne a külső után ítéljenek, hogy a földi fényben, rangban, nagyságban soha el ne bizakodjanak, hogy a szegénység kopott ruháját, melyet a szent Család ünneplő gyanánt viselt, melyet megtisztelt és megszentelt, soha meg ne vessék.

De, ájtatos hallgatóim, nézzünk ismét a szent Családra, erre a Szentlélekalkotta csoportképre, keressük azokat a vonásokat, melyek ezt a Családot minden földi család fölé emelik: hisz

a Szentlélekisten alkotásának remeknek, nagynak, csodásnak, isteninek kell lennie! Miben nyilvánul hát a szent Család nagysága, csodás volta? Fényben és gazdagságban nem, ezt már láttuk; sőt a szent Család életviszonyai oly szegényesek és egyszerűek, hogy ezt alig tudjuk felfogni és megérteni. Miben nyilvánul tehát a szent Család nagysága? Talán nagy tettekben? Talán a szent Család tagjai csodákat míveltek, melyekkel bámulatba ejtették a világot?

Igaz, hogy a boldogságos Szűz magasztalja az Urat, aki nagyot tett vele,[1] de szűz Mária nem míveltsemmi nagy, föltűnő, rendkívüli dolgot; nem míveltő egyetlenegy csodát sem földi életében; igaz, hogy szent Józsefet is az Úr angyalai vezették útjaiban,[2] de ő sem míveltsemmi föltűnő nagy dolgot földi életében; igaz, hogy Jézus Krisztusnak kezében volt a mindenható hatalma, hogy ő már gyermekkorában rendelkezhetett volna az ég és a föld minden titokzatos erőivel, hogy ő már gyermekkorában míveltetett volna dolgokat, melyek fölött bámult volna az egész világ, de őróla sem olvasunk semmi föltűnőt, semmi rendkívülit, amíg e Család körébe tartozott; harminc évig élt a názárethi családi házban, s ez időből az evangélium egyetlenegy föltűnő vagy csodás cselekedetéről sem tesz említést, csak azt mondja róla, hogy engedelmes vala.[3]

És mégis, kedves hallgatóim, ez a Jézus Krisztus a názáreti házban elvonultan élve s engedelmeskedve Máriának és Józsefnek, époly szent és kedves és nagy volt az Isten előtt, mint mikor nyilvános életében vakítófényű csodáival bizonyította be istenségét; de szűz Mária és szent József is, bár egész életükben nem míveltek semmi rendkívülit, Isten előtt a legkedvesebbek és legszentebbek minden teremtett lény között: és pedig nemcsak a méltóság miatt, melyre az Isten kegyelme őket kiválasztotta, hogy az egyik az ő legszentebb fiának anyja, a másik nevelőatyja legyen, hanem az ő személyes erényeik és érdemeik miatt, melyek folytán ezen magas méltóságnak meg is feleltek. És így az a názáreti család, amelynek élettörténetében — hacsak az Isten és az angyalok csodásan bele nem avatkoztak — semmi föltűnőt nem látunk, Isten előtt dicsőbb, nagyobb mindennél a világon.

Mi teszi tehát ezt a családot olyan naggyá és dicsővé Isten előtt? Az, kedves hallgatóim, amit mi alig veszünk észre, ami pedig Isten előtt a nagyság, a szentség, a dicsőség egyetlen élterős gyökere, egyetlen szilárd alapja, ez van meg a szent Családban oly tökéletességben, oly tisztaságban, oly önzetlenségben, amint az egyebütt emberi szívben föl nem található; ez teszi a

[1] Lukács 1, 49. [2] Máté 1, 20; 2, 13, 19. [3] Lukács 2, 51.

szent Család szegénységét mennyei dicsőségtől ragyogóvá, ez aranyozza be a mindennapi élet szürkeségét, ez vonja be a köznapi cselekedetek apró-cseprő dolgait az örök érdemek zománcával, ez kölcsönöz a szent Család egyhangú, csendes folyású életének leírhatatlan varázst és magasztosságot. És ez — kedves hallgatóim — nem más, mint az Isten akaratában a teljes megnyugvás, Isten akarata előtt föltétlen és készséges meghódolás, a szív akaratának az Isten akaratával való teljes és tökéletes összhangja és megegyezése. Minél jobban símul a mi akaratunk az Istenéhez, minél készségesebb a mi meghódolásunk Isten akarata előtt, minél jobban beolvad a mi akaratunk az Istenébe, annál jobban közeledünk Istenhez, a valódi érdemhez, az igazi szentséghez, a soha nem múló dicsőséghez. És ha valaki már elérte azt a magaslatot, hogy őneki már nincs más akarata, mint az Isten akarata, hogy ő már mást sem gondolni, sem érezni, sem tenni nem tud, csak amit az Isten tőle akar, ez elérte a szentség, a nagyság, a dicsőség legmagasabb fokát, ha különben szegény, elhagyatott koldus, ha semmi különöset nem is mívelt életében.

Minthogy pedig a szent Családot teljesen az Isten akarata hozta létre: úgy teljesen és egyedül az Isten akarata éltette és vezérelte, minthogy ebben a Családban más akarat, törekvés, irányzat nem volt, csak az Isten akarata; ezért volt ez Isten előtt a legdicsőbb, a legszentebb, a legnagyobb; mert bár egyszerűségben, alázatos szegénységben és elvonultságban élt ez a szent Család: de mindezen átragyogott a legnagyobb szentség örök glóriája: az Isten akaratával tökéletes összhang és megegyezés.

* * *

Ájtatos hallgatóim, nincs már sok mondanivalóm. Egy-két szóval befejezhetem beszédemet. Igaz, hogy beszédem elején azt mondottam, hogy a szent Családról elmélkedve, annyi illatos virág kinálkozik, hogy az ember valamennyit szeretné csokorba kötni: én mégis csak egy virágszálat adok önöknek emlékül a szent Család kertjéből, de ez valamennyinek pompáját és illatát magába rejti. Ezt a virágot ápolják, ennek az illatát szívják magukba itt e szent falak között, hogy egykor kimenve a világba, ezzel hintsék be családjaik légkörét. Ez a virág, amely a szent Család dicsőségkoszorújában ragyog, ez az Isten akaratának készséges, lelkiismeretes, hű, állhatatos teljesítése. Ez az egyedüli, amely igaz nagyságot ád a családoknak és valódi békét, ez az, amely Isten szeretetét és örök jutalmát kiérdemli. Amen.

Nagyböjti beszédek.

(A budapesti angolkisasszonyok templomában 1897-ben.)

I. A halál.

Emlékezzél meg, hogy porból vagy és ismét porrá leszesz.

Tegnap voltunk tanui és részesei az Anyaszentegyház egy nagyon komoly, jelentőséggelteljes szertartásának. A pap hamut hintett fejünkre : az elmúlás, az enyészet, a halál jelképét s szavaival is figyelmeztetett, hogy emlékezzünk meg a halálról : *Ember! emlékezzél meg, hogy porból vagy és ismét porrá leszesz!*

Ezzel a jelképes szertartással lép az Egyház a nagyböjtbe. A *hamuhintés* a nagyböjt nyitánya. Amint egy nagy zenemű nyitányában már megcsendülnek az összes alapakkordok, melyek a mű folyamán művésziesen kifejlődnek és érvényesülnek ; úgy az Egyház is a nagyböjt kezdetén a halált idézi emlékünkbe, hogy e komoly időszak folyamán a halál gondolatával és azon dolgokkal foglalkozzunk, melyek a halál után reánk várnak.

S valóban, ájtatos keresztények, az Egyház ezen figyelmeztetése amily üdvös, époly szükséges is. Hisz tulajdonképeni életünk a halállal kezdődik, a halál után következik. Itt a földön élünk 40—50 esztendeig, még a Szentírás is a 70 esztendőt mondja a földi élet határának, a 80-at ritkaságnak tartja,[1] mily kevesen vannak, akik 100 évet tölthetnek el e földön !

De a halál után egy másik élet következik, amely már nem 70—80 esztendeig, nem is századokig tart, hanem örökké. És Istennek végtelen bölcsesége úgy rendelkezett, hogy a földi élet legyen annak az örök életnek az előkészítője, hogy olyan legyen az ember sorsa az egész örökkévalóságon keresztül, aminőt földi 40—50—60 esztendei életével magának kiérdemelt. Amint az Üdvözítő a menny örök boldogságát koronának, jutalomnak mondja a földi érdemekért : úgy a pokol örök kárhozatát is büntetésnek mondja a földön elkövetett gonoszságokért.[2]

Ebből látjuk, ájtatos keresztények, hogy az egész emberi

[1] Zsoltár. 89, 10. [2] Máté 16, 27 ; 25, 46.

életnek, vallásnak, erkölcsnek középpontja, irányítója az örök élet hite, annak az életnek a hite, amely a síron túl kezdődik, de amelyet a síron innen, itt a földön érdemlünk ki magunk számára. Jól élni e földön valóban csak azok tudnak, akik e földi életet az örök élet előcsarnokának tekintik; akik úgy élnek e földön, mint akik messze hazába vándorolnak.[1]

Amint a vándornak lelkét egészen hazájának képe tölti be, amint őt a honvágy lelkesíti, erősíti útjában s minden fáradság elviselésére, minden nehézség leküzdésére ösztönzi: úgy kell a mi lelkünknek is ezzel a sírontúli élettel betelnie, hogy ennek világa kísérjen bennünket a földi élet útjain, ez a honvágy lelkesítsen, erősítsen, vezessen bennünket.

S mégis mit látunk, mit tapasztalunk, ájtatos hallgatóim? Épen ezekkel a reánk nézve legfontosabb igazságokkal nem foglalkozunk, nem törődünk semmit. Érdekkel olvasgatjuk a történelem lapjait, a letűnt századok eseményeit; érdekkel olvasgatunk az előttünk ismeretlen világrészekről, az afrikai sivatagról, az amerikai nagy folyókról, az ázsiai tropikus tartományokról s tán ezeket könyvekből jól ismerjük is, bár valószínűleg soha tájukra sem fogunk menni: de a halál országáról s ami ezen túl következik, az örökkévalóságról édeskeveset tudunk, ezekkel nem foglalkozunk, ezek bennünket nem érdekelnek, holott egész életünknek az a célja, hogy ezekbe az ismeretlen régiókba bejusson, ezekre magunkat előkészítsük. Nem beszélek én most itt hitetlenekről és hitetlenekhez, akik mosolyognak, ha túlvilágról, pokolról vagy mennyországról hallanak valamit; hanem a hívő, sőt jámbor, ájtatos keresztények is épen a halállal és a síron túl elénk táruló világgal törődnek a legkevesebbet. Sőt bizonyos idegenszerűséggel, kedvetlenséggel fogadják azt, ha valaki ezekről velük beszélni akar: még ájtatos olvasmányaikban is átforgatják azokat a lapokat, amelyeken a halálról, a túlvilágról van szó; imádságaikban is inkább csak a földi élet viszontagságaira gondolnak, többet imádkoznak a mindennapi kenyérért, mint a boldog halálért és a mennyországért... De azután innét van, ájtatos hallgatóim, hogy a földi életet sem tudják kellően megbecsülni; mert a földi élet egész jelentőségét csak a halál és az örök élet világításában láthatjuk igazán; innét van, hogy oly kevesen élnek igazi keresztény életet, innét van, hogy a legtöbb jámbor keresztény is csak életének utolsó óráiban vagy egy-két percében akar elkészülni az örökkévalóságra, melyre pedig az egész földi életnek kellene előkészületül szolgálnia.

Én tehát, ájtatos hallgatóim, nem találtam üdvösebb, hasz-

[1] Zsid. 13. 14.

nosabb tárgyat e nagyböjti beszédekre, mint ezt az annyira elhanyagolt, elfelejtett kérdést: *a halálról és a sírontúli életről.* S még abban az esetben is, ha ti is idegenkedéssel, kedvetlenséggel fogadnátok, mint annyian a keresztények, az ily elmélkedéseket, még abban az esetben is inkább szembeszállok idegenkedéstekkel, csakhogy lelketeknek használjak: nem keresem tetszésteket, hanem keresem lelketek üdvét s erre alkalmasabb, hasznosabb elmélkedési tárgy nem kínálkozik, mint a halál és a sírontúli élet. Bevezetlek tehát benneteket a halál kapuján át az örök élet régióiba: fölvezetlek annak magaslataira, le annak szédületes örvényeibe, megmutatom szépségeit, de feltárom rettenetes oldalait is; azt akarom, hogy világosan lássátok, megismerjétek a jövendő hazát, mely mindnyájunkra vár, de egyszersmind rá fogok mutatni mindenütt azon szálakra, melyek a földi életet a túlvilági élettel összekötik, hogy így ezek útján megtanuljátok, mikép kell és lehet a földi életet előkészületül használni a halálra s a halált követő örök életre.

Az Üdvözítő egyik példabeszédében, melyet *a dúsgazdagról és a szegény Lázárról* mondott,[1] elbeszéli, hogy a dúsgazdag holta után a pokol tüzébe került s onnét arra kérte Ábrahámot, kinek kebelén most már a szegény Lázár boldogan pihent, küldje el ezt a földre rokonaihoz, ki őket figyelmeztesse, nehogy ők is a pokol rettenetes szenvedésébe jussanak. Ábrahám azonban felelé neki: «*Van Mózesük és vannak prófétáik, hallgassák azokat*». A dúsgazdag ismét megszólalt: «*Nem úgy, atyám, Ábrahám! hanem ha valaki a holtak közül hozzájok menend, bűnbánatot tartanak*». Azonban Ábrahám felelé: «*Ha Mózest és a prófétákat nem hallgatják, ha valaki a holtak közül feltámad, annak sem hisznek*».

Igen, ájtatos keresztények, van nekünk Mózesünk, vannak prófétáink, kiket az Isten küldött s akik a szent könyvekben elmondják nekünk az Isten sugalmazásából, mi vár reánk a halál után, leírják előttünk a síron túl megnyíló világot. Nincs tehát szükségünk arra, hogy valaki halottaiból föltámadva, jöjjön ide közénk; ha Mózesnek és a prófétáknak nem hiszünk, annak sem fognánk hitelt adni. De különben mit beszélek? Nekünk nemcsak Mózesünk és prófétáink vannak, van nekünk Jézus Krisztusunk, aki a menny dicsőségéből szállott alá a földre s lett emberré, aki itt a földön meghalt s alászállott a poklokra, majd harmadnapon dicsőségesen föltámadt. Ez a Jézus Krisztus, az élő Isten fia, aki tehát a túlvilágról jött közénk, aki az örökélet régióit látta, ismeri, ez mondá el nekünk az evangéliumokban, hogy ott, a síron túl mi vár reánk. Az ő kalauzolása mellett, az ő tanítása

[1] Lukács 16, 19—21.

után óhajtom tehát e nagyböjti beszédekben veletek megismertetni a halál s az örök élet birodalmát. Legyen a Szentlélek-Isten bőséges kegyelme velem és veletek; velem, hogy tisztán, világosan elmagyarázhassam a túlvilág csodáit és rejtelmeit, de legyen veletek is, hogy azok az örök igazságok, melyeknek gyarló szavaim lesznek a tolmácsai, mélyen szívetekbe vésődjenek s éltetek összes cselekedeteiben irányadókul szolgáljanak.

* * *

Mai elmélkedésünkben tekintsük tehát, ájtatos hallgatóim, *mi a halál?* Kevesen vannak, akik tiszta, helyes fogalommal bírnak a halálról; még kevesebben, akik a halál egész jelentőségét átértik és átérzik. A halálnak kettős jelentése van: *megválás a földtől,* elenyészése, elpusztulása a testnek, ez az egyik; *a lélek átköltözése az örökkévalóságba,* ez a másik. Sajnos, az emberek nagy része csak a halál első jelentésére gondol, hogy t. i. az a testnek enyészete, pusztulása; figyelmen kívül hagyja a másikat, amely pedig fontosabb, lényegesebb, hogy t. i. a halál az örök élet kapuja s így nem más, mint a lélek átköltözése az örökkévalóság birodalmába. Pedig e második szempont nélkül helyes fogalmat a halálról nem alkothatunk; annak egész jelentőségét, súlyát föl nem foghatjuk; sőt teljesen hamis képet nyerünk a halálról: ami benne rettenetes, azt ez egyoldalú fölfogás mellett vigasztalónak találjuk; ami pedig a halálban reménnyel, vigaszszal, bátorítással tölthetne el, azt nem veszi észre a csalódástól megkápráztatott lelkünk. Igen, ájtatos hallgatóim, a halál helyes vagy helytelen, egyoldalú, vagy teljes fölfogásától függ az egyes emberek élete is épúgy, mint az egyesekből álló társadalom irányzata is. Egészen másképen élnek azok, akik a halálban csak a test pusztulását, a földi élet megszünését látják s egészen másképen folyik azoknak az élete, akik előtt a halál az örökkévalóság hajnalhasadását jelenti.

Nézzünk csak kissé körül, ájtatos hallgatóim, az emberi társadalomban. Ott látjuk a gazdagok között az élvezeteknek s gyönyöröknek raffinált hajhászását; élni, mindent élvezni: ez sokaknál az egyedüli életelv, az üdvözítő jelszó, akiknél azután még a bűn is, ha élvezetet ád, erényszámba megy, akik más erkölcsöt nem ismernek, mint lelkük fortélyát és ravaszságát, mellyel új és új élvezeteket találnak ki. Honnét van a földi örömöknek és élvezeteknek ez az őrült hajhászása, mely már az egész társadalom légkörét megtelítette mérges miazmáival? Onnét, mert az emberek elfeledték, hogy mi a halál. Rövid az élet, mondják ők, ezt ki kell használni, ki kell élvezni, még pedig sietve, lázasan, mert gyorsan eljön a halál s azzal vége mindennek.

Nézzünk a szegények, a munkások rétegeibe s ott meghallhatjuk a rettenetes elégedetlenség elfojtott moraját, mely a gazdagok ellen irányul s melyet csak a katonaság, a csendőrség szuronyerdeje tart vissza a kitöréstől. Mi az oka ennek? Megmondotta egy szocialista: *Elvettétek tőlünk az örök élet hitét, adjátok hát ide a földet!* Ha a halál csak a földi élet enyészete, akkor rettenetes, elviselhetetlen a földi nyomor, szegénység; akkor őrületes még a gondolat is, hogy egyesek kényelemben, gazdagságban úsznak, mások meg nyomorogjanak. Sokat gondolkoznak, tanácskoznak, írnak, vitatkoznak a tudósok és államférfiak a társadalmat fenyegető szocialista és anarchista áramlatokról s tesznek is itt-ott üdvös intézkedéseket. De bizonyos az, hogy ezt a fenyegető veszedelmet csak egy módon lehet teljesen orvosolni, ha a gazdagok és a szegények, az urak és a szolgák, a munkaadók és a munkások a halál helyes fogalmát, az örök élet hitét visszanyerik. Amíg ez nem történik meg, addig minden intézkedés és rendszabály csak ideiglenes elodázása a társadalom legnagyobb katasztrófájának.

Még egy jelenségre mutatok rá, ájtatos hallgatóim, mely oly szomorúan bizonyítja, hogy az emberek nagy részéből kiveszett a halál igazi fogalma, a halál jelentőségének ismerete. Alig vehetünk kezünkbe újságot, mely ne adna hírt egy vagy több *öngyilkosságról*. Ennek az orvos jelentette ki, hogy gyógyíthatatlan a betegsége; a betegágyban már nem tudta elviselni fájdalmait; ez nagy nyomorban él, amaz szerelmében csalódott; ez elkártyázta vagyonát, az meglopta hivatalát, sőt olvassuk, hogy a gyermekek is, mert rossz bizonyítványt kaptak, mert megfeddték őket szüleik — fölkeresik a halált: egy kis méreg, egy pisztolylövés, egy ugrás — gondolják — megszabadít minden szégyentől, csalódástól, szenvedéstől, büntetéstől; a halállal megszűnik minden, jön az örök nyugalom, jobban mondva a pusztulás, az örök megsemmisülés.

Szerencsétlen őrültek! minő rettenetes csalódás leszen a részetek! A halál percében, melytől az élet kialvását, a fájdalom megszűnését, a szégyen és csalódás eloszlását várjátok, föltárul előttetek az örökkévalóság fájdalma, szégyene és csalódása. *Rettenetes az élő Isten kezébe esni*,[1] mondja szent Pál apostol s ti, midőn a mélységbe ugortok, midőn a méreggel életeteket kioltjátok, ennek az élő Istennek kezébe estek.

Ime, ez az egy-két vonás a társadalom irányzatáról megmutatja, hová vezet a halál egyoldalú, helytelen fölfogása. Enyészet a halál, pusztulás az, igen, de csak a testre nézve; megválás

[1] Zsid. 10, 31.

a földtől, de nem az élettől; a halál az örök élet kapuja, melyen át a lélek átköltözik az örökkévalóság birodalmába. S mi lesz ott a sorsa? Milyen lesz ez az örök élet? Olyan, aminőt földi életével kiérdemelt, olyan, aminő volt halála percében. Jó volt, igaz volt, Isten kegyelmében volt, akkor része lesz az örökkévalóság boldogsága; gonosz volt élete, gonosz volt halála, akkor az örökkévalóság kárhozata leszen a része. Mi más színben tűnik most föl előttünk az élet s ennek záróköve, a halál! *Földi életünktől függ örökkévalóságunk*, ennek boldogságát vagy boldogtalanságát mi szerezzük meg; erényesen éltünk, Isten kegyelmében, megtartottuk Isten törvényeit: boldogok leszünk; bűnös életet folytattunk, Isten ellen föllázadtunk: boldogtalanok leszünk. Bármily csábító legyen is a föld bűnös öröme, nem kell, ha az örökkévalóság kárhozatát vonja maga után; bármily nehéz legyen is a szenvedés, a nyomor, elviselem, ha az örökkévalóság boldogsága fog érte kárpótolni. Siessenek csak mások élni és élvezni, az igazi keresztény inkább arra gondol, hogy földi élete előkészület legyen a halálra, az örökkévalóságra! Éljenek bár a hitetlenek egyedül testüknek, az igazi keresztény több gondot fordít lelkére, mely a halál után bemegy az örök élet országába, mint testére, mely a halál után egy-két napra szétfoszlik, elrothad, a férgek martaléka lesz! «*Mit ér az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkének pedig kárát vallja?*»[1] Igen, mit ér a világ minden gazdagsága, gyönyöre, élvezete, dicsősége, kitüntetése, mely csak 40—50 évig tart, ha erre az egész örökkévalóságon keresztül fájdalom, szenvedés, kárhozat következik? De viszont, vajjon sok, nagy, elviselhetetlen-e az a szenvedés, mely itt a földön bennünket ér, mely, ha azt türelemmel, Isten akaratában megnyugodva hordozzuk, egy-két év mulva a halál percében véget ér s melyért Isten az örökkévalóság boldogságával fog jutalmazni? Vajjon mi jobb, a földi szenvedés elkerülése végett erőszakosan kioltani az életet s így az örök kárhozat veszélyének tenni ki magát, vagy türelemmel viselni a ránk rótt keresztet egy-két évig, mely után száz, ezer esztendő, az örökkévalóság békéje, nyugalma, kimondhatatlan boldogsága következik? Mi jobb, itt e földön megittasulni a bűn mámorától, hogy az örökkévaló szenvedés rettenetességére ébredjünk föl, ábránduljunk ki? Vagy pedig erényes, önmegtagadó életet folytatni, melyből, mint a virágból a gyümölcs, az örök boldogság fejlődik ki?

De elhagyva ezeket a szomorú képeket, nézzünk csak kissé körül a jámbor keresztények között. Ezeknél is, bár ismerik a halál kettős jelentőségét, úgy tűnik föl, hogy ők is csak az elsőre,

[1] Máté 16, 26.

a test pusztulására, a földi élettől való megválásra tekintenek; a másikat, a halál leglényegesebb oldalát, mely *a lélek átköltözése az örökkévalóságba*, úgyszólván teljesen figyelmen kívül hagyják; az első vonás forog csak eszükben, a második elhomályosodva borong szívüknek mélyében. Itt van pl. egy család, melyben egy halálos beteg családtag vívja utolsó küzdelmét. A családtagok elkövetnek mindent, hogy fájdalmait enyhítsék, de nem jut egyiknek sem eszébe, hogy papot hívjanak, aki a beteget a szentségekben részesítse, a beteg lelkéről gondoskodnék, vagy ha egyikmásiknak eszébe jutna is, a többiek visszatartják, nehogy a beteg izgatottabb legyen, nehogy neki keserűséget, fájdalmat okozzanak s ezért legfölebb csak az utolsó percben, mikor már önkívületben van a beteg, hivatják a papot, holott ilyenkor a szentségeknek a legnagyobb valószínűség szerint nincs semmi hatásuk. Mi más ez, ájtatos hallgatóim, mint a halál egyoldalú, helytelen fölfogása, melyben csak a test enyészetére gondolunk; azzal, hogy a halál után a lélek az örökkévalóságba megy át, nem törődünk. Meghalt a drága családtag, jönnek a részvétlátogatók; azt kikérdezik, hogy mennyit szenvedett, de hogy gyónt-e, fölvette-e az utolsó kenetet, hogy hitben-reményben, Isten akaratában megnyugodva, Istennel kibékülve halt-e meg — arra nem is gondolnak. Hányszor halljuk — hallottam magam is sokszor, főleg azoktól, kiknek súlyos, nehéz betegeik voltak — «*én legjobb szeretnék rögtöni halállal meghalni: mikor éjjel, álomban egy perc alatt megszűnik az élet, nem érez az ember fájdalmat*». Mi más megint ez, ájtatos hallgatóim, mint a halálnak helytelen, egyoldalú fölfogása, mely csak a test pusztulására gondol, azzal, hogy a halál útján a lélek az örökkévalóságba lép, nem törődik. S azután kedves keresztények, egy-egy halálesetnél nem látunk-e valóban pogány kétségbeesést a hátramaradottak részéről, kik őrjöngenek fájdalmukban: vége van, örökre elvesztettük, nincs többé atyánk, anyánk, gyermekünk! Mit mutat ismét ez az őrjöngő fájdalom, mint azt, hogy a halálban csak a test pusztulását látjuk s nem figyelünk a halál leglényegesebb oldalára, az örökkévalóságba való átköltözésre.

Vagy nézzünk meg egy temetést! Ott látjuk a drága koporsót, szemfedőt, virágokat, minden a testnek; ezer meg ezer ember kíséri ki a sírhoz, de hányan mondanak el csak egy Miatyánkot is a lélek üdvéért? Mi mást mutat ez, mint azt, hogy lelkünkben elhomályosodott a halál igazi fogalma, csak a test pusztulását látjuk benne, a lélek átköltözésére az örökkévalóságba nem gondolunk.

Igen, ájtatos keresztények, a halál helyes fogalma vezet bennünket az élet helyes fölfogásához; hogy jól élhessünk, lelkünk előtt kell tartanunk, mi a halál, mi következik, mi vár reánk a

halál után. Az életnek igazi komolyságot, a bűn kísértései ellen erőt, a jólét örömei között józanságot, a nyomorban reményt, a szenvedésben vigaszt, az élet minden viszonyában helyes útmutatást csakis a halál igaz fogalma nyujthat.

* * *

Lelkünk elé állítva így a halál igaz képét, mely egyik oldalon *a test enyészetét* mutatja, a másikon pedig *a lélek átköltözését az örök életbe*, vizsgáljuk meg a halál tulajdonságait.

Először is *bizonyos az, hogy mindnyájan meghalunk*. Ezt a sorsot ki nem kerülheti senki. Ez az egyetlen igazság, amit soha senki kétségbe nem vont: mindnyájan meghalunk. De másrészt bizonyos az is, hogy halálunktól függ örökkévalóságunk. «*Ha a fa ledőlt délre vagy északra, ott marad, ahová esett*»,[1] mondja a Szentlélek. Ilyen lesz a lélek sorsa is: ha jó halállal halt meg, ha az Isten kegyelmében: boldog lesz az egész örökkévalóságon keresztül; de ha halálakor a bűnben volt, ha a bűnben halt meg: vége van, kárhozat lesz része az egész örökkévalóságon keresztül. Ó rettenetes ez a halál perce, melytől az örökkévalóság függ! Ez az ember életének legfontosabb pillanata, mely határoz üdv és kárhozat, boldogság és boldogtalanság fölött. Ki az, aki erre a fontos, erre a mindenekfölött döntő, határozó pillanatra ne akarna jól előkészülni?

Igen ám, ájtatos keresztények, de az *bizonytalan, hogy mikor, mily körülmények között ér el bennünket a halál*. Minden percben, minden pillanatban meghalhatunk. Talán már a jövő csütörtökön nem fogtok engem itt látni a szószéken, tán már akkor a sírban leszek? vagy talán közületek egyik-másik már látni és átélni fogja a valóságban azt, amiről most nektek beszélek, az örökélet birodalmát — talán még hazamenet, útközben éri el egyikünket-másikunkat a halál? Ki biztosít bennünket az életről? ki mer magának csak egy napot is ígérni? ki tudja, hogy ágya, melybe lefekszik, reggelre nem lesz-e koporsója? Ki tudja, mikor reggel fölkelt, megéri-e az estét? Mi biztosít bennünket a halál ellen? A fiatalság? az erő? az egészség? Hát nem halhatunk meg rögtöni halállal? nem érhet úton-útfélen bennünket valami váratlan szerencsétlenség? Hát nem mindennapi dolog az, hogy a 16—18—20 évesek is épúgy meghalnak, mint a 80 évesek? Hát még nem olvastátok soha, hogy ez a fiatal lány tánc közben görcsöt kapott s táncosa karjai közt halt meg? ez a fiatal, egészséges asszony egy rossz hír hallatára halva rogyott össze? ez vagy amaz erőteljes férfiú egészségesen megy el hazulról s egyszerre csak hírül viszik, hogy az

[1] Préd. 11, 3.

utcán, hivatalában, a kávéházban holtan fekszik? Nem mindennapi dolog-e az? S az a sok szerencsétlenség! Valóban az ember élete hajszálon függ, bármerre menjünk, nem vagyunk biztosak életünk felől: hajón, vasúton, kocsin ki vagyunk téve a veszedelemnek; sétánk közben fejünkre hullhat egy kődarab, vagy megcsúszunk s szerencsétlenül esünk el; hazamenet leszakadhat lábunk alatt a lépcső, az ételbe, az italba véletlenségből valami mérges anyag keveredhetik, explodál a gáz, megfojt a széngőz, eléget a lámpa meggyulladt olaja, egy megőrült családtag, cseléd vagy idegen leszúrhat, lelőhet bennünket; de ki tudná elsorolni a váratlan halál minden körülményét! Vegyétek kezetekbe az újságokat, úgyszólván nincs egy nap, melyen ne volna egy-egy szerencsétlenség, váratlan halál följegyezve, még pedig nem az egész világról, hanem csak fővárosunkról. Hát nem valószínű-e, hogy egyik nap mi velünk is hasonló történhetik? Ezért int bennünket az Üdvözítő: «*Legyetek éberek, mert nem tudjátok sem a napot, sem az órát*», «*ébren legyetek, mert miként a tolvaj, jön az ember fia.*»[1] Amint a tolvaj nem jelenti be előre látogatását: úgy a halál sem; teljesen váratlanul ront reánk.

Mi következik ebből, ájtatos hallgatóim? Mi más, minthogy *a halálra elő kell készülnünk.* Amilyen a halálunk, olyan lesz örökkévalóságunk; de mivel bizonytalan, mikor s hogyan fogunk meghalni, örökkévalóságunkat veszélynek, bizonytalanságnak kitennünk nem szabad. Úgy kell élnünk, hogy sohase találjon bennünket készületlenül a halál; bármikor törjön is reánk, nyugodtan léphessünk át az örökkévalóság birodalmába. Ne áltassuk magunkat azzal, hogy nem valószínű, hogy mi hamarosan meg fogunk halni. Ez nem áll; nem bizonyos, de valószínű; az pedig bizonyos, hogyha rossz, bűnös lelkiállapotban halunk meg, örökre elkárhozunk. Ezzel a bizonyos rettenetességgel szemben nem lehet gyér valószínűséggel játszani. Lehet, hogy nem halunk meg még most, de az is lehet, hogy meghalunk. S mi lesz velünk, ha most halunk meg!

Egyszer egy könnyelmű fiatalember ezt kérdezte mesterétől: «Mester, meddig élhetek én még bűnben anélkül, hogy az örök boldogság elvesztésétől kellene félnem?» A mester felelé neki: «Vétkezhetsz, ameddig csak akarsz; csak egy nappal halálod előtt térj meg igazán». Tetszett a fiúnak a felelet s vígan távozott, de csakhamar visszajött s ismét kérdezte tanítóját: «De most mondd meg azt is, mikor fogok meghalni, hogy halálom előtt egy nappal megtérhessek». Erre a mester így válaszolt: «Azt nem tudom neked megmondani; de azt mondhatom, hogy életednek egyetlen-

[1] Lukács 12, 40.

egy perce sem biztos. Ezért azt tanácsolom neked, hogy még ma igyekezzél megtérni, Isteneddel kiengesztelődni, bűneidet elhagyni ; mert lehet, hogy már holnap késő lesz».

Igen, ájtatos hallgatóim, ezt tanácsolom én is tinektek, ez az első, legszükségesebb előkészület a halálra ; ha lelkünket a bűn súlya terhelné, attól igyekezzünk mielőbb megszabadulni ; mert amint szent Ágoston mondja : «Aki a bűnbánónak bocsánatot ígért, a bűnösnek a holnapi napot nem ígérte meg».

De a halál bizonytalansága legyen folyton a mi életünk őre is : ez a gondolat kisérjen bennünket mulatságainkban, társaságainkban, cselekedeteinkben ; ez őrizzen meg bennünket minden olyantól, ami bűn volna, ami vétek volna az Isten törvénye ellen ; ez a gondolat buzdítson bennünket az erények s jócselekedetek gyakorlására, lelkünk üdvének gondozására ; ez a gondolat ösztönözzön bennünket, hogy este a lefekvéskor tökéletes bánatot indítsunk bűneink fölött, reggel fölkeléskor az Isten malasztját kérjük ki munkálkodásunkra ; ez legyen irányítónk, hogy mindenben és mindenkor Isten szent akaratát igyekezzünk teljesíteni. Mert «a halál, mint a szentatyák mondják, rendesen az élet visszhangja» ; amilyen az élet, olyan a halál ; aki jámborul él, Istennek szolgál, az erény útján jár, az rendesen jámborul hal is meg ; de aki a könnyelműség, a vétek útjára lép, aki egész életét bűnben tölti el, annak rendesen a halála sem vigasztaló. «*A halál az élet visszhangja*» — éljünk tehát úgy, ájtatos keresztények, hogy ettől a visszhangtól ne kelljen megrémülnünk.

Azonban nem hallgathatom el azt sem, ájtatos keresztények, ami hitünknek dogmája, hogy t. i. *a végső állhatatosságról senki sem lehet biztos;* a legjámborabb keresztény, a legszentebb apáca, a legbuzgóbb pap sem lehet arról biztos, hogy jó halállal fog egykoron meghalni. «Én püspök vagyok — mondá szent Ágoston — s igazat beszélek ; én már Libanon cédrusait, népek oszlopait láttam enyészetbe dőlni ; holott oly biztos voltam róluk, mint nazianzi szent Gergelyről vagy szent Ambróról.»

De habár *a végső állhatatosság kegyelmét nem lehet kiérdemelni* — habár arról biztosak nem lehetünk — *lehet azt alázatos, állhatatos imádsággal kikönyörögni.* Ezért, kedves hallgatóim, ne engedjetek elmúlni egy napot sem, hogy ne imádkoznátok a jó halál kegyelméért. Főleg a boldogságos Szűz kitartó tisztelete s amint jámbor lelkek mondják, a szent olvasó állhatatos végzése a leghathatósabb eszköz a jó halál kegyelmének kinyerésére. De legalább is azt tegyétek föl mindnyájan magatokban, hogy ezután minden este, minden reggel egy Üdvözlégy Máriát fogtok elmondani, hogy a szűz Anya veletek legyen a halál nehéz, mindenekfölött döntő pillanatában.

Jézus Krisztus az ő végtelen irgalmában, hogy nekünk a halálküzdelmet, a lélek erőszakos elválását a testtől s az örök életbe való átköltözését megkönnyítse, egy külön szentséget, *az utolsó kenet szentségét* alapította. Az Egyház pedig, mint mindnyájunknak szerető anyja, úgy intézkedett, hogy nehéz betegségünkben az Isten szolgája jöjjön hozzánk, a töredelem szentségében bűneinket megbocsássa, Jézus Krisztus szent testével, melyet az Oltáriszentségben nyujt, lelkünket Isten malasztjában megerősítse, az utolsó kenet szentségével pedig a nagy útra előkészítsen. Boldog az a keresztény, akinek Isten megadja a kegyelmet, hogy Krisztus szentségei által megtisztítva, megszentelve, megerősítve mehet át a halál kapuján az örökélet országába! Ezért imádkoztatja velünk az Egyház a litániában: «*Az előkészületlen s röglöni haláltól ments meg Uram minket!*» S ezért is, ájtatos keresztények, valahányszor a boldog halál kegyelméért imádkoztok, s ezt tegyétek meg mindennap, imádkozzatok azért, hogy a halál előtt Jézus Krisztus szentségeiben részesülhessetek. S ha bármikor súlyos betegség látogatna meg, vagy halálveszedelem fenyegetne bennünket — ilyen pl. minden veszélyes operáció, ilyen veszedelemben forog minden anya is áldott állapotában — ne mulasszátok el, sőt elsőnek, legfontosabbnak, legszükségesebbnek tekintsétek az Egyház szentségeinek fölvételét; ne várjátok, hogy rokonaitok szólítsanak föl erre, hisz magatok tudjátok, hogy a rokonok sokszor hamis félelemből, álkönyörületből és szeretetből nem mernek szólani; ti magatok kérjétek, sürgessétek, hogy papot hívjanak, hogy lelketeket a halálra még idejében és kellően előkészíthessétek.

* * *

Befejezésül egy eseményt mondok el, ájtatos hallgatóim, mely néhány évvel ezelőtt Párizsban történt. Egy előkelő hölgyről van szó, akit a keresztény hitben neveltek ugyan föl, de aki életében nem törődött semmit a vallással. Egész életét, minden idejét a társaság, estélyek, mulatság, színház, hangverseny, futtatás foglalták le; egyedüli gondját öltözéke, szépségének ápolása és az élvezetek képezték: hiúság, nagyzás, fényűzés, könnyelműség s élvezethajhászás elfeledtették lelkével a vallásos életet teljesen. Egy alkalommal előkelő társaságban a divatos babonával, spiritisztikus dolgokkal, többek között asztalkopogtatással foglalkoztak. Mindenféle badar kérdésekre lesték a kopogó asztal feleleteit. Egyszerre ez az előkelő hölgy nevetve kérdezi: meddig élek még? — s az asztal csak *egyet* koppant. A még előbb nevető hölgy elhalványult, összerázkódott s rosszullétről panaszkodva, ott hagyta a társaságot. Még csak egy évig élek:

ez a gondolat volt folyton eszében s ez a gondolat átváltoztatta őt teljesen. Nem járt a társaságba, nem látták őt többé a mulatságok és élvezetek zajában, annál többet lehetett őt látni a templomban; elhagyta fényűzését, helyette az irgalmasság jócselekedeteivel foglalkozott. Még csak egy évig élek! ez a gondolat űzte őt folyton, hogy ezt az egy évet fölhasználja lelke üdvére, aki annyi évet elpazarolt a mulatságra és élvezetre.

Elmult az esztendő s a hölgy nem halt meg; hisz az a kopogóasztal nem jóslat, csak ostoba babonaság s most ismét fölkeresték barátnői, hívták vissza a társaságba, az élvezetek és mulatságok árjába. De a hölgy nem ment, hanem ezt válaszolta: «Ez az év volt tulajdonképen egy jobb élet születése reám nézve; ebben az évben találtam meg újra Istenemet és önmagamat és Isten közelében most oly békét, megelégedést és örömet érzek, minőnek ezelőtt sohasem voltam részese. Most egészen fölfoghatatlannak tűnik föl előttem, hogyan engedheti át magát egy eszes lény azoknak a haszontalan hiúságoknak, melyeknek én is rabja voltam; hogyan töltheti el életét oly üresen, haszontalanul».

S ájtatos keresztények, én nem vagyok jós, nem is akarok, az Isten őrizzen meg attól, babonát űzni; de minden babona és jóstehetség nélkül merem mondani, hogy közülünk legalább is egyre ez az év az élet utolsó esztendeje! Ki lesz ez az egy közülünk — azt csak a jó Isten tudja, de mindegyikünk gondolhatja: *talán én leszek*. S ez a gondolat kísérjen el benneteket: talán ez év életem utolsó éve s ép ezért ezt az évet fölhasználom teljesen lelkem üdvének munkálására, a jámbor, keresztény halálra előkészületül. Arról biztos vagyok, ájtatos hallgatóim, hogy óriási változást fog előidézni mindnyájatokban ez a gondolat, ha ezt az egész évben szüntelenül megőrzitek lelketekben. A halál gondolata meg fog benneteket tanítani jámbor, buzgó, keresztény életre. És ha csakugyan egyikhez közülünk, aki e gondolattal foglalkozva élt, az isteni gondviselés elküldi a halált — az az egész örökkévalóságon keresztül áldani fogja ezt az esztendőt, melyet a halálra való előkészületre használt föl; de a többiek is, akiknek az Isten még időt ád tovább is a földi munkálkodásra, nem fogják megbánni soha azt az esztendőt, melyben a közeli halál gondolatával foglalkoztak; mert az igazi élet tulajdonképen ott kezdődik, mikor az ember a halál gondolatával megbarátkozik, a halál való, helyes gondolatával, mely nemcsak a test enyészetét jelzi, hanem a lélek átvándorlását is az örökéletbe, jelzi annak a boldogságnak hajnalát is, melyre nem fog alkonyat következni, hanem amely ragyogni fog örökkön örökké. Amen.

II. Itélet a halál után.

El van végezve, hogy az emberek egyszer meghaljanak; a halál után pedig jön az itélet. *Zsidókhoz irt levél. 9, 27.*

Lépjünk képzeletünkben egy haldokló ágyához. Ez nem lesz reánk nézve valami nehéz, képzeletünkre fárasztó; hisz oly mindennapi dolog a halál, alig van közöttünk egy is, aki ne állott volna valaha haldokló ágyánál.

Ime, kezdődik a haláltusa. A beteg szemei elborulnak, ijesztően forognak, majd megüvegesednek; homlokán hideg veríték tör elő, ajkai rángatóznak, melle hörög, száján véres hab mutatkozik, már-már az örökkévalóság kapujánál van, talán már látja is a túlvilágnak feléje sugárzó fényét; hányszor halljuk haldoklóktól, hogy fényt, világosságot látnak; majd egyet sóhajt, visszahanyatlik, szeméből könnycsepp gördül ki — megszűnt élni. A családtagok sírva borulnak le az élettelen tetem mellett.

Mi azonban, ájtatos keresztények, kövessük a lelket. Abban a pillanatban, melyben elszakadt a testtől, az örök Isten ítélőszéke előtt jelenik meg. «*El van végezve* — mondja szent Pál apostol — *hogy az emberek egyszer meghaljanak; a halál után pedig jön az itélet.*»[1] Talán a családtagok még észre sem vették a halál bekövetkezését, vagy talán még ott térdelnek első fájdalmukban a kiszenvedett ágya előtt, amikor már lelke fölött a mindenható Isten kimondotta ítéletét.

A Szentírás, főleg pedig Jézus Krisztus tanításában és példabeszédeiben, sok helyen utal erre az ítéletre, úgyhogy ezek alapján elég világos képét rajzolhatjuk meg a *különleges ítéletnek*, mely halálunk után mindnyájunkra vár. Tekintsük tehát, ájtatos hallgatóim, mai elmélkedésünkben először ennek az ítéletnek a lefolyását; másodszor tekintsük, mikép kell élnünk, hogy ezen ítélettől ne kelljen rettegnünk. Őrzőangyalaink legyenek velünk ez órában, az ő imáik eszközöljék ki a Szentlélek megvilágító kegyelmét elmélkedésünkre!

1. *A testétől megszabadult lélek a Szentháromságisten trónja elé jut a halál pillanatában.* Ó, ez csodás, kimondhatatlanul csodás pillanat leszen! A hit misztériumai egyszerre föltárulnak a lélek előtt, lett légyen ez hívő vagy hitetlen földi életében. Ehhez hasonló meglepetést mi nem is tudunk elképzelni. Ha valaki magas hegycsúcsra megy föl s amint a hegycsúcsot elérte, kitárul előtte az egész vidék bámulatos, változatos tájképe s a vándor a csodálkozástól álmélkodva bámulja az eléje tárúló természet csodás szépségeit: ez csak halvány visszfénye annak

[1] Zsid. 9, 27.

az álmélkodásnak, mely a testtől megszabadult lelket a halál pillanatában elfogja. Elképzelhetjük, minő volt annak a vakon született ifjúnak az álmélkodása, akinek Jézus Krisztus sárral megkente szemhéjait s megparancsolta neki, hogy mossa meg szemeit a Siloe tavában; midőn a vízzel érinté szemhéjait, ezek megnyíltak s ő meglátta a világot, a napot, földet, a rét virágait, a természet szépségeit. De ez csak halvány árnyéka annak az ámulatnak, mely a halál után a lélek elé tárul. A halál pillanatában megnyílnak a lélek szemei: látja a Szentháromság egy Istent, a második isteni személyt, Jézus Krisztust, megdicsőült emberi természetében, látja a boldogságos Szűzanyát, az angyalokat, a dicsőségben ragyogó szenteket, látja a mennyországot, a pokol tüzét, a tisztítótűz lángját; látja mindazt világosan, tisztán maga előtt, amit e földön hitt vagy nem hitt; amibe e földön reményét, bizalmát helyezte, vagy amit e földön csak regének, mesének, babonaságnak vélt. Ó, ájtatos hallgatóim, minő perc lesz ez egy hitetlenre nézve, aki nem hitt Istenben, Krisztusban, aki nem hitt sem mennyországot, sem poklot: minő perc lesz ez reá nézve, mikor mindez föltárul előtte!

A lélek az örök Isten elé járul, Isten elé, aki mindent lát, mindent tud, aki előtt a mult és jelen van, aki most meg fogja őt ítélni. A Szentírásban úgy maga Jézus Krisztus, mint a Jelenések könyvében[1] szent János beszélnek az élet könyvéről, melybe az emberek jó cselekedetei vannak följegyezve, ennek alapján egyik egyházi himnusz pedig úgy állítja elénk az ítéletet, hogy egy könyv fog előhozatni, amelybe be van jegyezve minden, melynek alapján az ember megitéltetik. Ez természetesen csak képletes beszéd, csak arra szolgál, hogy ami az örökkévalóság első percében velünk történik, azt a mi felfogásunk szerint el tudjuk képzelni. Tulajdonképen nem könyv lesz ott, hanem a mindenttudó Isten világítja meg lelkünket, hogy mi is, mint Ő, lássuk egész lefolyt életünket a maga valóságában, összes bűneinket, összes erényeinket, rossz és jó cselekedeteinket lássuk tisztán és igazán.

De hát maradjunk meg mi is a Szentírás és az Egyház által használt jelképnél. A lélek megjelenik Isten előtt; *őrzőangyala föltárja az ő életének könyvét.* S a lélek olvassa, ott van az első lapon, mi volt földi életének a célja, miért teremtette őt az Isten, miért adott volt neki a földön egészséget, vagyont, szépséget; vagy miért helyezte őt a szegénység, árvaság, elhagyatottság állapotába; látja most világosan, határozottan, kétségbevonhatatlanul, hogy földi életének minden viszonya erre az

[1] Jelen. 17, 8; 20, 12, 15.

örökéletre irányult, mind egy-egy szál volt, melyen a boldogság felé kúszhatott volna; ott látja a második lapon a sok malasztot, kegyelmet, mellyel egész életén át Isten könyörületes irgalmával elhalmozta csak azért, hogy ezekkel segítve, lelkének örök boldogságát megszerezze; látja, mint gondoskodott róla Isten földi életében: a szülők, a nevelés, az őrangyal, a lelkipásztor, az Egyház, a szentmise, a szentségek, a prédikációk útján; látja, hogy földi életében nem volt egy perc sem, melyben Isten irgalma, kegyelme, malasztja ne lett volna vele. De mikor mindezt látja, megszólal az ítélőbíró, Jézus Krisztus: *adj számot sáfárkodásodról!* Hogyan használtad föl a földi életet, a malasztokat, a szegénységet vagy gazdagságot, az egészséget vagy betegséget, a szentségeket, a szentmisét, a prédikációt, a szerencsét és csapásokat földi életedben lelkednek üdvére?... Mit fog felelhetni a lélek?... minő számadás lesz ez?

Az őrzőangyal fordít egy lapot: s előtűnnek az élet összes bűnei; minden bűn, amit a gyermekség első öntudatos percétől a halál pillanatáig elkövetett: föltárul minden bűnös gondolata, érzelme, vágya, minden szava, cselekedete, amiket már rég elfelejtett, amiket e földön mindenki előtt titkolt, szégyenlett, mind-mind föltárul előtte.

Itt a földön a legtöbben, még a jámbor keresztények közül is, tulajdonképen csak a cselekedeti bűnöket veszik tekintetbe; gondolataikkal, vágyaikkal, érzelmeikkel nem igen törődnek. Pedig mennyi bűn lakozhatik elrejtve az ember szívében, elburkolva az ő gondolataiban! Irígység, harag, gyűlölet, érzékies vágyak, ellenszenv, bűnös szeretet, meg- és elítélése embertársainknak, hiúság, nagyravágyás és kevélység, bűnök, amelyeket senki sem vesz észre, csak az, aki a szíveknek és veséknek vizsgálója. Most, az ítélet alkalmával, föltárul az agy minden bűnös gondolata, a szív minden vétkes vágya és kívánsága. Mert, amint a Szentírás mondja, «*az istentelen gondolatairól kérdés leszen... az ő gonoszságainak megbüntetésére*».[1]

Napfényre jő minden szó, melyet kiejtettünk; az a sok szeretetlen, megszóló, rágalmazó beszéd, mellyel baráti körben embertársaink fölött ítélkeztünk; az a sok hazugság, álnok, ravasz beszéd mind-mind előtárul. A Szentlélek mondja: «*aki igaztalanul szól, nem rejtezhetik el és nem mellőzi el a büntető ítélet,*[2] *mert az ő veséinek tanuja az Isten és szívének igaz vizsgálója és nyelvének hallója*».[3] Sőt az Üdvözítő mondja: «*Mondom pedig nektek, hogy minden hivalkodó igéről, melyet szólnak az emberek, számot adnak az ítélet napján*».[4] Hallottátok, ájtatos hallgatóim!

[1] Bölcs. 1, 9. [2] Bölcs. 1, 8. [3] Bölcs. 1, 6. [4] Máté 12, 36.

Minden hivalkodó, haszontalan, üres szóért is számon kér bennünket az Úr az ítélet napján.

Föl lesznek jegyezve az összes cselekedeti bűnök is, mindaz, amit a tízparancsolat és az Anyaszentegyház törvényei ellen elkövettünk. S látni fogjuk a bűnöknek egész gazságát, óriási súlyát; látni fogjuk, mit tesz föllázadni az Isten ellen, a Mindenható törvényeit, parancsait lábbal tiporni! De föl lesznek jegyezve a mulasztás bűnei is: látni fogjuk, mennyi jót tehettünk volna, mennyi rosszat megakadályozhattunk volna s nem tettük.

Fordít ismét az angyal egy lapot s a lélek elé tárulnak jó cselekedetei. Mert igazságos az Isten, amint minden legkisebb bűnért megbüntet: úgy minden valódi jó cselekedetünket meg is jutalmazza.

Maga mondja az Üdvözítő, hogy még azért a pohár vízért is, melyet az Ő nevében nyujtunk a szomjazónak, meg fog jutalmazni.

Azonban, ájtatos hallgatóim, vigyázzunk, hogy el ne bízzuk magunkat: Krisztus ítélőszéke előtt állunk, a szívek és vesék vizsgálója előtt; ahol nem a látszat, hanem a való a döntő; nem a külső cselekedet maga, hanem a szív szándéka. Vigyázzunk, hogy a mi jó cselekedeteinkkel úgy ne járjunk, mint Gallenus római császárnak hiú és fényűző felesége járt, akit egy kereskedő rútul megcsalt, eladva neki óriási pénzért igazgyöngyök és gyémántok gyanánt ügyesen csiszolt, értéktelen üvegdarabokat. A hiú császárné fölékesítette ruháját, haját az összes gyöngyökkel és gyémántokkal s már előre kéjelgett a boldogságban, hogy fogják majd ékszereit irígyelni a büszke patricius asszonyok. De ím a nagy társaságban, a szenátorok és patriciusok közepette megjelenik egy műértő és nyiltan kimondja, hogy a császárnét rútul megcsalták, a hajában s ruháin csillogó ékszerek nem valódiak: értéktelen üvegdarabok azok. Annyira megalázva érezte magát a hiú császárné, hogy ezen esemény után alig mert a nyilvánosság előtt megjelenni.

Mondom, vigyázzunk mi is, nehogy értéktelen üvegdarabokról gondoljuk, hogy ezek valódi ékszerek. Az Úr Jézus előtt nagy lenne a mi csalódásunk, keserű a mi szégyenünk. Például egyikmásik keresztény bizakodik abban, hogy sokat imádkozik. Ó jó, üdvös az imádság, ha az igazgyöngy és nem hamis. De vajjon nem fogja-e az Úr hamisnak találni? nem fogja-e mondani, amit a próféta által mondott a zsidó népnek: «*Te csak ajkaiddal dicsőítettél engem, szíved távol volt tőlem!*»[1] A puszta ajakimádság hamisgyöngy, értéktelen az Úr Jézus előtt.

[1] Máté 15, 8., Izaj. 20, 13.

Egyik-másik keresztény bizakodik abban, hogy ő sok jót tesz, alamizsnát ád a szegényeknek, résztvesz minden jótékony gyüjtésben, áldoz a templomok díszére, az istentisztelet fényére . . . Mindez szép és jó dolog, ha igazgyöngy és nem hamis. Az Úr Jézus előtt azonban nem az az egy-két forint számít, amit szegényeknek, jótékony célra adunk, hanem a szív ajándéka, melylyel adjuk. Ha hiúságból adakoztunk, azért, hogy az emberek lássák, bennünket dicsérjenek, kitüntessenek: az Üdvözítő előtt értéktelen, hamisgyöngy lesz a mi jótékonyságunk s ha az ítéletnél előtte megjelenünk s kérjük jótékonyságunkért jutalmunkat, felelni fogja: *elvetted már jutalmadat!*[1] Az emberek tetszését kerested, tőlem jutalmat már nem várhatsz.

Egyik-másik keresztény bízik abban, hogy önmegtagadó életet folytat, böjtöl, virraszt, távol tartja magát minden mulatságtól, élvezettől. Mindez szép és jó dolog, ha igazgyöngy és nem hamis. Mert ebben is lehet hiúság, amint maga az Üdvözítő mondja: «*Mikor pedig böjtöltök, ne legyetek szomorúak, mint a képmutatók, mert megherverasztják orcáikat, hogy böjtölni láttassanak az emberektől. Bizony mondom nektek, hogy elvették jutalmukat*».[2]

Sőt még, ájtatos keresztények, az a szíveket és veséket vizsgáló Isten ott az ítéletnél nem egy léleknek legszentebb cselekedeteiben, a gyónásban, áldozásban, a többi szentségek fölvételében, a szentmise hallgatásában is inkább büntetendő, mint jutalmazandó cselekedetet talál.

Sokszor gyóntál, az igaz; de hányszor gyóntál jól, töredelemmel, alázatos őszinteséggel? Hány gyónásod és áldozásod inkább szentségtörés volt, mint szentség? inkább a kárhozat kezdete, mint az üdv forrása? Sokszor jártál misére, de csak divatból, szokásból, amint színházba, társaságba járni szoktál, a templomot is csak arra használtad, hogy hiúságodat, kíváncsiságodat kielégítsed, hogy ott is szórakozást, élvezetet keress . . .

Ó, ájtatos hallgatóim, ez rettenetes pillanat leszen a lélekre; rajta a sok bűn szennyes rútsága, melyet értéktelen jó cselekedetekkel akar befödni! Mi lesz a sorsa?

Az Üdvözítő több példabeszédéből azt lehet következtetnünk, hogy az Úr megengedi, hogy az ítélet alkalmával ez a szerencsétlen lélek fölhozza mentségeit is.

De hát minő mentségeket hozhat föl?

Azt mondja talán: Uram, még fiatal voltam, még nem gondoltam a halálra; idősebb koromban meg akartam térni, de a halál váratlanul elért.

Úgy? — fogja felelni az Üdvözítő, hát nem figyelmeztet-

[1] Máté 6, 16. [2] Máté 6, 16.

telek eléggé az evangéliumban, hogy ébren legyetek és vigyázzatok, mert nem tudjátok sem a napot, sem az órát; hát nem figyelmeztettelek a mindennapi tapasztalat útján, mikor barátaid, rokonaid, ismerőseid köréből egy-egy hasonkorút, sőt nálad fiatalabbat is magamhoz hívtam? Idősebb korodban akartál megtérni? Ifjúságod virágát, fiatal szíved lelkesedését a bűnnek akartad szentelni, nekem csak az elszáradt kórót, a kialudt krátert, a bűnben átélt ifjúság után megtört testet s kiaszott lelket akartad adni? S ő, mint az evangélium mondja, elnémula.

Add elő mentségedet! — hangzik az Úr szava. S a lélek talán mondani fogja: Uram, gyenge voltam, sok volt a kísértés, nem volt erőm ellenállni.

Úgy? — feleli az Úr, hát nem adtam én elég malasztot, nem adtam olyan szentségeket, melyek erőssé teszik a gyenge gyermeket is, hogy megküzdjön a pokol minden hatalmával? Gyenge voltál, miért nem kerestél erőt ott, ahol találhattál volna, az imádságban, a szentségekben, az őrzőangyalnál, Szűzanyámnál, kit neked is anyául adtam? És ő elnémula.

Add elő mentségedet! — hangzik az Úr szava.

S a lélek talán mondani fogja: Úgy éltem, mint az emberek nagy többsége, mint barátaim, rokonaim, szomszédaim, ismerőseim.

Úgy? — feleli az Úr, hát nem figyelmeztettelek az evangéliumban: «*A szoros kapun menjetek be; mert tágas a kapu és széles az út, mely a veszedelembe viszen és sokan vannak, kik azon bemennek. Szoros a kapu és keskeny az út, mely az életre viszen és kevesen vannak, kik azt megtalálják.*[1] *Törekedjetek bemenni a szoros kapun*».[2] Hisz megmondtam világosan, hogy ne járjatok a nagy többség útján! S a lélek elnémula.

Vagy talán azt feleli a lélek, hogy féltem szüleimtől, gyermekeimtől, férjemtől, barátaimtól.

Úgy? — fogja mondani az Úr, hát nem tudtad, hogy *aki jobban szereti nálam atyját, anyját, nem méltó hozzám?*[3] S a lélek elnémula.

Igen, ájtatos hallgatóim, a lélek nem fog felelhetni semmit; olyan lesz az ítélet, hogy a lélek kénytelen lesz belátni Isten igazságosságát; kénytelen lesz mondani a Zsoltárossal: «*Igaz vagy, Uram és igaz a te ítéleted*»;[4] kénytelen lesz bevallani, hogy egyedül ő maga volt oka saját szerencsétlenségének! . . .

Mert, ájtatos hallgatóim, arra ne számítsunk, hogy az ítélet alkalmával majd megindíthatjuk Istent a mi könnyeinkkel, hogy irgalmasságot, könyörületet nyerünk tőle. Az Isten irgalmas, könyörületes, de csak addig, míg ezen a földön élünk; ha

[1] Máté 7. 13. 14. [2] Luk. 13. 21. [3] Máté 10, 37. [4] Zsolt. 118, 137.

a földi élet véget ér: az Isten igazságossága elé állunk; itt a földön Jézus Krisztus a jó pásztor, aki elmegy az eltévedt juhok után, itt ő az irgalmas szamaritánus, aki bekötözi sebeinket, de ott már egyedül mint igazságos bíró fog fölöttünk ítélkezni.

2. Azonban, ájtatos hallgatóim, bármily rettenetes legyen is ez az ítélet, *a Szentírás, a kinyilatkoztatás rámutat azon eszközökre, melyekkel az ítélet rettenetességét kikerülhetjük.*

Már az ószövetségben mondja a Szentlélek: «*Az ítélet előtt vizsgáld meg magadat és kegyelmet találsz az Isten színe előtt*»;[1] a nemzetek apostola pedig azt mondja: «*Ha minmagunkat megítélnők, bizonyára nem ítéltetnénk meg*».[2] Igen, ájtatos hallgatóim, ez az első, a legszükségesebb, hogy az Isten ítéletének rettenetességétől megmeneküljünk: *vizsgáljuk meg magunkat, ítélkezzünk magunk fölött.* Ne áltassuk magunkat, ne szépítsük hibáinkat, ne mentegessük gyarlóságainkat, hanem ismerjük be azokat s itt e földön, amíg nem késő, az Isten irgalmával töröljük le lelkünknek bűneit. Az Úr Jézus ezért alapította a bűnbánat szentségét, a szent gyónást. Aki töredelmes szívvel beismeri vétkeit, aki azokat őszinte bánattal meggyónja: annak nem kell már ezen vétkek miatt félni az Isten ítéletétől. Az igazán megbánt, az őszintén meggyónt s elhagyott bűnök miatt nem kell többé rettegnünk; de, ismételem, hogy csak az igaz bánat, őszinte gyónás, a bűntől való teljes elfordulás szabadít meg bennünket az ítélet félelmétől. «*Akiknek megbocsátjátok bűneiket, meg lesznek bocsátva a mennyekben is*»[3] — mondá az Üdvözítő. Ó, ájtatos hallgatóim, itt látjátok az Úr irgalmát, könyörületét felénk kitárva: ragadjuk meg az irgalmas kezet, amíg felénk ki van tárva, amíg ez nem késő.

Az Üdvözítő Jézus Krisztus egy másik eszközt is elénk tár, mellyel az ítélet rettenetességétől megszabadulhatunk. «*Ne ítéljetek* — úgymond — *és nem fogtok ítéltetni; ne kárhoztassatok és nem fogtok kárhoztattatni; bocsássátok meg és megbocsáttatik nektek*».[4] «*Mert amilyen ítélettel ítéltek, olyannal ítéltettek meg és amilyen mértékkel mértek, visszaméretik nektek.*»[5] Ó, ájtatos hallgatóim, minő irgalmasság ez az Úr részéről! Kezünkbe adja, hogy úgy mondjam, saját jövendő sorsunkat; mi magunk határozhatunk a jövendő ítélet fölött. «Van-e ennél gyöngédebb, jóságosabb intézkedése Istennek — mondja szent Caesarius — kezünkbe tette le, reánk bízta, hogyan akarunk holtunk után megítéltetni! *Ha mi elnézők, irgalmasok vagyunk embertársaink iránt: elnéző, irgalmas lesz az Úr is irántunk;* ha pedig kemények,

[1] Sirák fia k. 19, 20. [2] I. Korinth. 11, 31. [3] Ján. 20, 23. [4] Luk. 6, 37. [5] 2. Máté 7,

szívtelenek vagyunk embertársaink iránt, ha azokat minden hibáért elítéljük és megítéljük: mi sem számíthatunk elnézésre, mert: «*amilyen mértékkel mértek, visszaméretik nektek*». Ha megbocsátunk szívből embertársainknak, a mennyei Atya is megbocsát nekünk; de ha nem bocsátunk meg, mi sem nyerünk bocsánatot. «*Mert* — amint Jézus Krisztus mondja — *ha megbocsátjátok az embereknek az ő bűneiket, mennyei Atyátok nektek is megbocsátja vétkeiteket; ha pedig nem bocsátotok meg az embereknek, a ti Atyátok sem bocsátja meg nektek bűneiteket.*»[1]

Féltek, rettegtek az Isten ítéletétől? hát akkor miért vagytok oly kevélyek, hogy meritek embertársaitokat megszólni, megítélni, miért éltek haragban, ellenségeskedésben embertársaitokkal? Féltek, rettegtek az Isten ítéletétől? Legyetek hát irgalmasok és elnézők, bocsássatok meg annak, aki benneteket megbánt és megsért; legyetek iránta irgalmasok, tegyetek vele jót, az ő sértéseit viszonozzátok szelídséggel és jósággal s akkor nem kell félnetek az Isten ítéletétől, mert «*amilyen mértékkel mértek, olyannal visszaméretik nektek*».

Van még egy harmadik eszköz is, amellyel magunknak halálunk után kedvező ítéletet biztosíthatunk. Szent Jakab apostol írja levelében:[2] «*Irgalom nélkül való ítélete lesz annak, ki irgalmasságot nem cselekedett; az irgalmasság pedig diadalmaskodik az ítélet fölött*» és az isteni Megváltó így szól: «*Boldogok az irgalmasok, mert irgalmat nyernek*».[3] Ismét kezünkbe adja az Üdvözítő jövendő sorsunkat. Irgalmat akarunk? *gyakoroljunk itt e földön irgalmat másokkal;* félünk az ítélettől? tegyünk jót embertársainkkal s az ítélettől nem kell rettegnünk. Mert Jézus Krisztus az ő végtelen jóságában annyira ment, hogy kijelentette: amit legkisebb embertársunkkal teszünk, azt úgy veszi, mintha vele tettük volna: sőt egyenesen az ítélet jó vagy rossz végét az irgalmasság gyakorlásának vagy elhanyagolásának tulajdonítja.[4] «*Jöjjetek, Atyám áldottai, birjátok az országot, mely nektek készíttetett a világ kezdetétől: Mert éheztem és ennem adtatok; szomjúhoztam és innom adtatok; jövevény voltam és befogadtatok engem.*» A gonoszoknak pedig mondani fogja: «*Távozzatok tőlem, átkozottak, az örök tűzre, mert éheztem és nem adtatok enni, szomjúhoztam és nem adtatok italt*». S midőn ezek kérdezik: *mikor éheztél, mikor szomjúhoztál,* felelni fogja: *amit legkisebb embertársaitokkal tettetek, velem tettétek.*

Magyar szent Erzsébetet, aki, mint a thüringiai őrgróf neje, magas állásában is folyton látogatta a betegeket, a kórházakat, a szegényeket, udvari hölgyei figyelmeztették, hogy ez a foglalkozás nem illik az ő méltóságához. Erzsébet azonban felelé:

[1] Máté 6, 14, 15. [2] 2, 13. [3] Máté 5, 7. [4] Máté 25, 34—35.

«Azért teszem mindezt, hogy előkészüljek az ítéletre; hogy majd ítélőbírámnak mondhassam: Ime, Uram, ennyiszer adtam neked enni, ennyiszer látogattalak meg téged betegségedben, légy tehát irgalmas irántam!» Boldog az a keresztény, aki így készül el a halál után következő ítéletre; aki a szegények segélyezése, a betegek ápolása, a szomorkodók vigasztalása, az irgalmasság testi és lelki gyakorlása által magát az Üdvözítőt teszi mintegy lekötelezettévé! Az ilyennek nem kell félnie az ítélettől; irgalmasságot gyakorolt földi életében, irgalmasságot fog találni halála után.

Párizsban élt nemrég egy buzgó, vallásos ügyvéd, aki a szegényeket, özvegyeket, árvákat ingyen védte meg az uzsorások által folytatott pörökben. S mikor egy-egy ilyen ingyenes pört megnyert, csak egy szerény virágcsokrot kért felétől. Ezeket a virágcsokrokat hálószobájában helyezte el; fölszaporodtak ott az elhervadt virágcsokrok, telve volt azokkal a szoba, mikor a jámbor ügyvéd halálórája bekövetkezett s ekkor arra kérte környezetét, hogy mindezeket a virágcsokrokat tegyék koporsójába, ezeken akar nyugodni, ezeken akarja várni Isten ítéletét.

Rajta, ájtatos keresztények, készítsetek ti is hasonló nyugvóágyat magatoknak. Az irgalmasság cselekedetein nyugodva, nem lesz rémes Isten ítélete elé tekinteni. Tegyetek jót embertársaitokkal, a szenvedőkkel, szegényekkel, betegekkel, szomorúakkal; annyi erre az alkalom: mindenütt felétek jön Krisztus a szegény, a beteg, a szomorú alakjában; hajoljatok le hozzá, segítsétek, jósággal, szeretettel, irgalommal gondozzátok: ő nem fogja ezt elfelejteni, az ítélet alkalmával tőle hasonló irgalmat, jóságot, szeretetet remélhettek. S akinek nincs alkalma, tehetsége az irgalmasság testi cselekedeteinek gyakorlására, van mindig ezer és ezer módja és alkalma a lelkicselekedetek gyakorlására: imádkozzék a haldoklókért, a kísértésben levőkért, a pogányok, a bűnösök megtéréseért; mindez irgalmasság, mindezért ő is irgalmat fog nyerni.

* * *

Sőt, ájtatos hallgatóim, bármily rettenetes is az Isten ítélete, élhetünk úgy, hogy ettől nemcsak nem kell rettegnünk, hanem ezt örömmel, reménnyel és vigasszal várhatjuk. Igy volt szent Pál is, aki élete végén nyugodtan írta Timót tanítványának:[1] «*Jó harcot harcoltam, a futást elvégeztem, a hitet megtartottam: végezetre eltétetett nekem az igazság koronája, melyet megad nekem ama napon az Úr, az igaz bíró; nemcsak pedig nekem, hanem azoknak is, akik szeretik az ő eljövetelét*».

[1] 2. Timót. 2, 7—7.

Ó igen, ájtatos hallgatóim, élhetünk úgy, hogy nem kell félnünk az Úr eljövetelétől, arra szeretettel, örömmel, reménynyel gondolhatunk, mert az Úr eljövetele, az ítélet leszen a jutalom napja, mely az igazság koronáját helyezi fejünkre, a békét, a boldogságot önti szívünkbe. S ezt remélhetjük mindnyájan, ha kerüljük a bűnt, ha magunk iránt szigorúak, mások iránt elnézők leszünk; ha magunknak nem bocsátunk meg semmit, másoknak megbocsátunk mindent, ha Krisztus Urunkért gyakoroljuk az irgalmasság cselekedeteit. Ilyen élet után mi is nyugodtan dőlhetünk a sírba, mert a halál után az igaz bíró az igazság koronáját fogja fejünkre tenni, hogy ott ragyogjon az örökkön örökké. Amen.

III. A pokol.

Távozz tőlem, átkozott, az örök tűzre.
Máté 25, 41.

Megigértem első beszédemben, hogy a nagyböjt folyamán elvezetlek benneteket a halál kapuján át az örök élet birodalmába, föltárom előttetek az isteni kinyilatkoztatás kalauzolása mellett annak régióit, megmutatom káprázatos magaslatait, de szédületes örvényeit is, lerajzolom előttetek szépségeit, de rettenetes oldalait is.

Első beszédemben rámutattam a halál igaz fogalmára; nem más az, mint az örök élet kapuja, melyen át a lélek az örökkévalóság birodalmába vándorol. Második beszédemben leírtam előttetek, hogy a lélek amely percben átlépte az örökkévalóság kapuját, Isten ítélőszéke elé jut, ott kitárul előtte, mint nyitott könyv, egész élete: gondolatai, vágyai, szavai, cselekedetei, bűnei és erényei s Istentől elveszi jutalmát vagy büntetését, de csak azt, amit megérdemelt. Olyan lesz ez az ítélet, hogy a lélek akár üdvözüljön, akár elkárhozzék, kénytelen lesz mondani a Zsoltárossal: *Igaz vagy, Uram! és igaz a te ítéleted!*[1]

Az ítélet elhangzása után a lélek elfoglalja az örökkévalóság birodalmában azt a helyet, melyet az igaz Bíró neki jutalmul vagy büntetésül kijelölt. Ha Isten igazságossága azt a lelket, amely csak az imént költözött el a földről, bűnösnek, büntetésre méltónak találja s kimondja fölötte az ítéletet: *Távozz tőlem, átkozott, az örök tűzre,*[2] abban a percben, mintha villám sujtaná a lelket, az Isten trónja mellől lebukik a pokol kárhozatába.

Ha, ájtatos hallgatóim, be akarom váltani ígéretemet, ha az örök élet összes régióit meg akarom nektek mutatni: akkor el kell benneteket vezetnem az örökkévalóság szédületes örvé-

[1] Zsolt. 118, 137. [2] Máté 25, 41.

nyéhez, a pokol kárhozatához is. Tudom, hogy rettenetes és félelmet keltő képet fogok mutatni, ámbár nincs emberi ajak, mely a pokol kárhozatát híven le tudná rajzolni; de az az egy-két gyarló vonás is, mellyel a Szentírás nyomán az örök kárhozat rémeit inkább csak sejthetjük, mintsem világosan el tudnánk képzelni, elégséges arra, hogy félelemmel és borzadással töltsön el bennünket.

Azonban, ájtatos hallgatóim, ne vegyétek rossz néven, hogy félelmes dolgokról szólok hozzátok. *A bölcseség kezdete az Úr félelme,*[1] mondja a Szentlélek; üdvös az a félelem s az a borzadás, melyet a pokol kárhozatának szemlélete kelt föl szívünkben: üdvös akkor is, ha bűnösök vagyunk; üdvös akkor is, ha a bűntől elfordulva, a jámbor, a keresztény élet ösvényén haladunk. Nincs hathatósabb a bűnös szív megindítására a pokoli kárhozat réménél. Az a szív, amely a bűnhöz tapadt, az érzéketlen az Isten jósága, a menny boldogsága, az erény szépsége iránt; azt más alig indíthatja meg, mint a reászakadó, feléje közelgő végveszedelemnek rémes moraja, a pokol kárhozatának ijesztő örvénye, mely minden pillanatban elnyeléssel fenyegeti; az Isten büntetésének cikázó villáma, mely őt minden percben elérheti, lesujthatja. De, mondom, üdvös a pokol kárhozatának szemlélete a jámbor lelkekre nézve is, akik elfordultak a bűntől, akik szent, erényes élet által szolgálnak Istennek. *Borgias szent Ferenc* minden reggel, midőn elmélkedett, képzeletében ideült a pokol nyitott kapujához, ennek rémes tűzlángját szemlélte s így biztatta, buzdította önmagát: «Látod, Ferenc, mily jó, mily irgalmas volt irántad az Úr! bűneid által ezt a sorsot, ezt a tüzet érdemelted meg, de Isten könyörülete időt engedett neked a bűnbánatra s bűneidtől megszabadultál. De ne bízd el magadat; amíg a földön élsz, nem vagy sohasem egészen biztos, hogy elkerülöd a pokol kárhozatát; vigyázz, óvakodjál a bűntől, szolgálj híven Uradnak, Istenednek; mert ki biztosít arról, hogy ha ismét vétkezel, lesz-e időd a bűnbánatra, nyersz-e ismét bocsánatot». S ezek a gondolatok napról-napra új erőt, új lelkesedést öntöttek a szent férfiúba, mellyel nemcsak a bűnt kerülte, hanem az erény és jámborság útján is folyton előbbre tört, magasabbra emelkedett.

Ilyen szándékkal vezetlek én is benneteket, ájtatos hallgatóim, a pokol kárhozatának örvényéhez. Ha volna közöttetek olyan, akinek lelkén a bűn férge rágódik, aki elpártolt Istentől, aki elvetette magától Isten törvényeit, azt indítsa meg, rázza föl közönyéből a pokol rémes tüzének szemlélete; a jámborokat pedig bírja hálára Isten jósága iránt, de ösztönözze vigyázatra

[1] Péld. 1, 17.

is, mert amíg a földön élünk, mindig ki vagyunk téve a bűn veszélyének s így az elkárhozásnak is.

A keresztre feszített Üdvözítő, aki a jobb latornak megbocsátott, kísérje irgalmas kegyelmével szavaimat!

1. Hogy Isten a túlvilágon rettenetes büntetéssel sujtja azokat, akik e földön az ő törvényeit lábbal tiporták, akik bűnben éltek és bűnben haltak meg: ez a vallásnak egyik alapigazsága. Nemcsak a keresztény vallásnak, hanem egyáltalában minden vallásnak. Még a régi pogány népeknél is, melyek az ős isteni kinyilatkoztatásnak csak egy-két foszlányát őrizték meg, megtalálhatjuk, habár eltorzított alakban, *a túlvilági büntetés eszméjét és hitét.*

A Szentírásban pedig alig van hitigazság, mely világosabban, határozottabban és gyakrabban volna kijelentve, hangsúlyozva, kifejtve, mint az, hogy Isten a bűnöst, ha a földön meg nem tér, ha bűneiben megátalkodottan hal meg, az örök kárhozat, a pokol büntetésével sujtja.

Nem akarom én most előttetek, ájtatos hallgatóim, a kinyilatkoztatás forrásaiból hosszasan bizonyítani az örök kárhozat, a pokol létezését: ti keresztények vagytok, ti tudjátok jól, hogy ez hitünknek egyik alapdogmája; különben is beszédem folyamán elétek fogom tárni az Isten Fiának, Jézus Krisztusnak a pokolra vonatkozó kétségbevonhatatlan nyilatkozatait; csak két körülményre akarok hivatkozni, melyek az örök kárhozat hitében megingathatatlanul megerősíthetnek bennünket.

Ismeritek a keresztet, mely itt ragyog minden templomunkban, mely ott van házaitokban, melynek jelével annyiszor érintjük homlokunkat, melyről keresztényeknek nevezzük magunkat. Tudjátok jól, hogy ehhez a kereszthez fűződik egész hitünk, ez vallásunknak a középpontja, mint a csillagrendszerben a nap, az ember testében a szív.

Már most, ájtatos hallgatóim, *ez a kereszt a pokol kárhozatának legfényesebb, megdönthetetlen bizonyítéka.* Ez a kereszt a világtörténelem legmegrendítőbb, legmagasztosabb isteni tragédiáját tárja elénk. Az Isten egyszülött Fia alászállott az égből, emberi testet vett magára, hogy mint ember a bűnös emberekért a kereszten szenvedjen, meghaljon, őket megváltsa. Ez a kereszt a megváltás misztériumát hirdeti, róla Megváltónk, Üdvözítőnk tekint reánk.

De kérdem, ájtatos hallgatóim, *ha nincs örök kárhozat, ha nincs pokol, mitől váltott meg bennünket Krisztus?* tapasztaltátok azt, hogy megváltott a szenvedéstől, a nyomortól, a szegénységtől? hisz az emberek most is épúgy szenvednek, nyomorognak, mint Krisztus előtt. Tán megváltott a haláltól? Hisz az

emberek most is épúgy meghalnak, mint Krisztus előtt. Nem váltott meg bennünket, nem szabadított meg sem a szenvedéstől, sem a nyomortól, sem a betegségtől, sem a szegénységtől, sem a haláltól: de megváltott az örök kárhozattól. Ha nincs örök kárhozat, ha ezt csak rajongók fantáziája találta ki, amint a hitetlenek mondják, akkor Krisztus semmitől sem váltotta meg az emberiséget; akkor érthetetlen, fölfoghatatlan az ő megtestesülése, szenvedése, halála; akkor kegyetlen volt az Isten, aki megengedte, hogy az ő szent Fia semmiért oly irtózatos sokat szenvedjen; mondom, ha nincs örök kárhozat, akkor Krisztus érthetetlen talány, az ő tragédiája az Isten kegyetlensége, az általa alapított vallás, melynek ez a tragédia a középpontja, összedől, mint a kártyavár, szétfoszlik, mint a szappanbuborék.

Aki tagadja az örök kárhozatot, annak meg kell tagadnia Krisztust is, annak el kell dobnia magától a keresztet, az előtt a keresztény vallás őrült ostobaság.

De tovább megyek, ájtatos hallgatóim, van egy másik bizonyítéka is a pokol kárhozatának, ez az, hogy van Isten, igazságos Isten, aki az embereket érdemeik szerint jutalmazza vagy bünteti. Már a keresztény vallás nagy védője, *szent Jusztin* vértanu, a II-ik században így szól: «*A pokol tagadásából vagy az következik, hogy nincs Isten, vagy ha van, az emberekkel nem törődik, neki mindegy a bűn és az erény; mindegy, jók vagy gonoszak az emberek*».

De nem ilyen az Isten; az Isten fogalmából következik, hogy ő igazságos, hogy ő igazságot fog szolgáltatni a bűnnek meg az erénynek egyaránt.

De hol, ájtatos hallgatóim, itt a földön? Hát nem látjuk itt a földön annyiszor diadalmaskodni a gonoszságot? nem látjuk, hogy a gonoszoknak sokszor jobb dolguk van, mint a jámboroknak, hogy a bűn üli orgiáit, az erény, az igazság megvetésben, mellőzésben részesül! Hisz annyi az igazságtalanság a földön, annyiszor győzedelmeskedik a bűn az erény fölött, hogy nem egyszer vesztik el a kishitűek minden hitüket és kétségbeesve káromló szavakkal mondják: hol az igazságos Isten? Ott van a mennyekben, a túlvilágon: ott az örökkévalóságban fog ő igazságot szolgáltatni, fogja megjutalmazni az erényt, megbüntetni a gonoszságot. Igen, ájtatos hallgatóim, ha nincs örök kárhozat, ha nincs túlvilági büntetés, akkor nincs is Isten!

A francia forradalom rémes napjaiban az ampluis-i plébánost elfogták a hóhérok és a lyoni vértörvényszék elé hurcolták. Az egyik poroszló gúnyosan kérdé tőle: Hiszed-e, hogy van pokol? Hogyne hinném — felelé a plébános — látva a ti gaztetteiteket. Ha eddig nem hittem volna, a ti égbekiáltó bűneitek ébresztenék föl bennem a pokol hitét.

Igen, ájtatos hallgatóim, látva azt a sok aljasságot, gonoszságot, istentelenséget, amit itt a földön büntetlenül elkövetnek az emberek: vagy kétségbe kell esnünk s megtagadnunk az Isten létezését is, vagy pedig el kell hinnünk, amit a kinyilatkoztatás tanít, hogy a földi élet után Isten, az igazságos Bíró, örök kárhozattal fogja sujtani a gonoszokat. Van tehát örök kárhozat; amilyen igaz, hogy a mennyekben igazságos Isten trónol, oly igaz, hogy a túlvilágon a bűnt bünteti is; amilyen igaz, hogy Krisztus bennünket megváltott a kereszten, olyan igaz, hogy van pokol is, melytől hogy bennünket megszabadítson, szentséges vérét érettünk kiontá.

2. De hát menjünk, ájtatos hallgatóim, menjünk át képzeletünkben a pokol kapuján, járjuk be ez örvényt, melyet az Isten igazságossága teremtett a gonoszság megbüntetésére. Ne féljünk most, mert amint a középkor egy nagy hittudósa, Párizsi Vilmos mondja: «*Minél többször megyek a pokolhoz elmélkedéseimben, annál biztosabban fogom azt elkerülni földi életem után*».

Amint átlépünk a pokol kapuján, rémes tűztenger lángja csap felénk. Jézus Krisztus ismételve egész határozottan tűznek mondja a pokol büntetését. «*Ha megbotránkoztat a te szemed, kezed, lábad* — mondja Ő — *vájd ki szemedet, mesd le kezedet, lábadat, mert jobb neked egy szemmel, sántán vagy bénán bejutnod a mennyek országába, mint két szemmel, két kézzel, két lábbal vettetni az örök tűzbe, ahol leszen sírás és fogcsikorgatás.*»[1] És midőn az utolsó ítéletet leírja, azt mondja a gonoszoknak: «*Távozzatok tőlem, az örök tűzre, mely készíttetett az ördögnek és az ő angyalainak*».[2] Szent János pedig a «Jelenések könyvé»-ben a poklot: «*a tűz és kénkő tavának*» nevezi, amelybe: «*a gonoszok vettetnek és gyötörtetni fognak örökön örökké*».[3]

A kinyilatkoztatás tehát egész világosan megmondja, hogy a pokol tűzből, tűztengerből áll, melyet az Isten igazságossága gyujtott meg és tart fönn a gonoszság büntetésére. Még csak megközelítőleg sem tudjuk elképzelni ennek a tűznek az iszonyát, rettenetességét. Nápoly mellett van a már kialvófélben levő tűzhányóhegy, a Vezuv; ha az ember fölmegy ennek a csúcsára s a kráter párkányzatához áll: olyan rémes látványnak lesz tanuja, mely megdermeszti ereiben a vért s melyet nem fog feledni soha. Lábai alatt mennydörgéshez hasonló dübörgést hall, az örvényből tűz csap felé, melyből izzó kövek és láva lövellnek fölfelé... De mi ez ahhoz a tűzhöz képest, melyet Isten bosszúja gyujtott meg s táplál örökké a gonoszság megbüntetésére... Még közületek is bizonyára emlékeznek sokan

[1] Máté 18, 8—9. [2] Máté 25, 41. [3] Jelen. 20, 9—10.

arra a rémes szerencsétlenségre, mely 1881 december 8-án este Bécsben történt. A Ring-színház tömve volt emberekkel, mikor egyszerre kigyulladt a nagy épület: leírhatatlan az a kétségbeesés, jajveszéklés, mellyel az emberek a tűzből menekülni akartak, de kilencszázat elértek a lángok s velőtrázó sikoly és őrjöngés között haltak meg a tűzben. De mi ez a pokol tüzéhez képest, melyben a lélek gyötrődni fog örökön örökké! Hisz *szent Ágoston* azt mondja: «*Jobban különbözik a pokol tüze a földi tűztől, mint a képen ábrázolt, festett tűz a valódi tűztől!*»

Ime, a bűn vége, büntetése. Érdemes ezért vétkezni? Érdemes a bűn élvezeteit hajhászni? Nagy a bűn kísértése? Ó, elalszik az, ha erre a tűzre gondolsz! Itt a földön nem tudod kiállani a gyertya lángját sem, hogyan fogod majd kiállani ezt a rettenetes lángot? Az ókor egy remetéjéről olvassuk, hogy midőn nagy kísértések háborgatták lelkét, leoldotta saruit s lábát a lobogó tűzbe tartotta s mikor a tűz lángjától megégetve, fájdalmasan visszarántotta, így szólt magához: «Ezt a tüzet nem tudod kiállani egy percig sem, hogyan fogod majd elviselni a pokol tüzét», s ez a gondolat erőt adott neki a lelkében lángoló bűnös szenvedély elnyomására.

De ez még csak egyik gyötrelme a pokolnak. «*Távozz tőlem, átkozott, az örök tűzre*»,[1] mondja az Úr az elkárhozottaknak. Átkozott! Milyen rettenetes szó ez: megátkozva lenni. Már e földön is lehet-e nagyobb szívfájdalom, keserűség, mint pl. az atya vagy az anya átkával élni? Nem egy eset van, hogy az illető, kit haldokló atyja vagy anyja megátkozott, beleőrült ebbe a kínzó tudatba! Hát még milyen lesz a lélek fájdalma, akit az Isten taszít el magától rettenetes átkával: «*Távozz tőlem, átkozott, az örök tűzre!*» Ez az átok bevésődik a lélekbe, hogy folytonos gyötrelme legyen...

Amint a lélek megszabadulva a testtől, az örök élet birodalmába lép, azonnal látni fogja Isten egész nagyságát és szépségét, érezni fogja, hogy szívét csakis ez az Isten tehetné boldoggá; érezni fogja, amit szent Ágoston oly szépen mond: «*A mi lelkünk addig nyugtalan, míg benned nem nyugszik, Istenem*», s most mily nagy lesz fájdalma, ha hallja Isten szavát: «*Távozz tőlem, átkozott, az örök tűzre!*»

Az Isten átkával élni az egész örökkévalóságon keresztül: ez őrületes, észbontó gondolat!

«*Távozz tőlem, átkozott, az örök tűzre, mely készíttetett az ördögnek és az ő angyalainak.*» Az Istentől eltaszítva, az ördög és az ő angyalai, a többi elkárhozottak társaságába jut a lélek, hogy ebben éljen az örökkévalóságon keresztül.

[1] Máté 25, 41.

Minő társaság lesz ez! *Az ördög társasága*, mely a rútság, gonoszság, aljasság megtestesülése; *az elkárhozottak társasága*, melyben ott van az emberiség szemetje; a gyilkosok, méregkeverők, vérfertőzők, istentagadók, az állatias emberek között élni: mily ijesztő, undorító leszen ez! Már itt a földön is nem egyszer tapasztaljuk, hogy a nagy, égbekiáltó bűnök, vétkes szokások mintegy kiülnek az ember arcára, annak vad, állatias, visszataszító vonásokat kölcsönöznek; nagy fegyházakban, vagy oly intézetekben, melyekben teljesen megromlott, elzüllött, elállatiasodott nőket őriznek, lehet látni a lélek bűneinek undorító kinyomatát az arcon is; igazi démoni vonások jelentkeznek már nem egyszer e földön is a nagy bűnösök arcán. De minő látvány lesz ez a túlvilágon, mikor a lélek szemei megnyílnak s maga körül látni fogja az elkárhozottak lelkének egész rútságát...

De amint ő visszariad az eléje táruló ijesztő alakoktól: úgy fognak tőle is visszariadni; mert az ő lelke is, melyhez a bűn tapad, melyet az Isten átka terhel, kimondhatatlanul rút, ijesztő, visszataszító lesz. Tán itt a földön bámulták az emberek arcának szépségét, testének bájos alkatát: de most hogy riadnának vissza tőle bámulói, látva a lelkét a kárhozat rútságában.

Egy olasz festőről olvastam a következő történetet. Egy faluban ház előtt ülve, látott egy kisleányt. Ennek ártatlan arca, derült, tiszta szemei, a báj, szépség, mely vonásait bearanyozta, a festőt egészen lebilincselte. Lefestette a kisleányt s a festmény alá ezeket a szavakat írta: «*A mennyország*».

Huszonöt év mulva ismét arra a vidékre került, a vidék központi városában kivégzésre készültek: egy elaljasodott nőt ítéltek halálra égbekiáltó bűnökért. A festő engedélyt kért, hogy ezt a nőt a kivégzés előtt lefesthesse. Irtózatos volt ez a látvány: ilyen vad, állatias, visszataszító arcot még nem látott soha. Lefestette s a kép alá ezt írta: «*A pokol*».

Mily nagy volt azonban a festő bámulata, midőn megtudta, hogy ez a halálra ítélt szörnyeteg ugyanaz, akinek ártatlan szépségét ezelőtt huszonöt évvel lerajzolta.

Ájtatos hallgatóim, itt a földön ilyesmi csak ritkán történik, hogy a bűn az ember külsejét is földúlja; az Isten irgalma a bűn rútságát elfátyolozza itt a földön előttünk, de ott a túlvilágon a lélek rútsága elő fog tűnni egész iszonyában s talán akit a földön angyali szépségnek gondoltunk, akinek arcában, mint az a festő, a mennyországot képzeltük visszasugározva: ott, a pokol rútságában, a démon vonásaival fog elénk tűnni.

Az Üdvözítő tovább azt mondja a pokolról, hogy ott «*leszen*

sírás és fogak csikorgatása».[1] Azaz ott a gyötrelem, a kín velőtrázó fájdalmait fogjuk hallani az egész örökkévalóságon keresztül.

Ájtatos hallgatóim, menjetek el egyszer súlyos betegek kórházába; az ember alig tudja elviselni, hallgatni azt a sok szívetrázó nyögést és fájdalomkitörést... Katonák, orvosok és lelkészek mondják, hogy nincs rettenetesebb, mint egy-egy nagy csata után a csatatéren összeszedni a sebesülteket: a jajgatás, nyöszörgés, fájdalom sikoltásai megrázzák még a lelket is. De ott a pokol kárhozatában örökös lesz ez a sírás és fogcsikorgatás; örökös jajszó, sikoltás, fájdalom nyögése, melyre nem jő vigasz, segítség sohasem.

Az Üdvözítő számos példabeszédében a pokol kárhozatát végső sötétségnek mondja: «*Vessétek ki őt* — úgymond — *a végső sötétségbe, ott leszen sírás és fogcsikorgatás*».[2] Mi ez *a végső sötétség?* A mennyország, ájtatos hallgatóim, a fény, a világosság országa, innét örökre száműzve lenni: ez a végső sötétség; *többé nem látni Istent, nem érezni az Ő malasztjának vigaszát, megfosztva lenni minden reménytől: ez a végső sötétség.* Itt e földön, bármily csapás sujtsa is az embert, van mégis itt-ott egy vigasztaló pillanat; bár éj boruljon a lélekre, de az éj sötétében is ott ragyog a reménynek csillaga: ott azonban, ájtatos hallgatóim, ott, a kárhozat honában, örök éj ijesztő sötétsége fogja körül a lelket, melyben nincs csillagragyogás, nincs semmi fény, melynek iszonyát nem enyhíti semmi. Dante, a középkor nagy költője, aki művészi fantáziával írja le a poklot, a pokol kapuja fölé ezt a fölírást helyezi: «*Aki ide belépsz, hagyd kívül a reményt*». Aki egyszer elkárhozott, annak szívéből elrepült a remény, szenved reménytelenül, vigasztalanul, s ez az az örökös éj, az a végső sötétség, melyről az Úr beszél.

Az Üdvözítő még egy gyötrelmet említ az elkárhozottak kínjából. «*Az örök tűzre vettetnek* — mondja — *s a férgök nem hal meg s a tüzük nem fog kialudni.*»[3] Féregről szól, mely nem hal meg, hanem ott rágódik rajtuk örökké. A szentírásértelmezők egyhangulag ezt a lelken rágódó férget a lelkiismeret önvádjának mondják. «Én s egyedül csak én vagyok oka sorsomnak, kárhozatomnak», ez hangzik folyton az elkárhozott lélek előtt, ez marja, rágja, sebzi szűntelenül.

Most látja, mit vesztett el örökre: *Istent*, aki egyedül boldogíthatná, *a mennyországot*, annak kimondhatatlan békéjét, nyugalmát és boldogságát. Most látja, miért dobta el ezt magától. Ézsau egy tál lencséért eladta elsőszülötti jogát, de mikor azután észretért, fölordított fájdalmában; hogyan fog ez az elkárhozott

[1] Máté 13, 50. [2] Máté 25, 30. [3] Márk 9, 43, 46, 47.

ordítani őrült kétségbeesésében, hogy egy-két óráig tartó bűnös élvezetért, gyönyörért, ami különben sem elégíthette ki még a földön sem szívét, eldobta magától a mennyországot!

Most látja, hogy hányszor s milyen könnyen elkerülhette volna a kárhozatot; látja, mit nem tett érette, az ő érdekében a földön a megváltó Isten: a kereszthalállal megszerezte számára a bűnbocsánat kegyelmét, csak ki kellett volna utána kezét nyujtani; ott folydogált az a kegyelem az oltárokon. a szentmisében, a szentségekben; ott volt mellette az őrzőangyal, aki folyton intette belső sugallataival; ott volt az Egyház, mely papjai által figyelmeztette: térj meg, míg nem késő, ne keményítsd meg szívedet, hallgass az isteni malaszt szavára... De ő mindezzel nem törődött, járt tovább is a bűn útján s íme, ez lett a sorsa. «Egyedül te vagy oka kárhozatodnak», hangzik folyton a lelkiismeret vádja. «*Az ő férgök nem hal meg*»; igen, amint az elkárhozott lélek örökké él, úgy örökké marja, rágja lelkét az önvád: te magad vagy oka kárhozatodnak.

* * *

Ájtatos hallgatóim, szent Pál apostol azt írja, hogy emberi szív felfogni nem képes azt a boldogságot, amit Isten készített azok számára, akik őt szeretik. Épígy emberi szív felfogni, emberi ajak elmondani nem képes azt a kárhozatot, amely azokra vár, akik Istennel szembeszállnak, bűneikben megátalkodnak. Amit én most előttetek a kinyilatkoztatás nyomán a kárhozatról elmondottam, csak halvány árnyéka a valóságnak. De ez is rémületes, megdermeszti az ember ereiben a vért... S ha elgondolom, ájtatos hallgatóim, hogy esetleg közöttetek is lehet, aki már-már ott áll az örvény szélén, már-már feléje csapkodnak a kárhozat rémes lángjai s ő mégsem akar lemondani bűnös életéről, nem akarja elnyomni szenvedélyeit, vére indulatát, nem akar őszinte bűnbánat által megtérni az Úrhoz: kimondhatatlan fájdalom fogja el a lelkemet. Ha tudnám, hogy van ilyen közöttetek, szeretnék letérdelni előtte s összetett kézzel kérni őt: testvérem Krisztusban! térj magadhoz, nem hallod az Isten bosszujának már-már közeledő moraját, nem látod a cikázó villámot, mely reád sujtani készül, nem látod ezt a tüzet, melynek tengerébe merül lelked, hogy gyötrődjék örökön örökké? Ne mond azt, testvérem, hogy nem élhetsz bűn nélkül, hogy te azt már megszoktad, a te véred, a te tested, a te szenvedélyeid kívánják azt; nézd ezt a rettenetes tüzet, ez lecsillapítja véredet, megfékezi testedet, kioltja szenvedélyeidet; gondolj csak arra, hogy ha véred, tested, szenvedélyeid kívánságait követed, lelked döntöd az örök tűzbe, a végső sötétségbe, az Isten átka által létrehozott kárhozatba. Térj magadhoz,

ne légy őrült; vesd el magadtól a bűnt, tarts bűnbánatot, kezdj új életet. Nézd, az Úr ott a kereszten feléd terjeszti karját; aki a jobb latornak megbocsátott, neked is kész megbocsátani, csak bánd meg, gyónd meg, hagyd el bűneidet. Térj meg Istenedhez, mikor még nem késő; ne keményítsd meg szívedet, mikor hallod az Úr hívó szavát; ki tudja, fogod-e még egyszer hallani; ki tudja, hogy ha most nem hallgatsz rá, a jövőben nem ezt fogja-e mondani: «*Távozz tőlem az örök tűzre!*»

De nemcsak a bűnösök, hanem a jámbor lelkek is erőt meríthetnek ennek a rettenetes kárhozatnak megszívleléséből. Egy szentéletű szerzetesről, Nieremberg atyáról olvassuk, hogy kínzó fájdalmai közepette ezzel vigasztalta magát: «Ez távolról sem a pokol tüze!» Ha benneteket is fájdalom, csapás, szenvedés ér, gondoljatok arra, hogy ez korántsem a pokol tüze; elviselem türelemmel, inkább itt a földön akarok szenvedni bűneimért, mint a kárhozat honában.

Ha a kísértések, a szenvedések viharai csapkodják lelketeket s már-már azt hiszitek, hogy nem tudjátok ezt elviselni, gondoljátok meg, hogy ez korántsem a pokol tüze! Inkább kiállom ezt, mint azt a rémes tüzet a kárhozat honában.

Egy fiatal gróf viharos ifjúság után megtért s a szigorú karthauzi rendbe lépett. Egy-két év mulva meglátogatta egyik régi barátja. Kérdi tőle, hogy esik neki ez a szigorú élet? «*Bizony rosszul* — feleli a szerzetes — *ez a sok böjt, korai fölkelés, sok imádság, sok önmegtagadás nehéz, nagyon nehéz, oly sivár, oly kietlen ez az élet*»... Csodálkozva nézett rá barátja, mire a szerzetes békésen mosolyogva felelé: «*De mindez, barátom, oly könnyű, oly édes, ha meggondolom, hogy az örök kárhozatot kerülöm ki vele*».

Igen, ájtatos hallgatóim, ilyen a keresztény élet is: nehéz, terhes; sok lemondást, önmegtagadást kíván; s ha néhanapján nektek is terhesnek és sivárnak tűnik fel, ó gondoljatok arra, hogy az örök kárhozattól fog ez megszabadítani s ez a gondolat megerősít benneteket a jóban, az erényben, a hűségben és állhatatosságban Istenhez mindhalálig. Amen.

IV. A mennyország.

Emberi szem nem látta, fül nem hallotta,
emberi szív felfogni nem képes azt, amit
Isten készített azoknak, akik őt szeretik.
I. Korinth. 2, 9.

Érzem hogy feladatom legnehezebb részéhez jutottam el, midőn ma ígéretem szerint föl akarom tárni előttetek az örök élet legmagasabb régióit, a mennyország boldogságát. Hisz egyrészt nekem a szeráfok és kérubok nyelvével kellene bírnom,

hogy csak némileg megközelítőleg elétek állíthassam a mennyei boldogság fénytengerét, másrészt nektek is a szeráfok és kerubok szemeivel és szívével kellene bírnotok, hogy e fénytengerbe betekinthessetek, hogy e boldogságnak üdvözítő édessége szívetekre hatást gyakorolhasson.

Olyannyira magas, oly elképzelhetetlenül nagy az a boldogság, melyet Isten azok számára készített, akik őt szeretik, hogy az ember innét a föld porából alig mer, alig tud oda föltekinteni s ha föltekint is, az oly végtelen messze, érzékies természetétől annyira idegennek tűnik föl, hogy szívére, lelkére nagy, maradandó hatást nem is gyakorolhat. Sokkal nagyobb hatást gyakorol az emberre rendszerint az Isten büntetésének, az ítéletnek, a kárhozatnak szemlélete, mint a menny boldogságának megszívlelése. Sokan vannak a keresztények között, akik az Isten ítéletétől félve, a pokol kárhozatától rettegve kerülik a bűnt s szolgálnak alázatos szívvel Istennek; de kevesen vannak, akiket a menny boldogságának megszívlelése ösztönöz jóra, serkent az erényre, buzdít a keresztény tökéletességre. Ugyanígy látjuk a keresztény művészeknél is: remekül tudják ábrázolni Krisztus szenvedését, megdöbbentően Isten ítéletét és a kárhozatot, de a menny boldogságáról alkotott képeik, festményeik nagyon elmosódottak, színtelenek, erőtlenek, hatástalanok. *Dante* is, ez a nagy keresztény költő, sokkal megragadóbban tudja lefesteni Divina Commedia című remek költeményében a poklot, mint a mennyországot; a pokolról szóló rész meghat, átjárja szellemünket, megrezgeti idegeinket, a mennyország leírása hidegen hagy: nagyon ködös, homályos, szívünktől-lelkünktől nagyon is távol van.

Sőt még a Szentírásban is sokkal markánsabb vonásokkal rajzolja le előttünk a Szentlélek a pokol kárhozatát, mint a menny boldogságát. Van ugyan a Szentírásban elég utalás, vonatkozás a menny boldogságára, de végre is maga szent Pál apostol azt mondja: «*Emberi szem nem látta, fül nem hallotta, emberi szív felfogni nem képes azt, amit Isten készített azoknak, akik őt szeretik.*»[1]

Érzem tehát, ájtatos hallgatóim, hogy nehéz, nagyon nehéz az én feladatom ebben az órában. A mennyországot akarom nektek megmutatni. Hogyan tudjam én azt megmutatni? Úgy, amint a gyermekeknek az iskolában megmutatják a térképen az országokat, városokat és vizeket. Ott látja a térképen, hogy egy-egy kis fekete pont ábrázolja Párizst, Rómát, Flórencet; egy-két cikcakos barna vonás jelzi a Kárpátokat, az Alpeseket, az Apennineket; egy-egy fekete szalag mutatja a Rajnát, a Dunát, egy kis kékre festett terület tünteti fel a tengert. Micsoda fogalma

[1] I. Korinth. 2. 9.

lehet a gyermeknek ezek után a pontok, vonások, szalagok, kékre festett területek után a világvárosok, egy Párizs, egy Róma, egy Flórenc szépségeiről, az Alpesek csodás vidékeiről, a Rajna vizéről, a tengerek bámulatos panorámájáról? Ilyenforma lesz az én beszédem is a menny boldogságáról: csak egy-két pontot, vonást rajzolhatok elétek, mert «*emberi szív azt felfogni nem képes, amit Isten készített azoknak, akik őt szeretik*».

Ha föltekintünk derült nyári éjtszakán az égre, millió és millió csillag tárul elénk, melyek apró fénybogarak gyanánt látszanak ragyogni az égbolton. Pedig ezek az apróknak látszó csillagok nagyobbak, egyik-másik tízszer, százszor nagyobb a mi földünknél. Mit rejtenek ezek magukban, ki tudná azt megmondani? Ha a mi kis földünkön a természetnek annyi s oly változatos szépsége van: mi lehet ott a csillagok honában? Midőn a menny boldogságáról szólok hozzátok, én is csak ily távolból, ennyire kicsinyítve mutathatom azt meg nektek, mint az égbolt mutatja csillagait. Hogy az mennyi boldogságot, mennyi szépséget rejt magában: ezt igazán csak ott a síron túl a boldogok, az üdvözültek fogják láthatni.

Az egyházi himnuszok és énekek *a mennyország ablakának, ajtajának mondják* Máriát, az Isten anyját s épen a mai ünnepen lett ő azzá.[1] Ma ünnepeljük ugyanis annak emlékét, hogy szűz Mária méhébe foganta az Isten Fiát, a mai napon nyílt meg az ember előtt az ég, a mai napon szállott onnét alá az üdvözítő Jézus Krisztus, hogy bennünket megváltva, számunkra a menny boldogságát megszerezze. Ó, szűz Anya, a menny ablaka, világítsd meg lelki szemeinket, nyisd, tárd ki előttünk egy pillanatra a menny kapuját, engedd, hogy betekinthessünk a boldogság fénytengerébe; engedd, hogy az onnét felénk ragyogó sugár bearanyozza, megvilágítsa, fölmelegítse szívünket, hogy ezentúl ne csak az Isten büntetésének félelme tartson bennünket vissza a bűntől, hanem a menny boldogságának reménye erősítsen, buzdítson jámbor, tökéletes, szent életre.

* * *

Szent János evangelista a Jelenések könyvében leírja a menny boldogságát, amint azt az Úr neki több vizióban megmutatta. Ennek alapján óhajtom én is egy-két gyarló vonásban azt elétek tárni. «*Ime az Isten hajléka az emberekkel* — mondja ő — *és velük fog lakni és ők az ő népe lesznek . . . és letöröl Isten minden könnyhullatást az ő szemeikről és halál nem leszen többé, sem bánat, sem jajgatás, sem fájdalom.*»[2]

[1] Ezen beszédet március 25-én, Gyümölcsoltó Boldogasszony napján mondottam. [2] Jelenések könyve 21, 3—4.

A menny boldogságának első tulajdonsága, hogy ott *nem lesz többé bánat, fájdalom, könnyhullatás, halál:* következésképen ott *örök béke és nyugalom* honol.

A földet joggal nevezzük *a siralom völgyének:* sírva, könnyel jő az ember a világra, s halálakor könny csordul ki szemből. És ez első s utolsó könnycsepp között a könnyeknek egész folyója mossa a földi élet partjait. Mennyi szenvedés, szomorúság, aggódás, félelem vonul át egy-egy ember életén! Irgalmas volt az Isten, hogy elfátyolozta az ember előtt jövőjét; hisz a legtöbb ember szíve meghasadna, ha maga előtt látná egyszerre, mennyit kell földi életében szenvednie! Sőt a földi öröm és boldogság napját is elhomályosítja az aggodalom, a félelem árnyéka. Midőn az anya boldogsággal csókolja gyermekét, fél, aggódik, nem fogja-e veszély, csapás érni szíve magzatát; midőn a jegyes boldogságtól sugárzó arccal lép az oltárhoz, szívében tán öntudatlanul is megremeg, tartós lesz-e az a fény, mely most eléje ragyog? S azokat is, akik örömben, békében, megelégedésben élik napjaikat, elszomorítja a tudat, hogy mindez nem tart örökké, napról-napra közeledik a halál, az enyészet, a pusztulás.

Mindez ott a menny boldogságában megszűnik: ott nincs bánat, szomorúság, szenvedés, ott nem kell félni, rettegni a jövőtől, a boldogság elvesztésétől; ott nem lesz többé halál: a lélek örök békét, örök nyugalmat élvez. Most megérthetitek, ájtatos hallgatóim, az Egyház imádságának mély jelentőségét: *Adj, Uram, örök nyugodalmat nékik!*

De nemcsak béke és nyugalom leszen a mennyek országában, hanem lesz ott *a léleknek öröme és boldogsága is.* És minő? Az Üdvözítő a jó és hű szolgáról mondott példabeszédében rámutat erre: «*Örülj, jó és hív szolgám! mivelhogy a kevésben hű voltál, sokat bízok reád: menj be Urad örömébe*».[1] Az az öröm, az a boldogság lesz az ő része, mely az Isten öröme, az Isten boldogsága. Minő az Isten boldogsága? Amilyen az Isten, olyan a boldogsága; az Isten végtelen, kimondhatatlan, felfoghatatlan: ilyen végtelen, kimondhatatlan, felfoghatatlan az ő boldogsága is, melyet megoszt azokkal, akik e földön híven szolgáltak neki. Ó, ájtatos hallgatóim, vésséte mélyen szívetekbe az Úr szavát: «*mivel a kevésben hű voltál, sokat bízok reád: menj be Urad örömébe*». Azért, hogy itt a földön hűségesen és jámborul szolgálunk neki, ezért a parányi, semmis szolgálatért saját boldogságát adja nekünk.

Szent Pál apostol, a menny boldogságáról szólva, azt mondja, hogy ott látni fogjuk az Istent: *látni fogjuk őt, amint van,* látni fogjuk színről-színre.[2] És a Jelenések könyvében szent János,

[1] Máté 25, 21, 23. [2] I. Korinth. 13, 12.

leírva a mennyországot, elmondja, hogy az üdvözültek látni fogják *az Úr arcát.*[1] A szentatyák és a hittudósok egybehangzóan tanítják, hogy ez, t. i. *az Isten látása,* lesz a mennyei boldogság leglényegesebb része; látni az Istent: ez a legnagyobb, ez a legnemesebb természetfölötti öröm, élvezet, boldogság, ami csak képzelhető. Persze mi, porhoz tapadt, érzékies emberek, ennek a boldogságnak mivoltát még csak megközelítőleg sem tudjuk elképzelni — csak egy-két sugár, egy-két villanás itt a földi életben sejteti velünk némileg eme boldogság nagyságát. Nézzétek a nagy természetet, mily dicső, bámulatos szépséget tár elénk: a természet minden szépsége egy-egy megvillanása Isten nagyságának, szépségének, aki mindezt létrehozta. Megfordultam Európának egy-két gyönyörű vidékén; a Hohe Salve tetejéről láttam a kelő nap sugaraitól bearanyozva Tirol havasait; Marseille mellett a tengerbe nyúló sziklacsúcson épült Notre-Dame de la Garde templom párkányzatáról nem győztem bámulni a tenger megmérhetetlen messzeségét s leírhatatlan kék színét; bolyongtam Tivoli olajerdői között s Sorrento narancsligeteiben, mámoros érzéssel szívtam magamba a tenger friss fuvalmát, melyet narancsillat tett kábítóvá; a Pilátus-hegy ormáról néztem Svájc hóval fedett hegyeit, tengerszemeit, szeszélyes változatú völgyeit; a Kárpátokban megbámultam a beláthatatlan fenyvesek örökzöldjét s égbetörő szabályos koronáját; s mikor a természetnek egy-egy ilyen bűvös panorámája kötötte le lelkemet, önkéntelenül támadt bensőmben a gondolat: mily szép, mily nagy, mily dicső lehet az Isten, akinek ilyen bámulatosak alkotásai. A természet szépsége, mely megragadja, elvarázsolja lelkünket, sejteti velünk Isten nagyságát és szépségét is.

Az ember is az Isten képére és hasonlatosságára van teremtve, persze nem a test, hanem az ember lelke, szelleme. S van itt is, ami némileg sejteti velünk, milyen nagy, dicső és szép lehet az Isten! Az ember szellemében és lelkében néha meg-megvillan egy isteni vonás, mely bennünket bámulattal, csodálattal, szeretettel tölt el. Minő lesz bámulatunk, csodálatunk, szeretetünk, ha majd nem egy-két villanást látunk, hanem magát az istenség fénylő napját szemlélhetjük. Nézzétek az emberi tudomány, művészet, költészet alkotásait: ezek az isteni hasonlatosság megvillanásai! Mennyi gyönyört, élvezetet találok egy-egy mesteri zenealkotásban, egy Ráfael, Michel-Angelo, Fiesole festményeiben, egy-egy remek költeményben; minő lelkesedést kelthet az emberben egy világhírű szónok, minő rajongó szeretettel veszünk körül egy jóságos királyt, egy bátor hadvezért, egy nemesszívű emberbará-

[1] Jelen. k. 22, 4.

tot; mennyire le tud bennünket bilincselni egy-egy embernek ritka kedvessége, finomsága, szeretetreméltó modora; mily kedves egy kis gyermek ártatlansága, egy anya szeretete gyermeke iránt, egy ifjú hősies bátorsága, egyáltalában mily nemes minden erény, lelki-szellemi nagyság, amelyet embertársainkon észlelünk. Ájtatos hallgatóim, mindez egy-egy vonás az isteni képmásból; képzeljétek el mindezt egybefoglalva: s akkor némileg sejthetjük, mily nagy, mily dicső az az Isten, akinek látása, akinek bírása fogja az üdvözültek boldogságát alkotni...

Látni fogják az üdvözültek a második isteni személyt, *Jézus Krisztust az ő megdicsőült emberi természetében, emberi testében és alakjában.* Milyen lehet ez a megdicsőült Krisztus! Itt a földön, szenvedése előtt, hogy tanítványait megerősítse, a szenvedésre némileg előkészítse: fölvitte Pétert, Jánost és Jakabot a Tábor hegyére s ott, mint a Szentírás mondja, színében átváltozott előttük: arca fénylett, mint a nap, ruhái fehérek lőnek, mint a hó. Mintegy egy pillanatra betekinteni engedte tanítványait a menny fényébe és dicsőségébe. De ez a látvány annyira hatott reájuk, ha szabad így szólanom, megrészegítette őket, mert Péter ámulással fölkiáltott: *Jó nekünk itt lenni! készítsünk három sátort, neked egyet, Mózesnek egyet, Illésnek egyet.* Elfeledkezett mindenről, nem akart ő már a földön semmi mást, csak Krisztust látni, szemlélni az ő leírhatatlan dicsőségében.

S az üdvözültek nemcsak látják a Szentháromság egy Istent és a megdicsőült Krisztust, hanem *szívüknek egész erejével, lángjával szeretik őt;* másrészről meg boldogítja őket az a tudat, hogy *Isten és Krisztus viszont szeretik őket.* Most éri el a lélek, ami után földi életében annyit sóhajtott, vágyódott: a szív teljes boldogságát az örök, változhatatlan szeretetben.

Az bizonyos, ájtatos hallgatóim, hogy az emberi szív szeretetre van alkotva; szeretni és szeretve lenni: ez képezi minden vágyát, minden óhaját. De az is bizonyos, ájtatos hallgatóim, hogy ennek a kis emberi szívnek vágyódását semmi földi szeretet, legyen az bármily nagy és nemes, teljesen ki nem elégítheti; a leggyöngédebb, legforróbb hitvesi, gyermeki és szülői szeretet mellett még mindig vágy, ür marad az ember szívében más, nagyobb, tökéletesebb szeretet után: «*Addig nyugtalan a mi szívünk* — mondja szent Ágoston — *míg benned nem nyugszik, Istenünk*». Itt a menny boldogságában, itt szűnik meg a lélek szárnyvergődése, itt megtalálta helyét, itt az a végtelen sóvárgása a szeretet után kielégítést talál. Szereti a legnagyobbat, a legdicsőbbet, a legszentebbet, magát az Istent, s Isten viszont szereti őt határtalan, végtelen jóságával; ez a menny legnagyobb boldogsága.

De ha megtekintettük a menny középpontját, az innét reánk özönlő fényben tekintsünk a boldogság honában körül.

A szentatyák s a hittudósok tanítják, hogy az üdvözültek, látva Istent, őbenne s őáltala látni fogják *a hit misztériumait, az isteni gondviselés csodáit, az isteni malaszt működését, az egész teremtés rejtélyeit.* Már e földön is az emberi szellemnek egyik legnagyobb, legnemesebb élvezete, ha eszének erejével valamit fölfedez, új ismeretekhez jut. Minő élvezet lesz az, ha majd eléje tárul a természetes és természetfölötti világnak minden titka és rejtélye.

De menjünk tovább. Az üdvözültek a menny boldogságában látni fogják *a Szűzanyát, Máriát!* A Jelenések könyvében szent János írja róla: «*És nagy jel tűnék fel az égen: egy asszony, kinek öltözete vala a nap, lábai alatt a hold és fején tizenkétcsillagú korona*».[1]

Suarez, a középkor nagy hittudósa, azt állítja, hogy a boldogságos Szűz mennyei dicsősége felülmúlja az összes angyalok és szentek dicsőségét összevéve. A szeplőtelen Szűz e század közepén megjelent Lourdesban egy szegény pásztorleányka, *Bernadette* előtt. Franciaország egyik legjelesebb művésze ment el később Bernadettehoz, hogy az ő látomása alapján márványból kifaragja a boldogságos Szűz szobrát. Művészetének minden erejét, minden ihletét és lelkesedését fölhasználta, hogy mesteri művet alkosson. S mikor *Bernadette*, ez az egyszerű pórleány, ki még sohasem látott egyetlen műremeket sem, mikor ezt az igazi művészettel megalkotott szobrot látta, csak azt mondá: *Szép ez, szép, de korántsem olyan, mint az az asszony, távolról sem közelíti meg annak elragadó szépségét.* Ezt a dicső asszonyt, az egek királynéját, fogják az üdvözültek látni s ez a dicső asszony mint anya fogja őket szeretni.

Látni fogják az üdvözültek *az angyalokat s az ő társaságukban fognak élni.* Mikor János evangelista előtt megjelent egy angyal Isten küldetésével, oly fényben, oly magasztos szépségben látta ezt az égi lelket, hogy önkénytelenül leborult előtte, hogy őt imádja, de az angyal figyelmeztette: «*Az Istent imádjad, én csak a te szolgatársad vagyok*».[2] Minő társaság lesz ez ott fenn az égben! Minő boldogság lesz a kerubok, szeráfok, angyalok és arkangyalok milliói és milliói közt élni, általok szeretve, becsülve lenni, az ő testvérüknek tartatni!

Az üdvözült lélek *a szentek társaságába jut.* «*Láték nagy sereget* — mondja János evangelista a Jelenések könyvében — *melyet senki sem számlálhatott meg, minden nemzetből és nemzetségből, népekből és nyelvekből, a királyi szék előtt és a Bárány színe előtt*

[1] Jelenések könyve 12, 1. [2] Jelenések könyve 22, 8—9.

állani, fehér, hosszú ruhákba öltözve, pálmákkal kezeikben és kiáltának nagy szóval, mondván: Üdv a mi Istenünknek, ki a királyi széken ül és a Bárányanak.»[1]

Minő társaság lesz ez! egyik dicsőbb, nemesebb, mint a másik: a szent apostolok, vértanuk, hitvallók, szűzek, kik már itt a földön minden erény fényében ragyogtak, most ott a megdicsőülés sugárfényétől lesznek körülvéve. Már itt a földön olvassuk egyik-másik szentről, hogy halála után arcát égi fény aranyozta be, koporsója, sírhalma körül olyan illat áradt, melyhez a narancserdők, rózsaligetek, liliomkoszorúk illatát hasonlítani sem lehet; az ilyen jelenségekkel a jó Isten mintegy a távolból egy-egy pillantást enged a túlvilág boldogsága felé. S mindezek a milliók az üdvözültet, mint testvérüket, szerettetel halmozzák el, vele örvendenek, vele megosztják boldogságukat.

De, ájtatos hallgatóim, tekintsük meg közelebbről, a kinyilatkoztatás alapján, a boldogokat, az üdvözülteket, a szenteket. Valamennyien *hosszú fehér ruhát viselnek*, mondja a Szentírás; ez a hosszú, hófehér ruha nem más, mint az Isten megszentelő malasztja. Ez valamennyi üdvözült dísze, ez az a menyegzői ruha, melyről az Üdvözítő példabeszédében szól, mely nélkül a mennyei vendégségbe nem juthat senki.

Ezenkívül *mindegyik üdvözült fején korona ragyog*, amint szent Pál mondja: «*Eltétetett nekem az igazság koronája, melyet nekem azon napon adni fog az igaz Bíró, nemcsak nekem, hanem mindazoknak, akik szeretik az ő eljövetelét*».[2]

Azonban mégis óriási különbséget találunk az üdvözültek között; *amint más a nap ragyogása, más a holdé, más a csillagoké, úgy fog különbözni az üdvözültek fénye, ragyogása, dicsősége és boldogsága*. Valamennyien boldogok lesznek, valamennyien dicsők, de különbözik dicsőségük, mint a napfény a holdvilágtól, a csillagragyogástól.

Már a Jelenések könyve külön feltünteti *a vértanuknak, a szűzeknek, a hithirdetőknek* a többi boldogokat felülmúló dicsőségét: ezek lesznek legközelebb az Isten trónjához, ezek fogják legközelebbről az Isten édességét, jóságát élvezni.

De ezeknél is, valamint a többi üdvözülteknél is, ha megnézzük közelebbről az ő fehér öltönyüket s koronájukat: ezer meg ezer változatot találunk, mondjuk, a ruha hímzésében, szövetében, a beléje szőtt aranyszálakban, a korona drágaköveiben és gyémántjaiban.

Értitek, ájtatos hallgatóim, hogy mindez képletes beszéd: a léleknek nincs ruhája, nincs koronája; a Szentírás mindezt

[1] Jelenések könyve 7, 9—10. [2] II. Timót 4, 8.

azért mondja, hogy némileg megérzékítse előttünk a menny boldogságát. Nem vétünk tehát mi sem az igazság ellen, ha a Szentírás képletét tovább folytatjuk.

Honnét tehát ez a különbözőség a szentek ruháján, koronáján? Megmondja a Szentírás: *földi életük, érdemeik különbözőségén* alapszik ez. A dicsőség ruháját földi életükben szőtték ők maguk, a korona drágaköveit földi életükben csiszolták ők maguk: aki több erényt, több jót gyakorolt földi életében, annak fényesebb a ruhája, ragyogóbb a koronája: tehát nagyobb a boldogsága.

Más annak a ruhája, aki a keresztségben nyert ártatlanságot egész életében megőrizte; más azé, aki lelkét a földön bűnnel beszennyezte, de az Isten Fiának vérével a bűnbánat szentségében tisztára mosta; más ismét azé, aki Istenért s a hitért vérét ontotta; és más azé, aki földi életében Isten dicsőségeért dolgozott, fáradozott.

Arany, selyem, gyémánt és drágakő ragyog rajtuk, de tudjátok-e, miből lett mindez? Ott látjuk a földön végzett jámbor imádságokat, gyónásokat, áldozásokat aranyszálak gyanánt beszőve az égi ruhába; ott látjuk, hogy a földön végzett önmegtagadásaink és lemondásaink mint selyemszegély díszítik azt a ruhát; alamizsnáink, jócselekedeteink, Isten nevében és Isten akarata szerint jól elvégzett állásbeli kötelességeinkből gyémántok és igazgyöngyök alakultak, hogy díszítsék az üdvözült nyakát; a könny, a fájdalom sóhaja, melyet Isten akaratában megnyugodva viseltünk el, drágakővé változott, hogy koronánkat ékesítse.

Ó, itt a mennyei boldogság reflexfényénél tűnnek föl előttünk teljes értékükben a földi élet viszonyai. Ez a fény semmiseknek tünteti föl a föld lázas örömeit, élvezeteit és gyönyöreit, melyek után ott a túlvilágon nem marad vissza semmi, vagy legfölebb korom, mely a lelket beszennyezi; míg ellenkezőleg ez a fény elénk tárja a szenvedés, a fájdalom, a munka, az önmegtagadás, az erény valódi értékét: ezek az örök boldogság bimbói, ha ezeket szakítja le az ember az élet útján, ezekből fon lelke köré koszorút: ezekből nyílnak ki a síron túl a mennyei rózsák, melyeknek illata, pompája, szépsége megmarad az egész örökkévalóságon keresztül.

A szentek és a hittudósok egybehangzóan vallják, hogy a mennyei boldogságnak egy-egy nagyobb foka felülmúlja a föld minden boldogságát és megér minden elképzelhető szenvedést és fáradságot. S ez képezi a szentek életbölcseségét itt a földön. Ebből megértjük, miért keresik a szentek, a jámborok e földön oly szenvedéllyel, hogy jót tehessenek, miért gyakorolnak annyi önmegtagadást, oly heroikus lemondást, miért keresik önként a

szenvedést, miért kérik magát az Istent, hogy inkább szenvedést, mint örömet adjon nekik a földön; miért viselik el oly hősies lélekkel a megvettetést és megaláztatást; miért tudnak oly teljesen megnyugodni a csapások alatt Isten akaratában; miért járnak szívesebben a kereszt útján, mint a földi élvezetek virágos ösvényén? Mert jól tudják, hogy ezekből szövődik a mennyei boldogság ruhája, ezekből készül a mennyei korona ragyogó diadémja.

És most, miután nagy vonásokban láttunk az üdvözültek boldogságából egy-egy sugarat, vessünk egy pillantást magára a helyre, ahol az üdvözültek tartózkodnak, a mennyországra. Szent János evangelistának egy jelenésben megmutatta ezt is az Úr. És szent János ezt így írta le: «*És lélekben engem egy nagy és magas hegyre vitt és megmutatá nekem a szent várost, Jeruzsálemet, mely a mennyből szállott alá a földre. Az Isten fényessége volt abban és világossága hasonlított a drágakőhöz, a jáspiskőhöz, a kristályhoz. És nagy és magas kerítése vala... és a kerítés jáspiskőből vala rakva, a város pedig tiszta arany, hasonló az üveghez. És a város kerítésének alapkövei mindenféle drágakövekkel valának fölékesítve. Az első alapkő vala jáspis, a második zafir, a harmadik kalcedon, a negyedik smaragd, az ötödik szárdonix, a hatodik szárdis, a hetedik krizolin, a nyolcadik beritt, a kilencedik topáz, a tizedik krizoprász, a tizenegyedik hiacint, a tizenkettedik ametiszt. És a tizenkét kapu tizenkét gyöngy vala, mindegyik kapu egy-egy gyöngyből és a város utcája tiszta arany, mint az átlátszó üveg. És templomot nem láttam abban, mert annak temploma a mindenható Úristen és a Bárány. És a városnak nincs szüksége napra, sem holdra, hogy abban világítsanak, mert az Isten fényessége világítja azt és annak szövétneke a Bárány... És annak kapui nem tétetnek be nappal, mert nem leszen ott éjtszaka... Nem megyen abba semmi fertőztetett vagy utálatosságot cselekvő és hazug, hanem csak akik be vannak írva a Bárány életkönyvébe... Isten és a Bárány királyi székei lesznek abban és az ő szolgái szolgálnak neki. És látni fogják az ő országát és az ő neve lesz az ő homlokaikon. És éjtszaka többé nem leszen és nem szorulnak szövétnekvilágra, sem napvilágra, mert az Úristen világosítja meg őket és országlani fognak örökön örökké*».[1] Szent János eme leírásához nem adhatok semmit, de ez is csak azt mutatja, amit szent Pál mondott, hogy *emberi szem nem látta, fül nem hallotta, emberi szív felfogni nem képes, amit Isten készített az őt szeretők számára.*

* * *

[1] Jelenések k. 21. 18, 22. 5.

Befejezésül, ájtatos hallgatóim, tekintsünk arra a viszonyra, melyben a szentek és üdvözültek hozzánk állanak, velünk összefűzve vannak s melyet *a szentek egyességéről* vallott hitcikkely tár elénk.

Azok a szentek és üdvözültek, ott a boldogság honában, nem feledkeznek meg mirólunk, nem tekintenek bennünket idegeneknek, érdeklődnek irántunk, hisz testvéreiket látják bennünk, akik szintén hivatva vannak egykoron osztozkodni az ő boldogságukban; hallják s meghallgatják a mi imáinkat, könyörgéseinket s ezeket az Isten trónja elé viszik, saját imáikkal egyesítik; ők is kérnek, könyörögnek számunkra Istentől segítséget, malasztot... S habár az összes szentek és üdvözültek a keresztény szeretet alapján s ezen szeretet melegségével tekintenek reánk, vannak egyesek, akiket különös érdeklődés szálai fűznek hozzánk. Ott vannak az őrangyalok, kiket Isten jósága mindegyikünk számára kijelölt, ott vannak a védőszentek, kiknek pártfogása alá helyezett bennünket az Egyház a keresztség, a bérmálás alkalmával... Bizonyos az is, hogy az egyes szentek különös érdeklődéssel és szeretettel viseltetnek azok iránt, kiknek földi élete az övékéhez hasonló: a szűzek a szűzek iránt; a gyermekek, hajadonok, akik ifjúkorban a mennybe jutottak, a gyermekek, a hajadonok, az ifjak iránt; akik e földön szegények voltak, a szegények iránt; akik e földön szerzetesek, papok, apácák voltak, a szerzetesek, papok, apácák iránt: akik e földön sokat szenvedtek, kísértésekben voltak, azok iránt, akik hasonló megpróbáltatáson mennek keresztül. Bizonyos az is, hogy a szentek nem feledkeznek meg arról a helyről, ahol a földön tiszteletükre templomot emeltek, ahol szobraikat, képeiket tiszteletben tartják. Bizonyos az is, hogy nem feledkeznek meg nemzetükről; *a magyar szentek* különös meleg érdeklődéssel néznek le reánk, honfitársaikra... S az is bizonyos, hogy ha egy anya, gyermek, atya, apáca vagy szerzetestárs bejut az üdvösség honába, nem feledkezik meg a földön élő gyermekeiről, hitveséről, szüleiről, szerzetestársairól. S mindenekfölött van egy a menny lakói között, a legdicsőbb, a leghatalmasabb, az *ég, az angyalok és a szentek Királynéja*, aki mindazokat, kiket isteni Fiának szentséges vére váltott meg, anyai szeretettel övezi, mint gyermekeit szereti.

Ó mily boldogító reánk nézve ez a tudat, hogy ott a menny boldogságában annyian vannak, akik bennünket szeretnek, értünk Istennél közbenjárnak s akiknek hő óhajtása, hogy mi is egykoron osztozhassunk az ő boldogságukban.

Ne feledkezzünk meg erről a viszonyról, ájtatos hallgatóim, s a földi élet nehézségei, küzdelmei között tekintsünk minél gyakrabban reájuk, lelkesítsen bennünket az ő példájuk, igye-

kezzünk nyomdokaikba lépni, erényeiket utánozni s hogy erre minél több erőnk legyen, imádkozzunk gyakran hozzájuk, kérjük ki az ő közbenjárásukat, különösen a boldogságos Szűz, az őrzőangyal s a védőszentek pártfogásába ajánljuk magunkat; s így remélhetjük, általuk támogatva, segítve, hogy nevünk beiratik a Bárány életkönyvébe s akkor mi is bejutunk abba az országba, ahol a boldogság fényében fogunk országlani örökkön örökké. Amen.

V. A tisztítóhely.

«Semmi fertőztetett oda be nem megy.»
Jelenések k. 21, 27.

Két legutóbbi elmélkedésünkben elétek rajzoltam — persze csak halvány, gyarló vonásokkal — az örökélet legmélyebb örvényét és legmagasabb csúcsát, a pokol kárhozatát és a menny boldogságát. S míg a borzasztó örvény rettenetessége megremegtette lelkünket, a mennyei boldogságnak a távol messzeségből felénk sugárzó fényözöne édes vággyal és reménnyel töltötte el szívünket. Azonban, ájtatos hallgatóim, ha megkérdeznők lelkiismeretünket, de nem felületes elbizakodottsággal, hanem őszintén és komolyan, ugyan melyik lesz e kettő közül helyünk a túlvilágban? zavarba jönnénk, nem tudnánk feleletet adni. Lelkiismeretünk talán mondaná, azt nem érdemlem meg, hogy a pokol örvényébe taszíttassam, hogy elkárhozzam örökre, de ugyancsak ez a lelkiismeret kénytelen volna azt is bevallani, hogy a mennyország nagy boldogságára sem vagyunk méltók.

Nem akarok ugyan hamis bizalmat önteni belétek; jól tudjátok ti is, hogy egyetlenegy halálos bűn is, ha az nincs megbocsátva e földön, a halál után a pokol kárhozatába sodorja a lelket; már pedig mily könnyen, sajnos, gyakran nevetve, játszva követnek el az emberek halálos bűnöket! De mégis, ájtatos hallgatóim, én titeket jó keresztényeknek tartalak, jámboroknak, vallásosaknak, akik legalább is készakarva, szántszándékkal nem bántják, nem sértik meg a jó Istent, akik tiszteletben tartják az ő törvényeit, azokon nem teszik túl magukat; s ha megesnék is, hogy a kísértések árja néha el-elsodort volna benneteket, gyakran járultok a szentségekhez, megbánva, meggyónva bűneiteket, azoktól igyekeztek mielőbb szabadulni.

Sőt, ájtatos hallgatóim, azoknak a hittudósoknak véleményéhez csatlakozom én is teljes szívvel és lélekkel, akik azt hiszik, hogy a katholikusoknak nagyobb része ki fogja kerülni a pokol kárhozatát. Ez ugyan nem biztos, nem dogma, nem hitcikkely; vannak nagy hittudósok, akik az ellenkezőt állítják és igyekeznek a Szentírásból bebizonyítani, hogy t. i. az emberiség leg-

nagyobb része, sőt a katholikusoknak nagy része is el fog kárhozni. És én megvallom, hogy ha manapság körülnézünk a világban s látjuk, hogy a katholikusok nagy része is mily könnyelmű, bűnös életet folytat: bizony az ember könnyen elfogadhatónak találja e véleményt. De, mondom, én mégsem csatlakozom ehhez; én hiszem azt, hogy Jézus Krisztus kereszthalálának, érettünk ontott szentséges vérének, az általa alapított Egyháznak, szentségeknek, mindennap ezer meg ezer oltáron bemutatott szentmisének, a világ millió tabernákulumában éjjel-nappal jelenlevő Üdvözítő önfeláldozásának és imájának, a boldogságos Szűz, az őrzőangyalok és a szentek közbenjárásának mégis csak lesz annyi eredménye, hogy a megváltásnak ez az isteni műve diadalmaskodik az emberek gyengeségén és a pokol gonoszságán s legalább a katholikus hívek többségét megmenti az örök kárhozat veszedelmétől.

S valóban, bármennyire könnyelműek legyenek is a katholikusok, mégis nagy részük legalább a halál előtt magába tér, a szent gyónás, áldozás és utolsó kenet, három nagy szentség kegyelmeivel megerősítve lépi át az örökkévalóság kapuját... Hitünk tanítja, hogy ha ezen szentségekben méltón részesültek, nem fognak elkárhozni.

De ismétlem, ájtatos hallgatóim, hogy nem akarok hamis bizodalmat, alaptalan reménykedést kelteni bennetek; Isten mentsen meg mindnyájunkat attól a vakmerő, istenkísértő gondolattól, hogy hát most éljünk szívünk bűnös vágyai szerint, majd a halál óráján megtérünk, meggyónunk, áldozunk, fölvesszük az utolsó kenetet és akkor nem kárhozunk el; ha a katholikusok többsége így hal meg, akkor erre mi is számíthatunk. Ájtatos hallgatóim, az ilyen vakmerő bizakodás bűn lenne a Szentlélek ellen, irtózatosan lakolhatnánk meg miatta ép azáltal, hogy csalódnánk benne. Ki biztosít bennünket arról, hogy mikor halunk meg? Ki tudja előre, hogy halálos betegségében részesülhet a szentségekben? s ha részesülhet is, ki tudja, lesz-e elég ereje, öntudata, bánata, áhitata a betegség gyötrelmei között a szentségek méltó fölvételére?... már pedig, aki halálos bűnnel szívében hal meg, elkárhozott s aki egyszer elkárhozott, az örökre elkárhozott. Mit ér nekünk az a nézet, hogy a katholikusok többsége valószínűleg nem fog elkárhozni, ha mi az elkárhozott kisebbséghez fogunk tartozni? Mit ér nekünk az, hogy ha esetleg 1000 katholikus közül csak 10 kárhoznék el s ezen 10 között lennénk mi is?

Midőn tehát én az Isten irgalmasságából s Jézus Krisztus megváltásának érdemeiből ezt a nézetet hangoztatom, korántsem akarlak benneteket hamis reménykedésre és bizalomra vezetni.

De, ájtatos hallgatóim, ha nem kárhozunk el, megérdemel-

jük-e a mennyországot? A mennyországot megérdemelni! Nagy dolog ez. Az Üdvözítő egy alkalommal ártatlan kisdedet állított tanítványai közé s azt mondá nekik: «*Ha nem lesztek olyanná, mint e kisded, nem fogtok bemenni a mennyeknek országába*».[1] Hallottátok, ájtatos hallgatóim? Ártatlannak, tisztának, alázatosnak kell lennünk, mint a kisdedek, ha be akarunk jutni a mennyek országába. «*Semmi fertőztetett oda be nem megy*»,[2] írja szent János a Jelenések könyvében. A menny boldogságába semmi bűn, szenny, a legkisebb, legparányibb sem juthat be. A mennyországba bejutni csak úgy lehet, ha olyan az ember lelke, mint az angyaloké, a szenteké, ha ahhoz nem tapad már semmi földies, bűnös, érzékies. Nem elég az, hogy az ember lelkét a megszentelő malaszt járja át; nem elég, hogy az ember ment legyen a halálos bűntől; aki a mennyországba akar bejutni, annak már a bűn ideiglenes büntetését is ki kellett állania, annak a lelkén nem szabad a legkisebb bocsánatos bűn szennyének sem lennie, annak az erények fényében kell ragyognia.

Ki mondhatja magáról, hogy ilyen, hogy hasonló az ártatlan kisdedhez, hasonló az angyalokhoz? Csakis az ilyen mehet be halála után egyenest a menny boldogságába. Ha tehát, ájtatos hallgatóim, sem a pokol kárhozatába nem sodortatunk, sem a menny boldogságába halálunk után azonnal be nem mehetünk, hová jutunk, mi lesz a mi sorsunk halálunk után? Van ott az örökkévalóság honában a pokol kárhozatán s a menny boldogságán kívül még egy más hely is: *a purgatórium, a tisztítótűz* s ez lesz valószínűleg mindnyájunknak első állomása a halál után az örökkévalóság birodalmában.

Hitünknek ez a dogmája a legtermészetesebb valami; ha nem is volna világosan és határozottan a kinyilatkoztatásba foglalva, a gondolkozó keresztény magától rájönne erre a hitigazságra. Hisz ha nem volna tisztítótűz, purgatórium, beállanának a legnagyobb anomáliák, igazi lehetetlenségek. Ha nem volna purgatórium, ebből következnék, hogy minden lélek, mely az Isten megszentelő malasztjával fölékesítve megy át az örökkévalóságba, azonnal a menny végtelen boldogságába jutna. Az is, aki egész földi életében vétkes, bűnös életet folytatott, de halála előtt őszintén megtért, épen úgy, mint az, aki földi életében Krisztusért lemondott minden örömről, Krisztusért dolgozott, fáradott, szenvedett; az is, aki a földön épen csak a nagy bűnöket kerülte, de telve volt apró hibákkal, gyengeségekkel, bocsánatos bűnökkel, épen úgy bejutna azonnal a menny boldogságába, mint az, aki gyengéd lelkiismerettel a legkisebb gyarlóságokat

[1] Máté 18, 3. [2] Jelenések k. 21, 27.

is igyekezett kerülni; az is, aki legfölebb halála előtt egy-két órával, vagy egy-két perccel tartott csak penitenciát, épúgy azonnal bejutna a menny boldogságába, mint az, aki húszharminc évet töltött el szigorú bűnbánatban. Hol volna itt az igazságosság? Az Isten igazságosságának szüksége volt a tisztítótűzre. A földi bilincsekből kiszabadult lelkeknek egy nagy része nem érdemli meg a poklot, de a mennyországba sem juthat még, ezért vándorol a purgatóriumba, hogy ez megtisztítsa oly fokban, hogy bejuthasson a menny boldogságába.

Sajnos, a keresztényeknek egy nagy része a purgatórium, a tisztítótűz dogmájával nem sokat törődik, holott épen, amint mondottuk, ez lesz valószínűleg a legtöbbre nézve az örökkévalóság legelső s tán nagyon is hosszantartó állomása; másrészt meg ebből a dogmából meríthetjük a legtöbb indítóokot a jámborság, az önmegtagadás gyakorlására, a földi csapások és szenvedések türelmes elviselésére. Sőt vannak keresztények, akik a purgatóriumról szóló hitcikkelyt csak arra használják föl, hogy lanyhaságuk és közönyösségükben mindjobban meggyökerezzenek. «Kerülöm a nagy bűnöket — mondják ők — s így nem kell félnem a pokoltól; egyébként pedig élek tetszésem szerint: úgyis a purgatóriumba jutok, ott majd földi gyarlóságaimtól megszabadulok.»

Tegyük ezért mai elmélkedésünk tárgyává a tisztítótűzről szóló hitigazságot, hogy ez bennünket üdvös félelemmel töltsön el, serkentsen a legkisebb bűnök és gyarlóságok kerülésére is, főleg pedig buzdítson arra, hogy itt a földön igyekezzünk minden erőnkből eleget tenni bűneinkért, azokért Isten igazságosságát kiengesztelni.

I. Hogy *van purgatórium*, tisztítótűz, melybe a halál után azon lelkek jutnak, akik nem kárhoznak ugyan el, de a menny boldogságába nem juthatnak még: *ez az Egyháznak dogmája*, melyet a trienti egyetemes zsinat határozottan hitcikkely gyanánt kimondott. A purgatórium létezését nem bizonyítom előttetek hosszas érvekkel a Szentírásból és hagyományból, csak egy tényre hivatkozom: mindenütt, amióta a kereszténység csak fönnáll, *mindenütt imádkoztak, áldozatokat mutattak be a megholtakért.* Ez az eljárás a tisztítótűz hitének legfényesebb bizonyítéka. Mert miért imádkoztak volna a holtakért, ha nincs purgatórium, ha nincs tisztítótűz? Az elkárhozottakért hiába imádkoztak volna, sőt azokért imádkozni, áldozatokat bemutatni nem szabad; azokért, akik a mennybe jutottak, azokért meg imádkozni fölösleges, inkább azokhoz, mint azokért kell imádkozni, inkább az ő közbenjárásukat kell kikérni, mint a mi imádságaink, áldozataink útján érettük közbenjárni; ők nem szorultak

a mi közbenjárásunkra. De igen, ha van purgatórium, tisztítótűz, melyben a lelkek szenvedve tisztulnak meg, hogy bejuthassanak a menny boldogságába, akkor van helye, értelme a holtakért végzett imádságnak és bemutatott áldozatnak. S ez, amint mondtam, oly régi, mint a kereszténység, sőt a zsidó vallásban, a kereszténység előtt is, föltaláljuk ezt már. *Júdás Makkabeus* a háborúban elesettekért Jeruzsálemben áldozatokat mutattat be, mert, amint a Szentírás megjegyzi, «*jó és üdvös a holtakért imádkozni, hogy megszabadíttassanak bűneiktől*».[1]

Minő ez a purgatórium, ez a tisztítótűz? A hittudósok és szentatyák úgyszólván kivétel nélkül ezt is rettenetes büntetésnek mondják; *tűz ez*, amint a neve is mutatja, rémes, a lelket átjáró tűzláng, mely, amint *aquinói szent Tamás* tanítja, csak annyiban különbözik a pokol tüzétől, hogy míg a pokol tüze örökké tart, a purgatóriumból van szabadulás; míg a pokolban a lélek reménytelenül szenved, addig a tisztítótűzben tudja a lélek, hogy szenvedése csak addig tart, míg lelkéről a tűz le nem égetett minden szennyet, míg ki nem állotta bocsánatos bűnei és gyarlóságai büntetését s az ideiglenes büntetést, mely a földön a gyónásban megbocsátott bűnei után még mindig fönnmaradt. De hát, ájtatos hallgatóim, ez mégis csak *tűz* s a tűz az rettenetes! Hisz itt a földön csak a gyertya lángja fölött sem tudjuk egy percig kezünket tartani; mi lesz, ha órákig, napokig kell a tisztítótűz lángjában égnünk, úgy mint a földből kiásott aranyat égetik a tűzben, hogy arról minden rozsdát, nemtelen anyagot leégessen a tűz lángja. Különben mit mondok? Órákig-napokig? Nagyon kevesen lesznek azok, akiknek elégséges lesz egy-két óra, egy-két nap a tisztítótűzben arra, hogy bűneik ideiglenes büntetését kiállják, hogy gyarlóságaiktól megszabaduljanak, hogy lelkükből ez a tűz kiégessen minden földies, érzékies vonzalmat, érzelmet, vágyódást, hogy lelkük elég tiszta legyen a menny boldogságára. A legtöbb kereszténynek hónapok, évek hosszú sorozatán keresztül kell majd a purgatórium rettenetes büntetésén átmennie. Nem akarok hivatkozni egyes szentek vizióira, privát kinyilatkoztatásokra, melyekből látjuk, hogy egy-egy jámbor püspök, szentéletű apáca, akinek jámborságát e földön mindenki megbámulta, több évig tartó purgatóriumi büntetést kapott olyan hibákért és gyengeségekért, melyeket mi észre sem veszünk. Hanem igenis hivatkozom az Egyház gyakorlatára, melyet pedig a Szentlélek-Isten vezet, kormányoz és óv meg a hitélet terén minden tévedéstől és csalódástól. Miért engedi meg az Egyház, hogy *a megholtakért miséket alapítsanak*,

[1] II. Makkab. 12, 43—44.

melyeket egy-egy megholt hívőért évtizedeken, évszázadokon át mondanak? miért engedélyez *több évre terjedő búcsúkat*, melyek a megholtak üdveért is fölajánlhatók? Ha nem volna lehetséges, hogy a purgatórium szenvedése soká, nagyon soká tartson, akkor az Egyház ezt a gyakorlatot nem követhetné.

Rettenetes gondolat ez, ájtatos hallgatóim, évtizedeken, sőt tán még tovább is szenvedni a földi élet után; mikor az ember már azt véli, hogy most nyugalomra, békére talál a föld annyi szenvedése és küzdelme után, íme eléje tárul ismét egy újabb szenvedés, amely tán hosszabb ideig tart, mint tartott földi élete?

Pedig ez így van; ha az isteni kinyilatkoztatás rendszerébe mélyebben betekintünk, mind világosabb és világosabb lesz előttünk a purgatórium büntetésének hosszú időtartama és rettenetessége. Tudjuk a kinyilatkoztatásból, hogy a halálos bűn büntetése az örök kárhozat, a bocsánatos bűné pedig a purgatórium. De, ájtatos hallgatóim, a bocsánatos bűn is csak bűn, az Isten megsértése, az Isten megbántása, az ő törvényének megszegése; igaz, hogy kisebb dologban, de mégis sértés az Isten ellen, eltérés az ő törvényétől. Ha tehát a nagyobb sértést örök büntetéssel sujtja, a kisebbnek büntetése is arányos lesz a bűnnel: ha egy halálos bűnért örök kárhozat vár reánk, valóban egy-egy bocsánatos bűnért nem tűnik föl soknak az évekig tartó purgatóriumi büntetés.

Vagy tekintsünk egy más körülményre. Aki itt a földön őszintén megbánja és meggyónja bűneit, azok meg lesznek bocsátva, az örök büntetés el lesz engedve, de nem az ideiglenes büntetés. Itt van egy bűnös, házasságtörő volt vagy gyilkos, megbánta és meggyónta bűneit. Nem fog elkárhozni, az örök büntetés el van engedve. De hátra van az ideiglenes büntetés. Azt hiszitek, az az egy-két olvasó elimádkozása, amit a pap penitencia gyanánt neki fölad, elégséges penitencia, elégséges ideiglenes büntetés lesz ezekért a nagy bűnökért? Tudjátok-e, hogy az ősegyházban egy-egy házasságtörő 15—20 esztendeig, egész földi életén át szigorú penitenciát tartott bűnének megbánása és meggyónása után? Ez is rámutat arra, mily hosszú lesz valóban a purgatórium szenvedése és büntetése.

A szentatyák és hittudósok legnagyobb része a purgatóriumot rettenetes büntetésnek tartja; azonban van egy más nézet is a tisztítótűzről, melyet főleg *genuai szent Katalin* és *szálezi szent Ferenc* vallottak magukénak. Ez a nézet is elismeri, hogy a purgatórium tűz és szenvedés, de különbözik a fölfogás. Míg az előbbi nézet inkább csak az Isten büntetését emeli ki és hangsúlyozza: az a nézet, melyet szent Katalin és szálezi szent Ferenc fejtettek ki, *a lélek érzületét* veszi szemügyre. Azt mondják,

hogy a lélek a halál után Isten trónja elé jutva, látva Isten fölségét és szentségét, a menny boldogságát egyrészről, de látva másrészről azt is, hogy ő még nem oly szent, nem oly tiszta, nem oly tökéletes, hogy a menny boldogságában helyet foglalhatna, önként keresi a tisztítótüzet, önként veti magát abba a lángba, mely hivatva van őt megtisztítani, méltóvá tenni a menny boldogságára; sőt föltéve, hogy Isten azt mondaná neki, jöjj be a boldogság országába, nem menne, hanem a tisztítótűzbe vetné magát, mert érzi, hogy a menny boldogságához nem elég tiszta. Ezt a fölfogást a földi élet viszonyaiból vett analógiával is megvilágíthatjuk. Kérdelek benneteket, ájtatos hallgatóim, elmennétek-e valamely nagy ünnepélyre, fényes bálba, társaságba fésületlenül és pongyola háziruhában? vagy kérdelek benneteket, minő érzés lehet az, ha egy fiatal leány előkelő, fényes társaságban észreveszi, hogy öltözéke szakadozott, hogy fehér ruháján egy nagy zsírfolt van, amit otthon nem vett észre? Mit gondoltok, nem szeretne-e ő a föld alá süllyedni szégyenében, nem igyekszik-e eltűnni, elillanni abból a társaságból? Hasonló a lélek helyzete is a túlvilágon: amíg látja, hogy hozzá bármi kis szenny, folt, bűnös hajlam vagy vonzalom tapad, nem mer belépni a menny boldogságába, hanem fölkeresi a tisztítótüzet, hogy ott megtisztuljon minden földi salaktól s tisztán, ragyogón léphessen az üdvözültek társaságába.

Ez a két nézet a purgatóriumról teljesen összeegyeztethető, sőt csakis e kettőnek összekapcsolása adja meg a helyes fogalmat a tisztítótűzről: az az *Isten büntetése* minden legcsekélyebb bűnért, másrészt az *a lélek teljes megtisztulásának a helye.*

2. Azonban, ájtatos hallgatóim, a tisztítótűznek ez a megszívlelése rendkívül fontos gyakorlati igazságokat juttat eszünkbe.

Először is rámutat arra, hogy nem elég csak a nagy, a halálos bűnöket kerülni, hanem *óvakodnunk kell az apró hibáktól, bocsánatos bűnöktől is;* hisz azokért is rettenetes, tán hónapokon, éveken keresztül tartó büntetés vár reánk. Itt látjuk, hogy még sem oly csekély dolog, oly semmiség azok az apró hazugságok, hiúságok, szeretetlen, megszóló beszédek, engedetlenségek, türelmetlenség, kisebb indulatosság, ellenszenv, apró-cseprő civakodások, összeszólalkozások, az imádságban való hanyagság és szórakozottság, melyekkel itt a földön oly keveset törődünk, melyeket megbánni is alig tudunk, melyeket nem tartunk szükségesnek meggyónni. Igaz, nem épen szükséges ezeket meggyónni, hanem majd szükséges lesz értük a purgatóriumban szenvedni.

Ó, ájtatos hallgatóim, a purgatórium tüze megtanít bennünket arra, hogy kerüljük a bocsánatos bűnöket is, a kicsiny-

ségeknek látszó gyarlóságokat is, hisz mindezekért, ha nem kerüljük, a tisztítótűz lángjában fogunk égni. De megtanít bennünket másra is a purgatórium szemlélete; megtanít arra, hogy *itt a földön igyekezzünk eleget tenni bűneinkért,* itt a földön gyakoroljunk minél több önmegtagadást, viseljünk el minél több szenvedést, ami által bűneinkért eleget tehetünk, azokért az ideiglenes büntetést kiállhatjuk, a purgatórium szenvedésétől részben vagy egészben megszabadulhatunk. Mert ne gondoljátok azt, ájtatos hallgatóim, hogy azzal az öt-hat Miatyánkkal, amit a gyóntató penitencia gyanánt fölad, el van végezve minden. A bűn örök büntetése van csak elengedve, hátra van még az ideiglenes büntetés. Ezt elvégezhetjük részben vagy egészben itt a földön is; de ha csak egy szemernyi marad is a másvilágra, azt a purgatórium lángjában kell elszenvednünk. Nézzétek meg a régi egyház kánonjait; olyan bűnökért, melyekért a mai elpuhult korban nyolc-tíz Miatyánk-penitenciát kaptok, régente egy, három, négy évig tartó penitenciát adott föl az Egyház. Az Egyház ma engedett szigorúságából, de az Isten nem fog engedni igazságosságából: a megérdemelt büntetést ki kell állanunk.

Azonban, ájtatos hallgatóim, van itt a földön ezer meg ezer alkalmunk és eszközünk bűneinkért eleget tenni és a purgatórium szenvedését vagy egészen vagy részben megszüntetni. Itt az önmegtagadás és lemondás ezer meg ezer alkalma, a szenvedés, betegség, csapások türelmes, Isten akaratában megnyugvó elviselése. Mindezáltal a purgatóriumnak talán hetekig, hónapokig tartó szenvedésétől válthatjuk meg magunkat. Mert, ájtatos hallgatóim, ezek a mi kis önmegtagadásaink, lemondásaink bevonva Jézus Krisztus érdemeivel, azok által megnemesítve nagy értékkel bírnak az Isten előtt. A türelem a szenvedésben, az Isten akaratában való megnyugvás egy-egy csapásban több Isten előtt s jobban megtisztítja a lelket, mint a purgatóriumnak talán hónapokig, évekig tartó tűzlángja.

Egy igazán vallásos iparosról olvastam, hogy rettenetes kínok között szenvedett halálos betegségében, de mindig a szemei előtt levő keresztre tekintett. A pap, ki a szentségekben részesítette, kezdte vigasztalni: «Csak bátorság, barátom, ezek a rettenetes szenvedések nem tarthatnak soká». Erre így felelt a jámbor szenvedő: «Atyám, nem kívánom, hogy hamar megszűnjenek e szenvedések, ezekben látom az én purgatóriumomat», majd a kereszthez fordulva, így szólt: «Úgy-e, édes Jézusom, nem szólítasz addig magadhoz, míg itt betegágyamban minden bűnömért eleget nem tettem? Reménylem, hogy ebből az ágyból egyenest a mennyországba jutok».

Ájtatos hallgatóim, kövessük mi is e jámbor gondolkozását,

ha szenvedés, csapás, bánat, szomorúság ér bennünket, viseljük el azt türelemmel, Isten akaratában megnyugodva, viseljük el penitencia gyanánt bűneinkért s ezzel a purgatórium szenvedésének egy részétől, vagy talán az egésztől is megszabadulunk.

Használjuk föl ezután az Anyaszentegyház által oly nagylelkűséggel, oly pazarul engedélyezett *búcsúkat.* Mint már említettem, a régi Egyház nagy és szigorú büntetéseket mért a bűnösökre. De amint a hitélet meglazult, az emberek elpuhultak, a szigorú penitencia is megszűnt. De az Egyház segítségére sietett a mi gyarlóságunknak, Krisztus érdemeinek kincseivel fedezi a mi tehetetlenségünket, ezer meg ezer búcsút engedélyez, apró imádságokhoz s jó cselekedetekhez köti azokat; egy-egy kis imához száznapi, egyévi, tízévi búcsút fűz, ami megfelel a régi Egyház ugyanaddig tartó büntetésének. Bizonyos az, hogy Isten is elfogadja ily értelemben a búcsúkat, mert Ő maga mondta apostolainak: *amiket feloldoztok a földön, föl lesznek oldva a mennyekben is.*[1] Tehát bizonyos az is, hogy ezen búcsúimádságok alapján ugyanannyi büntetést enged el a purgatóriumból, amennyit a régi Egyház száznapi, három-, tízévi vezeklése alapján elengedett. Itt, az Egyház által engedélyezett búcsúkban — ha szabad így szólanom — tűzfecskendőt ad maga az Isten kezünkbe, mellyel a reánk váró purgatórium tűzlángját oltogathatjuk.

* * *

Befejezésül, ájtatos hallgatóim, tekintsünk a purgatóriumban szenvedő lelkekre, ott találjuk jó ismerőseinket, a szülő talán gyermekeit, a gyermek szüleit, az özvegy férjét, a testvér testvéreit. Hisz említettem, hogy a halál után egyenesen bejutni a mennyországba nehéz, nagyon nehéz. Ott szenvednek ők kimondhatatlan gyötrelmeket. Egyházunk pedig azt tanítja, hogy amint saját purgatóriumbeli szenvedéseinket megválthatjuk, úgy földi jócselekedeteinket, imáinkat, szenvedéseinket, a búcsúkat, a szentmiséket a purgatóriumban szenvedőkért is felajánlhatjuk s így az ő szenvedéseiket megrövidíthetjük. Hallottad, te kesergő anya, meghalt leányod szenved a tisztítótűz lángjában s te az ő szenvedésén könnyíthetsz! Hallottad, te gyászoló árva, drága, szeretett anyád a tisztítótűz lángjában szenved s te enyhítheted az ő szenvedését! És te özvegy, ki siratod szerelmedet, a drága férjet, ő most is szenved a purgatórium tüzében, ha te igazán szeretted őt, ha szerelmed még nem hűlt meg iránta, segíthetsz rajta. Minden imádság, szentáldozás, szentmise, búcsú, önmegtagadás és szenvedés, melyet drága halottaitokért felajánltok, enyhíti, megrövidíti az ő szenvedéseiket.

[1] Máté 18, 18.

Sajnos, ezek a drága halottak soha ily mostoha eljárásban nem részesültek, mint manapság. Igaz, kapnak drága koporsót, selyemszemfödelet, pompás koszorút; igaz, megfestetik arcképeiket, hogy visszaemlékezhessenek reájuk; igaz, halottak estéjén rendeznek nagy illuminációt a temetőkben, mely inkább a hiúság, mint a kegyelet kifolyása, de vajjon mindez enyhíti-e az ő kínjaikat? Imádkoznak-e a halottakért, mondatnak-e értük miséket? fölajánlják-e értük a szenvedést?... Ó, ájtatos hallgatóim, az igazi keresztény nem hagyja el a behantolt sírhalommal drága halottját, nem elégszik meg azzal, hogy emléket állít neki s azt évenként egyszer megkoszorúzza, az igazi keresztény követi lelkében az elköltözöttet a másvilágra, ott is vele van, mint jó testvér, gyermek, anya, hitves és imáival, jócselekedeteivel, önkéntes szenvedéseivel igyekszik enyhíteni az ő szenvedéseit.

Minél jobban profanálta a modern világ a holtak kultuszát, annál jobban igyekezzetek ti, ájtatos hallgatóim, igazi keresztény szellemben ápolni a kegyeletet halottaitok iránt. A purgatórium tüze, ez önt fényt, világosságot a mi halottainkra, ez mutatja meg, minő kegyelettel viseltessünk irántuk, de egyszersmind ez bevilágít saját életünkbe is s megtanít a bűn kerülésére, igazi bűnbánatra, jámbor, erényes életre. Adja Isten szent kegyelme, hogy úgy legyen. Amen.

VI. Az utolsó ítélet.

«Hiszem a testnek föltámadását és az örök életet.» *Hiszekegy.*

Ha visszaemlékeztek első beszédemre, abban a halálról szólottam s azt mondottam, hogy a halál kettős jelentéssel bír: elpusztulása a testnek s a lélek átvándorlása az örökélet birodalmába. S mi elmélkedéseinkben ezt a lelket követtük a túlvilágban: láttuk az Isten trónja előtt a halált követő különleges ítéletnél; láttuk az elkárhozott lelket a pokol kínjai és gyötrelmei között; láttuk az üdvözült lelket a menny boldogságának fényében; láttuk a még nem teljesen tiszta lélek szenvedését a purgatórium tisztítótüzében. Mindig és mindenütt csak a lelket láttuk remegni Isten ítéletétől, kínlódni a kárhozatban, örvendeni a mennyekben, szenvedve megtisztulni a purgatóriumban. Hol van a test? A földben elrothadt, a férgek tápláléka lett, elporladt, megsemmisült egészen. Hogyan lehetséges ez? Hiszen a lélek legtöbb bűnének ez a test volt az előidézője, okozója, vagy legalább is bűnrészes eszköze. A test élvezetéért, az érzékek gyönyöréért, a hús és vér szilaj vágyaiért hagyta el az ember leginkább az Isten

törvényét. A legtöbb bűnt el sem követhette volna a lélek a test nélkül; hogyan lehetett volna mértékletlen, érzékies, parázna? Hát nem a szemeivel, a nyelvével, a füleivel, kezével és lábával, nem testével s annak érzékeivel követte el leggyakrabban a bűnt? S most, ott a túlvilágon, csak a lélek kínlódjék az egész örökkévalóságon keresztül a pokol gyötrelmei között, míg bűnrecsábítója, bűntársa, a test, már nem érez semmi kínt, semmi büntetést — elrothadt, megsemmisült. Hát igazság ez?

Vagy nézzünk föl oda a menny boldogságába: ott látjuk az üdvözült lelkeket Isten látásában, a szeráfok és kerubok boldogságában ragyogni, fényleni. S ha megkérdezzük tőlük, miért kaptátok e nagy jutalmat? — felelik: a földön szerzett érdemeinkért, ott végzett jócselekedeteinkért. Igen ám, de nem magatok szereztétek ezeket az érdemeket, nem magatok végeztétek jócselekedeteiteket: volt néktek ott a földön egy hű társatok, a test, amely veletek fáradott, szenvedett, munkálkodott. Hisz a test nélkül sok érdemet nem is szerezhettetek, sok erényt nem is gyakorolhattatok volna. A szűzesség, a tisztaság nem érdeme az angyaloknak, a puszta lelkeknek, akiknek nincs testük; ez csak az ember érdeme lehet, akinek teste van s annál nagyobb érdeme, minél forróbb volt a vére, melyet lehűtött az Isten szerelmével; minél érzékiesebb volt a teste, melyet mintegy átszellemített hitével és jámborságával. Mi által gyakorolták a lemondást, az önmegtagadást azok, akik most a menny boldogságában vannak, nem-e a test által? Megfékezték szemeiket, hogy ne lássák a föld hiúságait; elzárták füleiket, hogy ne hallják a bűnös gyönyörök csábító hangját; megzabolázták nyelvüket; a böjt és önsanyargatás által megsorvasztották testüket: ezek által szerezték a mennyei korona legtöbb drágakövét, de mindez csak a testben, a test által volt lehetséges. S a szentek, az üdvözültek mennyei boldogságának legnagyobb része a földi szenvedésekből fakadt, — de ezeknek a földi szenvedéseknek ismét a test volt a legkiadóbb forrása. A vértanuknak testét korbácsolták meg, testét égették a máglyán, testét dobták a vadállatok elé, testét húzták bitófára, lőtték át, szabdalták föl. Az ember teste által szenved legtöbbet: a nyomor, a szegénység, a betegség mind a test útján hozza rezgésbe a lelket, okoz neki fájdalmat. Tehát a test is résztvett itt a földön a munkában, a lemondásban, a szenvedésben s most ott a túlvilágon csak a lélek örüljön a menny boldogságában az egész örökkévalóságon keresztül? míg a test annyi önmegtagadás, gyötrődés, szenvedés után, mely az igazaknak része volt a földön, ne nyerjen semmi jutalmat, megsemmisüljön egészen, porait a szél hordja szét, csontjait a férgek morzsolják össze? Hol itt az igazság?

Nem lelkek éltek itt a földön, nem lelkek voltak gonoszok vagy jámborok, bűnösök vagy erényesek, büntetésre vagy jutalomra méltók, hanem *emberek*, akik testből és lélekből állanak s akik akár vétkeztek, akár erényt gyakoroltak, ezt nemcsak lelkükkel, *testükkel is* végezték. Következésképen az Isten jutalmát vagy büntetését az egész ember megérdemli, nemcsak *a lélek*, hanem *a test* is.

És valóban, ugyanezt tanítja az isteni kinyilatkoztatás is: sem az elkárhozott lelkek szenvedése, sem az üdvözült lelkek boldogsága még nem teljes; az örökélet birodalmában még nincs teljesen befejezve minden, sem a boldogság, sem a kárhozat; az isteni igazságszolgáltatásnak még lesz egy napja, mely mindent befejez, megkoronáz. Mindennap imádkozunk a Hiszekegyben: «*Hiszem a testnek föltámadását és az örökéletet*», — ennek a hitágazatnak is még be kell teljesülnie, hogy a túlvilág öröme vagy szenvedése, boldogsága vagy kárhozata megnyerje betetőzését. El fog jönni a nap, melyben föltámad a test is, ismét egyesül lelkével s az egész ember megy át az örökkévalóság birodalmába, hogy elvegye jutalmát vagy büntetését. Ez a nap az utolsó ítélet napja leszen.

Hiányos volna elmélkedéseink vázlata, az örökélet birodalmáról alkotott fölfogásunk az utolsó ítélet megszívlelése nélkül. Tegyük ezért mai elmélkedésünk tárgyává ezt a nagy napot, az isteni igazságszolgáltatás koronáját.

* * *

A lélektől elhagyott testet betesszük a sírgödörbe, ott elporlad, széthányódik, tán egy-két század mulva fölássák a temetőt, hogy egy új városnak rakják le alapjait, szétszórják a csontokat, új meg új sírok keletkeznek a régiek fölött. De végre — mikor, nem tudja senki, mert amint Jézus Krisztus világosan megmondotta, ezt a napot még az angyalok sem tudják, csak a mennyei Atya — mondom végre, tán százezer esztendők után, de végre mégis eljön a jelen világ vége, a nagy nap, mely az isteni Gondviselés jelen művének lesz befejező jelenete, mintegy utolsó felvonása. Nagyszerű, felséges, isteni volt a kezdet, az első felvonás. Isten szavára jött létre a föld, gyúltak ki az égen a nap, hold, a csillagok; Isten szavára éledt meg a föld, hajtott füvet, virágot, bokrot, hozott létre rétet, csalitot, erdőt; Isten szavára jött élet a vizekbe, a rétekre, erdőkbe; a csúszó-mászó, lótó-futó, repkedő állatok az ő szavára népesítettek be mindent: épígy lesz a jelen világ utolsó felvonása is. Az Ő szavára kialszik a nap, elsötétül a hold s az ég boltjáról lehullanak a csillagok. Maga Jézus Krisztus mondja, ez lesz az utolsó ítéletnek a kezdete. Ebben a rémes

katasztrófában a földön élő emberek is mind meghalnak, — el van ugyanis rendelve Isten által, hogy minden ember meghaljon, — de csak azért, hogy rögtön a halál után a többi halottakkal föltámadjanak. Mert, amint Jézus Krisztus tanítja, elküldi e napon angyalait, hogy életre szólítsák a holtakat. Minő jelenet leszen ez: mikor egyrészt a nap és a hold elsötétülnek, a csillagok lehullanak, a földön, mint szélvihar, a halál lehellete megöl mindent; majd fölhangzik az angyalok harsonája, megnyílnak a sírok, megnyílik a föld s mindenfelől emberek milliói és milliói jönnek elő. Langy tavaszi eső után nem tör elő oly gazdagon a rét pázsitja, mint most az angyalok életrehívó szózatára lépnek ki a föld porából megelevenedve az emberek: aki csak valaha e földön élt, Ádámtól kezdve százezer éveken át az utolsó napig, mind-mind föl fog támadni.

A hitetlenek mosolyognak, ha a test föltámadásáról hallanak beszédet s ezerféle okoskodással állanak elő, melyekkel bizonyítani akarják, hogy a testnek föltámadása teljes lehetetlenség, teljes képtelenség. Azonban, ájtatos hallgatóim, kérdezem, annak az Istennek volna lehetetlen a testek föltámasztása, aki a semmiből létrehozta az eget, a földet, a hegyeket, erdőket, tengereket, állatokat és embereket? Aki semmiből létrehozta egy szavával a mindenséget, annak mindenható szava a szél által széthordott porszemekből is visszaállítja az emberi testet. «*Valóban esztelen ember az* — amint szent Pál apostol mondja — *aki kételkedve kérdezi, vajjon föltámadnak-e a halottak?*»[1]

Föltámadnak tehát a holtak: megnyílik az ég, a pokol, a tisztítótűz s a lelkek visszajönnek a földre, hogy megelevenítsék testeiket. De különös látvány tárul elénk, ájtatos hallgatóim. Ez a föltámadás pillanata mintegy ide a földre varázsolja a poklot is, meg a mennyországot is. Amint ránézünk a föltámadott testekre, emberekre, azonnal látjuk az óriási különbséget közöttük: az egyiknek teste dicsőségtől ragyog, a boldogság fénye árasztja el: ez üdvözült lesz, akinek a lelke már a menny boldogságát megízlelte s akire a lélek boldogsága kiönti fényét és édességét. A másik ijesztő, visszataszító alak, élő halott, rothadó hulla, mely mégis él és mozog: ez egy elkárhozott, kinek lelke a pokol kínját és gyötrelmeit átönti a testbe is, úgyhogy aki meglátja, borzadva visszariad tőle, mint a próféta mondja. Ez a Szentírásnak világos és félre nem érthető tanítása, hogy az igazak megdicsőült testben fognak föltámadni s a test dicsősége, szépsége arányban lesz földön szerzett érdemeikkel; a gonoszok föltámadása pedig olyan lesz, hogy az inkább halál-

[1] I. Kor. 15, 35—36.

nak, mint életnek nevezhető s ezért mondja szent János is a Jelenések könyvében a gonoszok föltámadását: *második halálnak.*[1]

Ájtatos hallgatóim, minő jelenetek lesznek majd ott a föltámadás pillanatában! Aki ezen a földön a test szépségéért, a test kívánságaiért, a test kényelméért elhagyta az Isten törvényét, *aki*, amint szent Pál apostol mondja, «*a testben vetett: most a testben fogja aratni az enyészetet*».[2] Amint az elkárhozott lélek ismét egyesül testével, annak kínja, gyötrelme átjárja a test tagjait, át a csontokat, a velőket; annak megátkozott gonoszsága kiül az arcra, kivillog a szemekből; az elkárhozott lélek rútsága bevonja iszonyával most már a testet is, akik a földön bámulták szépségét, akiket a földön a bűnre csábított, akikkel vétkezett, akiket e földön egy-egy mosolya boldogított: azok is iszonyodva fordulnak el tőle, rokonai, szülei, gyermekei mind, mind ijedve hagyják el őt.

Ó, most itt ez a jelenet mutatja meg világosan: ki az, aki igazán szereti testét. Nem az, aki e földön mindenben csak testének vágyait követi, aki csak annak gondozására, kényelmére fordítja egész életét, ó nem, hisz az ilyen legnagyobb gyötrelmét testében fogja feltalálni az utolsó ítélet napján. Hanem igenis az szereti testét igazán, aki az Isten törvényeinek igája alá kényszeríti, aki tisztaságban és mértékletességben, önmegtagadásban, áldozatokban és szenvedésekben neveli testét az utolsó ítélet napjára, mert akkor a test, mint a Szentlélek örök temploma, ragyogni fog a dicsőségtől és soha többé meg nem szűnő boldogságtól. Igen, ájtatos hallgatóim, annál dicsőbb lesz a föltámadt test, minél többet szenvedett a földön; minden egyes önmegtagadás a szépségnek, a boldogságnak egy-egy új sugarát önti rá; akkor örülünk csak igazán annak, hogy szigorúan bántunk testünkkel; minél szigorúbban, minél kegyetlenebbül bántunk vele a földön, annál nagyobb lesz most érte a jutalom, a fény, a dicsőség, a boldogság.

De íme, egyszerre szelíd fény és világosság árad szét az eddig sötét égboltról s feltűnik az Isten fiának jele, a *fénylő kereszt*, majd megjelenik *Jézus Krisztus*, körülvéve angyalaitól, hogy *ítéletet tartson a világ fölött.*[3]

Ó, ájtatos hallgatóim, minő jelenet leszen ez, midőn testi szemeinkkel fogjuk meglátni az ég boltján átszűrődő keresztet s a kereszt nyomán az Üdvözítőt! El tudjuk-e képzelni azoknak a rémületét, kétségbeesését, őrült fájdalmát, akik a földi élet alatt ezt a keresztet s az Üdvözítőt kinevették, kigúnyolták, benne nem hittek; akik ezt a keresztet csak mesének, babonának,

[1] Jelenések könyve 20, 14. [2] Gal. 6, 8. [3] Máté 24, 30—31.

fanatikus emberek találmányának tartották; akik a földön ellenségei voltak a keresztnek, akik dőreségnek tartották azt s ami vele összefügg, az önmegtagadást és a lemondást — el tudjuk-e képzelni mindezeknek a rémületes kétségbeesését? Futni, menekülni akarnának e látvány elől, de nem lehet; *kiabálják a sziklákknak: essetek ránk! a hegyeknek: temessetek el!*[1]

Míg másrészről akkor fog igazán beteljesülni az Üdvözítő szava: «*Boldogok, akik nem láttak s mégis hittek bennem*».[1] Minő édes boldogság fogja átjárni azoknak a szívét, akik a földön híven szolgáltak Jézusnak; akik az ő keresztjét hordozták mellükön, homlokukon, akik ebbe a keresztbe helyezték reményüket, akiket ez a kereszt tartott távol a bűnös élvezetektől, akiknek ez a kereszt adott erőt a szenvedések elviselésére, akiket ez a kereszt ösztönzött önmegtagadásra és lemondásra, akik igazi keresztények voltak, keresztviselők, kereszthordozók, akiknek főtörekvése volt, hogy Jézus Krisztust kövessék a lemondásban és a szenvedésben. Minő örömmel és boldogsággal fogják ezek megpillantani az ég boltozatán kigyúló keresztet s ezután a menny boldogságában megjelenő Üdvözítőt!

S ekkor — amint az Üdvözítő mondja — angyalai által elválasztja az igazakat a gonoszoktól: «*Azok az ő jobbjára, ezek baljára soroztatnak*».[2] Nem lesz nehéz ez az elválasztás; hisz, amint már előbb említettem, az üdvözült vagy elkárhozott lélek rányomja a testre a dicsőség fényét vagy a kárhozat borzalmát, az angyalok légiói könnyen fogják eszközölni az embereknek ezen örök időkre szóló szétválasztását. De minő elválasztás lesz ez: nemcsak a testek, hanem a szívek is elválnak örökre; a két tábor között áthidalhatatlan ür támad, mely még a visszaemlékezést, még a gyermeki, szülői, hitvesi szeretetet is megszünteti. Ha az anya jobbkézről lesz s a gyermeke balkézről, vagy megfordítva; ha a férj balkézről s a feleség jobbkézről; ha az egyik testvér jobbkézről, a másik balkézről: akkor elszakadtak egymástól szíveik is örökre. Ó ti anyák, kik annyira szeretitek gyermekeiteket, ha az egész örökkévalóságban velük akartok lenni, neveljétek őket jámboraknak, vezessétek őket az erények útján, óvjátok meg őket a bűntől, gondozzátok necsak testüket, hanem még inkább lelküket s akkor nem fogjátok őket elveszteni soha. S ti asszonyok, kik forró szerelemmel ragaszkodtok férjetekhez, ha nem akartok tőle örökre megválni, ápoljátok benne a vallásosságot, legyetek az ő lelkének őrzőangyalai, hogy az utolsó ítélet napján az Üdvözítő jobbján ismét rátaláljatok.

De miért történik ez az elválasztás, ha már úgyis mind-

[1] Luk. 23, 30. [2] Máté 25, 31—33.

egyik érzi testében is az üdvösséget vagy a kárhozatot. Azért, ájtatos hallgatóim, mert most lesz a végső igazságszolgáltatás. «*Mindenkinek megadja e napon, amit érdemelt*»[1] — mondja az Üdvözítő. Az Úr Jézus az egész világ előtt fogja megjutalmazni az erényt, a jócselekedeteket: de egyszersmind az egész világ előtt fogja leálcázni, megszégyeníteni és büntetni a vétket, a gazságot, a képmutatást és szentségtörést.

Itt a földön most egyenlően árasztja napját az igazakra és gonoszokra; itt a földön elfátyolozza előttünk az emberek szívét; itt a földön a legtöbb bűn nem nyer büntetést, a legtöbb erény nem nyer jutalmat, sőt, habár a lelkek a halál után elveszik jutalmukat vagy büntetésüket, mi arról nem tudunk semmit, nem tudjuk, kik kárhoztak el, kik üdvözültek. Már pedig az igazságosság csak akkor lesz teljes, ha mindazok, akik tanui voltak az érdemnek vagy bűnnek, tanui lesznek a jutalomnak vagy büntetésnek; ha mindazok, akik épültek az erényes jámborságon, vagy akik megbotránkoztak a bűnösök arcátlanságán, látják az erény diadalát s a bűn megszégyenítését; ha a képmutatás azok előtt lesz leálcázva, akiket a földön megcsalt; ha a botránkoztatót azok előtt sujtja az Úr haragja, akiket a földön megbotránkoztatott; ha a gonoszság azok előtt lesz megbüntetve, akik fölött a földön diadalmaskodott; ha az erény azok előtt nyer kitüntetést, akik azt a földön kinevették és megvetették; ha a lemondás, önmegtagadás, alázatosság, mely a földön elrejtőzött, napfényre kerül.

Ez fog megtörténni az igazságszolgáltatás nagy napján. Akkor fog beteljesülni, amit szent Pál apostol mond: «*Eljő az Úr, ki a sötétség titkait megvilágosítja és a szívek szándékait is kinyilatkoztatja — és akkor lesz kinek-kinek dicsérete az Istentől*».[2]

De mily rettenetes lesz ez a gonoszokra nézve, ha az igazságos Bíró lerántja a fátyolt életükről s az egész világ elé állítja szívük minden gonosz vágyát, lelkük minden aljas gondolatát, életük minden utálatos cselekedetét; mikor majd az Úr megteszi, amit a prófétánál mond: «*És rád bocsátom haragomat és megítéllek téged utaid szerint és eléd teszem minden utálatosságodat; és nem kímél szemem téged és nem könyörülök . . . hanem rád rakom minden vétkedet . . . fölfedezem szégyenedet a te orcád előtt, megmutatom a nemzeteknek mezítelenségedet és az országoknak gyalázatodat*».[3]

Látni fogunk ott majd embereket, kik tán koronát viseltek a földön, országokat kormányoztak, kiknek tudományát, művészetét az egész világ megbámulta, kik kincseikben, gazdagságuk-

[1] Máté 16, 27. [2] Korinth. 4, 5. [3] Ezechiel 7, 8—9.

ban kéjelegtek s most az egész világ előtt pellengérre állíttatnak: «*Fölfedezem szégyenedet, megmutatom a nemzeteknek mezítelenségedet és az országoknak gyalázatodat és rád rakom minden vétkedet*» s ők megszégyenülve, megsemmisülve, összetörve *kétségbeesve mondják a szikláknak: essetek ránk, a hegyeknek: temessetek el!*

S látni fogunk majd nőket, lányokat és asszonyokat, kiket e földön tán erényes, jámbor nőknek, tisztaszívű lányoknak, hű hitveseknek gondoltunk, kik tán a jámborság álarca alá rejtették szégyenteljes bűneiket, hűtlenségüket: látni fogjuk, mint leplezi le őket az Úr: «*Nem kímél szemem téged és nem könyörülök . . . : hanem rád rakom minden vétkedet és megmutatom az országoknak gyalázatodat*»[1] — és látni fogják az ő undok vétkeiket, utálatos képmutatásukat gyermekeik, férjeik, testvéreik, gyóntatóik, kik előtt a földön annyi ravaszsággal leplezték gonoszságaikat, és látni fogja az egész világ szégyenüket, *ők pedig kétségbeesve fogják mondani a szikláknak: essetek ránk és temessetek el!*

Ájtatos hallgatóim, szégyenlitek bűneiteket és gyarlóságaitokat? nem akarjátok, hogy azokat megismerjék az emberek? nem óhajtjátok, hogy szívetek legtitkosabb vágyai, lelketek gondolatai, szenvedélyeitek titkos cselekedetei mintegy fotografiában megörökítve közszemlére tétessenek? Ó, bánjátok meg azokat s valljátok be őszintén a szentgyónásban, az irgalom nagy szentségében. A bánat könnyei és az Úr Jézus irgalma letörül minden szégyent, minden gyalázatot a lelketekről. Mert, amint az Úr mondja a prófétánál: «*Ha olyanok bűneitek, mint a karmazsin, megfehérednek, mint a hó és ha pirosak is, mint a bíbor, lesznek, mint a fehér gyapjú.*»[2]

Az őszintén megbánt és meggyónt bűnök miatt nem kell félnünk, azok miatt nem fogunk szégyenkezni az utolsó ítélet napján; de ha csak egy bűn marad is lelkünkön, akármilyen titkos szenvedély, akármilyen rejtekben elkövetett bűn, akármily régen követtük is azt el — az utolsó ítélet napján feltárul az egész világ előtt.

De fölfedi az igazságos Bíró a jók erényeit is az egész világ előtt a maguk igazi fényében és értékében. S látni fog a világ csodákat! Látni fogja, hogy amit a földön bolondságnak, esztelenségnek tartott, amit kinevetett és kigúnyolt: az részesül most tiszteletben, elismerésben, jutalomban és dicsőségben: a lemondás, az önmegtagadás, a bűnbánat, a szigorú élet, a test és a lélek vágyainak megzabolázása, az imádság, a tisztaság, az alázatosság, a mértékletesség, ezek lesznek az igaz Bíró által kitüntetve. De látunk mi is, kik keresztény hittel bírunk, csodás dolgokat.

[1] Ezechiel 7, 4. [2] Izaias 1, 18.

Látni fogjuk, hogy az Úr Jézus épen azokat az erényeket és jócselekedeteket, lemondásokat és önmegtagadásokat, könynyeket és fohászokat jutalmazza meg a legjobban, melyeket a földön elrejtettünk, melyekről embertársainknak sejtelmük sem volt; valamint azt is látni fogjuk, hogy az Úr Jézus nem a cselekedetek külső értéke, hanem a szív szándéka szerint méri ki jutalmát, osztja elismerését; úgyhogy a legszegényebb viszonyok között élők is olyan, sőt nagyobb jutalmat nyerhetnek, mint a pápák, püspökök és fejedelmek, ha állásuk kötelességeit Isten akarata szerint, Istennek fölajánlva igyekeztek tökéletesen betölteni.

S mikor majd itt a kereszt fényének világa mellett föltárulnak a szívek, az emberek erényei és gonoszságai, mikor majd a bűnösök az egész világ előtt fognak a szégyentől roskadozni, a jámborok a dicsőségtől tündökölni: megszólal az Úr s az egész világra elhangzik szava; a jobbján állóknak mondani fogja: *Jöjjetek, Atyám áldottai s bírjátok az országot, mely a világ kezdetétől fogva nektek készíttetett;* a balján állóknak pedig harsogni fogja: *Távozzatok tőlem, átkozottak, az örök tűzre, mely készíttetett az ördögnek és az ő angyalainak*[1] s a Megváltó mindenható szavára megnyílik a pokol rémes tüze, hogy elnyelje az átkozottaknak most már testét is; átjárja ez a tűz a test pórusait, a szemeket, a szájat, égeti a nyelvet, rágja a csontokat, metszi a velőt s bezárul a pokol e szerencsétlenek után, hogy többé meg ne nyíljon soha; de ugyancsak az Üdvözítő szavára föltárul a menny kapuja is: a Megváltóval együtt emelkednek föl a jámborok a menny boldogságába, átszellemül testük, ajkaik a szeráfok énekét zengik, szemeik nem fognak betelni soha a mennyei Jeruzsálem szépségének szemléletétől.

A földet pedig a tűz járja át, megsemmisítve minden emberi alkotást, hogy azután e *tűzből új világ keletkezzék.*[2]

* * *

És most befejezésül, ájtatos hallgatóim, intézzünk magunkhoz egy komoly, nagyon komoly kérdést. Ha most szakadna reánk az utolsó ítélet napja — mi történnék velünk? hová jutnánk? az Úr jobbjára s vele a menny boldogságába? vagy... vagy az ő baljára s tőle elszakítva, megátkozva a pokol rémes tüzébe?...

Ha lelkiismeretünk boldogító feleletet adna, hogy valóban nyugodtan merünk az ítélet elé nézni: ó, ájtatos hallgatóim, őrizzük meg a jövőben is szívünknek tisztaságát, jámborságát;

[1] Máté 15, 34, 41. [2] II. Péter 3, 12—13.

kerüljünk mindent, ami azt beszennyezhetné, igyekezzünk napról-napra növelni jócselekedetek s erények által szívünk jámborságát s ha kísértések támadnának ellenünk, az utolsó ítélet gondolata adjon nekünk erőt; ha nehéznek tűnnék föl előttünk a jámborság útja: az utolsó ítélet gondolata erősítsen meg bennünket.

Ha azonban, ájtatos hallgatóim, egyik vagy másik közületek megremeg és nyugtalan lesz az utolsó ítélet gondolatára, ó most, az irgalom napjaiban, oszlassa el aggodalmát, szerezze meg lelkének a megnyugtató békét: az utolsó ítélet borzalmai bírják őszinte bűnbánatra, boruljon töredelemmel az Úr Jézus irgalmas lábaihoz, tépje ki szívéből azt a szenvedélyt, vétket, indulatot, mely vesztét okozhatná s igyekezzék úgy élni mindig a jövőben, hogy az utolsó ítélettől ne kelljen remegnie.

Igen, ájtatos hallgatóim, imádkozzunk mindnyájan egymásért, hogy az utolsó ítélet napján az Úr Jézus jobbján a föltámadás dicsőségében találkozhassunk, viszontláthassuk egymást. Amen.

VII. A kereszt és a túlvilág.

Ecce lignum crucis:

Isten az embert teremtése után a paradicsomba helyezte. Ebben az ember boldogítására teremtett édenben volt egy csodálatos fa, az *élet fája*, melynek gyümölcse az embernek örök ifjúságot, erőt, egészséget adott volna, megóvta volna a betegségtől, az elgyengüléstől, a haláltól, szóval az embernek halhatatlanságot adott volna. Az volt az Isten szándéka, hogy az embert a földi boldogság édenéből a földi élet után minden szenvedés és halál nélkül fölveszi a menny boldogságába. Azonban az első emberpár vétkezett, ahelyett, hogy az életfa gyümölcsét ízlelte volna meg, hozzányúlt *a jó és rossz tudás fájának* gyümölcséhez, melyet Isten szigorú parancsa megtiltott. A vétek után kiűzte őket az Úr a paradicsomból, hogy az élet fájának gyümölcséhez ne nyúlhassanak. Az élet fája azután elszáradt, gyümölcsét nem ízlelte meg halandó s így az ember előtt bezárult a mennyország, míg a jó és a rossz tudás fájának mérges gyümölcse megnyitotta az ember előtt a kárhozat kapuját. Csodálatos két fa ez: egyiknek ágai a mennyországig nyúlnak, a másik a pokol kárhozatába eresztette gyökereit.

Azóta sokezer év elmult, míg végre az idők teljében ismét egy fa emelkedett Jeruzsálem falain kívül a kopár Kálvária-hegyén, amely a két paradicsomi fához hasonlóan az embert összeköti a túlvilággal. Ez a második csodálatos fa a kereszt s gyümölcse a rajta függő Üdvözítő, Jézus Krisztus. Ez a fa lenyúlik a kárhozat örvényéig, hogy mentőeszköz legyen az embernek, melybe kapasz-

kodva kikerülheti a feléje tátongó mélységet; de másrészt ugyanez a fa felnyúlik a menny boldogságáig, hogy rajta fölkúszhasson az ember a boldogság honának magaslatára.

A mai napon ültette el Isten irgalma ezt a fát, ezért mutatja az Egyház szent szertartásában a mai napon ezt a fát híveinek: *Ecce lignum crucis.* Ime a kereszt fája: nézzétek ezt a fát, vésétek ennek a képét mélyen szívetekbe: ez az üdvösség fája, ez szabadít meg benneteket a kárhozattól, ez adja meg nektek az üdvösséget, ez a fa, amelynek gyümölcse meggyógyít a jó és a rossz tudás fája mérges gyümölcsének hatásától, megszabadít az örök haláltól, ez az a fa, amely a paradicsomban elfonnyadt élet fáját pótolja, ennek a gyümölcse adja meg a halhatatlanságot, az örök életet.

Tegyük tehát ez ünnepélyes órában elmélkedésünk tárgyává a keresztfát, még pedig az örök élettel való viszonyában és összefüggésében.

* * *

Az ember a bűn által Isten ellen támadt; föllázadt Ura és Teremtője ellen s megérdemelte, hogy Isten őt ezért a lázadásért magától eltaszítsa, a pokol büntetésével sujtsa.

De a második isteni személy könyörületből, irgalomból és szeretetből az emberek iránt, azok iránt, akik ellene lázadtak, emberré lett, hogy mint ember magára vegye az ő bűneiket, azokért Isten igazságának tökéletes elégtételt nyujtson s így a bűn bocsánatát az embereknek kieszközölje.

De minő ez az elégtétel, ájtatos hallgatóim? Maga Jézus Krisztus azt mondja a legnagyobb szeretetnek, ha valaki barátaiért életét adja. De ő nem is barátaiért, hanem, mint szent Pál apostol mondja, ellenségeiért adta életét.[1]

S hogyan adta életét? Ó, ha csak némi fogalmat akarnánk erről alkotni, el kellene mondanom Jézus szenvedésének minden egyes részletét: mikor az Olajfák hegyén vért izzadott lelki szomorúságában, mikor a főpap előtt arcul verték és leköpdösték, mikor Pilátus megostoroztatta s a katonák tövissel megkoronázták, mikor Heródes mint bolondot kigúnyolta, mikor a kereszt súlya alatt Jeruzsálem utcáin háromszor összeroskadt, mikor a durva vasszögekkel a keresztre feszítették, mikor a kereszten az égető szomjúságtól fájdalmában fölkiáltott, mikor az Istentől is elhagyatva érezte magát, mikor ott az őt káromló és gúnyoló zsidók rivalgása között meghalt, mindez már magában véve is mily iszonyú kín és gyötrelem. De mindez még nem elég. Meg

[1] Rom. 5, 6—9.

kell gondolnunk azt is, hogy ő ártatlan volt, a legszentebb, aki valaha e földön járt, akihez a bűnnek még árnyéka sem férkőzött; meg kell gondolnunk, hogy ő az Isten Fia volt, akinek a menny kimondhatatlan boldogsága természetes öröksége, hogy ő az Isten Fia volt, akit a szeráfok és kerubok milliói imádnak leborulva, s most meg kell gondolnunk, hogy ő mindezt a szenvedést önként, szabadon vette magára, az emberekért, a bűnös, ellene föllázadt emberekért, hogy őket megváltsa, Isten büntetésétől megszabadítsa. Ó, ha mindezt meggondoljuk, a szenvedésnek, de egyszersmind az irgalomnak és szeretetnek olyan óceánja tárul elénk, melynek nagyságát, szélességét, mélységét a mi lelkünk belátni, megérteni is képtelen.

Nézzetek, ti bűnös emberek, erre a szent keresztre, ez sugározza le rátok Isten könyörületét és irgalmát. Van-e, aki még mer kétségbeesni, aki elveszti reményét, aki nem bízik Isten bocsánatában? Hisz az egész világ bűneiért szenvedett és halt meg a Megváltó, a legnagyobb bűnös, a legnagyobb gonosztevő vétkeiért is eleget tett. Bármily nagy és rémületes lehet az emberek gonoszsága és elvetemültsége: az Isten irgalma és könyörülete annál nagyobb. Nincs e földön senki, akit kizárna irgalmából, nincs senki, akinek vétkeiért ott a kereszten nem szenvedett volna. Az egész világ bűneiért, tehát a mi bűneinkért is szenvedett; szentséges vérét azért ontotta ki, hogy a mi szívünket is, még ha oly piros lett volna a bűntől, mint a bíbor, fehérre mossa, oly fehérre, mint a fehér gyapjú.

Ájtatos hallgatóim, a démon, a gonosz szellem tulajdonsága az, hogy a szegény emberi szívet először is elcsábítja a bűn sikamlós útjára, de azután kitépi az ember szívéből a reményt, a kétségbeesés örvényébe taszítja. Rábírja, hogy vétkezzék s a vétkek után megrémíti, hogy nem talál többé bocsánatot. Ne hallgassatok a gonosz szellem sugallatára; de ha megtörtént volna is, hogy első csábító szavára hallgattatok, hogy bűnt követtek el, ne hallgassatok az ő démoni suttogására tovább; ne essetek kétségbe, ne veszítsétek el a reményt; akiért egy Isten Fia halt meg a kereszten, az mindig bízhatik, mindig remélhet irgalmat, könyörületet és bűnbocsánatot.

Azonban, ájtatos hallgatóim, ez a szent kereszt nemcsak Isten irgalmát és könyörületét hirdeti, hanem Isten szigorú igazságosságát is felénk tárja. S míg egyrészről az őszintén megtérő bűnösnek reményt és vigaszt ád: a bűnben megátalkodottnak hangosan hirdeti az Isten büntetésének rettenetességét.

Ha Isten a mi bűneinkért ilyen elégtételt követelt az ő szent Fiától, minő büntetéssel fogja majd sujtani azt a bűnöst, akit Jézus Krisztus szenvedése meg nem indított, aki Krisztus

szent vérében nem mosta tisztára lelkét? Ha Isten megengedhette, hogy Jézus Krisztust annyira megalázzák, hogy őt arcul verjék, leköpdössék, megkorbácsolják, mint az állatot, tövisekkel megkoronázzák, mint bolondot kigúnyolják, ha megengedhette, hogy két lator között a legszégyenletesebb halállal kivégezzék, s ha mindez a szenvedés nem elégséges arra, hogy a bűnöst megindítsa, bűneinek elhagyására bírja; ha mindezen irgalom és könyörület dacára is megmarad vétkeiben: lehet-e csodálni a pokol büntetését, lehet-e azt nagynak, igazságtalannak, kegyetlennek mondani?

Ti bűnösök, kiket nem indít meg semmi, kiket megrészegített a vétkes gyönyörök mámoros itala, kiket elszédített az indulatok és szenvedélyek árja, kiknek szívét megkeményítette, jégpáncéllal vonta be a bűnnek fagyasztó lehelete: nézzetek az Úr Jézus szenvedésére, keresztútjára, nézzetek a keresztre: mindezt a ti bűneitekért szenvedte, azért, hogy nektek megszerezze az erőt a bűn elhagyására, megszerezze a bűnbocsánatot. Mit gondoltok, hogyan fog benneteket az Úr haragja sujtani, ha ez a szenvedés nem indít meg benneteket? ha az Isten Fiának kiontott szentséges vére sem tudja eloltani szívetek vad tüzét, a bűnös szenvedélyek lángját? El lehettek arra készülve, hogy majd a pokol rémes tüze fogja azt kioltani. Akit az Isten szeretetének és irgalmának ilyen tengere sem tud meghatni, megrázni, bűnbánatra bírni, az megérdemli, hogy az Isten bosszújának tengere nyelje el őt.

Az Isten Fia érettetek véresre korbácsoltatta magát, de ha ez sem használt, ha ez sem elég nektek: ott a másvilágon az Úr bosszuló keze a pokol lángostorával fog benneteket korbácsolni. Az Isten Fia érettetek a halál szomorúságát és keservét vette magára, de ha ez sem használt, ha ez sem elég nektek: ott a másvilágon az Úr bosszúja a pokol keserűségével és szomorúságával fogja lelketeket eltölteni. Az Isten Fia érettetek megalázta magát a porig, a kereszt gyalázatfájáig, de ha ez sem használt, ha ez sem elég nektek: ott a másvilágon az Úr bosszúja a pokol mélyéig fog benneteket sujtani és megalázni.

Igen, ájtatos hallgatóim, ez a keresztszenvedés az Isten irgalma mellett felénk lövelli az Isten igazságosságának, rettenetes büntetésének villámait is: a kereszt mellett felénk lángol a pokol kárhozatának rémes tüze is.

Ide, a pokol kárhozata elé van állítva a kereszt, ha ez nem volna, mi mindnyájan, kik bűnben fogantattunk, kiket bűnben szült anyánk s kik életünkben több bűnt követtünk el, mint a tengerpart fövénye, mi mindnyájan a pokol kárhozatába hullanánk, de Isten irgalma ide állította ez örvény elé a keresztet,

akik abba kapaszkodnak, akik azt megragadják, azok megmenekülnek a kárhozattól. Akik azonban azt is elvetik maguktól, az utolsó mentődeszkát, azok menthetetlenül elvesztek s nagyobb lesz kárhozatuk, mint lett volna, ha Krisztus nem hal meg érettük; mert most már nemcsak azon bűneikért kárhoznak el, melyeket cselekedeteikkel elkövettek, hanem kárhozatukat növelni fogja, hogy oly könnyelműek, oly hálátlanok, oly keménysszívűek voltak, Isten irgalmával, jóságával és szeretetével dacoltak.

Hiszem azonban, ájtatos hallgatóim, hogy ilyenek nincsenek közöttetek. Vannak bűnösök, hisz ki merné magát mentnek mondani a bűntől, de nincsenek megrögzött bűnösök közöttetek; vannak bűnösök, de akik megbánták, megsiratták vétkeiket, akik a nagyböjt szent napjaiban a töredelem szentségéhez járultak s ebben tapasztalták a kereszt erejét, a kereszten függő Üdvözítő szenvedéseinek érdemeit. Bűneik meg vannak bocsátva s most hálás szívvel tekinthetnek a keresztre, mely visszaadta szívüknek a békét, megszabadította őket az örök kárhozat félelmétől.

Azonban, ájtatos hallgatóim, ezzel nem szabad megelégednünk. A kereszt nemcsak a bűnbocsánat kegyelmét sugározza felénk, hanem arra is serkent, buzdít bennünket, hogy megbocsátott bűneinkért tartsunk penitenciát, éljünk bűnbánó életet.

Ha az Úr Jézus Krisztus mások bűneiért, a mi megváltásunkért annyit szenvedett, nem méltó-e, nem igazságos-e, hogy mi is szenvedjünk valamit a saját bűneinkért? Ha ő a mi bűneinkért véresre ostoroztatta legszentebb testét, nem igazságos-e, hogy mi is szenvedjünk valamit abban a testben, mely legtöbb bűnünknek volt az előidézője és okozója; ha ő a mi bűneinkért elszenvedte a legnagyobb megaláztatást és megszégyenítést, nem igazságos-e, hogy mi is szenvedjünk, megalázzuk magunkat a mi bűneinkért? Hogy merünk mi zúgolódni, akármilyen szenvedés érjen is bennünket, hogy ezt mi nem érdemeltük meg; nézzünk a kereszten függő türelmesen szenvedő Üdvözítőre s elnémul ajkunkon a panasz.

Tudjátok jól, ájtatos hallgatóim, hogy a gyónás szentségében megnyerjük ugyan a bűnök bocsánatát, de nem engedtetik el az ideiglenes büntetés egészen, s a nagyböjt folyamán elétek tártam, hogy a purgatórium, a tisztítótűz rettenetes szenvedése az egyik módja annak, hogy bűneinkért eleget tegyünk, azok ideiglenes büntetését elszenvedjük. De van ennek egy másik módja is, a *keresztviselés* e földön. Az Úr Isten jósága mindenkinek megadja a maga keresztjét: az egyiknek betegséget, a másiknak szegénységet; az egyiknek egy indulatos férjet, a másiknak egy vásott gyermeket; ó, viseljétek ezt a keresztet

béketűréssel, Isten akaratában megnyugodva; tekintsetek gyakran az Üdvözítőre: ő ártatlanul függ a kereszten s szenved irtózatos kínokat; ti bűnösök vagytok vagy voltatok s az Üdvözítő súlyos keresztjének csak egy szilánkját, forgácsát helyezte vállaitokra s ti ezt sem akarnátok elviselni türelemmel bűneitekért? Gondoljátok meg, hogy ezzel a türelmes kereszthordozással kioltjátok a tisztítótűz lángját, itt a földön elszenveditek bűneitek büntetését.

Sőt ez a gondolat bírjon benneteket arra, hogy önkéntesen is keressetek keresztet: a lemondás és önmegtagadás gyakorlása által tegyetek némileg eleget bűneitekért. Ne gondoljátok, hogy az az egy-két Miatyánk és Üdvözlégy, amit a pap a gyónásban penitencia gyanánt rátok ró, túlságos bőséges elégtétel bűneitekért: nézzetek a keresztre, az megmutatja, minő elégtételt kíván Isten igazságossága egyszülött szent Fiától az emberek bűneiért! Nézzétek a szentek példáját, akiket ez a kereszt megtanított az igazi életbölcseségre: egész életükben önmegtagadást, lemondást, önsanyargatást végeztek apró hibáikért. Egy jámbor püspököt egy alkalommal valamely teljesen ártatlan ünnepséghez hívtak, de ő nem ment el, mondván: E földön örülni csak a szenteknek, az ártatlanoknak van joguk; én bűnös ember vagyok, nekem penitenciát kell tartanom! Ó, bár ennek a kereszt szellemének csak egy halvány sugara is átjárná a mi lelkünket, ó, bár mi is megtanulnók az igazi bűnbánó életet!

De ez a kereszt, ájtatos hallgatóim, nemcsak a pokol büntetését zárta el az ember előtt, ez megnyitotta előtte az ég, a menny boldogságát is. Az Üdvözítő szenvedésének annyi és akkora érdeme volt, hogy ezzel kieszközölte a mennyei Atyánál nemcsak minden bűn bocsánatának, hanem minden ember üdvözülésének is a lehetőségét, nemcsak hogy e szenvedés által megszabadulhatunk a pokol kárhozatának rémétől, hanem feljuthatunk a mennyei boldogságnak legmagasabb csúcsára is.

A bűnbeesés által az ember elvesztette a jogot ahhoz a boldogsághoz, melyet Isten neki szánt s ezt többé semmi emberi érdem, erény vissza nem szerezhette. Csakis egy emberré lett Isten adhatott oly elégtételt, oly árt, amely a menny boldogságával fölér, melyért Isten azután a menny kapuit az emberek előtt ismét fölnyitá. De nézzétek, ájtatos hallgatóim, mit adott Jézus Krisztus a mennyei Atyának azért, hogy a mennybe bejuthassanak az emberek? Mindent, amit egy Isten csak adhat. Feláldozta bizonyos tekintetben istenségét, amennyiben megalázta magát annyira, hogy őt, a mindenhatót, emberi alakjában itt e földön megkötözték, megostorozták, keresztre feszítették; ő, a halhatatlan, az örök, érettünk meghalt; feláldozta királyi

méltóságát, melyből gúnyt űztek, megengedte, hogy töviskoronát tegyenek fejére, elnyűtt palástot helyezzenek vállaira, ingó nádszálat adjanak királyi jogar helyett kezébe; feláldozta legszentebb testét, melyet a főtől a lábakig megkínoztak és megsebeztek; feláldozta jó hírnevét, hisz mint gonosztevőt árasztották el szitkokkal és két lator között függesztették a gyalázat fájára; feláldozta emberi lelkének örömét és boldogságát, magára véve a legszaggatóbb halálfájdalmat és szomorúságot.

Mily nagynak kell annak a boldogságnak lennie, melyért, hogy nekünk megszerezze, ilyen bért fizetett a mi Megváltónk! Hisz mily drága és becses az Üdvözítő drágalátos vérének csak egy cseppje is, és ő, hogy nekünk megnyissa az eget, kiontja minden vérét érettünk az utolsó cseppig. Úgyszólván a menny boldogságának minden egyes részletét külön-külön szerzi meg számunkra szenvedésével. Hogy egykoron a menny boldogságában az Isten trónja előtt a dicsőség koronájával ragyoghassunk: ő a töviskoronát veszi magára; hogy, amint az Írás mondja, az Isten örömeinek folyamából ihassunk[1] s elégíthessük ki lelkünk vágyait: ő a szomjúság kínját viseli el; hogy egykoron Isten látása és bírása boldogíthasson bennünket: ő magára veszi az elhagyatottság iszonyú fájdalmát; hogy egykor az angyalok társaságába juthassunk: ő a gonosztevők között feszíttetik meg; hogy egykor mi határ nélkül örvendhessünk: ő határ nélkül szenved miérettünk... Ó, nagy volt a bér, melyet fizetett, de nagy, dicső az is, amit ezzel számunkra megszerzett. «*Emberi szem nem látta, fül nem hallotta, emberi szív felfogni nem képes, amit Isten készített azoknak, akik őt szeretik.*»[2] Nézzetek csak a keresztre, ki tudja teljesen méltányolni, felfogni Krisztus szenvedését? E szenvedés rávilágít a menny boldogságára, melyet számunkra megszerzett, mindnyájunkra nézve megközelíthetővé, elérhetővé tett.

Igen, mindnyájan elérhetjük a menny boldogságát, azt mindenki előtt, szegény és gazdag, tudós és tudatlan, művelt és műveletlen előtt kitárta, kinyitotta Krisztus keresztje.

De, ájtatos hallgatóim, mégsem érik el azt mindnyájan, mégsem jut mindenki a mennyországba, mégsem lesz mindenki a halál után boldog, sőt nagyon is sokan lesznek, akik elkárhoznak. Mi ennek az oka, mi ennek a magyarázata?

Mert nem mindenki akar haladni a kereszt útján. Az Üdvözítő nem úgy szerezte meg számunkra a menny boldogságát, hogy mi abba minden nehézség, minden fáradság nélkül bejuthassunk; hogy míg ő azért végtelen sokat szenvedett, mi még a

[1] Zsol. 35, 9. [2] Kor. I. 2, 9.

kis ujjunkat se mozdítsuk meg, nem, ez nem lett volna sem hozzá, sem mihozzánk, szabadakaratú emberekhez méltó. Hanem igenis, ő megszerezte a lehetőséget mindenkinek, aki akar, bejutni a menny boldogságába; az ő végtelen érdemei megadják a mi hozzájárulásunknak, a mi cselekedeteinknek is azt az értéket, mely a menny boldogságának elnyeréséhez szükséges.

De hát ki nem akarna bejutni a menny boldogságába? Ki nem akarna a földi élet nyomorúságai és szenvedései után örök békét és nyugalmat élvezni? Aki ezt akarja, *vegye magára keresztjét és kövesse Jézust;*[1] a kereszt ez a mennyországba vezető létra, ez a menny lépcsőzete és útmutatója. Minél jobban ragaszkodunk ehhez, minél magasabbra kúszunk rajta, minél inkább ránk nehezedik súlya: annál biztosabb, annál nagyobb leszen mennyei boldogságunk. Szenvedés, önmegtagadás, lemondás, megalázkodás, lelki vagy testi kín, szomorúság: ezek a kereszt szögei, a kereszt ágai: ezek a mennyország lépcsői. A menny boldogságát nem lehet játszva, nevetve elérni, *az Isten országa erőszakot szenved és sok szorongatás útján lehet csak oda bejutni.*[2] Nekünk is a keresztre kell feszíttetnünk; keresztre feszíteni testünk vágyait, kívánságait, szeszélyeinket, hiúságunkat, érzékiségünket, nagyravágyásunkat; nekünk is hordoznunk kell türelemmel a keresztet, a szenvedéseket, csapásokat, nekünk is önként kell a lemondás és önmegtagadás útját választanunk, mert csak ez vezet a menny boldogságába.

V. Károly francia királyról olvassuk, hogy egy napon ki akarva próbálni fiának lelkületét, egyik terembe két asztalt állított föl, az egyikre koronát és jogart, a másikra acélvértet és kardot tétetett. S behíva fiát, mondá neki, hogy válasszon a kettő közül. Az ifjú a kard és a vért után nyúlt, és mikor az atya választásának indítóokát kérdezé, azt felelte: «*A kard és a vért által lehet megszerezni a jogart és a koronát*».

Igy vagyunk mi is, ájtatos hallgatóim. Nyitva áll előttünk a menny boldogsága, de a kereszt az, amelyen ide fölkúszhatunk. Karddal és vérttel lehet megszerezni a koronát; szenvedés, lemondás, önmegtagadás, szóval a kereszt útján érhetjük el a menny boldogságát.

Befejezésül, ájtatos hallgatóim, tekintsünk az Úr Jézus szenvedésének egy megható jelenetére. Midőn Pilátus őt elítélte, a vállaira véve a súlyos keresztet, azt Jeruzsálem utcáin át terhe alatt roskadozva vitte a Kálvária hegyére, útközben jámbor asszonyokkal találkozott, akik siránkozának és kesergének rajta, mint az evangélium mondja. Az Üdvözítő ekkor feléjük fordult

[1] Máté 16, 24. [2] Máté 11. 12.

s mondá nekik: «*Jeruzsálem leányai, ne sírjatok énrajtam, hanem sírjatok magatokon és fiaitokon!*»[1]

E szavakat intézem én is hozzátok, ha a mai napon odatérdeltek az Üdvözítő keresztje elé, hogy jámbor áhitattal megcsókoljátok az ő szent sebeit, sírjatok azért, mert ezt a keresztet még eddig nem becsültétek eléggé, mert Krisztus keserves kínszenvedését nem gyümölcsöztették eléggé. Siránkozzatok fiaitokon, siránkozzatok a bűnös embereken, akiknek nem volt elég egy Isten fiának a szenvedése a megtérésre, a bűnbánatra; akik őrült vaksággal rohannak a kárhozat örvénye felé, ahelyett, hogy e szent keresztet átkarolnák, mely őket megmenthetné. Siránkozzatok önmagatokon, akik még nem tudtátok megtanulni, Krisztus keresztjéről leolvasni az igaz bűnbánat igéit; siránkozzatok önmagatokon, mert Krisztus szenvedésének érdemeit nem használtátok föl eléggé üdvötökre, mert nem igyekeztetek eléggé az ő nyomába lépni, mert féltek a szenvedéstől, mert nem tudtok megnyugodni a bánatban, mert nincs erőtök a Krisztus keresztjét hordozni, mert nem igyekeztetek a kereszt útján a tökéletesség magaslatára jutni.

S így siránkozva, ily érzülettel csókolva az Úr Jézus sebeit, azokból szívjátok magatokba a kereszt szellemét, karoljátok át a keresztet, mint a repkény a tölgyet, s azon igyekezzetek a földi élet nagypéntekjén át az örök élet húsvéti föltámadásába és dicsőségébe bejutni. Amen.

Munkás lelkigyakorlatok.

(A Szent István-Társulat és a Stephaneum tisztviselői és munkásai számára 1914-ben.)

Első előadás. — A munka Krisztus fényében.

Nagyon sokszor volt alkalmam az életben nyilvánosan másokhoz szólani: nagy templomok szószékeiről, előkelő gyűlések tribünjeiről, beszéltem papoknak, világiaknak, férfiaknak, hölgyeknek egyaránt: de talán sohasem fogtam oly elfogódással beszédeimhez, mint ebben az órában, amikor a Szent István-Társulat vezetőségének felkérésére arra vállalkozom, hogy Önöknek szentgyakorlatokat tartsak. Elfogult a lelkem s félve gondolok arra, hogy beteljesedik rajtam is az Úr szava: «Egy próféta sem kedves az ő hazájában». Vajjon nem fog-e velem is ez történni? Mert hát én Önökkel egy szűkebb hazának, a Szent István-Társulatnak vagyok a polgára; Önökkel együtt élek, együtt dolgozom —

[1] Lukács 23, 28.

vajjon meg fogják-e az én szavaimat hallgatni? meg fogják-e hallgatni és megszívlelni úgy, amint azt én szeretném?

De ebben az elfogultságomban van két körülmény, amely bátorít s amely arra biztatott, hogy erre a feladatra vállalkozzam. Az egyik az, hogy nincs pap ebben a fővárosban, aki az Önök életét, gondjait, fáradozásait, óhajait, lelküknek vágyódásait és törekvéseit jobban ismerné, mint én, aki itt élek Önök közt, aki nemcsak reggeltől estig tanuja vagyok az Önök munkájának, hanem még éjjel is, ha nem tudok aludni, az Önök által hajtott vagy táplált gépek zúgását-morgását hallgathatom.

A másik körülmény pedig az, hogy épen azért, mert oly jól ismerem Önöket, az Önök helyzetét, munkáját, fáradságát, merem azt is mondani, hogy alig akadna pap e fővárosban, aki nálam nagyobb tisztelettel és rokonérzéssel tudna Önök iránt viseltetni.

Ez a két körülmény biztat arra, hogy saját hazámban, mondjuk így, a saját családomban — mert Önökkel egy család tagjának tartom magamat — vállalkozzam a próféta tisztére. Ép ezért arra kérem Önöket, ne zárják el szívüket szavaim elől csak azért, mert senki sem kedves próféta a saját hazájában; hallgassanak meg engem azzal a jóakarattal, amellyel én Önökhöz szólani fogok; legyenek arról meggyőződve, hogy minden szavamat nemcsak az igazság, nemcsak a papi kötelesség, hanem az Önök iránt érzett nagyrabecsülés, rokonszenv és szeretet adja ajkaimra. S ha volna szavaimban, ami Önöknek nem tetszik, amit talán keménynek, talán kellemetlennek találnak, vegye el a szó keménységét, a mondás kellemetlenségét a szívnek melegsége és szeretete.

Mivel kezdhetném meg jobban, illőbben ezen lelkigyakorlatokat, mint azzal, hogy a munkáról szólok Önökhöz, elmondom, mi a katholikus Egyháznak a felfogása a munkáról s mi a munka szerepe és jelentősége minden egyes ember életében.

Mi, akik e teremben együtt vagyunk, mindnyájan munkások vagyunk: az egyik rész keze munkájával, a másik szelleme munkájával, de mindegyik munkával keresi meg kenyerét, mindegyik munkában tölti el életének javarészét. Üdvös dolog tehát a magábaszállás ezen órájában elsősorban arról elmélkedni, ami életünknek a javát lefoglalja, időnknek nagy részét kitölti; arról elmélkedni, hogy van-e az ilyen, munkában eltöltött életben valami vigasztaló, megnyugtató és fölemelő mozzanat.

De mielőtt e kérdést tárgyalás alá venném, engedjék meg, hogy egy megjegyzést tegyek.

Ha végigtekintünk a mai társadalmi rétegeken, azt tapasztaljuk, hogy az igazi őszinte vallásosság és mélységes természet-

fölötti hit a társadalom minden rétegében sokaknak a szívéből kiveszett: de a társadalom egy rétegében sem találunk oly általános elfordulást, elhidegülést az Egyháztól, a hitnek és vallásosságnak oly nagy lekicsinylését, sőt megvetését, mint épen a munkásosztályban.

Ezt a szomorú tünetet én sehogy sem tudom lélektanilag megmagyarázni és megérteni; nem tudom felfogni, hogyan fordulhat el épen a munkásosztály a katholikus Egyháztól és Krisztus által kinyilatkoztatott vallástól; épen a munkásosztály, amelynek legnagyobb pártfogója, barátja, érdekeinek védője és előmozdítója Krisztus és az általa alapított katholikus Egyház.

Érteném azt, ha gazdagok, a nagyurak elfordulnának az Egyháztól, a Krisztus tanait elvetnék maguktól; bár ezek is nagy igazságtalanságot követnének el ezáltal, de ezt mégis meg lehetne érteni. Mert a Krisztus kinyilatkoztatása ugyancsak nem kedvez a gazdagoknak. Krisztus Urunk egyenesen arra int, hogy ne gyüjtsünk olyan kincseket, melyeket a moly és rozsda megemészt; kimondja, hogy nehéz a gazdagoknak bemenni a mennyek országába. Amikor tökéletességről beszél, egyenest azt tanítja, ha tökéletes akarsz lenni, add el, amid van, oszd szét a szegények között és kövess engem. Mindez nem a gazdagok inyének való tanítás. Ehhez járul Krisztus buzdítása az önmegtagadásról, a keresztviselésről, az alázatosságról, ami szintén nem kedves a gazdagok füleinek. Mondom, azt még érteném, ha a gazdagok, akik duskálkodnak földi kincsekben és földi örömökben, elfordulnának attól a Krisztustól, aki azt mondotta: könnyebb a tevének átmenni a tű fokán, mint a gazdagnak bejutni a mennyeknek országába s aki másutt hangsúlyozta: aki nem tagad meg engem és nem követ engem, nem lehet az én tanítványom.

De az érthetetlen előttem, ha a munkások egész rétegei elfordulnak Krisztustól, elvetik maguktól Krisztus hitét és kinyilatkoztatását. Mert nincs semmiféle iskola, rendszer, bölcseleti irány, társadalmi egyesülés, amely a munkások érdekeit annyira szívén viselné, mint Krisztus és az ő tanítása.

I.

1. Először is maga Krisztus munkáscsaládból akart születni. Mi katholikusok hisszük élő hittel, hogy Krisztus az igaz Istennek a fia, tehát mindenható. Következésképen ha már emberi alakban közénk akart jönni, választhatott volna magának királyi palotát, ahol arany, ezüst, fény és ragyogás vette volna őt körül. De sem ezt nem választotta, sem kolduscsaládból nem akart születni, hanem kiválasztott magának egy becsületes, munkás-

családot, amelynek a feje ácsmester volt, — ebből a családból született a világ Megváltója. Már ez is mutatja, hogy a munkásokat családjabelinek, véreinek, rokonainak tekinti.

Harminchárom évig élt e földön, ebből 30 évet a munkáscsaládban, a műhelyben töltött s amikor már a kezébe tudta venni a vésőt, a kalapácsot, a gyalút, dolgozott mint egy munkás a világ Megváltója. Az, akinek, ha akarta, angyalok jöttek le szolgálni az égből; akihez a csillagok vezették távol keletről a bölcseket; akinek mindenható szavára a holtak föléledtek, a háborgó tenger megnyugodott, — akinek tehát csak egy szavába kerültvolna, aranyhegyek gördültek volna a lábai elé, — az harminc évig gyalúval és kalapáccsal mint munkás kereste meg kenyerét.

Nem volt erre szüksége, hisz megmutatta, hogy ha éhezett, angyalok hoztak neki ételt; ha pénzre volt szüksége, a hal szájából szedette ki Péterrel az adófizetéshez szükséges didrachmát, de szükségünk volt nekünk, az emberiségnek erre a példára, amely a kézimunkát megszenteli és felmagasztalja előttünk.

S amint a kereszténység alapítója munkáscsaládból származott: úgy első apostolait is a munkások közül választotta ki. Tizenkét galileai halászt bízott meg azzal, hogy menjenek szét a világba és hirdessék mindeneknek az ő evangéliumát. Ismét tehát a munkásosztályt tisztelte meg, mikor annak soraiból választotta tanításának hirdetőit, Egyházának oszlopait és alapítóit.

2. De mindez tulajdonképen csak a külső keret. A lényeg nem ebben van, hanem magában Krisztus tanításában, amely a munkát megszenteli; a munkást fölemeli és megbecsüli; a föld uraival, nagyjaival szemben megvédi.

Addig a pogányságban a kézimunkát lealacsonyító foglalkozásnak tekintették és a munkást lenézték, megvetették: Krisztus evangéliuma proklamálta a munkás egyenlőségét a munkaadóval, a szegényt a gazdaggal: mindegyiknek Isten az atyja, — ők mindnyájan egy Atyának a testvérei. Krisztus evangéliuma mondotta ki a munkásosztály két sarkigazságát: a munkás méltó bérére — és aki nem dolgozik, az ne is egyék, ha ezt a két elvet betartaná az emberi társadalom, nem volna munkáskérdés.

Sőt Krisztus evangéliuma proklamálta azt az elvet, hogy ez a mennyei Atya nem a külsőt, hanem a belsőt tekinti; nem a létrehozott eredményt, hanem a szív szándékát; nem a sikert, hanem az Isten akaratából végzett munkát s így megtörténhetik, hogy a mennyei Atya előtt többet ér, becsesebb, kedvesebb a kérgeskezű munkás, mint az elpuhult munkaadó.

Krisztus evangéliuma valóságos apotheozisa, fölmagasz-

talása a kézimunkának, megtisztelése és megbecsülése a kézimunkásnak.

És ezt látjuk mindjárt a kereszténység kezdetén. Míg a pogányoknál a munkás pária volt, akit a pogány társadalom mint szükséges rosszat tűrt, de megvetett s gondosan vigyázott rá, hogy a nagyúr tógájához egy munkás keze hozzá ne érjen, mert ez már rá nézve szégyenletes lett volna: a kereszténységben a munkások a nemesekkel mint testvérekkel együtt mennek az Úr templomába és az Úr asztalához.

3. Majd mikor kialakul a kereszténység IV. és V. századaiban a szerzetesintézmény, amely Krisztus tanítását legtökéletesebben igyekezett átvinni az életbe, az Ora et labora, «Imádkozzál és dolgozzál» jelszóval egyesíti a jámborságot a munkássággal. Nemcsak hogy minden munkás és szegényember előtt is épúgy nyitva van a kolostor, mint a bárók, grófok és lovagok előtt; hanem a kolostorban mindegyiknek akár nemesszármazású, akár nem, az imádságon kívül kézimunkával is kell foglalkoznia: mert az őskeresztény ség a kézimunkát mint az embernek egyik legméltóbb, az embert legjobban fölemelő, megnemesítő és megszentelő foglalkozást tekintette.

Szeretném, ha azok a munkásvezérek, akik a munkásokat a kereszténységtől eltávolítani igyekeznek, egy kis történeti tanulmányt végeznének s betekintenének az általuk annyira lenézett és ócsárolt középkori bencés és cisztercita kolostorokba. Azokban láthatnák a munka és a munkás megbecsülését. Mindegyik kolostor egy-egy ideális munkatelep volt, amelyen a nap imádkozás és munka között volt fölosztva: a papok, a tudósok tanultak, kódexeket írtak, a laikus fráterek az egyes műhelyekben, a könyvkötő-, a lakatos-, a kovács-, a pékműhelyben dolgoztak. De a nap bizonyos részében haranggal jelt adtak, amikor valamennyien, a tudósok is, a papok is köténytt vettek magukra — ezt nevezték skapulárénak — s az egész ház népe közös kézimunkát végzett. Szántottak, vetettek, kaszáltak, arattak, csépeltek, rostáltak — verejtékben dolgoztak a bárók- és grófokból lett szerzetesek csak úgy, mint a köznép gyermekei. Igazi ideális munkatelep, ahol nem annyira a megélhetésért dolgoznak, mint inkább az élet megszenteléséért, nem a bérért, hanem az érdemért, ahol a munkát nem szükséges rossznak, hanem az áldás és kegyelmek forrásának tekintik, ahol mindnyájan dolgoznak, mert a munkát mindenki kötelességnek ismeri, ahol mindnyájan kézimunkát is végeznek, hogy ezzel is bizonyítsák, hogy a kézimunka nem alacsonyítja le az embert, méltó a legmagasabb származású, a legműveltebb emberhez is, méltó a tudósokhoz, az Úr felszentelt papjaihoz.

És ebben a felfogásban a kolostorok lakói Krisztus példáját

követték, aki maga is kézimunkás volt 30 évig; Pál apostolt követték, aki, bár Krisztus igéjének volt hirdetője, kezemunkájával kereste meg kenyerét.

4. De nemcsak a kolostorok, maga az Egyház is mindig megbecsülte a munkásosztályt, melynek a birtokosokkal való egyenlőségét mindig hirdette s gyakorlatban először azzal bizonyította és bizonyítja ma is, hogy az egyházi állások és méltóságok betöltésénél a munkás gyermeke csakúgy számba jöhet, mint az arisztokraták sarja. Nincs és nem is volt a világon soha olyan demokratikus intézmény, mint a katholikus Egyház, amelyben munkások gyermekei püspökök, hercegérsekek, hercegprímások, királyi hercegekkel egyenlő kardinálisok, sőt királyok és császárok fölött álló pápák lehettek és lehetnek. De nem kell visszamennünk a multba, találhatunk erre napjainkban is példát. A mult hetekben húnyt el a boroszlói hercegpüspök és kardinális, akit a német császár is barátságával tüntetett ki, — ez takácsnak a fia volt; hazánknak két hercegprímása egymásután, az is, aki lemondott, az is, aki ma áll a magyar katholikus Egyház élén, kézművescsaládból származik; a csanádi püspök apja kocsigyártó volt. De nézzünk Rómába. Az Egyház feje, X. Pius is szegény munkáscsaládból származott s királyok és fejedelmek hódoltak tisztelettel előtte.

De bizonyította a gyakorlatban azáltal is, hogy ahol a munkást elnyomták, ott mindig a munkások pártjára állt; az Egyház küzdött mindig a legerélyesebben a rabszolgaság megszüntetéséért, de a jobbágyság felszabadításáért is. Bebizonyította a gyakorlatban azzal is, hogy ahol megvetette lábát, mindenütt először is munkára tanította meg a népeket. Természetesen az Egyház szervezeténél fogva nem avatkozhatik be a közgazdasági viszonyok alakulásaiba, de igenis mindennemű közgazdasági alakulás között is hangsúlyozza mindenkiben az emberi méltóságot, követeli mindenki iránt az igazságot és legfőbb parancs gyanánt hirdeti a személyválogatást nem tűrő felebaráti szeretetet; ezen elveivel minden korban a munkások legjobb barátjának, érdekeik legfőbb védőjének mutatta magát.

Ez az egy-két kiszakított vonás, melyekhez még sokat lehetne hozzáadni, igazolhatja fentebbi állításomat, mely szerint érthetetlennek tartom, hogy a munkásosztály elhidegült az Egyház iránt, hogy a munkások nagy rétegeiben egyenesen vallásellenes irányzat van meggyökerezve. A legőszintébb, a legjobb barátjuktól fordulnak el, elfordulva az Egyháztól, legerősebb, legbátrabb, legönzetlenebb védőjüket hagyják cserbe...

De amiket elmondottam, ezek nem Önökre vonatkoznak; hisz Önök már azzal is megmutatták jóakaratukat, hogy egy olyan társulat munkakörében foglalatoskodnak, amely elsősorban az

Egyház, a vallás érdekeit is szolgálja. De el akartam mindezt Önök előtt is mondani, hogy lássák, mily felületes, mily igazságtalan az a munkáskörökben oly sokszor hangoztatott szólam, hogy az Egyház is, a vallás is elsősorban az urak, a gazdagok, a munkaadók érdekeit szolgálja. Nem, Krisztus vallása mindegyiknek a vallása: gazdagé és szegényé, munkásé és munkaadóé; ez a vallás védi a munkás jogát, de a munkaadó igazát is; elítéli a gazdagok igazságtalanságát, de a munkások önkénykedését is: mindkettőt igazságra, méltányosságra, egymás megbecsülésére és szeretetére tanítja. Ez a vallás egyképen világító fáklyája a munkásnak és birtokosnak, a szegénynek és gazdagnak. Mindazonáltal az bizonyos, hogy Krisztus kinyilatkoztatása s ennek alapján az Egyház is jobban kiemeli, jobban dícséri a munkást, mint a gazdagot; sőt egyenest magasztalja a munkást, míg a gazdagnak fülébe dörgi: nehéz a gazdagoknak bejutni a mennyeknek országába. Miért? Mert ismeri, megbecsüli a munka valódi értékét. Ez az, amit én is ma Önöknek szeretnék megmagyarázni; t. i.

II.

a katholikus Egyház felfogását a munkáról s ezzel egyszersmind a munka jelentőségét az emberi életre nézve.

Sokan fel szokták hozni az Egyház tanítása ellen a következő ellenvetést: a katholikus Egyház nem becsüli a munkát, mert azt a bűn büntetésének tekinti. Ugyanis a Szentírás szerint, mikor az első emberpár vétkezett, Isten azzal büntette Ádámot: orcád verítékével eszed a kenyeredet... Tehát, mondják, a verejtékes munka büntetésszámba megy, — az Egyház pedig úgy tekinti a munkásokat, mint a bűneikért vezeklő bűnösöket...

Hát ez az ellenvetés ebben a formában teljesen hamis s csak arra mutat, hogy azok, akik ezt kitalálták, csak felületesen ismerik a Szentírást és az Egyház tanítását. Van valami igazság ebben az ellenvetésben, de nincs benne az egész igazság.

A munka nem a bűn büntetése elsősorban, a munka az emberi természet követelménye, úgyhogy bátran mondhatjuk, aki nem dolgozik, emberi természete ellen vét. És hogy csakugyan az emberi természet követelménye, kiviláglik a Szentírásból, amely leírja, hogy amikor Isten az embert megteremtette, elhelyezte őt a paradicsomban, a gyönyörűség kertjében, a boldogság honában. De ne gondolják azt, hogy az embernek a paradicsomban nem kellett volna dolgoznia, — egyenest azt mondja a Szentírás: «Vivé az Úr Isten az embert és helyezé a gyönyörűség paradicsomába, hogy mívelje és őrizze azt».[1] Tehát a paradicsom megmívelése volt

[1] I. Mózes I. fej.

az ő munkája. Volt a paradicsomban is munka : a munka az ember természetében rejlik.

Csakhogy az a munka nem volt nehéz, nem volt verejtékes. A bűn nem tette a munkát nehézzé, verejtékessé ; a munka nehézsége a bűn büntetése. Igaz, hogy a bűn átka nehezedik a munkára és a munkásra az egész ókoron át — Krisztusig. Tény az, hogy a munkát és a munkást lenézik, megvetik ; hogy a munkára csak korbáccsal kényszerítik a rabszolgákat, akiket nem tartanak a barmoknál különbeknek.

De Krisztus megváltotta a munkát is, meg a munkást is. Nem vette el a munka verejtékét ; amint nem törölte el a halál keserűségét sem, de igenis elvette a munkáról a megszégyenítő bélyeget. Saját szent kezeivel dolgozott harminc éven keresztül mint a világ Megváltója s Krisztus munkája megszentelte, fölmagasztalta a verejtékes munkát. Az a munka, amely az ember természetéből fakad, amely a bűnbeesés folytán verejtékessé lett, Krisztus által az érdemszerzés, a mennyei jutalom forrásává tétetett. Mert Krisztus Urunk evangéliumában ünnepélyes ígéretet tesz, hogy minden munkáért, melyet az ő nevében, az ő dicsőségére, az ő akaratát teljesítve, az ő kegyelmeiben végezünk, ő maga fog bennünket megjutalmazni örökkétartó, soha el nem múló boldogsággal.

Íme ezekben rámutattam a munka hármas jelentőségére. Ó bár minden ember, a jólétben levők épúgy, mint akik rászorulnak a munkára, megszívlelnék a munka e hármas jelentőségét.

1. Először is a munka az emberi természet követelménye, oly kötelesség, amely természetünkbe van oltva. Az ember munkára, tevékenységre van teremtve ; miként láttuk, még a paradicsomi embernek is dolgoznia kellett volna. Az ember egész szervezete föltételezi a munkát, amely a szervezetet is kifejleszti, megerősíti, a káros befolyásokkal szemben ellenállóvá teszi ; a munka ád rugalmasságot az idegeknek, a munka szabályozza a vérkeringést, a munka hozza egyensúlyba a testi szervezetet s ezzel kapcsolatban a munka ád a testnek és léleknek egyaránt erőt, könnyűséget, jó érzést, egészséget.

Míg viszont a restség, henyélés természetellenes vétség s meg is bosszulja magát ; mert elpuhulttá, tespedtté, fonnyadttá teszi a testet, megsűríti a vért, lassítja annak keringését ; megbontja a testi szervezet egyensúlyát, de elveszi a lélek rugalmasságát is s a lélek elvesztve ellenállóképességét, képes lesz minden bűnre, minden gonoszságra. Ezért mondja már a régiek közmondása : otium est mater omnium vitiorum, — a restség minden bűnnek a szülőanyja !

És lássák, már ebből is megérthetik egyrészt, hogy az Úr

Jézus miért mondotta, nehéz a gazdagoknak bejutni a mennyek országába, — mert a gazdagság, a jólét az embert könnyen kísértésbe hozza, hogy a munkát kerülje és henyéléssel, semmittevéssel, szórakozással töltse életét.

A gazdagság könnyen megkísérti az embert, hogy a szórakozást, amit a Gondviselés a pihenés óráira szánt a munkásnak, a munka helyébe tegye; s ezzel vétsen a természet rendje és a természetadta kötelességek ellen. Másrészt hálát adhatunk az Istennek, hogy bennünket életviszonyaink munkára és munkás életre kényszerítettek. Ez maga elvon bennünket számos bűnalkalomtól és bűnrecsábító kísértéstől; másrészt munkálkodva, munkás életet folytatva, emberi természetünk legelső kötelességét teljesítjük s testi és lelki egészségünket s így jólétünket tőlünk telhetőleg biztosítjuk.

2. Azonban ne maradjunk a munka ezen felfogásánál csupán. Tekintsük a munkát az isteni kinyilatkoztatás világánál is. És pedig itt először azt látjuk, hogy Isten a vétkes embert a munka verejtékével büntette. Dolgozni kellett az embernek, ezt kívánta a természete és ez a munka könnyű, kedves, édes lett volna az embernek; de mert vétkezett, a munka nehézzé lett, meggörnyeszti, verejtéket ver ki homlokán. «Verejtékkel eszed kenyeredet.»

Hát vegyük mi is így a munkát, végezzük így is a mi munkánkat. Ki az «közöttünk, aki nem vétkezett?» Aki ezt meri állítani, mondja szent János, hogy nem vétkezett, az hazug és abban nincsen igazság.[1] Ha a lelkünk mélyére tekintünk, el kell ismernünk mindnyájunknak, hogy vétkeztünk sokat és sokszor. Ime meg van adva az eszköz, maga Isten adta a kezünkbe, hogy büneinkért vezekeljünk: a munka verejtékével.

A munka kezdete, első órái könnyűek; aki szeret dolgozni, az a munkában is örömet, élvezetet talál és ez egész természetes is, hisz, amint mondtam, a munka az emberi természet követelménye. De viszont a munka vége már nehéz és fárasztó; főleg pedig vannak egyáltalában terhes, nehéz munkák, rossz levegőben, gépzakatolás között; munkák, melyek undorral töltik el az érzékeket, ilyenkor gondoljunk arra, hogy a munkának ezen nehézsége a bűnnek büntetése. Vegyük így s viseljük el gondolattal munkánk nehézségét és ez vezeklés lesz bűneinkért; vezeklés, mely az égbe kiált, nem bosszúért, hanem bocsánatért és irgalomért számunkra és ezt a kiáltást bizonyosan meghallja és meghallgatja a végtelen irgalmas Isten.

Nem tudom, itt nem is keresem, mi igaza van Marxnak az ő híres elméletében, abban, hogy a munkások a munka utolsó

[1] I. Ján. 1, 8.

negyedórájának jutalmát, bérét nem kapják meg, hogy ez a munkaadóké s így a munkások verejtékéből a munkaadók híznak és gazdagodnak. De azt tudom és állítom, hogy ha a munka utolsó negyedórájában, mikor már izzadunk, verejtékezünk és fáradtak vagyunk, ezt a verejtéket, izzadságot és fáradtságot úgy tekintjük, mint büntetést bűneinkért s a munkának nehézségét úgy viseljük, mint aki vezekelni akar bűneiért: — ez a negyedóra nem fog kárba veszni, ennek a negyedórának a jutalmát, a bérét meg fogjuk kapni, ha nem is a munkaadótól, meg fogjuk kapni attól, aki a munkások és a munkaadók fölött áll, aki a szíveket és a veséket vizsgálja, aki minden munkát az ember szándéka szerint, mellyel azt végzi, mérlegeli, becsüli és jutalmazza.

De, miként föntebb említettem, ezzel még nincs kimerítve a munka valódi értéke, sőt teljesen hamis volna felfogásunk a munkáról, ha abban a bűnök büntetését látnánk csupán s azt egyedül vezeklés gyanánt akarnánk végezni.

3. A munkát, mely természetünk követelménye, mely később a bűnbeesés folytán a bűn büntetése lett, Krisztus, a világ Megváltója, az érdemszerzés forrásává tette, az erényesség magaslatára emelte; a földi munkát mintegy bevonta az örökkévalóság zománcával, mert ígéretet tett arra nézve, hogy jó szándékkal végzett munkánkért örök jutalmat fog nekünk adni.

Nem annyira büntetés és vezeklés a keresztény emberre nézve a munka, mint inkább lépcsőzet a lélek megszenteléséhez, a megdicsőüléshez, az örök boldogsághoz. És itt látjuk igazán, hogy Krisztus Urunk mily nagyra becsüli a munkát, minden munkát, a legalacsonyabb munkát is, mert ígéretet tett arra, ünnepélyes ígéretet, hogy mindezt egyformán örök boldogsággal fogja jutalmazni, ha egyformán tiszta, jó szándékkal végezzük.

Nem a munka minőségét, sem külső sikerét, hanem a munkás szívét, jó akaratát és szándékát tekinti és azt jutalmazza. Nincs olyan szociális elmélet, amely a munkát és a munkást így megbecsülné, mint Krisztus tanítása. Eszerint nem az számít Neki előtte, hogy valaki csak tűt forgat, a másik csak íveket hajtogat, a harmadik gépeket igazgat, egy másik egy egész ipartelepet vezet, egy harmadik egy egész ország kormányzatának bonyolult gépezetét vezeti: mindez egyenlően örök jutalmat nyer tőle, ha egyenlő jószándékkal végezte munkáját. De megtörténhetik az is, hogy aki a legalacsonyabb munkát végezte, annak a jutalma lesz a legnagyobb, ha annak szándéka volt a legtisztább.

Mutassanak nekem olyan intézményt, iskolát, filozófiát, szervezetet, amely így becsüli a munkást és így magasztalja fel a munkát!

Befejezésül még egy gondolatot fűzök fejtegetéseimhez. Emlí-

tettem, hogy az ősi kolostorok jelszava volt: imádkozzál és dolgozzál!

Ez a jelszó azonban nemcsak a kolostorok lakóinak való; kell, szükséges, hogy ez jelszava legyen minden kereszténynek: Imádkozzál és dolgozzál! — Emberi kötelesség a munka, keresztény kötelesség az imádság, — amelyik keresztény elhanyagolja az egyiket vagy a másikat, fél ember avagy félszeg ember, nem egész, nem tökéletes ember és így nem is lehet megelégedett, boldog ember.

Az imádságnak kell a munkához járulnia, hogy lelket adjon a munkának; az imádságban van az a jószándék, amelyről előbb beszéltem, ennek kell a munkához járulnia, hogy azt megszentelje, fölemelje; az imádság eszközli azt, hogy az ember nem érzi annyira a munkában a bűntetést, mint inkább érzi a benne rejlő, fölemelő, megszentelő, örök érdemeket szerző erőt. Imádság nélkül a munkának csak a terhét érezzük, vagy legföllebb még azt, hogy a munka testi szervezetünket erősíti és acélozza, — de a munkának a lelket fölemelő hatásait csak akkor tapasztaljuk igazán, ha munkánkat imádsággal kapcsoljuk össze.

Tehát imádkozzál és dolgozzál! ezt mondom én is mint testvérük, jó barátjuk Önöknek. Ne ijedjenek azonban meg; nem értek én itt hosszas litániákat és könyörgéseket, zsoltárokat és olvasókat. Ezek a papoknak valók és oly embereknek, akik reggeltől estig nincsenek testi munkához kötve. A munkás imádságának nem kell hosszúnak lennie, — illetve a munkás egy-egy rövid fohásszal, a jó szándék fölindításával egész napi munkáját imádsággá teheti, az imádság érdemével vonhatja be. Ha az a gépmester, az a szedőgépet kezelő munkás, az az íveket hajtogató lány, az írógépet kopogtató vagy tollat forgató hivatalnok a Jézus nevével kezdi munkáját, Istennek ajánlja azt föl; s ha munkaközben néha-néha fölemeli a lelkét Istenhez — ez az egy-két fohász az egész napi munkát imádsággá teszi s ez lesz olyan jó imádság, mint az apácák vagy a papok imádsága a templomban.

És ez olyan könnyű dolog, ehhez nem kell sem imádságoskönyv, sem olvasó, még idő sem kell, mert miközben a kéz forgatja a gépet vagy a szerszámot, a szív sóhaja, fohásza, jó szándéka fölszállhat az égbe. És amelyik munkás így kezd nap-nap után a munkához, így szenteli meg azt imádsággal, annak a munkájában lesz egy olyan érték, amelyért nem a munkaadó, hanem a mindenható Isten adja meg a bért és a jutalmat, már ezen a földön a szív békéjét, a lélek nyugalmát, a földi élet után pedig az örök boldogság koronáját. Adja Isten, hogy Önök mindnyájan magukon tapasztalhassák szavaim igazságát. Úgy legyen!

Második előadás. — Az utolsó dolgokról.

Van az emberi életnek egy kérdése, egy talánya, mellyel minden ember kénytelen foglalkozni s amely kérdésnek helyes vagy nem helyes megoldásától függ tulajdonképen az egész életnek irányzata.

Ez a kérdés pedig az, hogy mi történik velünk a halál után, más szavakkal a kérdés az, vajjon a halállal megsemmisül-e teljesen az ember énje, egyénisége, avagy a halál után tovább él-e a lélek s ha igen, milyen lesz a lélek sorsa ott a halálontúli országban, a túlvilágban.

Ez a kérdés rendkívül fontos, mert ez határozza meg tulajdonképen az ember erkölcsi és vallási életét; ez szabályozza, alakítja az ember fogalmát a csínyről, a bűnről, a kötelességről, a jócselekedetről.

Ha a halállal megszűnik az ember egyénisége, akkor nincs szükség vallásra, sőt akkor a vallás összes tanai nemcsak fölöslegesek, hanem értéktelenek is. De más lesz akkor a felfogásunk a földi életről is, az erényről, a bűnről és a kötelességről is. Mert ha a halállal vége mindennek, akkor itt a földön kell magunknak paradicsomot vagy mennyországot teremtenünk s ez a kötelességünk s legfőbb erény a legnagyobb önzés, mellyel az ember mindent csak saját földi boldogulására irányít. Bűn e felfogás szerint csak annyiban lehetséges, amennyiben az ember saját földi boldogulása ellen vétkezik, vagy amennyiben a földi igazságszolgáltatással jön összeütközésbe, egyéb következménye a bűnnek e felfogás mellett nincs és nem is lehet.

I.

E kérdés oly régi, mint maga az emberiség, hisz az első ember is már tapasztalta, hogy meg kellett halnia. Az őskori népek mind foglalkoztak e kérdéssel. Nemcsak érdekes, hanem valóban megható, ha az ember nagyvárosok múzeumaiban, pl. a londoni British Museumban, Párizsban a Louvreban, Nürnbergben a Germanisches Museumban végignézi a múmiákat, az asszírok, a babyloniak ékiratait, az egyptomi halotti könyveket, vagy Berlinben Museum für Ethnographie und Völkerkunde termeiben a jelenleg is élő vad népek halotti maszkjait, koporsóit s azokat a szertartásokat tanulmányozza, mellyel halottaikat eltemetik vagy elégetik.

Itt mindenütt, Grönlandtól kezdve le az afrikai kafferokig és Óceánia szigetein lakó emberevő törzsekig, épúgy felénk tárul ezen népek túlvilági hite, mint a 6—8 ezer éves múmiák és

sarcophagok ékiratos rajzairól. Mindezek a népek hiszik, hogy a halál után a lélek tovább él és egy előttünk ismeretlen országba megy, hogy egy előttünk ismeretlen életet folytasson.

Maga ez az őskori művelt népek s újkori vad népek egybehangzó tanuságtétele megcáfolja azt a hitetlenek által hangoztatni szokott mondást, hogy a túlvilág gondolata a papok találmánya. Ezt nem kellett a papoknak feltalálnia, — ez volt az őskori népek lelke mélyén, ott van ma is a még teljesen vad népek meggyőződésében is, azoknál is, akik papokat nem ismernek. Ez nem papok találmánya, hanem az emberi természet sejtelme jövendő sorsáról. Amíg az emberi természet teljesen megrontva, félrevezetve nincs, amíg tehát, mondjuk ősi vad erejében él, addig benne van a túlvilág sejtelme, a halhatatlanság hite.

De minden időben foglalkoztatta és foglalkoztatja ma is e kérdés az emberiség legnagyobb elméit, a bölcselőket, a tudósokat is. És sajátos dolog, hogy még a hitetlen tudósok egy nagy része sem tud belenyugodni abba, hogy az ember a halállal megsemmisüljön. S ép ezért különféle elméleteket gondolnak ki, amelyek megfelelők legyenek hitetlenségüknek is, de ezen a lelkük mélyén szunnyadó meggyőződésüknek is. Egyesek kitalálták a lélekvándorlás elméletét, mely szerint a lélek elhagyja a megholt testet, egy másik testbe költözik, hogy tovább folytassa életét; mások kitalálták a pantheizmust, amely szerint a halál után a lélek beolvad a nagy mindenségbe, amely tulajdonképeni istenség. Mások ismét kalandosnál-kalandosabb nézeteket vallanak a túlvilágon élő lelkekről, akikkel magnetizmus és spiritizmus útján keresik az érintkezést.

A tudósok között csak egy irányzat képviselői merik azt állítani, hogy a halállal minden megsemmisül, — ezek az anyagelvűségnek, a materializmusnak a szószólói.

Sajnos, napjainkban a materializmus bölcseletét széles néprétegekbe is beplántálják újságok, népszerű tudományos iratok, leginkább pedig egyes demagóg izgatók és népszónokok, akiknek érdekükben áll, hogy a nagy néptömegekből kiirtsák a szív mélyébe gyökeredző vallásos hitet és erkölcsfelfogást, amit semmi más úton nem lehet eredményesebben megtenni, mint a materializmus tanításával, mely szerint az ember tulajdonképen csak állat, amely beszélni és gondolkozni is tud, de csak állat s miként az állat, úgy ő is, ha meghal, elrothad, elpusztul, teljesen megsemmisül.

És engedjék meg, hogy itt ismét rámutassak arra a sajátos, előttem lélektanilag teljesen érthetetlen körülményre, hogy a materializmusnak ezt a tanítását elsősorban nagy mohósággal a munkásosztály rétegei fogadták be.

Mondom, ez ismét érthetetlen előttem. Azt könnyebben meg-

értem, ha a gazdagok, a sors kegyencei és kiválasztottjai; ha azok, akik duskálkodnak földi javakban és dőzsölnek gyönyörökben és élvezetekben, ha ezek elfogadják a materializmus tanait, hogy így elfeledjék a túlvilágot. Mert ezeknek rémes gondolat lehet a túlvilág gondolata s ott a túlvilágon a szembekerülés az Istennel, akit földi életükben nemcsak nem tiszteltek, hanem akinek a törvényeit lábbal tiporták.

De az érthetetlen előttem, hogy szegény emberek, munkásemberek oly könnyen felülnek ezeknek az emberi természet szavával ellentétes tanoknak s elvethetik maguktól azt a gondolatot, amely földi életük megpróbáltatásai és nehézségei közepette a legtöbb vigaszt, erőt és reményt tudja nyujtani. Értem a túlvilág hitét és eszméjét s ami ezzel kapcsolatos, a végleges igazságszolgáltatás és Isten jutalmának reményét.

Eddig a nehéz sorsban élőt, a szegényt, a kenyerét verejtékkel keresőt, az elnyomottat, az igazságtalanul üldözöttet, mindazokat, akikkel méltánytalanság, igazságtalanság történt akár a természet, akár az emberek, akár a sors részéről: egy gondolat megvigasztalta és megerősítette, hogy t. i. a halál után minden másképp lesz, ott kiderül az Isten szeme előtt a sok igazságtalanság és a mindenható, igazságos, szíveket-veséket vizsgáló Isten meg fog bennünket minden munkánkért, fáradozásunkért, verejtékünkért jutalmazni s minél többet szenvedtünk, tűrtünk, nélkülöztünk földi életünkben, annál nagyobb lesz az örök életben jutalmunk, örömünk, boldogságunk. Ettől a vigasztaló, fölemelő, megerősítő gondolattól fosztja meg a materializmus a munkásokat. Minő keserűség, sötétség lakozhatik egy olyan nehéz munkára kényszerített embernek szívében az élet iránt, akinek a lelkéből kiveszett a túlvilági élet hite és reménye? Valóban, az ilyen embert kell a legszerencsétlenebbnek, a legboldogtalanabbnak tartanunk, amely boldogtalanságot nem nagyon enyhítik azok a nagyhangú szólamok, melyekkel a munkástársadalom jövőjét szokták rózsás színekkel kifesteni. Nem sok vigasz lehet abban, hogy esetleg száz év mulva beteljesül a munkástársadalom álma és összedől a jelen társadalom, hogy helyet adjon egy olyan társadalomnak, amelyben a munkások lesznek egyszersmind a munkaadók — mondom, ebben nem sok vigasz rejlik a jelenkor munkásai számára, akiknek egész életükben mégis csak húzni kell az igát, hogy aztán egyszer összerogyva megsemmisüljenek.

De meg vagyok arról győződve, hogy Önök, ha megérintette is esetleg lelküket az anyagelvi világnézet, mely ma a munkásköröket általában átjárja, mégis hívek maradtak az emberi természet sejtéséhez és hívek maradtak a kereszténységhez, amely az emberi természet ezen sejtését igaznak nyilatkoztatta ki s a lélek-

nek a halálutáni életéről olyan fölséges tanítást nyujt, amely felülmúl minden emberi filozófiát és elméletet.

Mai előadásomban tehát azt fogom rövid vonásokban az Önök lelke elé állítani, amit Krisztus, az emberiség Megváltója tanít a halálról és a túlvilágról.

II.

Az Üdvözítő az evangéliumokban nagyon gyakran beszél a halálról s elsősorban különböző hasonlatokkal világítja meg a halálnak sajátosságát, hogy az váratlanul tör legtöbbször az emberre, miként a tolvaj éjjel és váratlanul lepi meg az embert, úgy a halál is.

És valóban, a halálnak nincs törvénye, magával ragad az fiatalt, erőset, egészségest, boldogot, szerencsést épúgy, mint öreget és beteget; az egyikre egy pillanat alatt sujt le, mint a villám, a másikat lassan emészti meg, mint a lappangó tűz. Ezekhez járul a sok balesetből származó halál, amelyek a modern technika és kultúra fejlődésével megsokasodtak. Gépek, motorok, vasutak, autók, a robbanószerek, a kémia eszközei a halál kaszáivá is lettek.

Senki nem lehet arról bizonyos reggel, hogy estére még az ágyába fekhetik-e le, avagy már hidegágyra lesz kiterítve s aki este ágyba feküdt, nem tudhatja, hogy nem ébred-e föl az örökkévalóságban.

Az életnek és a halálnak ez az óriási bizonytalansága arra késztette az Üdvözítőt, hogy ismételten intse az embereket: legyetek készen a halálra, mert nem tudjátok sem a napot, sem az órát, melyen az Úr eljövend.

Legyetek készen a halálra! Ugyan miért legyünk erre készen? Ha e kérdésre tudunk feleletet adni, ez egyszersmind rá fog arra is mutatni, hogyan kell készülni és készen lenni a halálra.

Miért legyünk tehát készen a halálra? Azért, mert, miként Krisztus mondja, a halálkor az Úr jön el értünk; más szavakkal a halál pillanatában az ember lelke, amely eddig éltette a testet, elszakad attól s azért hanyatlik össze, hidegül meg, kezd rothadni a test, — de a testtől elszakadt lélek most a mindenható, mindenttudó Isten elé kerül, hogy leszámoljon földi életéről, illetve, hogy elvegye földi életének jutalmát vagy büntetését. Legyetek készen a halálra, ez a figyelmeztetés tehát annyit jelent, hogy ez a földi élet előkészület egy másik életre a síron túl; úgy éljetek tehát, hogy bármikor törjön rátok a halál, nyugodtan és félelem nélkül, sőt bizalommal és reménnyel állhassatok meg az örök Bíró előtt. Mert az isteni Bíró végtelenül igazságos, akit sem megtéveszteni, sem megvesztegetni, sem befolyásolni nem lehet. Őelőtte nem

számít az, hogy valaki gazdag volt, hatalmas volt a földön; hogy nagy tiszteletnek, népszerűségnek örvendett, hogy nagy sikereket ért el; hogy szobrokat állítottak emlékére, hogy dicsbeszédekben magasztalták holta után: az örök Bíró arra néz, hogy milyen volt a lelke, szíve, milyen a szándéka, hogyan használta fel idejét, vagyonát, tudományát, tekintélyét, hogyan teljesítette kötelességét — és ha az örök Bíró őt bűnösnek találja, nem menti őt meg semmi az Isten büntetésétől. Viszont aki egész földi életében szerény viszonyok közt élt ugyan, csak egy kis padlásszobában és semmi feltűnő dolgot nem művelt, de tiszta szívvel, buzgón teljesítette kötelességeit, az igaz Bíró kezéből elnyeri azt a jutalmat, amely felülmúl minden földi dicsőséget és boldogságot.

Krisztus Urunk ugyanis az evangéliumokban ismételten rámutat arra, hogy Isten halálunk után számon kéri összes földi cselekedeteinket és amint megjutalmaz a szomjazónak nyujtott pohár vízért is, úgy megbüntet egy-egy haszontalan szóért is.

A kereszténységnek ezen tanítása az emberi életet és annak minden viszonyát egy új látószögbe, perspektívába helyezi, amelyben a földi élet cselekedetei, munkái, szenvedései, bűnei, erényei óriási méretekben, az örökkévalóság méreteiben tűnnek elénk. Ez a perspektíva azt mutatja, hogy a földi élet szervesen kapcsolódik a földöntúli élettel, sőt annak kialakulására a legnagyobb befolyással van, annak boldogságát vagy boldogtalanságát készíti elő.

Ezért inti tanítványait Krisztus: legyetek készen a halálra, mert a halállal eljő az Úr a lelketekért, hogy azt megjutalmazza vagy pedig megbüntesse.

III.

De nézzük most közelebbről az evangéliumok alapján, hogyan lehet az ember készen a halálra, illetve mondjuk inkább: a halál után következő életre.

1. Először azáltal, ha a szív tisztaságát megőrzi. «Boldogok a tiszta szívűek, mert ők meglátják az Istent.»[1] Legyetek készek a halálra, annyit jelent: tartsátok tisztán a szíveteket. Mitől tisztán? A bűntől. Mert a bűn az, ami beszennyezi a szívet; a bűn az, amit az Isten a másvilágon büntet. E földön csak nagyon kevés bűnös veszi el büntetését; a legtöbb és a legnagyobb bűnösök el tudják kerülni, ki tudják játszani a földi igazságszolgáltatást; sőt vannak bűnök, égbekiáltó bűnök — például mások megbotránkoztatása, bűnrecsábítása, valamint gondolatban, vágyakkal elkövetett bűnök — melyeket a földi igazságszolgáltatás meg

[1] Máté 5, 8.

sem torolhat. De, miként Krisztus mondja, ott a másvilágon még a haszontalan szó is büntetésre talál, hát még a bűnös gondolat, kívánság, elhatározás, a vétkes cselekedet, akármily titokban követtük is el, akármily fortéllyal és ravaszsággal tudtuk bűnünket és annak következményeit az emberek előtt eltitkolni : a szíveket és veséket vizsgáló Isten szemei előtt, miként az Irás mondja, omnia sunt nuda et aperta,[1] minden a maga mezítelenségében tárva van és nyilvánvaló.

Legyetek készen a halálra, azaz kerüljétek a bűnt, mert a halált ez teszi a lélekre nézve félelmetessé és rettenetessé. Miként az Irás is mondja : «Rettenetes az élő Isten kezébe esni»,[2] — rettenetes lehet egy bűnökben, gonoszságban eltöltött élet után a léleknek Isten ítélőszéke elé kerülni.

2. A második, ami a halál félelmét csökkenti s a halál természetes keserűségét természetfölötti reménnyel és vigasszal édesítheti, állásunk kötelességeinek jó szándékkal való pontos és lelkiismeretes teljesítése. Az Isten nem kíván nagy dolgokat az emberektől ; de azt megkívánja, hogy abban a körben, melybe őket a Gondviselés helyezte, teljesítsék pontosan és jó szándékkal állásuk kötelességeit — és ezért ígér a másvilágon jutalmat, dicsőséget és boldogságot, amely jutalom, dicsőség és boldogság nem a végzett munka külső sikerétől, hanem a kötelességteljesítés mértékétől és a jó szándék tisztaságától van függővé téve. Úgyhogy megtörténhetik, hogy egy varróleány, aki egész életében csak a tűt forgatta, nagyobb jutalmat nyer Istentől, mint az az előkelő dáma, aki 15—20 jótékonysági egyletet alapított és vezetett, de anyai és háziasszonyi kötelességeit elhanyagolta. Megtörténhetik, hogy egy gépész, aki egész életét a gépészek kék zubbonyában az olajtól csepegő gépek között töltötte, nagyobb jutalmat nyer, mint egy-egy országok sorsát intéző miniszter vagy hadvezér.

Legyetek készen a halálra, — ez tehát annyit jelent, teljesítsétek nap-nap után pontosan, lelkiismeretesen és jó szándékkal állástok összes kötelességeit. A családapa és családanya, a gyermek, a munkás, a hivatalnok, az előljáró, a főnök mindegyik a saját szakában és körében tegye meg jól és jó szándékkal — erről a jó szándékról tegnap beszéltem — kötelességeit s ez a tudat, hogy mindig igyekszem pontosan teljesíteni állásom kötelességeit : megnyugtathatja a lelket még a halál félelmével szemben is.

3. A harmadik, ami a túlvilágon jutalomra számíthat, a türelem és az Isten akaratában való megnyugvás, mellyel elviselhetjük azt a keresztet, melyet az isteni Gondviselés vagy annak eszközei : a természet és az emberek, néha a rossz, a gonosz embe-

[1] Zsid. 4, 13. [2] Zsid. 10, 31.

rek vállainkra raknak. «Legyen meg a te akaratod, miképen a mennyekben, azonképen a földön is.» — Merem mondani, hogy az isteni Gondviselés majd minden embernek ad egy-egy keresztet; akinek nincs keresztje, annak félek a jövőjétől, az örökkévalóságától; félek, hogy azt az Isten már bünteti a bűneiért s ezért nem rak rá keresztet! Ne gondolják, hogy félrebeszélek: nem zavarodtak meg gondolataim. Valóságban így van a dolog. Isten az ember bűnbeesett természetét ismerve, kereszteket rak rája, egyrészt hogy azokkal e földön bűneiért eleget tegyen, másrészt hogy megóvja a bűnös hajlamoktól és élettől. Majd mindenkinek jut egy-egy kereszt; mindegyik azt hiszi, övé a legterhesebb, holott mi mindnyájan csak egy-egy forgácsot kaptunk abból a keresztből, amely alatt Krisztus háromszor összeroskadt, de amelyet mégis fölvitt a Kálvária hegyére. Az egyiknek beteges természet jutott osztályrészül, a másiknak van egy nagybeteg családtagja, a harmadiknak veszekedő rokonsága, a negyediknek egy nagy szegénység, sok gond, az ötödiknek üldözés, mellőzés jutott osztályrészül, — de ki tudná elszámlálni azt a sok keresztet, amit Isten akaratából viselnünk kell, lakjunk palotában vagy padlásszobában, legyünk tudósok, előkelők vagy csak egyszerű munkások.

De ne feledjük, bármily súlyos is nekünk ez a kereszt, van ebben sok reménytadó és vigasztaló is. Ha Isten akaratában megnyugodva elviseljük: minden könnyet, minden sóhajt, a szív minden aggodalmát és szomorúságát megjegyzi magának az irgalmas Isten, hogy mindezekért egykor megvigasztaljon bennünket, azért mondotta Krisztus: «Boldogok a szomorúak, mert ők vigasztalást nyernek».[1]

Legyetek készen a halálra, — tehát viseljétek el Isten akaratában megnyugodva a rátok mért keresztet; minél nagyobb ez, minél súlyosabb és viszont minél nagyobb a türelmetek és a megnyugvástok, annál nagyobb reménnyel és bizalommal tekinthettek a halál szemébe, mert az hozza meg nektek az Isten vigaszát és jutalmát, amelyhez hasonlítani sem lehet a ti szenvedésteket és kereszteteket.

4. De van még egy, amit Krisztus az evangéliumban különösen kiemel, ami a túlvilágon Isten jutalmát vagy büntetését vonja maga után. Ez az irgalmasság gyakorlása vagy megtagadása.

Már nyilvános tanítása elején hegyi beszédében, melyben mintegy a keresztény élet programmját fejtette ki, nagy nyomatékkal mondotta az Üdvözítő: Boldogok az irgalmasok, mert ők irgalmasságot nyernek,[2] — de nyilvános élete végén, szenvedései előtt, tanítványai előtt egy fölséges beszédben[3] föltárta a világ

[1] Máté 5, 5. [2] Máté 5, 7. [3] Máté 25.

végét és Isten ítéletét. S ebben a beszédben így szól: Az utolsó ítélet alkalmával megjelenik dicsőségében Krisztus és a halottaikból feltámadott embereket két részre osztja. A jókat jobbjára helyezi és így szól hozzájuk: Jöjjetek atyám áldottai és bírjátok az országot, mely nektek készíttetett; éheztem ugyanis és ti nekem enni adtatok; szomjúhoztam és inni adtatok; mezítelen voltam és felruháztatok; beteg voltam és meglátogattatok. És ezek csodálkozva fogják tőle kérdezni: Uram, mikor láttunk téged éhezni és szomjúhozni s adtunk neked ételt és italt, — mire felelni fogja: amit legkisebb embertársatokkal tettetek, azt velem tetteték.

Viszont a gonoszokat baljára fogja állítani és így fog hozzájuk szólani: távozzatok tőlem, átkozottak, az örök tűzre, mely készíttetett az ördögnek és az ő angyalainak: éheztem ugyanis és nem adtatok nekem enni; szomjúhoztam és nem adtatok inni; beteg voltam és nem látogattatok meg; mezítelen voltam és nem ruháztatok fel. És ezek rémülve fogják tőle kérdezni: Uram, mikor láttunk téged éhezni és szomjúhozni s nem adtunk neked ételt és italt? S felelni fogja: amit legkisebb embertársaitoktól megtagadtatok, azt tőlem tagadtátok meg...

Ime, ez az evangélium egyik legfölségesebb tanítása: a jótékonyságnak, irgalmasságnak, emberszeretetnek valódi megdicsőítése. Krisztus Urunk egyenesen úgy állítja be a keresztény jótékonyságot, hogy mindent, ami jót embertársainkkal teszünk, úgy veszi és úgy jutalmazza egykoron, mintha vele tettük volna. De viszont a ridegséget, kegyetlenséget, az irgalom hiányát, melylyel szűkölködő és szenvedő embertársaink mellett könyörtelenül elmegyünk, szintén úgy veszi, mintha vele tettük volna.

Fölséges, valóban isteni tanítás és ígéret ez! Ó, bár megszívlelnék az emberek! Ez az egy tanítás elégséges a földi nyomor és szenvedés olymérvű megszüntetésére és enyhítésére, aminő csak lehetséges e földön.

Szívleljük meg legalább mi, hogy majdan az Úr Jézus színe elé kerülő lelkünknek is mondhassa: jöjjetek, atyám áldottai, a nektek készített országba; éheztem ugyanis és ennem adtatok, szomjúhoztam és inni adtatok, beteg voltam és meglátogattatok, mezítelen voltam és befödtetek.

És ne gondolják, hogy irgalmasságot és jócselekedeteket csak a gazdagok gyakorolhatnak; mindnyájan gyakorolhatjuk, sőt mindennap gyakorolhatjuk, akármilyen szűkös viszonyok között éljünk is. Az irgalmasságnak vannak nemcsak testi, hanem lelki cselekedetei is; ez nemcsak étel- és italadásból áll, hanem vigasz és jó szóból is, szívességből és a szeretet melegéből.

Aki nem adhat szűkölködő embertársának aranyat, adjon fillért; az evangéliumban az Úr az özvegyasszony filléradomá-

nyát többre becsülte a gazdag farizeusok ezüst- és aranyadományainál; aki nem adhat ebédet, adhat egy pohár vizet, letörölheti a verejtéket, megigazíthatja a beteg vánkosát, megvigasztalja szomorkodó embertársát, nyujthat neki egy meleg kézszorítást, vethet rá egy résztvevő pillantást — és minderre áll: «amit legkisebb embertársaitokkal tettetek, velem tettétek».

Sőt megtörténhetik, hogy a szegény ember csekélynek látszó jótéteménye Krisztus előtt többet ér a gazdag nagy segítségénél és alapítványainál: ha t. i. a szegénynél a szeretet pótolja az adomány csekélységét, akkor a gazdagnál a hivalkodás teszi tönkre a jótett érdemét.

Ime egy-két vonásban Önök elé állítottam az életet és halált a kereszténység, Krisztus evangéliumának fényében és megvilágításában. Eszerint a földi élet nem önálló valami, ami a halállal véget ér, hanem a földi élet előkészítője az örök életnek, mely a síron túl kezdődik.

Az nincs hatalmunkban, hogy milyen legyen a földi életünk, ezt a véletlen, a természet, születésünk, családunk, egyszóval kifürkészhetetlen isteni Gondviselés határozza meg. Az egyik gazdag, a másik szegény családból származik; az egyik nagy testi és lelki tehetségekkel, másik azoknak híjával születik; az egyiknek minden vállalkozása sikerül, a másik úgyszólván mindenben szerencsétlen; az egyik hosszúéletű, a másikat élete derekán ragadja el a halál; az egyik mindig egészséges, a másik folyton beteges és így tovább, mondom, mindez nincs a mi hatalmunkban.

Viszont azonban hatalmunkban van jövő életünket, az egész örökkévalóságot úgy biztosítani számunkra, amint akarjuk; hatalmunkban van az örök boldogságot magunknak megszerezni. Ezt a hatalmat Krisztus adta a kezünkbe. Legyetek készen a halálra! intett bennünket s ha a halál készen talál bennünket, megleljük a másvilágon azt, amit esetleg e földi életben mindig nélkülöztünk: az igazi békét és boldogságot, melynek vége nem lesz soha.

Legyetek készen a halálra azáltal, hogy tisztán megőrzitek szíveteket a bűntől; azáltal, hogy jó szándékkal és lelkiismeretesen teljesítitek állástok kötelmeit; Isten akaratában megnyugodva viselitek az élet keresztjét és igyekeztek minél több irgalmasságot gyakorolni embertársaitokkal. Ha így éltek, nem fog a halál készületlenül találni benneteket soha s annak rettenetességét enyhíteni fogja az a biztos remény, hogy a halál vége a földi élet nyomorúságának, de kezdete az ezen nyomorúsággal megszerzett és kiérdemelt örök boldogságnak.

Harmadik előadás. — A megigazulásról.

Tegnapi előadásomban az evangéliumok alapján rámutattam arra, hogyan kell az embernek életét berendeznie, hogy ez az élet méltó előkészület legyen a halálra és az azt követő örökkévalóságra. Azt mondottam, hogy első föltétel a nyugodt halálra a tiszta lelkiismeret. «Boldogok a tisztaszívüek, mert ők látják meg az Istent.»[1]

Szép, magasztos szavak ezek, de mégis rettenetesek reánk nézve. Mert ezekből azt lehetne következtetni, hogy mi nem fogjuk meglátni az Istent, mert nem vagyunk tisztaszívűek, mert a mi szívünkhöz bűnök, emberi gyarlóságok szennye tapad. És merem ezt állítani mindnyájunkról, elsősorban magamról, akinek szívét legjobban ismerem; de önökről is merem állítani, anélkül, hogy ezáltal vakmerő ítéletet követnék el. Hisz szent János apostol írja első levelében: «Aki azt meri állítani, hogy nem követett el bűnt, az hazudik és nincs abban igazság».[2]

Mások előtt rejtegethetjük, titkolhatjuk a szívünkre tapadó bűn foltját, de ne titkoljuk magunk előtt, ne hazudjunk önmagunknak, valljuk be, hogy bizony hibáztunk, vétkeztünk Isten törvényei s a lelkiismeret sugalmai és tilalmai ellen.

Aki pedig bűnt követett el, annak a szíve már nem tiszta, annak a lelkét már a bűn szennyezi be. Lehetséges-e ettől a szennytől a szívet ismét megtisztítani; lehetséges-e a bűntudattól megszabadulni?

Lássák, ez a kérdés egy másik nagy problémája az emberiségnek, amely szorosan összefügg azzal, amit tegnap fejtegettem.

I.

Ez a probléma évezredeken át foglalkoztatta az egész emberiséget, mert hisz ez ismét olyan kérdés, melyet nem papok találtak ki, hanem amely az ember szívéből, lelkiismeretéből fakadt ki.

1. Még a vad ember is érzi, tudja, hogy bűnt követett el, s fél bűnének következményeitől és szeretne megszabadulni a lelkén rágódó bűntudattól. Tanulságos elolvasni az ókori népek vallástörténetét; találunk ott a vallásosságnak csodálatos eltévelyedéseire, láthatjuk az emberi léleknek nagy süllyedését a különböző bálványoknál; mikor egy-egy kígyót, vörös bikát és hasonló dolgokat Isten gyanánt tiszteltek; azonban ezen alacsony vallási fogalmak között is mindenütt megtaláljuk, hogy az emberek szabadulni akartak a bűntudattól, s összes áldozataikat s val-

[1] Máté 5, 8. [2] I. Ján. 1, 8.

lásos cselekményeiket azon célból végezték, hogy megengeszteljék az isteneket s bűneik bocsánatát elnyerjék. És sokszor valóban egész szörnyűséget végeztek. Mint az őrültek vérig ostorozták magukat, amint ezt még ma is megteszik török és mohamedán dervisek; szigorú bőjtöket tartottak, úgyhogy csonttá és bőrré asztak össze; leginkább azonban a véres áldozatokban bíztak. Százával, csordaszámra vágták le a tulkokat, kosokat, bárányokat, lovakat, a leölt állatok vérét kiöntötték az oltárok előtt vagy azzal meghintették az embereket; az állatok husát pedig elégették az oltárokon; sőt annyira vitte az embereket a bűntudat réme, hogy gyermekeiket is áldozatul hozták, csakhogy megengeszteljék Istent s megszabaduljanak bűneiktől.

Minden nép vallásában megtaláljuk ezeket a momentumokat: a régi indusoknál, perzsáknál, egyptomiaknál, zsidóknál épúgy, mint a görögöknél és rómaiaknál, a pogány germánoknál, húnoknál és magyaroknál, a mai négereknél, kafferoknál és bushmanoknál.

2. Csak a modern filozófia és az ennek nyomán keletkezett világnézetek igyekeznek az ember szíve mélyéből fakadó és természetében gyökeredző bűntudatot abból kiírtani, azáltal, hogy a bűnt betegségnek vagy a körülmények és viszonyok kényszerének, vagy a földi jólét és boldogság elérésére szükséges eszköznek, tehát kötelességnek, erénynek tüntetik fel, amelyet tehát nem kell szégyenleni, amely fölött nem kell bánkódni, sőt amely fölött örülhetünk, amellyel dicsekedhetünk, ha azzal magunknak örömet, élvezetet, földi előnyöket, vagy amelyet legföllebb csak azért kell titkolnunk, hogy a büntetőkönyv paragrafusaival összeütközésbe ne jöjjünk; de ha azoktól menekültünk, a bűnnek más egyéb következménye nincs és nem is lehet. És ha ezekkel a filozófusokkal szemben a lelkiismeret szavára hivatkozunk, azt felelik: a lelkiismeret a neveléstől függ; másképp neveljük az embereket, más lesz a lelkiismeret megnyilatkozása is . . .

3. Ebben azonban nincs igazuk, bármily nagy filozófusok legyenek is. Mert vannak isteni törvények, az ember szívébe vésve, amelyeket ha megszegünk, a lelkünk nyugtalan lesz, minden modern filozófia, nevelés, sőt világi törvényhozás dacára is.

Ha valaki gyilkol, másnak a feleségét elcsábítja; ha igaztalanul másnak a tulajdonát elveszi; mást megkárosít: akárhogyan mentse is őt fel a világi törvény és esküdtszék, akárhogyan mondja neki az ő filozófiája, hogy jót tettél, nem vétkeztél, akárhogyan igyekezzenek a barátai őt megnyugtatni; jönni fognak éjjelek, amelyeken fölriad, mert a lelkiismerete nyugtalanítja; jönni fognak órák, amelyekben érzi, hogy bűnt követett el, s ezt az érzést nem tudja kiölni a lelkéből s ez az érzés egész életén át mint az árnyék kíséri, nem hagyja nyugton, nem engedi, hogy boldog le-

gyen. És sokszor ez az érzés oly erős, hogy egyik-másik ilyen bűnöst az őrületbe viszi; beleőrül, amint ezt oly szépen leírja Arany János is az Ágnes asszony-balladában, aki mossa-mossa a véres lepedőt, pedig már tiszta, de a bűnös asszony szeme még mindig látja rajta a vérnyomokat.

Sokszor ez az érzés oly erős, hogy a bűnös 10—15 év mulva jelentkezik a törvényszéknél: én voltam az, aki ezelőtt 10 évvel gyilkoltam; büntessenek meg, mert nincs nyugtom... Pedig egyik-másik szívben csakugyan képes volna ez a filozófia elaltatni teljesen a lelkiismeret szavát; ezeket a szíveket szánnám leginkább, mert ezekből kiölné a természet intő szavát s így menthetetlenül a kárhozat örvényébe sodorná őket.

Mert — akár hisszük, akár nem hisszük el — ez nem függ a mi hitünktől: fölöttünk uralkodik az Isten, aki halálunk után bennünket földi életünkért számon kér és ha jót tettünk és jól éltünk, megjutalmaz; ha bűnös életet folytattunk, megbüntet, akár hisszük ezt most, akár nem. Ez nem függ a mi hitünktől, ez tőlünk független igazság, amelyről tanuságot tesz Krisztus, aki azt mondotta: «Az ég és a föld elmúlnak, de az én szavaim el nem múlnak».[1]

II.

Ebben a kérdésben is, mint az élet összes nagy problémáiban, egyedül Krisztus evangéliuma és kinyilatkoztatása nemcsak teljes világossággal tájékoztat bennünket, hanem az egyedül megnyugtató teljes megoldást is megadja. Akármilyen más vallás vagy bölcselet tanait fogadjuk is el: azok legföllebb félrevezetik lelkünket vagy elaltatják lelkiismeretünket, de a lélek mélyén gyökeredző félelmet és aggodalmat, melyet a bűn kelt a lélekben, teljesen kitépni nem tudják s ha máskor nem, a halálságyon fogja ez az aggodalom és félelem hatalmába ejteni lelkünket.

1. Krisztus kinyilatkoztatása, amint arra már rámutattam, az ember földi életét előkészületnek mondja a halál után következő életre. S a bűnről azt állítja, hogy ez az egyedüli, ami azt a másikat szerencsétlenné, boldogtalanná teheti. Minden más rossz, ami bennünket érhet a földi életben, csak ideiglenesen rossz, csak ideig-óráig tart; sőt mindarra szolgálhat, hogy általuk azt a másik életet minél szebbé és boldogabbá tegyük. Ilyen a szegénység, betegségek, a földi csapásoknak ezer és ezer neme, amelyek alatt nyögünk és szenvedünk. Mindez csak ideiglenesen rossz, sőt mindez sok jónak, érdemnek, erénynek s ezek útján ott a másik életben dicsőségnek és boldogságnak lehet a forrása.

[1] Máté 24, 35.

Csak egy van, ami abszolute rossz: ez a bűn, amiből jó nem fakadhat ott a másik életben, hanem csak szégyen, kárhozat, büntetés. És íme, ez a felfogás volt a keresztény szellemnek, erkölcsnek és világnézetnek kialakítója, hogy t. i. e földön nincs semmi, ami abszolute rossz volna, ami az embert megalázná, amit az embernek szégyenlenie kellene, csakis a bűn. Nem megalázó a szegénység, nem szégyenletes a nyomor, betegség; de szégyenletes a bűn, még ha palotákban történik is, még ha bíborruhában követik is azt el királyok és hercegek.

Ép ezért Krisztus az evangéliumban sehol sem inti az embereket arra, hogy kerüljék a szegénységet vagy a szenvedést; sőt a lelki szegényeket, a szomorúakat és az igazságért üldözötteket boldogoknak magasztalja, de igenis inti őket rettenetes szavakkal, hogy kerüljék a bűnöket.

«Ha a szemed megbotránkoztat téged — mondja egy helyen az evangéliumban — vájd ki a szemedet és dobd el magadtól; jobb neked egy szemmel bejutnod a mennyek országába, mint két szemmel vettetni a gyehenna tüzébe. Ha a kezed vagy lábad botránkoztat meg téged, vágd le és dobd el magadtól; jobb neked csonkán és bénán bejutnod a mennyek országába, mint két kézzel és lábbal tettetni a kiolthatatlan tűzbe.»[1]

Természetesen ez képletes beszéd, de ennek a képletes beszédnek csak ez lehet az értelme: a bűnt minden áron kell kerülnünk, mert az nagyobb rossz, mintha elvesztenők szemünk világát vagy kezünk-lábunkat. Sőt ha választani kellene, inkább választanunk kell bármely földi rosszat, szerencsétlenséget, mint a bűnt.

Sőt ha választani kellene, inkább választanunk kell a halált, mint a bűnt. Mert egy más helyen ismét így szól az Üdvözítő:[2] ne féljetek azoktól, akik megölhetik a testet, de a lelket nem bánthatják, hanem igenis féljetek attól, aki a testet és a lelket vetheti kárhozatba...

Krisztus kinyilatkoztatása szerint tehát a bűn a legnagyobb rossz e földön, amit semmiért és senki kedvéért, semmi földi haszonért, élvezetért, dicsőségért, emberi kitüntetésért elkövetni nem szabad. És ha a saját testvérünk, feleségünk, szülőnk, ha föllebbvalónk, urunk, parancsolónk, királyunk kívánná, hogy bűnt kövessünk el, ezt még akkor sem volna szabad megtennünk; ha emiatt elszakadna tőlünk a rokonunk, elfordulna tőlünk barátunk, üldözne fellebbvalónk, börtönbe, vérpadra vinne parancsolónk és királyunk. Nem volna szabad bűnt követni el, mert «ne féljetek azoktól, akik csak a testet ölhetik meg»,[3] akik csak e földön okozhatnak nekünk bajt, szomorúságot, szenvedést, hanem igenis féljetek

[1] Máté 5, 29. [2] Máté 10, 28. [3] Máté 16, 28.

attól, aki a testet és lelket vetheti kárhozatba ; féljetek attól, aki ott a másik életben büntethet meg mindazokért, amiket ellene az életben bármi okból is elkövetünk. A bűn problémáját illetőleg ennél világosabb és tegyük hozzá magasztosabb tanítást semmi vallásrendszer és világnézet nem tár elénk.

2. De ez csak a probléma föltárása. Hiányzik még mindig annak a megoldása. Hiányzik még mindig föltett kérdésünkre a felelet: lehetséges-e a bűntől megszabadulni? Azt már látjuk Krisztus tanításából, hogy a bűn nagy rossz, sőt tulajdonképen az egyedüli rossz, amely még a másik életben is fog bennünket üldözni, sőt amelynek büntetése tulajdonképen ott a másik életben lesz, de hát van-e arra mód, hogy ha bűnt követtünk el, ettől megszabaduljunk és ne kelljen attól félnünk és rettegnünk, hogy még halálunk után is, ott a másik életben szenvedni, bűnhödni fogunk.

Krisztus kinyilatkoztatása erre is megadja a teljesen megnyugtató feleletet. Sőt Krisztusnak a személye, élete, halála tulajdonképen nem is más, mint ezen probléma megoldása, felelet erre a kérdésre. Az ember maga nem tudott erre a kérdésre megnyugtató feleletet találni. A bűntudatot érezte, de a lélekről letörölni nem tudta. Vezekelt, bűnhödött, véres áldozatokat mutatott be, hogy megengesztelje az Istent, de fohászaira, könnyeire nem jött a felelet: Fiam! bűneid meg vannak bocsátva.

Ezt a feleletet Krisztus hozta meg az emberiségnek. Az Isten egyszülött Fia emberré lett; emberi természetet és testet vett magára, hogy az emberiség bűneiért vezekelhessen és méltó elégtételt nyujthasson Istennek. Magára vette az emberi élet összes gyötrelmeit: a szegénységet, a munka nehézségét, az emberek részéről hálátlanságot, gúnyt, üldöztetést; magára vette a legnagyobb megaláztatást, elvetette jó hírnevét, mint gonosztevőt halálra ítélik és ő vért izzad lelki szomorúságában, majd véresre ostorozzák testét, a keresztre feszítik ; ahol üldözőinek gúnykacaja között meghal. De erre a sok szenvedésre és gyötrődésre, erre a vérhullatásra és halálra megnyílt az ég is, hogy meghallhassuk a bennünket megnyugtató, boldogító igéket: Fiam! lányom! bűneid meg vannak bocsátva!

Krisztus az ő szenvedésével, halálával, vérével megváltott bennünket. Ime ez a megváltás, hogy t. i. megszerezte számunkra azt a lehetőséget, amit sem előtte, sem utána semmi vallásalapító vagy bölcsész az embernek megadni nem tudott és nem tud: hogy t. i. megszabadulhatunk bűneinktől, azokat letörölhetjük lelkünkről, visszaszerezhetjük lelkünk tisztaságát, békéjét, nyugalmát és így nyugodtan tekinthetünk azon másik élet felé.[1]

[1] Máté 5, 8.

«Boldogok a tisztaszívűek, mert meglátják az Istent.» Ezt a boldogságot megszerezhetjük mi is magunknak, bármennyit vétkeztünk is. Krisztus megváltása, aki elvette a világ bűneit, nekünk is lehetővé tette, hogy a szívünk tisztaságát ismét visszaszerezzük. És ha a bűntől vörös lett volna a szívünk, mint a skarlát, fehér lesz az Krisztus által, mint a hó és a gyapjú.[1]

3. Ezt a lehetőséget nyujtja nekünk a szentgyónás, melyet Krisztus, feltámadva halottaiból, keserves kínszenvedésének gyümölcse gyanánt alapított. Egyike volt ez a világtörténelem legnagyobb pillanatainak. Megjelenve apostolainak, így szólt hozzájuk: «Vegyétek a Szentlelket! Akiknek megbocsátjátok bűneiket, azoknak bűnei meg lesznek bocsátva a mennyekben is; akiknek fenntartjátok bűneiket, fenn lesznek tartva a mennyekben is».[2]

Krisztus ezen szavai képezik a szentgyónás alapítólevelét. Mert az apostolok és az ő utódaik ezt a Krisztus által nekik adott hatalmat a bűnök megbocsátására és fenntartására csak úgy gyakorolhatják, ha előttük megvalljuk töredelmesen bűneinket. Ezt meg kell tenni, a töredelmes bevallás szükséges a mi részünkről, de elégséges is. Mert ezt a bűnbevallást követi a szívet-lelket megnyugtató szózat: Fiam! bűneid meg vannak bocsátva — s követi a pap szavát az Isten részéről is a megerősítés, az Isten kegyelme letörli a lélekről a bűn tudatát, a bűn szennyét; a lélek visszanyeri tisztaságát s így visszanyeri jogát a boldogságra is. «Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják az Istent.»

Ez Krisztus megváltásának a gyümölcse, ez a gyónásnak szentségiméltóságra emelése, melynek hatása a bűnbocsánat, amelyet az égben Isten is elfogad.

Nem a bűn bevallását, meggyónását alapította Krisztus; a gyónás, a bűnbevallás megvolt azelőtt is. Zsidók és pogányok végeztek az ő áldozataiknál hangos bűnvallomásokat, gyónásokat; mikor keresztelő János az Úr eljövetelére készítette elő a zsidókat, azok is seregestől tódultak a Jordán partjára s megvallották bűneiket; nem a gyónást alapította Krisztus, ez ősrégi, mondhatnám ez is a bűnös ember természetéből önkényt fakadt, mert a bűnös a gyónás, a bűnbevallás útján reméli, hogy könnyít lelkiismeretén; akárhányszor lehet ezt tapasztalni, hogy nagy bűnösök a fegyházakban vagy másutt is, ha előbb nem, a haláloságyukon bevallják bűneiket, nem épen a papnak, bárkinek is, csakhogy könnyítsenek a lelkiismeretükön, hanem Krisztus Urunk a bűnbevalláshoz, a gyónáshoz fűzte azt, amit keserves kínszenvedésével és a halálával kiérdemelt: a bűn megbocsátásának a kegyelmét.

[1] Izaiás 1, 18. [2] Ján. 20, 22.

Ezért óriási különbség van a bűn bevallása között, amelyet az ember Krisztus papja előtt avagy mások előtt tesz meg. Krisztus papja nemcsak meghallgatja bűneink bevallását, nemcsak emberi módon vigasztalhat meg bennünket, amint ezt teheti egy jó barát vagy jó anya, aki előtt a barátja vagy gyermeke fölfedi hibáját, tévedését, vétkét: hanem Krisztus papja letörölheti lelkünkről a bűnösség szennyét is, visszaadhatja lelkünknek tisztaságát, békéjét, nyugalmát. «Akiknek megbocsátjátok bűneiket e földön, azoknak meg lesznek bocsátva az égben is.»

Ime, tehát Krisztus vallása a bűn problémáját is, miként az élet és halál problémáját, megvilágítja és tökéletesen meg is oldja, követeli a tiszta szívet, mert csak a tisztaszívűek látják meg az Istent; viszont, ismerve az emberi gyengeséget, kezünkbe adja az eszközt is, amellyel szívünknek elvesztett tisztaságát visszaszerezhetjük. Nemcsak tanítja, hanem gyakorolja is a megváltást.

És, kedves Testvéreim, íme, ezeknek a szentgyakorlatoknak is az volt a céljuk, hogy Krisztus ezen megváltásában mi is mindnyájan részesüljünk; hogy megbánva bűneinket, gyarlóságainkat, a szentgyónásban azoktól megszabaduljunk; hogy visszaszerezzük szívünk tisztaságát s így lelkileg új életre támadva, ünnepeljük meg a föltámadás dicső ünnepét, a húsvétot.

Meg lehetünk arról győződve, hogy aki évről-évre ilymódon megfürészti és megtisztítja lelkét Krisztus megváltásának kegyelmeiben, annak a halál órájában is megadja Isten azt a kegyelmet, hogy megtisztult szívvel lépjen át az örökkévalóságba s oda lépve ünnepelhessen örök húsvétot, örök feltámadást, örök életet.

Szívből kívánom ezt mindnyájuknak!

Fekete vasárnap.

(Az Örökimádás templomában, Budapesten, 1914 márc. 29-én.)

Az Anyaszentegyház ezen a vasárnapon liturgiájában kétszeresen is rátereli figyelmünket a keresztre. Először az által, hogy a templomban és oltárokon levő feszületeket violaszínű lepellel vonja be s így maradnak bevonva egész addig, míg nagypénteken az istentiszteleten a pap fel nem mutatja a népnek a keresztet e szavak kíséretében: Ecce lignum crucis, íme a kereszt fája, melyen a világ üdve függött.

De a szentmise imádságai között is a mai vasárnapon kezd a pap egy új praefatiót, dicsőítő éneket imádkozni vagy nagymisében énekelni, amely a keresztet magasztalja e szavakkal:

Valóban méltó és igazságos, méltányos és üdvös, Neked mindig és mindenütt hálákat adni, szent Úr, mindenható Atya, örök

Isten, aki az emberi nem üdvét a kereszt fájára helyezted, hogy ahonnét a halál fakadt, onnét támadjon fel az élet és aki a fán győzött, győzessék is le a fán Krisztus Urunk által.

Ájtatos hallgatóim! Nem felelhetünk meg jobban az Egyház szándékának és nem ülhetjük meg méltóbban a mai vasárnapot, melyet feketevasárnapnak neveztek el őseink, azért mert hajdanta fekete lepellel vonták be e napon a feszületeket; mondom, nem ülhetjük meg méltóbban e vasárnapot, mint ha mi is a keresztre irányítjuk lelkünket, igyekezünk behatolni az Egyház imádságának mélységes tartalmába s így mi is hálát adunk az Istennek, aki az emberi nem üdvét keresztfájára helyezte, hogy ahonnét a halál fakadt, onnét támadjon fel az élet is s aki a fán győzött, győzessék is le a fán Krisztus Urunk által.

Az ő kegyelme legyen kísérője szavaimnak!

I.

Hogy az Egyház imádságait teljes világosan megérthessük, vissza kell szállnunk gondolatban az emberiség bölcsőjéhez, vissza kell szállnunk a paradicsomba, ahova Isten jósága az első emberpárt helyezte. Isten átadta Ádámnak és Évának a gyönyörűség kertjét, boldogul élhettek volna minden gond, megpróbáltatás és szenvedés nélkül, csak egy parancsot adott nekik az Isten, hogy kipróbálja hűségüket: egy fa gyümölcsétől tiltotta el őket, ez volt a jó és rossz tudás fája. Megmondotta nekik az Úr, hogy ehetnek minden fa gyümölcséből — volt elég, a gyümölcsnek minden fája képviselve volt — csak ezt az egyet tiltotta el és ezt szigorúan: mert ha e fa gyümölcséből esztek, halállal fogtok meghalni.

Az első emberpár boldogan járt-kelt a paradicsomban, lelkük telve volt megelégedéssel, békével, mert telve volt az Isten kegyelmével is. De, íme, ott a paradicsomban Évához odaférkőzött kígyó alakjában a sátán, a gonosz szellem és fülébe súgta: miért nem esztek a jó és rossz tudás fájának gyümölcséből? miért? és ez a miért megzavarta Éva lelkének a nyugalmát. «Mert az Isten tiltotta meg — feleli — és ha ennek gyümölcséből eszünk, halállal fogunk meghalni.»[1]

«Dehogy is fogtok meghalni — feleli a sátán — hanem ha annak a fának a gyümölcséből esztek, hasonlók lesztek az Istenhez.»[2]

A sátán eltűnt, Éva ott maradt a gyümölccsel megrakott fa mellett. Nézegette s úgy találta, hogy nagyon szép a fa gyümölcse, mind közelebb ment hozzá, kinyujtotta kezét, megérintette, majd leszakította, megízlelte, evett belőle, Ádámot is megkínálta,

[1] I. Mózes 3, 1—3. [2] I. Mózes 3, 4.

ő is evett belőle — és ime győzött a sátán, az első emberpárt elszédítette, Isten parancsának megszegésére bírta.

És most kitűnt, hogy Istennek volt igaza, nem a sátánnak. Addig voltak az Istenhez hasonlók, míg nem ettek a jó és rossz tudás fájáról; annak gyümölcsével a halál csiráját vették magukhoz s szomorúan tapasztalták Isten szavának igazságát: ha e fa gyümölcséből esztek, halállal fogtok meghalni.

De ennek a fának mérges gyümölcse nemcsak az első emberpárnak ártott, hanem utódaiknak is, az egész emberiségnek. Mert ezen bűn büntetése volt, hogy Isten kiűzte az embert a paradicsomból, ahol Isten kegyelme, malasztja ragyogta körül lelkét, ahol nem volt bánat és szenvedés, ahol nem lett volna halál. Kiűzte a paradicsomból és így utódaik lelkén már nem ragyog az Isten malasztja, hanem ahhoz tapadnak az eredendő bűn szennye s ennek következményei: a szenvedés és a halál. Fa volt tehát az ember bűnének, vesztének, kárhozatának a forrása.

Ez volt a sátán eszköze, mellyel az embert megkísértette s a bűnbe vitte: fa útján, a jó és rossz tudás fája útján győzedelmeskedett a sátán az emberen.

II.

De az Isten végtelen jósága és irgalmassága nem hagyta el az embert. Megbüntette ugyan igazságosságának mértéke szerint, de nem akarta az embert örökre eltaszítani magától; viszont Isten mindenhatósága meg akarta mutatni a sátánnak is, hogy az ő gonoszságánál nagyobb az Isten irgalma és az ő ravaszságát legyőzi Isten bölcsesége.

A sátán egy fa révén győzte le az embert s így egy fa lett az ember vesztének, kárhozatának forrása. Az isteni bölcseség azután úgy intézkedett, hogy viszont a sátánt és gonoszságát szintén egy fa győzze le és egy fáról fakadjon az ember boldogságának és üdvösségének forrása, «hogy ahonnét a halál fakadt, onnét támadjon fel az élet s aki a fán győzött, győzessék is le a fán Krisztus, a mi Urunk által. (Keresztprefáció).

Ez a fa a keresztfa, melyen Krisztus Urunk legyőzte a sátánt s amelyről számunkra a kegyelem, a boldogság, az élet, az örökkévaló élet forrásai fakadnak.

A sátán az embert elszakította Istentől. Elszakította a bűn által úgy, hogy az ember többé a maga erejéből nem juthatott el az Istenhez. A bűn által szakadék keletkezett Isten és az ember között; ezt a szakadékot az ember nem volt képes többé áthidalni. És ugyan miért nem? Azért, mert az ember bűne által a végtelen Istent sértette meg, így tehát az ember bűne

végtelen sértés volt. De míg a sértés nagyságát a sértett fél nagysága és méltósága határozza meg, addig az elégtétel becsét és értékét az elégtételtadónak kicsi vagy nagy volta emeli vagy leszállítja. Az ember Istent végtelenül megbántotta, de Istennek végtelen elégtételt nem tudott adni: mert az ember minden elégtétele, imája, áldozata, bűnbánata csak véges értékkel bír Isten előtt.

Ezért igaz tehát, amint mondottam, hogy a bűn által szakadék keletkezett az ember és az Isten között, de ez a szakadék végtelen, melyet a véges ember semmiféle imájával, jócselekedetével, bűnbánatával, önsanyargatásával nem tudott áthidalni...

De az Isten irgalma segítségére jött az évezredeken át hiába vergődő embernek. Az Isten egyszülött Fia emberré lett, hogy mint istenember ezt a szakadékot, melyet a sátán idézett elő a bűn által, áthidalja s áthidalta a kereszt által, melyet saját vállaira vett, melyet fölvitt a Kálvária hegyére, hogy ott magát keresztre feszíttesse s a kereszten érettünk vérét ontva és meghalva bennünket megváltson, — azaz az emberiség bűneiért, az egész világ bűneiért méltó elégtételt szolgáltasson a mennyei Atyának. Mert Krisztus szenvedése és kereszthalála méltó elégtétel; ez ugyanis végtelen értékű, minthogy az elégtételt maga az Istenember nyujtotta, aki emberi természetében szenvedett ugyan és meghalt, de akinek isteni személye az emberi természet cselekedeteinek is végtelen értéket adott. Igy tehát Isten bölcsesége és végtelen irgalma egy fával, a keresztfával áthidalta azt a szakadékot, melyet egykoron egy másik fa, a jó és rossz tudás fája idézett elő.

A keresztfa az ember megváltásának eszköze, a keresztfa az üdvösség, az élet, az örökélet soha ki nem apadó forrása. Adjunk tehát hálát mi is Istennek az Egyházzal.

III.

De, ájtatos hallgatóim, ez is fa, még pedig gyümölcsfa, amelynek gyümölcseit le kell szakítanunk és élveznünk, ha hatásait érezni akarjuk. A keresztfában az üdv, az élet, a kegyelem, az örökkévalóság, de csak azok számára, akik a keresztfa gyümölcseit leszakítják és élvezik.

Ó, nyissátok meg lelki szemeiteket, hogy meglássátok e csodálatos fa gyümölcseit.

Áldott keresztfa, melynek ágai szétnyúlnak az egész világra és meg vannak rakva gyümölccsel. Ó jöjjetek, szakítsatok e fa gyümölcséből. Most nem a sátán hív benneteket, maga Krisztus mondja: jöjjetek hozzám mindnyájan, akik fáradtak és terhelve vagytok és én megvigasztallak benneteket.[1]

[1] Máté 11, 28.

Jöjjetek, nézzük meg a keresztfa gyümölcseit, amelyek visszaadják nekünk azt az életet, melyet a jó és rossz tudás fájának gyümölcse elrabolt tőlünk.

Ime, a keresztfa első gyümölcse a teljes bűnbocsánat a penitenciatartás szentségében, a szentgyónásban.

Ha nem volna más gyümölcse a keresztfának, mint ez az egy, akkor is örökre hálásaknak kellene lennünk Isten jósága és irgalma iránt ezért a nagy jótéteményért, a bűnbocsánat boldogító kegyelméért. A bűnbeesett emberek Krisztus előtt évezredeken át keresték, hogyan szabadulhatnának meg bűneiktől, — keresték a bűnbocsánatot, de nem találták meg.

Óriási vezekléseket végeztek, bőjtöltek, véresre ostorozták magukat, egész csorda állatokat öltek meg, égettek el áldozati oltárokon, sokszor saját gyermeküket is feláldozták: de a sok vér párolgása, a sok könny hullatása, a sok fohász után nem hallották e szavakat: Fiam! a te bűneid meg vannak bocsátva!

Mennyivel szerencsésebbek vagyunk mi, akikért Krisztus meghalt a kereszten és az ő szentséges vérével kieszközölte számunkra a bűnbocsánat kegyelmét. Mert a penitenciatartás szentségében Krisztus vére törli le a bűnt a gyónó szívéről és ha vörös volt a bűntől a lelke, mint a skarlát, fehér lesz, mint a hó és a gyapjú; és amit a pap mond a töredelmesen gyónó bűnösnek: én feloldozlak bűneid alól, — ugyanezt mondja fönn az egekben maga az Isten; mert Krisztus Urunk megmondotta tanítványainak: akiknek megbocsátjátok bűneiket, azoknak meg lesznek bocsátva az égben is, akiknek fönntartjátok, azoknak fönn lesznek tartva az égben is.[1]

Amit Krisztus szenvedése és kereszthalála előtt nem lehetett hallani, azt most hallhatjuk minden gyóntatószékben: Fiam! leányom! menj el békében, bűneid meg vannak bocsátva!

Igaz, hogy sokba került e szavak kieszközlése, — de nem nekünk, hanem Krisztusnak, az Isten Fiának életébe került, vérét kellett ontania, a kereszten kellett meghalnia, — de ebből a halálból élet fakadt ezreknek, akik mindnyájan hallhatják e vigasztaló szavakat: menj el békében! bűneid meg vannak bocsátva!

Ájtatos hallgatóim! Talán van közöttetek is olyan, akinek a lelkén már régóta rágódik a bűn férge, akinek a lelki nyugalmát és békéjét már rég elrabolta egy bűnös kísértés vagy szenvedély. Ó te szerencsétlen embertársam, nyujtsd ki a kezedet a keresztfa feléd csüngő gyümölcse után; lépj oda a gyóntatószékhez, gyónd meg őszinte bánattal bűnödet és hallani fogod te is a vigasztaló igéket: Fiam! menj el békével; bűneid meg vannak

[1] Ján. 20, 23.

bocsátva — és érezni fogod ismét a lélek békéjét s a lelkiismeret nyugalmát.

De, ájtatos hallgatóim, a keresztfa gazdagon meg van rakva gyümölcsökkel. A bűnbocsánat az első, de nem egyedüli gyümölcse, sőt nem is a legfőbb gyümölcse. Itt van a másik gyümölcse a keresztfának, melyet minden templomban mindennap, minden oltáron szemlélhetünk s élvezhetünk — ez a szentmise.

A keresztfa gyümölcse a szentmise is, melyet Krisztus Urunk egyenesen azért alapított, hogy vérontás nélkül megujítsa a keresztáldozatot; hogy ugyanaz a Krisztus, aki a kereszten érettünk életét adta: a szentmisében magát, testét és vérét, de vérontás és halál nélkül, érettünk újra és újra föláldozza Istennek, hogy ezen áldozat által számunkra kegyelmet, üdvöt, áldást, testi és lelki jókat esedezzen ki a mennyei Atyától.

Ime, ájtatos hallgatóim, milyen szerencsések vagyunk mi; mily közel vannak hozzánk a keresztfa ágai, telve életet, kegyelmet, áldást osztogató gyümölcsökkel. Ha misét hallgatunk — pedig ezt mindnyájan könnyen megtehetjük mindennap is — a keresztfa ágáról szedjük le az áldástosztó gyümölcsöket. Ó, bár sokszor tennénk ezt meg és bár sokan tennék meg! ne féljünk, ez csodás fa, nem fogyatkoznak meg a gyümölcsei.

De, sőt, van a keresztfának olyan gyümölcse, amelyet a szó igazi értelmében megehetünk s ezzel Isten kegyelmeinek, szeretetének bőségét vehetjük magunkhoz. A keresztfa gyümölcse Krisztus teste és vére, melyet az Oltáriszentségben a szentáldozásban veszünk magunkhoz. És itt teljesedik be egészen az Egyház éneke: hogy ahonnét a halál fakadt, onnét fakadjon az élet.

A jó és rossz tudás fájának gyümölcse okozta az ember halálát, — a keresztfa gyümölcse, Krisztus teste és vére adja az örök életet: «Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, annak örök élete leszen».[1]

A sátán megcsalta az ősszülőket, azt mondotta nekik, hogy ha esznek a jó és rossz tudás fájáról, olyanok lesznek, mint az Isten, — hazudott, mert nem lettek olyanok, sőt bűnösök lettek, akiket az Isten eltaszított magától: de aki a keresztfa gyümölcsével táplálkozik, az csakugyan az Istenhez lesz hasonló, mert Krisztus teste és vére megszenteli az ő testét és vérét is, megszenteli a lelkét: örök élete leszen kegyelemben, malasztban, Isten boldogságában...

Ó, ájtatos hallgatóim, oly közel hajolnak reánk a szent kereszt élettel, áldással telt ágai, csak ki kell nyujtani kezünket, — szedjük le s élvezzük gyümölcseit, hogy nekünk is örök életünk legyen. Amen.

[1] János 6, 57.

Nagypénteken.

(1907-ben a budapesti egyetemi templomban.)

Az egyház örökszép szertartásainak szívet-lelket átjáró drámai ereje és hatása a mai napon érte el tetőpontját, mikor a pap a fátyollal bevont feszületet fölemeli a hívők serege előtt, azt előttük lassan kibontja, hogy így fokozatosan a hívők testi és lelki szemei elé állítsa a keresztre feszített Üdvözítő kínszenvedett, vértől borított szent testét, — és midőn ezt a keresztet kibontja, háromszor énekli egymásután: *Ime, a kereszt fája, melyen a világ üdve függött,* — és az énekkar feleli: *Venite adoremus:* jöjjetek imádására.

És amit énekelnek, azt meg is teszik, a kibontott kereszt hódolatára leborul a pap, a segédkezők, majd a hívők serege is és a tisztelet, a hála csókjával illetik a kereszt durva fáját.

Ájtatos hallgatóim, álljunk meg mi is egy percre itt ez előtt a papok által felénk mutatott, kibontott keresztfa előtt, álljunk meg ma, a Nagypéntek mélységesen gyászos érzületével szívünkben; s elmélkedjünk arról, mi ez a keresztfa reánk nézve. Ez az elmélkedés rá fog bennünket is bírni, hogy kövessük a papság szívhez szóló felszólítását: *Venite adoremus:* jöjjetek imádására! rá fog bennünket bírni, hogy legyőzve hiúságunkat, büszkeségünket, leboruljunk a szív alázatosságával ott a kereszt előtt, hogy a hála, a köszönet, a remény, a bizalom csókjával illessük a keresztet, — mert ez az elmélkedés meg fogja nekünk mutatni, hogy mindent: bűnbocsánatot, reményt, üdvöt a keresztnek köszönhetünk: *a kereszt megváltó erejének* és *a kereszt üdvösségre vezető tanításának.* A keresztfa e kettős tulajdonságát óhajtom a Szentlélek kegyelmével ez ünnepélyes órában előttetek megvilágítani.

1. Az emberiség történetében két fának van az egész emberiségre kiható jelentősége. Az egyiket a paradicsomba ültette az Isten keze: ez volt a jó és rossz tudás fája, amelynek gyümölcse az embert a sátán kísértése folytán bűnre vitte, a halál, a kárhozat forrása volt. Oly mérges volt e gyümölcs, amelyet az emberiség ősszülői Isten tiltó parancsa ellenére élveztek, hogy ez a méreg belevegyült az ember vérébe s ezt a mérget az ember tovább adja nemzedékről-nemzedékre, ez tovább száll az apáról a fiúra, úgyhogy mindnyájan kénytelenek vagyunk a Zsoltárossal mondani: «*Vétekben fogantattam és bűnökben fogant engem az én anyám*».[1]

[1] Zsoltár 50, 7.

Oly mérges volt ez a gyümölcs, hogy ez a méreg lett az ősbűn, az eredendő bűn, melyet vérünkkel öröklünk apánktól-anyánktól és amely méregtől és annak hatásaitól megszabadulni magunktól képesek nem vagyunk soha.

A másik fa, amelynek szintén az egész emberi nemre van hatása, a kereszt, melyet az Isten végtelen irgalma és bölcsesége azért választott, hogy miként fa által győzte le a sátán az embert, úgy a fa által győzedelmeskedjék az ember is a sátán fölött.[1]

A jó és rossz tudás fájának gyümölcse mérges volt, halált árasztott szét és kárhozatot, — a keresztfa gyümölcse bűnbocsánat, irgalom, kegyelem, áldás és üdvösség. A jó és rossz tudás fájával a sátán elszakította az embert az Istentől, — a keresztfa által az irgalmas Jézus áthidalta az ürt, mely az embert az Istentől, a földet a mennyország boldogságától elválasztotta.

Ó áldott keresztfa, leborulunk előtted, — hisz te törted meg a sátán hatalmát fölöttünk, neked köszönhetjük, hogy ismét reménykedhetünk az égi, a mennyei boldogság után.

Igen, ájtatos keresztények, mindezt Jézus keresztjének, az ő kereszthalálának köszönhetjük. Nem minden keresztfa, — csakis *Jézus Krisztus keresztfája* az, amely a mi üdvösségünk forrása. Krisztussal két latort is keresztre feszítettek, akik közül az egyik meg is tért a kereszten, — később szent András és szent Péter apostolokat is keresztre feszítették, majd számos vértanut is, mint pl. a japán vértanukat is kereszten végezték ki, — de az ő keresztjeiket nem tűzzük az oltárokra, az ő keresztjeiknek nem adjuk meg azt a tiszteletet, amelyet Krisztus keresztjének.

Miért? Azért, ájtatos hallgatóim, mert mikor mi Krisztus keresztjét tiszteljük, ezt a tiszteletünket az a hitünk sugalmazza, hogy ezen a kereszten, ott a Golgota hegyén, nem egy megtért bűnös, nem is egy ártatlan vértanu, nem egy önfeláldozó apostol, hanem a valóságos Istenember függött, akit nem annyira gonosz ellenségei, mint inkább szeretete és irgalma iránt unk feszített a keresztre, hogy szenvedésével és halálával bőséges elégtételt nyujtson a mennyei Atyának az egész világ bűneiért; hogy önfeláldozó szenvedésével megszerezze az emberiség számára az Isten kegyelmét, a bűnbocsánatot, az elvesztett mennyországot és üdvösséget.

A keresztény hitnek, a nagypénteknek, az egész megváltásnak csak addig van jelentősége, amíg a keresztre feszített Jézus Krisztus istenségében rendületlenül hiszünk. Mert akármilyen hős, ártatlan, szent és önfeláldozó legyen egy ember, — arra

[1] A keresztprefatióban.

nem képes, hogy kellő elégtételt nyujtson Istennek, olyan elégtételt, melyet Isten igazságossága az emberi nem bűneiért joggal megkívánt.

Mert ne feledjük el soha: a sértés nagyságát a sértett fél előkelősége növeli, — míg az elégtétel becsét annak az értéke határozza meg, aki az elégtételt nyujtja. Ha a királyt a legutolsó munkás sérti is meg, ez is királysértés, épúgy, mintha ezt valami nagy úr követné el. Ha az ember megbántja az Istent, bármily parányi semmiség is az ember Istennel szemben, ez a megbántás mégis csak végtelen rossz, mert a végtelen Isten megbántása.

De az elégtétel becse viszont annak az értékétől függ, aki az elégtételt nyujtja.

Már pedig mi az ember az Istennel szemben? elenyésző parányi semmiség; fálevél, homokszem, miként a Szentírás mondja, melyet a szél fölkap és tova visz. Minő elégtételt tudna egy koldus adni a királynak? minőt egy bűnbe esett ember az ég és föld Urának, Istenének? Ime tehát, ájtatos hallgatóim, az ember az ő bűne által megsértette a mindenható Istent, de nincs képessége arra, hogy ezt a megsértett Istent kiengesztelje. És így a bűn által ür támadt Isten és az ember között, melyet az ember áthidalni nem volt képes soha. Ezt csakis Isten irgalma hidalhatta át, — és Isten irgalma abban nyilvánult meg, hogy maga az Isten Fia, aki tehát Isten előtt végtelenül kedves, hisz valóságos Isten, miként maga a mennyei Atya, magára vállalta, hogy eleget tegyen érettünk a mennyei Atyának. Ezért szállott alá az égből, lett gyermekévé egy földi anyának, a boldogságos Szűznek, — hogy magára véve az emberi természetet, érettünk szenvedjen, érettünk meghaljon a kereszten; ó ez a szenvedés, ez az önfeláldozó halál, ez bírt annyi értékkel és beccsel, hogy az emberek számára kegyelmet, áldást, üdvösséget szerezzen: mert aki a kereszten meghalt, valóban az Isten Fia volt, valóságos Isten, akinek halálakor még a természet is gyászt öltött: az eget gyászfátyol vonta be, a föld meg zokogott, miként a szentatyák mondják, mert aki a kereszten meghalt, az ég és a föld Ura volt.

Ime, ájtatos hallgatóim, most már világos előttünk, hogy Krisztus keresztfája csakugyan a mi üdvösségünk forrása, reménységünk záloga, mert ezt a keresztet az Istenember vére szentelte meg, az Istenember szenvedése és halála tette a megváltás magasztos oltárává. Most már értjük, miért ékesítjük a kereszttel templomaink tornyát, az oltárokat, lakásainknak falát, miért állítunk keresztet az utak mellé, miért kezdjük és végezzük imádságainkat a kereszt jelével és ha halálunk után eltemetnek, miért tűzik a keresztet fejfa gyanánt sírhalmunkra, miért nevez-

zük magunkat is a kereszt után keresztényeknek: mert a kereszt életünknek kezdete, minden reményünknek és bizalmunknak alapja, üdvösségünknek egyedüli biztos záloga. Krisztus keresztje nélkül a bűn rettenetes súlya nehezedik reánk; a halál sötétsége és a kárhozat rettenetes örvénye vesz bennünket körül, az a halál árnyéka, amelybe nem világít be a reménynek egyetlen sugara sem, míg Krisztus keresztjénél megtaláljuk a bűnbocsánatot, meg az életet, meg a reményt, meg az üdvösséget.

Ó, jöjjetek, boruljunk le a kereszt előtt, a megváltás irgalomoltára előtt, jöjjetek ide mindnyájan, kik fáradtak és terhelve vagytok, itt találtok vigaszt és enyhületet; jöjjetek ide mindnyájan, kik a sötétségben bolyongtok, itt világosság árad szét lelketekre; jöjjetek ide mindnyájan, kik szomjuhoztok az igazság, a lélek élete és üdve után, itt azt megtaláljátok; a keresztről a Megváltó irgalma, szeretete, ereje sugárzik felétek, mely leemeli vállatokról a bűn súlyát, visszaadja szíveteknek a békét, a megnyugvást, a reményt az üdvösség, a boldogság után. Ó, karoljátok át Krisztus keresztjét, amelyről *üdv és áldás* árad a szegény emberi szívre.

2. De *tanítás* is, — még pedig hangos, ékesenszóló tanítás, amely szíveket és veséket átjár; tanítás, amely az élet minden útját bevilágítja, minden talányát megfejti, tanítás, amely életet, üdvöt, boldogságot nyujt, ha követjük, ha szerinte irányítjuk életünket. És ugyan mi ez a tanítás? A kereszthordozás, a keresztviselés, ájtatos hallgatóim. «*Aki utánam akar jönni, tagadja meg önmagát és vegye föl keresztjét.*»[1] Krisztust kell követnünk a kereszt útján, a kereszthordozásban: íme, ezt hirdeti Krisztus keresztje; a keresztút meredek ösvényeire mutat rá Nagypénteken a kereszt; ezekre lépjetek, ezeken haladjatok, ezeken küzdjetek, ha el akarjátok érni a lélek üdvét, boldogságát.

Mert igaz, hogy Krisztus az ő kereszthalálával megváltotta az egész emberiséget, de a megváltás kegyelmeiben, áldásaiban csak úgy részesülünk, ha követjük a Megváltót a szenvedésben. Krisztus az ő kereszthalálával megszerezte mindnyájunknak a lehetőséget az üdvösségre, az ő keresztjével kitárta mindnyájunk előtt a menny kapuját, de ezen a kapun át nekünk magunknak kell a boldogság magaslatára felemelkednünk. Hogyan? a mi keresztünk útján. Krisztus keresztjének végtelen érdemei megadják a mi bűnbánatunknak, a mi kereszthordozásunknak, a mi önmegtagadásainknak, a mi erényeinknek azt az értéket, mely a menny boldogságának eléréséhez szükséges.

Tehát *a megváltás biztosságát*, de egyszersmind *a kereszt-*

[1] Máté 16, 24.

hordozás szükségességét hirdeti Nagypénteken Krisztus keresztje; bizalmat és reményt önt belénk, hogy kétségbe ne essünk, de egyszersmind munkára, harcra, küzdelemre hív föl bennünket: föltárja előttünk az isteni irgalom és szeretet nagyságát, hogy buzdítson bennünket is áldozatra, keresztviselésre lelkünk üdvéért, boldogságáért. Amely lélekért maga az Isten Fia nem átallotta magát keresztre feszíttetni, annak a léleknek az üdve, boldogsága megérdemli, hogy mi is keresztre feszítsük bűnös vágyainkat, hiúságunkat, kevélységünket, hogy mi is magunkra vegyük a keresztet és kövessük Krisztust a Golgotára, mert a föltámadt Krisztus dicsőségében csak úgy fogunk részesülni, ha a keresztre feszített Krisztus szenvedésében is osztozkodunk.

És ez az, ami megfejti előttetek, ájtatos hallgatóim, a katholikus Egyháznak azt a különösnek látszó szokását, mellyel a Nagypénteket szentséges napnak tartja ugyan, de *nem ünnepnek*, hanem *hétköznapnak*. Az ünnep fogalma ugyanis a nyugalom, a béke, a boldogság bírása, az ünnepnap egy-egy előrevetett árnyéka a mennyei boldogságnak. A Nagypéntek azonban még a nyugalmat, a békét, a boldogságot nem adja meg, csak reményét nyujtja, hanem ezzel a reménnyel eltöltve szívünket, munkára, küzdelemre, szenvedésre, kereszthordozásra buzdít, amelynek útján a húsvéti békét, boldogságot megszerezhetjük.

Ebben hibázott, lássátok, a protestáns vallás, amely a Nagypénteket ünnepnappá tette; mert szerinte elég bízni és hinni a Krisztus megváltásában és abban meg lehet nyugodni.

De ez nem így van, ájtatos hallgatóim; megváltott ugyan Krisztus Urunk bennünket, de ezt a megváltást nekünk kell a saját munkánk, bűnbánatunk, szenvedésünk, kereszthordozásunk által magunk számára biztosítanunk. Akármilyen szent is tehát előttünk a Nagypéntek, ez nem ünnep, hanem hétköznap, telve munkával, keserves bűnbánattal, kereszthordozással. Mert «*aki utánam akar jönni, tagadja meg önmagát és vegye föl keresztjét és kövessen engem*».[1] Minél jobban ragaszkodunk a kereszthez, minél inkább ránk nehezedik annak a súlya, minél magasabbra kúszunk rajta, annál jobban biztosítjuk lelkünk boldogságát. Szenvedés, önmegtagadás, lemondás, bűnbánat: ezek a kereszt szögei, a kereszt ágai: ezek a lépcsők, melyeken a boldogság, a béke, az üdvösség magaslatára juthatunk.

Tudom jól, ájtatos hallgatóim, hogy a mi korunk elkényeztetett, elpuhult embereinek nem tetszik ez a beszéd, tudom, hogy ők megbotránkoznak az ily szavakon, ostobaságnak tartják az ilyen erkölcsöt és erényt, amely önmegtagadást, lemondást,

[1] Máté 16, 24.

keresztbordozást kíván; de bár tudom mindezt, mégis, ha képes volnék betölteni az egész világot szavammal, akkor is csak azt harsognám: vegyétek magatokra a keresztet, mert csak a keresztben van az üdvösség. Szent Pál apostol is tudta, hogy a pogányoknak ostobaság, a zsidóknak botrány az, amit hirdet, de mégis hirdette *Krisztust, a keresztrefeszítettet.* Ó, én is tudom, hogy a modern pogányoknak botrány és ostobaság Krisztus keresztje, de nekünk az Isten ereje, az üdvösség forrása, a mennyei boldogság kapuja és lépcsője egyaránt.

Ó, ájtatos hallgatóim, ne ingasson meg bennünket ennek a modern világnak kísértő szava, amely az élvezet, a gyönyör útjára hivogat bennünket, maradjunk meg híven és kitartón a kereszt útján, bármily tövises és nehéz legyen is ez; tartsunk ki híven az önmegtagadásban és lemondásban; járjuk meg becsületes munkával az élet nagypéntekjét, mert csak így juthatunk el a boldogság öröknyugalmú húsvétjához. Amen.

Húsvét vasárnapján.

(Enyingen 1922.)

Ájtatos hívek! A mai ünnepen nincs arra szükség, hogy a szószékről buzdítsuk a híveket lelki örömre és vígságra. Akiben van még csak egy szikrája a keresztény hitnek, annak a szívében fellobog Húsvét szent ünnepén egy kimondhatatlan édes, boldogító örömérzés, amely kiül az arcra, föllángol a szemekben s amely üzi, hajtja a hívőt, hogy siessen a templomba s ott az Istenházában egyesítse örömét, vígságát hitsorsosaival, velük együtt érezve és énekelve: Föltámadt Krisztus e napon, Alleluja. Hála legyen az Istennek, Alleluja.

Igen, a húsvéti örömének, a föltámadás dicső himnusza, amelyet a földkerekségen annyi millió és millió ember meghatva és lelki örömtől könnyes szemekkel énekel e napon, jele annak, hogy a keresztény hit még mindig élő erő, amely megmozgatja a szíveket és képes oly édes megnyugtató érzelmeket fakasztani, amelyek elfeledtetik az emberrel azt a sok küzdelmet, keservet, csalódást, megpróbáltatást és csapást, amelyekben napjainkban oly kimondhatatlan bőségben van részünk.

Valóban csak sajnálni lehet azokat a keresztényeket — sajnos ilyenek is vannak, talán a vidéken csak elvétve, a nagyvárosokban azonban tömegekben — akikre nézve a húsvéti Alleluja elvesztette minden értelmét és varázsát; akik nem érzik a Húsvét ünnepi hangulatát és örömét. Szerencsétlenek ők és valóban sajnálatraméltók! Nem tudják, mit vesztettek, mikor már húsvéti örömet, húsvéti ünnepi hangulatot sem tudnak érezni. Nem cso-

dálom, ha összeroskadnak az élet nehézségei, küzdelmei és csapásai alatt. De ne foglalkozzunk most övelük.

Adjunk hálát az Istennek, hogy a mi szívünket még mindig megdobogtatja Krisztus feltámadásának emlékünnepe, hogy mi még mindig megnyugvást, örömet, szárnyalást a magasba érezünk Húsvét napján, Krisztus feltámadásának emlékünnepén. Ezt a hangulatot, ezt az érzést óhajtom beszédemben felszítani, hogy mindnyájunk szívében magasan lobogjon, hogy ennek a tűznek fényét, melegét, lángját igen soká érezzük és hogy ennek a tűznek mindent átalakító ereje megerősítse a mi gyengeségünket, megacélozza akaratunkat, irányítsa cselekedeteinket, egész életünket.

Miért örvendünk oly nagyon Húsvétkor? Miért? Mert ez a nap a mi Mesterünk, Megváltónk, Üdvözítőnk dicső feltámadásának a napja, — s így ez az ünnep az Ő tanításának, a mi megváltásunknak és a mi jövő boldogságunknak is biztosítéka és záloga.

I.

Föltámadt halottaiból a mi Mesterünk és ez a föltámadás legfényesebb bizonyítéka az Ő tanítása igazságának!

1. Voltak Krisztus előtt és után is próféták, tanítók, nagy szellemek, akik új tanokat hirdettek, amelyekkel boldogságot ígértek a népnek és ezek között voltak olyanok is, akik meghaltak tanításukért. Rajongó forradalmárok, szocialisták, kommunisták épúgy, mint tévtanokat hirdető eretnekek. A haláluk azonban csak bátorságukat és meggyőződésüknek erejét bizonyítja, de nem bizonyítja tanításuknak igazságát.

Krisztus Urunk is új tanokat jött hirdetni, amelyek hivatva voltak átalakítani a világot, amelyek ellenkeztek az emberek felfogásával és hadat izentek az emberi szenvedélyeknek és bűnös indulatoknak, — miért is Krisztust is üldözték, elfogták, halálra ítélték, keresztre feszítették. Állhatatos volt tanításához, abból nem vont vissza egy betűt sem, annak igazságáért szenvedett és meghalt.

De hát állhatatos volt az ő tanításához Husz János is, Szavonarola is és akárhány eretnekvezér, forradalmár és kommunista, akik a vesztőhelyen is hangoztatták, halálukkal bizonyították is, hogy állhatatosan meg vannak arról győződve, amit hangoztatnak, de azt nem bizonyították be, hogy igazuk van.

2. Krisztus Urunk is meghalt a kereszten az Ő tanítása igazságáért, de halottaiból harmadnapon dicsőségesen fel is támadt.

Ez a föltámadás az Ő tanítása igazságának legfényesebb, megdönthetetlen, kétségbevonhatatlan bizonyítéka: legyőzte a

halált, amelyre tanításáért ítélték s legyőzve a halált, tanításának igaz voltát bebizonyította! Krisztus feltámadása tehát a keresztény vallás alapja és biztositéka, amely elnémít minden kétséget, eloszlat minden nehézséget, eleve kizár minden ellenvetést.

Igen, Krisztus feltámadása, Húsvét ünnepe a mi hitünk igazolása! Ne szégyeljük, ne rösteljük soha hitünket, vallásunkat.

Igaz, sokan támadják, lenézik, gúnyolják s azt mondják, a mai világba már nem való, a mai embernek más vallás, más hit kell.

Hát jöjjenek elő ezek az új megváltók, új krisztusok és ha akad közöttük olyan, aki nemcsak meghal a tanításáért, hanem halottaiból föl is támad, akkor hiszek benne, de amíg Krisztushoz hasonló próféta nem akad, aki meghalt, de halottaiból fel is támadt, addig engem Krisztustól el nem szakíthat sem a hitetlen tudomány, sem a gúnyolódók káromlása, sem a gonoszok üldözése, sem a szociáldemokraták izgatása, sem a földnek bármely hatalma, kincse vagy szenvedése! Hű maradok Krisztushoz életem minden változatában: jólétben és balsorsban, örömben és szenvedésben, életben és halálban, mert tudom, hogy igazság minden igéje, minden tanítása, amelyeket halálával pecsételt meg és amelyeknek feltétlen igazságát dicső feltámadásával bizonyította be.

II.

Krisztus feltámadása azonban nemcsak tanításának, hanem az általa eszközölt megváltásnak is a bizonyítéka!

1. Krisztus nemcsak tanításáért halt meg, hanem meghalt azért is, hogy bennünket megváltson, érettünk, helyettünk, a mi büneinkért a mennyei Atyát kiengesztelje. Krisztus az Isten Báránya; aki magára vette az egész világ bűneit, hogy azokért a kereszten szenvedjen, hogy szentséges vérével azokat lemossa, letörölje, azoknak bocsánatát kieszközölje. Krisztus föltámadt abból a halálból, amelyet önként magára vállalt, hogy azzal megváltson bennünket.

Ez a föltámadás bizonyítja a kereszthalálnak az értékét is. Aki a kereszten meghalt érettünk, hogy elvegye a mi bűneinket, az támadt fel dicsőségben. Föltámadása bizonyítja, hogy aki a kereszten meghalt érettünk, maga a végtelen Isten, — tehát a halála is, a megváltás is végtelen értékű.

Elvette a világ bűneit. Nincs most már senkinek sem oka a kétségbeesésre, nem kell senkinek sem rettegnie bűnei miatt, Krisztus megváltotta az egész emberiséget, megváltott mindnyájunkat. Dicső feltámadása bizonysága az Ő megváltása igazságának.

Mindnyájan megnyerhetjük bűneink bocsánatát, mindnyájan

lemoshatjuk lelkünkről a bűn szennyét. Krisztus feltámadása biztosíték nekünk arról, hogy mi is mindnyájan feltámadhatunk a bűn halálából új életre.

Igen, a bűn halálából. Mert a bűn halottá teszi az ember lelkét. A bűnös ember élő halott: él a teste, él fizikai és szellemi életet, de halott a lelke és ebből a lelki halálból az ember saját erejéből nem képes új életre támadni. Megtehet mindent, gyakorolhat évekig tartó bűnbánatot, feláldozhatja mindenét, még a saját gyermekeit is, amint ezt, sajnos, némely pogány népek megtették, de Jézus kegyelme nélkül bűnbocsánatot nyerni nem tud.

Krisztus Urunk keserves kínszenvedésével és halálával megszerezte mindnyájunk számára a bűnbocsánat lehetőségét, a lelki halálból való feltámadást. E célból alapította a szentgyónást, amelyben az őszintén megtérő bűnösnek megbocsátja bűneit, visszaadja lelkének életét.

2. Mindenki elnyerheti tehát bűnei bocsánatát, mindenki visszaszerezheti lelkének életét, mindenki feltámadhat a lelki halálból a kegyeleméletre: csak menjen őszinte bánattal a szentgyónáshoz, mondjon le a bűnről, térjen őszintén Istenhez, s akkor hallani fogja a megbocsátás igéit, melyek lelkét új életre támasztják. Az Anyaszentegyház óhaja, hogy Húsvét napjára a keresztények és mindnyájan feltámadjanak a lelki halálból; ez okból parancsolja meg, hogy Húsvétra mindenki meggyónjon.

Igaz húsvéti öröme csak annak lehet, aki a bűn halálából maga is új életre támadt: aki nemcsak Krisztus feltámadását, hanem saját lelki feltámadását is ünnepelheti e napon.

Az ilyen feltámadt lelkeknek mondja az apostol: ha föltámadtatok Krisztussal, az ott fenn valókat keressétek, ahol Krisztus vagyon az Isten jobbján ülvén, az ott fenn valókról elmélkedjetek, nem a földiekről. (Róm. 6, 9—10.) Valóban, a húsvéti öröm arra buzdít bennünket, hogy lelkünket a magasba, az ég felé emeljük. Minél magasabbra emelkedik lelkünk, annál kisebbnek, jelentéktelenebbnek, annál silányabbnak tűnnek fel előtte a földi örömök és élvezetek, de a szenvedések, a csapások is.

Ó, tekintsünk a magasba, hadd teljék meg lelkünk a mennyeiek szeretetével; hadd teljék meg lelkünk Krisztus szeretetével, aki ott ül a mennyei Atya jobbján, aki bennünket is oda vár a menny dicsőségébe, mert Ő maga mondotta: «Ahol én vagyok, ott van az én szolgám is».

III.

Igen, Krisztus feltámadása záloga, biztosítéka a mi dicsőséges feltámadásunknak is — s ez a tudat, ez a hit tetőzi be a mi húsvéti örömünket.

1. Krisztus Urunk nemcsak Mesterünk, nemcsak Megváltónk, hanem Üdvözítőnk is, aki azoknak, akik Őt szeretik, Neki híven szolgálnak, örök boldogságot ígért. Megígérte nekik saját boldogságát; még pedig amint Ő maga boldog nemcsak lelkében, hanem dicsőségesen feltámadt testében is, — az Őt szeretőket is boldogítani fogja, nemcsak lelkünknek adva boldogságot, hanem feltámasztva dicsőségben testünket is.

Az épen a mi örömünk, hogy Krisztus feltámadása záloga, előkészítője, megteremtője a mi dicsőséges feltámadásunknak, a mienknek, akik az Ő hívei vagyunk, az Ő igéit a szívünkbe fogadtuk és megváltásába helyezzük minden bizodalmunkat, akik az Ő szent vérével lemostuk lelkünkről bűneinket, akik az Ő szent testével és vérével táplálkozhatunk: mi reménnyel és bizalommal tekintünk a sír, a halál elé, mert ismerjük és hisszük élő hittel az Úr szavait: Aki eszi az én testemet és issza az én véremet, annak örök élete vagyon és én föltámasztom őt az utolsó napon.[1]

2. És ez a hit, ez a remény erőt ad nekünk az élet nehézségeinek, szenvedéseinek, csapásainak elviselésére; ez a hit, ez a remény megnyugtatja lelkünket, mikor azt látjuk, hogy itt a földön legtöbbször nem az erény és az igazság, hanem a bűn, a hamisság, az erőszak győzedelmeskedik; megnyugtat bennünket ez a hit, hogy eljön a mi dicső föltámadásunk is, amelynek többé vége nem lesz soha. A földön minden véges, mulandó; elmúlik miként a fájdalom, úgy az öröm is. De a föltámadás után az örökkévalóság dicsőségében fog ragyogni lelkünk, amelynek fénye el nem homályosul soha.

Hármas feltámadásról beszéltem: Krisztus Urunk dicsőséges föltámadásáról, a lélek föltámadásáról a bűn halottaiból és a test föltámadásáról az utolsó ítélet napján. Mindhárom föltámadás emlékünnepe a Húsvét. Elsősorban Krisztus Urunk dicsőséges föltámadásának, aki legyőzte a halált s föltámadásával bebizonyította istenségét, tanításának igazságát és az általa eszközölt megváltás végtelen értékét.

De ünnepeljük a mai napon a lélek föltámadását is a bűn halottaiból, amely föltámadás Krisztus halálának és megváltásának a gyümölcse és amely nélkül nem volna teljes a mi húsvéti örömünk és vígságunk. Csak ha magunk is föltámadunk új életre, az igazság, a jámborság, a kegyelem életére, akkor fogunk igazán örvendeni Krisztus föltámadásának is. De Krisztus föltámadása feljogosít bennünket egyszersmind arra, hogy bizalommal és reménnyel tekintsünk a jövőbe is, ahol felénk ragyog a mi dicsőséges föltámadásunk reménysugara, — és ez megnyugtat bennün-

[1] Ján. 6, 55.

ket szenvedéseinkben, küzdelmeinkben, meg még a halál órájában is; hisz a halál Krisztus hívére nézve tulajdonképen csak átmenet lesz a dicső föltámadás és az örök boldogság honába. Ott lesz az örök Húsvét, amelyre többé nem következik Nagypéntek, keresztbalál, hanem amely az Isten szeretetében örökre boldogítja lelkünket. Adja Isten, hogy mi mindnyájan, akik ma a Húsvétot ünnepeljük, ennek az örök Húsvétnak is részesei legyünk. Amen.

Pünkösd vasárnapján.

(1910-ben Enyingen.)

Ájtatos keresztények! A második isteni személy, az Ige testet öltött magára az idők teljében és emberré lett, közöttünk lakozék harminchárom éven keresztül, majd kínhalált szenvedett a keresztfán, eltemettetett. Halottaiból harmadnapon dicsőségesen föltámadt, még negyven napon át gyakran megjelent tanítványai között s azután fölszállt dicsőségben tanítványai szemeláttára a mennyekbe. Őt, a mi Megváltónkat, Jézus Krisztust látták szemeikkel az apostolok: mert hisz emberré lett az Isten Fia s így emberi alakját, emberi ábrázatát kiki láthatta, hangját hallhatta, személyét érzékeivel is megismerhette.

De a mi Urunk Jézus Krisztus még tovább is elment irántunk való szeretetében. Fölszállott a mennyekbe és mégis itt maradt közöttünk! a mennyei Atya jobbján ül, de jelen van minden templomunkban is: látható jel alatt, a legméltóságosabb Oltáriszentségben valóságosan jelen van a kenyér és bor színe alatt.

Látjuk tehát mi is az Üdvözítőt a hit szemeivel a szentmisében és mindenkor a szent ostyában. De látjuk képeit, ábrázatait is: hisz ember is volt egyszersmind, aki értünk szenvedett és meghalt a kereszten, majd dicsőségesen föltámadva, emberi természetét is fölvitte a mennyekbe.

A *Szentlelket* azonban nem látjuk, mert a Szentlélek nem öltött emberi testet magára. Hogyan alkossunk tehát magunknak a Szentlélekről fogalmat? Csakugyan, ájtatos hallgatóim, sokan vannak a keresztények között, akik alig ismerik a Szentlelket. Pedig, ájtatos hallgatóim, a *Szentlélek* épúgy valóságos Isten, egylényegű, egytermészetű az Atyával és a Fiúval; és a Szentlélek iránt époly imádással, hálával kell viseltetnünk, mint a Teremtő és a Megváltó iránt. Igaz, hogy nem láthatjuk a Szentlelket: de érezhetjük Őt, érezhetjük az Ő világosságát, az Ő melegségét, az Ő szeretetét; nem láthatjuk testi szemeinkkel, de tapasztalhatjuk az Ő működését és az Ő műveinek nagyságából megismerhetjük istenségét és reánk árasztott jótéteményei arra

bírhatnak bennünket, hogy előtte hálás szívvel leboruljunk s a mi Megszentelőnket alázatos lélekkel imádjuk.

Ó jöjj el, Szentlélek Úr Isten, adj nékem nyelvet és világosságot, szavakat és értelmet, hogy megmagyarázhassam híveidnek a Te titokzatos isteni működésedet, hogy mindjobban megismerjenek, imádjanak és szeressenek Téged, hogy mindjobban kitárják feléd szíveiket, hogy mind nagyobb készséggel befogadják lelkükbe a Te ajándékaidat, vigasztalásaidat és mindeneket megszentelő kegyelmeidet.

I.

Krisztus, a második isteni személy volt, miként maga mondá, a magvető.[1] Lejött az égből, emberré lett, hogy elhintse e földön az evangélium, az Isten evangéliumának magját, hogy kihirdesse e földön az emberek előtt Isten akaratát, az ő kinyilatkoztatását.

De azt is jól tudjátok, ájtatos hallgatóim, nem elég a magot elvetni a földbe; hogy a mag kikeljen, hogy a vetés megeredjen, napsugár kell, eső és harmat. Hiába vetünk, ha a vetést nem öntözi az ég s nem árasztja rá melengető, éltetadó sugarát a nap. Napsugár és nedvesség nélkül ki sem kel a mag, vagy ha kikelt is, csakhamar elfonnyad és elszárad.

A Krisztus vetette magot a Szentlélek öntözte és árasztotta el sugaraival. A Szentlélek adott ennek a magnak életet, fejlődést, virágzást és érést. A Szentlélek az ő kegyelmeinek világosságával tette Krisztus tanítását az emberiség közkincsévé.

Krisztus tanítása oly nagy, oly fönséges, az emberi elmét olyannyira fölülmúlja, sőt a bűnbeesett ember egész gondolatvilágával annyira ellentétes, hogy ezt az emberek, még a legnagyobb bölcsek sem tudják maguktól megérteni. Ahhoz, hogy megértsük, hogy lelkünkbe befogadhassuk, hogy gondolatvilágunkba beilleszthessük: isteni fényre, világosságra van szükségünk. Ezt a fényt, ezt a világosságot adja meg a Szentlélek. Kézzelfoghatólag tapasztaljuk ezt mindjárt a kereszténység kezdetén. Krisztus az ő tanítását az egész emberiségnek szánta, a magot, melyet az égből hozott, az egész világon akarta széthinteni, «*elmenvén az egész világra* — mondá tanítványainak — *hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek*».[2] De hát kiket választott tanítványaiul; talán a világ bölcseit, tudósait, hatalmas királyait? Nem, ájtatos hallgatóim, hanem egyszerű, szegény, tudatlan halászokat. Ezeknek mondta el az Isten kinyilatkoztatását, ezekre bízta, hogy ezt a kinyilatkoztatást hirdessék ki az egész világon.

[1] Máté 13, 3. [2] Márk 16, 15.

Szegény apostolok, mit kívánt tőletek a ti Mesteretek! Hisz tanítását meg se értettétek; szavait megjegyeztétek ugyan, de a szavak értelme ismeretlen volt előttetek s azonkívül ti szegény, együgyű, tudatlan emberek, ugyan hogyan hirdethetnétek a világnak azt, amit magatok sem értettetek meg? De ne féljetek, az Úr Jézus megígérte, hogy *elküldi a mennyből a vigasztaló Szentlelket, aki megtanít minden igazságra benneteket.*[1]

És csakugyan, ezek a szegény apostolok az Úr mennybe menetele után nem merték hirdetni az evangéliumot, hanem bezárkóztak egy házba, ott imádkozva várták a megígért Szentlélek eljövetelét.[2] De, íme, tizednapra az Úr mennybemenetele után egyszerre szélviharhoz hasonló zúgást hallottak az apostolok és tüzes lángok nyelvek alakjában jelentek meg fejük fölött[3] és amit ezek a lángoló tüzes nyelvek jelképeztek, azt szívükben-lelkükben érezték, hogy a Szentlélek szállott le reájuk. Mert egyszerre világosság támadt a lelkükben: Krisztus tanításának minden szava értelmet nyer előttük, — az igazság erejével véződik szívükbe.

Nemcsak megértik Krisztus tanítását, hanem annak az igazságáról, üdvözítő voltáról oly erős meggyőződést szereznek, hogy ez arra készteti őket, hogy kimenve a világba, hirdessék Krisztus tanítását nemcsak a zsidóknak, hanem a pogányoknak is. Fölséges lávány ez, mikor egyszerű halászok útra kelnek és elmennek Rómába, Athénbe, Korinthusba és hirdetik a tudósok, a bölcsek, a nagyok, a hatalmasok előtt Krisztus tanítását, a meggyőződésnek azzal az erejével és világosságával, amely meghódolásra bírja a büszke tudósokat, a pogány bölcseket, országokat, világokat kormányzó fejedelmeket és királyokat. Ime, a Szentlélek működése, a Szentlélek hatalma. *Ő adta meg a Krisztus által elhintett magnak a harmatot és a napsugarat.* Az Ő kegyelmei világították meg az apostolok szívét, az Ő ereje adta meg nékik a hit mélységét, a meggyőződés erejét, az apostol bátorságát, a hithirdető lángoló buzgóságát, adta meg nyelvüknek azt a csodálatos tulajdonságot, hogy bárhova mentek, idegen országokba, idegennyelvű emberek közé: mindenki megértette szavukat és beszédüket.

Ájtatos hallgatóim, ha ma nem is működik ilyen csodálatos módon a Szentlélek, hogy t. i. tanulatlan szolgáinak adjon ajkaikra szavakat, őket ismeretlen nyelvek beszélésére képesítse, mert hát minderre manapság már nincs szükség — de mindenesetre ma is a Szentlélek kegyelme adja meg minden egyes embernek a hit világosságát, a hit értelmét, a hit mindenekfölött való erejét. A Szentlélek nélkül a hit tanai előttünk érthetetlen sötétség,

[1] János 16, 13. [2] Apost. csel. 1, 12—13. [3] Apost. csel. 2, 2—3.

amelytől visszariad a fölvilágosult, kiművelt emberi elme, — míg a Szentlélek kegyelmétől megvilágítva minél bölcsebb, minél tanultabb, minél műveltebb az ember, annál csodásabb, annál világosabb lesz előtte a hit tanainak egész rendszere; a Szentlélek kegyelme nélkül a hit olyan, mint a kormányrúd nélkül, hullámok által hányatott lélekvesztő, melyet majd ide, majd oda dob a vihar, hozzáüt minden sziklához, míg végre is egy hatalmasabb hullámcsapás összezúzza. Míg a Szentlélek kegyelmével a hit az emberi életnek legbiztosabb fárosza, világítótornya; a hit az erős horgony, amelyhez éltünk hajója kötve van s amelyről semmiféle vihar le nem szakíthatja; a Szentlélek kegyelmével a hit ereje az a márványszikla, amelyen tehetetlenül megtörik a kísértésnek minden hulláma.

A Szentlélek kegyelme nélkül nincs az az emberi ékesszólás, amely hitet tudna fakasztani: míg a Szentlélek kegyelmével a tanulatlan galileai halászok szavára népek, nemzetek tértek meg. A Szentlélek kegyelme nélkül elég egy gúnyos szó, egy támadás, egy könyv, egy újság, egy népbolondító beszéde, hogy megingasson hitünkben, sőt hogy hittagadásra bírjon; míg a Szentlélek kegyelme a hitet oly erőssé teszi, hogy készek vagyunk érette életünket adni. Nézzétek a vértanukat, akiket máglyára vittek, fenevadak elé vetettek, irtózatos kínzatásokkal gyötörtek: mindezeknél erősebb volt bennük a hit a Szentlélek által, mert hitüket mindezek dacára sem tagadták meg, hanem állhatatosan megvallották utolsó lehelletükig.

A Szentlélek kegyelme nélkül Krisztus kinyilatkoztatása szívünkbe hintett, de ki nem kelt mag; míg a Szentlélek kegyelme kicsiráztatja a magot, hogy az mély gyökereket verjen szívünkben, vetés legyen belőle, amely az élet folyamán közeledjék az éréshez, hogy a nagy aratáskor, ha ismét eljön az isteni Magvető, megtalálja az elvetett magnak százszorosát.

Ó, ájtatos hívek, ne feledjétek el ezt a nagy igazságot sohasem, hogy a mi hitünknek a Szentlélek kegyelme ad értelmet, mélységet és erőt. Ép ezért forduljatok gyakran a Szentlélekistenhez; kérjétek őt, jöjjön el hozzátok, lakozzék szívetekben, világosságával, kegyelmeivel töltse be lelketeket s így erősítsen meg benneteket a hitben; hogy Krisztus kinyilatkoztatásához rendületlenül ragaszkodhassatok, hogy attól soha semmi benneteket el ne tántoríthasson. Mert, ájtatos hallgatóim, aki egyszer a hitét elveszti, aki Krisztus kinyilatkoztatását eldobja magától: az eldobta magától az örök üdvösségnek a létráját; azt a szárnyat, amelyen a boldogság honába repülhetne, — az olyan lesz, mint a lelőttszárnyú madár, amely mocsárba esett és abból többé nem képes kivergődni. Ó kérjétek a Szentlelket, legyen

mindig veletek, hogy állhatatosak, hívek maradhassatok Krisztus tanításához, a keresztény katholikus hithez; hogy soha az élet semmi vihara bennetek a hitet meg ne ingassa; se tudomány, se hitetlen újságok, könyvek, vagy hitetlen emberek gúnyja, támadása, se a szenvedélyek, se izgatások benneteket meg ne ingassanak, — hogy mindez lepattogjon a Szentlélek kegyelmével fölvértezett lelketekről.

II.

Krisztus Urunk volt a magvető. Ő hintette szét nemcsak a hit magját, hanem az erkölcsét is. Ő tanított nemcsak arra, hogy *mit kell hinni*, hanem arra is, *hogyan kell élni*. És amint Krisztus kinyilatkoztatása a hitről fenséges, emberi elme által megközelíthetetlen, olyan az ő tanítása az erkölcsről, az életről is. Krisztus megtanította az embert az életre. Arra, hogy ne úgy éljen, mint a barom, hanem amint Isten fiaihoz illik. De ezt a tanítást hogyan kövesse az ember? honnét vegyen hozzá erőt? Mikor minden, ami őt környezi, ezzel ellentétben áll. Krisztus boldogoknak hirdeti a lelki szegényeket, míg a világ a gazdagságban látja a boldogság legfőbb feltételét; Krisztus a tiszta szívet magasztalja, míg a világ a test ösztöneit dícséri; Krisztus önmegtagadást hirdet, míg a világ az ember akaratát isteníti. Hogyan verjen ily körülmények között ez a Krisztus által elhintett mag gyökeret az ember szívében? *Ismét a Szentlélek kegyelmének kellett öntöznie és sugaraival életre keltenie ezt a magot.* És, ájtatos hallgatóim, minő vetés kelt ki ebből, minő aratás! Nézzünk végig a szentek sorain, minden nemből, minden korból, minden nemzetből: férfiak és nők, gyermekek és idősek, papok és világiak a szentség magaslatára emelkedtek; legyőzték a test szenvedélyeit, a lélek rossz indulatait, magukat megtagadva a testben, mint angyalok a földön éltek valóban égi életet. Ime, ájtatos hallgatóim, a szentek élete, erényeik, önmegtagadásaik mutatják meg a Szentlélek erejét, csodás, isteni hatalmát az emberben. De nemcsak a szentek. Nézzétek a szerzetes-intézményt az Egyházban: ez ismét a Szentlélek műve, amely arra bírja az embert, hogy önkényt vállalja mindazt, amitől a bűnbeesett ember természete visszariad: a szegénységet, a szűzességet, az engedelmességet. De itt sem szűnik meg a Szentlélek befolyása. Azt a Krisztus által elhintett magot, a keresztény élet, a keresztény erkölcs magját a Szentlélekisten kegyelme öntözi és melengeti az egyes keresztények szívében és a keresztény nemzetek egészében, — és ennek köszönhetjük, hogy az ember vad indulatain uralkodik, szenvedélyeit megzabolázza, testének vágyait leküzdi; ennek köszönhetjük, hogy az emberek szívében kigyulladt az önzetlenség, a közjóért való áldozatkész-

ség, az igazi felebaráti szeretet, amely erények oly óriási módon megkülönböztetik a keresztény kultúrát és életet a pogány világétól. Igen, ájtatos hallgatóim, a Pünkösd napja tulajdonképen a keresztény erkölcsnek, életnek, kultúrának a születésnapja, hajnalhasadása. A keresztény kultúra, élet, erkölcs a Szentlélek műve. Neki köszönhetjük a keresztény civilizáció minden áldását.

* * *

Azonban, kedves keresztények, ezek után, amiket elmondottam, valaki egy nagy ellenvetést is fölhozhatna. Ha úgy van a dolog, amint én mondottam, akkor ebből az következnék, *mintha a Szentlélek vagy elfordult volna tőlünk, vagy meggyöngült volna az Ő hatalma.* Mert ha körülnézünk az emberek között, azt látjuk, hogy meggyöngült az emberek többségének a hite, — az erkölcse pedig talán már rosszabb, mint volt valaha a pogányoké.

Hát nem gyöngült-e meg a hit, mikor ma már mindennapos a hittagadás, a vallásváltoztatás, a felekezetnélküliség, a nyilt istentagadás? Nem látjuk-e nap-nap után, hogy minden legcsekélyebb okból épúgy változtatják az emberek a hitüket, mint a köpenyüket? Nemcsak egyesek, hanem néha egész községek is.

Ami pedig az erkölcsök elvadulását illeti, szörnyűködve látjuk, hogy ma már a bűnözés a gyermekkorban kezdődik s még az aggastyánokat sem hagyja el, — az erkölcsi romlottság és feslettség, mely azelőtt nagyvárosok éjtszakáinak leple alá bujt, ma már kis falukban is fényes nappal tobzódik; és ami az erkölcsi romlottságnak oly szomorú következménye, az öngyilkosságok száma folyton ijesztő mértékben nagyobbodik — és mindez a keresztény katholikusok között is. Pedig mi azt hisszük és valljuk, hogy *velünk a Szentlélek*, az az isteni harmat, az az isteni fény, napsugár, az az isteni erő, amely a Krisztus által elhintett magnak csirázást, fejlődést, virágzást és érést ád; ha velünk a Szentlélek, hogy lehetséges közöttünk annyi gyengehitű, annyi hitehagyó, annyi hittagadó? hogy lehetséges az erkölcsi érzéknek akkora süllyedése, a megromlásnak, a bűnözésnek olyan rémséges térhódítása?

Ájtatos hallgatóim, értem ezt a kifogást; de azt is tudom, hogy ezt a kifogást csak olyanok tehetik, akiknek nincs elég tiszta fogalmuk a Szentléleknek bennük eszközölt csodás működéséről. *A Szentlélek igenis itt van közöttünk*, hogy a kegyelem harmatjával öntözze szívünket, hogy isteni szeretetének fénysugaraival és tüzével erősítse hitünket, nemesítse erkölcseinket, acélozza akaratunkat a jóra, a nemesre, az erényes, a természetfölötti, az istenes életre. *Itt van közöttünk és ereje nem is fog megfogyatkozni*

soha; hisz valóságos Isten, egylényegű a világ Teremtőjével és a világ Megváltójával; mindenható a világ megszentelő Istene is, aki ma is tud vértanukat, hősöket, szenteket, angyalokat nevelni belőlünk, gyarló emberekből épúgy, amint tette ezt a keresztény-ség őskorában.

Azonban, ájtatos hallgatóim, ennek egy föltétele van, hogy *ne fussunk el előle, ne zárjuk el előtte szívünket:* mert a Szentlélek-isten senkit sem kényszerít, senkinél nem erőszakoskodik. Szabad emberek vagyunk — az isteni fény, erő, sugár, harmat itt lebeg fölöttünk, csak utána kell nyúlnunk és elérhetjük, csak hívnunk kell és leszáll hozzánk, csak ki kell tárnunk szívünket és betölti azt. Ne vádoljuk tehát a Szentlelket, hanem vádoljuk önmagunkat. Mi vagyunk a hibásak, mert nem imádkozunk, mert ezzel az isteni erővel nem törődünk; mert csak a saját lábainkon akarunk járni, Isten segítsége nélkül — ezért vagyunk gyarlók, kishitűek, bűnös életűek.

Ó, ájtatos hallgatóim, legyen ennek vége. Virradjon mireánk is igazi Pünkösd: árassza reánk is a Szentlélek az ő erejét, fényét, világosságát. Tárjuk ki szívünket előtte; fohászkodjunk hozzá igazi vágyódással: jöjj el, Szentlélek Úristen, jöjj el szívünkbe, lakozzál bennünk: erősíts, szentelj meg bennünket, hogy Krisztus megváltása valóságra váljon mibennünk is, hogy igazi keresztény életet élhessünk és igazi keresztény halállal halhassunk meg egykoron. Amen.

Pünkösd napján.[1]

(1921 május 26-án Somogykilitiben.)

Ájtatos keresztények! Az Üdvözítő gyakran említette tanítványai előtt, hogy el fog távozni körükből, de megígérte nekik, hogy el fogja küldeni nekik a Szentlelket, aki velük marad mindvégig. Sajátságos azonban, hogy az Üdvözítő a Szentlélekről beszélve, őt úgyszólván mindig Vigasztalónak mondja. Krisztus Urunk ajakán a *vigasztaló* a Szentlélek állandó jelzője. Nem mondja őt erőnek, tűznek, szeretetnek — pedig mindez ráillik a Szentlélekre, sőt a Szentírás ezekkel a jelzőkkel másutt illeti is a Szentlelket — Krisztus Urunk azonban, mikor a Szentlelket ígéri az apostoloknak, őt Vigasztalónak nevezi: én kérem az Atyát és más Vigasztalót ad nektek, hogy örökké veletek maradjon.[2]

Ez a más Vigasztaló pünkösd ünnepén szállott alá az apostolokra, hogy velük legyen s velük maradjon a világ végéig.

Ma van tehát a vigasztalás ünnepe! Ó kérjük a Szentlelket,

[1] János 14, 16, és 16, 7—8.

hogy szálljon a mi szívünkbe is és árasszon el bennünket is vigaszának bőségével! Mert, ájtatos keresztények, mi is mindnyájan rászorulunk az ő vigaszára, rászorul az egész Egyház, az egész társadalom: épúgy mint rászorultak az ő vigaszára egykor az apostolok. Figyeljetek csak, ájtatos hallgatóim, ezt óhajtom mai beszédemben elétek tárni.

Azért nevezte az Üdvözítő vigasztalónak a Szentlelket, mert a Szentlélek küldetésének az volt a legfőbb célja, hogy megvigasztalja az apostolokat és Krisztus első híveit, — de nemcsak őket, hanem hogy mindvégig, amíg e földön keresztények élnek és vigaszra szorulnak: ő adjon nekik olyan vigasztalást, minőt semmi földi erő és hatalom nem adhat.

De hát, kérditek tőlem, volt szükségük az apostoloknak és az első keresztényeknek vigasztalásra? Hisz ők színről-színre látták az Úr Jézust, hallották ajkairól az isteni bölcseséget, tulajdon szemeikkel látták csodatételeit, látták őt megdicsőült testében halottaiból föltámadva, mi szükségük volt nekik vigasztalóra?

Nagyon is nagy szükségük volt erre, ájtatos hallgatóim, és ezt könnyen megértitek, ha beleképzelitek magatokat az őskeresztények helyzetébe. Igaz, hogy látták Krisztust, az ő csodáit s ezek mélységes hittel töltötték el szívüket, hitték tehát Krisztus tanítását, hitték, hogy Krisztus megalapítja e földön az Isten országát a lélekben szegény és tisztaszívű emberek számára. Ezek a lélekben szegény és tisztaszívű emberek, akik hozzácsatlakoztak, körülbelül ötszázan voltak. De íme, Krisztus dicsőséges föltámadása után a 40-ik napon eltávozik körükből, szemeik láttára fölemelkedik a mennyek országába. Igaz, hogy föltámadása és dicsőséges mennybemenetele is csak megerősítette őket hitükben, — mégis Krisztus végleges eltávozása a földről szomorúsággal töltötte el szívüket, sőt a bizonytalanság és kétség félelmével gondolhattak a jövőre. Mi lesz az Isten országából, melyet Krisztus megalapított? csak ebből az ötszáz emberből fog állni? és vajjon ez az ötszáz ember, akik között alig akad tanult ember és írástudó, fönn tudja tartani, meg tudja védeni Isten országát a zsidók és pogányok tömegei között, akiknek kezében van az erő, hatalom, pénz, tudomány és akik, amint keresztre feszítették Krisztust, úgy üldözni fogják és kiirtani akarják az ő hiveit is? Mit csináljon ez az ötszáz lélekben szegény, tisztaszívű, de egyszerű, tudatlan és gyámoltalan ember a gazdag zsidókkal, a bölcs görögökkel, a hatalmas rómaiakkal szemben? Ime, ilyen lelkiállapotban voltak az őskeresztények Krisztus mennybemenetele után, — de volt egy reménységük, Krisztus megígérte nekik, hogy ha ő elmegy, egy más Vigasztalót küld nekik, — ezt a Vigasztalót várták kilenc napig elzárkózva és imádkozva; s nem hiába várták, a 10-ik napon,

pünkösd napján alászállott reájuk a Vigasztaló-Szentlélek s betöltötte szívüket olyan vigasszal, aminőt csak a mindenható Isten adhat. Ennek a vigasznak az erejével az az ötszáz lélekben szegény tisztaszívű, de gyámoltalan és tudatlan ember nemcsak szembeszállt az akkori világgal, államhatalommal és tudománnyal, hanem azt meg is hódította. Igaz, hogy a vére árán, de ezt is a Vigasztalónak köszönhette, hogy örömmel ontotta vérét Krisztusért. Háromszáz évig üldözték, mészárolták, keresztre feszítették, mágyán égették el, kerékbetörték, fenevadak elé vetették a keresztényeket, de a Vigasztaló velük volt, nem csüggedtek és nem fogytak el, és 313-ban, jövő évben lesz ennek 1600-ik évfordulója, Nagy Konstantin császár a római birodalomban a keresztény vallást törvényben elismeri s maga is a kereszténység hívének vallja magát.

Ez volt a vigasz, melyet a Szentlélek hozott a földre, az apostolok és az első keresztények szívébe.

De, ájtatos hallgatóim, Krisztus Urunk megígérte, hogy ez a Vigasztaló-Szentlélek velünk marad mindvégig, — tehát ma is, nekünk is jogunk van az ő vigasztalására. De van-e szükségünk?

Ó, ájtatos hallgatóim, aki ismeri az emberi szíveket, aki ismeri a földi élet rejtélyeit, aki ismeri Egyházunk és az egész emberi társadalom mai helyzetét : az kénytelen megvallani, hogy nagyon is rászorulunk az isteni vigaszra, amelyet csak a Szentlélektől várhatunk és remélhetünk.

Először is rászorul a Szentlélek vigaszára minden egyes emberi szív. Mert, ájtatos hallgatóim, mindig igaz marad, hogy a föld a siralomvölgye, — könny hullik ki a ma született gyermek szeméből először és a meghaló is könnyet hullat utoljára szeméből, — az első és utolsó könnycsepp között pedig ott folydogál az egész életen keresztül a keserűségek, csalódások, megpróbáltatások, csapások és szenvedések könnypatakja, — ez a siralomvölgye az emberi élet. Bármit tegyen is az emberi leleményesség, vagyon és tudomány, hogy a földi életet széppé, boldoggá, élvezetessé tegye : mindennek dacára a gazdagok élete is csak olyan, mint a szép temető mint a földíszített siralomház, — ott leskelődik mindegyik körül a halál, de ezenkívül ott bujkál a bűn, a lelkiismeret mardosása, az unalom, az undor, a vigasztalanság, a békétlenség, mint megannyi sötét árnyék, melyeket sem pénz, sem tudomány, sem műveltség elűzni s helyükbe békét és megnyugvást adni nem képesek.

Világos bizonyítéka ennek az a sok boldogtalanság, amely ott lakik a palotákban a gazdagok között is . . . És napjainkban legjobban rászorulunk a Szentlélek vigaszára, mert az emberi szívek talán sohasem voltak annyira gyengék, mint manapság, amikor

úgyszólván minden szenvedés, csapás, megpróbáltatás képes összetörni a szíveket. Ott látjuk azt a sok öngyilkosságot a társadalom minden rétegében, már a gyermekek között is; ha valakit egy kis szégyen, megpróbáltatás, betegség ér, önkezével kioltja életét, — mert nincs, ami megvigasztalja, sem rang, sem gazdagság, sem tudomány nem tudja megvigasztalni. Van egy, aki megvigasztalhatná, de erről megfeledkeznek, ehhez nem fordulnak. Ez a Vigasztaló-Szentlélek...

Ó, ájtatos hallgatóim, nektek is lesznek nehéz óráitok az életben — ez mindenkinek kijut — benneteket is meg fog látogatni az Isten keze megpróbáltatással, csapással, betegséggel, szenvedéssel: ilyenkor gondoljatok a Vigasztaló-Szentlélekre, forduljatok hozzá buzgó imádsággal, hívjátok, könyörögjetek le: Jöjj el, Szentlélek Úr Isten, add meg nekem is a te isteni vigaszodat, — és ha így fogtok eljárni, tapasztalni fogjátok a Szentlélek isteni vigaszának erejét, amely, ha nem veszi is el a szenvedés keserűségét, de mindenesetre megóvja a szívet a kétségbeeséstől s erőt ád Isten látogatásának elviselésére.

Ájtatos hallgatóim! Amint vigasztalan az egyes emberek élete ezen isteni Vigasztaló nélkül: úgy, ha végigtekintünk a mai emberi társadalmon, itt sem látunk semmi vigasztalót. Mindenütt békétlenség és forrongás, mindenütt gyűlölködés: emberek, osztályok, fajok, népek és nemzetek között; mint a megláncolt fenevadak fogcsikorgatva, úgy állanak egymással szemben a különböző társadalmak: a munkások és munkaadók, a birtokosok és a proletárok, az egyes népek és nemzetek. Millió és millió katonára van szükség, hogy megzabolázzák, féken tartsák ezeket az egymást gyűlölő fenevadakat, melyeknek ember a nevük. Nem vigasztalatlan helyzet ez? és mi lesz ebből, ha már a katonaság is kevés lesz féken tartani a milliókat? Micsoda háborúk és vérengzések lesznek, hogyan fognak egymásra támadni az emberek, hogyan fogják a tudomány, a technika, a haladás minden eszközét és csodás vívmányát egymás pusztítására fölhasználni?

Ki tudná ezt a vigasztalan helyzetet megváltoztatni? Csak Ő, a vigasztaló Szentlélek! ha ő leszáll az emberek tömegeibe, a társadalmi osztályok rétegeibe, ha ismét ő fog uralkodni a lelkeken, a szegények és a gazdagok, az urak és a munkások, az egyes népek és fajok lelkén: akkor nem lesz szükség szuronyerdőkre és ágyúk tömegére, hogy békében élhessünk egymás között.

Ó, jöjj el Szentlélek! jöjj el mindnyájunkhoz! terjeszd ki szárnyaidat az egész emberiség fölött, érintsd meg vigasztaló leheleteddel az összes társadalmi rétegeket, — vigasztald meg a háborgó emberiséget, hogy visszatérjen a békés fejlődés útjára s ahelyett, hogy egymást pusztítani akarná, egyik a másikat segítse a boldo-

gulás felé; vigasztald meg s békítsd ki egymással az embereket, hogy egyik a másikban ne ellenségét, hanem testvérét lássa és szeresse.

De, ájtatos hallgatóim, nemcsak a nagy emberi társadalomnak van szüksége a Szentlélek vigasztalására, hanem magának Krisztus Egyházának is és talán épen olyan mértékben van neki ma erre szüksége, mint volt az őskeresztény korában.

Akkor ugyanis attól félhettek, hogy fog-e a kis magból, az ötszáz hívőből kinőni, kifejlődni az Isten országa, — ma meg attól kell félni, vajjon nem aszik-e össze, nem szárad-e el az a Krisztus ültette fa, melyet Egyháznak nevezünk.

Mert mit látunk, ájtatos hallgatóim? Azt, hogy az Egyház tekintélye, megbecsülése napról-napra fogyatkozik, a hívek közönyössége növekszik; az Egyház ellenségei megszaporodnak, a hívek buzgósága lankad, a templomkerülők, a hitehagyók száma napról-napra növekszik, — a tudomány, a sajtó, maga az államhatalom is az Egyház ellen törnek; a papokat, a vallást, az Istent ma már büntetlenül lehet káromolni élőszóval és nyomtatásban; Franciaországban és Portugáliában már üldözik a papokat és a templomokból múzeumokat és színházakat csinálnak. Mi lesz ennek a vége?

Ó, jöjj el Vigasztaló-Szentlélek! töltsd el lelkünket mennyei vigaszoddal! hogy el ne csüggedjünk, kétségbe ne essünk; hogy úgy ragaszkodjunk hitünkhöz, vallásunkhoz, egyházunkhoz, amint az őskeresztények tették, akkor tapasztalni fogjuk Krisztus igéinek valóságát, hogy ezen az Egyházon a pokol kapui sem vehetnek erőt; sőt tapasztalni fogjuk, hogy a mi buzgóságunk, hitünk és a hitünknek megfelelő életünk megerősíti az ingadozókat is, megnyugtatja a kételkedőket s esetleg visszavezeti a jó útra az eltévelyedetteket is.

Befejezésül fölhívom figyelmeteket arra, hogy az Úr Jézus, mikor megígérte tanítványainak a Szentlelket, így szólt hozzájuk: ha én elmegyek, egy *más* Vigasztalót küldök nektek. Ezzel, hogy egy más Vigasztalót ígért, jelezte azt, hogy ő is vigasztaló volt.

Igen, úgy az egész emberiségnek, mint minden egyes embernek két vigasztalót adott Isten jóságos irgalma: Krisztust és a Szentlelket. Krisztus hozta az első vigaszt a földre a bűnbeesett, az Istentől elfordult ember számára; Krisztus nyitotta meg az eget az ember előtt, ő állította helyre Isten országát az emberek között.

Krisztus fölmenve a mennybe, elküldötte a másik Vigasztalót, hogy ez fönntartsa és megőrizze Isten országát az emberek között s őket kegyelmeivel, erejével, vigaszával segítse, hogy a Krisztus által megnyitott mennyei boldogságot elérhessék.

Ó, maradjon ez a Vigasztaló-Szentlélek a földön, maradjon az Egyházzal, maradjon az emberiséggel, hogy az Isten országa a földön újra megerősödjék s áldásaival tegye ismét boldogokká a népeket s az egyes embereket. Maradjon ez a Vigasztaló-Szentlélek velünk és mindnyájunkkal, hogy soha ne tévesszük szemeink elől a mennyországnak Krisztus által megnyitott kapuját és segítsen bennünket, hogy ezen a kapun át elérhessük az igazi boldogságot. Amen.

Pünkösd napján.

(Tabon. 1913.)

Ájtatos hívek! A Szentírásban az Apostolok cselekedeteiben van leírva a Szentírás szokása szerint egyszerű, keresetlen szavakkal a mai ünnep nagy jelentősége. Az apostolok az Úr Jézus mennybemenetele után a boldogságos Szűzzel s az Úr Jézus rokonaival Jeruzsálemben egy házban, ugyanabban, amelyben az utolsó vacsorán az Üdvözítő az Oltáriszentséget alapította, vonultak el s imádságban töltöttek el tíz napot, várva az Úr Jézus által megígért vigasztaló Lelket. S íme, tizedik napon erős szélzúgást hallanak s föltekintve, maguk fölött tüzes nyelveket látnak lebegni, — de egyszersmind érzik, hogy ezek a tüzes nyelvek jelképe a megígért s most reájuk alászállt Szentléleknek: érzik szívükben a Szentlélek tüzét, erejét, bölcseségét; elhagyják a házat, kimennek a zsidók közé, szent Péter prédikálni kezd s az ő szavát mindennyelvű emberek megértik és már az első napon háromezeren megtérnek s felveszik Krisztus keresztségét. És ettől a naptól kezdve az apostolok a Szentlélek erejében hirdetik az Evangéliumot, szétviszik Krisztus tanítását az akkor ismert egész világba.

Ime, ájtatos hallgatóim, ez a mai ünnepnek a története. Ma szállott alá tüzes nyelvek alakjában az apostolokra a Szentlélek. De hát miért épen tüzes nyelvek alakjában? Ezt óhajtom ez ünnepélyes órában megmagyarázni.

Az Isten tiszta szellem, Istennek teste nincs. Mi pedig, ájtatos hallgatóim, akik érzékeink által tudunk csak valamit megismerni, az Istent nem láthatjuk. Csak a testtől megszabadult lélek a halál után láthatja Istent, az angyalokat, a lelkeket, a szellemeket. S ezért az Isten, ha nekünk, embereknek magát kinyilatkoztatni akarja, emberileg érzékelhető alakban vagy jelképben mutatja magát nekünk, hogy így a külső érzékelhető dolog bizonyságot nyujtson nekünk az érzékileg meg nem ismerhetőről, a láthatatlanról, az isteniről. Így, mikor az Úr Jézus, Istennek emberré lett fia a Jordán-folyóban megkeresztelkedett, megnyílt az ég, a Szentlélek galamb alakjában alászállott, a

mennyei Atya pedig így szólt: «Ez az én szerelmes fiam, akiben nekem kedvem telik».[1] Hasonló megnyilatkozása az égnek történt pünkösd napján is. A Szentlélek alászállott az apostolokra. Őt azonban nem láthatták, de hogy megbizonyosodjanak arról, hogy az Úr Jézus csakugyan elküldötte hozzájuk a vigasztaló Szentlelket: hát, íme, égből alászállott tüzes nyelvek lebegtek fölöttük: ezeket látták s amit ezek jelképeztek, a Szentlélek csakugyan betöltötte szívüket.

De hát, kérdezhetnétek tőlem, miért választotta a Szentlélek most a tüzes nyelvek jelét, mikor máskor ugyanő galamb alakjában szállott alá az Úr Jézusra. Megfelelek e kérdésre, ájtatos hallgatóim. Azért választotta most a tüzes nyelvek jelképét, mert ez mutatott rá a legtalálóbban azokra a hatásokra, melyeket a Szentlélek az apostolokban előidézett. Tüzet és nyelvet adott az apostoloknak, hogy ezzel a kettős ajándékkal induljanak el a világ megtérítésére — ezért szállott alá tüzes nyelvek alakjában.

I.

Tehát először is alászállva a Szentlélek, az apostolok lelkében tüzet gyujtott; égi, isteni tüzet. A tűz, ájtatos hallgatóim, világít, melegít, de egyszersmind összeéget, magához hasonlóvá tesz mindent. Ugyanezen hatásokat idézte elő az apostolok lelkében is az égből alácsapó tűzláng, a Szentlélek.

1. Először is megvilágította lelküket. Micsoda fény, micsoda világosság volt ez! Az Üdvözítő Jézus Krisztus három évig tanította őket, — de az apostolok megjegyezték ugyan szavait, de nem értették meg tanításának mélységét, evangéliumának bölcseségét, kinyilatkoztatásának valódi értelmét. Megjegyezték ugyan Krisztus szavait, de nem tudtak behatolni azoknak értelmébe. Háromévi tanítás után is még mindig a sötétben botorkáltak, még mindig hályog volt lelki szemükön. De íme, hogy a Szentlélek, ez az égi tűzláng, bevilágított lelkükbe, mindent megértettek. Ami eddig homályos volt, most világos lett előttük: maga Krisztus, az ő szenvedése és halála, a megváltás nagy műve; de világos lett előttük Krisztus evangéliuma is: az Oltáriszentség, a szentmise, a szentségek, Krisztus törvényei... Most már elmehetnek tanítani az embereket, mindazt megtartani, amit Krisztus parancsolt: mert most már értik, látják evangéliumának bölcseségét, mélységét, valódi értelmét. Akik pünkösd előtt még gyermekek voltak a hitben: most, hogy a Szentlélek bevilágított lelkükbe, Krisztus kinyilatkoztatásának bölcseivé, csalhatatlan magyarázóivá váltak.

[1] Máté, 3, 17.

2. De a tűz nemcsak világít, hanem melegít is. Így az égből alászállott tűzláng is nemcsak megvilágította az apostolok lelkét, hanem föl is melegítette a szeretet tüzével. A Szentlélek maga a szeretet s ha az emberi szívbe száll, azt megtölti szeretettel. Az apostolok szívét is ezzel az izzó, tüzes szeretettel töltötte meg Krisztus és az emberek iránt. Épen erre volt szükségük azoknak, akiket Krisztus kiválasztott, hogy hirdetői legyenek evangéliumának és megtérítői a világnak. Csak az lehet igazi hithirdető, apostol, csak az térítheti meg másokat, akinek a szívében nagy szeretet lángol az igazság iránt és azok iránt, akik távol állanak az igazságtól, hogy ezeket az igazsághoz vezethesse; akinek a szívében nagy szeretet lángol a jó pásztor és az eltévelyedett juhok iránt, hogy ez utóbbiakat a jó pásztorhoz visszaterelhesse.

Alászállott a Szentlélek tüze az apostolokra s ez a tűz lángbaborította az ő szívüket, kigyujtotta bennök Krisztus és az emberek szeretetét. Készek minden áldozatra, munkára, fáradságra, szenvedésre, elmennek a tengereken át az akkor ismert világ végéig, elmennek a görögök, a rómaiak, a kelták, az arabok, az indusok közé, hogy megnyerjék őket Krisztusnak, hogy a jó pásztorhoz vezessék őket.

3. De ez a tűz nemcsak világít és melegít, hanem olvaszt is, amit meggyujt, azt magához hasonlítja. Miként a földi tűz is megolvasztja nemcsak a jeget, hanem az ércet, a vasat is, sőt az aranyat és gyémántot is: úgy a Szentléleknek ez az égi tüze, mely leszállott az apostolokra, megolvasztotta az ő szívüket is. Kiégetett szívükből minden önzést, félénkséget, gyarlóságot, gyengeséget, földies gondolkozást és érzést; a még nemrég gyáva, egymással kicsinyesen vetélkedő, egymás ellen áskálódó és irígykedő tanítványokat hősökké, szentekké, erényekkel ékeskedő, világmegtérítő apostolokká, az emberiség eszményképeivé és példaképeivé változtatta át. Ez az égi tűz megolvasztotta az apostolok szívét, hogy abba belevésse az általuk hirdetendő evangéliumnak tökéletes képét. Amit az ajkuk hirdetett, azt mutatta életük is. Ime, ezért szállott tűzláng alakjában a Szentlélek az apostolokra.

II.

Azonban, ájtatos hallgatóim, az Apostolok cselekedetei szerint nem egyszerű tűzláng szállott alá az apostolokra, hanem ez a tűzláng nyelv alakjában mint tüzes nyelv szállott reájuk. Mert az apostoloknak nemcsak a szívben, hanem a nyelvben, a beszédben is szükségük volt égi tűzre, hogy megfelelhessenek Krisztus parancsának, aki mennybemenetele előtt azt mondotta ennek a 12 halásznak, egyszerű, tudatlan, nem beszédes embereknek: «Men-

jetek szét a világba és hirdessétek minden teremtménynek az evangéliumot!»[1] De hát hogyan volna ez lehetséges? Hisz először is az ő nyelvüket csak a zsidók értik meg, ezek közül is csak azok, akik Palesztinában élnek. Hogyan tanulják meg ők a görög meg a latin nyelvet, az örmények meg a kelták barbár beszédét? De ha tudnának is szólani az ő nyelvükön: hogyan mehetne ilyen szegény, egyszerű halászember a városok lakói közé, Rómába vagy Athénba bölcsek, tudósok, műveltek közé? hogyan hirdesse ezeknek az evangéliumot?...

Mindez talány volt az apostolok előtt is, akik az Úr mennybemenetelétől pünkösd napjáig százszor is megforgatták lelkükben az Úr parancsát: Menjetek szét az egész világba s hirdessétek az evangéliumot minden teremtménynek, — megforgatták, mondom, lelkükben, de nem értették, vagyis inkább lehetetlenségnek tartották. De a pünkösd napján alászálló tüzes nyelvek megmagyarázták nekik, hogy mehetnek bátran a világ megtérítésére: mert nem ők fognak beszélni, hanem belőlük s általuk szólani fog maga a Szentlélek.

Megindultak; mindjárt pünkösd napján szent Péter kiment Jeruzsálem utcáira, ahol különféle nyelvű idegenek is tolongtak a zsidó ünnep miatt és íme, a tüzes nyelv kettős csodás ajándékot adott neki: beszélt zsidó nyelven és beszédét megértette a római, a görög, az elamita, a partus, az arab, — a másik pedig még csodásabb, hogy az egyszerű halász olyan tűzzel, olyan ékesszólóan, olyan meggyőzően tudott beszélni, hogy mindjárt háromezer ember tért Krisztushoz első prédikációjára. De nemcsak szent Péter, a többi apostol is elnyerte a tüzes nyelvnek kettős csodás ajándékát: mehettek bárhová idegennyelvű népek közé, mindenki megértette a szavakat, de egyszersmind olyan ereje, tüze volt beszédüknek, mely lefegyverezte a bölcseket, megindította a szíveket, meghódította az embereket. Egyszerű halászok görög bölcseket, római tudósokat, kemény katonákat, gazdagokat, sőt fejedelmeket és királyokat vezettek szavukkal Krisztushoz. Ezek a tanulatlan, egyszerű, talán írni-olvasni sem tudó halászok szétmentek a nagy világba: Efezusba, Rómába, Athénba, nagyműveltségű népek, gőgös pogányok, elpuhult erkölcsű, babonás szokású népek közé s úgy tudtak beszélni, annyi hévvel, annyi tűzzel, hogy a pogányok ezrei, tudósok, bölcsek, gazdagok megtértek, lemondtak erkölcstelen életükről, elhagyták babonás szokásaikat, beállottak az alázatos, a szegény, a keresztre feszített Krisztus tanítványai közé s készek voltak hitükért minden áldozatra, szenvedésre, vértanuhalálra... Ime, a tüzes nyelvek ezt

[1] Márk 16, 25.

a hatást jelképezték. Így lett pünkösd napja Krisztus Egyházának a születésnapja. A mai napon kezdődött a világ megtérítése az apostolok által, akik a mai napon nyerték el a Szentlélektől a világ megtérítéséhez szükséges tulajdonságokat.

Ájtatos hallgatóim! A Szentlélek Úr Isten nem távozott el tőlünk; maga Krisztus Urunk azt ígérte, hogy elküldi a Vigasztalót, hogy az velünk maradjon mindig, amíg csak Krisztus ismét el nem jön, az utolsó ítélet napjáig. Velünk van a Szentlélek s mi mindnyájan a bérmálás szentségében nyerjük meg őt, ezt az igazi isteni tüzet, amely ha nem is nyelv alakjában lángol, de a mi szívünkbe is bevilágít, kell, hogy a mi szívünket is bemelegítse, kell, hogy magához hasonlóvá átalakítsa.

Ezt az égi tüzet mi is elnyerhetjük — de hát bizony-bizony nem látjuk fényét, nem érezzük melegét s attól ugyancsak távol vagyunk, hogy tőle tüzet fogjon a mi szívünk. Mi ennek az oka, ájtatos hallgatóim? Nem a Szentlélek, aki ma is az, ami volt, mikor az apostolokra alászállott; ez a tűz ma is épúgy világít, melegít és gyujt, miként az első pünkösd napján — hanem ennek mi vagyunk az okai. Mert, ájtatos hallgatóim, a tűznek is megvannak a maga törvényei: sok hamu között, nedves helyen a tűz is kialszik, a tüzet éleszteni, ápolni, táplálni kell.

Így vagyunk ezzel az égi tűzzel is, melyet a Szentlélek gyujt ki szívünkben. Ha nem ápoljuk, ha nem tápláljuk, alig pislog s a sok hamu között alig lesz érezhető. Tápláljuk hát és élesszük, hogy magasan fellobogjon, hogy lángja, fényessége bevilágítson életünkbe, hogy a hit titkait és az élet nagy kérdéseit világosan lássuk; tápláljuk, hogy fellobogjon s szívünket melegítse, hogy mi is szeressük Krisztust, de szeressük embertársainkat is, hogy amit csak tehetünk, tegyük meg a szegényekkel, a szenvedőkkel, a tévelygőkkel, a tudatlanokkal, a bűnösökkel; tápláljuk, hogy annyira fellobogjon, hogy tőle a mi szívünk is tüzet fogjon s ez a tűz kiégesse bűneinket, gyarlóságainkat, tökéletlenségeinket. Tápláljuk imádsággal, alázatossággal, tisztasággal, jámbor élettel s ájtatos hallgatóim, akkor ez a bérmáláskor szívünkbe adott isteni szikra a hamu alól ismét lángolni s bennünket a Szentlélek erejével, szentségével, kegyelmével fog elönteni. Amen.

Jézus szent Szíve ünnepén.

(A szent Szívről nevezett kolostor templomában 1902 június 6-án.)

Krisztus jegyese, az Egyház, az Isten mindenhatóságának ezen remekműve a természetfölötti világrendben, sokban hasonló az Isten mindenhatóságának egy másik, szintén bámulatos alkotásához, a nagy természethez.

Ha végigtekintünk a földön, a természet világában egy kedves jelenség köti le figyelmünket. A lombos erdők, az égbetörő fasorok, a gyümölcsösök, az aranykalászos vetések és a zöld rétségek mellett ott látjuk mindenütt a természet díszét, koszorúját, a virágokat.

Amint a napsugár széthinti fényét a földre, kicsalja a virágot is a föld kebeléből, kicsalja mindenütt az erdőben, a dombon, a réten; minden időszakban új és új virág tűnik elénk: tavasszal a hóvirág, ezt követi a szerény ibolya, majd kibontja kelyhét a selymes liliom, ezt követi a ragyogó rózsa, a pompás tulipán, az illatos szegfű; mindegyiknek megvan a maga kedvessége, illata, pompája; mindegyiknek a maga talaja, évszaka. Az egyik az árnyékban, a másik a napsugárban; az egyik a szikes földben, a másik a homokban vagy a nedves anyagban díszlik, tenyészik, pompázik legjobban.

Épígy megvan mindegyiknek a maga hódoló udvara; az emberek egyik csoportja az ibolyát, a másik a rózsát kedveli leginkább, az egyik előtt a narancsvirág-koszorú, a másik előtt a nefelejts-csokor a legkedvesebb; az egyik a narcissz illatában, a másik a kamélia illatnélküli szépségében talál gyönyörűséget, élvezetet.

Nem szükségesek ezek a virágok az élethez, megélhetne az ember virágpompa és virágillat nélkül is; de ugyebár, kedves hallgatóim, olyan színtelen, olyan szürke, olyan szomorú, olyan kietlen volna az élet virág nélkül?

Az Úr Isten jóságos, mindenható keze rávarrta ezt a virágdíszt a földre, hogy változatos színpompájával, illatával, szépségével a hétköznapi életet bearanyozza, munkánkat megédesítse, lelkünket felüdítse és megvigasztalja. Ez a virág rendeltetése a földön s nem adhatunk elég hálát a Teremtőnek a virágdíszért, mellyel a természetet oly gazdagon fölékesítette.

A természetfölötti világrendben, ájtatos hallgatóim, az Egyház az Isten kertje, csodálatos alkotás: Krisztus keresztjével fölszántva, vérével megöntözve, a hét szentség csatornáival, a szentmise örökös kegyelemharmatjával, a Szentlélek malasztjainak éltető sugaraival folyton táplálva, öntözve és éltetve. És, íme, ebben a csodálatos kertben is nemcsak az életfenntartására szük-

séges dolgok teremnek meg; nemcsak az élet fájának a gyümölcse, amelyből aki eszik, annak örök élete vagyon; nemcsak a szentségek és a hitágazatok szőlőtőkéinek nemes gerezdjei, nemcsak az evangéliumi jó fának gyümölcsei, melyeket az ítéletkor az angyalok fognak összeszedni, hogy bevigyék a mennyei lakomára, hanem virágokat is találunk ebben a kertben épen úgy, mint a nagy természet ölén. És ezek a virágok az Isten kertjében, az Egyházban, a különböző ájtatosságok.

Nem szükségesek ezek okvetlenül a természetfölötti élethez, nem tartoznak a hit nélkülözhetetetlen igazságai közé, amint a földön is elég volna a gyümölcs- és tüzifa, elég a vetés és a gyógyfű; de mi volna az élet virág nélkül minden vetésével, rétjével és erdejével?...

Az Egyházban is elég volna az életre, az üdvösségre a szentmise, a hét szentség, Krisztus kinyilatkoztatása, melyet apostolaira hagyott, de az Isten nagy szeretete többet tett érettünk, mint amennyire okvetetlenül szükségünk van. A keresztutat, amelyen járnunk kell, fölékesítette virágokkal; az üdv csatornái mellé s a hit lombos fái alá virágszőnyeget hintett el, hogy a virág illata és szépsége feledtesse velünk a fáradságot, az út göröngyeit, a munka nehézségét, hogy a virág szépsége és illata csalogassa lelkünket oda azokra a magaslatokra, melyeken békét, megnyugvást, üdvöt találunk.

És milyen gazdag virágdíszben pompázik ez az Isten-kertje, mennyi ájtatosság díszlik benne: a keresztútájtatosság, a skapuláré, az olvasó, a szent vértársulat, szent Antal kenyere, a szent család, Jézus szent gyermekségének társulata, a lurdi Szűz, a Mária-kongregációk, ki tudná fölsorolni egyszerre, hamarosan valamennyit?

És, ájtatos hallgatóim, ez mind virág; egyik sem szükséges, de mindegyik szép, megvan mindegyiknek a maga pompája, színe, illata, a maga sajátos bája és kedvessége.

És csodálatosan termékeny ez a kert; az egyszer kinyílt virág nem hervad el többé, de az időjárás változásával, új korszakkal új, eddig nem ismert virágok nyílnak ki, amelyek amint növelik a kert szépségét, úgy új vonzóerőt is gyakorolnak a hívők seregére.

Ime, ezelőtt kétszáz évvel is fakadt egy új virág az Isten kertjében, egy francia apácakolostor falai között. Eleinte csak kevesen vették észre ezt a csodás virágot, sokan nem is bíztak hozzá, sőt voltak olyanok, kik gyomnak nézték és kitépni akarták; de amint az Isten természetfölötti napja, a Szentlélek kegyelme mindjobban és jobban ráhintette sugarait e virágra, amint kibontotta teljesen kelyhét s ragyogó szépségét kitárta: megihlette,

illatával meghódította, szépségével lebilincselte a hívők egész világát. És ma teljes pompájában áll előttünk; úgy látszik, ez az ő évszaka, s úgy látszik, a mai kor emberei ízlésének, vágyának, óhajának ez a legmegfelelőbb, a legszimpatikusabb, a legvonzóbb. Ez a virág a szent Szív-ájtatosság.

A különböző ájtatosságok között ma mindenesetre a legnépszerűbb, a legelterjedtebb, a legáltalánosabb a szent Szív-ájtatosság.

Vannak ájtatosságok, melyek inkább a szegényeket vonzzák, mások az ifjakat; egyesek a nőknek, mások inkább a férfiaknak rokonszenvesek — ezekkel is úgy vagyunk, mint a virágokkal — vannak ájtatosságok, melyek inkább csak a kolostorok falai közé valók; vannak a bűnösöknek, vannak a jámboroknak, vannak a szenteknek megfelelő ájtatosságok. De a szent Szív-ájtatosság meghódított úgyszólván mindenkit: ifjút és öreget, szegényt és gazdagot, bűnöst és jámbort egyaránt; a szent Szív képeit a templomokból elvitték a kunyhókba, meg a palotákba; és alig van ma katholikus ember, akinek a kezében még ne lett volna a szent Szív képe, aki ezt a képet áhitattal ne nézte volna, aki ehhez reménnyel, bizalommal, megnyugvással ne tekintett volna föl. Sőt, a szent Szív ájtatosságát bevitték a törvényhozás termeibe is, képviselők és államférfiak, Ecuador köztársaság, Franciaország és Tirol törvényhozó testületei a szent Szív tiszteletéről törvényeket hoztak, országaikat ünnepélyesen a szent Szívnek ajánlták föl.

Nem hagytuk el a többi, régi ájtatosságokat sem, de ezt különösen megkedveltük — gyakoroljuk a többieket is az egyházi év bizonyos szakaiban s életünknek egyes fázisaiban — ezt az ájtatosságot állandó gyakorlatba vettük.

A természetben vannak egyes idényvirágok, télen a kamélia, kora tavasszal az ibolya, később a rózsa, a szegfű, a rezeda; vannak szimbólikus virágok, sőt vannak virágok, melyek néha jelszavakat képviselnek, pártokat jelentenek, s ha kitűzik a gomblyukba a fehér vagy vörös szegfűt, ezzel politikai hitvallást gyakorolnak.

Ilyen virág, ájtatos hallgatóim, a szent Szív-ájtatosság a természetfölötti világrendben. Ez idényvirág: a modern kor ájtatossága; ez szimbólum, ez jelszó korunkban. S ez az oka a szent Szív-ájtatosság nagy népszerűségének, kedveltségének, elterjedésének a katholikus világban, de egyszersmind ez az oka annak a megvetésnek, gyűlöletnek és becsmérelésnek, mellyel hitünk ellenségei ezt az ájtatosságot illetik.

Ájtatos hallgatóim, nincs arra semmi szükség, hogy én önök előtt a szent Szív-ájtatosságnak akár keletkezését, akár mivoltát

és lényegét megmagyarázzam és elmondjam, hogy a szent Szívájtatosságának egyik tárgya az Üdvözítő testi szíve, amely a vérkeringésnek középpontja, a fizikai életnek mozgatója, másik tárgya az Üdvözítő szíve szimbólikus értelemben, t. i. az ő szeretete ;[1] nincs arra semmi szükség, hogy a boldog apáca látomásait ismertessem, melyekben az Üdvözítő ezen alázatos lélek előtt kitárta szeretetének csodás misztériumait ; nincs szükség arra, hogy szóljak az ígéretekről, melyekkel az édes Jézus a szent Szív tisztelőinek annyi testi és lelki kincset, boldogságot és üdvöt helyezett kilátásba ; mondom, minderre nincs szükség, mert mindezt önök már százszor és százszor olvasták, hallották, ezekről beszélnek önöknek itt e kolostor falai, mindezzel telítve van itt a levegő. Engedjék meg inkább, hogy gyarló szavaimmal arra mutassak rá, miért lett oly népszerű ez az ájtatosság épen korunkban? miért gyakorol reánk olyan vonzó erőt? miért lett szimbóluma, jelszava korunkban a hívő világnak?

Ájtatos hallgatóim, egy nagyon is szomorú tényállás tűnik azoknak szemébe, akik az emberiség életét, hullámzását, küzdését, irányzatát kissé magasabbról szemlélik. Megdöbbenve ismerik el bölcselők, tudósok és államférfiak, hogy az emberiség beteg, nagyon beteg, s ez a betegség mind rohamosabban terjed, mind nagyobb és nagyobb mértékben pusztít.

Sajnos azonban, a betegség forrását csak kevesen ismerik föl, s ezért oly nehéz a gyógyítás. Az emberiség betegségének forrása a szív, ájtatos hallgatóim ; beteg az emberek szíve, az egyeseké és a nagy tömegeké ; innét a világ békétlensége, nyugtalansága, bizonytalansága és ingadozás mindenütt, kezdve a családtól, föl az államig.

Más mindenünk van nagyobb bőségben, mint valaha ; annyi aranya, ezüstje sohasem volt a világnak, mint ma ; a tudomány, a művészet valóságos csodákat mívelnek az ember kényelmére ; van élvezet, mulatság, fény, pompa, gyönyör annyi változatban, oly dús választékban, mint nem volt soha : és mégis nincs megelégedés, nincs béke, nincs nyugalom a földön az emberek között. Miért? hol a baj? A szívben, az beteg.

De hát hogyan lehet beteg a szív? Ezt meg kell önöknek magyaráznom, ájtatos hallgatóim, mert ez az élet sok talányát megfejti önök előtt, másrészt ez mutat rá a szent Szív tiszteletének kellően föl nem becsülhető áldásaira.

A szív élete, ájtatos hallgatóim, a szeretetben nyilatkozik meg. A szeretet a szívnek levegője, táplálója, éltetője, mindene. A szív egészsége, békéje, boldogsága attól függ, igaz, egészséges

[1] V. ö. Noldin : A Jézus szent Szivének tisztelete. Ford. Lessenyey Ferenc.

szeretet lakozik-e benne. Mert a szeretet az ember szívében lehet élet vagy halál, áldás vagy átok, aszerint, amint ez a szeretet megtalálja igazi útját, célját, kielégítő tárgyát vagy sem. És hogy mindjárt kimondjam, az embert az Isten nagyra teremtette, szívet adott neki s ebbe oltotta a szeretetet, de úgy alkotta ezt a szívet, hogy szeretetét semmi ki ne elégíthesse, csakis maga a végtelen, a kimondhatatlan jóság, a leírhatatlan szépség, az elképzelhetetlen boldogság, maga az Isten.

Az Isten az emberi szívekre nézve a központi vonzóerő: ide kell, efelé kell vonzódnia minden szívnek, őfelé kell irányulnia minden szeretetnek, hogy az ember szíve nyugodt, boldog lehessen.

A szívbe oltott szeretetvágy olyan, mint a vizek vonzódása az óceán, a tenger felé. A patakok, a hegyi források vizei mind a tenger felé vonzódnak, futnak, sietnek az óceán felé, s amelyiknek nem vágják el útját, az tisztán és vígan folyik bércek, bokrok, völgyek között, habjaival megérinti ezt is, azt is, de tova siet, folyton-folyton, amíg el nem merülhet az óceán mérhetetlen tömegében. És az ilyen pataknak a vize, amely a tengerbe siet, tiszta marad és átlátszó; míg ellenben amelyik víz nem talál medret, utat a tenger felé, az megáll és eliszaposodik, beszívja magába a sarat, föloldja az agyagot, amelyet érint, elveszti üdeségét, átlátszó tisztaságát, állott víz, posvány lesz belőle: mert megállt, mert nem sietett célpontja, a tenger felé.

Ez, ájtatos hallgatóim, az emberi szívek törvénye is. Szeretni, ez a mi lelkünk vágya, törekvése, élete, boldogsága; de ennek a szeretetnek messze, messze van a célpontja, ahol megállhat, megnyugodhat; a mi szeretetünket teljesen csakis a mindenható Isten elégítheti ki. Utána kell tehát törnie a szívnek, miként a patak vize tör a tenger után hegyen-völgyön, sziklán, s ha kell, a föld rétegein is keresztül.

Addig nemes ez a szeretet az ember szívében, addig tiszta, erős és egészséges, amíg benne van ez az Isten után való vágy, hajlam, vonzódás, törekvés. Amint ez kiveszett belőle, megáll a teremtményeknél s mihelyt megáll, olyan lesz, mint az állóvíz, magába szívja a sarat, az anyagot — szóval posvány lesz.

És lássák, kedves hallgatóim, ebben van a mi korunknak nagy betegsége, hogy az emberek szívének szeretete elvesztette ezt az erőt, ezt a vonzalmat a végtelen Isten után. Megáll mindjárt, amint kipattant a szívből, megáll a legelső teremtménynél és lesz belőle posvány. Elvesztette a szeretet vonzódását az Isten után, s így lett belőle önzés, ami az igazi szeretetnek mérge, halála, veszte. Nem tudunk szeretni: ez az emberiség betegsége; nincs igazi szeretet a földön: ez minden társadalmi ziláltságnak és békétlenségnek a forrása. Mindenütt csak önzést találunk, az egyesek-

ben, a családokban, a társadalomban, az államban és ez az, ami minden kultúra, tudomány és műveltség mellett boldogtalanná tette a népeket.

Honnét van az érzékiségnek az a piszkos vízözöne, a testnek az a bálványkultusza, amely ma már úgyszólván mindent: irodalmat, művészetet, színházat, utcát, szalónt lefoglalt? Mert az emberi szív szeretete megállt, megakadt a legelső teremtménynél.

Honnét magyarázhatók azok a folyton szaporodó, raffinált gonoszsággal kieszelt nagy bűntények, melyeknek szálai sokszor a legelőkelőbb társadalmi köröket is átfonják? Honnét van az iparnak és a kereskedelemnek az az óriási pangása, amely ólomsúllyal nehezedik egész Európára? honnét a kapitalizmus és a pauperizmus magyarázata? honnét az a nagy bizonytalanság az államokban és társadalmakban? miért veszik körül az országokat ágyúerdők és katonák milliói? miért kell úgyszólván minden vagyonát a népeknek katonaságra és emberírtó bombák, ágyúk, dinamitgolyók beszerzésére fordítani? mi hozta létre s mi növeli a szocialisták és anarchisták táborát, melytől remegnek a koronás fők, s mellyel szemben tehetetlenek az államok?

Mindezt, ájtatos hallgatóim, a szív szeretetének megromlása idézte elő; mindez az önzés eredménye. A szív az élet forrása, a szeretet az ember életének hatalmas mozgatója. De ennek a szeretetnek meghatározott útja, iránya van: az Isten felé; ha letér ez útról, olyan lesz, mint a rohanó gyorsvonat, mely előtt fölszaggatták a síneket; olyan lesz, mint a légi útjából kiütött meteor, mely őrülten rohan és mindent, ami útjába esik, összezúz. Aki tud jól szeretni, az maga is boldog és boldogságot, békét, megelégedést áraszt maga körül, de akinél a szeretet megtéved, az átokká lesz önmagára és embertársaira egyaránt.

Ilyen a modern társadalom is, kedves hallgatóim, megtévedt szeretetében; olyanok vagyunk, mint a pályájukból kivert üstökösök, hogy összezúzunk mindent, önmagunkkal együtt. A szívünk szeretni akar kimondhatatlanul, őrülten, de nem tudja, mit szeressen, elvesztette útját, irányát s az Istent illető szeretettel szeretjük minmagunkat, a húst, a vért, az állatot, a pénzt, a sarat; meg vagyunk keresztelve, de bálványimádók lettünk, keringünk mint az őrült dervisek önmagunk körül — ez a modern világ betegsége, nyomora, boldogtalansága a maga teljes valójában.

De ím, ájtatos hallgatóim, most fény tárul föl előttünk, most látjuk igazán a mi Üdvözítőnknek jóságos gondviselését, amely ebben a nagy szívbetegségben szenvedő emberiségnek odanyujtja az orvosló balzsamot.

Felénk nyujtja, megmutatja nekünk, odaadja nekünk saját

szívét, hogy ezt nézzük, hogy ezt tanulmányozzuk, hogy ennek a melegénél gyógyítsuk meg a mi szíveinket.

Most, ebben a korban, mikor az önzés elérte tetőpontját, mikor a szív már teljesen megromlott, mikor már az egész emberiség rémülve látja saját nagy betegségét, de nem ismeri föl annak sem forrását, sem gyógyszerét: most tárja föl az Üdvözítő a világnak az ő szent Szívének misztériumait.

És a világot először meglepi, majd elragadja a hívők seregét ez a kinyilatkoztatás. Egy új világ tárul föl előttünk, szemeinkről lehullik a hályog: csodákat látunk, melyeket sejtettünk, melyekről álmodoztunk, de melyeknek nevet adni nem tudtunk. Vágyaink, álmaink, ábrándjaink, íme, beteljesülve jelennek meg előttünk, de szebben, ragyogóbban, tisztábban, mint álmainkban láttuk. Szívet és szeretetet: minden ember vágyának, álmának, ábrándjának tárgyát nyujtja felénk az Üdvözítő. De minő szívet, minő szeretetet! A szív és annak szeretete volt minden bűnünk, bajunk, szerencsétlenségünk forrása: most Krisztus Urunk az ő szívét és az ő szeretetét nyujtja felénk, hogy gyógyulást, békét és üdvöt találjunk.

Ime, Jézusnak szeretettől lángoló Szíve! Szeret, sőt a szeretettől lángol! Szereti a teremtményeket, szereti az embereket, de szeretetéhez nem vegyül önzés; szeret tettekben, szeret önfeláldozóan, szeret a megaláztatásban, szeret a szenvedésben, szeret a halálban; szeret minden embert: szereti az édesanyját, a szeplőtelen Szűzanyát, de szereti halálos ellenségeit is, kik őt keresztre feszítik; szereti a szűz apostolt, Jánost, de szereti a bűnbánó Magdolnát is; szereti barátját, Lázárt, de szereti a latort is, aki vele együtt keresztre feszíttetett; szeret minden embert, de szeretetét egyik sem foglalhatja le magának teljesen, kizárólag; szeretete az emberek iránt visszaverődése, reflexfénye annak a szeretetnek, amellyel a mennyei Atya iránt viseltetik. Igaz, ez csak reflexfénye a mennyei Atya szeretetének, de ez a fényvisszaverődés oly erős, hogy őt harmincháromévi megalázódásra, a keresztútra, a Golgota gyötrelmeire bírta rá; hogy ez adta neki az isteni gondolatot az Oltáriszentség alapítására, hogy a szentmisében és a szentségben ennek a szeretetnek folyton kitörő lángjánál fölmelegedhessék fagyos szívünk és megdermedt lelkületünk; visszaverődése az Isten szeretetének, de ép azért oly tiszta, oly erős, oly önzetlen, oly áldozatkész, oly hatalmas, változatlan és örök!

Ó, ájtatos hallgatóim, az emberek óhajtoznak, áhitoznak szeretet után, de már megundorodtak sokan az önző szeretet posványos vizeitől; friss, tiszta forrásvíz után áhitoznak. Ime, ez ömlik Jézus legszentebb Szívéből: tiszta, éltető forrásvíz,

átlátszó, mint a kristály, üdítő, szomjat csillapító. «Aki iszik abból a vízből, melyet én adok inni neki, nem szomjúhozik örökké»[1] — mondja maga az édes Üdvözítő.

Gyűljünk mi is ide, ehhez a forráshoz, ájtatos hallgatóim, gyöngyöző kristályvizével üdítsük föl tikkadt ajkainkat, szívjuk magunkba a Jézus Szívéből patakzó vizét a szeretetnek; szívjunk magunkba igaz, nemes, önzetlen szeretetet ebből az isteni szívből.

Szívjuk magunkba ezt a szeretetet, hogy mi is tudjunk ismét szeretni nagyon, lángolón, önzetlenül, önfeláldozón, szeretni úgy, amint Isten óhajtja, akarja, hogy az emberi szív szeressen. Hogy a szívünk szeretete egyenesen és teljesen, minden erejével és fényével magára Istenre irányuljon s óróla visszasugározva, visszaverődve éreztesse jótékony fényét a szülőkkel, testvérekkel, a jegyessel, a hitvessel, a rokonnal, a szegénnyel, jóbaráttal, ellenséggel, hitsorsossal és hitetlennel, minden felebarátunkkal. Minél erősebb, nemesebb, tisztább lesz szeretetünk Isten iránt, annál erősebb lesz annak visszasugárzása az emberekre is, annál önzetlenebb, annál önfeláldozóbb, annál áldozatkészebb lesz szeretetünk embertársaink iránt is. Nagy igazság van abban, ájtatos hallgatóim, hogy embertársainkat annál jobban tudjuk szeretni, minél inkább származik ez a szeretet az Isten szeretetéből.

A legönfeláldozóbb az a szülői szeretet, amellyel az anya Istenért és Istenben szereti gyermekét; a legengedelmesebb az a gyermeki szeretet, amely Istenben és Istenért szereti szülőjét; a legtisztább, a legideálisabb az a jegyesi szeretet, amely az Istenben és Istenért szereti jegyesét; a leghűségesebb az a hitvesi szeretet, amely Istenben leli forrását; a legönfeláldozóbb az a felebaráti szeretet, amely Isten szeretetéből fakad. Az Isten szeretete megtisztítja szívünk érzelmeit minden salaktól, az önzés penészétől, az érzékiség rozsdájától, visszaadja a szeretetnek igazi lángját, tüzét, erejét, hatalmát.

Szeressetek, de az Istenben szeressetek, az Istenért szeressetek, és megváltozik a világ, a jégkéreg megolvad ennek a szeretetnek a tüzétől, a bűn meghátrál, az erény ismét virágozni fog, béke, nyugalom, megelégedés tér vissza a szívekbe, családokba, társadalomba és államba!

Törvényekkel nem fogjátok megakadályozni a bűntetteket, katonákkal nem fogjátok megvédeni a társadalmat, odadobott alamizsnákkal nem fogjátok megszünteti a szegények nyomorát, filozófiátokkal és műveltségtekkel nem fogjátok boldoggá tenni az embereket: ide önzetlenség kell és áldozat, amely az igaz szeretetből fakad. A szent Szív ájtatossága ép ezért, bátran merem

[1] János 4, 13.

mondani, korunkban nagyobb jelentőséggel bír minden állami és társadalmi védekezésnél; a kultúrának és civilizációnak jobb őre a katonák szuronyainál, mert ez az ájtatosság a betegség gyökeréhez vezet és azt gyógyítja: az emberi szívet s annak megromlott szeretetét.

Ezért kell ezt az ájtatosságot fölkarolni, ápolni, gyakorolni, terjeszteni; ezért kell a szent Szív-ájtatosságot jelszavunkká tenni — ez a mi szivárványunk, amíg ez ragyog az égen, nem leszen vízözön, ez a mi jelünk: ebben győzni fogunk.

Nagy Konstantinnak a keresztet, nekünk szívét mutatja az Üdvözítő: In hoc signo vinces! Ebben a jelben győzni fogsz!

A pogányvilágot a kereszt térítette meg, a modern világot Krisztus szíve fogja a pogányságból visszavezetni a hithez, az üdvösséghez.

Ép ezért én kimondhatatlanul boldognak érzem magamat, hogy Magyarország fővárosában láthatom ezt a kolostort, ezt az intézetet: a szent Szív tiszteletének ezt a fellegvárát.

Hálásak lehetünk az isteni Gondviselés iránt, hogy a szent Szív leányait hozzánk is elküldötte, akik egész életüket arra szentelik, hogy a szent Szív szeretetében neveljék növendékeiket. Ó, ájtatos hallgatóim, ez az intézet hazánkra nézve egy új élet, egy új korszak hajnalhasadását jelenti.

Hisz kezdettől fogva úgy volt és úgy van ma is, hogy az emberiség sorsa a nők szívéhez van kötve, amint egész történetünknek a szerencsétlen Éva és a szeplőtelen Szűzanya a középpontja. Ha a nők szíve is megromol, ha az ő szeretetüket is az önzés vagy az érzékiség rozsdája vonja be, ha nem lesznek többé keresztény anyák, hű hitvesek, önfeláldozó apácák, mi lesz az Egyházból szeretett hazánkban?

Ezért mondom, hogy áldás forrása ez az intézet drága hazánkra, mert igazi keresztény nőket akar nevelni a szent Szív jelszavával, a szent Szív oltalma alatt; nőket, akiknek helyén legyen a szívük, akik tudjanak szeretni lángolón, önfeláldozón, természetfölötti módon, ezt a szeretetet Krisztustól tanulva.

Ó isteni Szív! köszönet a te jóságodért, hogy ezt az oázist ide telepítetted e nagy város sivatagjának szélére! védd, oltalmazd, erősítsd a te kegyelmeddel, a te áldásoddal ezt az intézetet. Légy vigasza, öröme e jámbor apácáknak, akik a te zászlódra, a szent Szívre esküdtek hűséget; adj nekik erőt, hogy ezt a hűségesküt szívük utolsó dobbanásáig szentül megtartsák; adj nekik buzgóságot, lelkesedést, kitartást, hogy nagy munkájukat, az igazi katholikus leánynevelést sikerrel, eredménnyel folytathassák!

De áldd meg, ó jóságos isteni Szív, e zárda növendékeit is; tedd tanulékonnyá szívüket, hogy megtanuljanak téged szeretni

mindenekfölött és hogy tőled megtanulják, mikép kell szeretni embertársaikat is, hogy azoknak s önmaguknak a földi és örök boldogságot megszerezzék.

De áldd meg, ó jóságos isteni Szív, mindazokat is, akik ez intézet jótevői, barátai, pártfogói: hisz ők is mind ez intézetben, e kolostorban téged szeretnek, téged tisztelnek, a te áldásodért jönnek ide.

Ó igen, édes Jézusom szent Szíve, még tovább megyek, ez ünnepen, e szent napon, áldásodat kérem hazámra, népemre: áldj meg minket, áldj meg bőségesen minket, magyarokat. És talán nem leszek nagyon vakmerő, ha a te szent színed elé járulva merészlik ajkaim azt mondani, hogy nekünk magyaroknak egy különös jogcímünk van a te szíved áldásaira.

Nekünk a természet — pedig ez is a te alkotásod — sokat adott a szívből. Míg egyes népfajoknál inkább az ész az uralkodó, nálunk a szív vezet; ezért tudunk mi annyira lelkesülni, mint talán egyetlenegy nép sem a földön.

Nagy szívet adtál nekünk, Uram; igaz, hogy ezzel a szívvel visszaéltünk, annál nagyobb most a mi nyomorunk, annál nagyobb a mi betegségünk, mert ez a nagy szív romlott meg. Sőt még azt is merem mondani, hogy az igaz hittől elszakadt honfitársainkat is nem annyira az ész tévedése, mint inkább a szív botlása vitte a szakadásra.

A protestáns vallást nem a meggyőződés terjesztette el hazánkban, hanem a hamis ideálok szeretete, egy hamis útra tért nemzeti lelkesedés. És azoknál is, akik az Egyházban maradtak és akik mégsem élnek az Egyház szelleme, törvényei, parancsai szerint, sőt akik elvakultságukban a te Egyházadat folyton bántják és támadják: azoknál is inkább a szívben van a hiba; nem annyira téged akarnak bántani, mint inkább túlzó lelkesedéssel, szeretettel vesznek körül hamis ideálokat, melyektől a rajongással szeretett haza boldogulását várják.

De ha ez a nagy szívvel megáldott nép meggyógyulna szívsebéből, ha te, isteni Szív, csodás szereteteddel ennek a népnek szívében ismét lángra gyujtanád az igazi Isten- s felebaráti szeretetet: ez a nép lenne ismét a te Egyházadnak egyik legszebb éke, egyik legnagyobb erőssége.

Amint az volt a multban is, mikor a török azzal fenyegetődzött, hogy ledönti Egyházadat Európában: a magyarok szíve fogta föl a török csapásait, a magyarok szív-vére óvta meg Egyházadat.

Ó gyógyítsd meg minket, isteni Szív! hogy az egész magyar nép szívével, lelkesedésével, szeretetével szolgáljon neked, dicsőítsen téged. Amen.

Szent Péter-Pál ünnepén.

(Balatonfüreden. 1922.)

«Super hanc petram...»

Ájtatos hívek! A mai ünnep tárgya oly gazdag és oly sokoldalú, hogy az ember zavarban van, hogy egy rövid beszéd keretében ezen ünnep melyik jelentőségét domborítsa ki a hallgatók előtt!

Úgy szent Péternek, mint szent Pálnak élete és vértanuhalála telve van megragadó mozzanatokkal, sőt mindkét apostolfejedelemnek lelkülete, jelleme méltó tárgya az elmélkedésnek.

Milyen csodálatos és mennyi tanulsággal teli szent Péter apostol egyénisége! Szent Péter az Úr kiválasztott apostola, aki először vallotta meg, hogy Krisztus az élő Isten Fia s akit ezen vallomás alapján az Üdvözítő Egyházának sziklaalapjává tett; ez a szent Péter, aki Krisztus szenvedése előtt oly erősen hangoztatta, hogy ha a többiek mind megbotránkoznak is Krisztusban, ő nem botránkozik meg. Ez a Péter egy-két óra mulva a főpap udvarában szolgálók és cselédek faggatására nemcsak hogy háromszor megtagadta az Urat, hanem még esküdözve is állította, hogy nem ismeri azt az embert, akiről pedig csak nemrégen vallotta meg: Te Krisztus vagy, az élő Isten Fia.

Milyen tanulságos volna ennek a Péter apostolnak a megtérését követni és elemezni, aki, mikor megszólalt a kakas és az udvaron át hurcolt Üdvözítő rátekintett, magába tért, kiment a főpap udvarából és miként az Evangélium mondja: keservesen sírt.

Akiről a jámbor hagyomány azt állítja, hogy egész életén át siratta vétkét úgy, hogy a bánat könnyei barázdákat szántottak arcán. Aki ezután egész haláláig Krisztus bátor, rettenthetetlen apostola maradt, akit Krisztus szeretete űzött, hajtott, hogy Kisázsián át az akkori világ középpontjába, Rómába vigye Krisztus igéit, ahol 67-ben Neró császár uralkodása alatt keresztre feszítve meghalt Krisztusért.

De apostoltársának, szent Pálnak az élete is mennyi tanulságra nyujt alkalmat!

A keresztényeket üldöző vakbuzgó zsidót, miközben Damaszkuszba megy, hogy az ott rejtőző keresztényeket összefogja és fogságba hurcolja, útjában az égi látomás a földre teríti, Krisztus kegyelme egy pillanat alatt megtéríti; a fanatikus zsidó farizeusból lánglelkű apsotol lesz, aki úgyszólván az akkor ismert egész világot bejárta, hogy Krisztus evangéliumát hirdesse, kimondhatatlanul sokat szenvedve, börtönre vetve, megostoroztatva, üldöztetve a zsidók által, végre ő is Rómába jut, ahol fogságra vetik s 67-ben szent Péter apostollal együtt vértanuságot szenved, de őt, mint aki-

nek római polgárjoga volt, nem feszítik keresztre, hanem lefejezték.

A mai ünnep ennek a két apostolfejedelem vértanuságának az emlékünnepe, de a mai nap egyszersmind a pápaságnak is diadal- és örömünnepe és én épen a mai ünnep ezen utóbbi jelentőségére óhajtok egy-két szóval rámutatni.

I.

Szent Péter apostolnak mondotta az Úr: Reád, mint kősziklára, építem Egyházamat, neked adom át a mennyország kulcsait;[1] őt bízta meg azzal, hogy legeltesse bárányait és juhait,[2] ennek a Péternek tehát egész a világ végéig, mindaddig, míg Krisztusnak lesznek juhai és bárányai e földön, élnie kell, hogy Krisztus parancsa és megbízása teljesedésbe menjen.

1. És valóban, Péter él immár közel kétezer év óta és élni fog a világ végéig — utódaiban, a római pápákban.

Péter volt az első római pápa, s az őáltala alapított trón ma is áll és állni fog a világ végéig. XI. Pius a 261-ik pápa, de az ő kezében is szent Péter hatalma, szent Péter tekintélye van. Micsoda dicső dinasztia a római pápaság! Nincs ehhez hasonló a földön! Ilyent nem mutathat fel egyetlen birodalom, császárság, királyság sem.

A történelem tanusága szerint az egyes uralkodóházak négyötszáz évnél tovább nem tudták magukat fenntartani: vagy kihalnak vagy háborúk és forradalmak megfosztják trónjuktól a leghatalmasabb császárokat is, amint napjaink története is mutatja.

A római pápa dinasztiája túlélte a római császárságot, a görög császárságot, a gótok, vandalok, frankok birodalmait, túlélte az Árpádok, az Anjouk, a Bourbonok, Hohenzollerek, a Habsburgok dinasztiáit. Hány országot, birodalmat, királyságot látott már Róma feltűnni és elenyészni, hány királyi családot kihalni! míg a római pápaság folyton megújul és a galileai halász tovább él XIII. Leóban, X. Piusban, XV. Benedekben, XI. Piusban a XX. században is.

2. És ha végignézünk ezen a családfán, szent Péter 260 utódján! Nem találunk a történelemben családot, amelynek esetleg ezeréves multja annyi nemes, fenkölt, kiváló egyént tudna felmutatni, mint a pápaság. A 261 pápából 29 vértanu, 82 szent, akiket oltárainkon tisztelünk s ha akadt a 261 között 5—6, akik méltatlanok voltak a pápai trónra, a többiek mind kitűntek tudomány, jámborság, bölcseség, erényesség és életszentség útján;

[1] Máté 16, 18. [2] János 21, 17.

de a méltatlanok között sem akadt egy sem, aki a katholikus hitnek árulójává lett volna.

Ez a körülmény világosan mutatja, hogy a pápaság intézménye nem emberi, hanem isteni mű —, hogy neki szól a Krisztus ígérete: veletek vagyok a világ végéig, valamint a másik ünnepélyes kijelentése: erre a kősziklára építem Egyházamat és a pokol kapui nem vesznek rajta erőt.

II.

Pedig a pokol kapui, azaz a pokol hatalmasságai — mert ezt jelenti ez a bibliai hasonlat — ugyancsak ádáz dühhel és körmönfont ravaszsággal támadták és támadják manapság is a pápaságot.

1. Szent Péter utódai az első három században tulajdonképen majdnem mind a földalatti üregekben, a katakombákban rejtőztek, a legtöbbnek a vége börtön, kínpad és vértanuság volt. Az első három század pápái közül csak egy halt meg természetes halállal, a többi mind vértanuságot szenvedett.

Később más oldalról kezdte a pokol hatalmassága támadni a pápaságot, amikor a 300 éves üldözés, kínzás és vértanuság után a pápaság megerősödött és nagyhatalommá lett a világ szemében is, amikor már császárok és királyok hajoltak meg a pápa előtt, tőle kérve koronát és királyságuk elismerését, amint ezt a magyarok első királya is, Szent István tette.

A pokol kapui, azaz hatalmasságai most a pápaságot a pénz, a vagyon, a hatalom, a fény, az uralkodás veszedelmes kísértéseivel vette körül. Nem tudta megfojtani a börtönökben, a katakombákban, most a bíborban, hermelinben, fénnyel, hatalmával akarta tönkretenni.

Mikor ezzel sem tudott ártani, a legújabb korban a tudomány, a felvilágosultság, a kultúra és a civilizáció fegyvereivel támadták meg s a világ, az emberiség előtt a haladás, a tudomány, a kultúra ellenségének igyekeznek feltüntetni.

Nincs a világon semmi szervezet, vallás vagy irányzat, amelynek több ellensége volna, mint a pápaságnak. A szabadkőmívesek és a szociáldemokraták világszervezetei a pápaságban látják legnagyobb ellenségüket s ezért nem bántanak semmiféle vallást, de a katholikus vallást, amelynek alapja a pápaság, folyton és mindenütt támadják, üldözik, főleg az egész világon megszervezett sajtójuk útján. Olvassátok figyelemmel a legelterjedtebb világlapokat, bármely nyelven jelenjenek is azok meg: azokban minden más vallásról tisztelettel szólnak, a katholikus vallásról, a katholikus papságról és a pápaságról finom gúnnyal,

vagy fölényes vállveregetéssel, vagy a legotrombább ráfogásokkal és durva támadásokkal.

Immár közel kétezeréves a pápaság, egykorú a küzdelme is a pokol kapuival és hogy azok nem vettek erőt rajta, ezt nem emberi erőnek, hanem annak az isteni segítségnek köszönheti, amelyet Krisztus Urunk ígért meg neki: te Péter vagy és erre a kősziklára építem Egyházamat és a pokol kapui nem vesznek rajta erőt.[1]

Nemcsak hogy nem vettek rajta erőt, hanem a pápaság minden küzdelme és ellensége dacára, a legnagyobb tekintély e földön, a legnagyobb lelki hatalom, amely a világ minden táján, nemcsak Európában, Amerikában, hanem Ázsia belsejében is, Afrika sivatagain, Óceánia szigetein, ahol csak katholikusok laknak, faj, nemzetiség, műveltség különfélesége dacára is, millió és millió lélek tiszteletének, hódolatának, hűségének, engedelmességének a tárgya — és így milliók lelki egységének a centruma, középpontja.

Nincs ehhez fogható világszervezet, internacionále. A zsidók, a szabadkőmívesek, a szociáldemokraták dicsekszenek azzal, hogy ők nemzetközi szervezetek. Az ő nemzetközi szervezetük azonban elhomályosul a pápaság nemzetközi jellegéhez viszonyítva; ők csak egy bizonyos faj vagy irányzat híveit tudják összetartani faji vagy gazdasági célok érdekében; a pápaság a különböző fajokat, nemzeteket, gazdasági és műveltségi elemeket tartja össze egy magasabb eszmény: a lélek békéjének, boldogságának, üdvözülésének érdekében.

2. Végül a pápaságnak van még egy tulajdonsága, amely isteni eredetéből sugárzik.

Maradandó, örök, illetve biztosítva van jövője a világ végéig. S ezért a pápaság nem fél semmiféle háborútól, felforgatástól, forradalomtól, külső vagy belső ellenségtől. A pápaságot lehet megalázni, lehet mindentől megfosztani, szegénnyé, koldussá tenni: de megsemmisíteni nem lehet. Tanuskodhatnak erről Néró, Caligula, a római császárok, Atilla, a vandalok, a Hohenstaufok, a francia forradalom, Napoleon, Victor Emmánuel, Bismarck, a szabadkőmívesek . . .

Szent Péter hajóját, a katholikus Egyházat ide-oda dobálhatják a háborgó tenger hullámai, amelyek átcsaphatnak a fedélzeten is, egy-egy árbocot össze is törhetnek, de ez a hajó nem fog elsüllyedni soha. És aki ennek a hajónak a kormányosa, nevezzék őt XIII. Leónak, XV. Benedeknek vagy XI. Piusnak, azzal a mélységes hittel vezeti a hajó kormányát, hogy ezen a hajón a pokol kapui sem vehetnek erőt, mert ezt tulajdonképen maga Krisztus, az élő Isten Fia kormányozza.

[1] Máté 16, 18.

S ez a mélységes hit és meggyőződés kölcsönöz a pápáknak oly nagy tekintélyt, bölcseséget, nyugodtságot akkor is, amikor különben az egész világ forrong, háborog s amikor a népek, nemzetek és kulturák a megsemmisülés veszélyében forognak. Minden összedőlhet, minden megsemmisülhet, nemzetek, népek, országok, királyságok megszűnhetnek, az európai kultúrát és civilizációt vadság, lezüllés és műveletlenség válthatja fel: de a pápaság minden összeomlás után és minden rom közül sértetlenül kiemelkedik, hogy megmentse azokat, akik hozzá fordulnak, nála keresnek menekvést és üdvöt.

Minket, katholikusokat pápistáknak szoktak nevezni. Sokan ezt gúnyból teszik, mások bizonyos megvetéssel hívnak bennünket pápistáknak. Ne szégyeljük mi ezt a nevet; nem gúnynév ez, hanem dicsőséges, mert azt mondja, hogy mi a római pápát valljuk fejünknek, benne tiszteljük Krisztus helytartóját, szent Péter utódját, az Egyház kormányzóját; a pápaság, miként erre rámutattam, az egész világtörténelemben a legrégibb, a legnemesebb, a legnagyobb tekintélyű, a legbiztosabb alapokon nyugvó dinasztia.

Mi örömmel és készséggel vagyunk ennek a dinasztiának alattvalói, hívei, védelmezői és meg vagyunk arról győződve, hogy a pápasághoz ragaszkodva, a pápának hódolva és engedelmeskedve, magának Krisztusnak szolgálunk igazán és biztosítjuk lelkünk üdvösségét. Amen.

Nagyboldogasszony napján.

(1910-ben Tabon.)

Ájtatos keresztények! Egy ájtatos hagyomány szerint az Úr Jézus mennybemenetele után elszéledtek az apostolok a föld kerekségén, hogy hirdessék az evangéliumot. A boldogságos Szűzanyát szent János vette gondozásába, akire Krisztus Urunk bízta őt halála óráján a kereszten. Egyszer csak valamennyi apostol a világ különböző tájain valami belső sugallatot érez s ezt követve, veszik vándorbotjukat s ismét visszatérnek Jeruzsálembe, ahol ott találják szent Jánost is a boldogságos Szűzzel, aki elhagyandó volt e világot. Körülállták halálos ágyát az apostolok, vették áldását s a boldogságos Szűz lelke fölszállt szent Fiához, akivel szeretetben úgyis egyesülve volt mindig. Áhítatos tisztelettel eltemették Jozafát völgyébe Krisztus anyját; kivájt kősziklába fektették a szent testet (koporsót abban az időben Palesztinában nem használtak) s egy kőlappal zárták el a drága sírüreget.

Harmadnapra a temetés után megérkezett Tamás apostol is, aki a messze Indiában hirdette az evangéliumot s akit szintén

ez a megmagyarázhatatlan belső sejtelem hozott vissza Jeruzsálembe, de megkésett: nem találta már életben Krisztus anyját. Pedig ő is akarta még egyszer látni az Üdvözítő szent Anyjának jóságos arcát és ha már nem is részesülhetett a haldokló áldásában, a halott kihűlt kezét akarta még egyszer utoljára csókjával illetni. Kimegy tehát apostoltársaival Jozafát völgyébe a sírhoz, elhengerítik a követ, fölemelik a fátyolt, mellyel a szent testet sírbatéve letakarták, de, íme, meglepődnek az apostolok, akik eltemették s aki eljött, hogy a halottat lássa, mert a szent test nincs a sírban, melyet égi illat és édesség áraszt el. Térdrehullnak az apostolok, az ég felé emelik tekintetüket, mert most meggyőződtek arról, hogy az Úr Jézus nem engedte szent Anyjának testét elporladni, hanem föltámasztva őt halottaiból, mielőtt a rothadás enyészete elérte volna, fölemelte maga mellé a dicsőség honába.

Eddig tart, ájtatos hallgatóim, ez az ájtatos hagyomány, vagy mondjuk legenda, melyet a VIII. századbeli írók őriztek meg számunkra.

Lehet, hogy ennek a legendának egyes részei, miként az történni szokott, a képzelet költői szüleményei, de a legenda magja olyan igazság, melyet a katholikus Egyházban mindig hittek s amely hitnek kifejezője a mai ünnep, az *Assumptio*, melyet mi magyarok *Nagyboldogasszonynak* nevezünk, de amely ünnepnek a tárgya, miként az ünnep latin neve is mondja, a boldogságos Szűz fölvétele a mennyországba, még pedig testével-lelkével egyaránt. Azt hisszük s a mai ünneppel azt ünnepeljük, hogy az Úr Jézus, ki itt a földön élve, a Jairus lányát, a naimi özvegy fiát és a már rothadásnak induló Lázárt föltámasztotta halottaiból, az ő dicsőségében ülve nem engedte át szentséges Anyját sem az enyészetnek, hanem halála után föltámasztotta s miként ő maga megdicsőült emberi testével fölemelkedett a mennyekbe és ül az Atyának jobbján: úgy szentséges Anyját is megdicsőült testével fölvette a mennyekbe, hogy elfoglalja ő is trónját s legyen az angyalok királynéja. Ez a hit *ősrégi*, az előbb említett VIII. századbeli legenda is ebből a hitből fakadt; a mai ünnepet is e hit hozta létre. Különben is a boldogságos Szűz sírját több helyen is mutogatták, de a boldogságos Szűz szent testének ereklyéit sehol sem őrizték, mert mindenütt meg voltak arról győződve, hogy a boldogságos Szűz teste is a mennybe vétetett föl. Igaz, hogy ez még nem *hitcikkely*, miként a szeplőtelen fogantatás, vagy Mária Istenanyasága, mert még az Egyház feje vagy az egyetemes zsinat nem tartotta szükségesnek, hogy ezt az igazságot hitcikkely gyanánt kihirdesse, de nem áll semmi ennek sem az útjában; hisz apostoli hagyományokon nyugszik s lehet, hogy rövid idő

alatt meg fogja tudni a keresztény világ a legilletékesebb helyről, Krisztus helyettesének ajkairól, hogy amit eddig is hitt, az valóban Isten kinyilatkoztatott igazsága, hogy t. i. Isten a boldogságos Szűz Máriát megdicsőült testével együtt fölemelte mennyeknek országába. Már gyakran fordultak hívek és püspökök a római pápához azzal a kéréssel, hogy Mária mennybemenetelét hitcikkely gyanánt mondja ki s az imént is alig egy-két héttel ezelőtt *Salzburgban* a Mária-kongregációk kongresszusán egyhangú lelkesedéssel intéztek magyarok és németek ilyirányú kérelmet a Szentatyához.

Habár tehát nem hitcikkely Mária szent testének dicsőséges fölvétele a mennyekbe, mi, ájtatos keresztények, ezt az igazságot mégis elhisszük s ünnepeljük is ájtatos szívvel ezen a nagy ünnepen. Hisz ez oly természetes, oly magától érthető, az isteni Gondviselés rendjében oly következetes, hogy azon kellene csodálkoznunk, ha ez nem történt volna meg.

1. Jézus Krisztus, az Isten egyszülött Fia, mikor emberré lett, emberi anyát kellett magának választania. De minő anyát választott! isteni mindenhatóságával ezt az anyát hogyan fölékesítette malasztjaival, hogy, amennyire ember lehet, méltó legyen ahhoz, hogy az Isten Fiának anyja legyen! Már fogantatása pillanatában elárasztotta kegyelmeinek bőségével s míg Ádámnak összes ivadékai bűnben fogantatnak: ez az egyetlen, a boldogságos Szűz szeplőtelenül fogantatott, akihez sem akkor, sem születésekor, sem életében a bűnnek még árnyéka sem férkőzhetett. Majd mikor Isten anyjává lett, az Úr Isten mindenhatóságának egy másik csodáját is érezte: anyává lett szűzességének sérelme nélkül, miként ezt Izaiás próféta már századokkal előbb megjósolta. Akit az Úr Jézus kegyelme e földön ennyire kitüntetett: annál csak egész természetes, ha a halál enyészetétől is megóvta őt az Úr mindenhatósága. *A szeplőtelen fogantatásnak és a szűz Istenanyaságnak természetes koronája Mária testének fölvétele a mennyek országába.* Mert mit jelent a szeplőtelen fogantatás? azt, hogy Mária ment volt még az eredendő bűntől is fogantatása pillanatában is. Méltó és igazságos tehát, hogy ment legyen az eredendő bűnnek megalázó büntetésétől is. És ez a megalázó büntetés nem maga a halál, hanem a halált követő enyészet, pusztulás, rothadás.

Meghalt a boldogságos Szűz, miként szent Fia is meghalt a kereszten: de ez a halál nem volt az enyészet, a rothadás kezdete, hanem a föltámadás, a dicső örök élet kapuja. Nem érte őt soha még a bűnnek árnyéka sem, hogyan érhette volna a bűn büntetésének kezdete: a halál rothadása, enyészete?

Meghalt, de halála után, az enyészet kezdete előtt, föltámadt,

hogy megdicsőült testében is elvegye a mennyekben jutalmát attól, kit méltó volt Fiának mondani.

A másik ok, ami oly természetesnek tünteti föl a hívő lélek előtt a mai ünnep misztériumát, a boldogságos Szűznek *Istenanyasága.*

Az Úr Jézus maga az *élet,* maga a *föltámadás,* maga a *halhatatlanság.* Ahova ő betér, onnét elillan az enyészet, a pusztulás. Ezért mondja: *«aki eszi az én testemet, issza az én véremet, annak örök élete vagyon és föltámasztom őt az utolsó napon».*[1] Aki tehát a szentáldozáshoz járul s ott a szentostya színében az Úr Jézus testét veszi magához: már az is a föltámadás zálogát veszi magához. Hát akkor, ájtatos hallgatóim, mit szóljunk a boldogságos Szűzről? aki kilenc hónapig hordozta szíve alatt az Úr Jézust s akinek a véréből vette az Úr Jézus az ő szent testét? Ha Krisztus élet, föltámadás mi reánk nézve, vajjon nem elsősorban anyjára nézve volt élet és föltámadás? És ha minket is hajlandó dicsőségben föltámasztani, ha esszük az ő szent testét, vajjon engedhette-e, hogy a halál enyészete győzedelmeskedjék az ő szent anyján, akitől azt a testet vette, melyet nekünk a dicsőséges föltámadás záloga gyanánt ád? Ó, ájtatos hallgatóim, ez nem lehetséges: az Isten Fiának anyja meghalhatott ugyan: mert az Isten Fia is meghalt; de az Isten Fiának anyját nem érhette enyészet és rothadás, az a test, amelyből Krisztus vette az ő testét, nem pusztulhatott el, hanem azt a halál után dicsőségben föltámasztotta Krisztus, az élet és a halál Ura.

És így a boldogságos Szűzanya halála után dicsőségben föltámadva, a mai napon fölvétetett mennyeknek országába, hogy elvegye érdemeinek jutalmát és méltóságának dicsőségét.

2. Milyen lehet a boldogságos Szűzanya mennyei dicsősége? Ó, ájtatos hallgatóim, ezt még angyali nyelv sem tudná még megközelítőleg sem leírni. Hisz az apostol mondja:[2] *emberi szem nem látta, fül nem hallotta, szív felfogni nem képes azt a boldogságot, melyet Isten készített azok számára, akik őt szeretik.* De hát ki szerette jobban Istent Máriánál, ki szerette Isten Fiát *anyai* szeretettel?

És ha az Úr Jézus az ő szolgáinak megígérte, hogy a saját boldogságát fogja velük megosztani,[3] vajjon akkor az édesanyjának minő boldogságot fog adni?

A Szentírásban azt olvassuk, hogy a mennyei boldogság *jutalom* a földi jó cselekedetekért, *bér* a földi munkáért, *vigasz* a földi szenvedésért.[4] Ha ez így van, akkor a boldogságos Szűz

[1] János 6, 55. [2] I. Korinth. 2, 9. [3] János 14, 3.
[4] Máté 16, 17; I. Korinth. 3, 8; II. Korinth. 9, 6; II. Timót 4, 8.

mennyei boldogsága a legnagyobb : mert ő e földön csak jót tett, nem vétkezett soha ; akkor az ő boldogsága a legnagyobb : mert e földön ő szenvedett legtöbbet isteni Fia után. Földi élete folytonos mártirium, megaláztatás, szenvedés, amiért a *fájdalmas Szűzanya* nevét nyerte, de *a vértanuk királynéjának* címét is ; ennek a földi mártiriumnak megfelel most mennyei dicsősége. Nagy tudósok mondják, hogy miként a boldogságos Szűz erényei, érdemei, szenvedései felülmúlták az összes szentekéit együttvéve, úgy az ő dicsősége és boldogsága is felülmúlja valamennyiét együttvéve. Ezért mondjuk őt a litániában *az angyalok, a pátriárkák, a próféták, az apostolok, a vértanuk, a hitvallók, a szűzek* királynéjának, *mindenszentek* királynéjának : mert mindezeknek a dicsősége az övé is, boldogsága az övé is, és ezenfelül még az ő boldogsága az, amiben sem angyal, sem szent nem részesül, az *Istenanya* boldogsága.

Befejezésül, ájtatos hallgatóim, eszembe jut hazánk történetéből egy jelenet. Hazánk első szent királya, a hagyomány szerint, a mai napon halt meg, halála előtt térdre hullva, ennek a dicső Istenanyának oltalmába ajánlta hazáját, nemzetét. Ó, hulljunk mi is térdre, ájtatos hallgatóim s ajánljuk dicsőNagyboldogasszonyunk oltalmába necsak hazánkat, hanem házunkat is, családunkat, szeretetteinket is, elsősorban pedig önmagunkat s kérjük tőle a nagy kegyelmet, hogy halálunk után megláthassuk őt mennyei boldogságában. Amen.

Nagyboldogasszony napján.

(1915-ben Enyingen.)

A boldogságos Szűzanyának számos ünnepe van ; már a legrégibb kortól kezdve életének minden jelentősebb eseményét külön ünneppel ülik meg a hívek, hogy csak egy-kettőt említsek föl : Szeplőtelen Fogantatás, Kisasszony, Gyertyaszentelő, Gyümölcsoltó, Havi Boldogasszony, Kármelhegyi Boldogasszony, Hétfájdalmú Szűz, Szentolvasó ünnepe, Mária bemutatása és így tovább. Azonban az összes Mária-ünnepek között legnagyobb a mai, melyet épen ezért a mi őseink Nagyboldogasszonynak neveztek el, hogy ezen elnevezéssel is jelezzék, hogy ezen ünnep a Boldogasszonynak, Máriának a legnagyobb ünnepe. Mert míg a többi Mária-ünnep a boldogságos Szűz földi életének egyes eseményeire vonatkozik : a mai ünnep szűz Mária megdicsőülésének, mennybemenetelének, mennyei boldogságának az emlékünnepe.

S ha már a boldogságos Szűzet Isten végtelen kegyelme földi életében minden ember fölött kitüntette, — elképzelhetjük, minő végtelen kitüntetésben részesítette őt a mennyekben, aki

a földön annyira méltónak mutatta magát mindarra, amire Isten végtelen szeretete őt kiválasztotta.

Míg minden más ember az eredendő bűnben fogantatik és születik: Anna és Joachim magzata Isten különös kegyelme folytán már fogantatása pillanatában ment volt az eredendő bűn szennyétől, úgyhogy Mária lelke létezése első pillanatától kezdve Isten kegyelmében ragyogott.

Még kis serdülő leány korában, mikor a jeruzsálemi templom szolgálatában állott, a Szentlélek sugallata folytán, népének hagyományai ellenére, szűzességi fogadalmat tesz és íme, egyszerre csak angyal jelenti neki, hogy Isten őt választotta ki a Messiás anyjává, akit szűzessége sérelme nélkül méhébe fogad és világra szül.

Igy lett az egyszerű názáreti leányzó az Isten Fia anyjává, elérve már földi életében a legnagyobb kitüntetést, ami teremtményt csak érhet, amit egyáltalában csak elgondolni is tudunk.

S miként születésében és életében, úgy halálakor is nagyot, csodálatosat művelt vele az Úr kegyelme. Az összes emberek, ha meghaltak, testük elporlad, elenyészik. De Isten kegyelme nem engedte meg, hogy Máriának szent testét, amelyből az Isten Fia testet vett magára, a rothadás enyészete érje. Meghalt Mária is, miként meghalt Krisztus is. De miként Krisztus halottaiból harmadnapon saját erejéből dicsőségesen föltámadott, úgy föltámasztotta szent anyját is, mielőtt az enyészet hozzáférkőzhetett volna szűzi szent testéhez s miként Krisztus dicsőségesen föltámadt, testével fölemelkedett a mennyekbe s ül mennyei Atyjának jobbján, úgy az ő isteni ereje és hatalma a boldogságos Szűzet is mennybe vitte megdicsőült testével, hogy ott osztozzék szent Fia dicsőségében és boldogságában. A mai ünnep, a Nagyboldogasszony napja erre emlékeztet bennünket, — azért tehát ez a Mária-ünnepek koronája. Mert míg a többi Mária-ünnep tárgyát a boldogságos Szűz földi életének egyes jelenségei s Istentől a földön nyert kitüntetések és kegyelmek képezik, a mai ünnep az ő megdicsőülésének, mennyei boldogságának az emlékünnepe.

Kedves keresztények! Milyen lehet Mária dicsősége a mennyek országában? Ki tudná ezt csak közelítőleg is megmondani! De némileg sejthetjük már abból is, hogy az Anyaszentegyház Máriát a litániában elnevezte az angyalok királynéjának, a próféták királynéjának, az apostolok királynéjának, a vértanuk királynéjának, a hitvallók királynéjának, a szűzek királynéjának, mindenszentek királynéjának, — mert ebből következik, hogy Mária dicsősége nagyobb, mint az angyaloké, a prófétáké, az apostoloké, a vértanuké, a hitvallóké, a szűzeké, nagyobb, mint az összes szenteké.

De a kinyilatkoztatás forrásaiból is találunk elég támpontot

arra, hogy a boldogságos Szűz mennyei boldogságának nagyságáról némi fogalmat alkothassunk magunknak.

Először is a kinyilatkoztatás azt tanítja, hogy a mennyei boldogság a földi élet jutalma; annál nagyobb valakinek a mennyei boldogsága, minél szentebb, tisztább és erényesebb volt földi élete. Már pedig az összes teremtmények között legszentebb, legtisztább, legerényesebb volt a boldogságos Szűzanya. Tehát már ez alapon is őt illeti meg a mennyekben a legnagyobb boldogság. Ő volt az összes teremtmények között a legszentebb, mert hozzá nem férkőzött soha a bűnnek még árnyéka sem; ment volt fogantatásában és születésében az eredendő bűntől, ment volt egész életében minden személyes bűntől, a legkisebb bocsánatos bűntől is, míg a többi emberek mind bűnben fogantatnak, bűnben születnek s a Szentírás azt mondja, hogy még az igaz is hétszer esik napjában s a Szentírás ezen mondását mi is mindnyájan tapasztaljuk magunkon.

De a szentségnek csak egyik alkotó eleme a bűntől való mentesség, a másik alkotórésze az isteni malaszt; minél nagyobb mértékben ragyogja be az ember lelkét Isten malasztja, annál szentebbé és Isten előtt kedvesebbé teszi azt. És íme, a boldogságos Szűzről azt olvassuk, hogy mikor az Isten angyala megjelent előtte s tudtára adta, hogy Isten őt választotta ki, hogy a Megváltó anyja legyen, így köszöntötte őt az Isten nevében: Üdvözlégy, malaszttal teljes! Mária tehát már mint fiatal leányzó nemcsak ment volt minden bűntől, hanem teljes volt az Isten malasztjával, amit semmiféle teremtményről, még az angyalokról sem mondhatunk el. Mária tehát Isten legszentebb teremtménye s ezért övé a mennyek legnagyobb dicsősége.

A mennyei boldogság másik fokmérője a tisztaság; mert, miként a Szentírás mondja, semmi tisztátalan a mennyekbe nem juthat;[1] úgy minél tisztább valaki, annál nagyobb lesz mennyei boldogsága.

Mária a legtisztább minden teremtmény között, amit nemcsak az bizonyít, hogy szűzességét többre becsülte annál, hogy a Messiás anyjává lehessen; mert mikor az angyal neki kijelentette, hogy őt választotta ki az Isten a Messiás anyjává, nem akarta elfogadni e kitüntetést — hogyan lehet ez, mivel én férfiút nem ismerek[2] — s csak akkor vállalta el, amikor az angyal megmagyarázta néki, hogy a Messiás anyjává lehet szűztisztaságának sérelme nélkül, mert a Messiás születése nem természetes, hanem természetfölötti úton, nem emberi módon, hanem isteni erővel fog megtörténni. De bizonyítja maga az a tény is, hogy Isten leg-

[1] V. ö. Ef. 5, 5. [2] Lukács 1, 34.

szentebb Fia Mária méhét választá ki magának, hogy Mária Isten legtisztább teremtménye; az Isten Fia őt méltónak találta arra, hogy anyjává tegye, hogy 9 hónapon át méhében lakozzék. Tisztábbnak kellett tehát lennie Mária testének s lelkének a napsugárnál, az aranynál, az angyaloknál. Ez a legtisztább test és lélek elnyerte a mai napon a menny legnagyobb boldogságát.

A mennyei boldogság fokmérője továbbá az erényesség; az erény jutalmát a mennyben nyéri el, s minél nagyobb az erény érdeme, annál nagyobb lesz jutalma is. Már pedig a boldogságos Szűz volt a legerényesebb minden teremtmény között.

Kedves keresztények! az erénynek próbaköve az Isten akarata előtt való meghajlás akkor, amikor az Isten nagy áldozatot kíván tőlünk; már pedig az Isten senkitől sem kívánt nagyobb áldozatot szent Fián kívül, mint Máriától. Egykoron Ábrahámtól kívánt hasonlót, hogy áldozza fel fiát, Izsákot; Ábrahám kész volt erre; de Isten megelégedett az ő készségével és nem engedte, hogy végrehajtsa ezt az áldozatot; de Máriától igenis kívánta, hogy feláldozza isteni Fiát és hogy ott álljon a kereszt alatt, mikor ez a véres áldozat végbemegy. És Mária nem ellenkezett, nem zugolódott, hanem készségesen teljesítette a mennyei Atya akaratát, odaállott a kereszt tövéhez: íme, az Úr szolgálóleánya, legyen a te igéd szerint.[1] Ez volt a világon a legnagyobb erény, ezt jutalmazta Isten a mai napon a legnagyobb boldogsággal.

De a kinyilatkoztatás egyik-másik forrása meg azt tanítja, hogy a mennyei boldogság mértékét a földi szenvedések határozzák meg; minél hasonlóbbak leszünk Krisztushoz a szenvedésben, annál hasonlóbbak leszünk hozzá a dicsőségben. Ez szent Pál apostol világos tanítása. S ha ez így van, akkor ismét csak bebizonyítva látom azt, hogy szűz Mária nyerte el a mennyek országában a legnagyobb boldogságot; mert ő hasonlított a földi szenvedésben leginkább Krisztushoz.

Már mikor az isteni kisdedet születése után 40-ed napon bemutatta a templomban, megjósolta neki az agg Simeon: és a te szívedet is átjárja a tőr.[2] Mária jól ismerte a próféták írásait, olvasta már az ószövetségből, hogy a Messiás, az ő szent Fia erőszakos halállal fog meghalni s alig született meg, máris erre figyelmezteti őt az agg Simeon próféta: «és a te szívedet is átjárja a tőr». Ti anyák, elképzelhetitek Mária fájdalmát és aggodalmát; ti anyák, akik aggódtok háborúba hívott gyermekeitek sorsa felől, ti még egy kis reményt táplálhattok szívetekben, hogy gyermekeitek épségben visszatérnek, de Mária ezt a reményt sem táplálhatta: az ő fiának erőszakos halállal kell meghalnia, ezt meg-

[1] Lukács 1, 38. [2] Lukács 2, 35.

jósolták az Isten prófétái, akiknek a szava csak igazság lehet. Valahányszor az isteni kisdedre tekintett, valahányszor őt karjába vette: szívét a szenvedés tőre járta át.

Igy élt 33 éven át folytonos aggodalomban, míg végre eljött a véres tragédia, melynek minden egyes jelenetét végig kellett szenvednie a keserves anyának is; mikor szent Fiát megostorozták, tövissel megkoronázták, mikor szentséges szent Fia a kereszt alatt háromszor összeroskadt, mikor őt két lator közt keresztre feszítették, mikor a kereszten függő szent Fiát a csőcselék gúnyolta és bántalmazta s mikor szent Fia lehajtva fejét, kiadá lelkét: mindezt a kínt és gyötrelmet vele együtt végigszenvedte a keserves anya is; sőt, amint szent Bernát mondja, a keserves anya még tovább szenvedett, mert Krisztus szenvedése megszűnt halálával, de az anyáé nem; s mikor Krisztus oldalát átdöfték lándzsával, ezt a döfést Krisztus már nem érezte, de Mária, az ő szent anyja még ezt is átszenvedte. Sőt szenvedett még akkor is, mikor szent Fiának kihűlt tetemét a keresztről levették és ő ölébe vette, szenvedett, mikor a szent testet a sírba tették. Igy teljesült be az agg Simeon jóslata: és a te szívedet is átjárja a tőr; így lett szűz Mária a vértanuk királynéja, így lett részese mindenben Krisztus szenvedésének, hogy most ott fenn a mennyégben részese legyen dicsőségének és boldogságának is.

Egy helyen az evangéliumban Krisztus Urunk beszél az ő hű szolgáinak jutalmáról s azt ígéri nekik: ahol én vagyok, ott lesz az én szolgám is.[1] Hát, kedves hallgatóim, ha Krisztus hű szolgája is odakerül, ahol Krisztus van, ha a hű szolgáját is a menny boldogságában részesíteni fogja, akkor vajjon az édesanyját ezen boldogságnak milyen teljével halmozza el? Teljesen igazuk van azon szentatyáknak és egyházi tudósoknak, akik azt állítják, hogy a boldogságos Szűz egymaga nagyobb boldogságot nyert el a mennyekben, mint az összes szentek és angyalok együttvéve; mert ő nemcsak a legszentebb, legtisztább, legerényesebb teremtmény, nemcsak legjobban hasonlít Krisztushoz a szenvedésben, ő nemcsak az angyalok és mindenszentek királynéja, hanem magának a mennyek Urának, Isten szent Fiának dicsőséges Anyja, akit tehát minden szenteket és angyalokat felülmúló dicsőség és boldogság illet meg; akinek a mennyekben Krisztus nemcsak erényét, tisztaságát, szentségét jutalmazta meg, hanem azt is, hogy őt kilenc hónapig kebelén hordozta, a világra szülte, mint kisdedet ápolta, saját tejével táplálta; akivel szemben tehát a mindenható nemcsak a jutalmazó Isten, hanem egyszersmind a háladatos fiú is, aki tehát a boldogságos Szűzet elhalmozta mind-

[1] Ján. 12, 26.

azon boldogsággal, amit egy mindenható Isten csak adhat és egy teremtmény elviselhet.

Áldjuk, dícsérjük, magasztaljuk mi is Őt, ájtatos hallgatóim, akit maga a mindenható Isten fölmagasztalt, akit az angyalok és dicsőült szentek karai dicsőítenek és magasztalnak: dicsőítsék azt e föld népei is, — dicsőítsük elsősorban mi magyarok. Mert, ájtatos hallgatóim, a mai ünnep a mi őseink előtt egyike volt a legszentebb napoknak. Első szent királyunk, aki egy évezred előtt megalapította a magyar királyságot, a mai ünnepen a székesfehérvári székesegyházban a magyarok Nagyasszonyának ajánlotta fel hűbérül koronáját, népét és országát. S ez időtől kezdve a magyarok sok századon át magukat Mária hűbéreseinek, Mária jobbágyainak tekintették, országukat Mária országának nevezték, pénzeiket és harci zászlóikat Mária képe ékesítette. És a boldogságos Szűz hűbérországát hathatósan segítette; a magyar királyság ezerév küzdelmei után ma is sértetlenül fennáll.

Ma is sok és ádáz ellenség vette körül országunkat és királyunkat, szent István koronájának örökösét egy európai háború borzalmaiba kényszerítették. Úgyszólván egész Európa népei ellenünk és hű szövetségesünk, a németek ellen támadt. Ifjúságunk színe, virága, anyák reménye, aggok támaszai, gyermekek nevelői harcba mentek. Mi, akik itthon maradtunk, siessünk segítségükre, boruljunk térdre és imádkozzunk, könyörögjünk a magyarok Nagyasszonyához, hazánk Pátronájához, hogy ne hagyja elveszni hűbéreseit, jobbágyait, hogy aki ezerév küzdelmeiből megmentette a kis magyar népet, vezesse ezen háborúból is győzelemre. Amen.

Nagyboldogasszony napján.

(Balatonfüreden. 1919.)

A boldogságos Szűznek számos ünnepe van; életének minden nevezetesebb mozzanatát mint egy-egy ünnep tárgyát tiszteli az Egyház kegyelete.

De a boldogságos Szűz összes ünnepei között a legrégibb és egyszersmind legnagyobb a mai ünnep, melyet mi magyarok Nagyboldogasszonynak, a görögök Mária elalvásának, a latinok Mária fölvételének neveznek.

Ennek az ünnepnek első nyomait már az őskeresztségben találjuk.

Ezen ünnepnek tárgya a boldogságos Szűz halála és a halált követő megdicsőülése. Szépen mondják a görögök Mária elalvásának: elaludt e földön s fölébredve, az égben találta magát, a Szentháromság trónja előtt s fejére az angyalok tették a mennyei

koronát. A latinok Mária fölvételének, assumptionak nevezik ez ünnepet, mert a keresztények hite, hogy Mária meghalt ugyan, épúgy, mint szent Fia, de a halál enyészete nem érintette szent testét; mielőtt az enyészet, a rothadás hozzáférkőzhetett volna, Isten mindenhatósága egyesítette lelkét újból testével s az ily módon megdicsőült test is fölvétetett a mennyekbe, hogy egyszülött Fiával együtt az emberi test föltámadásának, megdicsőülésének és örök életének legyen záloga.

I.

De mi támogatja ezt a hitet?

1. Először is, ájtatos hallgatóim, olyan körülmény, amelynek súlyos, bizonyító erejét nem lehet figyelmen kívül hagyni. Az őskereszténységben kezdődött már az ereklyék tisztelete, mely a középkorig mindjobban fokozódott, sőt sok helyen túlzásokra és visszaélésekre is vezetett. A szenteknek tetemeit, csontjait, hamvait a keresztények mindig a legnagyobb tisztelettel vették körül, főleg pedig az apostolokét. E tekintetben azután, mint mondom, túlzás és visszaélés is fordult elő; a tetemeket szétszedték, megcsonkították, csakhogy egy-egy csontot ereklye gyanánt szerezhessenek; megtörtént, hogy háborúkban egyik város ereklyéit a másik rabolta el, vagy drága pénzen egyik eladta a másiknak. Büszke volt az a város a kereszténység első századaiban, amely valamely apostol vagy kiváló vértanu ereklyéivel dicsekedhetett. Versenyeztek e tekintetben a városok, sőt megtörtént, hogy hamis ereklyékkel is dicsekedtek.

De csodálatos, hogy a boldogságos Szűz szent tetemét sehol sem őrizték ereklye gyanánt: sem Efezusban, sem Jeruzsálemben — e két hely egyike az ő halálának helye: mindkét helyen van is az ő halála emlékére templom, — a templomban mutogatják ugyan a sírját, de abban nincs ereklye, soha semmi korban arról nincs említés, hogy a boldogságos Szűz holttestét valahol őrizték volna ereklye gyanánt. Pedig megtették volna a keresztények, akik a keresztfának minden porcikáját, annak szögeit, feliratát még ma is őrzik. A görögök a boldogságos Szűz Máriának őrzik azt az állítólagos leplét, amelyben szent teste a sírban nyugodott, de Mária tetemeiről sem a régiek írásaiban, sem a hagyományokban, sem a Mária tiszteletére emelt templomokban nincs semmi nyom, semmi utalás. Ez a körülmény maga világosan bizonyítja azt, hogy a keresztények mindig abban a hitben éltek, hogy szűz Máriának a teste is fölvétetett a mennyek országába.

2. Viszont a legrégibb korból, a II., vagy III. századból vannak egyes legendás följegyzések, népies elbeszélések Jézus és Mária életéről.

Ezeket a népies elbeszéléseket apokrif, azaz hamis évangéliumoknak szokták nevezni. Mindenesetre van bennök sok hamis, eltorzított, babonás, legendás adat, aminőkkel a nép képzelete és költészete még ma is sokszor körülövezi a biblia szent történeteit. De a sok porszem között van ezen elbeszélésekben igazi arany is; a népköltészet cirádái egyes igaz tényeket torzítanak el.

Hát ezen apokrif evangéliumok egyikében a következő elbeszélés van a boldogságos Szűz haláláról:

Az apostolok a világ minden táján elszéledve, egyszerre csak titkos, belső vágyat éreznek visszamenni Jeruzsálembe, hogy mégegyszer láthassák Krisztus anyját, mert megérezték, hogy az ő földi életének hamarosan vége szakad. Meg is jöttek valamennyien, Tamás apostol kivételével, Jeruzsálembe, ahol a Szűzanya is tartózkodott s aki örömmel áldotta meg szent Fia tanításának hirdetőit és minden fájdalom nélkül az ő jelenlétükben meghalt, elszállott malaszttal teljes lelke Fiához. Az apostolok nagy tisztelettel eltemették a Szűzanyát, egy sziklaürbe helyezték a fehér lepelbe borított szent testet. Koporsót abban az időben nem használtak, amint a zsidók ma sem használnak. A sziklaüreget kőlappal födték el. A temetés után harmadnapra megérkezett Tamás apostol, aki a távol Indiából kelt útra. Szomorodott szívvel hallotta a boldogságos Szűz halálának hírét, de arra kérte apostoltársait, vezessék ki a sírhoz, mert mégegyszer szeretné látni Krisztus anyjának arcát. Az apostolok kivezetik Tamást Jozafát völgyébe, ahol szűz Máriát eltemették — ma ott díszes templom áll, — elhengerítették az üreget fedő követ, az üregből mennyei illat áradt feléjük, de a boldogságos Szűz tetemét nem találták.

Ime, a népköltészet hogyan kiszínezte az igazságot, amelyet az Anyaszentegyház azután kihámozott ebből a legendás meséből. Az igazság az, hogy a boldogságos Szűzet halála után Isten, mielőtt az enyészet szent testéhez érhetett volna, föltámasztotta és a mennyekbe fölvitte.

3. És, ájtatos hallgatóim, valóban méltó és igazságos volt, hogy az a test, amely eredendő bűnben nem fogantatott, s amelyből a világ Megváltója emberi testét és természetét vette, megkíméltessék a halál enyészetétől. A haláltól nem, hisz Krisztus is meghalt; a halál nem megszégyenítő, megszégyenítő büntetés a halál enyészete: az a halál, amelyet követ, mielőtt az enyészet érné, a megdicsőült föltámadás, nem megszégyenítő, sőt tulajdonképen szükséges előkészítő stádium a testre nézve, hogy ez a mennyekbe juthasson, mintegy átalakuljon, átszellemüljön.

Ilyen volt a boldogságos Szűz halála is: meghalt, nem azért, mintha a bűn zsoldját kellett volna lerónia, hanem meghalt azért,

hogy a halál által megszabaduljon teste az anyagi világ törvényeitől, átszellemüljön s így képességet nyerjen, hogy a menny dicsőségébe bejuthasson, ahol nincs evés-ivás, nincs alvás, nincs fáradtság, nincs szenvedés-betegség, halál, nincs este, reggel, éjjel: hanem örök fény, örök boldogság, s ahol a test is a lélek boldogságából él s a lélek tulajdonságait ölti magára.

A mai ünnep tehát, ájtatos hallgatóim, a boldogságos Szűz mennyekbe történt fölvételének, teste és lelke megdicsőülésének az ünnepe; a mai napon vette el a Szűzanya Istentől a dicsőség koronáját, mely fején ragyogni fog az egész örökkévalóságon keresztül.

II.

Mily nagy lehet a boldogságos Szűz dicsősége ott fenn a mennyek országában, Isten trónjánál!

A Szentírás tanítása alapján biztosan mondhatjuk, hogy a boldogságos Szűz dicsősége, boldogsága felülmúlja az összes szentek és az angyalok dicsőségét.

A Szentírás szerint ugyanis annál nagyobb a mennyei boldogság, minél nagyobb volt az ember hite ezen a földön; másodszor annál nagyobb a mennyei boldogság, minél tisztább volt az ember szíve földi élete alatt a bűn szennyétől; harmadszor annál nagyobb a mennyei boldogság, minél nagyobb volt és minél több áldozatban nyilvánult meg az emberek szeretete Isten és embertársai iránt, végül negyedszer annál nagyobb a mennyei dicsőség, minél többet szenvedett az ember a földön Istenért, vagy Isten akaratában megnyugodva.

Már most, ájtatos hallgatóim, a boldogságos Szűzben mind a négy föltételt megtaláljuk a tökéletesség oly fokán, aminőt elképzelni is alig lehet.

1. Kinek volt nagyobb hite, mint a boldogságos Szűznek, aki az angyal szavára elhitte, hogy őt, a szerény názáreti leányzót választotta ki a Magasságbeli a Messiás anyjává; akit ez a hit a Szentlélek jegyesévé tett; aki e hitben valóban az Isten Fia anyjává lett, aki e hitben állhatatos volt, bár látta az Isten Fiát, mint gyenge kisdedet, mint szegény ifjút, mint üldözött prófétát, mint gonosztevőként keresztrefeszítetett megholtat... Szűz Mária hite mellett elhalványul Ábrahám, Mózes, Dávid, de Péter és Pál hite is, — az ő mennyei dicsősége mellett elhalványul a szent hitvallók dicsősége is.

2. Annál nagyobb a mennyei dicsőség, minél tisztábban őrizte meg az ember földi életében lelkét a bűn szennyétől.

A bűn szennye, sajnos, hozzátapad lelkünkhöz már anyánk méhében, ez az eredendő bűn; ezért mondjuk a Szentírással:

bűnben fogantattam és bűnben szült anyám;[1] de az ember maga is annyira gyarló, hogy a Szentírás szerint még az igaz is hétszer esik napjában;[2] hisz még a nagy szentekről is tudjuk, hogy voltak apró hibáik, emberi gyengeségeik. Viszont a boldogságos Szűzről hitünk tanítja, hogy már földi létének első pillanatában lelkét az Isten malasztja ékesíttete, így tehát ment volt az eredendő bűn szennyétől, — de ment volt földi életében minden legkisebb cselekedeti bűntől is, úgyhogy a boldogságos Szűz nem gyónhatott, őt az apostolok nem oldozhatták fel, mert nem volt, mi alól feloldozhatták volna. Tiszta volt lelke a bűn minden szennyétől — ép ezért oly nagy mennyei dicsősége, hogy felülmúlja az összes szentekét!

3. A mennyei dicsőség harmadik próbaköve az Isten és embertársaink iránt való szeretet, amely tettekben, áldozatokban nyilvánul meg.

Mondjátok meg, ájtatos hallgatóim, vajjon fakadhatott-e nagyobb szeretet Isten iránt angyal vagy ember szívében annál a szeretetnél, amellyel a boldogságos Szűz Isten iránt viseltetett, akit fia gyanánt ölelt keblére? És mondjátok meg, ki mutatott nagyobb szeretetet az emberek iránt, mint az a Szűzanya, aki isteni Fiát kész volt feláldozni az emberek üdvösségéért. Nem tiltakozott szent Fiának keresztrefeszítése ellen, bár ez az ő szívét is széttépte s a kereszt alatt állva is csak azt mondotta: Legyen az Úr akarata!

4. A mennyei dicsőség negyedik próbaköve a földi szenvedés Istenért vagy Isten akaratában megnyugodva. Minél nagyobb ez a szenvedés, annál nagyobb lesz a menny boldogsága.

A boldogságos Szűzet joggal mondjuk a vértanuk királynéjának, mert valóban többet szenvedett földi életében minden hitvallónál és vértanunál. Joggal nevezzük őt Dolorozának, fájdalmas Szűznek, mert az ő élete attól a perctől kezdve, amelyben az angyal kijelentette neki, hogy a Messiás anyjává lesz, a szenvedésnek keserű tengere volt. Mert ne feledjük el, hogy Mária jól ismerte az ószövetségi szentiratokat; hisz egész gyermekkorát a jeruzsálemi templom szolgálatában töltötte el; a próféták pedig világosan megjövendölték, hogy a Messiást ellenségei üldözni fogják, majd ha hatalmukba kerítik, megkínozzák, mint a férget széttiporják és megölik.

Ezért mindig remegnie kellett anyai szívének, valahányszor az isteni gyermekre, később a növekvő ifjúra, a vándor prófétára rátekintett; mindig remegő aggodalommal várta a percet, amelyben a próféták jóslata be fog teljesülni. S 33 évi remegő aggodalom,

[1] Zsolt. 50, 6. [2] Péld. 24, 16.

33 évi lelki vértanuság után eljött a szenvedés, amely azonban felülmúlta az aggódó anya képzeletének minden rémképét. S a boldogságos Szűz végigszenvedte Krisztussal a Kálvária minden stációját, ott állt a kereszt alatt, ahol szent Fiát a szenvedéstől megtörve, meghalni látta; de még azt is látta és átszenvedte, mikor egy katona a meghalt Krisztusnak szívét átdöfte a lándzsával. Most teljesült be igazán Simeon próféta jóslata: a te szívedet is át fogja járni a kard,[1] — ez a lándzsadöfés az ő szívét járta át, mert ezt már Krisztus nem érezte, annál inkább érezte az ő szent anyja.

Ennek a minden vértanu gyötrelmeit felülmúló és Isten szent akaratában tökéletesen megnyugvó földi szenvedésnek töviseiből készült a dicsőségnek az a koronája, amely a boldogságos Szűz fején ragyog s amely őt az angyalok és a minden szentek királynéjává avatja.

Ájtatos hallgatóim! A katholikus hívek örömmel ünneplik Nagyboldogasszony napját, örülnek Nagyasszonyunk dicsőségének, boldogságának. Örvendezzünk mi is szívből, de ne feledjük el, vigyük szívünkbe zárva a mai ünnep tanuságát: a mélységes hit, a szív tisztasága, az Isten- és emberszeretet, a türelemmel és Isten akaratában megnyugodva elviselt szenvedés szerezte meg a boldogságos Szűznek is a mennyei dicsőségnek azt a nagyságát, amely felülmúl minden képzeletet; viszont azonban mi is csak ezeken az utakon érhetjük el az örök boldogságot.

Ájtatos hallgatóim! Mi magyarok ez ünnepet ősidőktől fogva Nagyboldogasszonynak nevezzük és ez az elnevezés nagyon mély jelentőségű.

A magyarok hajdan a ház úrnőjét nevezték Nagyasszonynak; szűz Máriát, az Isten anyját azért nevezték el Nagyboldogasszonynak, mert szent István, a magyarok első szent királya őt választotta az egész ország Úrnőjévé, Pátronájává: neki ajánlotta fel épen ezen az ünnepen népét és országát, így lett Mária egész Magyarország Pátronája, Nagyasszonya. És, ájtatos hallgatóim, addig nagy és boldog volt Magyarország, míg az egész nép megőrizte szent István hagyományát: amíg minden portán, minden házban, minden családban a Nagyboldogasszonyt tisztelték, a Nagyboldogasszony oltalmát keresték... Sokan elhagyták őseink hitét, sokan meg elfelejtették az ősök hagyományát, szellemét. Maradjunk mi hívek szent István szelleméhez: becsüljük, tiszteljük Nagyasszonyunkat, mint égi Pátronánkat, kérjük oltalmát, áldását házainkra, családjainkra, kérjük oltalmát és áldását szeretett hazánkra is. Amen.

[1] Lukács 2, 35.

Szent István Magyarország első apostoli királyának ünnepén.

(A budavári Koronázó-templomban 1903 aug. 20-án.)

Ha végigtekintek ez ősi egyház boltívein és faragványain, elmult századoknak dicsősége ragyog felém. Látom az Anjouk fényes udvarát e szentély oszlopai között, majd a dicső Hollós Mátyást, körülvéve a vajdáktól, bánoktól, olasz tudósoktól és művészektől, látom őket megjelenni a templomban, mikor harci dicsőségért fordulnak az egek Urához, vagy hálaéneket zengnek kivívott győzelmek után;[1] feltűnnek lelkem előtt a királykoronázás magasztos szertartásai, melyeknek e templom falai tanui valának, — s mindeme pompa, ragyogás azt a síremléket is bearanyozza fényével, melyet egyik dicső Árpádházi ősének tetemei fölé emelt apostoli királyunk. És így ez ősi egyház színes ablakain át az Árpádok, az Anjouk, a Hunyadiak nagysággal, dicsőséggel, fénnyel telt korszakainak emléke szűrődik felénk. Ki ne volna meghatva oly helyen, hol minden kő mint új életre kelt regős, népünk dicsőségéről, vitézeink hős tetteiről, királyaink hatalmáról, nemzetünk nagyságáról beszél?

Lelkem meghatottságát növeli az, ha e szentegyház multról beszélő falairól letekintek a szentélybe s a templom hajójába. Itt látom az ország főpapjait és főurait, a kormány tagjait, a király zászlósait és tanácsosait, az ország sorsának intézőit, főrendeket és képviselőket, az egyetemek tudós testületeit, a hadsereg vitéz tábornokait, a főváros vezetőit, az ország legelőkelőbb méltóságait, akik körmenetben tisztelettel körülvéve kísérték ez ősi egyházba azt a szekrényt, amelyben szent István összeaszott, de el nem porladt áldott Jobbja van elhelyezve; hogy az egész ország, az egész nemzet nevében lerójjuk előtte az áhítatos hála és köszönet adóját.

De nemcsak meghatottságot, hanem édes, boldogító érzést is fakaszt lelkemben ez a jelenet, melyet évről-évre ismétlődni látunk. Ez a jelenet hazánk, népünk, nemzetünk jövő nagyságát, hatalmát, dicsőségét hirdeti.

Mert, ájtatos hallgatóim, ez a szent István Jobbja, melyet mi tisztelettel, áhítattal veszünk körül, nemcsak ereklye, hanem szimbólum is, nemcsak szimbólum, hanem védőkar is a nemzetre, ha küzd ellenséggel; ez a szent István Jobbja reánk nézve élő hatalom, éltető forrás, legyőzhetetlen erő, amely fölemel a csüggedésből, megerősít, ha ingadozunk, utat mutat, ha tétovázunk, szívünket hittel, lelkesedéssel, reménnyel tölti el.

[1] Dr. Nemes Antal, a Nagyboldogasszonyról nevezett budavári főtemplom története és leírása. Budapest, 1893. 56—57. II.

Ép ezért mondom bátran, amíg a nemzet megbecsüli e szent Jobbot, amíg így járul e szent ereklyéhez, szimbólumhoz, éltető forráshoz, élő hatalomhoz: addig a nemzet jövőjét, nagyságát biztosítva látom.

És ez oly kimondhatatlanul boldogító érzés a hazát szerető szívnek: fényes jövő hajnalsugarait, egy nagy hatalmas Magyarország körvonalait látni! Oly édes azt tudni, hogy a magyar nemzet nem hasonlít a sír szélén álló megtört aggastyánhoz, aki csak a multak emlékein mereng, hanem életerős férfiú, aki erőtől duzzadva lelkesedéssel tekint a jövőbe s arra gondol, miként fogja szívének ábrándjait megvalósítani.

És meg fogja valósítani, ha azon az úton halad, melyet e szent Jobb neki kijelölt. A magyar nemzet története nem záródott le; hazánk dicsőségének napja még nincs lenyugvóban, Magyarország még nem érte el nagyságának tetőpontját, de azon az úton haladva eléri, melyet a szent Jobb neki kijelölt.

Igaz, kicsi nép vagyunk, s a magas Kárpátoktól Adriáig terjedő szép ország kis terület a nagy impériumok mellett, de az is igaz, hogy a nemzetek és országok nagyságát nem az embertömegek, nem a terület négyzetkilométerjeinek százezrei alkotják. A nemzetek nagyságának titka másban áll. Minden népnek, nemzetnek megvan a Gondviselés által kijelölt útja, s meg vannak neki adva a sajátos tulajdonságok, melyek őt a Gondviselés által eléje tűzött föladat megoldására alkalmassá teszik. Ha ápolja, fejleszti, kiaknázza ezeket a tulajdonságokat, ha a Gondviselés jelölte úton halad, még ha maroknyi nép volt is, a nagyság fénysugarával övezve magaslik ki a néptömegek óceánjából.

Hivatkozhatnám az asszírok, a kaldok, a perzsák nagy birodalmaira, a macedon impériumra, melyek egymásután rövid egykétszáz évi fönnállás után összedőltek, megsemmisültek; hivatkozhatnám a kis Hellászra és Izrael országára, hogy nem az embermilliók teszik naggyá a népeket, nem a nagy területek biztosítják fönnállásukat. De minek hivatkozzunk mindezekre; aki a világtörténelem csodás lapjait olvassa, aki látja a népek, a nemzetek küzdelmeit, vergődéseit, aki látja elpusztulni a legerősebbeket, összeomlani a leghatalmasabbakat s egyszerre kimagaslani és évezredekig fönnállani a látszólag gyengéket, aki a történelmet a hívő ember filozófiájával szemléli és bírálja el: az más következtetésre nem juthat.

Ahelyett tehát, hogy példákkal akarnám igazolni ezt a történelem tanulságaiból merített, megdönthetetlen igazságot, nézzük inkább, ájtatos hallgatóim, mi lehet a magyar nép számára kijelölt út, mely a nagyság örök magaslataira vezet? melyek azok a tulajdonságok, amelyeket ennek a népnek sajátos talentum

gyanánt adott az isteni Gondviselés, amelyeknek kamatoztatása által valóban nagy volt a multban s naggyá lehet a jövőben nemzetünk?

Mi volt az isteni Gondviselés terve a magyarral, mikor ez a hármas bérctől s négy folyótól határolt Pannóniát elfoglalta s hazájává tette?

A történelem folyama világosan megmutatja. Pannónia volt folyóival és rónaságaival a természetes összekötő vonal Kelet és Nyugat között. Itt oly népnek kellett megerősödnie, amely föl tudja tartóztatni Batu khán csordáit és Szolimán hadait egyaránt, melyek veszélyeztették Nyugat kereszténységét. Ez az ország természetes fekvésénél fogva védőbástyája Nyugatnak: ezt oly nemzetnek kellett elfoglalnia, amely elég erős és hivatott a keresztény kultúra és civilizáció megvédésére a tatár és török ellen. Erre a föladatra választotta ki és nevelte az isteni Gondviselés a multban a magyar népet. És fölruházta azokkal a sajátos tulajdonságokkal, amelyek alkalmassá tették, hogy előörse legyen a kereszténységnek. Szívébe oltotta ennek a földnek, melyet a magyar hazájává tett, rajongó szeretetét. Soha költő egy egész nemzet lelkületét, szívverését találóbban nem fejezte ki, mint Vörösmarty a magyarét:

A nagy világon e kívül
Nincsen számodra hely
Áldjon vagy verjen sors keze,
Itt élned s halnod kell.

A madár a fészkét, az anya gyermekét, a férfi hitvesét nem szeretheti jobban, mint a magyar szerette mindig hazáját.

Mióta konszolidált királyság lett, hódítások után nem áhítozott soha, de a magas bércektől s folyóktól határolt hazájából sem engedett soha. Jöhetett az ellenség, pusztíthatta városait, földúlhatta falvait, leölhette harcosait, fogságra hurcolhatta rabláncon gyermekeit — az történt itt is, amit Tertullián mond az őskeresztényekről, hogy a vértanuk véréből fakadt a keresztények serege; a magyar újra és újra föléledt, minden csapás után számban, erőben hatalmasabban támadt életre. Más nép annyi támadás, zaklatás, pusztítás és rombolás után vándorbotot fogott volna, hogy új hazát keressen magának, amint ezt a népvándorlás története is mutatja; a magyart ide, ehhez a földhöz láncolta Isten gondviselése a hazaszeretet minden áldozatra kész erejével.

A föld azonban a hazának csak teste, a lélek, mely ennek életet ád, a nemzet alkotmánya. És a magyar nép rajongó hazaszeretete amint földjét, úgy karolta át mindig alkotmányát is, amely valóban gondviselésszerűleg nyerte szent Istvántól szervezetét, amelyben oly csodálatos merészséggel, de egyszersmind oly

csodálatos erővel egyesül a király tekintélye a nemzet szabadságával és amely alkotmány hivatva volt egyrészről megőrizni a nemzet függetlenségét, másrészt a király tekintélyével összeforrasztani a nemzet minden erejét, minden hatalmát. És ép azért, mert a magyar oly rajongással szerette mindig hazáját, vált második természetévé a hűség királyához és alkotmányos szabadságának szeretete.

Az ily tulajdonságokban nevelt népet átjárta az evangélium kovásza egészen, aminek örök tanui őseink buzgalma és az egész világ által megbámult erkölcsi tisztasága.[1]

De az isteni Gondviselés tovább ment, szent István áldott Jobbja által a kereszténységet összeforrasztotta a magyar alkotmánnyal. Szent István a koronát a kereszténység fejétől kérte; a koronán, a magyar alkotmány pecsétjén kereszt ragyog; a kereszténység sarkalatos parancsait szent István és utódai a magyar törvénykönyvbe iktatták; a nemzet alkotmányát a király vallásos esküje védi — egyszóval amint a király személyének, úgy a nemzet alkotmányának és törvényeinek a kereszténység kölcsönzött magasabb erőt és tekintélyt.

És ez az erő, ez a tekintély volt az, mely a magyar királyságot annyi századon át annyi veszély, küzdelem és ellenség között sértetlenül megóvta és épségben fönntartotta. Míg körülötte impériumok bomlottak szét, királyságok támadtak és szűntek meg, császári koronák kerültek régiség gyanánt múzeumokba: szent István koronája ma is a magyar nemzet szent palládiuma.

De ím, ezekben rejlik egyszersmind a magyar nemzet nagyságának titka. Akkor volt a magyar mindig legnagyobb, mikor ezen istenadta tulajdonságait harmónikus egységben ápolta s fejlesztette: a hazaszeretetet, a királyhűséget, a keresztény szellemet. Ez a magyar nemzet nagyságának titka a multban; ez illesztette szent István, szent László, Nagy Lajos és Mátyás király nevét a világtörténelem nagyjai közé. Hunyadi János, aki mint hazafi és hitvalló vezette seregét az ozmán ellen, Zrínyi Miklós hősi halálával és az életünket és vérünket kiáltó országgyűlés: ezek a magyarság típusai, a magyar nagyságának egész világ által bámult héroszai.

Igen, ez volt a multban a magyar nagyságának titka, de vajjon a jelen s a jövő nem vezethetik-e a nemzetet más utakon is a nagyság ormaira?

Ó, ájtatos hallgatóim, óvakodjunk, hogy a jelen külső fénye el ne homályosítsa ítéletünket. A technika, tudomány, művészet,

[1] V. ö. Békefi R. dr. Vallásos és erkölcsi élet Magyarországon az Árpádházi királyok korában. (Katholikus Szemle X. kötet. 1896.)

ipar és kereskedelem bámulatos föllendülése meg ne szédítsen bennünket. Mindaz a haladás, amit hazánk a jelenben fölmutat, örömmel tölheti el keblünket, de mindez Magyarországot naggyá nem teheti.

Ezerkilencszázban a párisi világkiállításon résztvett hazánk is. A tudomány, a művészet, a technika, a földmívelés, az ipar, a kereskedelem csarnokaiban a világnépek versenyében ott volt Magyarország is. Nem vallottunk kiállításunkkal szégyent, de nem keltettünk feltűnést sem, sőt aki elfogulatlanul járta végig a világverseny e csarnokait, kénytelen volt beismerni, hogy a nagy nemzetekkel e tereken nem versenyezhetünk, velük szemben eltörpülünk, mellettük kimagaslani nem fogunk soha. De volt ott a világkiállításon a magyaroknak egy csarnoka, amelyet nemcsak meglátott, hanem meg is bámult, dícsért, magasztalt a világ. A külföld összes lapjai elragadtatással és magasztalással írtak történelmi kiállításunkról, a nagy nemzetek fiai meghatottan járták be ennek termeit, amelyek megismertették a külfölddel azt a kis nemzetet, mely kilencszáz éven át megőrizte, fejlesztette s ma is ápolja ősi szellemét, amellyel a hazáért, a hitért, a királyért kész volt életét adni, vérét ontani. Ime, ájtatos hallgatóim, a nagyvilág is észrevette, kiemelte, kitüntette ebben a kis nemzetben azt, ami őt valóban naggyá teheti.

Ezen az úton kell haladnunk a jövőben is. Mert a mi misszónk még nem fejeződött be. Istentől adott tulajdonságainkkal nagy föladat vár reánk a jövőben is. Amint a multban a keresztténység bástyája voltunk itt a Keleten, s ezáltal lett naggyá nemzetünk: úgy most és a jövőben a keresztény szellem végvárának kell lennie e népnek az Európában terjedő vallástalan áramlatokkal szemben; a dinasztikus hűség és az alkotmányos hazaszeretet példaképének a hazátlan, trónt és oltárt ostromló áramlatokkal szemben — és akkor ismét nagy, hatalmas lesz Magyarország. Ezek a mi ősi tulajdonságaink, ezek az anyajegyek a magyar nemzet testén, ezek Magyarország nagyságának csirái, jövőjének sziklaalapjai. Amíg ezeket ápoljuk, ezekhez ragaszkodunk, addig előre megyünk, a nagyság útján vagyunk; de amint ezek az anyajegyek letörlődnek a nemzet testéről, aláhanyatlik ereje, szétbomlik egysége, megszűnik ellenállóképessége. Igen, ájtatos hallgatóim, csak addig nem fogunk elsüllyedni a bennünket körülvevő népek óceánjában, amíg ezekhez az ősi tulajdonságokhoz ragaszkodunk, amelyek amint ezer éven át megóvták hazánkat, megmentették alkotmányunkat: úgy a jövőben is egyedül képesek a népek versenyében, a nemzetiségek világháborújában hazánkat és koronánkat megőrizni. Mert, ájtatos hallgatóim, ez a népek között dúló világháború megőrli, elsodorja, széttiporja a kicsi-

nyeket, ebből a háborúból győztesen csak a nagyok kerülnek ki, csak azok a népek, amelyek bármi módon kimagaslanak a többiek fölött. Nekünk, ájtatos hallgatóim, az isteni Gondviselés kijelölte az utat, az irányt, amelyen haladva ezt tehetjük: nem az anyagi téren, nem a nyers erőkkel, hanem eszményi, ideális téren lehetünk kimagaslók a népek világversenyében s ezáltal biztosíthatjuk jövőnket a legnagyobb népkolosszusokkal szemben is; mert egy ideális törekvésű nép, bármily kicsi legyen is, miként Dávid a Góliátot, fogja megtörni, legyőzni a nyers erőt.

Beszédem elején, ájtatos hallgatóim, hazánk jövendő nagyságának zálogát láttam abban, hogy ti, a nemzet sorsának intézői, szent kegyelettel ápoljátok szent István emlékét. De most, beszédem végén, egy-két sötét felhőre is rá kell mutatnom, melyek a jövő nagyság hajnalpirkadását elfödik. Mert, sajnos, olyan jelenségeket is látunk e hazában, melyek azt mutatják, hogy a magyarság gyökerét, a nagyság csiráit féreg támadta meg. Hisz, amire a magyar sohasem gondolt, íme, napjainkban a kivándorlás terjed rohamosan; ami a magyaroknál sohasem fordult elő, ma királysértési perek vannak napirenden, és nemcsak azt látjuk, hogy keresztény magyarok ezrei tagadják meg a kereszténységet, de nyilvánosan már arról is esik szó hazánkban, ugyan miért legyen Magyarország keresztény ország?

Ezeket a felhőket látva, hozzátok fordulok, kik a nemzet sorsát intézitek, hozzátok fordulok a hazaszeretet szabadságával, erejével és bátorságával; a hős Matthatias szavait intézem hozzátok: «Adjátok élteteket atyáitok testamentumáért; emlékezzetek meg az atyák tetteiről, melyeket cselekedtek az ő idejükben s nagy dicsőséget nyertek és örök nevet.»[1]

Igen, ájtatos hallgatóim, amire a nemzet ezeréves története megtanított benneteket, amit az egész világ ítélete nektek mond, amire ez a szent Jobb óva int és figyelmeztet évenkint benneteket: az ősök útján, az ő szellemükben vezessétek, irányítsátok, kormányozzátok a népet, hogy eltűnjenek ezek a sötét felhők, s a hazaszeretet, királyhűség és keresztény szellem nevelje ismét naggyá e népet — és akkor ti is «nagy dicsőséget nyertek és örök nevet». Amen.

[1] I. Macchab. 2, 50—51.

Szent István király ünnepén.

(1908-ban Tabon.)

«Íme a bölcs ember, aki kősziklára építette a házát! És szakadt az eső, jött az árvíz, a szelek fújtak, és ama házra rohantak; de nem dőlt össze, mert kősziklára vala alapítva.»
Máté 7., 24., 25.

Minden épületnek legfontosabb része: az *alap*, a fundamentum. Mennél nagyobb az épület s mennél több vésznek és viharnak van kitéve: annál mélyebbnek és annál szilárdabbnak kell lennie az alapjának. Mert az alap erősségétől függ az épület szilárdsága is. Amely épületnek sziklák képezik az alapját, az sikeresen ellenáll az árvíznek és szélviharnak; de amely épület homokra épült, azt alámossa az árvíz, összedönti, elsöpri az orkán.

Minden *ország* egy-egy nagy épület, amely hivatva van egy-egy népet századokon át megvédeni minden ellenségtől, és a népnek, amely falai közé vonult, jólétet, boldogulást biztosítani. De csak akkor lesz erre képes, ha szilárd alapokon épült föl és ha senkisem ingatja meg az alapokat.

A mi édes hazánk, ájtatos hallgatóim, már ezeréves multra tekinthet vissza, hisz nemrégen (1896-ban) ünnepeltük országszerte a *milleniumot*, vagyis hazánk és nemzetünk *ezeréves* fönnállásának az ünnepét. Ezer év nagy idő; óriási kor egy nép életében ezer esztendő! Ezer év alatt népek, országok, királyságok semmisültek meg körülöttünk; ezer év alatt *Európának* úgyszólván minden országában megváltozott az *alkotmány*, a kormányzat: csak ebben a kis *Magyarországban* van meg az ősi, *ezeréves alkotmány és királyság*. Hol van a *lengyel* királyság? hol a *bizánci* császárság? hol van a hatalmas *római* birodalom, élén a rómainémet császárral, Európa hűbérurával? hol vannak a híres *olasz* köztársaságok: *Velence* és *Génua*, melyek tengerek és egész világrészek fölött uralkodtak? Mind eltűntek, megsemmisültek... És ha nézzük *Franciaország* történetét: királyság, köztársaság, császárság, ismét köztársaság, királyság és újra köztársaság — tarka sorozatban vonulnak el szemeink előtt. Mennyi változáson ment át a *Németbirodalom* is apró fejedelemségeivel, hercegségeivel és őrgrófságjaival!... A mi *országunk* ellenben ma is az, ami volt ezer év előtt; alapja, alkotmánya, melyet *szent István* első királyunk rakott le, nem változott. Minő *szilárd* alap lehet ez!...

Pedig *minket* is ért *vész* és *vihar*, talán több, mint Európa egyéb népeit. Hisz a mi országunk a *keresztény Európának végvára* volt itt Keleten, hogy felfogja az *Ázsiából* betörő pogány csordák támadásait. Mennyit szenvedtünk századokon át a *tatárok* és a *törökök* pusztításaitól! És azután a testvérharcoktól, mikor egy-

mást dúlták, egymást pusztították a *labancok* és a *kurucok:* mindketten magyarok! És azután hányszor kellett féltenünk alkotmányunkat, nemzetiségünket épen azoktól, akiknek kezébe önként letettük szabad királyválasztójogunkat, mert tőlük vártuk, hogy nagy hatalmukkal megvédik hazánk alkotmányát és függetlenségét?!...

Ha mindezt meggondoljuk, valóban *hálával* eltelten kell leborulnunk a népek és nemzetek sorsát intéző isteni *Gondviselés* előtt, amely kiváló kegyelmébe vette e maroknyi népet és ezer éven át minden vész és vihar között sértetlenül megőrizte.

De hát, ájtatos hallgatóim, önkénytelenül is ajkunkra tolul a kérdés: *miért* bánt el velünk *ily kegyesen* az isteni Gondviselés? Igaz, hogy Isten útjai beláthatatlanok és az ő bölcseségének titkai kifürkészhetetlenek; de vannak mégis már a Szentírásban is bizonyságok arra, hogy Isten az érdemeket rendszerint már itt a földön is *jutalmazza,* hogy Isten sokszor egy-egy *kiváló egyén érdemeiért egész országok,* népek sorsát kegyelmébe veszi. Ilyen volt *szent Dávid* is, a zsidók királya, ki annyira kegyelmet nyert Istennél, hogy megígérte neki, hogy az ő nemzetségétől többé nem veszi el a királyi kormánypálcát; és bár jöttek méltatlan utódai, akiket büntetett is az Isten, de mégis *hű maradt ígéretéhez,*[1] és *Dávid* családjának sarjától nem vétetett el a királyi pálca, sőt ebből a családból származott Jézus Krisztus is, akinek országa tartani fog örökön-örökké.

Ha végigtekintünk hazánk történetén, ájtatos hallgatóim, és keressük az Isten végtelen irgalmának és kegyességének indítóokát, forrását: *első szent* királyunknál kell megállanunk. Mi úgyszólván mindent annak a szent királynak, *szent Istvánnak* köszönhetünk: ő faragta és rakta le Magyarország alapjának hatalmas kockaköveit. Életének szentsége, erényeinek jó illata által megnyerte magának a Mindenhatónak kegyelmét — és ez a kegyelem kísérte minden lépésében, minden munkájában; ez a kegyelem kísérte őt akkor is, mikor Magyarország alapjait, jövőjének zálogát és biztosítékát megvetette. Isten kegyelme világította meg az ő lelkét, hogy a legszilárdabb, sziklakemény köveket válassza ki fundamentum gyanánt, melyek dacolhassanak évezredek viharaival is. S vajjon *minő* kövek azok, amelyekre *szent István* a magyar haza egész jövőjét ráillesztette? *Három* nagy sziklatömb az egész fundamentum. És ha közelről megnézzük ezt a három sziklát, csakugyan be kell ismernünk, hogy csak az *Isten kegyelme* által megvilágított elméjű király bölcsesége választhatta ki azokat; mert, amint később megmutatta a történelem, minden, más

[1] Zsolt. 88.

alapokon nyugvó ország, királyság tönkrement: míg a szent István által lerakott alapokon nyugvó magyar királyság ma is fönnáll sértetlenül.

* * *

1. *Keresztténynek* kell lennie Magyarországnak! Ez volt az első alapkő, melyre *szent István* királyságát építette. Meg volt győződve a szent király arról, hogy a maroknyi magyar nép, ha tovább is pogány marad, hosszú ideig meg nem élhet, fönn nem állhat az őt körülvevő európai keresztény nemzetek közepette. Eltiporták, elsöpörték volna ezt a népet, ha pogány erkölcseivel, pogány világnézeteivel akarta volna beékelni magát a keresztény népek közé.

Tehát *kereszténnyé* kellett lennie a népnek, hogy *állandó* hazát, országot alapíthasson. És hogy kereszténnyé tegye szent István az ő magyar népét, evégett 10 püspökséget és számos szerzeteskolostort alapított az ország különböző részein, amelyeket külföldről behívott jámbor papokkal és szerzetesekkel népesített be, hogy azok keresztény hitre és erkölcsökre neveljék a népet. És mikor a *Dunántúl*, a *veszprémi* és *somogyi* részeken a pogány magyar urak egy része, *Kupa* vezérlete alatt, fegyvert fogott a keresztények ellen: szent István nem riadt vissza attól sem, hogy saját lázadó véreit fegyverrel verje le. Hiszen egy *egész nép*, egy *egész ország* jövőjét, állandóságát, boldogulását kellett biztosítania ellenük!

Keresztény legyen az ő országa: ez volt *szent Istvánnak* első gondolata; és ezért elrendelte, hogy az ország tanácsában a *püspökök* mindig helyet foglaljanak s arra ügyeljenek, hogy az országgyűlés ne hozhasson olyan törvényeket, amelyek ellenkeznek a kereszténységgel.

2. De a keresztény vallásnak, ájtatos hallgatóim, már *szent István* korában is több elágazása volt, amiként ma is. Már abban a korban a *görögök*, a *szlávok*, az *örmények*, a *szírek* sokban eltértek a keresztény vallásnak attól a formájától, melyet a nyugati népek *Rómával* egyesülve követtek. *Szent István* országához egyformán közel állottak a görögök és a római katholikusok. Délen a *Dráva* és *Száva* határain görögvallásúak laktak: Nyugaton, a *Lajtán* túl meg római katholikusok.

És *szent István* bölcsen választott. Nemcsak azt akarta, hogy *keresztény* legyen az ő országa, hanem hogy *római katholikus* legyen: és ezért a *római pápához* küldött követséget, tőle kérte a koronát, tőle nyerte az apostoli király címét, tőle nyerte az alapított püspökségek jóváhagyását.

Kétszeresen bölcs volt a szent királynak ez az elhatározása. Először azért, mert, habár a keresztény vallásnak több elágazása

volt és van ma is: de csak az egyik az, amely közvetetlenül az *apostoloktól* és így *Krisztustól* származik, amely nem tért el soha semmiben sem az apostolok tanításától, amely Krisztus tanítását a maga teljességében híven megőrizte, amelyben tehát egyedül találjuk meg az igazi Krisztust, Üdvözítőnket, Megváltónkat, az ő szentségeit, malasztjának forrásait, és így a mi üdvösségünket — és ez a *római katholikus Egyház*, amelynek a feje, a római pápa, egyenes utódja annak a *szent Péter* apostolnak, akinek Krisztus Urunk mondotta volt: *«Te Péter vagy, azaz kőszál, és én erre a sziklára építem az én Egyházamat, és a pokol kapui nem vesznek erőt rajta»*[1] — és más alkalommal ugyancsak annak a *szent Péternek* mondotta: *«Legeltesd az én juhaimat, legeltesd az én bárányamat!»*[2]

Krisztus nyájához akarta csatolni szent István az ő népét, az ő országát — azért fordult a *római pápához;* ahhoz a sziklához építette országát, melyen a *katholikus* Egyház nyugszik; mert azon a sziklán még *a pokol kapui sem vehetnek erőt.*[3]

És *szent István* királyunknak ez az eljárása nemcsak vallási, hanem *politikai* szempontból is valóban gondviselésszerű volt népének jövő fejlődését illetőleg. Mert ha szent István nem a *római* pápától és a *római* katholikus papoktól, hanem a *görögöktől* vette volna át a kereszténységet, azaz, ha nem római katholikussá, hanem görögkeleti kereszténnyé tette volna nemzetét: ezzel népe *önállóságának, szabadságának* sirját ásta volna meg. Mert, amint a történelem később megmutatta, a görögvallású népeket mind magába szívta az *orosz.* Az *oroszok cárja* lett idővel a *görög egyházak fejévé,* mintegy pápájává. És, míg a római katholikus Egyház feje, a római pápa az egyes népek és államok függetlenségét, alkotmányát nem bántja, mert hivatása csak a *Krisztus nyájának* az őrzése és vezetése: addig az *orosz cár* főhatalma az alája került országok *függetlenségére* és *alkotmányára* is rátette mindent összezúzó vaskezét. Valóban gondviselésszerű volt tehát szent István királyunk eljárása, mikor a *római pápától* és nem a görögtől vette át a kereszténységet; mert különben *Magyarország* is előbb-utóbb az orosz cár kancsukája alá került volna és bizonyára már rég eltűnt volna a föld színéről magyar nemzetünk.

3. Nézzük már most, ájtatos hallgatóim, a *harmadik* sziklatömböt is, amelyet *szent István* országunk alapjává választott! Közeledni érezte már halálát, mikor letette az utolsó alapkövet. *Székesfehérvár* városában koronáját, országát, nemzetét a *boldogságos Szűznek* ajánlotta föl; és attól az időtől kezdve szűz Mária, az ég Királynéja, a *magyarok Nagyasszonya,* Magyarország pedig *Mária országa.*

[1] Máté 16., 18. [2] Ján. 21., 15—17. [3] Máté 16., 18.

Isten Szentanyjának édesanyai oltalma alá helyezte a haldokló *szent István* király országát, népét és koronáját. Igazán méltó cselekedet ez egy *szent* királyhoz, aki ép azáltal lett szentté, mert szívének-lelkének egész szeretetével szerette a világ Megváltóját, Jézus Krisztust — és így tudta, hogy Jézus Krisztus iránt való szeretetét szebben és jobban nem mutathatja ki, mint ha megbecsüli az ő szeplőtelen, szentséges Szűzanyját.

Hanem én még itt nem állok meg, ájtatos hallgatóim ; tovább megyek. Talán csodálkoztok fölötte, de mégis azt állítom, hogy mikor *szent István* az ő országát szűz Máriának ajánlotta föl, ezáltal országának és népének *függetlenségét* biztosította. Ime, nemcsak úgy találomra állítom, hanem meg is magyarázom ezt a kissé talán furcsának látszó állításomat. Azt kérdi valaki : mi köze lehet a magyar nép függetlenségéhez szűz Mária oltalmának? Nagyon is sok köze van hozzá ! Halljátok csak ! Abban a korban mindenütt a *hűbérrendszer* uralkodott. Amint a földmívesek az uraknak, az urak a királyoknak voltak jobbágyaik : a királyok meg hűbéresei voltak vagy a *bizanci* görög császárnak, vagy a hatalmas *német-római* császárnak. És íme, *szent István* király korában kialakult a német császárság határán egy kis királyság : a *magyar királyság.* Ennek is *hűbérországnak* kellett lennie. Ezt kívánta annak a kornak a szelleme. És ez elől a gondolat elől nem térhetett ki *szent István* sem : az ő királyságának is hűbérré kellett lennie ; csakhogy *szent István* nem a német császárnak, hanem a mennyország Királynéjának ajánlotta föl hűbérbirtok gyanánt az ő országát. És így a magyar királyok nem ismernek el maguk fölött e földön hűbérurat, csakis az egekben trónoló szentséges Szűz előtt hajolnak meg ; de őelőtte meghajolnak azzal a tisztelettel, mellyel a jobbágy az ő ura előtt. Ime, ájtatos hallgatóim, azzal, hogy szent István a *Szűzanya* oltalmába ajánlotta a magyar népet, azzal egyszersmind függetlenségében is megőrizte a német császár hatalmával szemben, aki, bármily hatalmas volt is, az egek Királynéjával, a magyarok Nagyasszonyával mégsem mert kikezdeni : a *Mária-hűbérre* nem merte kinyujtani kezét.

És magyar *őseink* megértették *szent István* király szándékait : keresztények lettek hitökben, erkölcseikben ; híven ragaszkodtak a római katholikus Egyházhoz, az igazság oszlopához, és a Mária-tiszteletben előljártak egész *Európa* népei között. A völgyeket, a hegyeket, az erdők mélyét benépesítették kolostorokkal, kápolnákkal, templomokkal, amelyek úgyszólván mind szűz Mária tiszteletére voltak szentelve. A harci zászlókat Mária képe ékesítette ; a kard markolatán a harcosok olvasót hordoztak ; az ország pénzén is, még 1848-ban is, Mária képe ragyogott. Tudjuk, hogy a pénzen mindig az ország legfőbb urának, királyá-

nak a képe ragyog. A magyar a Boldogságos Szűzet ismerte el hódoló tisztelettel legfőbb Királynéjának!

És addig nagy volt a magyar nemzet, addig dicsőséggelteljes a története, amíg ezeket a *szent István* által lerakott alapokat sértetlenül megőrizte: amíg egy volt az egész nemzet római katholikus hitében és a szűz Mária tiszteletében. Abból a dicső korból ragyognak felénk *szent Imre, szent László, boldog Margit, Nagy Lajos, Hollós Mátyás, Hunyadi János* dicsőségkoszorúzta alakjai, kik a magyar nevet ismertté és tiszteltté tették az egész világon!...

Tudjátok, ájtatos hallgatóim, honnét kezdődik a magyar nemzet *hanyatlása*? Attól a kortól, amelyben véreink egy része elszakadt a római katholikus Egyháztól! Megbomlott a nemzet egysége hitében, szellemében, erkölcseiben, megtörött tehát ereje is, ellenállóképessége is. Nem vádolom véreinket, akik tőlünk elszakadtak, de a történelem tanuságát sem tagadhatom le: azóta van országunkban a sok belviszály, azóta gyengültek meg az államfönntartó erők, azóta gyengült meg ellenállásunk a külhatalmakkal szemben.

Meggyengült, de — hála Isten! — nem törött meg egészen. Mert hát a *többség* hű maradt hitéhez, hű a boldogságos Szűz tiszteletéhez; és az a kisebbség is, amely elszakadt *Rómától*, amely első királyunkat megkoronázta, és a magyarok Nagyasszonyától, aki hazánkat századokon át oltalmazta, ha elszakadt is ez a kisebbség Rómától és Máriától: mégsem szakadt el a szent István által lerakott első alapkőtől: a *kereszténységtől*. És így, mivel a XVI-dik század után is egész Magyarország *keresztény* maradt, és az ország többsége hű maradt szent István hitéhez és a magyarok Nagyasszonyához, ha megingott is egykori nagysága, de nem semmisült meg egészen.

Azonban, ájtatos hallgatóim, nem hallgathatom el aggodalmaimat a *jövőt* illetőleg. Megértük ugyan és megünnepeltük a milléniumot: de vajjon megérünk-e még egyet?!... Ha így haladunk, ha azon az úton maradunk, amelyre egy félszázad óta irányítottuk lépteinket, előbb vagy utóbb, de biztosan bekövetkezik a *végbomlás*, Magyarország pusztulása. Miért? Mert most már nemcsak egy kisebbség, hanem úgyszólván az *egész ország* kezdi összetörni a szent István által lerakott alapokat. Még akik *katholikusoknak* vannak megkeresztelve, még azok is nagyrészt már nem is keresztények. Csak a nevük az. Az életük meg pogány. Mert hol hallja még az ember oly ocsmány *káromkodásokkal* gyalázni az egek Királynéját, mint épen a *magyaroktól*, még a katholikusoktól is?... És aztán nem írják-e már úton-útfélen újságokban is, nem hangoztatják-e már gyűléseken is, hogy: *mirevaló az a keresz-*

ténység? Csak gazdag legyen az ország. A hit, a vallás — az mellékes dolog!... És ma már meg van engedve országos törvény által, hogy keresztény emberek ledobják magukról a kereszténységet, hogy nyiltan felekezetnélkülieknek, vallástalanoknak mondhassák magukat... Ha így haladunk, ájtatos hallgatóim, akkor az *utolsó* alapot is, amelyre *szent István* építette országát, kimozgatjuk helyéből. Már pedig az alapjaitól megfosztott épület, ha még oly hatalmas volt is, összedől; és annál nagyobb lesz a romlás, a pusztulás, mennél magasabban állott az összedőlt palota...

* * *

Ti, ájtatos hallgatóim, bizonyára nem akarjátok ezt. Ti szeretitek hazátokat s óhajtjátok mennél erősebben biztosítani annak fönnmaradását, nagyságát. Talán kérditek is jóakarattal: Ugyan mit tehetnénk mi, szegény egyszerű emberek, erre a szent célra? Sokat, igen sokat tehettek! Ápoljátok, erősítsétek, szilárdítsátok, ájtatos hallgatóim, *azokat az alapokat*, amelyre *szent István* építette országát! Mennél több család, mennél több község, mennél több város és vidék épül föl azokon az alapokon: annál erősebb, nagyobb, hatalmasabb lesz az egész ország. És ha nem is tudjuk az ország összes lakóit visszavezetni a *szent István* király által lerakott ősi alapokhoz, legalább mi *katholikusok*, akik még ma az ország *többségét* képezzük, ragaszkodjunk az ősi hithez és Nagyasszonyunkhoz: legyünk igazi római katholikusok, igazi Mária-tisztelők, igazi keresztények ne csak a templomban, hanem otthon a családban is, és künn az életben is; legyünk igazi keresztény katholikusok ne csak ajkainkkal, hanem erkölcseinkkel, erényeinkkel, életünkkel is! Igy fogjuk biztosítani egyrészt hazánknak jövőjét, nagyságát, másrészt magunk számára *szent István* áldását és a magyarok Nagyasszonyának, az egek Királynéjának oltalmát! Amen.

Kisasszony napján.

(Balatonfüreden. 1919.)

Ájtatos hívek! Ma ünnepeljük a boldogságos Szűz születésnapját, melyet ősi magyar szokás alapján Kisasszonynapjának nevezünk. Talán feltűnt többeknek közületek az imént felolvasott evangélium, amely látszólag nem a mai ünnepre illik. Ma Mária születésének ünnepe van, a felolvasott evangélium pedig Krisztus nemzetségfáját tárja elénk. De ez csak látszólag nem illik ide: ez a nemzetségfa egyszersmind a boldogságos Szűz származásfája is, minthogy a boldogságos Szűz szent Józsefnek vérrokona volt s így József családfája egyszersmind Máriáé is;

másrészt mikor a felolvasott evangélium rámutat arra, hogy Jézus Krisztus Máriától született, ezzel rámutatott a boldogságos Szűz legnagyobb dicsőségére, legnagyobb érdemére, de rámutatott a mai ünnep örvendetes jelentőségére is, mert amint a mai ünnep egyik antifónája mondja: a te születésed, Istenanya, örömet hirdetett az egész világnak: tőled származott ugyanis az igazság napja, ami Urunk Jézus Krisztus, aki eloszlatva a ránk nehezedő átkot, áldást adott s aki legyőzve a halált, örök életet szerzett nekünk.

Ájtatos hívek! A mai ünnep nagyon alkalmas arra, hogy a Mária-tisztelet lényegéről s annak ismertetőjeleiről egy-két szót intézzek hozzátok.

I.

Ti azt jól tudjátok, hogy az Egyház buzdít bennünket a szentek tiszteletére, akik földi életükben példaképei voltak a keresztény erényességnek, vagy akik a hitért vérüket ontották. És ez nagyon helyes, nagyon emberi dolog is. Hisz minden nép tiszteli hazája nagyjait, hőseit s emléküket szeretettel övezi, szobrokat, emléktáblákat állít fel tiszteletükre. Igy a katholikus nép is az egész világon tiszteli a szenteket és vértanukat; emlékükre templomokat, oltárokat szentel, kéri segítségüket s a mindenszentek litániájában valamennyihez fordulunk, hogy könyörögjenek érettünk. De a boldogságos Szűz tisztelete lényegesen különbözik a többi szentekétől. Ez a lényeges különbség azonban nem abban áll, amit egyes elfogult protestánsok reánk fognak, mintha mi katholikusok Máriát imádnánk, — mert az nem igaz, mi katholikusok is épúgy, mint a protestánsok, csak a háromszemélyű egy Istent imádjuk s ha valaki Máriát imádná, mi az illetőt mint eretneket kizárnánk a katholikus Egyház közösségéből.

A különbség Mária és a többi szentek tiszteletében a következő:

1. A szenteket csak azért tiszteljük, mert erényes életükkel vagy vértanuhalálukkal ezen tiszteletet kiérdemelték s Isten is őket ezen erényeikért megdicsőítette.

A boldogságos Szűzet is tiszteljük az ő rendkívüli erényeiért is, — de őt tiszteljük azon méltóságáért is, mellyel Isten őt a Messiás anyjává választotta; tiszteljük tehát őt, mint Istenanyát, mint Krisztus Urunknak, Megváltónknak, Üdvözítőnknek anyját.

Míg a többi szentek előtt csak erényeikért hajolunk meg, a boldogságos Szűz előtt meghajolunk az ő méltósága miatt is és az ő méltóságából folyó nagy hatalma miatt is. A többi szentek csak példaképeink, a boldogságos Szűz azonban Úrnőnk is, akinek hatalma és méltósága előtt is meg kell hajolnunk.

2. Ebből következik ezután, ájtatos hívek, hogy míg az egyes szentek tisztelete szabadságunkra, ájtatosságunkra van hagyva: a boldogságos Szűz tisztelete mindnyájunknak kötelessége.

A szentek közül azokat szoktuk tisztelni, segélyül hívni, akik bizonyos tekintetben közelebb állanak hozzánk, akiknek a nevét a szent keresztségben vettük fel, vagy akiknek a földi élete bizonyos tekintetben hasonlított a mienkhez. Ezért pl. a magyarok különösen tisztelik a magyar szenteket; az ifjak az ifjú szenteket, akik fiatalon haltak meg a szentség glóriájával övezve; az egyik szent Alajost, a másik szent Ágostont, a harmadik szent Ágnest vagy szent Imrét tiszteli különösen, másik szent Bertalant vagy szent Pált, vagy szent Sebestyént, — ezt az Egyház mindenkinek szabadságára hagyja: de a boldogságos Szűzet köteles mindenki tisztelni: ifjú, öreg, férfi, nő, apáca, pap vagy világi, hajadon vagy férjes nő, házasember vagy nőtlen legyen az illető.

Mert Mária az Isten anyja, Krisztus anyja, s aki Krisztus anyját nem tiszteli, az nem lehet igazi keresztény katholikus!

Ezért tanít bennünket az Egyház is, hogy imádságunkban először Istenhez, azután a boldogságos Szűz Máriához forduljunk, a Miatyánk után mondjunk el egy Üdvözlégy Máriát is. És mindenütt, ahol a katholikus hitnek csak egy kis paránya megvan, azt látjuk, hogy a katholikusok lakásában van vagy két szentkép, Krisztusé és Máriáé, — vagy legalább egy kereszt meg egy Mária-kép. Amelyik családban még ez sincs meg, az már alig nevezhető katholikusnak.

II.

Lássuk már most, ájtatos hívek, hogyan tiszteljük valóban helyesen a boldogságos Szűzet?

A Mária-tiszteletnek van két alkotóeleme: az egyiket a Mária-tisztelet külső vázának, keretének merem mondani, a másikat a Mária-tisztelet lelkének, szellemének, amely a külső váznak, keretnek tartalmat, bensőséget, életet és valóságot ad.

1. A Mária-tisztelet külső keretei az imádság, a szentolvasó, a sakapuláré, a Mária-kongregációk, a Mária-képek és szobrok tisztelete, a szombati nap megülése bőjttel vagy különleges ájtatosságokkal. Ez mind helyes dolog, de ezekkel is úgy vágyunk, mint előbb mondottam a szentek tiszteletéről. Miként nem vagyunk kötelesek minden egyes szentet külön tisztelettel illetni: úgy a Mária-tisztelet ezen külső megnyilvánulásai közül válogathatunk s gyakorolhatjuk azokat, amelyek legjobban megfelelnek egyéni ízlésünknek, felfogásunknak, ájtatosságunknak.

Az egyik nagyon szereti a szentolvasót, a másik a skapulárét, az egyik a Mária-kongregációt választja, a másik a szombati

böjtöt vagy a szombati misehallgatást és áldozást. Ez mind helyes, mindenkinek szabadságában áll a Mária-tisztelet külső keretei közül azt választani, ami az ő egyéniségének jobban megfelel.

Azonban, ájtatos hívek, a keretek különbözhetnek; de ami azokat betölti, ami azoknak valóságot, életet ád, az egy és ugyanaz, annál is, aki olvasóimádkozással tiszteli a boldogságos Szűzet, de annál is, aki szombati böjttel vagy skapuláréval akarja tiszteletét kimutatni.

2. Már most lássuk, mi a Mária-tiszteletnek a lelke, szelleme, valósága?

Ha a Mária-tisztelet által Krisztushoz akarunk közelebb jutni, Krisztust akarjuk mindjobban és jobban követni: akkor a Mária-tisztelet helyes, akkor a külső keretnek van tartalma, akkor a Mária-tisztelet éltető valóság, forrás, amely lelkünket táplálja, erősíti a hitben, a keresztény erényekben. Ha Mária-tiszteletünket ez a szellem élteti, ha a boldogságos Szűzhöz intézett könyörgéseink, fohászaink, imádságaink ebből a szellemből fakadnak: akkor bizton számíthatunk a boldogságos Szűz hathatós pártfogására, közbenjárására is; bizton számíthatunk arra, hogy kieszközli számunkra isteni Fiától a legnagyobb kegyelmeket is, amelyekre szükségünk van, hogy lelkünk őszinte vágyát, Krisztushoz közel jutni el is érhessük.

Ilyen értelemben, ájtatos hívek, merem mondani, hogy a Mária-tiszteletnek határtalan, majdnem mindenható ereje van: mert még a legnagyobb bűnös is szentté lehet a Mária-tisztelet által, ha a Mária-tiszteletet azért gyakorolja és ebben kitartó, állhatatos, hogy minél közelebb jusson Krisztushoz. Mert a boldogságos Szűz Mária az ilyen tisztelőinek megszerzi azt az erőt, azt a kegyelmet, amely legyőz minden bűnt, kísértést, indulatot, szenvedélyt, amely a bűnöst szentté, a gyarló embert angyallá teszi.

Meg vagyok arról győződve, hogy ti mindnyájan, ájtatos hívek, buzgó tisztelői vagytok a boldogságos Szűznek. Én csak azt óhajtom, hogy a ti Mária-kultusztok ne legyen csak külső keret, hanem legyen annak éltető lelke, tartalma a vágyódás, a komoly törekvés, az állhatatos akarat Mária útján Krisztushoz jutni. Amen.

A szent kereszt felmagasztalása ünnepén.

(Balatonfüreden. 1919.)

Ájtatos hívek! Szeptember hó 14-én ünnepli az Egyház a szent kereszt felmagasztaltatását. Mivel ez az ünnep nem parancsolt ünnep, a hívek róla édeskeveset tudnak; miért is nagyon alkalomszerű, hogy ma ezen ünnep eredetéről, de nagy jelentőségéről is egy-két szót intézzek hozzátok.

I.

Természetes, hogy az első keresztények nagy tisztelettel viseltettek a szent kereszt iránt, amelyen az Üdvözítő meghalt és a világot megváltotta.

De mikor Titus Jeruzsálemet elpusztította, úgyhogy kő kövön sem maradt, eltűnt a kereszt is. A keresztények csakhamar viszzatértek az elpusztított város romjai közé, de Hadrián császár, hogy a kereszténység minden emlékét elpusztítsa, elrendelte, hogy a Kálvária-hegyen Adonisz pogány istennek emeljenek templomot. Igy maradt a dolog egész Nagy Konstantin koráig, aki maga is kereszténnyé lett s a kereszténységnek teljes vallásszabadságot biztosított. Nagy Konstantin anyja, Heléna Jeruzsálemben Adonisz templomát lerontatta s a környékén ásatást rendelt el s íme, a kőtörmelékek és földrétegek alatt három keresztet találtak és megtalálták külön a Krisztus keresztjének Pilátus által szövegezett feliratát is. Azonban teljes bizonyossággal nem tudták megállapítani, melyik a három közül Krisztus keresztje. A jeruzsálemi pátriárka erre elrendelte, hogy egy nagybeteget érintsenek meg a keresztekkel, aki a harmadik kereszt megérintésére azonnal visszanyerte egészségét. Heléna császárné a Krisztus keresztje számára fényes templomot emelt a Kálvária hegyén, a templomot szeptember hó 13-án szentelték fel s szeptember hó 14-én Krisztus keresztjét évenkint megmutatták a népnek, amely csókjaival illette az üdvösség szent fáját.

A VI-ik században azonban a perzsák bevették Jeruzsálemet s a szent keresztet is magukkal vitték. Heraklius császár, mikor a perzsákat megverte, velük békét kötött, a béke első feltételéül kikötötte, hogy Krisztus keresztjét visszaadják. A visszahozott keresztet maga a császár akarta Jeruzsálem kapujától a templomig vinni. Bíborba-aranyba öltözött a császár, körülötte a papság és az egész város. Vállára teszi a keresztet, de a hatalmas termetű császár nem képes egy lépést sem tenni, a különben nem túlságosan nehéz keresztfával. Mindnyájan csodálkoznak, de a pátriárka odalép a császárhoz: «Hogyan akarod bíborba és aranyba öltözve vinni Krisztus keresztjét?»

Erre a császár a bűnbánók szőrruháját ölté magára és mezitláb könnyen vitte a keresztet a Kálvária hegyére.

De a szent kereszt nem soká maradt a jeruzsálemi templom tulajdona. A keresztes háborúk alatt a szent keresztet szétszedték s annak egyes szilánkjait széthordták az egész keresztény világba, úgyhogy alig van nevezetesebb templom, amelybe nem őriznék drága ereklye gyanánt a szent keresztnek egy-egy forgácsát; a pápa, a pátriárkák és érsekek is a mellükön hordott aranykeresztbe zárva hordták a szent keresztnek egy kis szilánkját; a görög egyház szeptember hó 14-én, a latin egyház pedig május hó 3-án és szeptember hó 14-én ünnepli a szent kereszt feltalálásának, illetve felmagasztalásának ünnepét.

Ez a mai ünnepnek az eredete.

II.

Lássuk most ennek jelentőségét. Azt nem kell előttetek magyarázni, hogy az a szent kereszt, amelyen Krisztus Urunk önmagát adta áldozatul a világ bűneiért, reánk nézve a legbecsesebb ereklye, amely megérdemli mindnyájunk hódolatát és tiszteletét.

De, ájtatos hívek, a kereszt reánk nézve nemcsak ereklye, amelyet tisztelnünk, hanem szimbólum, jelenség, tanítás, amelyet követnünk kell, amelyre hallgatnunk kell.

Ezért végezünk mi mindent a kereszt jelével. Minden imádságunkat keresztvetéssel kezdjük és végezzük, a szentségeket és áldásokat a pap a kereszt jelével adja ránk; s miként a kisdednek a homlokát kereszttel jelöli meg a pap, úgy a megholt sírjára fejfa gyanánt keresztet tűznek. A templomok tornyát kereszt díszíti, az utak mentén a jámbor hívek keresztet állítanak fel, — bármerre menjünk: kereszt tűnik a szemünkbe, hogy ez legyen nagy figyelmeztetője életünknek.

És ugyan mit tanít a kereszt? mire figyelmeztet bennünket Krisztusnak úton-útfélen hozzánk szóló keresztje?

Ájtatos hívek! A kereszt tanítása nagyon komoly dolog; a kereszt nem élvezetet, nem örömet, nem vígságot hirdet, de nem hirdet dicsőséget sem, vagyont sem, hatalmat sem: hanem önmegtagadást, türelmet, szenvedést, lemondást, üldözést, hirdeti mindazt, ami az elpuhult, érzékies embernek nem tetszik.

Ez a kereszt úton-útfélen felénk kiáltja Krisztus szavait: «Aki tanítványom akar lenni, tagadja meg magát, vegye magára keresztjét és kövessen engem».[1]

[1] Máté 16, 24.

Ime, ájtatos hívek, ez egyszersmind próbaköve is annak, vajjon igazi keresztények vagyunk-e? igazi tanítványai vagyunk-e Krisztusnak?

Ha meg tudjuk tagadni magunkat, bűnös vágyainkat, szeszélyeinket, Isten parancsaival ellenkező kívánságainkat, és ha magunkra vesszük keresztünket, azaz minden csapást, megpróbáltatást, melyet Isten reánk mér, türelemmel elviselünk és ha követjük Krisztust az Isten és emberszeretet gyakorlásában, akkor vagyunk valódi keresztények, különben pedig maradunk pogányok, bár meg vagyunk keresztelve, akiknek a keresztség csak a kárhozatát fogja növelni.

Ájtatos hívek! Ma hazánkban tetszetős jelszó: a keresztény Magyarország. Őszintén bevallom, nagy örömmel látom, mint csatlakoznak a különböző társadalmi rétegek e jelszó köré.

Azonban nem hallgathatom el nagy aggodalmamat sem.

A keresztény Magyarország jelszava helyes, ha ezt világnézet és erkölcs jelszavának vesszük, nem pedig fajokat elválasztó és egymást üldöző jelszónak.

De ha világnézet és erkölcs jelszava, akkor akik e jelszó körül csoportosulnak, legyenek igazi keresztények, így nem fajilag, hanem szívben-lélekben, erkölcseikben, világnézetükben különbözzenek azoktól, akiknek uralmától féltik hazájukat.

Mert, ájtatos hívek, a keresztény Magyarországot csak keresztény erkölcsökkel, csak keresztény világnézettel lehet visszaállítani. És nagyon csalódnak azok, akik a keresztény Magyarország visszaállítását óhajtják, de erkölcseikben, világnézetükben épen olyanok, mint a zsidók és a pogányok. A kereszténység maga az igazság: ez nem tűr sem hazugságot, sem képmutatást. Mi a kereszt jelében győzni fogunk, de csak akkor, ha a keresztény jelszó nemcsak ajkainkon hangzik, hanem szívünkben, életünkben, cselekedeteinkben megnyilvánul és diadalmaskodik. Amen.

Szent Teréz napján.

(1901 okt. 15-én a budapesti karmeliták templomában.)

«Az Isten temploma vagytok és az Isten Lelke lakik bennetek.»
I. Korinth. 3, 16.

Valóban zavarban vagyok, hogy ezen a szent napon és itt ezen a szent helyen a mai ünnepeknek melyikéről szóljak hozzátok. A mai *ünnepeknek* mondom: mert ma itt, e szent helyen két nevezetes, magasztos, lélekemelő ünnep vagyon, mindegyik megérdemelné, hogy róla beszéljünk, egyiket sem lehet hallgatással mellőznünk. Az egyik, az első, e helynek legsajátosabb ünnepe,

ennek a templomnak fölszentelési emlékünnepe. Még előttünk áll tisztán az a felejthetetlen jelenet, mikor ezelőtt két évvel ide, a külváros félrevezető helyére, irányult az egész főváros figyelme és tekintete. Mikor az ország méltóságai, miniszterei, nagy urai fényes, ragyogó ruhákban siettek ide, hogy fogadják itt az apostoli királyt, aki országos gondjai közt is tudott magának szakítani annyi időt arra, hogy a fővárosának kültelkén épült templom fölszentelésén résztvegyen. És láttuk akkor itt e szentélyben az apostoli királyt, a püspökök és az ország bíboros hercegprímása környezetében, láttuk őket, mint osztoznak a kültelkek lakóinak örömében, kiknek templomot emelt egy szerény szerzetes buzgósága. Igen, ennek a templomfölszentelésnek emlékünnepét üljük, amely magában is nagy, nevezetes, magasztos ünnep, amint minden egyes templom magában véve is az emberekre nézve kiváló fontossággal bír.

De ugyancsak a mai napon egy másik ünnep is van, mely már nem a ti kizárólagos ünnepetek, hanem az egész katholikus Egyház ünnepe: egy szent apácának, a kármelitarendű szent Teréziának emlékünnepe, akit életének szentsége, buzgóságának lángja, az isteni titkok ismeretének mélysége, a malaszttal megerősített akarat csodálatos ereje az Egyház legkiválóbb szentjeinek sorába emelt. Igen, e szent szűznek dícséretét hangoztatják ma az egész föld kerekségén, hogyan hallgathatnánk tehát mi itt, ebben a templomban róla, ahol ugyanaz a rend működik, amely szent Teréziát adta az Egyháznak, és amely rendnek szent Terézia szerzett soha el nem múló fényt és dicsőséget.

Igazat mondtam tehát, hogy zavarban vagyok, melyik ünnepről beszéljek: a templom ünnepéről vagy szent Terézia dicsőségéről; lehetetlen hallgatnom arról, nem szabad mellőznöm ezt. Szólani fogok tehát mind a kettőről. Ha nem is lesz olyan nagy az összefüggés beszédem két része között, ezzel nem törődöm; csak a Szentlélek-Úristen arra adjon nekem kegyelmet, hogy mind a két ünnep jelentőségét elmondhassam nektek úgy, amint óhajtom és akarom, hogy mindnyájatokat meggyőzzelek a templom nagy jelentőségéről, de viszont hogy mindnyájatokban a tisztelet érzelmét keltsem föl szent Terézia iránt is.

I.

Először is tehát azt óhajtom nektek megmagyarázni, ájtatos hallgatóim, hogy mi a templom?

Látjátok mindnyájan, hogy a templom már kívülről is elüt minden más épülettől; olyan alakja van, hogy már messziről is mindenki megismerheti, hogy ez templom. Azért van ez így, hogy

a templom már kívülről is, már messziről is hozzánk szóljon, bennünket tanítson. Igen, ájtatos hallgatóim, minden templom egy-egy kőbe vésett prédikáció, egy-egy márványból kifaragott intelem, hogy az embereket kívülről is és már messziről figyelmeztesse Istenre, az örökkévalóságra, a lélek üdvének munkálására. Ezt a három nagy igazságot hirdeti a templom már messziről; ez a három igazság szól hozzánk a templom karcsú tornyáról, magas, égbetörő tetőzetéről; ezt a három igazságot hangoztatja a templom ércnyelve is, a harang, valahányszor csengő hangja felénk zúg a messzeségből. Van Isten az égben, akinek mindnyájan szolgálni tartozunk, ezt hirdeti a templom; de hirdeti azt is, hogy nekünk meg halhatatlan lelkünk van, melynek üdvéről tartozunk gondoskodni; hogy az ember rendeltetése nemcsak abból áll, hogy itt e földön küzdjön, éljen, meghaljon és elpusztuljon, miként az állat, hanem hogy oda a magasba, az Istenhez följutni igyekezzék.

Ó, mily üdvös dolog ez a figyelmeztetés, ez a tanítás már magában is! főleg az ilyen nagy városban, ahol oly könnyen elfelejt az ember mindent, Istent, lelket és az örökkévalóságot! ahol minden csak a testet juttatja eszünkbe, minden csak a föld porához köt le bennünket, ahol az Istenre nem emlékeztet semmi, épen semmi; igen, itt a nagyvárosokban a kémények és gyárak zakatolásai, a vasutak, a paloták, az utcák zaja, a bérházak nyomorúságai között oly jól esik a léleknek a magas toronyról feléje ragyogó kereszt, amely fölfelé mutat, amely reményt önt belénk, az élet küzdelmeiben elfáradt embert Istenre és az örökkévalóságra emlékezteti. Már csak ezért magáért kellene a nagyvárosokban, minden egyes városrészben templomokat emelni, hogy az embereket figyelmeztessék Istenre, lélekre és az örökkévalóságra! Kevesebb lenne akkor az önmagával s az élettel meghasonlott, kétségbeesett ember: mert a templomok minden szónál hangosabban hirdetik az igazságos Isten létét, az örökkévalóságot s ezzel kapcsolatban a lélek örök üdvösségének gondozását.

De a templom nemcsak azért van építve, hogy azt kívülről nézzük, hanem hogy abba be is lépjünk; és ha bemegyünk a templomba, ha megismerkedünk annak belsejével, céljaival, berendezésével, akkor látjuk, hogy a templom belseje még hangosabban, még fényesebben, még szívhezszólóbban szól hozzánk Istenről, az örökkévalóságról és ezzel kapcsolatban a lélek üdvének gondozásáról.

Az Istenről elsősorban: hisz a templom először is arra való, hogy ott Istent méltóan imádjuk, dicsőítsük, tiszteljük; de ez nem elég; erre a célra szolgált a zsidók temploma is, erre szolgálnak az eretnekek templomai is; a katholikus templom azonban

több — ez valóban az Isten háza a szó szoros értelmében; az Isten háza, amelyben nap-nap után az oltáron a szentmisében maga az Isten Fia, Jézus Krisztus érettünk a mennyei Atyához könyörög, magát érettünk föláldozza; sőt ezzel sem elégedve meg, az Oltáriszentségben templomainkban szállást vett magának, trónusát felütötte, hogy jelen legyen közöttünk valóságosan, látható alakban, éjjel és nappal szünetlenül. Igen, ájtatos hallgatóim, minden katholikus templom egy-egy darab földre bocsátott mennyország, ahol a seregek Ura és Istene, az ég és föld Teremtője, az emberiség Üdvözítője és Megváltója van jelen végtelen jóságával és irgalmával, hogy meghallgassa könyörgéseinket, fohászainkat, imádságainkat, hogy könnyítsen szenvedéseinken, hogy megvigasztaljon keserveinkben, hogy erőt öntsön elcsüggedt lelkünkbe, hogy reménnyel és malaszttal töltse be szívünket. Minő gondolat ez! minő édes, vigasztaló tudat ez! a legszegényebb koldus is, a mindenkitől elhagyatott, kitaszított szegény is odamehet a világ Megváltójának trónusához, szólhat hozzá, előadhatja kérését, könyörgését minden ceremónia nélkül, a templom nyitva áll mindenkinek s a templom Isten háza, annak oltárán Krisztus van jelen, akinek irgalmas Szíve tárva van mindenki előtt.

Igaz, hogy az Isten mindentudó, mindent lát és mindent hall, ő meghallja az imádságot, ha az kis szobánk homályában tör is elő szívünkből, de ő jól tudta az ember gyarlóságát, hogy az ember korlátolt látkörével nagyon messzinek találja a földtől az eget, az Isten trónusát, ezért az Úr Jézus idejött közénk lakni, hogy lássuk, tapasztaljuk, érezzük, hogy ő nincs messze tőlünk, itt van közelünkben s azért van itt a szentség leple alatt, hogy bennünket meghallgasson, megerősítsen, megvigasztaljon.

A templom tehát, ájtatos keresztények, az Isten háza, az ő palotája, amely nyitva áll minden ember, szegény és gazdag előtt egyaránt. De tudjátok-e, ájtatos hallgatóim, hogy mi következik ebből, micsoda kötelességünk van az Isten háza iránt? Az első kötelességünk az, hogy a templom valóban legyen méltó Isten háza, hogy az szép legyen és ragyogó, hogy ne sajnáljunk mi arra semmi áldozatot, hogy az Isten házát minél fényesebbé tegyük. Így fogták föl a régi keresztények a templom eszméjét, ha végigmegyünk a régi katholikus országokon, Olasz-, Francia-, Spanyol- és Németországban, ott látjuk igazán, hogy a régi nemzedékek akartak és tudtak méltó palotákat emelni az Istennek. Amit az emberek művészete, alkotóereje nagyot, dicsőt, fényeset tudott művelni, azt mind a templomokra pazarolták. Az utcák azokban a régi városokban szűkek voltak, a lakóházak szegényesek; de a templomok kiragyogtak, kimagaslottak a városok falai közül,

hogy márványboltozataikkal, századokon át faragott köveikkel a messze távolba hirdessék, hogy itt az Isten lakása van. Persze, manapság megfordított világot élünk; vannak szép városok, szép utcák, szép paloták, s ezekre elpazarolunk milliókat, de a templomokra nem jutnak csak fillérek. Ez különbözteti meg a régi keresztény világot a maitól. Régente minden városnak legszebb, legnagyobbszerű, legfényesebb épülete volt a templom, ez volt a város középpontja, ebbe hordták össze az emberek kincseiket, művészetüket, lángeszük alkotásait: a mai városokban mindenre van pénz, kincs, művészet, csak a templomra jut kevés.

De nem folytatom tovább ezt a gondolatot, nem, azért sem, mert ti, tudom, ájtatos keresztények, e tekintetben inkább dícséretet, mint megszólást érdemeltek; hisz ennek a templomnak minden köve a keresztény hívek áldozatkészségéből jött létre. Hanem inkább szólok arról a másik kötelességről, mellyel az Isten lakóháza iránt tartozunk, mely nyitva áll mindnyájunk előtt egyaránt. Miért áll nyitva? hogy bemenjünk; miért van itt jelen az oltárokon a szentségben a mi Üdvözítőnk? hogy őt meglátogassuk; jelen van, hogy bennünket meghallgasson; kihallgatást ád nekünk, minő hálátlanság volna az, ha mi őt egész nap ott magára hagynók. Azért van ott jelen, hogy hozzá meneküljünk, ha a kísértések megtámadnának, ha a bűn üldözőbe vesz bennünket, ha nehéz a szívünk, ha a szenvedések lesujtanak, ha a keserűség elönti lelkünket, ha nem találunk sehol segítséget és vigaszt, itt őnála megtaláljuk, csak jöjjünk ide a templomba, boruljunk le s öntsük ki előtte szívünket-lelkünket teljesen.

A templom az Isten háza, de a mi üdvösségünk hajléka is. A templomban jelen van az Isten, de érettünk van jelen, a mi üdvösségünkért. A templomnak minden köve, minden része, a templomban végbemenő minden cselekmény, szertartás, ének, szó, beszéd mind-mind arra int, tanít bennünket, hogy lelkünk üdvét el ne hanyagoljuk, hogy a túlvilági életre gondoljunk, hogy az örökkévalóságra előkészüljünk. Sőt, itt a templomban meg is találjuk mindazt, amire szükségünk van, hogy üdvözüljünk; a templom nemcsak rámutat az égre, hanem szárnyakat is ád a léleknek, hogy az ég felé szállhasson; nemcsak emlékeztet az örökkévalóságra, hanem arra bennünket elő is készít. Itt vannak a szentségek, itt hangzik el az Isten igéje, itt van a szentmise az élőkért és a holtakért, mindent itt találhatunk, ami bennünket az örökkévalóságra vezet.

Ime, ájtatos hallgatóim, ez a katholikus templom: a mi Istenünk földi palotája, a mi üdvösségünk tárháza, kincsesbányája; ez az a mennyei létra, amelyet Jákob pátriárka látott álmában, melyen angyalok szálltak alá az égből s szálltak ismét oda föl.

Igen, a katholikus templom az a mennyei létra, melyen Krisztus, az Isten Fia, az égből hozzánk alászáll: de viszont, amelyen mi is föl az égbe, az örökkévalóság honába emelkedhetünk.

II.

Templomról szólva, eszembe jut szent Pál apostolnak szava: *ti vagytok az Isten temploma;*[1] minden keresztény az apostol tanítása szerint az Istennek egy-egy élő temploma, melyet a keresztségben és a bérmálásban az Istennek szenteltek, melyben a megszentelő malaszt fényáradatától körülvéve, maga a Szentlélekisten lakozik.

Minden keresztény az Isten egy-egy élő temploma. De milyen különbség van ezen templomok között, akár csak az anyagból épült templomokat tekintsük. Láthatunk tiszta márványból készült, fényben ragyogó templomokat, belsejükben minden arany, drágakő, csillogó ragyogás — és láthatunk kívül-belül düledező, elhagyatott istenházakat is, melyekben piszok, szemét, rongyok között lakozik a mi Urunk, talán jobban megalázva, mint mikor a betlehemi istállóban megszületett és a barmok jászolában talált nyugvóhelyet.

Ilyen különbségek vannak az Isten élő templomai, a keresztények között is. Vannak itt is romok, piszkos istállók, szemetes oduk, düledező kunyhók, roskatag házak, de vannak dicső paloták, fölséges dómok, igazi remekművek, Istennek méltó hajlékai is az emberek között. Egy ilyen fölséges élő Isten háza az a szent szűz, akinek ma emlékünnepét üli az Egyház, szent Terézia, a kármelitarendnek kiváló dísze, akinek dícséretét hangoztatja a mai napon az egész katholikus Egyház.

A XVI. században Spanyolországban élt, kolostora mélyébe zárkózva ez a szent szűz, de erényeinek illata, buzgóságának lángja, istenes tudományának világossága szétáradt hazájának határain túl, az egész keresztény világban. Kolostorába zárkózva, míg egyrészt imádságának állhatatosságával, önmegtagadásainak, önuralmának nagyságával, a szenvedéseknek nemcsak türelmes elviselésével, hanem megfoghatatlan szeretetével lelkét a tökéletesség legmagasabb fokára emelte; másrészt lángoló buzgóságával kolostora határain túl is intett, buzdított, vezetett, irányított, az egész kármelitarend újjászervezésének, újjáélesztésének volt szellemi intézője; írásaiban pedig a keresztény bölcseség, az emberi lélek, az isteni dolgok, a mélységes hittitkok világos ismerete oly fényben áradnak elénk, hogy őt méltán az Egyház doktoraival egy sorban lehet említeni.

[1] I. Korinth. 3, 16.

Szívének minden érzelme, akaratának minden vágya, gondolatának minden megvillanása ment az önzés, az önszeretet salakjától: mindez tisztán és teljesen Isten dicsőítésére irányul. Imádságában épúgy, mint minden munkájában, szenvedéseiben épúgy, mint buzdításaiban és írásaiban mindenütt csak az Istent keresi. Önmagáról teljesen lemondva, megfeledkezve, önmagának teljesen meghalva, egyedül Istenért élt ez a dicső, szent apáca. Ó igen, ezt a szent Teréziát azokhoz a fönséges dómokhoz hasonlíthatom, melyeket a fehér márványból úgy faragott ki a művészek keze, hogy minden legkisebb részecske az egésszel összhangban remek művészet, az Isten hangos dicsőítése legyen. Ilyen remek temploma volt szent Terézia is az Úrnak, kiben minden: a szív, a lélek, az ész, a gondolat, az imádság, a munka, a szenvedés, mind-mind a magasba tört az Isten dicsőítésére.

Azonban, ájtatos hallgatóim, hogy a templomról vett hasonlatnál maradjak, egy remek székesegyház, egy fölséges dóm fölépítése nem egyszerű, nem könnyű munka. Sok gondba kerül a terv megkészítése, sok verejtékes munkába a kövek kifaragása, nagy kitartást kíván az egyes részeknek a terv szerint való összeállítása, sőt életveszéllyel kapcsolatos a szédítő magas oszlopokon, boltozatokon, tornyokon a munka. Az ilyen magasztos nagy templomok köveit, faragványait, művészi alkotásait a fáradtság verejtéke, az önmegtagadás, erőfeszítés, a halálos veszedelem, az aggodalom, de egyszersmind az akarat kitartó vasereje fűzte össze.

Ne gondoljátok, hogy ez másképp van az Isten dicső élő templomainál, a szenteknél. Ne gondoljátok, hogy egyesek szenteknek születnek, mások meg bűnösöknek; ne gondoljátok, hogy azok a szentek fáradság, szenvedés, küzdés, gyötrődés és kísértések harca nélkül csak amúgy könnyedén jutottak el a szentség ama magaslatára, melyen csodálva bámuljuk őket. Ó, nem így van a dolog, ájtatos hallgatóim!

Terézia sem volt szent már születésénél; sőt épen azt olvassuk életrajzában, hogy fiatal leánykorában nagy hajlandósága volt a hiúságra, a ruházatban való tetszelgésre és fényűzésre, regényes históriák olvasására, s épen ezért adta őt atyja egy kolostorba nevelés végett, hogy e könnyelmű és veszélyes hajlamairól leszokjék. S mikor azután az Isten kegyelme megtérítette lelkét s apácává lett, hogy teljesen Istennek szentelje életét — ne gondoljátok, hogy e perctől kezdve nyugodt, csendes, zavartalan volt az ő élete. Nem, a szentség magaslatára csak sok küzdés és szenvedés árán emelkedett; először éveken át betegség gyötörte, majd évtizedeken át a lelkiküzdelmek, szárazság, kísértések kohójában kellett az ő lelkéről leolvadnia minden salaknak, hogy a nemes arany a maga tisztaságában ragyoghasson. De megvolt a kitartás,

az akarat állhatatossága: semmi nem tántorította őt el többé elhatározásától, hogy teljesen Istennek éljen, sem megpróbáltatás, sem szenvedés, sem kísértés; sőt mindez csak szorosabban fűzte őt égi Jegyeséhez, s így lett az egykori hiú, öntetszelgő, regényes hajlamú leányból az Istent önzetlenül szerető, Istenért mindenről lemondó, Istenért mindent örömmel elszenvedő, szívének minden dobbanásával Istenért élő apáca; így lett belőle dicső szent, ki most a menny boldogságában dicsőíti az egész örökkévalóságon át azt a mindenható Istent, kit a földön annyira szeretett s kiért annyit szenvedett. Ime, ájtatos hallgatóim, ez a szent Terézia életútjának, az ő szentségének egy-két igaz vonásából összeállított rajza; így készült el az Istennek az az élő temploma, kinek dicsőítésére ma ide összegyülekeztünk.

* * *

Ájtatos hallgatóim! egy-két szóval befejezhetem már úgyis hosszúra nyúlt beszédemet. Az Isten templomairól szólottam: erről a kőből épült szép templomról, melyben oly sok lelkivigaszban részesültök, s arról a dicső élő Isten templomáról, kinek fénye a magas égből felénk ragyog, szent Teréziáról. Legyen a beszédem befejezése is a templomokról véve.

A templomot, mint tudjátok, építik kőből, márványból, téglából; de ugyanezen anyagokból építik a hiúság palotáit is, építenek a bűnnek, a csábításnak, a léhaságnak, a szenvedélyeknek is hajlékot. Igy van ez az ember szívével is: ezt lehet tenni az Isten méltó, dicső, ragyogó templomává; de lehet az ember szívét a bűn tanyájává, az ördög hajlékává is lealacsonyítani. S ez tőlünk függ, ájtatos keresztények, hogy mivé faragjuk a mi szívünket: az Isten templomává, vagy az ördög hajlékává. Itt látjuk szent Teréziánál, hogy mire képes az ember az Isten malasztjával: mily dicső, mily remek, mily fölséges hajlékává válhatik Istennek az emberi szív! Ó tudom, hogy ti mindnyájan az Istennek óhajtjátok szentelni a szíveteket, mindnyájan neki akartok méltó hajlékot emelni lelketekben. Hát forduljatok most buzgó szívvel szent Teréziához, kérjétek az ő hathatós közbenjárását Istennél, hogy ti is méltó templomai lehessetek mindig az Úrnak. Amen.

Szentbeszéd.

(1900 dec. 7-én a budapesti kármeliták templomában boldog Dénes és Redemptus kármelita vértanuk tiszteletére tartott triduum első napján.)

«Ez a nap, melyet az Úr szerzett ; örvendezzünk és vigadjunk azon.»
117. *zsoltár.* 24.

Mindnyájatok előtt ismeretes, hogy a jelen esztendő, melynek már alkonya felé közeledünk, különös jelentőséget nyert azáltal, hogy egy egész századnak, a XIX-ik századnak képezi határát, zárókövét. Még nagyobb jelentőséget nyert ez esztendő akkor, midőn dicsőségesen uralkodó pápánk, XIII. Leó ezt az évszázadot záró esztendőt szent évnek, jubileumi esztendőnek avatta föl Krisztustól nyert hatalmánál fogva. S ugyan miáltal tette Krisztus helytartója szentté ez esztendőt? Különösen két ténykedése által, melyek mindegyike azon a hatalmon alapszik, amelyet akkor nyert, mikor Krisztus átadta Péternek és az ő utódainak, a római pápáknak a mennyország kulcsait. Először is ezekkel a kulcsokkal nemcsak kinyitotta, hanem kitárta a mennyei kincsek, malasztok és kegyelmek tárházának a kapuit az emberiség előtt, sokkal nagyobb mértékben, mint ezt az Egyház a rendes időkben tenni szokta. Hogy megszentelje az esztendőt, nagy jubileumi búcsút hirdetett, amely teljes bűnbocsánatot, malasztok és kegyelmek bőségét adja mindazoknak, akik elzarándokolnak az örök városba, melynek szent templomai fölött ez évben az ég, a mennyország jobban nyitva-tárva van, mint máskor. Ki tudná megbecsülni, mennyi malasztot, áldást és a megszentelés mennyi kegyelmét vitték szerteszéjjel a világba azok a százezrek és százezrek, akik ebben az esztendőben a világ minden részéből fölkeresték Rómát, hogy a szent esztendő áldásaiban részesüljenek.

Ime, ájtatos hallgatóim, ez egyik jelentősége a szent évnek ; szent ez az év, mert ebben többen és nagyobb mértékben részesülhettek a megszentelés kegyelmeiben, mint máskor ; jobban ki van nyitva az ég, hogy bővebben hulljon alá az emberekre Isten irgalmának és szeretetének éltető sugara.

De van még egy másik ok is, melynél fogva kiérdemli az esztendő a szent nevet. Krisztus helytartója, hogy minél dicsőbbé, emlékezetesebbé és szentebbé tegye ez esztendőt : összehalmozta, erre az esztendőre tartogatta a szentté- és boldoggáavatásoknak egész sorozatát. Szent tehát ez az esztendő, mert szenteket és boldogokat adott az Egyháznak, többet, mint máskor évtizedek. Igen, az Egyház feje a Szentlélekisten által megvilágított szemeivel, melyeket csalóka árnyék meg nem téveszthet a hit birodalmában,

mondom, ezekkel az Isten kegyelmével megvilágított szemekkel betekintett a mennyek országába s minthogy látott ott többeket, püspököket és papokat, szerzeteseket és apácákat, világi férfiakat és nőket a Szentháromság-Isten által kitüntetve különös fénnyel és boldogsággal, a Szentháromság-Isten által a szentség glóriájával megkoronázva — elrendelte (mert ebben áll a boldoggá- és szenttéavatás), hogy azokat, akiket a Szentháromság-Isten így kitüntetett, tüntesse ki az Egyház is, akiket az Isten megkoronázott, azoknak adja meg az Egyház is a szentség glóriáját, akiket az Isten a mennyország trónusaira helyezett, azokat tegye föl az Egyház is az ő oltáraira, akiket maga a Szentháromság-Isten különös tiszteletben részesít, azoknak adja meg az Egyház is e földön a nekik méltó tiszteletet.

A kármeliták tiszteletreméltó rendjét is nagy kitüntetés érte ; a szent év reájuk is nagy áldást hozott, két vértanu kármelitát, Dénest és Redemptust e szent évben június 10-én avatta az Egyház boldogokká.

Mi is azért gyülekeztünk itt össze, ájtatos hallgatóim, hogy az Egyház e két boldoggá avatott vértanuját ünnepeljük s nekem jutott az a föladat, hogy ez ünneplésre a ti szíveteket előkészítsem, fölhangoljam, e boldog vértanúk iránt bennetek érdeklődést kelteni, lelkesedést gyujtani igyekezzem. Mit tehetnék én jobbat ez okból, mint hogy egyrészt rámutatok az ő hősies önfeláldozásukra, törhetetlen állhatatosságukra, mindent legyőző szeretetükre ; másrészt rámutatok arra a fényre, dicsőségre és boldogságra, mely a vértanuság nyomán fakadt s osztályrészük most már az egész örökkévalóságon át. Én azt hiszem, ha megcsodáljuk az ő heroizmusukat, ha ámulattal megtekintjük a boldogság tengerét, mely őket körülveszi : ez fogja az igazi ünnepi hangulatot lelkünkben fölkelteni, amely önkéntelenül bennünket a boldog vértanuk erényeinek utánzására fog buzdítani.

Ime, ájtatos hallgatóim, ezekben jeleztem a három gondolatot, melyeket ez ünnepélyes órában röviden megvilágítani óhajtok. Vajha a Szentlélek kegyelme adna oly erőt az én szavaimnak, hogy azok behatolnának szívetek mélyébe s ott zúgnának, hangoznának mindaddig, amíg éltetek nem ad reájuk kielégítő visszhangot.

I.

Ájtatos hallgatóim! 1638-ban a portugál kormány indiai gyarmatának Goa fővárosából követséget küldött Szumatra-szigetére, hogy annak új mohamedán fejedelmével békét és barátságot kössön. A követség feje a kármeliták goai főnökétől azt a kegyet kérte, hogy Dénes atyát magával vihesse. Dénes még csak három

év óta volt szerzetes. Azelőtt mint tengerésztiszt kiváló tudománya, szakismeretei, vitézsége és erényei folytán a legmagasabb tiszti rangra és méltóságra emelkedett; ő azonban, hogy teljesen Istennek szolgálhasson, 35 éves korában lemondott a világ minden kitüntetéséről s 1635-ben beállott a sarutlan kármeliták rendjébe, s alighogy három év mulva pappá szentelték, elöljárója rendeletére a követség kíséretében látjuk Szumatra-szigetére indulni. Mellé adták kísérőül a jámbor Redemptus testvért, aki azelőtt a goai kolostor kapusa és sekrestyése volt.

Megérkezik a küldöttség a szigetre, de a mohamedán fejedelem izzó gyűlölettel eltelve a keresztény portugálok iránt, a követséget ravaszul körülvéteti, elfogatja, bilincsekre vereti.

S ezzel megkezdődik a húsz napig tartó mártíromság, amely a borzalomnak és a fenségnek vegyüléke. A kínok és a gyötrelmek borzalommal töltik el az ember szívét, de a hősiesség, a türelem, az Istenhez való törhetetlen ragaszkodás a kínzatások közepette a fenség glóriájával aranyozza be e rémes jeleneteket. Valóban itt látjuk, hogyan aljasulhat az ember ördöggé, de viszont hogyan magasztosulhat föl a gyenge ember mennyei alakká, emberfölötti lénnyé. Ha nézzük a hóhérokat, a vad kegyetlenség, szívtelenség és izzó gyűlölet pokoli szenvedélyeitől lángolva, mint kínozzák boldog vértanuinkat, mint gyönyörködnek szenvedéseikben, milyen kéjelgéssel nézik vonaglásaikat, valóban megrémülünk, hogy enynyire aljasulhat, ennyire démonhoz hasonlóvá süllyedhet az ember! . . . De viszont, ájtatos hallgatóim, ha szemléljük mártírjainkat minden kín és gyötrelem között angyali türelemmel, ha halljuk őket kínzatásaik közepette is Istent dicsőíteni, ha halljuk ünnepélyes nyilatkozataikat: inkább százszor meghalunk, de Krisztust nem tagadjuk meg; ha látjuk őket boldogan, Istent dicsőítve; ellenségeikért imádkozva ott a hóhérok karjai közt meghalni, ó, ájtatos hallgatóim, ez a látvány fölemeli a lelket, mert ez megvilágítja, mire képes Isten malasztjával a gyenge ember. Igen, amint a szenvedélyeknek rabjává vált ember levetkőzi emberi természetét s nemcsak az állatig, hanem a sátánig süllyed alá: úgy az ember az Isten malasztjával képes saját természetét fölülmúlva, az emberfölötti nagyság és erény magaslatára emelkedni.

Nem részletezem előttetek, ájtatos hallgatóim, a kínzatások, megaláztatások és kísértések rémes sorozatát, mellyel húsz napon át boldogainkat megfélemlíteni, megtántorítani, hitük megtagadására bírni akarták. Amit az ördög gonoszsága csak kitalálhat, amivel emberi szívnek és testnek fájdalmat okozhatnak, azt mind megpróbálták e vad mohamedánok a mi mártírjainkon. Éheztették őket, ütötték-verték, gúnyolták-piszkolták, majd meg sátáni

gonoszsággal fényes ígéreteket tettek nekik: ha megtagadják hitüket, kapnak nagy méltóságot, feleséget, pompás palotát; mikor mindez nem használt, mikor minderre a kínzatásra épúgy, mint a csábos ígéretekre folyton csak ezt a feleletet kapták: inkább ezerszer meghalunk, mintsem Jézust megtagadjuk — a felbőszült mohamedán fejedelem elrendelte a kegyetlen kivégzést. Hatvan keresztényből állott a kivégzendők serege. A vesztőhelyre érve, egy hírnök még egyszer kihirdette a király parancsát: aki mohamedán lesz, gazdagsággal és tisztelettel halmoztatik el, aki pedig ellenszegül, az kegyetlen halállal fog meghalni. A mi boldog Dénesünk szent lelkesedéssel buzdítja most társait a kitartásra. Mindnyájan letérdelnek — egy sem tagadja meg Krisztust — s megkezdődik a rémes mészárlás. Először nyilakkal lövöldöznek a hitvallókra, majd lándzsákkal szurkálják őket, végre mérgezett gyilokkal adják meg nekik a halálos döfést — ők pedig Jézus és Mária nevét hangoztatva halnak meg.

Valóban, ájtatos hallgatóim, az Úr Jézus mondja: annál nagyobb szeretettel nem bír senki, mintha valaki barátjáért adja életét...[1] Ez a szeretetnek a forráspontja, ez annak a magaslata, ez annak a megdicsőülése, mikor valaki életét adja Istenért, Krisztusért, mikor az ember elvisel minden kínt, gyötrelmet, szenvedést, magát a halált Krisztusért, amelyektől megszabadulhatott volna, ha elhagyja, ha megtagadja őt. Ez az igazi szeretetnek, ez az igazi hűségnek, ez a kipróbált ragaszkodásnak a heroizmusa, amely csodálattal, ámulattal tölt el bennünket, amely tiszteletet, magasztalást kelt föl bennünk e hősök, e boldogok iránt.

II.

Igen, ájtatos hallgatóim, ez a hűség, ez a szeretet meg is nyeri jutalmát. És ez a jutalom isteni, amelyről nekünk csak halovány sejtelmünk lehet; hisz szent Pál apostol világosan mondja Izaiás próféta után: «Szem nem látta, fül nem hallotta, emberi szív fölfogni nem képes azt a boldogságot, melyet az Isten készített az őt szeretőknek.»[2]

Igen, emberi szív fölfogni nem képes azt a boldogságot, melyet Isten készített boldog Dénesnek és Redemptusnak, ezeknek a szerény, de hős szerzeteseknek, akik szerették az Istent vérük hullásáig, szerették az Istent a szenvedésben, a halálban is. Te, mindenható Isten, aki egy gondolatoddal teremtetted a csillagok milliárdjait, hogyan jutalmazod az ilyen szeretetet?

Hogyan? Hát, ájtatos hallgatóim, a hóhér keze még ott volt

[1] János 15, 13. [2] Korinth. 2, 9.

a rángatózó tetem nyakán, még nem törölte le a bakó a párolgó vért a tőrről, melyet boldogaink szívébe szúrt: azon pillanatban, melyben kilehelték lelküket, megnyílt előttük a mennyország és a két hős szerzetest s velük a többi mártírokat a szentek és angyalok dicsőséget zengő karai fogadták — és fejükre tétetett a drágakövekkel kirakott mennyei korona, annyi drágakő, ahány kínt és gyötrelmet Krisztusért a földön elviseltek és ragyogni fognak fényben és boldogságban, miként az ég csillagai[1] és szenvedés és bánat nem éri többet őket, mert maga az Úr törölte le szemeikről a könnyeket,[2] és maga az Isten saját boldogságának patakjával itatja őket... s múlnak évek, múlnak századok, keletkeznek új világok: de ők nem változnak — fény, boldogság, dicsőség, ragyogás az ő osztályrészük örökön örökké. De mit mondjak tovább... ki lehet-e merni a tengert, meg lehet-e olvasni az ég csillagait? le lehet-e írni az Isten szentjeinek boldogságát? Hisz «szem nem látta, fül nem hallotta, emberi szív fölfogni nem képes azt a boldogságot, amit Isten készített az őt szeretőknek».

Azonban Isten az ő szentjeit nemcsak a mennyek hazájában akarja boldogítani, hanem itt a földön is, ahol a szenvedés útján a szentség magaslatára emelkedtek, tiszteletben akarja őket tartani. S íme, ez a tisztelet most az idén, ebben a szent évben osztályrésze lett e két boldog vértanunak is. Krisztus helytartója, kinek szabad betekintése van a mennyországba, hisz a kezeiben vannak annak kulcsai, Dénest és Redemptust a boldogok sorába iktatta. Minő tisztelet ez is, minő méltóság, minő kitüntetés! Ehhez nem hasonlítható semmi földi nagyság, földi korona és jutalom.

Leírhatatlanul magasztos, megragadó, a világ minden szemkápráztató ünnepségét fölülmúló az a szertartás, amely a szenttés boldoggáavatással van kapcsolatban. Szertartásának minden fényét, művészetének minden szépségét, imádságának minden áhitatát, hierarchiájának minden pompáját összehalmozza az Egyház, hogy a szenteket és a boldogokat méltóan ünnepelje és megtisztelje.

A szent Péter templomának óriási kupolája fényárban úszik ilyen alkalomkor — a pápai főoltár fölött fehér lepel borítja a képet — a főoltár köré gyülekezik a világ legelőkelőbb társasága: bíbornokok, érsekek és püspökök hosszú sorozata; én magam szerencsés voltam láthatni egy ilyen szertartást, melyen legalább 12 bíbornok és 60—70 érsek és püspök volt jelen a világ minden részéből, minden szerzetesrendnek a képviselete, a pápai udvarnál levő külföldi fejedelmek követei, az olasz és külföldi arisztokrácia kiváló tagjai, mind a legnagyobb díszben s az óriási templomot

[1] I. Korinth. 15, 40—42. [2] Jelenések könyve 21, 4.

betöltő papok és hívek serege. Egyszerre néma csend lesz; harsány hangon fölolvassák a pápai bullát, melyben Krisztus helytartója boldog Dénes és Redemptus tiszteletét elrendeli; a fehér lepel lehull s az oltár fölött fényár özönében felénk ragyog a két boldog kármelita képe, a sokaság térdre hull: a bíbornokok, az érsekek, a püspökök, a hercegek és grófok, a világ nagyurai egyesülve az ájtatos néppel együtt rebegik: Orate pro nobis — könyörögjetek érettünk! Majd egy bíbornok az oltárhoz lép, hogy az új boldogok tiszteletére elmondja az első misét, a tömjénfüst felhői közt megcsendül a magasból a pápai énekkar dallama is — mintha csak az angyalok kórusának volna a visszhangja. Mindez nem elég. Krisztus helytartója, az Egyház feje leszáll trónusáról, lejő palotájából s leborul ott az oltár fölött függő kép előtt, hogy ő is bemutassa az új boldogok előtt hódolatát. Valóban, mikor az ember mindezt látja, úgy tűnik föl, mintha a Péter-templom kupolája fölött egy pillanatra megnyílnék maga a mennyország, s abból glóriától körülsugározva, az új boldogok tekintenének alá a kupola alatt térdrehullt s az ő dicsőségüket zengő nagy sokaságra, a kardinálisoktól és püspököktől körülvett pápára, aki a mennyország kulcsaival kinyitotta az eget, hogy az Isten szentjeit a világnak bemutassa.

S e naptól kezdve e két szerzetest tisztelni fogja az egész világ: az oltárokon ragyoghat képük, a szentmisét elmondhatják tiszteletükre, a hívők imádkozhatnak hozzájuk, s az ő tiszteletük nem szorítkozik csak Portugáliára, őket tiszteli minden katholikus; ezt a két sarutlan kármelitát, akik közül az egyik portás volt, tiszteli a pápa, az érsekek, a püspökök, a királyok, ahol csak katholikusok vannak Indiában épen úgy, mint Franciaországban, a magyarok közt épúgy, mint Afrika partjain — s ez a tisztelet nem szűnik meg soha e földön; elmúlhatnak a most élő összes nemzetek, megváltozhatik a földön az országok ábrázatja: de ezt a két boldog szerzetest tisztelni fogják mindig, s mikor már talán nem is fog létezni az a nép, amelyből a két boldog származott, mikor már rég elfeledték azt a nyelvet, amelyen a két boldog beszélt: még akkor is lesznek ezrek és százezrek, akik áhítattal fordulnak hozzájuk: Boldog Dénes és boldog Redemptus, könyörögjetek érettünk!

III.

Azonban, ájtatos hallgatóim, ne elégedjünk meg e dicsőség e fénysugár szemléletével, hanem jusson eszünkbe a nagy egyházatyának, szent Ágostonnak az intelme, mellyel ő egy hasonló ünnep alkalmával buzdította hallgatóit. «Csak azok ünneplik meg

igazában — így szólott szent Ágoston[1] — a szent vértanuk ünnepi örömeit, akik a szent vértanuk példáját követik. Mert a vértanuk ünnepei buzdítások a vértanuságra, hogy ne rösteljük azt utánozni, amit örömmel ünnepelünk.»

Hallottátok, ájtatos keresztények, hallottátok szent Ágoston mondását? Csak akkor ünnepeljük igazán a vértanukat, ha követjük az ő példájukat, s az ilyen ünnepek, mint a mai is, fölszólítás, buzdítás, lelkesítés a vértanuságra, hogy amit örömmel ünnepelünk, azt megtenni, azt utánozni se rösteljük.

Azonban mondani fogjátok: mit is beszélek? ki hallott ilyen beszédet? Mondani fogjátok: bizonyára megzavart engem ez az ünnepi fény, elragadott a lelkesedés, a szónoki hév és most már túlzó, badar dolgokat beszélek itt össze-vissza, érthetetleneket mondok; mert a vértanuságra buzdítalak benneteket, azt mondom, hogy utánozzátok a vértanukat. Ki hallott ilyet! Hol van itt a vértanuságra alkalom? Hisz nem üldöznek bennünket; sőt akkor is, ha üldöznének, nem vakmerőség-e a gyenge, gyarló embereket a vértanuságra buzdítani?...

Pedig, ájtatos hallgatóim, mégis így van a dolog. Nem ragadott el engem a lelkesedés, a szónoki páthosz nem vitt túlzásokba; hanem igenis megragadott az igazság ereje, hogy mint az Isten igéje hirdetőjének kötelessége, az egész valót föltárjam előttetek, leplezetlenül elmondjam a tiszta igazságot. Mert van vértanuság vérontás nélkül is; van vértanuságra alkalom ma is, nálunk is, mindnyájunknak, s erre kell benneteket buzdítanom. Hisz az egész keresztény élet, ha az igazán keresztény, mi más, mint csendes vértanuság; maga Krisztus Urunk hangoztatja: aki tanítványom akar lenni, vegye magára keresztjét és kövessen engem.[2] A keresztviselés, a kereszthordozás ez a vértanuság útja; aki keresztjét békében, türelemmel és Isten akaratában megnyugodva, sőt nemcsak türelemmel és megnyugodva, hanem Istenért készséggel és örömmel viseli: az követi a vértanukat, az utánozza őket. S ugyan kinek nincs keresztje? Mutassatok egyet nekem, akinek az isteni Gondviselés nem rendelt, nem adott volna keresztet? Mutassatok egy ilyet, ha találtok. Mindnyájunknak megvan a maga keresztje: egyiknek a betegsége, másiknak a szegénysége, ennek a durva férje, annak szívtelen a felesége, az egyiknek rosszak a gyermekei, a másik szenved a rossz szomszédoktól, az egyik elveszti vagyonát, a másik jó hírnevét, az egyiket kigúnyolják, a másikat üldözik... és ha más keresztünk nem volna, itt van a mi testünk az ő vágyaival, a mi vérünk az ő szenvedélyével, a mi szívünk az ő vad indulataival: ha ezeket nap-nap után meg nem tagadjuk s így a csen-

[1] Sermo 47. De sanctis. [2] Máté 16, 14.

des vértanuságot nem gyakoroljuk, igazi keresztények, jámbor, istenfélő emberek nem is lehetünk.

Az élet csapásaiban és szenvedéseiben, mindennemű, kicsi és nagy megpróbáltatásaiban türelem, Isten akaratában megnyugvás, sőt nagylelkűség és készség; másrészt pedig érzékeink, testünk és szívünk vágyainak folytonos fékezése és megtagadása: íme, ez a csendes vértanuság útja, amelyre e magasztos ünnepen benneteket buzdítanom szent kötelességem.

És erre a buzdításra szükségünk van, ájtatos hallgatóim, minél gyakrabban és minél nyomatékosabban. Mert az a hősi szellem, mely a vértanuknak erőt adott és lelkesedést, kiveszőfélben van társadalmunkból.

Türelem, Isten akaratában való hősies megnyugvás, Istenért és Krisztusért csendes, megadó, készséges szenvedés, önmegtagadó élet hol van, hol található a mai világban?

Keresztény türelem ma már ismeretlen. Szenvedni nem tudunk, nem akarunk. Az önmegtagadás előttünk kínai szó, melynek jelentését nem értjük. Hisz azt susogja még a levegő is körülöttünk, hogy élvezet és gazdagság, a szív minden vágyának kielégítése: ez a boldogság.

Innét van aztán az a sok elégedetlenség a világban, az a sötét osztálygyűlölet és kaján irígység a szívekben; innét a vad kétségbeesés és őrjöngés a nyomorban és szenvedésben; innét az istenkáromlások és az Isten ellen való zúgolódások napról-napra növekvő moraja; innét az ijesztő mértékben szaporodó öngyilkosságok; mert nem tudunk, nem akarunk szenvedni; nem tudjuk, nem akarjuk a keresztet hordozni; nem tudunk, nem akarunk a vértanuk útján járni.

* * *

Ó, ti dicső boldogok, Dénes és Redemptus, kiknek tiszteletére ide összegyülekeztünk, tekintsetek le mireánk, ne csak mireánk, hanem erre az egész vidékre, erre a nagy városra, melyben a ti szent rendetek temploma és kolostora a ti dicsőségteket fogja hirdetni és ápolni mindenkoron; tekintsetek le e nagy városra és esdekeljétek ki számára Isten trónjánál a nagy kegyelmet: az igazi keresztény szellemet. Hogy azok a százezerek, kik e város tömkelegében laknak és keresztényeknek vallják magukat: igazi keresztények is legyenek. Tudjanak Krisztusért tűrni és szenvedni, tudjanak Isten akaratában megnyugodni, legyen akaratuk és legyen erejük a reájuk mért keresztet békességes megadásban hordozni egészen a sírig. Ó igen, ti boldog vértanuk, Dénes és Redemptus, ne hagyjátok el a ti rendtársaitokat, hanem inkább álljatok be ő közéjük, legyetek az ő segítőik; amiért ők itt e földön buzgalom-

mal fáradoznak: ugyanazért legyetek ti közbenjárók ott az égben, az Isten trónusánál, hogy a keresztény szellem, Krisztus és a kereszt szeretete megerősödjék e nagy városban a keresztény hívek szívében. Amen.

Szentbeszéd.

(Lisieuxi szent Teréz tiszteletére végzett Triduum alkalmából 1925 szeptember 6-án a győri karmelita templomban.)

Ájtatos keresztények! Az Egyház igen nagy körültekintéssel végzi a boldoggá- és szenttéavatást s rendszerint hosszú időbe kerül, míg az Isten egy-egy tiszteletreméltó szolgája, aki már rég elnyerte a mennyei koronát, az Egyház részéről is megkapja a boldogok vagy szentek dicsőségkoronáját. Ime, az idei szentév alatt is számos szenttéavatás történt. De szent Canisius Péternek majdnem 400 évig, szent Eudes Jánosnak 300 évig kellett várnia, míg az Egyház a szentség koszorúját fűzte homlokukra; Vienney szent Jánosnak, az arsi apostoli buzgóságú plébánosnak és Barat szent Zsófiának, a szent Szívről nevezett apácarend megalapítójának már elég hamar, körülbelül 60 évre haláluk után megadta az Egyház a legnagyobb kitüntetést, melyet adhat, a szentség glóriáját. De majdnem hihetetlen gyorsasággal történt a kis lisieuxi karmelita apácának, Terézkének szenttéavatása. 1897-ben halt meg 24 éves korában, 26 év mulva, 1923-ban már boldoggá avattatott s két évre rá az idei szentévben a kis Teréz is elnyerte a szentség hervadhatatlan koronáját.

Maga ez a körülmény, az ő boldoggá- és szenttéavatásának gyors egymásutánja fényesen bizonyítja nemcsak azt, hogy az ő tisztelete halála után alig 28 év alatt a keresztény világban oly mély gyökeret vert s oly széles rétegekben terjedt el, hogy úgyszólván az egész keresztény világ szorgalmazta, sürgette a boldoggá- és szenttéavatást, hanem fényesen bizonyítja azt is, hogy a kis lisieuxi karmelita apáca a Mindenhatónak is különös kegyeltje s magának a Mindenható Istennek is akarata volt, hogy ez a jámbor kis apáca mielőbb részesüljön a boldogok, illetve szentek kitüntetésében. Tudnivaló ugyanis, hogy Istennek azon kiválasztottjai, akik nem szenvedtek vértanuságot, csak abban az esetben nyerik el a boldogok, illetve a szentek dicskoszorúját, ha egyrészt be tudják róluk bizonyítani, hogy hősi fokban gyakorolták életükben a hit, remény, szeretet isteni erényeit és az erkölcsi erényeket, de másrészt, ha bizonyos csodákat lehet megállapítani, melyek az illetők sírjánál, ereklyéikkel vagy közbenjárásukra történnek. S az Egyház ebben annyira szigorú, hogy a boldoggá avatottat csak akkor emeli a szentek sorába, ha a boldoggáavatás után legalább

két, minden kétségen felül álló csoda történik az illető boldog közbenjárására. Ezeket a csodákat pedig az Egyház a legnagyobb rigorozitással és a legszigorúbb kritikával szokta mérlegelni, úgyhogy gyakran csodás események egész láncolatát elégtelennek ítéli a boldoggá- vagy szenttéavatáshoz.

A kis lisieuxi karmelita apáca, akit életében alig ismert valaki, egy-két évre halála után ismert és tisztelt lett az egész világon. A világ minden tájáról sírjához zarándokoltak, hozzá folyamodtak; a lisieuxi kolostorba naponta százával érkeznek a levelek, melyek a kis Teréz közbenjárásáért esedeznek vagy pedig a rendkívüli, csodával határos imameghallgattatásokról számolnak be. A lisieuxi Teréz sírjánál vagy az ő közbenjárására történt csodák és csodás események gyüjteménye a szenttéavatás előtt a mult évben négy kötetben jelent meg *Rózsaeső* cím alatt; azért ezen cím alatt, mert szentünk egy alkalommal így nyilatkozott: halálom után rózsaesőt hullatok a földre.

Ez a négykötetes gyüjteménye a csodáknak és csodás imameghallgatásoknak annak a jele, hogy maga a Mindenható akarta siettetni a boldoggá- és szenttéavatást — ezért mívelte gondviselésével a csodás eseményeknek ezen gazdag láncolatát a kis apáca közbenjárására vagy az ő sírjánál.

Az Egyházat is meghatotta ennek a titokzatos rózsaesőnek az illata, melyben fölismerte a Mindenható akaratát, s ezért nem átalotta rendes szokásától és gyakorlatától eltérőleg oly hamar övezni a kis Terézt a boldogok és a szentek dicsőségkoszorújával, sőt a szenttéavatás magasztos szertartásán a Péter-templom kupolájából rózsaeső hullott alá a jelenlevő jámbor hívekre, hogy mintegy ez is jelezze, mily nagyra becsüli az Egyház legifjabb szentjét s annak minden nyilatkozatát.

Ájtatos keresztények! Miként említettem, lisieuxi szent Teréz halála óta az ő sírjánál s az ő közbenjárására úgyszólván szakadatlan egymásutánban történnek csodák és csodás imameghallgattatások: betegek gyógyulása, bűnösök, hitetlenek, eretnekek megtérése, anyagi csodás segítség szükségben lévő apácazárdáknak — mindezek mindennapi dolgok ma a lisieuxi szent sírjánál. Nézzük már most, vajjon a kis Teréz életében is találunk-e csodákat? Ha valóban olyan nagy szent, akit halála után olyan rendkívüli gyorsasággal emelt az Egyház szentjei sorába, s akinek a sírját csodás események veszik körül, akkor az életében is mívelt bizonyosan csodás és rendkívüli dolgokat. A hívek többsége legalább is ezt gondolja. Mert megszokták a szentek életében csak a csodás eseményeket látni; sajnos, a szentek életírói is elég helytelenül a csodák kiszínezésére fektetik a fősúlyt, úgyhogy a hívekben meggyökeredzik az a felfogás, hogy a csoda a szentség-

nek lényeges tulajdonsága. Már pedig ez nem áll. Amit elsősorban lisieuxi szent Teréz életével lehet bizonyítani. Hogy valóban a szentség igen magas fokára jutott alig 24 évi földi élete alatt e jámbor karmelita apáca, azt bizonyítja a halála után és az ő közbenjárására történt csodás eseményeknek gazdag láncolata; bizonyítja az Egyház csalhatatlan ítélete, mellyel őt 26 évvel halála után a boldogok, majd két évre rá a szentek sorába iktatta az egész katholikus világ örömteljes lelkesedése mellett; — és mégis, ha végig tekintünk életén, amelynek minden részlete az ő engedelmességből megírt önéletrajza és számos naplószerű följegyzései, valamint apácatársainak hiteles vallomásai alapján teljesen ismeretes előttünk, ebben a világtól elzárt, csendes kolostori életben a csodának legkisebb jelét sem találjuk. Az ő szavára vagy kézérintésére betegek nem gyógyultak meg, halottak nem támadtak fel; nem olvassuk, hogy a szükségben levő kolostoruk csodás módon szerzett volna olajat, miként szent Klára, vagy vizet, miként római szent Franciska. Nem mozdította el a hegyeket, nem változtatta meg a folyók járását, miként szent Kunigunda; kötényében a kenyér nem változott át rózsává, amint ezt szent Erzsébet életében olvassuk; nem járt a habokon, miként szent Placid és szent Jácint; nem volt látható egyugyanazon időben két különböző helyen, miként liguori szent Alfonz; az oroszlán és a medve nem simultak hozzá, miként szent Jeromoshoz és szent Brunóhoz — mindebből a csodás eseményből semmit sem találunk az ő világtól elzárt kolostori életében, melynek minden napja a maga egyhangúságában telt el a kolostori szabályok lelkiismeretes betartásával.

De nem kellett neki évtizedeken át ágyhoz szegezve szenvednie sem, miként szent Lidninának; arcának bájos szépségét nem tette erőszakosan tönkre, miként ezt limai szent Rózáról olvassuk; mestere volt ugyan az önmegtagadás művészetének, de önmegtagadásaiban sem találunk olyan rendkívüli dolgokat, melyeket egyik-másik szent életében megrémülve olvasunk. Sőt tovább megyek. Lisieuxi kis Teréz kolostori életében nem találunk semmit, ami a világ szemében nagynak tűnnék fel. Lisieuxi szent Teréznek apácatársain és egy-két rokonán kívül, akikkel levelezett, másokra semmiféle hatása nem volt. Ő nem szólt bele az Egyház dolgaiba, nem intette, figyelmeztette a pápákat, miként sienai szent Katalin és szent Brigitta; a karmelitarend ügyeibe sem avatkozott, mint egykoron a nagy spanyol szent Teréz, aki megreformálta rendjét és számos férfi- és nőkolostort alapított; a világ bölcseivel és tudósaival sem vitatkozott, miként alexandriai szent Katalin, új ájtatosságok sem keletkeztek az ő buzgólkodása folytán, miként szent Julianna az Úrnapját, alacoque szent Margit

a Jézus szent Szíve tiszteletét honosították meg, új szerzetesrendet sem alapított, mint szent Chantal Franciska vagy szent Barat Zsófia, még olyan viziói sem voltak, mint Bernadette-nek, a lourdesi pásztorleánynak — lisieuxi Teréz sokkal kisebbnek tartotta magát, hogysem arra gondolt volna, hogy az Egyháznak, a pápaságnak, vagy csak saját rendjének ügyeibe is beleavatkozzék vagy a hívősereg ájtatosságára irányító befolyást gyakoroljon. Ő maga mondta: én nem vagyok szent; sohasem tettem olyasmit, amit a szentek tettek; én csak egy ici-pici lélek vagyok, amelyet a jó Isten túlon-túl elhalmozott kegyelmeivel.

És mégis, ájtatos keresztények, én azt állítom, hogy lisieuxi szent Teréz élete telve van a legcsodásabb eseményekkel, melyek felülmúlják a holta után sírjánál történt csodákat; másrészt, hogy az ő élete nemcsak rendjére, hanem az egész Egyházra, az egész katholikus hívőseregre óriási hatással és befolyással van.

Ha egy pohár tiszta vizet puszta szemmel nézünk, abban csak az átlátszó tiszta vizet látjuk; ha azonban górcsővel tekintjük a vizet, abban ezer meg ezer apró élőlényt, ázalagot veszünk észre. Igy vagyunk lisieuxi szent Teréz életével is. Ha csak pusztán emberi szemmel nézzük az ő kolostori életét, abban semmi csodás dolgot, semmi rendkívülit nem fedezünk fel; de ha a kegyelem világa mellett a természetfölötti hit górcsövén át szemléljük a kis Teréz életét, akkor ámulva látjuk, hogy az ő élete olyan csodás, olyan rendkívüli, olyan természetfölötti, aminőt csak a legnagyobb szentek élete mutat.

Az életszentségnek nem lényeges alkotórésze sem a rendkívüli nagy önsanyargatás vagy szenvedés, sem a nagy önkéntes szegénység, sem a csodatevő hatalom, sem a mások megtérítésére fordított apostoli buzgóság és tevékenység, hanem az életszentségnek lényege, egyetlen csalhatatlan próbaköve az önakarat, az önszeretet teljes leküzdése és ennek helyébe Krisztus tökéletes szeretetének ültetése.

Ott kezdődik a szentség útja, amikor az ember elkezd önmaga, önzése, önszeretete, saját akarata ellen küzdeni s akkor éri el az ember a szentség magaslatát, amikor már önmagáról is, saját akaratáról, saját énjéről, saját érdekeiről teljesen lemondott, amikor már saját személyére nem is gondol, hanem szivét-lelkét, gondolat- és érzésvilágát egyedül és teljesen Krisztus tölti be. És az ilyen lelkülettel szent az ember akkor is, ha egész életét a kolostor mélyében vagy a remeteségben tölti el az emberektől nem ismerve; szent akkor is, ha apostoli tevékenységben és a lelkek megmentésének lázas munkájában emészti fel életét; szent akkor is, ha nem is mível semmi csodás dolgot; de ha csodás dolgokat mível, ebben az esetben is csak akkor lesz szent, ha lelkét ez az

érzület hatja át, ha t. i. már teljesen megtagadta önmagát és egyedül és teljesen Krisztust keresi, Krisztust szereti.

De miként a természetes világrendben is vannak egyes kiváló tehetségek a zene, az ének, a költészet, a tudományok, a művészetek mezején, akiket zseninek, lángésznek szoktunk nevezni, úgy a kegyelem világában is vannak kiváltságos lelkek, a kegyelem országában is vannak zsenik, lángeszű egyének, akik az isteni kegyelem erejével rövid idő alatt oly rendkívüli lelki nagyságra, tökéletességre, szentségre emelkednek, aminőről nekünk, közönséges halandóknak, fogalmunk is alig van. Ilyen kiváltságos lélek, ilyen zseni, ilyen lángész a kegyelem országában lisieuxi szent Teréz is, aki a noviciátus egy-két hónapja alatt már elérte a tökéletességnek, az életszentségnek azt a magaslatát, melyre apácatársainak nagy része egyáltalában nem tudott eljutni és akik eljutottak, egy egész élet küzdelmei árán juthattak csak el. Ez a csodálatos lisieuxi szent Teréz életében : az isteni kegyelem csodás útjainak, törvényeinek azonnali felismerése és a léleknek határtalan készsége ezen törvények és utak követésére. Maga mondja : hároméves korom óta soha sem tagadtam meg semmit a jó Istentől. Tehát hároméves korától fogva mindig követte a kegyelem sugallatát. Akiben, miként lisieuxi szent Terézben, megvan ez a zseniális fogékonyság az isteni iránt, az csodákat mível saját lelkében, anélkül, hogy ezt maga észrevenné. Mert az élet minden vonatkozásában azonnal fölismeri a kegyelem törvényeit és határtalan bizalommal és lelkesedéssel követi a kegyelem sugallatait és képes minden nehézséggel, akadállyal megküzdeni, csakhogy a kegyelem sugallatát követhesse. Csodás lisieuxi szent Teréznél a nagy készség az önmegtagadásra, önsanyargatásra, szenvedésre, a vágyakozás a vértanuság, a halál után, — de még csodásabb az ő engedelmessége, szerénysége, saját kicsinységének és jelentéktelen személyiségének őszinte beismerése és ezen beismerés alapján Isten és embertársai iránt való viselkedése. Csodás nála az önzetlenség, csodás a természetfölöttinek teljes uralma a természet fölött ; csodás szeretete Krisztus iránt. Ő valóban elmondhatta szent Pállal : Vivo ego, sed iam nem ego, vivit vero in me Christus. Élek, de már nem én élek, hanem bennem él Krisztus.[1]

Lisieuxi Teréz nemcsak szent, hanem a szentek között ő a zsenik, a lángeszű szentek közé tartozik, akik az isteni kegyelem országában fiatalon, egy-két év alatt, elrejtve a világtól, külsőleg semmi rendkívülit nem mívelve, a szentség legszédítőbb magaslataira emelkedtek fel a lélek életének csodás éberségével, természetfölötti készségével, erejével és lángoló istenszeretetével.

[1] Gal. 2, 20.

Ime, ájtatos hallgatóim, rámutattam a szentség lényeges tulajdonságára s ez nem más, mint az önszeretet, az önzés, az én teljes leküzdése, elfeledése s ennek helyében Krisztusnak tökéletes szeretete. A külsőleg szembeötlő csodák nagyon is másodrendű jelleggel bírnak: azok a belső szentségnek alkalomadtán közönséges folyományai. Mert akinek a lelkülete szent, azaz aki már önmagáról, saját énjéről, személyéről, saját érdekeiről teljesen lemondott, aki az önszeretet legtitkosabb szálait és legmélyebb gyökereit is kitépte szívéből, aki csak Krisztusért él, csak Krisztust szereti, mindenben csak Krisztus akaratát teljesíti, az képes minden csodára is, ha ezt a csodát Krisztus akarja. Meg vagyok arról győződve, hogy lisieuxi szent Teréz épúgy mívelhetett volna már életében csodákat, mint a nagy csodatevő szentek míveltek, ha Krisztus Urunknak is ez lett volna az akarata. De az Úr ezt nem akarta. Krisztus Urunk akarata az volt, hogy ez a nagy, nemes, tiszta, angyali lélek, amely az Isten kegyelmeit oly művészi zsenialitással tudta saját maga megszentelésére felhasználni, a kolostor csendjében, mint a drágagyöngy a kagylóban, a világtól elrejtve és észre sem véve annál jobban ragyogjon az Isten szeme előtt, minél kisebbnek és jelentéktelenebbnek tűnt föl az emberek előtt.

Csodálatosak az isteni Gondviselés útjai. Amíg kis Terézke élt, bár lelke a szentség glóriájában ragyogott, az isteni Gondviselés elrejtette ezt a drága gyöngyöt a lisieuxi kármelita kolostor falai közé; alig halt meg a kis Teréz, maga az isteni Gondviselés tett róla, hogy csakhamar az egész keresztény világ megismerje nevét, megismerje, bámulja és tisztelje szentségét. Csodákat csodákra halmozott a jámbor apáca sírja körül, hogy ezzel mintegy kényszerítse az Egyházat a kis kármelita apáca boldoggá-, majd szenttéavatására. És nekem úgy tűnik fel, hogy a Szentlélek sugallata azért is siettette lisieuxi Teréznek szenttéavatását, mert épen a mai önző, anyagias és érzékies világnak és társadalomnak van szüksége az önzetlen és tiszta, természetfölötti Krisztus-szeretet olyan ragyogó példaképére, aminőt a lisieuxi szent apáca mutat nekünk.

Ma az embereket egyrészt a nagy anyagiasság, a föld, a vagyon, a test mértéktelen szeretete, másrészt az önzés, az önszeretet túltengése teszi szerencsétlenekké, boldogtalanokká. Egyeseket épúgy, mint egész társadalmunkat. Hisz a világháború is és az azt követő katasztrófák, forradalmak és békekötések mind az önzés, az anyagiasság, a gyűlölet jegyében jöttek létre. Ennek az önző, csak önmagát szerető, másokat gyűlölő, eltiporni akaró társadalomnak, ennek az anyagias, csak a földi életet, csak a testet szerető világnak szüksége van eszményképekre, amelyek hangosan

hirdessék életükkel, hogy annál nagyobb, nemesebb, boldogabb az ember, minél jobban legyőzi önzését és önszeretetét; és hogy az emberi szív igazi boldogságot nem a föld sarában, nem a test gyönyöreiben, hanem Krisztus szeretetében talál. Ilyen eszményképet adott az isteni Gondviselés a mai világnak, mikor lisieuxi Terézt az Egyház a szentek sorába emelte, az oltárokra helyezte. A kis Teréz nem a tőlünk távoleső keresztény ókor vagy középkor gyermeke, akinek az élettörténetét már a legenda hímes szálai szőtték át, kis Teréz a mi kortársunk, hisz még testvérei és apácatársai életben vannak; kis Teréz itt élt velünk a mult század utolsó tizedében; ismerjük bájos külsejét, francia szellemességgel telt egyéniségét; a lisieuxi zárdában még úgyszólván minden kő emlékeztet reá. Ott vannak kéziratai a zárda templomában, a tabernákulum körül festménye, vannak, akik még kedvesen csengő hangjára is emlékeznek. Ez a természetes tulajdonságaiban is vonzó kis apáca minden könyvnél és prédikációnál ékesszólóbban hirdeti nekünk életével a földi javak, örömek, élvezetek hiúságát és értéktelenségét, az önmegtagadásnak, az önszeretet leküzdésének szükségességét, Krisztus-szeretetének üdvözítő, boldogító melegét. Bár minél jobban terjedne el lisieuxi szent Teréz tisztelete, a kármelita zárdákon túl a hívő nép széles rétegeiben; bár minél többen ismernék meg és tisztelnék a kis lisieuxi szentet; bár minél többen tanulnának tőle élni Krisztusért és Krisztusban. Különösen szeretném, ha a női ifjúság szent Teréz tiszteletét gyakorolná, — az a női ifjúság, amely oly készségesen, mondhatnám rabszolgai készséggel fogadja el a francia ízlésnek, a francia divatnak minden szélsőséges kinövését és hóbortját; szeretném, ha ez a női ifjúság hasonló készséggel olvasná lisieuxi szent Teréz vallomásait, önéletrajzát, költeményeit. Ezekből tanulhatná meg a francia szellemességnek, a francia ízlésnek, a francia műveltségnek igazi aranyértékeit, melyek megutáltatnák vele a francia divat őrjöngő, ízléstelen erkölcstelenségeit.

Ájtatos hallgatóim! Szent Teréz egy alkalommal mintegy prófétai szellemmel mondá egyik társnőjének: ha meghalok, rózsaesőt fogok a földre hullatni.

Meg vagyok arról győződve, ájtatos keresztények, hogy Kármelnek ez a legifjabb rózsabimbója a mi ájtatosságunkat, a mi imádságainkat is meghallgatja s nekünk is juttat egy-két szirmot, egy-két levelet abból a csodás rózsaesőből. Ép ezért kérjük alázatos áhítattal lisieuxi szent Terézt, eszközölje ki a mi számunkra is a Mindenható kegyelmeit, hogy meglássuk, megismerjük mi is a szentség útját és ha nem is tudunk fölemelkedni a szentség meredek magaslatára, legalább a tekintetünk legyen odaszegezve, legalább az arra vezető úton járjunk, legalább arról

le ne térjünk. Ha nem is tudjuk egészen kitépni szívünkből az önszeretetet, legalább legyen erőnk lenyesni annak kinövéseit; ha nem is tudjuk az önsanyargatást gyakorolni, sőt szeretni, miként ezt szent Teréz szerette, legyen legalább annyi erőnk, hogy arról mondjunk le, ami bűnös, azt az élvezetet, gyönyört, örömet tagadjuk meg magunktól, ami bűnre, romlásba viszi lelkünket. És ha nem is tudjuk elérni azt, hogy szívünknek, lelkünknek Krisztus legyen az egyedüli vágya, az egyedüli szerelme, legalább arra törekedjünk, hogy Krisztusnak is mindig helye legyen a szívünkben, őt onnét a világon semmiért és senkiért ki ne űzzük. Hogy legalább ezt elérjük, lisieuxi szent Teréz könyörögj érettünk! Amen.

A ciszterci-rend nyolcszázados emlékünnepén.

(A zirci apátság templomában 1898 április 30-án.)

«Renovabitur ut aquilae iuventus tua.»
Zsoltár 102, 5.

A hálaadás ez áhitatos óráiban, midőn lelkem elmerül a nyolcszázados mult dicsőséggel és küzdelmekkel, nagysággal és hanyatlással váltakozó képein, önkéntelenül is a jövő ismeretlen homályába tekint, keresi, kutatja, hogyan törhetné át a jövőt eltakaró leplet; látva a rend multját, óhajtja megismerni, lesz-e s minő lesz jövője? Vajjon ez a nyolcszázados mult emlékünnepe záróköve-e a mi történetünknek, melyre ezután csak az enyészet mohája fog lerakódni? vagy talán nyolc századon keresztül faragott alapköve egy, tán ezredekkel dacoló épületnek? vajjon ez a mi ünnepségünk a nyugalomra készülő fáradtnak esti imája-e? vagy pedig az üdítő álomból fölébredt, élni vágyó ifjúnak tettekre buzdító reggeli fohásza? vajjon ez a jubileum az alkonyatnak utoljára fölvillanó fénye-e, melyre az éj sötétje következik? vagy pedig egy szép jövőnek hajnalhasadása?

Ez a gondolat annál inkább belopódzhatott lelkembe, minél jobban szemeim elé tárulnak e napokban a rend multjának lapjai, melyek kezdetben nagy, kimagasló dicsőségről szólnak ugyan, de később, századokon át, csak a pusztulást, régi dicsőség romjait tüntetik föl.

Mert, ájtatos hallgatóim, amiket a megelőző napokban e szószékről a leghivatottabb ajkak nektek e rend történetéről, fényéről, dicsőségéről és nagyságáról oly lelkesedéssel elmondottak,[1] azok mind igaz történeti tények, lélekemelő mozzanatok; azonban hozzá kell adnom — a történeti igazság kivánja ezt —

[1] E beszéd az ünnepélyes Triduum befejező beszéde volt.

az a nagy dicsőség, mely a rendet körülragyogta, a nyolcszázados multnak csak rövid időtartamára terjed ki. A XI. század végén tünt föl a ciszterciek rendje az Egyház egén, hogy a XII. és XIII. századokban mint vakítófényű üstökös ragyogjon Európa fölött, de azután ez az üstökös szétfoszlott, a fény megtörött, a sugarak elhalványultak s a XIV. századtól a XIX. század közepéig ebből az egykoron fényes üstökösből, melyet pápák és császárok csodáltak, melynek sugaraiban népek és nemzetek fürödtek, alig észrevehető foszlányok maradtak meg az Egyház egén.

Mintegy ötven év óta mintha megelevenedett volna újra a rend, oly örvendetes változás nyomait vehetjük észre történetében. Az egyes apátságok lakói szaporodnak, új apátságok és rendházak keletkeznek, a rend munkaköre mindjobban kiszélesül és többoldalú lesz, a rend mind több és több életjelt ad magáról s ez az ünnepély, melyet nyolcszázados fönnállása emlékére rendez, azt mutatja, hogy ifjú életerő s lelkesedés hatja át az egész rend organizmusát.

De vajjon mindez nem végső föllángolása-e a hamu alá temetett parázsnak a nyolcszázados emlékezet szellőjére? vagy valóban a megifjodás tüze, egy újabb jövőnek a záloga?

Nekem, ájtatos hallgatóim, erős a hitem, hogy ez a nyolcszázados jubileum nem alkonyatsugár, hanem hajnalhasadás, hogy a ciszterci-rend épen a legújabb időkben ismét rálépett arra az ösvényre, melyen a XII. és XIII. századokban a kereszténységre annyi áldást hozott, magának pedig annyi elévülhetetlen érdemet szerzett.

Ó, engedjétek meg, hogy kimagyarázzam, honnét merítem e hitet, e meggyőződést; engedjétek meg, hogy tulajdonképen ne is hozzátok, hanem rendtársaimhoz s főleg rendünk ifjú növendékeihez intézzem szavaimat; hogy a multak megszívlelése után a rend jövőjére irányítsam figyelmüket.

Igen, szeretett rendtársaim, beszédemnek az a célja, hogy rendünk jövője iránt reményt és lelkesedést keltsek szívetekben; hogy a nyolcszázados mult emlékünnepe egy dicső jövőnek legyen a kezdete. Merengjünk el a mult fényén, de ne mint a roskatag öreg tétlenül és tehetetlenül álmodozik ifjúsága letűnt, soha vissza nem térő napjairól; hanem merengjünk el a multból felénk sugárzó dicsőségen, mint az életerőtől duzzadó ifjú csüng ábrándképein, hogy azoknak megvalósítására fordítsa minden erejét és tehetségét.

* * *

Rendünk alig született, máris nagy volt, rohamosan elterjedt, működési körében óriási erőt és tevékenységet fejtett ki, csakhamar egész Európára hatást gyakorolt; magára vonta a pápák

és fejedelmek figyelmét, kiérdemelte az urak s a jobbágyok ragaszkodását és rokonszenvét.

Mi volt e hatásnak az oka? a forrása? Kettős volt ez: az egyik a rend szervezete, a másik a társadalom betegsége, melynek épen a mi rendünk jött alkalmas időben gyógyítására.

A rend szervezete a szerzetesi életnek új formát adott a középponti kormányzattal. Az egyes apátságok fölött az atyaapát állott, ki az új rajokat kibocsátotta; neki joga volt vizitálni, látogatni a kolostorokat, megvizsgálni, vajjon a szabályokat megtartják-e, a rendi szellemet megőrzik-e, hivatásukat teljesítik-e az egyes apátságokban a szerzetesek. Az egész rend feje a citeauxi apát volt, ki évenként egyetemes gyűlésekre hívta össze a rend összes apátjait, ezeken a gyűléseken az atyaapátok előadták a vizitációkon szerzett tapasztalataikat; a buzgókat kitüntették, a lanyhákat, hanyagokat megfenyítették, ezekből az egyetemes gyűlésekből új meg új lelkesedést, erőt, irányítást, tekintélyt vittek magukkal az egyes apátok otthonukba. Fölösleges talán rámutatni arra, mily üdvös és áldásos ez a középponti kormányzat, ebben mennyi egyesítő erő és tekintély rejlik. Elég lesz csak fölemlítenem, hogy minden, a ciszterciek után keletkezett szerzetesrend a ciszterciek által teremtett alapra helyezkedett, valamennyien a középponti kormányzat elvét fogadták el, s a szerzetesrendek története fényes bizonyítéka annak, hogy azok a rendek fejtettek ki legáldásosabb működést, azok őrizték meg legjobban alapítóik szellemét, melyekben legcélszerűbben sikerült ezt a középponti kormányzatot megvalósítani.

De — mint említém — a rend szervezetén kívül rohamosan naggyá tette azt az akkori társadalom betegsége, melyre gyógyító balzsam volt ez a fehérkámzsás szerzetessereg egyik kezében a kereszttel, másikban a földmívelés eszközeivel. Így ment a szerzet egyik országból a másikba, mindenütt meghódítá a földet, vele a föld lakóinak szívét is.

Nem mondom, hogy tudatával birtak őseink a nagy civilizatórius hatásnak, mely működésükben rejlett; sőt meg vagyok arról győződve, hogy erre ők nem is gondoltak. Szükségből, a létfönntartás szükségéből tettek így. Hogy a rendszabályokat eredeti szigorúságukban minél tökéletesebben megtartsák, elvonultak az emberlakta vidékekről, a legvadabb tájakat keresték föl, rengeteg erdőkben mély völgykatlanokat, mocsaras pusztaságokat, itt azután távol a világtól zengték az Úr dícseretét, szentelték meg lelküket természetfölötti erényes élettel, de egyszersmind az őket környező vad természetet is megtörték s azt szent céljaik szolgálatára kényszerítették. Mondom, mindezt a szerzetesi létfönntartás céljából cselekedték, de minő civilizatórius hatása volt mindennek

a XII. század kóborló, elégedetlen s a földmívelést nem ismerő vagy teljesen elhanyagoló népére! A társadalmi konszolidáció egyik leghathatósabb tényezőjévé lett ez a Citeaux rengetegéből kirajzó szerzetessereg. S a rendnek ezen áldásos hatását érezték a fejedelmek, a hercegek, grófok, érezte maga az egész társadalom. Miként a beteg egész bizodalommal megy orvosához, úgy sietett a XII. század beteges társadalma a ciszterci szerzetesekhez. A fejedelmek szíves örömmel adtak nekik földeket, birtokokat, a nép pedig sietett megtelepedni kolostoraik körül: gazdagok és szegények örültek, ha gyermekeik fölvehették a rend mindenütt tisztelt öltönyét.

Ime, ez volt a rend nagyságának a titka, ugyanitt, ezen két forrás elapadásában kell keresnünk a rend gyors hanyatlásának és több mint négyszázados elsatnyult tengődésének magyarázatát.

Igaz, hogy a rend a középponti kormányzat elvét tette működésének alapjává; igaz, hogy ebből merítette kezdetben erejét és tekintélyét, de a középponti kormányzat szálai csak lazán voltak összeszőve, úgyhogy azokat a viszonyok megváltozása csakhamar szétszakította. Még pedig maga a rohamos fejlődés, a rend nagy elterjedése lett ennek a jövő viszonyaival nem számoló s csak kezdetlegesen megalkotott középponti kormányzatnak a megsemmisítője. Egy-egy atyaapátság, például a clairvauxi több mint 70 új kolostort, apátságot alapított. Hogyan látogathatta volna meg mindezeket az atyaapát? Ezenkívül az egyetemes káptalanok eleinte rendesen voltak megtarthatók és gyakorolhatták is üdvös, egységesítő hatásukat a rendre, de mikor már 700 apátság emelkedett az Északi-tenger partjaitól Erdély bérces völgyeiig, Szicilia mocsaras partjaiig, akkor már ez az egyetemes káptalan csak névleges hatalom volt. Elment a gyűlésekre az az apát, aki akart, sőt sokszor aki akart sem mehetett el a nagy távolság, a háborús viszonyok, a közlekedés kezdetleges berendezése miatt. Igy az egyes apátságok mindjobban elszakadtak a középpont éltető, egyesítő szellemétől és tekintélyétől, megszűnt a rend organizmusában a vérkeringés, az egyes tagoknak összeköttetése a szívvel, beállt a hanyatlás, a megdermedés, a pusztulás.

De ez csak a rend belélete, azonban kiapadt a másik forrás is, a rend külső tevékenysége, mely eredetileg neki oly nagy tekintélyt szerzett, részint megszűnt, részint Európa népei között fölöslegessé vált.

Az első ciszterciek verejtékes munkával kiirtották a rengetegeket, fölszárították a mocsarakat, szabályozták a vadvizeket, munkájuk nyomán virágzó kultúra támadt, kolostoraik környékét, mely előbb kietlen, terméketlen volt, paradicsommá változtatta a szerzetesek imádsággal megszentelt munkája.

Ez imponált a kóborló, folyton portyázó népnek: ez a nyugodtan dolgozó szerzetessereg, ez imponált a népnek, látva, hogyan változik át a vadon, a mocsár, a sivatag termékeny, áldástosztó földdé.

A népet vonzotta ez a szokatlan látvány a ciszterci kolostorok közelébe, hatott a szerzetesek életmódja reá s utánzásra ösztönözte.

Majd beállott a fordulat. A nép megtanulta a ciszterciektől a földmívelés szeretetét és gyakorlatát s mikor már megtanulta, többé nem szorult reájuk, többé nem imponáltak a népnek.

Másrészt meg a szerzetesek is, miután őseik verejtékes munkája dúsan termő földeket s a kolostoroknak gazdagságot hagyott örökségül, miután nem volt már szükség a megfeszített munkára, abbahagyták az általánosan kötelező kézimunkát.

Igy szűnt meg a ciszterciek hatása a társadalomra, ennek következtében kolostoraik néptelenekké váltak, népszerűségük eloszlott, működésük mindjobban összezsugorodott, egy-egy apátság falai közé rejtőzött, a világ alig vett róluk többé tudomást.

Itt-ott egyik-másik kolostorban kiváló apátok, jámbor szerzetesek ki-kitűnnek s fényt árasztanak a környékre, de maga az egész rend egyház- és világtörténelmi jelentőséggel többé nem bírt soha.

A XVII. század végén kísérleteket tettek Franciaországban a rend újjászervezésére. Visszatérni az őseredeti fegyelemhez, szervezethez és foglalkozáshoz, volt Rancé apátnak a jelszava, aki a trappisták megalapítója. A trappisták reformált ciszterciek; visszaállították az eredeti középponti kormányzatot, visszatértek a rend ősfoglalkozásához. S valóban a trappista-kongregáció ismét új életet hozott a rendbe, fölvillanyozta ennek már-már megdermedt organizmusát; ismét új kolostorok keletkeztek, a rend tagjainak száma főleg a XIX. század elejétől kezdve megtízszereződött. Mindazonáltal a trappisták — bármily áldásosan működjenek is — Európában nagyobb hatást gyakorolni nem tudnak; míg Afrikában, a francia és angol gyarmatokon, Boszniában s az óceáni szigeteken megbecsülhetetlen az a szolgálat, melyet a trappisták a keresztény civilizációnak tesznek.

Igen, mert ennek a rendnek eredeti szervezetében a vadon kell, a mocsaras és erdős rengeteg, a kultúra és civilizáció hiánya, hogy ott megtörje a vadságot, a kultúrának előörse legyen. Ott él és virágzik, Európa kultúrállamaiban elsatnyul, a civilizált népek között mély gyökeret verni nem tud.

Ezen az alapon tehát, melyen a trappisták rendünk újjászervezéséhez fogtak, Európában a rendet régi nagyságának magaslatára emelni nem lehet. Itt — a magas kultúra és civilizáció közepette — más működési térre kell a rendnek lépnie, ha a tár-

sadalomra hatni s a rendi szervezetben nyugvó összes erőket az emberiség boldogítására teljesen kiaknázni akarja.

Ma a kultúra magas fokán álló nemzetek többé nem arra szorulnak, hogy a kultúra elemeire tanítsák őket, hanem igenis azt várják az emberi nem irgalmas szamaritánusaitól, a szerzetesrendektől, hogy a kultúraokozta sebeket igyekezzenek önfeláldozó szeretettel gyógyítani és enyhíteni. A nagyarányú, az emberek összes lelki bajait orvosló lelkipásztorkodás, az irgalmasság testi cselekedeteinek gyakorlása, az iskolák, nevelés és a tudomány mívelése a hit világa mellett: ezek azon társadalmi föladatok, melyek Európában a szerzetesrendekre várnak. Amely szerzet ezen föladatok egyikét vagy másikát, vagy ezek közül többet is felölel, ezeket a rendi szervezetbe beolvasztja, az engedelmesség által egyesített erőkkel az isteni malaszt és jámbor élet által megszentelt, önfeláldozásra lelkesített szerzetesekkel igyekszik megoldani: az a szerzet a civilizáció legmagasabb fokán álló népek között és országokban is kimagaslik, tágas körre hatást gyakorol, áldást áraszt a társadalomra.

Hálát adok az isteni Gondviselésnek, hogy erre az útra vezette a mi rendünket is; hálát adok neki, hogy épen a ciszterci-rend magyar ágát választotta ki, hogy általa az egész rendnek kijelölje az irányt, amelyben korunknak haladnia kell, ha régi nagyságának és dicsőségének magaslatára akar emelkedni.

E század elején ugyanis, mikor az összes ciszterci kolostorok az egyes apátságok körül fekvő kisebb plébániák gondozásán kívül semmi nagyobb működési körrel nem bírtak, visszaállíttatva a rend hazánkban, főhivatás gyanánt az ifjúság nevelését nyerte az apostoli királytól. Azóta e hivatás köre mindjobban bővült s ma már a magyarországi ciszterci-rend működésének gerincét az ifjúság nevelése, a tudományok mívelése képezi. S íme, ez a hivatás lett a rend élesztője, ennek folytán a rend tagjai szaporodtak s folyton szaporodnak, a rend hatása mind szélesebb körökben gyűrűdzik, a rend működését érzi, becsüli az egész művelt magyar társadalom, észrevette s többször méltányolta az ország kormánya, sőt apostoli királya is. Bátran merem mondani, mert igazságot mondok, hogy hazánkban volt ugyan a rendnek a XII. és XIII. században több kolostora, apátsága, mint jelenleg, de a tisztelet, a közbecsülés azon magaslatára, melyen ma áll, a multban sohasem emelkedett.

Sőt — az Úrban dicsekszem, miként szent Pál — ma az egész világ ciszterci apátságai között a tagok számát, a tagok műveltségét és tudományos képzettségét, a rend működési körét tekintve, az első helyen áll a négy egyesített magyar apátság.

De, hogy tovább menjek, örömmel láttam a külföldön is, hogy

ahol a ciszterci kolostorok újabb időkben működési körükbe vonták az iskolát, a nevelést, a tudományok mívelését; ott az egyes apátságok szemmelláthatólag újra föllendülnek, mind több és több tagot nyernek, tekintélyük, befolyásuk a környező társadalomra gyarapszik.

Megvan tehát a fejlődés egyik biztos alapja: a korunk viszonyai között alkalmas működési kör, az iskolák, a nevelés, a tudomány mívelése; de megvan, föléledt századunk második felében a rendi élet másik fönntartó eleme is, az egyesítő kapocs, mely életet, erőt ad, mely a rendi szellemet táplálja, a fegyelmet megszilárdítja, az erőket összekötve, azokat hatványozza. Az eddig izoláltan álló rendi apátságok ismét visszatértek a rend charta charitatisában kifejtett szervezethez; közös fő alatt egyetemes káptalanokat tartanak, az összetartozás szálait helyreállítják, hogy a régi ciszterciek szelleme föléledjen, kifejlődjék, gyökereket verjen ismét a rend összes apátságainak talaján minden egyes rendtagnak a szívében.

* * *

Ezért merek a dicső mult után reménnyel és bizalommal tekinteni az ismeretlen jövő felé, ezért merem állítani, hogy ünnepségünk nemcsak a multnak szól, hanem a jövőnek is; hogy ez nemcsak hálaadás, hanem új életre való buzdítás is; nemcsak az ősök emlékének ünneplése, hanem az ő szellemüknek a fölidézése, visszatérése is.

Igen, szeretett rendtársaim, nem kell semmi más rendünk jövőjének, nagyságának biztosítására, csak az, hogy a XII. és XIII. századbeli ciszterciek szelleme föllobogjon az új ösvényeken haladó unokák szívében. A jövőnek le vannak rakva az alapjai, a nagyságnak el vannak már hintve csirái; a rend megtalálta a neki való működési teret, visszaállította az egységesítő kapcsot: most csak tőlünk függ, hogy atyáink szellemében építsünk ez alapokon, őseink szellemével ápoljuk e csirákat.

Ha mi is úgy tiszteljük a boldogságos Szűzet, rendünk patrónáját, mint őseink, akik kiérdemelték a Mária lovagjai dicső címét; ha az Oltáriszentség kultuszában mi is oly buzgók leszünk, mint rendünk egyik ékessége, szent Juliána volt; ha Krisztus Urunk szeretete a mi szívünket is úgy hevíti, mint szent Bernátot hevítette; ha Krisztus helytartójának, a pápának és a pápaságnak mi is oly odaadó védői leszünk, mint a XII. századbeli őseink, kiket III. Sándor pápa Péter hajója horgonyának nevezett; ha az lesz jelszavunk minden működésünkben, ami őseinké volt, hogy mindenben az Isten dicsőíttessék; ha a mi életünknek is az lesz legnagyobb dícsérete, amit krónikáink szent apátainkról, szent

Alberikról és szent Istvánról följegyeznek, hogy a rendszabályokat és a rendtársakat szerették; ha minden ciszterciné csak egy ambiciója lesz, ha mindnyájan csak egy nemes versengést ismernek, miként az ős Citeaux és Clairvaux szerzetesei, minél magasabb fokra jutni a keresztény lemondás, önmegtagadás, jámborság és életszentség magaslatán — mondom, ha ez a szellem fermentálja meg az egész rendet, ha ezzel a szellemmel töltjük be hivatásunkat, akkor, szeretett rendtársaim, miként őseink a vadonokban, mi a civilizált világ közepette, az iskolákban s a tudomány csarnokaiban fogunk csodákat művelni, akkor a XX. század ismét látni fogja a ciszterci-rend régi nagyságát és dicsőségét. Sőt már látom ennek az új tavasznak első virágait, a fölkelő új napnak első sugarait, látom ez ünnepségnek megható imáiban, könyörgéseiben és áldozataiban.

Lépjünk tehát, szeretett testvéreim, lépjünk hálás, de egyszersmind lelkesedő szívvel is az Úr oltárához. Mondjuk el a hálaadó imát, a Te Deum laudamus-t a sok kegyelemért, melyekben az Úr a lefolyt nyolc század alatt rendünket részesíté, de a hálaadó imának utolsó akkordjait váltsa föl egy szívvel, egy lélekkel hangoztatott ígéretünk, fogadalmunk, eskünk égbetörő hangja, hogy a rend fölvirágzásáért, nagyságáért, jövőjéért fogunk élni és dolgozni. A jövőnek — mint kimutattam — le vannak már rakva a biztos alapjai, a nagyságnak már el vannak hintve csirái, most csak tőlünk függ és utódainktól, hogy ez alapokon tovább építsünk, hogy a már fejlődésnek indult csirákat gondosan ápoljuk az ősök szellemében, atyáink lelkületével. S hogy mi ezt megteszszük, itt e szentélyben, az Isten színe előtt, nyolcszázados multunk emlékünnepén ígérjük, fogadjuk, erre esküszünk. Amen.

Májusi ájtatosságon.

(A krisztinavárosi templomban 1916-ban.)

Ájtatos hallgatóim! Isten csodálatraméltó gondviselése úgy irányította az ószövetségben kiválasztott népének, a zsidó népnek történetét, hogy ennek változatai, személyei, intézményei előrevetett árnyékai, jelképei, jóslatai legyenek Isten azon művének, melyet az idők teljében szentséges Fia által vitt végbe az emberi nem megváltása által. Ha így van a dolog, akkor az ószövetség történetében fel kell találnunk a boldogságos Szűz alakját is: minthogy a világ Megváltója elválaszthatatlan az ő szent anyjától, őáltala lett ember, őtőle vette magára azt az emberi természetet, mely képes volt szenvedni, vért ontani, a keresztfán meghalni. És valóban, aki az ószövetség lapjait figyelmesen olvassa, feltalálja

azokban a boldogságos Szűzet is, — nemcsak a próféták jóslataiban, hanem az ószövetség számos csodás eseményében, melyek a boldogságos Szűz jelképei s melyeket teljesen csak akkor értünk meg, ha azokat a boldogságos Szűzre vonatkoztatjuk.

Egy ilyen különös, de nagyon is jellegzetes jelképre akarok mai szentbeszédemben rámutatni, amely valóban plasztikusan domborítja ki a boldogságos Szűznek azt a kiváltságát, melyet az angyal e szavakban fejezett ki : *malaszttal teljes* s amely kiváltság alapján a boldogságos Szűzet Immaculata-nak, szeplőtelennek hisszük és valljuk, szeplőtelennek fogantatásában, születésében, egész életében : mert az Isten malasztjával volt teljes élete első pillanatától kezdve egész haláláig.

A Bírák könyvében egy különös eseményt olvasunk. A kis zsidó népet hatalmas ellenség szorongatta, a madianiták támadták meg s az időben nem volt a zsidó népnek vezére, kormányzója. Az Úr tehát elküldé angyalát a fiatal, de alacsony sorsban élő pásztorhoz, Gedeonhoz s felszólította, hogy álljon a zsidók élére, szervezze Zsidóország védelmét a madianiták ellen. Gedeon megijedt, hallva ezen megbizatást. Hogyan? mondá ő, én, aki a Manasses törzsből származom s a legfiatalabb vagyok atyám házában, én álljak Izrael élére, — hogyan lennék én képes megvédeni a te népedet?

De meghajolt a megbizatás előtt. Mielőtt azonban harcra kelt volna, imádságban fordult az Istenhez, adjon neki valami jelt, ami vállalkozásának sikeréről biztosíthatná. Uram, így szólt, az éjjelre kiterítem a szérűben egy bárány gyapjúját ; ha az egész szérű száraz marad, de a gyapjú harmatos lesz : ezt a te kezed intésének veszem, ez azt fogja bizonyítani, hogy velem leszesz a madianiták ellen való küzdelemben.

Kora reggel kimegy a szérűbe és íme, sehol egy harmatcsepp, minden száraz, csak a bárányggyapjún csillognak a harmat gyémántcseppjei.

Gedeon újra az Úrhoz fordul. Uram, engedd meg, hogy még egy jelt kérjek tőled ; még egy éjjel kiteszem a szérűbe a gyapjút s ha az egész szérű harmatos lesz, de a gyapjú száraz marad : ez annak a jele, hogy te, Uram, velem vagy s a madianitákat le fogom győzni. Mikor másnap hajnalban kiment a szérűbe, minden nedves volt a harmattól, de érintetlen volt a bárányggyapjú. Most már telve bizalommal Isten iránt, harcra kelt s a madianitákat legyőzve, népét megszabadította.[1]

Kedves hallgatóim ! A szentatyák, így szent Efrem és clairvauxi szent Bernát ebben a különös eseményben, a Gedeon gyapjú-

[1] Bírák könyve 6, 3 —39.

jában, melyet egyik éjjel harmat lepett el, míg körülötte a föld száraz maradt, másik éjjel ezzel ellentétben nem érintett a harmat, míg körülötte az egész szérűt megnedvesítette, ebben a csodálatos gyapjúban a boldogságos Szűznek jelképét, illetve előképét, típusát látják. Sőt a Zsoltáros is ebből a jelképből kiindulva, a Megváltóról mondja: le fog szállani, miként harmat a gyapjúra,[1] — s az Egyház is szertartásos imái között egyik antifónájában így dicsőíti az Üdvözítőt: amikor születtél kimondhatatlan módon a Szűztől, akkor beteljesült az Írás: miként harmat szállottál alá a gyapjúra, hogy megváltsad az emberi nemet.

Miután tehát a Szentírás, az Egyház és többen a szentatyák közül ebben a harmattól csillogó gyapjúban a boldogságos Szűz jelképét látják, joggal föltehetjük, hogy mikor Gedeon ezeket a különös jeleket kérte az Istentől, bár öntudatlanul, de az Isten szelleme által vezetve, ezen jelek által a boldogságos Szűznek volt a prófétája. Mert valóban ez a két különös jel, először a száraz szérű és a harmatos gyapjú, másodszor a nedves szérű és az érintetlen gyapjú plasztikusan jelképezik a boldogságos Szűznek két kiváltságát: az egyik, hogy malaszttal teljes, a másik, hogy bűn nélkül való, — egyik a másiknak föltétele, illetve folyománya.

De hát tekintsük közelebbről ezeket a jelképeket.

A nagy szérűskert, melyet nem ér egy csepp harmat sem, jelképe az emberiségnek Krisztus előtt, — a szérűskertbe kitett báránygyapjú pedig, mely telve van csillogó, ragyogó harmattal, jelképe a boldogságos Szűznek, akinek méhébe aláharmatozták az egek az Isten Igéjét s vele az isteni malasztnak teljességét.

Az emberiség Krisztus előtt hasonló volt a földhöz, kerthez, mezőhöz, amelyet nem ér harmat és esőcsepp. Mert az ősszülők bűnbeesése elzárta az ember előtt az eget s annak malasztot adó harmatját.

Mivé lesz az olyan föld, virány, mező, amelyet nem ér harmat, sem eső? Kiaszik, kiszárad, elfonnyad benne minden; nem hoz termést, gyümölcsöt; kietlen pusztává, sivataggá válik a legszebb mezőség is, ha nem kap üdítő harmatot, éltető esőt. Igy járt az emberiség is Krisztus előtt. Meg volt fosztva — maga magát fosztotta meg — az Isten barátságától, az Isten segítségétől, az Isten világosságától, szeretetének melegétől, egyszóval a malaszttól — mert a malaszt nem egyéb, mint az Isten barátsága, segítsége, ereje, világossága — s ezektől megfosztva lassanként kiszáradt, elfonnyadt, tönkre ment a sok nemes hajlam, törekvés, ösztön, melyek megnyilvánultak egyes népek kultúrájában, műveltségében, tudományában; elszáradt, kiaszott, mert

[1] Zsoltár 71, 6.

hiányzott az az erő, amely mindennek igazi életet adhatott volna. Az ókor népeinek kultúrája, miként szent Ágoston mondja, hasonló volt a fához, amely leveleket hozott ugyan, de már gyümölcsöt nem tudott termelni; ehhez hiányzott a harmat, az eső, az isteni malaszt; az ókori népek életéből hiányzott épen az, ami termékenységet ád, ami reménnyel tölt el, ami a léleknek megnyugvást, megelégedettséget és boldogságot ád. Krisztus előtt az emberi társadalom rétegei elégedetlenek és boldogtalanok voltak, nemcsak a rabszolgák, hanem a mámoros élvezetekbe merült caesarok és szenátorok is, — szegények, gazdagok egyaránt sóhajtoztak egy jobb kor után s az egész emberiség vágyát fejezte ki a próféta, mikor így könyörgött: harmatozzátok egek az igazat! Az egész emberiség olyan volt, mint a szomjas föld, mint hosszú, emésztő szárazság alatt az egész természet: minden bokor, növény, fűszál, állat és ember szomjazza az üdítő harmatot, az újra életet adó és termékenyítő esőt. Az idők teljében végre megnyílt az ég és az alázatos názárethi Szűz keblébe alászállott az isteni harmat forrása, maga Jézus Krisztus, aki először is a szent Szűzet, akit kiválasztott földi anyjává, árasztotta el kegyelmeinek, malasztjainak teljességével, ezért üdvözölte őt már az angyal is e szavakkal: Üdvözlégy! malaszttal teljes!

Mit jelenthet ez, ájtatos hallgatóim, malaszttal teljes? Már fentebb mondottam, hogy a malaszt az Isten barátsága, az Isten ereje, világossága, szeretete. Tehát aki malaszttal teljes, azt szereti az Isten legjobban, azt az Isten ereje erősíti, az Isten világossága világítja meg a legnagyobb mértékben, aki malaszttal teljes, az telve van az Istennel, az Isten szellemével, erejével, világosságával, de egyszersmind az Isten békéjével és boldogságával is. Ilyen malaszttal teljes teremtménye csak egy van az Istennek, az alázatos názárethi Szűz, akit kiválasztott a Mindenható, hogy általa szent Fiát adja a világnak.

De Krisztus meghozta a világnak, az emberiségnek, az emberi társadalomnak épúgy, mint az egyes embereknek az életet adó harmatot, az isteni malasztot. Vele és általa megnyíltak az egek és harmatozzák szünetlenül az égi harmatot. Mindenki magába szívhatja, betelhetik vele s így mindenki megszerezheti magának az Isten barátságát, erejét, világosságát, szeretetét s ezáltal cselekedeteit megnemesítheti, érdemszerzőkké teheti, lelkének nyugalmat, békét, boldogságot szerezhet. Itt vannak a szentségek, a szentmiseáldozat, az oltárszekrényben éjjel-nappal őrzött Oltáriszentség — mindezek az isteni harmatnak bőséges csatornái; de Krisztus megváltása még ezeken kívül minden szívből fakadó imádságunknak, jó szándékkal végzett önmegtagadásunknak és jó cselekedeteinknek is megadta az erőt, hogy

a mennyei harmatot, az isteni malasztot nekünk megszerezzék. Meg van tehát adva mindenkinek a lehetőség, hogy lelkét harmatossá tegye az Isten malasztjával.

És mégis, ájtatos hallgatóim, ha körültekintünk a nagyvilágban, ha eltekintünk a jámbor hívek kis csoportjától, azt látjuk, hogy a társadalom egy nagy része távol áll Krisztustól, úgy él, mintha Krisztus nem született volna e világra; a társadalom egy nagy része Krisztus nélkül él, fárad, dolgozik, szenved, vagy Krisztus nélkül adja át magát az élvezeteknek. Hát, kedves hallgatóim, ezek a szerencsétlenek is hasonlók, vagy előbb-utóbb hasonlók lesznek az ókor népeihez. Akik Krisztus nélkül élnek, hasonlók a földhöz, kerthez, mezőhöz, amelyet nem ér harmat, nem ér üdítő eső. Miként az ilyen kert kiaszik, elszárad, sivataggá lesz, amelyben nem terem semmi, legfölebb gaz és csalán: úgy a Krisztus nélkül élő emberek életereje és szíve is kiaszik, kiszárad, még pedig annál hamarább, minél perzselőbb nap éri: minél nagyobb a tudománya, a műveltsége, a gazdagsága vagy nyomora, minél több a gyönyöre vagy fájdalma, annál előbb lesz elégedetlen, boldogtalan, annál előbb sötétül el a lelke, annál előbb törik meg az ereje: mert hiányzik az életet, erőt, világosságot adó harmat, a Krisztus malasztja.

Sőt ezek a modern pogányok, akik Krisztus megváltása után Krisztus nélkül élnek, szerencsétlenebbek az ókor népeinél; mert azok legalább vágyakoztak Krisztus után, ezek pedig elfordulnak az áldást, a kegyelmet, a világosságot árasztó Krisztustól; azok szerettek volna Krisztushoz jutni, ezek pedig a feléjök hajló Krisztusnak fordítanak hátat. Ó, ájtatos hallgatóim, szánjuk meg ezeket a szerencsétleneket; imádkozzunk érettük, hogy fölébredjenek lelki vakságukból, hogy kinyissák szívüket-lelküket Krisztus kegyelmeinek, — de viszont kövessünk el mindent, hogy az ő kárhozatos példájuk minket, családunk tagjait, főleg az ifjúságot magával ne ragadja. Legyen mélységes meggyőződésünk, hogy életünknek tartalmat, az örökkévalóságra szóló termékenységet, igazi békét és boldogságot csakis Krisztus malasztja adhat; miért is főtörekvésünk legyen életünk és munkáink számára biztosítani ezt az égi harmatot alázatos imádság, jó cselekedetek, a szentmise ájtatos hallgatása, a szentségekhez való járulás, az Oltáriszentség gyakori látogatása, főleg pedig a malaszttal teljes Szűznek gyermeteg, alázatos, kitartó, hűséges tisztelete által.

Azonban, ájtatos hallgatóim, beszédem elején azt említettem, hogy Gedeon két különös jelt kért az Istentől. Az első volt, hogy száraz maradjon a szérűskert, de harmat szálljon alá a gyapjúra; a második jel épen megfordított volt, hogy t. i. az egész szérűskert nedves legyen, de ebből egy csepp se érintse a kitett

gyapjat. Az első jelképet megmagyaráztam: a száraz szérűskert jelezte a világot Krisztus nélkül, a harmattól csillogó gyapjú pedig jelképezte a boldogságos Szűzet Krisztussal és az ő malasztjának teljességével. De hát mit jelenthet a második jelkép? A nedves szérű jelenti a bűnbeesett emberiséget; míg az érintetlen gyapjú jelképe a bűn nélkül fogantatott Szűznek, akihez sem fogantatásakor, sem születésekor, sem egész életében nem férkőzhetett a bűnnek még árnyéka sem s akit ezért méltán nevezünk Immaculatának, Szeplőtelennek.

Az emberek Krisztus előtt nemcsak az Isten malasztja nélkül éltek, hanem bűnben is éltek; a bűnnek szennyes áradata, mint a vízözön mindent átjárt, minden ember lelkét bevonta a bűn iszapjával. Úgyhogy a Zsoltáros fölkiált: bűnben fogantattam és bűnben fogant engem anyám,[1] — és más helyen: több a bűnöm mint a hajamszála.[2] A próféta[3] pedig az ókor népeiről azt mondja, hogy a sötétségben és a halál árnyékában ülnek; ez annyit jelent, hogy a lelküket a bűn sötétje borítja, mely előre vetett árnyéka az örök halálnak.

És ezek a szerencsétlenek nem tudtak megszabadulni sem a sötétségtől, mely körülfogta őket, sem az iszaptól, mely rátapadt lelkükre, sem a haláltól, melynek rémes árnyéka rezgett előttük. Megkíséreltek mindent; hekatombákban áldozták fel állataikat, nem egyszer még gyermekeiket is, de a sok kiontott vér nem hozott fényt, de csak még derengést sem a sötétségbe; a halál árnyékát csak rémesebbé tette az áldozati oltárok ki nem alvó tüze, a bűn iszapja pedig folyton új rétegekben rakódott a lelkekre, úgyannyira, hogy minél műveltebbek, gazdagabbak, hatalmasabbak lettek az emberek, annál nagyobb gonoszsággal, számítással és megfontolással követték el a bűnöket.

Ettől az egész világot benedvesítő áradattól egy lelket megóvott az Úr kegyelme, — ezt a lelket nem érinthette a bűn árja, ehhez nem közelíthetett a halál árnyéka. Ez a lélek ment volt már fogantatásakor az eredendő bűn szennyétől, ment volt attól születésekor és ment volt egész életében minden bűntől. Ez érintetlen volt a bűntől, hasonlóan a Gedeon gyapjújához, amelyet egy csepp sem érintett abból az éjjeli nedvességből, mely ellepte az egész szérűskertet.

Ez a lélek a szeplőtelen szűz Mária, akit Isten Gondviselése megóvott minden bűntől, mert arra választott ki, hogy anyjává legyen annak a Bárránynak, aki elveszi a világ bűneit.

Igen, ájtatos hallgatóim, Krisztus az Isten Bárránya, aki elveszi a világ bűneit; aki az egész világ bűneiért eleget tett Isten

[1] Zsoltár 50, 7. [2] Izaiás 9, 2. [3] Zsoltár 39, 13.

igazságosságának; aki minden egyes embernek megadta a lehetőséget, a képességet, hogy lemossa lelkéről a bűn iszapját, hogy elűzze magától az örök halál rémes árnyékát, hogy a bűn sötétje helyett napsugaras fényben fürössze meg lelkét. A keresztség szentsége letörli az eredendő bűn szennyét a lélekről, a szentgyónásban a töredelmes bűnös elnyeri minden bűnének bocsánatát, a haldokló lelkéről az utolsó kenet szentsége még a bűn maradványait is letörli; a szentmise, a szentségek és a szentelmények mindmegannyi csatornái a malasztnak, mindmegannyi fényforrások, melyekből napsugár, világosság, fény árad a lélekre, hogy elűzzön minden sötétséget és árnyékot. Ó, valóban nem adhatunk elég hálát az isteni Gondviselésnek, hogy a megváltás korszakában nyertünk életet, amikor az Isten irgalmassága könnyűvé tette számunkra az üdvösséget. Csak az kell, hogy kinyissuk szemeinket, ha kinyitjuk, látjuk a napfényt; csak az kell, hogy el ne bújjunk sötét pincékbe az éltető nap melege és világossága elől; csak az kell, hogy ne szeressük a piszkot, iszapot, szennyet, mert csak ki kell nyujtanunk a kezünket: Krisztus irgalma kezünkbe adja az eszközt, mellyel minden szennyet letörülhetünk a lélekről.

És mégis, ájtatos hallgatóim, milyen szomorú az emberiség nagy részének az állapota. Mintha Krisztus nem is született volna, mintha nem halt volna meg minden emberért!

Ott bujkálnak a sötét pincékben, akik fürödhetnének a napsugárban; penészgombák között élnek, akik ehetnék az angyalok kenyerét; jól érzik magukat a bűn iszapjában és szennyében, az örök halál árnyékában tobzódnak és táncolnak, akiknek béke, boldogság és örök világosság lenne osztályrészük. Szeretik a bűnt, dicsekednek a bűnnel, nem akarnak szabadulni a bűntől. Rosszabbak, gonoszabbak az ókor népeinél, gonoszabbak a régi görögöknél és rómaiaknál, akik szintén vétkeztek ugyan, de vétkeiktől szabadulni is akartak, — ezek a modern pogányok nemcsak vétkeznek, hanem a vétekben élni és halni is akarnak.

Ájtatos hallgatóim! Óvjon meg bennünket Isten kegyelme és a szeplőtelen Szűzanya pártfogása a modern világ ezen felfogásától. Vigyázzunk magunkra, vigyázzunk lelkünkre. Sajnos, a mai korban ismét a bűn vizözöne borítja el a világot, — hisz ez a világháború is a bűn vízözönének szennyes, milliókat öldöklő mérges iszapja — ez a vízözön behatol mindenhova, még a katholikus családokba is, még a gyermekszobákba is; az utca, a színház, a mozi, az újság, a regény és főleg ez a rettenetes háború, ez mind a bűn terjesztője. Vigyázzunk, óvakodjunk, hogy lelkünket megőrizzük ettől a mindenfelől leselkedő ellenségtől. Meneküljünk az érintetlen gyapjúhoz, meneküljünk az Immacula-

tához, a Szeplőtelenhez, akihez nem ér a bűn szennyes áradata; nála keressünk oltalmat.

És ha észrevesszük, hogy szívünket-lelkünket megérintette a bűn szennyes árja, ne hagyjuk azt lelkünkre száradni, lelkünkre tapadni, hanem járuljunk őszinte bánattal az Isten Báránya elé a szentgyónásban; az Isten Báránya elé, aki elvette a világ bűneit, és akinek a jósága, irgalma ma is letörli a bűneit megbánó lélekről a bűn szennyét.

Ájtatos hallgatóim! Egy-két szóval befejezhetem beszédemet. Gedeon különös két jele a boldogságos Szűz két kiváltságát jelképezi; azt, hogy malaszttal teljes és azt, hogy szeplőtelen, azaz bűnnélküli. Ez a két kiváltság egymásból folyik, egyik a másikat föltételezi. Mert az Isten malasztja nem fér össze a bűnnel, miként a napsugár sem ölelkezik a sötétséggel; ahol a nap süt, ott már nincs éjtszaka; ahol az Isten malasztja ragyog a lelken, ott eltűnt a halál árnyéka, a bűn sötétje s amely lelken az Isten malasztja ragyogott már teremtése pillanatában: az mindig szent volt, mindig Immaculata, mindig Szeplőtelen.

Vigyük magunkkal, ájtatos hallgatóim, vigyük magunkkal ezt a meggyőződést, hogy bűn és malaszt nem férnek meg egymással; hogy minél több malaszt ragyog a lelken, az annál tisztább, annál szentebb, annál hasonlóbb az Immaculatához. Következésképen az ember lelkének legnagyobb dísze, ékessége, koronája az Isten malasztjának fénye. Bár mindnyájan egész életünkben, főleg halálunk óráján éreznők ennek a fénynek éltető és boldogító erejét. Amen.

Új misén.

(Hanauer Á. István első miséjén Pápán. 1893. aug. 7.)

Papok voltak minden időben, minden nemzetnél, a világ minden táján — és a papok mindenütt kiváló állást foglaltak el, őket a nép tisztelete környezte — mert az emberiség meggyőződésébe volt vésve mindig, hogy a pap az Isten és az emberek közt a közvetítő, hogy a papi állás a legelső, a legmagasztosabb méltóság és épen ezért a pap személye különös tiszteletre méltó. Pedig ezek a papok a világ minden népénél, még a kiválasztott népet sem véve ki, csak halvány árnyékai a katholikus papnak, az ő méltóságuk csak gyenge visszfénye annak a méltóságnak, mellyel maga az Isten ruházta fel a katholikus papot. Mert tudjátok-e, ájtatos keresztények, mi a katholikus pap? Hogy röviden megmondjam: a katholikus pap Jézus Krisztus helyettese, képviselője, személyesítője, alteregója e földön; a katholikus

pap Megváltó, Üdvözítő, amint Jézus Krisztus Megváltó és Üdvözítő volt. S ne gondoljátok, hogy engem a mai ünnep magasztossága ragadtat el s csak szónoki hév adja ajkaimra e szavakat — nem; a katholikus papról ugyanezt mondja Jézus Krisztus: a katholikus papnak nemesi diplomája meg van írva az evangéliumban.

Jézus Krisztus a földre jött, hogy az emberi nemet megváltsa, az igazságra megtanítsa, megmutassa, hogyan éljen, hogy az emberi léleknek békét, boldogságot, üdvöt adjon.

Krisztus Urunk mindezt megtette. Élt a földön úgy, hogy élete minden ember eszményképe; tanított mindarról, ami az ember és Isten viszonyát, az erényt és a bűnt, az élet és a halál, a túlvilági életet illeti; és azután szenvedett, meghalt a kereszten és ezzel az emberi nem bűneiért eleget tett; ott van az elégtétel, az ő érdemeinek nagy tengere, melyből mindenki meríthet.

De, ájtatos keresztények, Krisztus Urunk befejezte a megváltás nagy művét, azonban az egyes embereknek is ebben kell részesülniök. Mit ér, ha ragyog a nap, de nyirkos, sötét pincébe rejtjük a növényt? Isten az embert szabadnak teremtette. Jézus Krisztus a bűnös embert megváltotta, megszerezte számára a malasztot, az üdvöt, a békét, a boldogságot, de ennek ezután ki kell nyujtania kezét, neki is akarnia kell.

És ép ezért alapította a katholikus papi rendet, hogy a papok a megváltás nagy művét, melyet ő befejezett, az egyes emberekre kiterjesszék; hogy a szabad emberekre minden időben minden országban hassanak, őket tanítsák, buzdítsák s nekik mindenütt — ha akarnak — a megváltást, az üdvöt megadják. Ime, ájtatos keresztények, ez a katholikus papságnak igazi fogalma. A pap egy-egy Megváltó, Üdvözítő az emberek azon körében, melybe az isteni Gondviselés őt helyezi. Ugyanaz a célja, ugyanaz a feladata, ugyanaz a hatalma, ami volt Krisztusé. Tanítja azt, amit tanított Krisztus; bemutatja azt az áldozatot, melyet bemutatott Krisztus — bűnöket bocsát, mint Krisztus, az embereknek lelki békét, boldogságot ad, mint Krisztus; az embereknek az örök boldogságot ígéri s a szentségek útján megadja épúgy, mint tette egykor Krisztus. Lehet-e, ájtatos keresztények, ennél nagyobb méltóság? lehet-e nagyobb méltóság Krisztusénál? — és ez a méltóság a katholikus papé is egyszersmind. Lehet-e nagyobb hatalom Krisztus hatalmánál, mely megbocsáthatja az Isten ellen elkövetett bűnöket, mely adhat lelki békét, mely adhat mennyországot, büntethet örök pokollal? — és ez a hatalom a katholikus papé is egyszersmind. Lehet-e magasztosabb hivatás, mint Krisztusé? az emberek örök üdvét munkálni? — és ez a

hivatás a katholikus papé is. Igen, ájtatos keresztények, a katholikus pap méltósága a legmagasztosabb, hatalma a legnagyobb, hivatása a legdicsőbb: ő a második Krisztus, Megváltó, Üdvözítő itt mi közöttünk.

De ebből önkényt következik, hogy nekünk kiválóan kell tisztelnünk és becsülnünk papjainkat. Ha már az emberek az óvilágban tisztelték az ő papjaikat, kiket ők maguk választottak, vagy kiket a születés tett papokká, mennyivel inkább kell nekünk tisztelnünk a mi papjainkat, kiket Isten választott ki, akiket Isten mintegy maga mellé emelt, saját hatalmával felruházott; mennyivel inkább kell tisztelnünk a mi papjainkat, akik nemcsak imádkoznak értünk, nemcsak prédikálnak nekünk, hanem akik Isten fölhatalmazásából bennünket üdvözítenek is, bűneinket megbocsátják, Jézus szent testével és vérével táplálnak bennünket, a szentségek által nekünk malasztot, Isten áldását, a lelkiismeret nyugalmát, a szív békéjét megadják; akik halálos ágyunkon mellénk állnak s szavaikkal: én megbocsátom a te bűneidet, előttünk az eget, az örök boldogságot megnyitják. Ó igen, ájtatos keresztények, aki Krisztust tiszteli, az tisztelje Krisztus papját is; mert ez a kettő egymással össze van forrva, jobban, mint a király és az ő képviselője; jobban, mint a boldogságos szűz Mária és az ő képe, szobra a templomban. És épen így, aki Krisztus papját nem tiszteli, az Krisztust sem tiszteli; hisz ő maga mondta: aki titeket megvet, engemet vet meg.[1] Aki a boldogságos Szűz szobrát, képeit meggyalázza, az bűnt követ el a szent Szűz ellen; aki a király képviselőjét megsérti, az a királyt sérti meg. Épen így, sőt nagyobb mértékben, aki a katholikus papot bántja, gyalázza, üldözi: az Krisztust bántja, Krisztust gyalázza, Krisztust üldözi, mert a katholikus pap nem más, mint Krisztus Jézus helyettese, képviselője itt e földön.

Ne a közönséges embert nézzétek, ájtatos hallgatóim, a papban; amint nem nézzük a durva festéket a szent Szűz képein, nem nézzük, miféle ember a király küldötte és képviselője; nézzük a papban mindig az ő küldetését, az ő isteni hivatását, az ő Istentől nyert hatalmát és ezért tiszteljük és becsüljük őt. Hányszor látunk éktelen szobrokat, durva faragásokat; de mert ezek Krisztus képét vagy a boldogságos Szűzet ábrázolják — tiszteljük, becsüljük. Igy találkozhatunk sokszor papokkal is, kiknek magaviselete tán hasonlít ahhoz a durva, idétlen faragványhoz; de ne ezt nézzük, hanem kit képvisel ez a pap, kit helyettesít itt köztünk ez a pap — és tiszteljük a papot, mert ő Krisztus helyettese, képviselője itt köztünk.

[1] Lukács 10, 16.

Az eddigiekben elmondottam, ájtatos keresztények, a katholikus pap méltóságát, hatalmát és hivatását. Hivatása az embereket az üdvösségre tanítani s az üdvözülés forrásaihoz vezetni; méltósága a Megváltó és Üdvözítő méltósága; hatalma isteni hatalom a szentmiseáldozat, a bűnbocsánat, a szentségek kiszolgáltatása által. Mindez a papban Isten ajándéka, mindez a papnak nem érdeme. Lássuk most, mit kell tennie, a papnak hogyan kell élnie, hogy ennek a hatalomnak, méltóságnak, hivatásnak, melyet Isten reá ruházott, méltóan meg is feleljen.

Hogyan kell a katholikus papnak élnie? a felelet igen egyszerű. A grófnak grófi módon kell élnie, a hercegnek hercegi módon, a katonának katonai rangjához illően; akinek királyi méltósága van, annak királyi módon kell élnie; akinek tehát isteni hatalma van, akire Krisztus méltósága, hatalma, hivatása van ruházva, annak úgy kell élnie, mint Krisztus élt; annak szentnek, tisztának, magasztosnak kell lennie, mint Krisztus volt. Ez oly világos, hogy magyarázatra nem szorul. Minél nagyobb a méltóság, minél magasabbra emelkedik valaki, annál nemesebb legyen az ő szíve, lelke, élete: ez elkerülhetetlenül szükséges. A szennyes barnaruhán nem látszik meg a tintafolt; a fehér selyemruhán az rikítóan látszik. A munkászubbony sok foltot elviselhet, egyet sem a királyi palást. A katholikus pap van a legelső méltóságra helyezve, őt fedi a legdrágább, a legfinomabb palást, Krisztus hatalma; tehát a katholikus papnak kell a legjámborabb, a legerényesebb, a legtisztább, a legszentebb életet élnie. Nem én mondom ezt, ájtatos keresztények, hanem mondja ismét maga Krisztus, mondják utána az egyházi zsinatok, az Egyház szentatyái. Ti vagytok a világ világossága, úgy világoskodjék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket és dicsőitsék Atyátokat, ki a mennyekben vagyon.[1]

A katholikus pap életének megfelelőnek kell lennie az ő hivatásához, hatalmához, méltóságához...

Az ő életének tükörnek, az örök élet útmutatójának kell lennie, mint Krisztusé volt; aki Krisztust látta, hallotta, beszélt vele: az utcán, a templomban, vendégségben, csak épült az ő erényein. Ilyennek kell lennie a katholikus papnak is; csakis akkor, ha ilyen lesz, lesz méltó ahhoz a hatalomhoz, méltósághoz, hivatáshoz, melyet visel. Ha pedig nem ilyen, akkor, ájtatos keresztények, a katholikus pap a legvisszataszítóbb torzkép — s ő maga gyalázza meg azt a Krisztust, akinek hatalmát viseli, akinek képviselője itt a földön, akinek hivatását teljesíti.

Az aranykehely, a drágakövekkel ékített szentségtartó díszes

[1] Máté 5, 14—16

helyre valók, megütköznénk, megbotránkoznánk azon, ha ezeket sárban, piszokban találnánk. Pedig épígy sárba, piszokba hurcolja Krisztus méltóságát és hatalmát az a pap is, aki bűnös életet folytat. A drága, finom selyemruhához csak tiszta kézzel nyúlhatunk, a piszkos kéz szennyes nyomai meglátszanak a finom szöveten, azt bepiszkolják. Épúgy szennyezi be Krisztus méltóságát az a pap, aki bűnös életet folytat. S hogy ez így van, ájtatos hallgatóim, ezt — sajnos — az élet tapasztalatai is eléggé megmutatják. Miért gyalázzák oly sokan Krisztus Egyházát, miért az a sok gúny a katholikus Egyház ellen? rossz, erkölcstelen, bűnöséletű papok miatt. Ők az okai annak, hogy az Egyházat megvetik, hogy Krisztustól az emberek elidegenednek, elfordulnak.

Mert valóban, a bűnöséletű pap azt a hivatást, melyet nyert, nem teljesíti, nem is teljesítheti. Mi a pap hivatása? üdvözíteni az embereket. Mit tesz ez? elvonni őket a bűn útjáról... Teheti-e ezt a bűnös pap? Igaz, hogy kiszolgáltathatja érvényesen a szentségeket, mert Jézus Krisztus nem akarta az emberek üdvösségét kockára tenni; de mégis mondjátok meg, kedves keresztények, szívesen mennek-e az ily paphoz gyónni, az ily pap prédikációját hallgatni?

Ó, az a pap, akinek hivatása volna az embereket Krisztushoz vonzani, elriasztja, elidegeníti őket. Valóban báránybőrbe öltözött farkas, mint az Üdvözítő mondja.[1]

A papnak tehát, ha csakugyan méltóan akarja viselni azt a hatalmat s azt a dicső állást, melyre őt Isten helyezte, erényes, szentéletű embernek kell lennie; az ő élete legyen maga az evangélium, az ő cselekedetei legyenek a keresztény erények tanítása, az ő életéből lássa, tanulja meg mindenki, hogyan kell az embernek e földön élnie, azaz egy szóval: a papnak, aki Krisztus hatalmával bír, Krisztuséhoz hasonló erényességgel is kell bírnia; a papnak, aki Krisztust képviseli, Krisztus lelkületével, Krisztus szívével is kell bírnia.

És ez, kedves keresztények, ismét egy új oldalról tárja fel előttünk azt, hogy mily nagy jótétemény reánk nézve a jó pap. Milyen volt Krisztus szíve? lelkülete? Csupa szeretet, irgalom, könyörület és szelídség. Szeretet, mely magába foglalt mindenkit; irgalom, mely megbocsátott minden őszintén megtérőnek; könyörület, melyet megindított minden nyomor és szenvedés. Krisztus szíve? tárva volt mindenki előtt: a kis gyermekek, a betegek, a szegények, a koldus és gazdag előtt; Krisztus szíve telve volt vigasszal minden keserv és bánatra — Krisztus szíve telve volt irgalommal minden megtérő bűnös iránt.

[1] Máté 7, 15.

Igen, ájtatos keresztények, a katholikus papnak — ha méltó akar lenni nevéhez, állásához — a szeretet, az irgalom, a szelídség papjának kell lennie; mindenkit kell szeretnie Krisztus szeretetével, természetfölötti szeretettel. Ime, ez is egyik oka annak, miért kívánja meg a katholikus Egyház a paptól a coelibatust, az örökös szűzies tisztaságot; miért nem engedi meg azt, hogy a katholikus pap családot alapítson? Azért, mert a katholikus papnak *van más családja*, Krisztustól reábízott családja, a keresztény nép, ezt kell szeretnie egyformán, mindannyit kivétel nélkül. A katholikus pap nem kötheti le szívét egy emberhez, egy családhoz a test szeretetével; a katholikus papnak minden reábízottat úgy, azaz jobban kell szeretnie, mint az atya szereti gyermekét, családját. A katholikus pap nem alapíthat családot azért, mert az ő szíve le van kötve, mert az ő szívének minden dobbanása, érzésének, szeretetének minden melege az egész népé s jaj volna annak a papnak, Isten átka sujtaná azt, aki a reábízott népet ettől a szeretettől megfosztaná. Nem alapíthat a katholikus pap családot azért, mert van már neki családja: a szegények, az árvák, a bánatosok, a szerencsétlenek, a bűnösök, a fájdalomtól sujtottak; azt a szeretetet, melyet a világi ember családjának szentel, a papnak a szegényekre, az árvákra, a szerencsétlenekre kell árasztania. Amint Krisztus mondotta: jöjjetek hozzám mindannyian kik fáradoztok és terhelve vagytok és én megnyugtatlak titeket.[1] Ugyanígy kell a papnak érezni, beszélni és cselekedni; őnála találjon mindenki részvétet, mindenki vigaszt, mindenki tanácsot, segítséget; ő legyen mindenkinek szerető atyja, szerető testvére, szerető jótevője; a katholikus pap ne legyen senkié, legyen mindenkié; amint szent Pál apostol mondja: mindenkiért minden lettem,[2] így a katholikus pap is akkor fog méltó helyettese, képviselője lenni Urunknak, Üdvözítőnknek.

De mindezekből láthatjuk, ájtatos keresztények azt is, hogy az igazi katholikus pap megérdemli mindnyájunk tiszteletét és becsülését. Már mondottam, hogy azért, mert Jézus Krisztus képviselője: őt becsülnünk, tisztelnünk kell; benne Krisztust tiszteljük. S ha most ez a pap méltóságának *megfelelően* él is: ó, akkor az ő személye is megérdemli mindnyájunk becsülését és tiszteletét. Ha az ő élete a keresztény élet tükre, ha benne az erényt, az evangéliumot látjuk kristálytisztaságban ragyogni itt a bűnökkel telt világunk közepette: hogyne tisztelnők őt? és ha látjuk, hogy a pap szíve csakugyan érettünk dobog, hogy a pap csakugyan érettünk él, hogy őnála mindnyájan vigaszt stb.-t

[1] Máté 11, 28. [2] I. Kor. 9, 22.

találhatunk, hogyne tisztelnők őt? Van-e tiszteletreméltóbb az igazi katholikus papnál? van-e az embernek jobb, önzetlenebb barátja az igazi katholikus papnál? van-e az embernek őszintébb jóakarója, készségesebb jótevője az igazi katholikus papnál? azért dobogott, hogy jót tehessen, irgalmát és jóságát gyakorolhassa. Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik fáradoztok és terhelve vagytok — és én megnyugtatlak benneteket — azaz, akinek baja van, akit nyom az élet terhe, akinek keserű bánata van, az menjen Krisztushoz és ő megvigasztalja. Ime, ez Krisztus szíve, Krisztus lelkülete. Ilyennek kell tehát a pap szívének, a katholikus pap lelkületének is lennie, hisz a pap Krisztus képviselője; kell tehát, hogy a pap Krisztus szívével, lelkületével bírjon.

Fentebb mondottam, hogy a pap Megváltó és Üdvözítő, mert a Megváltó és Üdvözítő hatalmát és hivatását örökölte. De ezzé igazán csak akkor lesz, ha a Megváltó szellemét és szívét is örökli, ha az ő szeretetével, irgalmával és kegyelmével áll a nép közé; ha a pap szíve Krisztuséhoz hasonlóan mindenkit szeret, mindenki iránt irgalmat gyakorol; ha a pap szíve Krisztushoz hasonlóan mindenütt vigaszt, békét, áldást osztogat; ha a papnál minden szegény, minden bánatos, minden szerencsétlen segélyt, vigaszt, oltalmat kereshet és talál.

És most befejezésül még egy szavam van hozzátok, ájtatos keresztények, s egy rövid szavam hozzád, Istennek ifjú papja, szeretett paptestvérem, aki ma mutatod be első szentmisédet.

Hozzátok, ájtatos keresztények, kérésem az, hogy emlékezzetek meg gyakran imádságtokban a papokról, imádkozzatok gyakran a papokért. Láttátok, milyen magasztos a pap hivatása, s ez a magasztos hivatás milyen erényes életet kíván; imádkozzatok tehát gyakran a papokért, hogy Isten adjon nekik erőt, malasztot arra, hogy hivatásuknak megfelelően élhessenek. Láttátok azt is, hogyha a pap igazán megfelel hivatásának, egész élete nektek van szentelve, a népnek, a hívőknek; életének csak egy célja, szívének csak egy vágya lehet: a népet, a hívőket boldogítani. S ezért viszonzásul megérdemlik ezek a papok, hogy ti is hálátokat imádsággal irántuk, lerójátok; imádkozzatok érettük gyakran, erősítse őket az Isten, öntsön mindig új és új lelkesedést szívükbe, mindig nagyobb és nagyobb, Krisztuséhoz mindig hasonlóbb szeretetet lelkükbe a nép üdve iránt. Tulajdonképen önmagatok érdekében tesztek, ha imáitokkal gyakran ostromoljátok az eget, adjon az Isten minél több buzgó, jámbor, szentéletű papot az ő Egyházának, az ő népének. Hisz a jó pap tulajdonképen a nép áldása; az ő élete a népé, az ő önfeláldozása a nép boldogítása.

Imádkozzatok tehát gyakran a papokért s főleg ma egyesít-

sétek ez ifjú pap áldozatával a ti imáitokat, könyörögjetek vele és érte, hogy adjon neki az Üdvözítő malasztot és áldást papi pályájára . . .

Tehozzád, szeretett paptestvérem, csak egy-két szót intézek. Te tudod jól, mi vár reád s telve vagy lelkesedéssel, jóakarattal megfelelni hivatásodnak. Nem buzdítalak, hogy légy jámbor pap, tudom, az akarsz lenni; nem buzdítalak, hogy szeresd a népet, tudom, szeretni fogod őt Krisztus szeretetével; nem buzdítalak, hogy törekedjél életedben a keresztény életet visszasugároztatni; tudom, hogy szívednek ez legfőbb óhaja — csak egyre kérlek, légy mindig alázatos papja az Úr Jézusnak; akármilyen siker kövesse is papi működésedet, akármilyen könnyű és édes legyen is a papi élet terhe: ne feledkezzél meg soha arról, hogy mindezt a szentáldozat erejének köszönheted, melyben a mai naptól fogva napról-napra fogsz részesülni. Ez legyen mindened — ez egyedül az, amiben bizol, amire támaszkodol. Soha ne bízzál se tudományodban, se erényedben, soha ne bízzál se jó akaratodban, se jó törekvéseidben, hanem mindezt: tudományodat és erényedet, jóakaratodat és törekvésedet vidd mindig az oltárhoz, öntözd meg az Üdv kelyhének vérével, mert csak ez fogja valóban mindazt megtermékenyíteni. Az Úr kelyhe legyen egyedüli bizalmad, abból meríts minden erőt s akkor nem fogsz csalódni soha. Amen.

Új misén.

(Ft. Perényi Kandid ciszterci áldozópap új miséjén a zirci apátság templomában 1897 augusztus 15-én, Nagyboldogasszony ünnepén.)

«Mária a legjobb részt választá, mely nem vétetik el tőle.» *Lukács 10, 42.*

Az Üdvözítőnek ezen szavait, melyeket Lázárnak nővéréhez intézett, az Anyaszentegyház a mai ünnepen a boldogságos Szűzre alkalmazza: «Mária a legjobb részt választá magának, mely nem vétetik el tőle örökké». És valóban, a mai ünnep oly fényesen bebizonyítja, hogy Mária a legjobb részt választotta, mely nem vétetik el tőle soha, a legjobb részt választotta nemcsak minden ember között, hanem minden angyal, szeráf és kerub, minden teremtmény között, mert a mai napon fölemeltetett a menny dicsőségébe szeplőtelen szűz testében, a mai napon nyerte el a mennyei boldogságban részét, mely felülmúlja az angyalok, az összes szentek dicsőségét.

Fölemeltetett a mai napon a menny boldogságába, hogy ő legyen az angyalok királynéja, az apostolok királynéja, a vértanuk királynéja, a szűzek királynéja, mindenszentek királynéja: s amit mindez jelez, hogy az ő dicsősége, boldogsága legyen az Istené

után a legnagyobb, mindent felülmúló. Valóban, «Mária a legjobb részt választá magának, mely nem vétetik el tőle örökké».

Azonban, ájtatos hallgatóim, Isten kinyilatkoztatásából tudjuk, hogy a mennyei boldogság a földi életnek és cselekedeteknek a jutalma, bére és koronája;[1] hogy a mennyei dicsőség fénye a földi élet prizmáján szűrődik át s ezért, ha Máriának a menny boldogságában a legjobb rész jutott minden teremtett lény között, akkor bizonyos, hogy ő a földi életben is a legjobb részt választotta ki magának, mert a mennyei jutalom a földi életnek a visszhangja, a kifejlődése, a koronája.

Tekintsünk hát röviden, ájtatos hallgatóim, Mária földi életére, hogyan, miképen választotta ő a legjobb részt magának.

Ott látjuk a kisded ártatlan leányzót a jeruzsálemi templomban, amint leborulva imádkozik, egy eddig ismeretlen gondolat fogamzik meg lelkében, mely hallatlan népének történetében: ő az első leányzó, aki megfogadja Istennek, hogy férfiút ismerni nem fog, ő az első, aki Isten iránti szeretetből leteszi a szűzesség fogadalmát.[2]

Az emberek, ha hallották volna a leányzó szívének beszédét Istenéhez, ha hallották volna e fogadalmat, sajnálkozva tekintettek volna Dávid leányára, hisz meg voltak arról győződve, hogy a legszerencsétlenebb lépésre határozta most el magát.

A zsidók ugyanis Istentől nyerték az ígéretet, hogy az ő nemzetségükből fog születni a világ Megváltója.[3] S ezen ígéret alapján minden zsidó asszony édes, boldogító reményt táplálhatott, szövögethetett, hogy az ő családjából fog születni az, ki után a népek sóvárognak, a nemzetek vágyódnak, ki üdvöt hoz a világra, csak egy volt kizárva ebből az édes reményből, a gyermektelen asszony, s ezért a zsidók ezt Isten átkának, büntetésének tekintették, s az ilyen asszony magát a legszerencsétlenebb teremtésnek tartotta.[4] S íme, nézzétek, itt van a zsidók nemzetségének egy sarja, mely Dávid törzséből fakadt, épen abból, melynek megígértetett, hogy belőle fog származni a Megváltó s ez a leányzó lemond a zsidó asszonyok legédesebb reményéről, lemond arról, hogy valaha a Messiás anyja lehessen, szűzességi fogadalmat tesz, s bár Mózes törvénye alapján kezét nyujtja rokonának Józsefnek, de csakis azon föltétel alatt, hogy fogadalmát szentül megtartja.

S mégis, ájtatos hallgatóim, Mária a legjobb részt választá magának; ő, aki lemondott a zsidó nők reményéről, ő lett a Messiás

[1] Máté 16, 27; 2 Korint. 5, 10; 2 Timót. 4, 6.
[2] Lukács I, 34. v. ö. ehhez Knabenbauer, Commentarius in evang. sec. Lucam. 67. l.
[3] I. Mózes 18, 18; 22, 18, 26, 4; 28, 14.
[4] V. ö. I. Kir. könyvének első fejezetét.

anyja, ezt az ártatlan tiszta szűzet választotta ki az Úr, hogy méhébe fogadja szent Fiát; ő lett a legboldogabb anya, aki magát az Isten Fiát nevezhette gyermekének; ő lett a legtermékenyebb anya, aki Isten Fiával minden igaz kereszténynek anyjává lett; ő, aki szűzességi fogadalmat tett s aki a legtisztább szűz maradt életében; ő az, akihez milliók és milliók évszázadokon és évezredeken keresztül mint jó és szerető anyjukhoz járulnak.

De menjünk tovább, nézzük, milyen volt az a legjobb rész, melyet Mária választott magának?

A próféták megjósolták, hogy a Messiás király leszen, kinek meghódolnak a föld végső határáig a nemzetek;[1] az angyal kijelentette Mária előtt, hogy gyermeke, kit méhében fogant, a Magasságbelinek, Istennek a Fia,[2] tehát, hogy az ő gyermeke a mindenható Isten, az ég és a föld Ura leszen.

Mi mást várhatott volna tehát Mária, ha földies gondolkozással néz a jövőbe, mint azt, hogy fényes palotában fogja megszülni gyermekét, akinek homlokát majd a világ legragyogóbb koronája fogja ékesíteni, aki előtt, mint egykor Salamon előtt, megjelennek a föld királyai és fejedelmei, hogy neki hódoljanak, hogy dicsőségét és bölcseségét megbámulják; várhatta volna, hogy őt is, a világ Urának és fejedelmének anyját mindenki tisztelettel veszi körül, hogy fiának dicsősége és nagysága fogja az anyai szív boldogságát is napról-napra növelni.

Várhatta volna mindezt, ha földies gondolkozással lett volna eltelve a szíve, de Mária a legjobb részt választá magának, az Isten akaratának vetette magát alá teljesen: «Ime, az Úr szolgálóleánya, legyen nekem a te igéd szerint»,[3] mondá az angyalnak!

S ugyan mi volt az Isten akarata?

Hogy fényes palota helyett Betlehemben egy rozzant istállóban szülje meg gyermekét, kinek bölcső gyanánt a barmok jászola szolgált.[4]

Hogy a föld fejedelmeinek hódolata helyett saját szülőföldjének királya, Heródes, hóhérokat küldjön ki az ártatlan kisded ellen, kik elől csak futással mentette meg gyermeke életét.[5]

Hogy fény és pompa helyett Krisztussal 30 évig a legnagyobb szegénységben éljen Názáretben, hogy megérje és lássa azt, mint él fia jótevő, könyörületes lelkek alamizsnájából.

Mi volt az Isten akarata? Az, hogy fénylő korona helyett töviskoszorút helyezzenek Krisztus homlokára; hogy arany jogar helyett nádszálat adjanak kezébe; hogy a nemzetek hódolata helyett saját népe kiáltsa: feszítsd meg, feszítsd meg őt.

[1] V. Mózes 49, 10; 2-ik zsoltár; Zachariás 9, 9. [2] Lukács 1, 35.
[3] Lukács 1, 38. [4] Lukács 2, 7. [5] Máté 2, 13—18.

Mi volt az Isten akarata? Az, hogy a legszentebb Isten Fiának legtisztább anyja lássa, mint viszik fiát a vesztőhelyre, mint szegezik őt a keresztre; lássa őt meghalni a gyalázat fáján; lássa, mint döfik át megholt fiának a szívét; az volt az Isten akarata, hogy amint Jézus Krisztus e földön mindeneknél többet szenvedett, úgy az ő legszentebb anyja is valóban a fájdalmas anya legyen, a vértanuk királynéja, Jézus Krisztussal együtt átszenvedjen minden kínt, megaláztatást és gyötrelmet, amit az emberek gonoszsága csak képes volt kigondolni.

És Mária a legjobb részt választá magának: Isten akaratában megnyugodott.

Megnyugodott a szegénységben s nem kérte mindenható Fiát, hogy a köveket változtassa kenyérré, hogy csodás szavával segítsen nehéz sorsukon — egyszer kérte Krisztustól, hogy csodát míveljen — ezt is mások érdekében tette;[1] maga számára nem kért semmit s Krisztus az ő szent anyjáért nem is művelt egyetlenegy csodát sem, hisz ismerte anyja szívét, tudta, hogy ő a legjobb részt választá magának: az Isten akaratában való föltétlen megnyugvást.

Megnyugodott abban is, hogy szent Fiának s vele őneki is oly sokat, oly kimondhatatlanul borzasztót kell szenvednie; nem kérte, hogy egy sóhajával hívja segélyül az angyalok légióit, pedig Mária is tudta, hogy ezt megteheti az ő szent Fia; odaállott ő is a kereszt alá, átszenvedte ő is a világtörténelemnek legmegrázóbb tragédiáját, átszenvedte kétségbeesés és zúgolódás nélkül, átszenvedte Isten akaratában megnyugodva.

Valóban a legjobb részt választá magának: Krisztussal volt szegény, Krisztussal nélkülözött, Krisztussal szenvedett s ezáltal Krisztushoz lett napról-napra hasonlóbb, növekedett az erényben, szentségben és érdemben; a legjobb részt választá magának, mely nem vétetik el tőle örökké, mert szenvedései és áldozata folytán résztvett az emberi nem megváltásának dicső munkájában: ő is szenvedett miérettünk s szenvedésével kieszközölte, hogy a bűnösök menedéke, a szomorúak vigasztalója, a keresztények segítsége legyen, hogy ő legyen az irgalom anyja, a malaszt csatornája, hogy az üdvösség kegyelmeit — mint a szentatyák mondják — Krisztus érdemeiért, de Mária útján nyerje el szívünk: «Minden jóság teljességét — mondja szent Bernát — Máriában halmozta össze, hogy minden reménységünk, minden kegyelmünk, minden üdvünk tőle áradjon szét, aki gyönyörűséggel teljes».[2]

Igen, a legjobb részt választotta magának, mert a nehéz, szegény, szenvedésekkel és küzdelmekkel telt élet által résztvett

[1] János 2, 3 sk. [2] In nativ. B. Mariae Vig. n. 6.

az emberi nem megváltásának és üdvözítésének legmagasztosabb munkájában.

Azonban tulajdonképen mégis csak a mai ünnepen értjük meg egész valóságában e szavakat: Mária a legjobb részt választá magának; a mai napon, amikor is Isten végtelen kegyelme őt fölemelte testével és lelkével a menny boldogságába.

A legjobb részt választá, mert míg a többi halandók teste elporlad, elpusztul és csak az utolsó ítélet napján fog föltámadni: a boldogságos Szűz legtisztább testét Isten megóvta az elrothadástól és elpusztulástól, a Szűzanya lelke halála után testével ismét egyesült s a test is a menny dicsőségébe emeltetett.[1]

De a legjobb részt választá magának azért is, mert a menny boldogságából a legnagyobb jutott neki osztályrészül.

Nemcsak azt tanítják a szentatyák, hogy szűz Mária nyerte el a mennyben Isten után a legnagyobb boldogságot, hanem azt is tanítják, hogy az ő dicsősége és boldogsága nagyobb, mint az összes angyaloké és szenteké.

Különben ezen nem csodálkozhatunk. Földi életében ő volt a legnagyobb, legszorosabb viszonyban Istenhez, a legnagyobb méltóságban s ennek teljesen megfelelt.

Ő volt a leghasonlóbb Krisztushoz, ő szenvedett e földön legtöbbet, ő szerette e földön legjobban Istent és az embereket, mert érettük föláldozta saját gyermekét: már pedig a menny boldogságának arany sugarai a földi élet szenvedéseiből, áldozataiból, szeretetműveiből szövődnek.

Most ott az Isten trónja mellett, körülvéve az angyaloktól és szentektől, leírhatatlan dicsőségében ragyogva, maga Mária mondja nekünk: «Igen, én választottam a legjobb részt magamnak».

* * *

Ájtatos hallgatóim, a mai ünnep magasztosságát és fényét emeli az, hogy egy fiatal pap ma mutatja be előttünk első szentmiseáldozatát. Az én föladatomat pedig ez a körülmény rendkívül megkönnyíti; az első mise alkalmából szokás elmondani a népnek, mi a pap hivatása, mi a pap föladata; szokás az ifjú papot is szívhez szóló szavakkal buzdítani, hogy hivatását méltóan betölteni igyekezzék.

Mindkét föladatnak tulajdonképen már megfeleltem: ti hívek, akarjátok tudni, mi a pap föladata, élete, pályafutása, életének vége? elmondtam már, a boldogságos Szűzéhez teljesen hasonló; s te, ifjú paptestvérem, várod, hogy föllelkesítselek hivatásod teljesítésére?... nézd Mária életét, azt tanulmányozd, az tanít meg téged arra, hogyan teljesítsed magasztos hivatásodat.

[1] V. ö. Hurter. Theolog. dogm. Compend. II., nr. 664.

Igen, ájtatos hallgatóim, a pap élettörténetének a boldogságos Szűz élettörténetéhez kell hasonlónak lennie; hasonló a hivatásuk, hasonló az életcéljuk, kell tehát, hogy hasonló legyen sorsuknak, pályafutásuknak, életüknek a vége is.

Amint Mária a legjobb részt választá magának; úgy ezt a papról is elmondhatjuk: a katholikus pap is a legjobb részt választá magának.

A pap, mikor az Úr szentélyébe lépett, Krisztust választotta magáénak: a legjobb részt, mert ugyan ki vetekedhetnék Krisztussal? kit lehetne összehasonlítani övele? a legjobb részt választá magának, mert Krisztus maga a mindenható, minden irgalomnak, kegyelemnek a forrása, a békesség atyja, a szeretet Istene. Ez a Krisztus egészen és teljesen a papé, az ő arája, az ő öröksége, az ő hatalma, az ő dicsősége.

A pap hivatása, hogy ezt a Krisztust az ő szent teste és vére útján a mindennapi szentmisében a mennyei Atyának föláldozza s ezáltal őt az egész emberiség nevében imádja, neki hálát adjon, őt az emberiség bűneiért kiengesztelje, az emberek számára áldást és malasztot esdekeljen le.

A pap hivatása, hogy ennek a Krisztusnak a testét és a vérét az Oltáriszentségben, szellemét, szeretetét és malasztját a többi szentségekben a híveknek nyujtsa.

A pap hivatása, hogy ennek a Krisztusnak a szavát, igéjét és tanítását őrizze és védje, hirdesse és tanítsa, a hívek szívébe bevésse.

A pap hivatása, hogy Krisztusnak misztikus testét, az Egyházat, a híveket — mert szent Pál apostol tanítja, hogy mi mindnyájan Krisztus testének tagjai vagyunk[1] — szívének szeretetével vegye körül, őket gondozza, nekik és érettük áldozza föl életét.

S ebből láthatjátok, ájtatos hallgatóim, azt is, miért kívánja az Egyház papjaitól, hogy mikor az Úr szolgálatába lépnek, szent esküvel, örök fogadalommal mondjanak le a családi életről. Azért, mert a pap szívében Krisztusnak kell helyet foglalnia s ez a Krisztus oly nagy, oly végtelen, hogy betölti annak a szívnek minden részecskéjét, lefoglalja minden érzelmét; azért kívánja, hogy a pap szívének minden szeretetét Krisztus tagjaira áldozza, hogy míg a családos ember családja tagjaiért él, dolgozik, fárad, szenved, aggódik és imádkozik: addig a pap Krisztus tagjaiért, a hívekért, a szegényekért, az árvákért, a gyermekekért, a betegekért, mindazokért, kik Krisztust éhezik, kikhez Krisztusnak joga van, dolgozzék, fáradjon, szenvedjen és imádkozzék.

S ime ilymódon beteljesül a papnál is, ami a boldogságos

[1] 1. Korinth. 12, 12—20.

Szűzzel történt; lemondott arról, hogy gyermeknek legyen anyja, s anyja lett a Messiásnak, szerető anyja millió és millió kereszténynek.

A pap is lemondva a családi életről, lelkiatyja lesz a híveknek, a szegényeknek, a szenvedőknek, a szomorúaknak, hogy Krisztus szeretetének melegét mindenkivel éreztesse.

Azonban nem hallgathatom el azt sem, hogy a pap pályafutása, élettörténete, sorsa a többiekben is hasonló a boldogságos Szűzéhez.

Krisztust örökölte? — akkor örökölte a töviskoronát is, örökölte a keresztet, a keserűség kelyhét, a megaláztatást, az üldözést, a szenvedést, az áldozattal telt életet is. Mert e földön Krisztustól mindezt elválasztani nem lehet. Krisztus országa nem e földről való s az Egyház mint eretnekeket elítélte azokat, akik tanították, hogy valaha Krisztus e földön nagy békesség és boldogság között fog uralkodni.

A dicsőség, a boldogság csak Krisztus országában kezdődik s ez a mennyekben van; itt a földön a kereszt útja vár azokra, kik Krisztust követik.

Igen, a keresztút minden keservén és szenvedésén át kell mennie Krisztus igaz papjának. Ha hivatását pontosan akarja teljesíteni, papi esküjét megtartani, az állása követelte erényeket gyakorolni, akkor keresztre kell feszítenie testét, meg kell tagadnia romlott természetének vágyait, ki kell ürítenie a lelki szenvedések, küzdelmek és kísértések keserűséggel telt helyhét. De ez csak kezdete a pap keresztútjának. Amíg a világ állani fog, mindig lesznek Krisztusnak ádáz ellenségei, akik ő ellene, az ő országa, az ő hivei ellen törnek; akik Krisztust bántalmazzák és gyalázzák, akik, amennyire rajtuk áll, ismét szeretnék Krisztust keresztre feszíteni. Az Úr Jézus Krisztusnak persze már nem árthatnak, azonban támadásaik érik a pap szívét, aki e földön Krisztusnak őre, védője, helyettese; s nincs égetőbb kín egy buzgó pap szívére, mint látni és érezni, hogyan bántalmazzák, üldözzik az emberek a legszentebbet.

És bármily paradoxonnak tűnjék föl, én mégis feléd kiáltom, szeretett ifjú paptársam, hogy a legjobb részt választottad magadnak, mikor elfogadtad Krisztussal az ő kelyhét, keresztjét és töviskoronáját; légy állhatatos a kereszt útján, szenvedj Krisztussal; minél több üldözés, gúny, keserűség, kísértés és küzdelem lesz a részed vele és őérette, annál méltóbb papja lássz annak, akinek e földön tövisből volt a koronája, durva keresztből királyi trónusa és aki tanítványainak csak ezt írta elő: «Aki tanítványom akar lenni, vegye magára keresztjét és kövessen engem».[1]

[1] Máté 16, 24.

Minél többet szenvedsz e földön, annál jobban fogsz megfelelni hivatásodnak mint *áldozópap;* mert akkor az oltárnál bemutatott áldozattal kapcsolódik és egyesül szíved-lelkednek áldozata a népért, az emberiségért s így annál tökéletesebben fogsz résztvenni az emberiség megváltásában. Igy léssz te is a bűnösök menedéke, a szomorúak vigasztalója, az erőtlenek gyámola, a keresztények segítsége, így lesz a te földi életed megszántva a szenvedések ekéjével, áldást és malasztot termő magadra és embertársaidra nézve; így lesz a te szíved is megtisztulva a küzdelmek tüzében, napról-napra hasonlóbb Krisztuséhoz, már pedig te jól tudod, hogy ez a hasonlatosság a mennyei boldogságra való kiválasztás legbiztosabb jele.[1]

S valóban maga az Úr mondotta tanítványainak: «Ahol én vagyok, ott lesz az én szolgám is»;[2] ő maga ígérte meg, hogy aki őérette lemond a világról és őt követi, azt százszorosan fogja megjutalmazni;[3] s ezért az Úr isteni ígérete alapján remélheti a buzgó, jámbor pap, hogy minél kietlenebb volt földi élete, annál nagyobb lesz mennyei boldogsága; minél több áldozatot hozott a földön, annál több örömet tart fönn számára az Úr; minél nagyobb volt a lemondása, szenvedése, annál fényesebb lesz mennyei koronája.

* * *

Befejezésül hozzád fordulok, szeretett testvérem és paptársam. Állj az Úr oltárához, mutasd be első szentáldozatodat. De mondd el lelkedben: ime az Úr szolgája, legyen nekem a te igéd szerint!

Igen, hallgass az Úr szavára, hozd meg szíved-lelked nagy áldozatát, légy készen Krisztusért minden küzdelemre, fáradságra, áldozatra és szenvedésre, fogd meg a kelyhet s ne bocsásd el azt soha többé; tekints a keresztre, mely az oltáron előtted áll s arról ne vedd le soha tekintetedet: ez a kehely s ez a kereszt legyenek életed forrásai, ezekből szívj magadba áldozatkészséget, erőt, buzgóságot, minél nagyobb, lángolóbb szeretetet, hogy így papi életed áldást hozzon a rendre, mely kebelébe fogadott, áldást szerető anyádra s testvéreidre, kik beleegyeztek, hogy magadat Isten szolgálatára szenteld; áldást a hívőkre, a keresztény népre, s mindenekfölött áldást önmagadra, hogy amint ma, úgy halálod napján is bátran és bizalommal elmondhassad: a legjobb részt választám, mely nem vétetik el tőlem örökké. Amen.

[1] Rómaiak 8, 29—30. [2] János 12, 26. [3] Máté 19, 29.

Új misén.

(Bartok Egyed ciszt.-r. áldozópap első miséjén, Enyingen, 1908 július 5-én.)

«Ezután emberek halászává teszlek.»
Máté 4, 19.

Ájtatos keresztények! Fölséges jelenetet tár elénk a mai vasárnapra rendelt evangélium.[1] A genezárethi tó környékén élő egyszerű halászokat választotta ki az Úr Jézus, hogy tanítványai s az általa hirdetett magasztos igazságoknak legyenek apostolai. Egy alkalommal megszólítja Pétert, aki testvérével, Andrással s egy-két más kiválasztott tanítványtársával a hálók javításával foglalkozott, megszólítja az Úr, mondom, Pétert s azt parancsolja neki, hogy vesse ki hálóját. Pétert, aki már meglett ember volt s gyermekkora óta a halászmesterséget folytatta, nagyon meglepte az Úr Jézus parancsa, akinek a kezében sohasem látott hálót. Hisz, gondolhatta magában, mi tudjuk jól, mikor van a legalkalmasabb idő a halászásra; dolgoztunk is, mondja, egész éjjel, de nem fogtunk semmit. Mindazonáltal a te szavadra kivetem a hálót. S meg is tette és az Üdvözítő megjutalmazta tanítványának nagy engedelmességét, mert annyi halat fogott, hogy majd csaknem elmerült a hajó.

S mikor efölött való megilletődésében leborult Jézus lábai előtt, az Úr szava megvilágította ennek a csodás halfogásnak mélységes értelmét. *Ezután emberek halászává teszlek*[2] — mondá neki az Üdvözítő és Péter társaival együtt elhagyva mindenüket, követték az Urat.

Ájtatos keresztények! ma egy hasonló ünnepélyes jelenetnek vagyunk mi itt szemtanui. Itt van előttünk egy fiatal levita, akit ti is mindnyájan ismertek, mert itt született, itt nevelkedett föl köztetek s akit a szülőföldje és a rokonai iránt való szeretet arra ösztönzött, hogy közöttetek és előttetek s mindenesetre érettetek is bemutassa első szentmiseáldozatát s ezzel megkezdje ő is azt a nemes hivatást, amelyet Krisztus Urunk Péterre bízott: *Ezután emberek halászává teszlek.*

Igen, fiatal testvérem az Úrban, ma indulsz ki az élet tengerére, kezedben a Krisztus által adott hálóval, hogy embereket, lelkeket halássz az Úr Jézus számára. Ebben a képben ki van fejezve a Krisztus által rendelt apostoli papságnak egész föladata, nagysága, dicsősége, de ki van fejezve kötelessége is.

Engedd meg, fiatal oltártestvérem, hogy most a nagy út előtt bátorításul, buzdításul még egyszer elmondjam neked, e képet magyarázva, azt, amit éveken át, mikor még én is neveltelek

[1] Pünkösd után IV. vasárnap. [2] Máté 4, 19. Luk. 5, 10.

a papi pályára, annyiszor elmondtam: papi hivatásodnak kötelességeit, nagyságát, veszélyeit, de fölségét és dicsőségét is; mindez arra fog szolgálni, hogy ti, ájtatos hívek, ti is megismerjétek mindjobban a papság lényegét, viszonyát hozzátok; mert meg vagyok arról győződve, hogy ezt megismerve, csak annál nagyobb tisztelettel és becsüléssel fogtok viseltetni azok iránt, akiknek Isten után boldogságtok elérésében legtöbbet köszönhettek.

1. A pap Krisztus rendelése szerint *emberek halásza.* Az a hivatása, életének, működésének az a föladata, hogy embereket fogjon hálójába Krisztus és az ő országa számára.

Ez, ájtatos hallgatóim, a legszebb, a legnagyobb, a legdicsőbb, de egyszersmind a legnehezebb életföladat.

Mert mit jelent ez: embereket fogni Krisztus és az ő országa számára? Jelenti először azt, hogy az embereket a hit igazságaihoz vezessük; hogy szívvel-lélekkel higgyék, amit hittek az apostolok, amit hiszünk mi is, higgyék mindazt, amit Krisztus kinyilatkoztatott. Embereket fogni Krisztus és az ő országa számára jelenti továbbá azt, hogy megmentsük embertársainkat a bűntől és annak átkától; hogy megszerezzük nekik a lélek békéjét, a lelkiismeret nyugalmát, Isten megszentelő kegyelmét és az örök üdvösséget, melyet csak Krisztusban és Krisztus által nyerhet el az emberi lélek.

Lehet-e ennél szebb, nagyobb, dicsőbb életföladatot még csak gondolni is? Megszabadítani az embereket a tévelytől és kétségtől s felfödni előttük Isten kinyilatkoztatásának örökérvényű igazságait; meggyógyítani a szív, a lélek sebeit; békét, nyugalmat, boldogságot nemcsak ígérni, hanem adni az emberi szívnek az élet minden körülményei között, a halál órájában és a síron túl az örökkévalóság számára; lehet-e ennél szebb, dicsőbb életfeladatot még csak gondolni is?

Nemes, szép életpályája van a tanárnak, a tudósnak, aki az igazságot kutatja és erre oktatja az ifjúságot; nemes, szép életpálya az orvosé, aki beteg embertársainak testi szenvedéseit enyhíti; nemes, szép a működése minden emberbarátnak, akik nyomort enyhíteni, szomorúságot eloszlatni s embertársaiknak jólétét akarják előmozdítani; de mindezt felülmúlja magasztosságában a pap föladata, épúgy, miként a testet felülmulja a lélek, az anyagot a szellem, a földit és mulandót az örök, a végtelen. A pap föladata a lélek, a szív, az ember legnemesebb részének békéjét, boldogságát munkálni, még pedig úgy, hogy ez a béke, boldogság az emberi lelket még akkor se hagyja el, mikor a lélek elveti porhüvelyét s ezt átadva a porladásnak, maga az örökkévalóság országába megy át.

De nem tagadom, ájtatos hallgatóim, hogy ez egyszersmind

a legnehezebb föladat. Nehezebb, mint a vadállatok megszelidítése, mint a föld titkos erőinek felkutatása, mint a test betegségeinek meggyógyítása. A legnehezebb föladat az emberek szívéhez, meggyőződéséhez, lelkiismeretéhez férkőzni, annak mélységes mélyébe behatolni. Pedig ezt kell tennie a papnak, ha meg akarja nyerni az embereket Krisztusnak: szívüket, meggyőződésüket, lelkiismeretüket kell megnyernie, mert Krisztushoz csak a hittel, a hitből fakadó meggyőződéssel és élettel lehet eljutni.

Ime, tehát *ezután emberek halásza lássz*, dicső, szép küldetés ez, de egyszersmind nehéz, mondhatnám emberi erőket felülmúló föladat.

2. Mindazonáltal ne félj, ne ijedj meg e föladattól, kedves oltártestvérem; mert ami lehetetlen az ember előtt, lehetséges az Úr hatalmának.

Nehéz föladatra szemelt ki téged is az Úr, hogy emberek halásza légy s ma indulsz erre a halászatra, de el is látott, föl is ruházott mindennel, ami ennek a nagy munkának sikerét biztosíthatja. Kezedbe adta az emberfogó hálót, melyet Krisztus mindenható keze szőtt össze saját legszentebb testéből és véréből, igéinek igazságaiból, szentségeinek erejéből, a szentmiseáldozat áldásaiból, a katholikus Egyháznak adott összes kegyelemszereiből. Mikor ezt a hálót kifeszíted, ott áll melletted maga Krisztus az ő erejével, hatalmával, mindenhatóságával, mikor bemutatod a szentmisét, gyóntatsz, bűnöket bocsátasz, mikor az újszülöttet megkereszteled, mikor a haldoklót a szent olajjal megkenve, az örökkévalóság útjára előkészíted, mikor élőkért és holtakért az Úr oltára előtt imádkozol: mindannyiszor ott van veled, szavaiddal, cselekvéseiddel Krisztus mindenhatósága, hogy azoknak életet, erőt adjon, érvényt kölcsönözzön. Kezedre van adva e hálóval a Megváltó hatalma és a Szentlélek ereje; ember vagy és mégis isteni dolgok végzésére vagy följogosítva: kinyithatod a mennyország ajtaját, bezárhatod a pokol kapuját; isteni kegyelmeket adhatsz, bűnöket bocsáthatsz, visszaadhatod a léleknek elvesztett ártatlanságát, nyugalmát, békéjét, üdvösségét.

Valóban elmondhatod s minden pap veled együtt elmondhatja a Zsoltáros szavait: *Uram! mi az ember, hogy megemlékezel róla?*[1]

Neked is, fiatal oltártestvérem, kezedbe adták ezt a hálót és ma kezded kivetni, hogy vele embereket halássz.

Az a csodás hatalom, mellyel téged az apostolok utódja fölruházott, melynél fogva áldhatsz és szentelhetsz, szentségeket szolgáltathatsz ki, a szentmisét bemutathatod, Isten igéjét hir-

[1] Zsoltár 8, 5.

detheted, mindez, jegyezd meg jól, azért adatott néked, hogy emberek halászává légy, azaz hogy ezt a nagy kitüntetést, ezt a csodás hatalmat arra használd föl, hogy minél több embert vezess Krisztushoz s így minél több embertársadnak megszerezd a szív békéjét, a lelkiismeret nyugalmát, az élet boldogságát, az örök üdvösség biztos reményét.

Csodás, istenkezekkel, isteni hatalommal szőtt, isteni erővel átszőtt hálót kaptál a kezedbe, de nem azért, hogy félre tedd a porba, hanem hogy kimenj vele az élet tengerére halászni. Az Úr Jézus nem azért választott ki téged vagy engem, vagy bárkit is a papi méltóságra, hogy abban tetszelegjünk és tétlenek legyünk, vagy hogy a méltósággal annak terheit ne viseljük, hanem azért választott ki bennünket, hogy dolgozzunk, fáradjunk, munkálkodjunk, imádkozzunk, áldozzunk, szenvedjünk s ha kell, meghalljunk — embertársainkért, azért, hogy őket megmentsük, Krisztusnak megnyerjük, üdvösségüket munkáljuk.

Van munka elég; *nagy az aratás, kevés a munkás,*[1] óriási a tenger, mélyek annak örvényei, amelyekből a mi hálónknak kell kiszabadítania az embereket.

A papnak dolgoznia kell, de az emberekért és Krisztusért. Amíg egy bűnös ember lesz a földön, egy szenvedő, egy haldokló, egy kétségbeejtő, egy igazságot kereső, egy kételkedő; amíg nem lesz egy akol és egy pásztor; amíg a mennyei Atya lakomáján minden hely be nem lesz töltve, mindaddig akad munkája a papnak. Már pedig, kedves oltártestvérem, csak nézz körül a világban, mindenütt bűnt látsz és botrányt, szenvedést, nyomort, kétségbeesést, látod a tévelygők és hitetlenek nagy számát; látod, hogy a nagy fölvilágosodással és nagy kultúrával nő az emberek elégedetlensége, boldogtalansága; amerre csak tekintesz, sebeket látsz, amelyeken még nincs gyógyító tapasz; a fájdalom kitöréseit hallod, amelyeket a részvét nem enyhít; és Krisztus, íme, a kezedbe adta ezt a csodás hálót, menj ki közéjük, emberek halásza leszel!... Nyisd ki, bontsd ki ennek a csodás hálónak minden ágát-bogát s menj ki a tengerre, vesd ki a hálódat, hogy minél több embert megmentve Krisztusnak, így háláld meg a te Uradnak azt a jótéteményt, mellyel magához emelt, papjává tett; így tedd életedet hasznossá, érdemszerzővé az előtt, aki még a szomjúhozónak nyujtott pohár vízért is jutalmat ígért; minő jutalmat fog hát annak adni, aki az igazság, a malaszt, a béke, a lelkiismeret nyugalma és boldogsága után szomjúhozó szíveket-lelkeket elégítette ki!

Ezt várja tőled Krisztus, ezt várja az Egyház, ezt a hívek,

[1] Máté 9, 37.

az emberek, a szenvedők, a kétségbeesők, akik mint a vízbefulók keresik a mentő kezet s akiket, ha te nem nyúlsz utánuk, ha nem segítesz rajtuk, magával ragad a sátán, a gonosz szellem, a bűn, a hamisság, magukkal ragadnak a lelketlen izgatók, akiket itt látunk a társadalom minden osztályában, a műveltek és műveletlenek, a gazdagok és szegények között, hogy az embereket elszakítsák a hittől, Krisztustól, az Egyháztól, az üdvösségtől.

Emberekre kell halásznod, ez a te életcélod, föladatod; enélkül üres, silány, tartalmatlan a pap élete; enélkül nem teljesíti kötelességét, nem lehet boldog soha!

Akit Isten úgy kitüntetett, oly csodás hatalommal fölruházott, attól meg is várja, hogy ezt a hatalmat hűséges odaadással, apostoli buzgósággal föl is használja embertársai boldogítására; azon emberek megmentésére és boldogítására, akikért a mi Üdvözítőnk, Jézus Krisztus nem átallott leszállani a menny dicsőségéből a föld porába s itt a kereszten szenvedve vérét ontani.

Buzgósággal vedd tehát te is a kezedbe e hálót, hogy embereket ments meg és vezess Krisztushoz.

3. De, kedves oltártestvérem, még egy titkát föl kell fednem ennek a hálónak, amely nélkül alig lesz valami eredménye minden fáradozásodnak. Isteni erő van ebben a hálóban, az igaz; de nemcsak a hálóban kell erőnek lennie, hanem a halászban is, aki ezt a hálót kezeli, kell lennie érző szívnek és erőnek is.

Érző szívnek, amely, miként egykor Krisztusé e földön, megmozdul minden szenvedésre, embertársai minden kétségére és nyomorára. Szívnek, amely, miként Krisztus, szánja a sereget, magához bocsátja a kisdedeket, megbocsát a bűnbánóknak, keresi a betegeket, amely azt mondja: jöjjetek hozzám mindnyájan, kik fáradtok és terhelve vagytok és én felüdítlek benneteket.[1]

Krisztus azt akarja, hogy a pap, akinek kezébe adta hatalmát, örökölje hatalmával szívét is, ezt a nagy, emberszerető szívet, amely minden szenvedésen megkönyörült; ezt a nagy emberszerető szívet, amelyből nem volt kizárva senki, sem a vámos, sem a szamaritánus, sem Mária Magdolna, sem a lator. Igen, a papnak résztvevő és szerető szívvel kell Krisztus emberfogó hálóját kezébe vennie: mert a részvét, a szeretet, a könyörület, ezek azok a mágneses erők, melyek a szíveket, az embereket a Krisztus hálójához vonzzák.

Ehhez a szeretethez járuljon az erő is, melyet az önfeláldozás, erényesség és életszentség ad meg a papnak.

Csak akkor léssz igazi emberhalász, apostol, Krisztus igaz papja, ha azt a hálót, melyet az apostolok utódja kezedbe adott,

[1] Máté 11, 28.

tiszta kézzel, önfeláldozó szívvel, erényes, szeplőtelen élettel viszed ki a világ tengerére, emberek megtérítésére. Szavadnak, bárha Isten igéjét hirdeted is, maradandó hatása csak úgy lesz az emberekre, ha életedben megvalósítva látják, amit ajkaid hirdetnek; igaz, hogy a szentségek ereje és a szentmise áldása nem függ a pap személyes tulajdonságaitól, de az is igaz, hogy csak a jámbor, tiszta, buzgó pap gyakorol vonzóerőt az emberekre. Üres a templom, poros a gyóntatószék ott, ahol méltatlan szolga kezében van a Krisztuskézzel szőtt embermentő háló; míg az igazi apostol a templomon kívül is, a társadalomban, magánéletében is folyton embereket térít és vezet Krisztushoz, az oltárhoz, a szentségekhez. Nem bérencek, hanem apostolok kezébe adta Krisztus az ő hálóját s ezek térítették meg a világot; ma is apostoli papokra van szükségünk, hogy visszatérjen a világ Krisztushoz.

Légy tehát te is, kedves oltártestvérem, igazi apostol. Olvastad az evangéliumban, hogy mikor Krisztus Péternek mondá: ezután emberek halásza léssz, Péter elhagyva mindenét, követé őt. Tégy így te is: a mai naptól kezdve hagyj el mindent, hogy teljesen nemes hivatásodnak élj; ezért áldozz föl mindent, ezért mondj le mindenről: a családi élet boldogságáról, az élet kényelméről, élvezeteiről, mulatságairól; legyen családod az egész emberiség, a te boldogságod mások boldogítása, a te élvezeted könnyek letörlése, bánatos lelkek megvigasztalása, bűnösök megmentése, tévelygők tanítása; jutalmad pedig mindezért az, akinek szent fölsége előtt most az oltárnál megjelensz, aki szavaidra alászáll a mennyből hozzád; s ha erre méltó léssz, veled leszen mindig életedben és halálod után az egész örökkévalóságban.

És most folytasd a megkezdett szentmiseáldozatot: első kivetését a Krisztus által szőtt hálónak az emberek, élők és holtak boldogítására. Töltse el szívedet igazi apostoli szeretet, amely buzdítson arra, hogy ebben a magasztos pillanatban, mikor mint az Isten papja először állsz az oltárhoz, buzgó imádságban kérj, könyörögj, esdekelj le áldást, kegyelmet, boldogságot ne csak a te legnagyobb jótevőidre, ne csak azokra, akiknek Isten után legtöbbet köszönhetsz: szeretett édesanyádra és arra a jóságos atyára, aki atyád helyett fiává fogadott, a ciszterci-rend apátjára; ne csak testvéredre és rokonaidra, barátaidra és tisztelőidre, egykori nevelőidre, tanítóidra és jótevőidre; ne csak szülőföldedre és annak összes lakóira, hanem imádkozzál mindazokért, akik e földön szenvednek, tévelyegnek, akik a bűn sötétségében és a halál árnyékában ülnek, sőt imádkozzál a megholtakért is, hogy az Isten irgalma élőknek és holtaknak áldást, vigaszt, enyhülést, kegyelmet nyujtson a te kezed, a te imádságod, a te áldásod által. Amen.

A székesfehérvári ciszterci-rendi kath. főgimnázium Mária-kongregációja első felvételi ünnepén.

(Az intézet templomában 1903 Gyümölcsoltó Boldogasszony napján.)

Rügyfakasztó, virágbontó, napsugaras tavasz pompájába esik a boldogságos Szűznek mai ünnepe, melyet őseink Gyümölcsoltó Boldogasszonynak neveztek el. Most ugyanis, mikor a napsugár új életre kelti a természetet, folyik a fák, a virágok megnemesítése az oltás útján, s ezen külsőségből vették őseink a mai ünnep poétikus elnevezését. És mégis alig lehetett volna a mai ünnep mély titkát jellegzetesebben kifejezni. Mert valóban gyümölcsoltás történt a mai napon az emberiség kertjében is. Az égből hajolt alá a mindenható kertész és a Szűz méhébe oltotta az isteni oltóágat, Jézus Krisztust, hogy ez megnemesítse az emberiség vad fáját. A mai ünnep az emberiség történetének fordulópontja, egy új, jobb, nemesebb korszaknak hajnalhasadása. A mai nappal vette kezdetét az ember megnemesítése, átalakítása.

Miként a nemes oltvány új életet önt a vad csemetébe, átjárja annak minden sejtjét, magához hasonítja annak minden erejét, olyannyira, hogy más lesz a rügy, a bimbó, a levél, a virág, a gyümölcs a beoltott fán, minden átalakul, üdébb, szebb, szabályosabb, ízletesebb lesz — így tett Krisztus is az emberiséggel.

Ebbe az elvadult, elkorhadt fába új életet öntött; átjárta szellemének, kegyelmének, igazságának erejével az emberiség minden sejtjét: az egyes ember értelmét, szívét, akaratát, a családot, a társadalmat, az államokat, a népeket s egymás után fakadtak az új rügyek, bimbók, levelek, nyíltak ki az új virágok, értek meg az új gyümölcsök az emberiség fáján. És minő óriási az ellentét, a különbség a vad fa és a beoltott fa gyümölcse között. Minő a különbség a pogány ember, a pogány család, a pogány állam, a pogány társadalom, a pogány művészet, a pogány tudomány — és a keresztény ember, keresztény család, keresztény állam, keresztény társadalom, keresztény művészet, keresztény tudomány között! Minő átalakítást vitt véghez ez az ojtóág, melyet a Boldogasszony a mai napon vett szívébe a Szentlélek kegyelméből!

A pogány kor nevelt héroszokat, de a keresztény kor nevelt szenteket. A pogány kor nagyjait legjobb csak a távolból szemlélni, mihelyt közel megyünk hozzájuk, meglátjuk a cseréplábakat, a bíborköpenyen a rongyokat, egy-egy kiváló tulajdonságuk mellett az óriási hibákat, bűnöket, erkölcsi tévedéseket. Míg Krisztus szentjeihez bátran közeledhetünk, minél jobban megismerjük őket, annál szebbek, ragyogóbbak, kedvesebbek lesznek előttünk. Minő törpe alakká lesz egy Pharao, egy Augustus, egy Julius Caesar,

szent István, szent Lajos, szent László mellett! Egy Cleopatra szent Ágnes és szent Erzsébet mellett!

Ott vannak a pogány fa gyümölcsei, a rabszolgák, az emberi méltóságuktól megfosztott nők, ott vannak a vézna, beteges gyermekek, akiket kidobtak a házból, mint kidobják a törött cserepet; ott vannak a szegények, a betegek, a nyomorultak, akiket a pogány társadalom mint kellemetlen nyügöt igyekezett lerázni magáról.

Míg itt a Krisztussal beoltott fa gyümölcsei a keresztény nő, hitves, anya megbecsülve, a házasság szentségének glóriájával körülvéve, a férfiúval egyenrangban — a gyermek a keresztény társadalom szemefénye; a betegnek, a nyomorultnak, kinek a pogány mérget adott vagy tőrt nyujtott, hogy szívébe döfje, a szerető irgalmasság igyekszik sorsát enyhíteni; abból a lenből, melyből valaha a rabszolgaostort fonták, ma az irgalmas apácák fátyolát szövik és az olajat, mellyel a gladiátorok edzették karjaikat, az irgalmas szamaritánus a beteg sebeire önti.

A tirannizmust, a rabszolgaságot, a páriák osztályozását fölváltotta a Krisztus által proklamált szabadság, egyenlőség, testvériség, amely lassanként ledöntötte a pogány társadalom és állam korlátait, összetörte vasbilincseit és megteremtette azt a kultúrát és civilizációt, amelyet ma mindnyájan élvezünk, de amelynek igazi eredetét oly kevesen ismerik.

Ott vannak a pyramisok, a Caracalla fürdője, a Colosseum, az Amphytheatrumok, a Circusok, a pogány művészetnek nagyszerű emlékei, de minden kődarabhoz a megalázott rabszolgák jajszava, könnye, átka, vére tapad. És itt vannak a keresztény művészet remekei, a fölséges dómok, melyeken évszázadokon át egy-egy ország művész- és munkásserege lelkesedésből dolgozott, melyeknek köveit, márványlapjait szeretet és hála csiszolta ki, melynek égbetörő oszlopai az építők lelkületének megkövesült visszhangjai. Ott van a pogány kor tudománya, bölcsészete, a nagy Plato, az ókor legnagyobb bölcselője Aristoteles, a nagy Seneca, a nagy Cicero — mind megannyi nem tud annyit az ember életének céljáról, rendeltetéséről, hivatásáról, az ember igazi boldogságáról, mint a kis katekizmust jól tudó iskolás gyermek!

Kedves hallgatóim! A pogány művészetnek egyik legszebb remeke a Vatikán múzeumában őrzött Laokoon-csoportozat, de ez egyszersmind a pogányság legjellegzetesebb szimbóluma. Ez a remek márványcsoportozat elénk tárja a pogány világot a maga valójában. Hatalmas, szép, erős, izmos, küzd minden izmának megfeszítésével; de hiába, a kígyó mind erősebben és erősebben szorítja össze, vége van, nincs remény, nincs szabadulás: a végső kétségbeesés megrendítő néma fájdalma tükröződik vissza erről a szoborról.

A keresztény kornak is van egy szimbóluma: a keresztre feszített Krisztus, aki haldokolva is megnyugvással így szól: Atyám! a te kezeidbe ajánlom lelkemet.

Ime, kedves hallgatóim, ez a két kép két világot tár elénk. A pogány világot, amely minden nagysága és ereje mellett is boldogtalan, reménytelen volt és kétségbeesetten omlott össze és a keresztény világot, amelybe reményt, megnyugvást Krisztus hozott, hitet, amely még a halálban is reményt talál, mert egy jobb jövőnek, az örökkévalóságnak hajnalát látja benne.

Igaz való tehát, hogy új élet kezdete ez a mai ünnep, a Gyümölcsoltó Boldogasszony napja az emberiség történetében.

De új élet, új korszak hajnala ez a mai nap önökre nézve is, kedves ifjak!

Gyümölcsoltás lesz ma itt is, önök a csemeték és a Boldogasszony hajol le önökhöz, hogy szívükbe ojtsa méhének áldott gyümölcsét, Jézus Krisztust. És ha ez az ojtvány szívükben megered — önöket is meg fogja nemesíteni kegyelmével, erejével, igazságával.

Mert ez a Krisztus nem gyengült meg, ereje nem fogyott el: ma is az, aki volt 2000 évvel ezelőtt.

És ha mégis azt látjuk, hogy ma kisebb a hatása Krisztusnak az emberek egy részére, mint azelőtt volt, ennek nem Krisztus az oka, hanem az, hogy az emberek szívében nem fogamzott meg az ojtás. Már pedig lehet a legnemesebb az ojtóág, ha a vad fa nem forr vele össze, nem lesz nemesítés.

Igy van a dolog Krisztussal is. Ha össze nem forr vele a szívünk, akkor nem érezzük az ő erejét. Össze kell forrni az embernek Krisztussal, csak akkor lesz igazán christianus, egy élő ág a Krisztus szőlőtövén, egy élő tag a Krisztus testén: de akkor azután lüktetni is fog benne Krisztus szelleme, kegyelmének és igazságának ereje.

A mai korban ez a legnagyobb baja az úgynevezett intelligens, tanult emberek egy nagy részének, hogy szívük nem forrt össze Krisztussal. Meg vannak ugyan keresztelve, de Krisztus ojtóága csak külsőleg van a lelkükhöz illesztve, a sejt nem ért a sejthez, a lélek a lélekhez, a szív a szívhez, ezért nincs is reájuk Krisztusnak hatása. És ez az oka annak, hogy erkölcseik oly lazák, akaraterejük oly gyenge, hogy minden szenvedély és indulat legyőzi őket, hogy életükben nincs béke, megelégedés; ez az oka annak, hogy már-már visszatérnek a pogány kor erkölcseivel annak életuntsága, pesszimizmusa, sívársága, boldogtalansága, mert megsokasodtak körünkben a megkeresztelt pogányok.

Ezt nem akarják önök, ifjú barátaim, és jól teszik. Önök nem akarnak megkeresztelt pogányok lenni, hanem valóban chri-

stianusok, Krisztust össze akarják forrasztani szívükkel, hogy az ő kegyelme, ereje, igazsága vezesse, éltesse önöket.

És jó helyre mentek, midőn a Boldogasszonyt keresték föl, midőn a Mária-kongregációba kérik fölvételüket. Mert a Boldogasszony tudja legjobban szívükbe oltani Krisztust és a Mária-kongregáció a legjobb viasz, a legjobb háncs az oltóág és a csemete összekötésére, hogy ez a kettő összeforrjon, sejt a sejttel, szív a szívvel, a nemes oltvány éltesse a vad csemetét, Krisztus uralkodjék az ifjú szívén. Mert a Mária-kongregációnak tulajdonképen ez a végső célja, a szűz Mária tisztelete által összeforrasztani az emberi szívet Krisztussal. Igen, mélyen tisztelt közönség, minthogy most alakul meg itt e tanintézet falai között a Mária-kongregáció, szükségesnek tartom a nagy közönséget is fölvilágosítani annak mivoltáról, lényegéről, céljáról, eszközeiről.

Ne gondolják, hogy ez a Mária-kongregáció, melybe gyermekeik a mai napon szent lelkesedéssel belépnek, valami idegenszerű újítás akar lenni ; ne gondolják, hogy ez valami pietisztikus vagy szentimentális ájtatoskodásnak a melegágya, amely túlzókat, rajongókat nevel, avagy a világi ifjúságot a papi és szerzetesi életmód korlátjai közé akarja szorítani. Ez távol áll a Mária-kongregációtól.

A Mária-kongregáció nem akar nevelni szerzeteseket avagy papokat az önök gyermekeiből, de rajongókat sem avagy beteges érzelgőket, hanem, igenis, nevelni akar igazi katholikus férfiakat.

Semmi egyebet nem akar, csak az igazi keresztény életre akarja gyakorlatilag öntudatosan rávezetni őket. Hogy Krisztus vallása legyen az ő éltető elemük, legyen világító fáklyájuk, legyen mozgató erejük. Hogy egészen katholikusok legyenek, a szívükben, az eszükben, az életükben. Necsak a templomban, hanem az iskolában is, otthon és künn a világban. És majd akkor is, ha az egyetemre mennek, ha a hivatalokba lépnek, ha családot alapítanak — mindig és mindenütt Krisztus uralkodjék bennük, az ő parancsai legyenek legfőbb törvényeik — ezek vezessék őket tisztán és sértetlenül a világ csábításain és kísértésein keresztül.

Természetesen, ez a Mária-kongregáció buzdítja őket az imádságra, különféle ájtatosságokra, gyónásra és áldozásra, de mindennek az a célja, hogy legyen erejük keresztény módon élni, a keresztény erényeket gyakorolni, a bűnt kerülni. Igen, a Mária-kongregáció arra akarja őket megtanítani, hogy öntudatosan, meggyőződésből legyenek vallásos emberek, hithű katholikusok, akiknél a vallásosság nem üres szentimentalizmus, nem templomba zárt valami, hanem szívből fakadó meggyőződés, amely a templomba is elvezet bennünket, az oltárhoz is, a szentségekhez is, amely imádságra is késztet, de amely velünk van akkor is, mikor kimegyünk a templomból, velünk az utcán, a társaságban, a

jóbarátok között, velünk az élet veszélyeiben, küzdelmeiben és kísértéseiben, amely erőt ád nekünk állásunk kötelességeinek pontos teljesítésére, a szív bűnös indulatainak és szenvedélyeinek leküzdésére, az igazi engedelmesség, alázatosság és tisztaság gyakorlására, az élet csapásainak elviselésére, amely egy szóval lelkünknek erőt, nyugalmat és békét ád az életben és halálban egyaránt.

Ezt akarja a Mária-kongregáció és semmit mást és ezért állítja az ifjúság elé ideál-eszménykép gyanánt a Szeplőtelen Boldogasszonyt, az egész kereszténység ideálját; ezért nem kíván a kongreganistától semmi más ígéretet, mint azt, ami minden katholikus embernek szent kötelessége, hogy egész életén át a Szeplőtelen Boldogasszonynak és az ő szent Fiának hű gyermeke, hű szolgája legyen.

De épen ezért örüljenek a szülők és nevelők, hogy gyermekeik és növendékeik körében megalakult ez az áldásthozó Mária-kongregáció. Mert kevesbedni fog gondjuk és aggodalmuk az ifjúság jövőjét illetőleg. A Mária-kongregáció ugyanis életerős, egészséges ifjúságnak a fellegvára. Ez jellemeket nevel és erősakaratú ifjúságot, amely nem inog meg, mint a nádszál, minden szellő fuvalmára, hanem az élet ingoványai között is megtalálja az elvek gránitköveit, amelyeken biztosan megállhat.

Ez erényes és tisztaszívű ifjúságot nevel, amelynek arcáról nem hervasztja le az érzékiség tüze az ártatlanság virágát már bimbó korában. Ez vallásos ifjúságot nevel, amely akkor sem feledkezik meg Istenről, imádságról, templomról, szentségekről, mikor lerázta magáról az iskola porát.

Ez ifjúságot nevel, amely tud lelkesedni eszményekért, amely tud uralkodni önmagán, amely hű kötelességeinek teljesítésében — következésképen, amely az élet minden viszonya között megállja helyét, megőrzi lelke egyensúlyát, szívének békéjét és nyugalmát.

Örüljenek tehát a szülők és a nevelők, mert ez a Mária-kongregáció megóvja az ifjúságot attól a veszélytől, amely, sajnos, manapság már oly széles körben kerítette hatalmába az intelligens ifjúságot. Megóvja attól, hogy ne legyenek már életüknek legszebb éveiben blazirt, életunt, korán megöregedett, elfonnyadt, kiélt, világfájdalommal és elégedetlenséggel telt emberek, hanem egészséges életkedvvel és életerővel telt ifjak, akik bátran, elégedetten és lelkesen tekintenek az életben reájuk váró föladatok és küzdelmek elé.

Igen, kedves ifjak, a Mária-kongregáció mindezt önökben is művelni fogja — de csak egy föltétel alatt, ha igazi kongreganisták lesznek.

Ha nemcsak külsőleg lesznek a Mária-kongregáció tagjai,

hanem valóban igyekeznek szűz Mária szellemét lelkükbe fölszívni. Mert önök a mai naptól kezdve fölfogadott gyermekei, fölesküdött lovagjai és katonái lesznek a boldogságos Szűznek. Tehát kell, hogy ő legyen önök előtt az ideál, az eszménykép, akit csodálnak, akiért lelkesednek, akit szeretnek, akit utánozni, követni igyekeznek.

A Boldogasszony a kongreganista eszményképe. De ez a Boldogasszony a szeplőtelen Szűz, Immaculata; reá alkalmazza az Egyház az Írás szavait: «Macula non est in te.»[1] Aki tehát őt akarja utánozni, követni, annak nem szabad szeretnie a makulát, a lélek szennyét, a vétket, a bűnt; annak arra kell törekednie, hogy az ő élete is minél tisztább, minél makula nélkül valóbb legyen.

Ez a kongreganista első erénye: a szív tisztasága.

De ez a Boldogasszony nemcsak szeplőtelen, hanem malasztal teljes Szűz is! A malaszt az Isten természetfölötti kegyelme, amely nélkül az ember Isten előtt nem lehet kedves. Malaszt nélkül nem is igen lehet erény, de ha van is, a malasztnélküli erény és tisztaság olyan, mint a szem, amely elvesztette világát, olyan mint a virág, amelynek nincs illata, olyan, mint a téli napsugár, melynek nincs melege.

A kongreganistának arra kell törekednie, hogy az Isten malasztját biztosítsa magának, hogy az Isten malasztja járja át szívét s tegye illatossá erényét, fénylővé tisztaságát, kedvessé ártatlanságát. Ezért kell szeretnie és buzgón gyakorolnia az imádságot, ezért kell gyakran járulnia a szentségekhez, mert a szentségek és az imádság az isteni malaszt csatornái.

De a kongreganista eszményképe, a Boldogasszony, egyszersmind az Úrnak alázatos szolgáló leánya, aki engedelmességgel hajolt meg mindig Isten akarata előtt és azt a legtökéletesebben igyekezett teljesíteni.

Ime, ifjú barátaim, az alázatos engedelmesség a kongreganista harmadik főerénye — engedelmeskedni a szülőknek, a tanároknak, pontosan teljesíteni tanulói kötelességeiket, mert ez az Isten akarata, enélkül nem lehetnek igazi gyermekei az alázatos Szűzanyának sem.

Sőt engedjék meg, ifjú barátaim, hogy épen itt figyelmeztessem önöket arra a rendkívüli felelősségre, mely önökre, mint a Mária-kongregáció megalapítóira háramlik. Önöktől függ ennek a kongregációnak sorsa, jövője, önök fogják a kongregációnak a jó hírnevet megszerezni ebben a városban és ebben az intézetben — vagy pedig azt diszkreditálni fogják. És pedig elsősorban

[1] Énekek éneke 4, 7.

azáltal, ha az ép most említett alázatos engedelmességet gyakorolják vagy sem. Mert ha a szülők és a tanárok látni fogják, hogy a kongreganisták a legszorgalmasabbak, a legengedelmesebbek, minden tekintetben a legkiválóbbak — ez fogja a kongregációnak az általános elismerést és tiszteletet kivívni.

Míg ha az ellenkező történnék — amitől az Isten óvjon — ha elhanyagolnák kötelességeiket, tanulmányaikat, esetleg magát a kongregációt érhetné a vád, hogy ez vonja el önöket hivatásos kötelességeik teljesítésétől. Ezért, ifjú barátaim, ma, midőn a kongregációba lépnek, egyszersmind az az ünnepélyes elhatározás is járja át lelküket, hogy igyekezni fognak mindig a legelsők között lenni az iskolában és a legjobbak között lenni a szülői házban.

A kongreganista eszményképe a Boldogasszony, aki nemcsak a szeplőtelen Szűz, nemcsak az Úr alázatos szolgáló leánya, hanem egyszersmind Jézus Krisztusnak áldott anyja!

Az anyai szeretet mindig a legnagyobb, a legáldozatkészebb e földön, olyannyira, hogy még az Isten is a Szentírásban, hogy szeretetének nagyságát irántunk feltüntesse — az anya szeretetéhez hasonlítja ezt.[1]

De minő szeretet lángolhatott azon anyának szívében, aki az asszonyok legszentebbje és legtökéletesebbje volt! És minő szeretet egy oly gyermek iránt, akit az égből nyert szívébe, akiben egyszersmind Megváltóját, Üdvözítőjét, Istenét tisztelte!

Ha valaha e földön két szív össze volt forrva a szeretet által elválaszthatatlanul: úgy ez a boldogságos Szűzanya szíve volt az ő legszentebb fiáéval, Jézus Krisztuséval.

És ép azért is eszményképe ő a kongreganistáknak; hisz a kongregációnak is az a végső célja, hogy az önök szívét összeforrassza Krisztussal; hogy Krisztus legyen az önök mestere, vezére, élete, hogy szívük egész szeretetével szeressék Krisztust és mindazt, ami Krisztusé: az ő Egyházát, az ő tanítását, az ő kinyilatkoztatását — hogy valóban christianus-ok legyenek, necsak a templomban, hanem künn az életben is — egy szóval, hogy Krisztus mint ojtóág megfogamzék lelkükben, hogy a mai gyümölcsoltás sikerüljön, hogy ezek a beojtott csemeték megteremjék a legnemesebb gyümölcsöket: a Krisztus szellemétől áthatott, kegyelmétől megszentelt keresztény életet és halált.

* * *

De be kell fejeznem beszédemet. A kongreganista eszményképének, a Boldogasszonynak még egy tulajdonságáról kell megemlékeznem. A Boldogasszony a magyarok Pátrónája. Az a szent

[1] Izaiás 1, 2.

király, akinek hamvai épen ebben az ősi városban lettek eltemetve, hazáját, nemzetét ajánlotta föl az ég királynéjának, aki elfogadta ezt a homágiumot, pártfogásába vette a kis magyar népet, óvta századokon át — viszont a magyar, ebben a pártfogásban bízva és csak a szűz Mária jobbágyának ismerve el magát, védte meg nemzeti önállóságát, függetlenségét minden hatalommal szemben.

Kedves ifjak, midőn önök a Mária-kongregációba lépnek, tulajdonképen az első magyar szent király, szent István végrendeletét teljesítik. Önök is beállanak Mária jobbágyai közé, miként szent Istvánt követve, ezt tették szent László, Nagy Lajos és a Hunyadiak. Fölújítják magukban dicső őseink szellemét, amely a magyar népet évszázadokon át a kereszténység védőbástyájává avatta. Hazaszeretetüket, magyar szellemüket jobban nem is bizonyíthatnák be, mint azáltal, ha a legdicsőbb, a legnagyobb magyarok példáját követik. Hazánknak és népünknek nagyobb szolgálatot nem tehetnek, mint ha az ősi magyar szellemet igyekeznek újra fölvirágoztatni.

Ó, meg vagyok arról győződve, hogy a mai napon onnét a magasból nemcsak a Boldogasszony, hanem a magyar szentek is örömmel és vigasszal tekintenek le ide, erre a városra, szent István sírhalmára, amelyen ezer év multán is a régi magyar szellem üde virága nyílik ki a Mária-kongregáció megalakulása által. És ahány szent és boldog a magyar hazából a mennyei királynét csak körülveszi, az mind önökre kér ma áldást, kegyelmet, malasztot, hogy amit megkezdenek, abban kitartók, állhatatosak maradjanak mindhalálig. Amen.

A ciszterci-rend székesfehérvári templomában a főgimnáziumi ifjúság Mária-kongregációjának tagfelvételi ünnepén.

(1905 december 8-án.)

Valami különös, mélységes hatással vannak az Egyház nagy ünnepei a keresztény szívekre. Nagy ünnepeken bizonyos ihlettség szállja meg az ember lelkét, bensőséges áhitat fogja el a szívet, az ember érzi a természetfölöttinek, magának Istennek a közelségét, érzi a vallásosságnak megnyugtató, fölemelő, mindennel kibékítő erejét és vigaszát: mindez összevegyűlve alkotja az ünnepi hangulatot, mely a keresztények szívét-lelkét nagy ünnepeken egészen betölti.

Ilyen nagy ünnep a mai nap is, melyen az Anyaszentegyház elénk állítja a Szeplőtelent, fején a csillagokból font koszorúval, vállain a napsugárból szőtt palásttal; elénk állítja a Szeplőtelent,

nemcsak hogy az ő dicsőségének szemléletében merüljünk el, hanem hogy az ő napsugártól, csillagfénytől körülfolyt alakjában fölismerjük a valódi emberi ideált, fölismerjük az ember eszményét, akiben Isten mindenhatósága megmutatta, hogy minőnek teremtette ő egykoron az embert. A Szeplőtelenben látjuk valójában, mi az Isten képére és hasonlatosságára teremtett ember.

Sajnos, az ember saját kezével tette egykor tönkre az Isten remekét, az Isten képéből és hasonlatosságából torzképek váltak, de ím, a megváltás hajnalán Isten mindenhatósága megteremtette a második ideális embert, a Szeplőtelent, akit nem csábított el a sátán, hanem itt ragyog előttünk örökké, mint az ember eszményképe, ideálja. És mintha a mai napon az Isten mindenhatósága szétvonná a mennyeknek függönyét, felénk tárja a Szeplőtelennek napfénysugározta alakját s rámutatva, így szól az egész emberiséghez : ide nézzetek, ez a ti ideáltok !

És mi mindnyájan, kikben keresztény hit honol, áhítatos szívvel és szent meghatottsággal tekintünk föl a csillagokból, az egekből felénk sugárzó szeplőtelen Szűzre s maga ez a tekintet áhítattal, édes reménnyel és vigasszal tölti el szívünket.

De növeli a mai ünnep magasztos hangulatát egy más körülmény is. Az t. i., hogy a mai napon tartják az egész katholikus világban tagfölvételi ünnepélyüket a Mária-kongregációk. Amely ünnepély nem más, mint felelet az Isten szavára, mellyel a mai napon hozzánk szól : ide nézzetek a Szeplőtelenre, ez a ti ideáltok ! Mint mikor a bércek között megdördül a menny, százszorosan visszhangzik a mennydörgés : úgy a mai ünnepen is ezer meg ezer ifjú ajkáról a világ minden táján visszhangzik a felelet az Isten szavára : látjuk, Uram és megértettük ígéretedet, látjuk ideálunkat és íme, most követésére indulunk.

Igen, ezer meg ezer ifjú és leány áll ma oda a Szeplőtelen elé, akiben fölismerték az ember tökéletes ideálját s akinek ma ünnepélyesen megígérik, hogy életüknek az lesz ezután legszentebb törekvése, hogy ennek az ideálnak vonásait minél tökéletesebben megörökítsék saját lelkükben.

Ó boldog ifjak! akik megtaláltátok az ifjú hevének, lelkesedésének, szeretetének, törekvéseinek legméltóbb tárgyát, akik megtaláltátok a tökéletes emberi ideált.

De boldogok lehettek ti is, szülők, akik látjátok, hogy gyermekeitek a Szeplőtelenben keresik és találják ideáljukat. És boldog intézet, amelynek tagjai egymást arra buzdítják, hogy a Szeplőtelen követésére induljanak — lehet-e ennél nagyobb biztosítéka egy intézetnek arról, hogy a növendékek szívébe vetett mag csakugyan jó talajra hullott?

És annál inkább boldogoknak magasztalom mindazokat,

akik a Mária-kongregációval vannak összefűzve, minél szomorúbban látjuk és tapasztaljuk, hogy az ifjúságnak s vele együtt az egész emberiségnek nagy része hamis bálványokat csinált magának, hamis ideálok után rohan.

Az emberiség nagy része elvesztette szeme elől az ember igazi típusát, valódi ideálját. És most lázasan keresik tudósok, bölcselők, írók, költők ezt az elvesztett ideált s vele együtt a boldogság elvesztett paradicsomát. Mert tagadhatatlan, hogy ez a kettő összefügg: az ember csak annyiban éri el faji tökéletességét és ezzel a földön az igazi boldogságot, amennyiben valódi eszményképet igyekezett megközelíteni, saját életében megvalósítani.

Keresik tehát, miként mondám, lázas szenvedéllyel az elvesztett emberi ideált. És időről-időre fölhangzik egy-egy előkelő tudós, lángeszű művész, vagy költő kiáltása: heuréka, megtaláltam az ember valódi eszményképét! És elénk állítja egyik az állatot, a majmot, másik a vad népeket, ismét egy másik a pogány héroszokat — Zola az elállatiasodott embert, Nietzsche az Istent tagadó, önmagát istenítő «Übermensch»-et, az igazi démont, mint az ember valódi ideálját.

Nem volna még nagy baj egyes embereknek tévedése, de ezek a fölfedezések mély barázdákat vágnak az egész emberiség életében. Mert ezeket a fölfedezett emberi ideálokat fölkapja a tudomány, a művészet, a színház, az irodalom, fölkapják a pedagógusok és hirdetik az akadémiáktól kezdve a falusi népiskolákig, fölkapja a sajtó és a tudományos munkáktól kezdve le a krajcáros újságokig mindenütt csak ezen új ideálok magasztalását olvashatjuk. És ilymódon az új ideálok szerint alakul át a nevelés, a népek szelleme, gondolatvilága, az emberek erkölcsisége, alakul ki az egyesek életfilozófiája és élete. Mert amilyen az ideál, amely után tör az ember, amelyben saját tökéletességét látja, olyan lesz lassanként maga az ember is: az ideálnak vonásai csakhamar visszatükröződnek az ő életében is. És, kedves hallgatóim, ha megnézzük az emberiség művelődéstörténetének egyes korszakait és a jelen társadalomnak egyes rétegeit: egész világosan láthatjuk, hogy ezek az állatban, azok a pogányokban, amazok a félvadakban, ezek meg a démonokban keresték és találták az ember ideálját.

De azután azt is tapasztaljuk, hogy ezen hamis ideálok nyomán jár nemcsak az erkölcsi elzüllés, hanem az elégedetlenség is, a lelkek háborgása, a szellemek forrongása, a pesszimizmus, a cinizmus, az életmegvetés, és ez nem csoda, mert, miként fentebb mondottam, a boldogság paradicsomába csak az igazi, valódi ideál vezetheti az embert.

És ezért magasztallak titeket boldogoknak, kedves ifjak,

mert a ti szemeteket nem vakította el a megtévesztő lidércfény, ti megláttátok az Isten által felétek mutatott valódi emberi ideált, a Szeplőtelent, sőt nemcsak hogy fölismertétek, hanem szent lelkesedéssel összeálltok, hogy egyesülve a kongregáció kötelékében ezen tökéletes emberi ideál után induljatok.

Csak menjetek bátran és bizton előre, ne féljetek, ami előttetek lobog, az nem délibáb, hanem az igazságnak fénye, amely elvezet benneteket biztosan oda, ahova a modern világ az ő bálványaival, hamis ideáljával nem találja meg az utat: a lélek békéjének, boldogságának valódi paradicsomába. Ha a Szeplőtelen után indultok, a helyes úton vagytok, amely a boldogság magaslataira vezet.

Mert a Szeplőtelen az ideális ember, abban a legmagasabb eszményi tökéletességben, aminőnek Isten kezdetben remekművét, az embert megalkotta. Mert az ember a teremtéskor nemcsak az egész teremtés koronája, hanem a Teremtő mindenhatóságának legnagyobb csodája és remeke volt. Mi az ember? A teste olyan, mint az állaté, a lelke pedig szellem, hasonló az Istenhez. Óriási művészet kellett ahhoz, ezt a két, egymással ellentétes állagot úgy egyesíteni, hogy egyik a másiknak kárára ne legyen, hanem egymást támogassák, harmónikus egységbe olvadjanak össze, ne legyen se állat, se tiszta szellem, hanem igazi ember; a teste hű szolgája legyen lelkének, a lelke pedig szolgáljon Istenének. Ezt a művészi ecsetvonást akkor vitte végbe a Teremtő remekművén, amikor a megteremtett emberre rálehelte malasztját, kegyelmét, amely az embernek könnyűvé tette azt a föladatot, hogy a test a léleknek szolgáljon, a lélek pedig Isten szolgálatában keresse boldogságát. Ezzel lett kész a műremek; az Isten malasztjával lett az ember igazi, tökéletes ember, úgy, amint Isten gondviselésének jelen rendjében az embert alkotni akarta. A malaszttal fölruházott ember felel meg annak az eszménynek, mely a teremtéskor Isten előtt lebegett. Tehát az ember ideálja a malaszttal telt ember.

Mikor az ember elbukott, kezdte letörölni önmagáról ezt a legjellegzetesebb vonást és a remekmű csakhamar torzképpé változott. Az ember bukásával, a bűnnel kezdődik az ember tragikuma. A test és a lélek között, az állat és a szellem között az Isten malasztja tartotta fönn az egyensúlyt; amint megszűnt és amily mértékben megszűnt a malaszt hatása az emberre, úgy és oly mértékben megkezdődött a lélek forradalma Isten ellen, az élethalálharc a test és a lélek, az állat és a szellem között: és az Isten remekműve, az ember, torzalakká változott.

Az ember igazi típusa, ideálja a bűnnel elveszett; vele együtt elveszett békéje, megelégedettsége, boldogsága is. Innét van a boldogtalanságnak az a rémes, szívetrázó moraja, mely a pogány

korból felénk hangzik! innét van az a ki-kitörő vágyakozás, sóhajtozás egy jobb kor, egy szabadító, egy megváltó után, amely nemcsak a zsidó próféták ajkairól, hanem a pogány költők lantjáról is felénk cseng, felénk hangzik.

És ez a jobb kor eljött az idők teljében. A világ Megváltója kereszthalálával visszaszerezte az ember számára az Isten malasztját és így megadta az embernek a képességet, hogy az eltorzított isteni képmást lelkében restaurálja, hogy a test és lélek között megzavart harmónikus egység, összhang és egyensúly ismét helyreálljon.

Ime, tehát az ember igazi típusát itt kell keresnünk a megváltott emberek között. Minél nagyobb mértékben részesült egy ember a megváltás kegyelmeiben, annál tökéletesebben találjuk benne kifejezve az ember igazi típusát, valódi ideálját.

És épen ezért az emberiség legnagyobb eszménye, a legtökéletesebb ember, következésképen a legszebb és a legboldogabb ember — az Immaculata, a Szeplőtelen! Mert ő részesült a megváltás kegyelmeiben minden ember között nemcsak a legnagyobb bőségben, hanem a legkiváltságosabb módon is; míg a többi ember Isten malasztját a szülőktől örökölt eredeti bűn letörlésére nyeri meg legelőször, ő elnyerte Isten szeretetének ezt a természetfölötti pecsétjét, még mielőtt az eredendő bűn érinthette volna lelkét: az isteni kegyelem teljében fogantatott, az isteni kegyelem teljében született, az isteni kegyelem teljében élte át egész életét. Hozzá nem férkőzhetett soha a bűnnek még árnyéka sem; a harmóniát a test és a lélek, a lélek és az Isten között nem zavarta meg soha semmi az ő életében. Fogantatása pillanatától egész haláláig élete a legtökéletesebb megvalósítása volt annak az eszménynek, amely Isten előtt lebegett, amikor a teremtés koronája gyanánt megalkotta az embert. Ő, az Immaculata, a teremtés koronája, az Isten mindenhatóságának remekműve. Őt oda lehet állítani minden korban, minden népnek, minden társadalomnak, minden kultúrának emberi ideál gyanánt, mert őbenne valósult meg a legtökéletesebben az ember eszménye, mely Istent vezette, mikor az embert teremtette.

És íme, kedves ifjak, a Mária-kongregáció is ezt teszi: a szeplőtelen szent Szűzet állítja elétek követendő ideál gyanánt; hisz a Mária-kongregációnak az a legfőbb célja, hogy tagjait a boldogságos Szűz erényeinek követésére buzdítsa, serkentse.

Nézzetek hát, kedves ifjak, erre az eszményképre. Látjátok, hogy szeplőtelen! Ha tehát őt akarjátok követni, nektek is arra kell törekednetek, hogy minél tisztább, ragyogóbb, minél szeplőtelenebb legyen a szívetek, legyen életetek. A lélek szeplője, szennyfoltja a bűn! Aki tehát Máriát választotta eszményképül, annak

a bűn ellen kell fölvennie a harcot, annak a bűnt kell kerülnie, a bűnt kell leküzdenie.

De ez hogyan lehetséges? Leküzdeni a bűnt, kerülni a bűnt, mikor az minden sarokról felénk kandikál, mikor az mindenütt körülvesz, ámítgat, csalogat, kísért bennünket? Hogyan lehetséges leküzdeni a bűnt, mikor ennek csiráját magunkban hordozzuk?

Bíz ez nehéz és bátran merem nektek mondani, hogy még nem találtak ki olyan filozófiát és nem is fognak kitalálni soha olyan tudományt, olyan műveltséget, amely képes volna bennünket megóvni a bűntől teljesen, amely elég erőt adna nekünk arra, hogy a test és a lélek között fönntartsuk a teljes harmóniát.

Nem elég ide a tudomány, a műveltség, a filozófia: ide malaszt szükséges, Istennek természetfölötti kegyelme, segítsége.

Nézzetek csak ismét a Szeplőtelenre! Miért szeplőtelen? Mert az Isten malasztjával teljes: napsugárból van szőve a ruhája, ez a napsugár az Isten malasztja, amelyen át nem hatolhatott a bűn sötétsége.

A Mária-kongregáció egész szervezete arra irányul, hogy benneteket az Isten malasztjának megbecsülésére, megóvására, öregbítésére serkentsen, buzdítson. Ezért vezet benneteket az imádság buzgó gyakorlására, a szentségek gyakori vételére, ezért tanít benneteket alázatosságra, önmegtagadásra, a hitből fakadó erényekre: mert mindez mindjobban és jobban elmeríti lelketeket az Isten malasztjának fénytengerében, hogy így a ti lelketeket is a malaszt napsugara fonja körül; az a sugár, amelyen megtörik a bűnnek csábos kísértése; az a sugár, amely a testet készséges szolgájává teszi a léleknek; az a sugár, amely a léleknek szárnyakat ád, hogy felküzdje magát az erény legszédítőbb magaslataira; az a sugár, amely nem lévén más, mint az Isten szeretetének csókja, a lélekbe önti a békét, a megelégedést, a boldogságot, melyet nem vehet el tőle sem küzdelem, sem szenvedés, sem halál; sőt ellenkezőleg, amely még a halál keserűségét is az örök boldogság hitével és reménységével édesíti meg.

Ez lesz tehát a ti részetek, ha a Mária-kongregációhoz hívek maradtok, ha éltetek utain mindig a Szeplőtelen ideálja lebeg szemeitek előtt és ti mindig csak azt a fényt követitek, amely a Szeplőtelenről sugárzik felétek.

Ne is tántorítson el benneteket ettől az ideáltól soha semmi. Lehet, hogy látni fogtok csillagokat, fénylő üstökösöket, vakító meteorokat — de ne feledjétek el, hogy ti, kongreganisták, sasfiak vagytok, ti magába a napba nézhettek — ti csak a Szeplőtelenre tekintsetek, csak a napsugárban fürödjetek; az Isten malasztjának ebből a sugárból font palástját semmi földi bíborért föl ne cseréljétek, a szív tisztaságát semmiért oda ne adjátok; ne tartóz-

tasson föl benneteket semmi, menjetek csak mindig a Szeplőtelen után, majd akkor is, ha kiléptek az élet útjaira, akárhova, akármilyen állásra, méltóságra vezessen benneteket a Gondviselés: mindenütt és mindig a Szeplőtelent kövessétek a szív tisztaságának az Isten malasztjával való megőrzésében — és én biztosítlak benneteket, ha az élet útjain őt követitek, ő, a Szeplőtelen, ott lesz veletek mindig, hatalmas pártfogásával, erejével, vigaszával; ott lesz veletek a halál órájában is, és mikor átléptek az örökkévalóság küszöbén, ő fog benneteket bevezetni a boldogság honába, hogy az Isten szeretetében örökké boldogok legyetek. Amen.

A bajai főgimnáziumban megalakult Mária-kongregáció első felvételi ünnepélyén.

(1906 december 8-án.)

Kedves ifjak! Ünnepet, nagy ünnepet ül ma a katholikus Egyház: a Szűzanya *szeplőtelen fogantatásának* ünnepét, ami már azért is különös jelentőséggel bír, mert a szentek ünnepei között *egyedüli* a maga nemében. Mert Istennek végtelen irgalma és szeretete, tekintettel a jövendő Megváltóra, a szeplőtelen Szűzet már fogantatása pillanatában megóvta az eredendő bűn minden szennyétől; Ádám ivadékai közül egyedül a boldogságos Szűz az, akinek a lelke létezésének első pillanatától kezdve mindig Isten kegyelmének fényében ragyogott. Az Istenanyának ezt a nagy kitüntetését ünnepli a mai napon hálás szívvel a hívő kereszténység; hálás szívvel, mondom, mert az anyát ért kitüntetés a gyermeknek is dicsősége, de meg az isteni kegyelem fénye, mely Szűzanyánkat körülsugározza, mi reánk gyermekekre is hint egy-két sugarat, amelyek arra buzdítanak bennünket, hogy az Isten kegyelmei után mi is sóvárogjunk, a bűn ellen küzdjünk s amennyire csak képesek vagyunk, szeplőtelen, tiszta életet folytassunk.

Ime, itt e városban is ez a Szeplőtelenről szétáradó fénysugár új virágot fakasztott a gimnáziumi ifjúság szívében: megalakult a *Mária-kongregáció,* melynek tagjai ebben az ünnepélyes órában fognak járulni az Immaculata elé, hogy iránta való hűségüket ünnepélyes ígérettel pecsételjék meg.

Boldog intézet, melynek talajából ilyen virágok sarjadzanak! De boldogok a szülők is, akiknek gyermekei az ifjúkor tavaszán ilyen eszmékért lelkesülnek! Legboldogabbak azonban ti vagytok, kedves ifjak, akiknek szívét megihlette az Isten kegyelme és a Szeplőtelen tisztelete s most ez ihlet hatása alatt az oltár köré csoportosultok, hogy *Mária lovagjaivá* avattassatok!

Más körülmények között egy ilyen avatási ünnepélyen a

szónoknak nincs más föladata, mint szítani az ifjú szívekben már úgyis égő tüzet és lelkesedést, — minthogy azonban ebben az intézetben tulajdonképen ma veszi kezdetét a Mária-kongregáció, legyen szabad nekem egy-két szóval nem annyira nektek, kedves ifjak, akik ezt már jól tudjátok, mint inkább a hívő közönségnek, mely idejött a ti ünnepetekre, megmagyaráznom, hogy *mi az a Mária-kongregáció*, mi annak *a célja*, mi annak *a rendeltetése?*

Már többször hallottam ezt a kifogást: mire való a Mária-kongregáció? ez nem volt régente, mégis megvoltak nélküle is, mire való az ilyen újítás?

Ájtatos hallgatóim, azoktól, akik ilyen ellenvetésekkel élnek, azt kérdezem: hát ti, akik mindenben a haladás jelszavát hangoztatjátok, a vallásos élettől azt kívánjátok, hogy az maradi legyen, hogy abban ne legyen haladás? Mindenütt fejlődést, haladást látunk, tudományban, műveltségben, az élet minden viszonyában, csak a vallásos életben legyünk maradiak? Akiknek nem kell a Mária-kongregáció, mert ez újítás, azok ne használjanak gázt és villanyt, hanem faggyútyertya mellett olvassanak, azok ne üljenek vasútra, ne táviratozzanak, mert mindez haladás, újítás.

A Mária-kongregáció valóban *haladás a vallásos élet terén*, a korviszonyok követelte újítás, amelyet mindenkinek, ha szívén feküsznek az *ifjúság*, a *vallás*, az *Egyház*, a *haza* nagy érdekei, a legmelegebben kell fölhasználnia és pártolnia. Miért? megmagyarázom azonnal, ájtatos hallgatóim.

Mert először is a Mária-kongregációk *az ifjúság erkölcsi és vallásos életének menedékvárai*. Szülők és nevelők ma már általában elismerik, hogy rossz időket élünk: meggyöngült a hit, hanyatlik az erkölcs, elsősorban a társadalom azon rétegében, ahova a gimnáziumi ifjúság készül. Sőt az embereket már megijesztette az erkölcsi romlásnak az a nagy mértéke, amely lefagyasztja az ifjúság arcáról az ártatlanság, a testi és lelki egészség rózsáit, gyűléseznek, tanácskoznak s orvosszereket hoznak javaslatba — gondoljunk csak arra a sok idétlen javaslatra, melyeket a nemi fölvilágosítás címén csak nemrégiben hangoztattak — amelyekkel azonban úgy fogunk járni, hogy megöljük vele a beteget.

Ájtatos hallgatóim, ennek a kórnak, ennek a betegségnek nincs más orvossága és nincs más óvószere, mint *az igazi vallásos hitélet*. Minden más orvosság vagy csak pillanatnyi hatású, vagy igazi méreg, amely a bajt csak növeli: a vallásos hitélet az, amely megóvja, megerősíti az ifjúság szívének ártatlanságát, tisztaságát, idealizmusát, élet- és munkakedvét, így biztosítja testi és lelki egészségét, biztosítja jövőjét.

De kérdem, ájtatos hallgatóim, hol találja manapság a gimnáziumi ifjúság a valódi vallásos, bensőséges hitéletet? Régente ez máskép volt, mikor a társadalom minden rétegében a vallás tanait és parancsait nemcsak a katekizmusból tanulták, hanem az életben is gyakorolták. Sajnos, ez nincs így manapság, sőt az ifjúság épen az ellenkezőjét látja annak az életben, amit a vallástanban, a prédikációban hallott. Hogyan éljen tehát igazi bensőséges hitéletet? Ime, ez az egyik főcélja a Mária-kongregációnak, hogy az ifjúságot megtanítsa a gyakorlati keresztény életre, megtanítsa a hitéletre, amelynek gyakorlása aztán megerősíti őt az Isten félelmében, a bűn ellen való küzdelemben, a keresztény erények gyakorlásában, a vallásosságnak az élet minden viszonyában való érvényesülésében. Ez a Mária-kongregációknak főcélja, de egyszersmind ez mutatja a Mária-kongregációk nagy szükségességét is. Ha az egész társadalom ma is olyan keresztény, olyan vallásos volna, mint volt szent László, Nagy Lajos korában, nem volna szükségünk Mária-kongregációkra; de mivel a társadalom levegője manapság hideg és fagyasztó, szüksége van az ifjúságnak erre a menedékvárra, melynek udvarán ott lobog a vallásosságnak tűzlángja: ide gyülekezzetek, drága ifjak, itt melegítsétek föl szíveteket, hogy a dermesztő hideg, mely a világban mindenütt felétek csap, el ne fagyassza az ifjú lélek legszebb virágait.

De ez csak egyik tulajdonsága a Mária-kongregációnak, elég azonban egymaga is arra, hogy szülők, nevelők és ifjak áldják azt az intézetet, mely ilyen áldásos újítással siet az ifjúság lelki életének megmentésére.

Van azonban a Mária-kongregációnak még más hivatása is, amelyre a kongregáció szervezete adja meg neki az alkalmatos eszközt. Minden nevelő elismeri azt a lélektani igazságot, hogy *a példa* nagy hatással van főleg az ifjúságra: miként a rossz példa rombolólag hat, úgy épülést, buzdulást, lelkesedést nyerünk a jó példából. Ime, ez a Mária-kongregációnak egy másik tulajdonsága, amely azt a keresztény nevelés egyik leghatásosabb eszközévé teszi.

A kongregációba ennek alapszabályai szerint hosszas próbaidő után csak olyan ifjak vehetők föl, akik minden tekintetben kifogástalanok; a kongregációban tehát csak az ifjúság színevirága foglalhat helyet. És magában a kongregáció együttes működésében egyiknek a jó példája, buzgósága, alázatossága, engedelmessége serkenti a másikat is, egyik hat a másikra s így a kongregáció élete az erényességnek legnemesebb versenypályája lesz. Ilymódon a kongregáció tagjainak jó példája jótékony hatást gyakorol az egész ifjúságra is, sőt ez a jó példa nem marad hatás

nélkül a társadalomra sem, szülőkre, családokra, amelyekben a kongreganista ifjak élnek. Mert az erényes, vallásos élet, ájtatos hallgatóim, messziről tekintve nem gyakorol nagy vonzóhatást az emberekre, de minél közelebb látjuk azt, annál jobban megbecsüljük, megszeretjük, érezzük illatát, élvezzük édességét, megnyugtató, fölemelő, boldogító erejét.

De ez a második tulajdonsága a Mária-kongregációnak arra késztet engem, hogy hozzátok, kedves ifjak, akik ma ezt a Mária-kongregációt megalapítjátok, egy nagyon komoly intelmet intézzek. Tőletek függ ennek a kongregációnak a sorsa, jövője, virágzása. Mert ha látni fogják szüleitek, tanáraitok és társaitok, hogy ti a Mária-kongregációt csakugyan *az erényesség iskolájának* tekintitek, hogy ti lesztek mindenütt az elsők, nemcsak az imádkozásban és a szentségekhez való járulásban, nemcsak a szív tisztaságában és alázatosságában, hanem a tanulásban is, az engedelmességben tanáraitok és szülőitek iránt, a szeretet és békesség, rend és fegyelem ápolásában tanulótársaitok között: akkor biztosítva lesz ennek az áldásos egyesületnek jövője ezen intézetben; mert akkor tanáraitok és szüleitek előtt a ti életetek fogja bebizonyítani a Mária-kongregációnak áldásos hatását az ifjúságra. De ha — amitől az Isten óvjon — ezt a Mária-kongregációt ti csak valami külsőségnek tekintenétek, amellyel hiúságtokat akarjátok kielégíteni és mint kongreganisták nem igyekeznétek kitűnni szüleitek és tanáraitok előtt, sőt ellenkezőleg, az ő megrovásaikat érdemelnétek meg, ebben az esetben magát a Mária-kongregációt hoznátok sokak előtt rossz hírbe, annak jövőjét veszélyeztetnétek.

Ime tehát, kedves ifjak, nagy felelősség nehezedik rátok, de ne féljetek és én sem féltelek benneteket. Látom szemeitekben a jóakarat és lelkesedés ragyogását: ez biztosít engem arról, hogy nagy lélekkel fogjátok megragadni a kongregáció által nyujtott eszközöket: az imádságot, a szentségeket, a kongregáció ünnepségeit és buzdításait, hogy magatokba szívjátok a kongregáció szellemét, a kongreganista erényeit, melyekkel egyrészt magatokat boldogítsátok, másrészt magatok és a kongregáció számára kivívjátok mindenkinek a becsülését és tiszteletét.

Van azonban, ájtatos hallgatóim, ennek a Mária-kongregációnak még egy kiváló tulajdonsága, amely annyira ajánlja a vallásos életnek ezen gyakorlását a mai kor viszonyai között.

Ma, ájtatos hallgatóim, a *szociális tevékenység* jegyében mozog az egész társadalom. Minden téren egyesülnek, társulnak az emberek, mert látják és érzik, hogy a mai kor forgatagában, óriási haladásában csakis egyesített erőkkel, a társulás erejével lehet nagy eredményeket elérni. A közgazdaság, közegészség, a tudo-

mány, a művészetek, az ipar, a kereskedelem, a jótékonyság terén mindenütt egyesületek, társulatok viszik a szerepet. Ájtatos hallgatóim, a vallásos élet terén is szükségünk van manapság erre, talán jobban, mint bármikor. Szükségünk van arra, hogy azokat a szíveket, melyek egyenlő ideálokért lelkesednek, a társulás, az egyesülés szálai kössék össze, mert így együttesen könnyebben leküzdenek minden emberi félelmet, az összetartozás ereje növeli bátorságukat, megkettőzteti buzgalmukat, a közös imádság áldása megszenteli munkásságukat, a közös munka biztosítéka lesz az eredménynek.

Íme, a Mária-kongregáció is egy ilyen társulat. A modern kornak eszméi vannak ebben is megvalósítva. *Társulatban, egyesületben* gyakorolni a vallásos hitéletet, *társulva imádkozni, társulva járulni a szentségekhez, társulva gyakorolni a keresztény erényeket:* ez a Mária-kongregáció feladata.

De, ájtatos hallgatóim, minden társulatnak van céljának, rendeltetésének megfelelő alapszabálya s a társulat csak akkor fog virágozni, ha híven követi az alapszabályban lefektetett elveket. Így van a Mária-kongregáció is; ennek is van alapszabálya; ez is csak úgy virágozhat, úgy fogja elérni föntebb vázolt célját, ha a kongreganisták híven követik az ő alapelvüket, mely őket összehozta, a Mária-kongregációban egyesítette. Tudjátok-e, mi ez az alapelv, kedves ifjak? Ez a boldogságos Szűz tisztelete. Mária, a *Szeplőtelen*, Mária, *Krisztus anyja* a ti ideáltok: az ő tisztelete kell, hogy összekösse a szíveteket, az ő tiszteletéből, az ő erényeiből, az ő követéséből kell merítenetek az erőt a vallásos hitéletre, az erényességre, a jó példaadásra.

És itt meríthettek is igazán, mert bő ez a forrás, gazdagon patakzó.

Mária, a *Szeplőtelen* a ti ideáltok, az, akihez a bűn árnyéka sem férkőzött soha: aki szeplőtelen volt fogantatásában, szeplőtelen születésében, szeplőtelen életében.

Akinek a Szeplőtelen, az Immaculata az ideálja, annak el kell fordulnia mindattól, ami szeplő, szenny és piszok; annak szintén törekednie kell arra, hogy a lelke, szíve, esze, élete minél szeplőtelenebb, minél tisztább legyen. Ez az első kötelességtek, kedves ifjak, ez a kongreganisták idealizmusának az egyik szárnya: elfordulni mindentől, ami szennyes, ami bepiszkítja a lelket és törekedni a tiszta, az ártatlan, a szeplőtelen élet után, azzal a meggyőződéssel, hogy ez ád az embernek igazi nagyságot, boldogságot, dicsőséget, miként látjuk is, hogy az egész emberiségben az a legdicsőbb, az a legnagyobb, az a legboldogabb, a *Immaculata.*

De, kedves ifjak, a boldogságos Szűz szeplőtelen volt, mert

az Isten kegyelme volt vele fogantatásában, születésében, egész életében. Az Isten kegyelme nélkül nincs igazi, tartós tisztaság, szépség, makulanélküliség az emberi szívben.

Aki tehát tiszta, erényes, szeplőtelen életet akar folytatni, annak az Isten kegyelmeit kell minél nagyobb mértékben biztosítania. És íme, kedves ifjak, a Mária-kongregáció épen ebben nyujt nektek segédkezet, hogy az Isten kegyelmeit minél nagyobb bőségben megszerezzétek magatok számára. Az Isten kegyelmeinek csatornái az imádság, a szentségek gyakori méltó és buzgó vétele és a boldogságos Szűznek, a kegyelmek Anyjának áhitatos tisztelete. Erre tanít benneteket a Mária-kongregáció; kövessétek buzdítását, ne szégyeljetek imádkozni, a szentségekhez járulni, Mária-tisztelők lenni: nem szégyen, ifjú barátaim, a napfényben járni, nem szégyen tele tüdővel magunkba szívni az éltető levegőt, nem szégyen lelkünknek egészségét, üdvösségét biztosítani.

Mária, *Krisztus anyja* a ti ideáltok, az, aki az Isten Fiát saját gyermekének nevezhette. Mária szívének-lelkének mindene Krisztus volt, beléje helyezte minden hitét, minden reményét, őt szerette szívének minden dobbanása. Nem volt más akarata, csak Krisztusé; nem volt más vágya, óhajtása, csak a Krisztusé; szerette azt, amit Krisztus szeretett, elfordult attól, amitől Krisztus is elfordult; mindent, üdvöt, boldogságot csak Krisztusban keresett és talált meg.

Kedves ifjak, íme ez, miként általában a Mária-tiszteletnek, úgy a Mária-kongregációnak is a feladata, hogy benneteket elvezessen Krisztushoz. A kongreganisták idealizmusának ez a második szárnya: az első *a tiszta, szeplőtelen élet*, a második a *Krisztus követése*, hogy igazi christianusok, keresztények legyünk necsak a templomban, az iskolában, a hittan óra alatt, hanem künn az életben is, necsak a gimnáziumban, hanem majd az egyetemen is és később az életben is; hogy Krisztusban higyjünk, tőle várjuk, mert csak tőle nyerhetjük el szívünk boldogságát. Igen, a kongreganisták idealizmusának ez a második szárnya: a fölemelkedés Krisztushoz élő hitben, imádatban, abban a hitben, hogy Krisztus az α és ω, az emberi élet kiindulópontja és végcélja, amelyet ha megtalálunk, ha elérünk, elértük az üdvöt, a boldogságot, — de ha ezt elveszítettük, elveszítettünk mindent örökre.

Befejezésül, kedves ifjak, még egyre akarom fölhívni figyelmeteket. Azt mondottam, hogy ez a kongregáció két szárnyat ád nektek: a tiszta életnek és a Krisztus követésének szárnyát, — ezek a szárnyak fölemelnek benneteket az idealizmus legszédítőbb magaslataira is, — csak csattogtassátok e szárnyakat: mindig magasabbra fogtok emelkedni, — ne féljetek, hogy a nap köze-

lében leolvadnak ezek a szárnyak rólatok, — nem Ikarus-szárnyak, hanem sasszárnyak ezek, amelyekkel bátran repülhettek az isteni nap felé... De ha nézem e szárnyakat, melyekkel a szeplőtelen Szűz ruházza föl a mai napon lelketeket, azt látom, hogy színesek ezek a szárnyak, sőt az én szemeim a *piros-fehér-zöld* színeket veszik rajtuk észre. Magyar kongreganisták vagytok, a ti ideáltok az a szeplőtelen Szűz, Krisztusnak anyja, kit a magyarok első szent királya *Magyarország Pátronájának* választott.

Mikor tehát ti, kedves ifjak, a boldogságos Szűz különös tiszteletét tűztétek ki jelszó gyanánt zászlótokra, egyszersmind hazafiúi lelkesedésteket is ápoljátok ezzel. Bátran merem mondani, nem tehetnétek nagyobb szolgálatot hazátoknak, mint ezzel a Mária-kongregációval, mellyel őseink szelleme kél föl újra szívetekben. És ha az egész magyar ifjúságban a szent István, szent Imre, szent László, a Mária-tisztelő ősmagyarok szelleme újra kivirítana, a magyar nép ismét oly nagy, oly dicső, oly hatalmas lenne, mint volt az ősök korában.

Ti ennek a nagyságnak egy plántáját ültetitek el ma a Mária-kongregáció megalapításával: a Szentlélek kegyelme Krisztus áldása, a magyarok Nagyasszonyának és a magyar szenteknek segítő könyörgése ápolja s nevelje naggyá, tegye hatalmassá ezt az ültetvényt. Amen.

A hivatalnokok budapesti Mária-kongregációjának fölvételi ünnepén.

(1908-ban Gyümölcsoltó-boldogasszony ünnepén, a Jézus Szentszíve templomában.)

A mai ünnep a keresztény világ hajnalhasadása, *újéve*, ép ezért a középkorban a pápák is a mai naptól számították az éveket. *Ab incarnatione Domini*, az Úr megtestesülésétől volt a pápai okmányokban az időszámítás keltezve és az Úr megtestesülése a mai napon történt, amikor is a jámbor názárethi Szűz előtt megjelent az Úr angyala s kijelentette neki, hogy a Magasságbeli őt választotta ki, hogy legyen az Isten Fiának, a világ Megváltójának anyja. A mai ünnep tehát fordulópont a világtörténelemben, amely azt két részre osztja: *a Krisztus előtti* és *Krisztus utáni* korszakra; mert Krisztus t. i. a megtestesült Ige, az Istenember, mint ilyen, a mai napon kezdte meg létét, aki mint az Isten Fia öröktől fogva létezett.

A régi magyarok, akik szerették az ünnepeket a természet jelenségeivel összefűzni, a mai ünnepet *Gyümölcsoltó-Boldogasszonynak* nevezték el, minthogy március 25-ke körül van az alkalmas idő arra, hogy a vadcsemetéket, melyekben már meg-

indult a tavaszi élet és nedvkeringés, oltóanyaggal nemesítse meg a kertész keze. Azonban, habár nagyon is esetleges külső körülményektől származik e magasztos ünnep elnevezése, mégis rendkívül jellegzetesen feltünteti a mai ünnep mélységes misztériumát. Mert, mélyen tisztelt uraim, a mai napon a természetfölötti világrendben, az emberiség történetében is *oltás* ment végbe. Az Isten mindenhatósága, a Szentlélek volt a kertész, aki *az isteni oltóágat*, magát Jézus Krisztust beoltotta a boldogságos Szűz szívébe s ez által az emberiségbe, hogy ez az oltóág az emberiségnek elkorhadt, elvadult, bűntől megrontott fáját megnemesítse, új éltre keltse, termékennyé tegye oly gyümölcsök termelésére, amelyek örök értékűek. Tudjuk azt jól úgy a bibliából, mint az emberiség művelődésének történetéből, hogy Isten nem teremtette rossznak, satnyának az embert; ellenkezőleg, az első ember nagy volt, dicső, szent malaszttal teljes: az Isten képe és hasonlatossága. De a bűn, amely nem az Istentől van, hanem az ember szabadakaratából vette eredetét, tette tönkre az emberiség fáját, fonnyasztotta le róla a halhatatlanság gyümölcsét, az ártatlanság üde lombozatát, szárította ki belőle az isteni malaszt nedvét, s ilymódon ez a hatalmas, Isten keze által plántált fa mindjobban korhadt, összeaszott, elszáradt s már-már megérett arra, hogy fejsze tétessék tövéhez, levágassék és tűzre vettessék; de a mai napon Isten végtelen irgalma feltartóztatta a romlást, pusztulást és száradást, *Gyümölcsoltó Boldogasszony* napján, a Szentlélek-Úristen beoltotta ebbe a fába Jézus Krisztusnak isteni erejét, éltető kegyelmét, mindenható szeretetét, hogy az elkorhadt fát malasztos nedvvel új életre keltse, üde lombozatát, illatos virágát, ízletes gyümölcsét neki visszaadja.

Kedves kongreganista urak, nagyon helyénvaló, nagyon megfelelő, hogy az önök kongregációja ezen a szép ünnepen tartja tagfelvételi ünnepét.

Mert a Mária-kongregációba való belépés sem más, mint a legnevezetesebb fordulópont az önök életében; hajnalhasadása egy új, nemesebb, tisztultabb, boldogabb életnek. Miként egykor a pápák a mai ünneptől, *ab Incarnatione Domini* számították az éveket: úgy önök is, uraim, a mai nappal két részre osztják életüket s a mai naptól datálódik önöknél is egy új élet. Majdnem merném mondani: úgy, miként az emberiség történetét két részre osztja ez a nap: az első Krisztus előtt, Krisztustól távol vagy legalább is Krisztushoz közeledve, de őt még el nem érve, a másik Krisztussal, az ő malasztjával, erejével, igazságának fényében. Mert mit tagadnánk, a mai korban a hivatalnokok serege s ugyanez áll csekély kivétellel az összes intelligens osztályok férfitagjairól, a Mária-kongregáció nélkül távol állanak Krisztustól, vagy ha akarnának

is hozzá közeledni, alig tudják Krisztust elérni. Míg a Mária-kongregáció bevezeti őket Krisztus kegyelmeinek kincstárába, kinyilatkoztatott igazságainak napfényes virányaiba, nemcsak közel hozza őket Krisztushoz, hanem egyesíti is Krisztussal imádságban, malasztban, az Oltáriszentség imádásában és gyakori vételében. S miként a Krisztus előtti korszakot nyugtalanság, sötétség, félelem, reménytelenség jellemzik, míg a Krisztus megtestesülésével világosság fakadt, a félelmet remény, bizalom, szeretet, a nyugtalanságot az a béke váltotta föl, melyet a világ nem adhat: úgy fogják önök is, mélyen tisztelt uraim, kik a mai napon belépnek a Mária-kongregáció kötelékébe, tapasztalni, hogy az önök életében is tavasz fakad napsugárral, békével, boldogsággal, megelégedéssel a szívben, amely kísérni fogja önöket az élet küzdelmeiben, hivatalos kötelességeik teljesítésében, családjuk körében s amely béke, nyugalom, boldogság nem fogja önöket elhagyni életben és halálban, hacsak önök nem lesznek hűtelenek a Mária-kongregációhoz. S így, ismétlem, önök is, uraim, a mai naptól, a Mária-kongregációba való belépés napjától, datálhatják új életüket, amelyhez hasonlítva az előbbi élet nem élet, csak vergődés, küszködés, bizonytalan tétovázás: a mai nappal kezdődik az igazi élet végtelenül fényes, magas, messzenyúló perspektívával, nemes munkával, fölemelő öntudattal, a győzelem, az érdem, a boldogság elérésének biztos reményével.

De említettem azt is, hogy a magyarok *Gyümölcsoltó Boldogasszonynak* nevezik a mai ünnepet. S ha ezt az elnevezést tekintjük, akkor is pompásan illik ez az ünnep arra, hogy a Mária-kongregáció tagfelvétele vele kapcsolódjék. Mert a belépés a Mária-kongregációba valóban nem más, mint nemes oltás a természetfölötti életben. Csodálatos hatása van az oltógallynak, amint azt mindnyájan tudjuk, tapasztaljuk. A vadrózsatőbe, amely csak szerény, vékony, apró, egyszerű, illattalan virágot termel, egy kis nemesgallyat beoltanak s ha megered az oltvány, az egész rózsatőt megnemesíti, amelynek illatos, változatos, színpompás virágainak szépségével nem tudunk eléggé betelni. S hasonló a hatás a gyümölcsfák oltásánál is. Mily óriási a különbség a vadonc apró, kemény, élvezhetetlen termése és a megnemesített fa puha, ízes, illatos gyümölcse között!

Uraim! ehhez hasonló hivatása van a Mária-kongregációnak s ehhez hasonló eredményt is fog létrehozni, ha megfogamzik az oltás. A hivatása, hogy megnemesítse a szívünket, életünket, cselekedeteinket; s ezért oltja belénk a Mária-tisztelet által a bensőséges hitélet oltóágát, amely az Isten malasztját-kegyelmét ápolja, fejleszti; amely Krisztusban, Krisztussal és Krisztusért él, fárad, dolgozik; amely az imádságban, szentségekben, a keresz-

tény erények, a jámborság és az apostolkodás gyakorlataiban fejti ki erejét. Ime, mélyen tisztelt uraim, ezt az oltóágat veszik önök is ma szívükbe s én, az Úr méltatlan szolgája, egyesítem imámat, könyörgésemet az összes Mária-kongregációk imáival: adja meg a Mindenható a magyarok Nagyasszonyának kegyes közbenjárására a mai oltásnak a megfogamzást, adja meg, hogy ez az oltóág megeredjen s mély gyökeret verjen mindnyájuk szívében. Hogy tehát mindnyájan igazi kongreganisták legyenek, akik az Isten malasztjában, kegyelmében s így Krisztussal, Krisztusban igyekeznek élni, akik az imádságból, az Úr szentségeiből merítenek erőt a keresztény erények gyakorlására és lelkesedést arra, hogy necsak közönséges hívei, hanem apostolai is legyenek Krisztusnak és az ő áldott anyjának.

És ha így megfogamzik az önök lelkében ez az oltóág, nemcsak önöknek fogja megadni a szív békéjét, a lelkiismeret édes nyugalmát, az élet boldogságát, hanem családi életükbe is új erőket, új ideálokat, új fénysugarakat visz be; megszenteli a házasság kötelékét, az atyai szeretetet, megkönnyíti a gyermekek nevelését; de új erőket, új ideálokat, új fénysugarakat visz be hivatalos helyiségeikbe is, aktáik és kötelességeik körébe; mert a Krisztus szellemétől áthatott hivatalnoksereg legjobb biztosíték az államra és polgárokra nézve, hogy ügyeiket pártatlan igazságossággal, becsületességgel, szorgalommal és lelkiismeretességgel intézik el.

És ép ezért, mert a modern korban minden ország gerincét hivatalnokai alkotják, ezért fordulok nagy bizalommal hazánk Pátronájához, a boldogságos Szűzhöz, aki nem hagyhatja el az ő országát, a *Regnum Marianumot:* árassza áldását a magyar hivatalnokok kongregációjára s ezen kongregáció legújabb tagjaira. Amen.

A középiskolai tanulók kongregációi fölvételi ünnepélyén.

(A Regnum Marianumban 1910 december 4-én.)

Kedves ifjak! A XV-ik században, amikor a humanista műveltség, a tudomány és a művészetek ápolása elérte a virágzásnak legmagasabb fokát, a párisi egyetemnek, a Sorbonnenak híres kancellárja, látva az Egyháznak szomorú helyzetét minden műveltség, tudomány és művészet dacára, látva a hitélet és erkölcs hanyatlását, egy kedves kis könyvecskét írt, amelynek alapgondolata gyanánt ezt a nagy igazságot mondotta ki: *reformatio ecclesiae a pueris debet inchoari*, az Egyház megújhodását a gyermekeknél kell megkezdeni. És hogyan történjék ez?

Leírja abban a kis könyvben, melynek tartalmát elárulja a könyv címe is: *De pueris ad Christum trahendis*, ha a gyermekeket Krisztushoz fűzzük úgy, hogy tőle el ne szakadhassanak, akkor sikerülni fog a reformatio ecclesiae, az Egyház megújhodása.

Kedves ifjak! Már évek óta figyelemmel kísérem a Regnum Marianum Intézet legnagyobb jótevőjének, pártfogójának, őszintén mondhatjuk jó atyjának apostoli működését s valahányszor látom őt az ifjúság között vagy olvasom, hogy most itt, most ott fordul meg egy-egy intézetben, hogy az ifjúságot meggyóntassa, megáldoztassa, apostoli szavával buzdítsa vagy a Mária-kongregációba fölvegye: eszembe jut mindig, hogy a ti apostoli jó atyátok is a Gerson mondását választotta jeligéül: reformatio ecclesiae a pueris debet inchoari. Az Egyháznak, de joggal hozzátehetjük: a hazának, a társadalomnak helyzete is csak akkor fog jobbra fordulni, ha a gyermekek, az ifjúság nevelésére az eddiginél nagyobb gondot fordítunk. Püspökatyátokat is ez a meggyőződés késztette, hogy messze székhelyéről télvíz idején idesiessen közétek s ő maga személyesen vegyen föl benneteket a Mária-kongregációba.

Az a Gerson csak egy könyvet írt, melynek címe és tartalma: De pueris ad Christum trahendis, a ti püspökatyátok pedig egy intézményt vett pártfogásába, amely mindennél jobban eszközli azt, hogy az ifjak Krisztushoz vonzassanak; ez az intézmény a Mária-kongregáció, amelyre époly nagy szükség van manapság, mint volt a XV. században Gerson figyelmeztetésére: reformatio ecclesiae a pueris debet inchoari. Mert a mai világban is úgyszólván minden el akarja szakítani az ifjúságot Krisztustól. Sok helyen már az iskola is, pl. Franciaországban; a tudomány is, a műveltség, a művészet is, a színház, az újság, az utca, a társadalom: ép ezért kell egy vonzóerőt állítani az ifjúság szíve elé, amely erősebb legyen ezen centrifugál erőknél; olyan erős legyen, mint a delejes mágnes, mint a földnek vonzóereje. Ez a Mária-kongregáció, amely, ha vonzási körébe jut az ifjú szív, vonzza azt a szívet Krisztushoz: trahit ad Christum, miként a mágnes a vasat, vonzza Krisztushoz, hogy hozzá tapadjon, belőle és benne éljen, benne találja meg örömét, boldogságát, életerejét és életkedvét.

Igaz ugyan, hogy a Mária-kongregáció elsősorban arra tanít benneteket, kedves ifjak, hogy a szeplőtelen Szűzanyának legyetek jó fiai s őt tisztelve, neki hódolva igyekezzetek erényeit követni, de *per Mariam ad Jesum:* ez a kongregációk jelszava. A Mária-tisztelet a legbiztosabb út Krisztushoz; ha a Szűzanya kézenfog benneteket vagy pláne karjaiba vesz benneteket, ezt csak azért teszi, hogy elvezessen, elvigyen benneteket szent Fiához, Krisztus-

hoz, aki az út, az igazság, az élet. Így tehát a Mária-kongregációknak első és alapvonása, a Mária-tisztelet, egyik hathatós eszköz ad pueros ad Christum trahendos, az ifjú szíveknek Krisztushoz vonzására.

De van a Mária-kongregációnak ehhez még más különleges eszköze és ereje is. A Mária-kongregációnak egyik legszebb vonása, hogy tagjait buzdítja és lelkesíti a gyakori áldozásra, tehát az ifjúsági Mária-kongregációk a tanulóifjúságot buzdítják, hogy minél gyakrabban táplálkozzanak az élet kenyerével... Mi csatolhatná jobban Krisztushoz az ifjú szívét, mint a szentáldozás, amelyben Krisztus a szívbe száll, hogy azt szeretetével, szentségével, de egyszersmind boldogító édességével is betöltse. Már Gerson is abban a kis munkájában, De pueris ad Christum trahendis, úgy látszik, sejdítette ezt, ő ugyan nem beszél a gyakori áldozásról, de igenis beszél a gyermekek gyakori gyónásáról, mint a Krisztushoz vonzás legfőbb eszközéről. De X. Pius pápa világosan megjelöli, hogy igenis a gyakori áldozás az ifjúkorban az az eszköz, amely Krisztushoz fűzi úgy a szívet, hogy azt Krisztustól el ne szakíthassa semmiféle megpróbáltatás, kísértés vagy veszély. A Mária-kongregáció is X. Pius szentséges Atyánk által jelölt irányban halad, mikor tagjait arra buzdítja, hogy járuljanak minél gyakrabban a szentáldozáshoz, ahol Krisztushoz tapadhatnak és erőt, életet, örömet, boldogságot szívhatnak magukba.

A Mária-kongregáció ezenkívül mire buzdítja még tagjait? Tulajdonképen arra, hogy a Mária-tiszteletet is, a gyakori áldozást is, az imádságot is, mindent, de mindent, amit a kongregáció nekik nyujt, arra használják fel, hogy Krisztus parancsait teljesítsék; hogy Krisztus akarata szerint éljenek. És ha ez valósággá válik, akkor lesznek csakugyan Krisztussal teljesen egyesülve, összefűzve. Mert maga Krisztus Urunk mondja: Az szeret engem, aki parancsaimat megtartja,[1] de viszont az őt szeretőknek megígérte: Qui diligit me, diligetur a patre meo et ad eum veniemus et mansionem apud eum faciemus. Aki szeret engem, azt szereti az Atya is és ahhoz megyünk és nála lakozunk.[2]

Ime, a Mária-kongregáció a maga részéről mindent megtesz, hogy titeket, kedves ifjak, Krisztushoz fűzzön; a Mária-kongregációnak tehát tulajdonképeni célja és rendeltetése: *trahere ad Christum.* Nincs a Mária-kongregációban semmi rejtelmes, titkos, nem akarja az ifjúságot a világtól elvonni, nem tanítja a Weltflucht-ot, nem akarja a középkori aszkézis jármába hajtani az életerőtől duzzadó és élni akaró ifjúságot, nem is akarja klastromokba vagy szemináriumokba csalogatni, csak Krisztus-

[1] János 14, 23. [2] János 14, 21.

hoz akarja az ifjú szíveket fűzni, hogy ne Wilde Oszkárok és Verlaine-k módjára csak akkor keressék Krisztus nyomait, mikor már a bűnös szenvedélyek kiégették csontjaikból a velőt, hanem hogy a fiatal szív tisztaságával, ártatlanságával, lelkesedésével ne Krisztus nyomait keressék, hanem Krisztus szívéhez tapadjanak s ebből szívjanak teletüdővel kegyelmet, malasztot, életerőt, munkakedvet, a lélek derűjét és örömét és ezzel a tiszta hevülettel menjenek a világba, a családokba, a kereskedelem, a művészet, a tudomány csarnokaiba, a katonasághoz, a hivatalokba, a közpályákra, hogy mindenhová elvigyék Krisztus szellemét, mindeneket fölemelő és megszentelő kegyelmeit.

Ez lesz a reformatio ecclesiae, reipublicae et societatis, az Egyház, a haza, a társadalom megújhodása. Omnis reformatio debet inchoari a pueris. És ha ez megtörténik : liliomlelkű, Krisztust szerető ifjakból fog benépesülni az Úr szentélye, papokkal, akik nem béresek, hanem jó pásztorok lesznek ; tisztalelkű és testű ifjakból sarjad majd a boldog család ; úgy fog megújhodni az állam, a társadalom, ha annak minden rétegében, a közpályának minden ágában istenfélő, vallásos és tiszta erkölcsű emberek ítélkeznek, rendelkeznek, vállalkoznak mások kormányzására és vezetésére.

Hazánk egyik legnagyobb költője, végigtekintve az akkori ifjúságon, majdnem kétségbeesve így kiáltott fel : Lesz-e gyümölcs a fán, melynek nincs virága? Avagy virág vagy-e, hazám ifjúsága?

Ha most a túlvilág fényéből reátok tekinthetne, kedves ifjak, nem kiáltana így fel, mert látná, hogy ti, kik a kongregációba léptek, bokréta vagytok illatos virágokból, melyeknek szirmain a malaszt harmatja ragyog és a Szentlélek megszentelő, megtermékenyítő sugara csillog. Ennek a virágnak, melyet mától fogva a Mária-kongregáció fog ápolni, öntözni és gondozni, ennek lesz majd gyümölcse is : ízes gyümölcse, melyet élvezni fog Egyház, család, társadalom, állam, de elsősorban ti magatok, kedves ifjak, mert ennek a virágnak első gyümölcse lesz a ti szívetek békéje, lelkiismeretetek nyugalma, Mária oltalma, Krisztus szeretete ; ezek nyomán életerő és életkedv, megelégedés és boldogság, ezek fognak kísérni benneteket az élet útjain mindaddig, amíg a most leteendő ünnepélyes ígéretekhez hívek maradtok. Adja a magyarok Nagyasszonyának kegyelme, hogy hívek maradjatok egész a sírig. Amen.

A budai ciszt. gimnázium Mária-kongregációjának fölvételi ünnepén.

(1916-ban.)

Nagy ünnep a mai nap a Szent Imre gimnázium történetében, amelyen immár másodszor történik ünnepélyes tagfölvétel az ifjúsági Mária-kongregációba; de még nagyobb ünnep ez a mai nap tireátok nézve, akiket ezen ünnepélyes szertartás keretében fölveszek és beiktatok a Mária-kongregáció tagjai közé.

Mert kongreganistává lenni — nagy kitüntetés, amely nem jut osztályrészül mindenkinek. Láthatjátok, hogy nem az egész osztályt veszem föl, hanem csak a kiválasztottakat; még azokat sem mindnyájukat, akik jelentkeztek vagy szerettek volna a kongregációba belépni, hanem csak azokat, akiket a kongregáció tisztikara alapos körültekintés és bírálat után méltóknak ítélt arra, hogy kongreganisták legyenek. És mikor azt nézték, méltó-e valaki a kongregációba való fölvételre, megtekintették a bizonyítványát is, de mérlegbe vetették magaviseletét és erkölcsét is. Bukott diákot nem vesznek föl a kongregációba, de olyat sem, aki csak kegyelemből vánszorog az egyik osztályból a másikba. Aki kongreganista akar lenni, annak mindenekelőtt jó diáknak kell lennie; mert kongreganistává lenni nagy kitüntetés, ami a rossz diákot meg nem illetheti.

A jó diák azonban nem annyit jelent, hogy jeles osztályzata legyen minden tárgyból, mert ez csak keveseknek a kiváltsága, akiket különös nagy tehetséggel áldott meg az Isten, hanem igenis jó diáknak nevezzük azt, aki az előadásokra szívvel-lélekkel figyel, aki a feladott leckét tehetsége szerint mindig és minden tárgyból lelkiismeretes szorgalommal megtanulja; aki tanárainak minden intését és figyelmeztetését szívesen veszi és odaadással igyekszik teljesíteni.

De ahhoz, hogy valaki kongreganistává lehessen, nem elég az, ha jó diák; kell, hogy a magaviselete, erkölcse, élete kifogástalan, sőt példás legyen. Nem szabad fölvenni a kongregációba olyan ifjakat, akik szüleiknek és tanáraiknak nem fogadnak szót; akik csúfolódók, veszekedők, káromkodók; aki az iskolában, az utcán, a templomban botrányosan viselik magukat; akiknek a szíve romlott, akik másokat rosszra tanítanak, bűnre csábítanak. Az ilyenek nem lehetnek kongreganisták. És miért nem lehetnek? Azért, mert kongreganistának lenni nagy kitüntetés; a kongreganista ugyanis Krisztus anyjának, a mennyek királynéjának a lovagja.

Miként a földi királyok udvaraiba sem szabad mindenkinek

a bejárás és udvari szolgálatokra csak olyanokat választanak ki, akiket nemes származásuk, őseik hosszú sorozata vagy személyes vitézségük és jó tulajdonaik e tisztségre ajánlanak : úgy a mennyei királyné udvarában is lovagok csak azok lehetnek, akiket e kitüntetésre méltóknak ítélnek. És itt mindjárt hozzá kell tennem, hogy Mária udvarában szigorúbb mértékkel mérnek, mint a világi fejedelmek udvartartásaiban. Ezeknél sokszor elegendők az ősök erényei, az apák érdemei, hogy fiaik kitüntető tisztségekhez jussanak. Mária udvarában azonban nem elég az előkelő származás, a családi összeköttetés, az apa magas rangja vagy hivatala ; itt minden egyes jelöltnek saját érdeme az egyedüli mérvadó. Mert a kongreganista nevet s vele a kongreganista kitüntetést nem családi, hanem csak egyéni érdemekért nyerhetjük el ; ehhez nem protekció és összeköttetések révén, hanem erényeink és példás életünk útján juthatunk el.

Azonban, kedves ifjak, a kongreganista név nemcsak kitüntetést, hanem kötelességet is jelent ; sőt minél nagyobb a kitüntetés, annál nagyobb a kötelesség is, amely ennek a nyomán fakad.

A kongreganista a boldogságos Szűznek, a mennyek királynéjának a lovagja. Hivatását tehát csak akkor tölti be, ha méltó lovagja a mennyek királynéjának. Magas, szédítően magas, de fenséges és eszményi hivatás egy ifjúra nézve Mária méltó lovagjává lenni !

Minden lovag először is ideálista. Mert minden lovagnak van egy ideálja, egy eszménye ; az, akinek a szolgálatába szegődött. És ez az ideál betölti lényét, lefoglalja szívét és szellemét. Középpontja és mozgatója gondolat- és érzelemvilágának s minden vágya, óhaja ennek az ideálnak tetszeni s becsülését kiérdemelni.

Ha így van a dolog, a kongreganista a legnagyobb ideálista, mert az ő ideálja a legfönségesebb emberi eszmény : az Immaculata, a szeplőtelen Szűz, akihez a bűnnek még árnyéka sem férkőzhetett, viszont akinek ruhája az isteni napnak, a kegyelemnek sugaraiból van szőve s akinek a fején ragyogó, tizenkét csillagból készült korona jelképe a tökéletességnek.

Ez a Szeplőtelen a kongreganista ideálja ; kell tehát, hogy a Szeplőtelen töltse be szívét és szellemét ; kell tehát, hogy minden vágya és óhaja arra irányuljon, hogy a Szeplőtelen tetszését és becsülését kiérdemelje. Boldog az az ifjú, akinek ilyen vágyak hevítik lelkét ; aki a Szeplőtelennek akar tetszeni ; mert az ilyen ifjú kerülni fogja mindazt, ami beszennyezhetné lelkét.

De az igazi lovag még többet akar, nemcsak lelkesül eszményéért, hanem mindent elkövet, hogy az ő közelébe férkőzhessék. És ebben a törekvésében nem ismer sem akadályt, sem

félelmet, sem fáradságot, sem áldozatot. Épen azért igazi lovag, mert hős is és ilymódon nemcsak ideálista, hanem a legnagyobb mértékben reálista is.

Igy tesz az igazi kongreganista is, a Mária lovagja. Lelki szemei a szédítő magasban trónoló Szeplőtelenre vannak irányítva; szívének-lelkének összes vágya pedig arra ösztönzi, hogy oda a magasba feljusson.

Magasba törni, fel a Szeplőtelen trónjához: ez a kongreganista feladata. Ki a föld sarából, fölemelkedni ködön, felhőkön át oda, ahol már nincs sár, köd, felhő, ahol csak a kegyelem napja ragyog. Magasba törni, oda, ahol a bűn kísértéseit megvetik, ahol a bűntől undorral fordulnak el, ahol a bűnös világ élvezetei elvesztik ingerüket, ahol a szív és a test tisztaságát, az erényes életet, a jámborságot nem nevetik ki, ahol az Isten kegyelmét minden földi kincsnél többre becsülik.

Ide, erre a magaslatra kell nektek is felkúsznotok, kedves ifjak, mert ezen a magaslaton trónol a Szeplőtelen, a kongreganisták ideálja.

Ez munkába kerül, verejtékes munkába, sok áldozatba és küzdelembe. De hát vállalkoztatok rá; lovagok akartok lenni, a lovagok hősök; nektek is hősöknek kell lennetek, akik nem ijedtek meg, nem féltek sem a bűnös világtól, amely a jámbor és tiszta életet kineveti, sem a gonosz szellemektől, a sötétség fejedelmeitől s az ő szolgáiktól, a rossz emberektől, akik meg fognak benneteket kísérteni, hogy eltántorítsanak benneteket nemes elhatározástoktól; nektek is hősöknek kell lennetek, akik leküzdik a test és a vér, a világ és a gonosz szellem minden csábítását; akik akadályt nem ismerve, hátra nem tekintve, mindig csak előre, mindig csak magasabbra törnek; nektek is hősöknek kell lennetek, akik verejtékes küzdelemmel felküzdik magukat az erényes tiszta élet szédítő magaslataira.

A kongregáció megadja nektek az eszközöket ehhez a küzdelemhez, ehhez a magasba való húzáshoz. Ha híven megtartjátok a kongregáció szabályait, napról-napra magasabbra fogtok emelkedni s csakhamar tapasztalni fogjátok, hogy bár e földön jártokkeltek, a lelketek a magasságban él, ott, ahol a kegyelem ragyog, ahol a Szeplőtelen trónol. És érezni fogjátok, mily fölséges a magasban élni — habitare in excelsis — beszívni azt a tiszta, illatos, szívet-lelket igazi boldogsággal betöltő levegőt, amely életet ád, de vénülést, enyészetet, halált nem ismerő örök életet.

De még mindezzel nincs kimerítve a kongreganistának, Mária lovagjának a hivatása. A lovag kötelessége megvédeni, megoltalmazni Úrnőjét mindenkivel szemben, aki őt sérteni, támadni merészelné s az igazi lovag kész saját testével és vérével is meg-

védelmezni Úrnőjét, akinek hűséget esküdött. A kongreganistának is egyik feladata védelmére kelni a mennyek királynéjának, ha őt bárki is megtámadná. Sajnos, sokan vannak, akik ezt teszik, gyűlöletből, rosszakaratból, esetleg tudatlanságból, mások által félrevezetve. Hányan káromolják rút szavakkal a szeplőtelen Istenanyát? Hányan támadják meg istenanyai méltóságát? Hányan gúnyolják a katholikusok Mária-tiszteletét és ezen tiszteletnek egyes megnyilvánulásait: az olvasó-imádkozást, a skapulárét, a búcsújáróhelyeket, a Mária-szobrokat és képeket? és hányan gúnyolják és gyalázzák Máriának egyszülött szent Fiát, a világ Megváltóját, hányan tagadják az ő istenségét, hányan nem látnak benne mást, csak egy zsidó néplázítót vagy egy beteges rajongót?

Kedves ifjak! Az igazi kongreganista nem marad tétlen és érzéketlen az ilyen támadásokkal szemben. Mint igazi lovag, védelmére kél Úrnőjének. Utálattal dobja el magától azt az újságot, könyvet, füzetet, amely az ő ideálját meri kigúnyolni: nem hagyja szó nélkül, ha valaki az ő jelenlétében káromolja vagy tiszteletlenséggel említi Máriát vagy az ő szent Fiát. És hogy az ilyen támadásokat ügyesen visszaverhesse, a kongreganista buzgón tanulja nemcsak a hittant, hanem sokat olvas alapos hitvédelmi munkákat, hogy kellő tájékozottsággal bírjon a vallási kérdésekben, de készséggel is a hitvédelemben. A bátorságot pedig, hogy hitének védelmére keljen, lelkébe önti a kongregáció szelleme.

Végül az igazi lovag nem ismer fáradságot, nehézséget, áldozatot, ha arról van szó, hogy Úrnőjének szolgálatot tegyen, Úrnője érdekeit, dicsőségét előmozdítsa.

Most már, kedves ifjak, ugyan mi lehet Mária érdeke? mivel növelhetjük Mária dicsőségét? mivel tehetünk neki szolgálatot?

Mária érdeke ugyanaz, ami Krisztus érdeke; Mária dicsősége Krisztus dicsősége; Krisztus érdeke pedig az, hogy az ő megváltása minél több emberben érvényesüljön, Krisztus dicsősége, ha az ő tanítása, az ő elvei győzedelmeskednek e földön.

Az igazi kongreganista tehát, mert Mária lovagja, egyszersmind apostol is. Dolgozik, fárad, áldozatokat hoz, hogy Krisztus tanítása és elvei érvényesüljenek e földön, hogy minél több ember üdvözüljön. A kongreganista nem pap ugyan, de munkatársa a papnak, apostol a világban, a családban, az iskolában, a társadalomban; résztvesz a lélekmentés, a térítés apostoli munkájában s ezzel teszi a legnagyobb s legkedvesebb szolgálatot Úrnőjének, a mennyek királynéjának.

Befejezésül tekintsünk kissé a jövőbe.

Akárhogyan végződjék is ez az immár húsz hónap óta dúló világháború, akár diadalmas győzelmet arasson vitéz hadseregünk, amint hisszük, bizton reméljük, hogy aratni fog, akár kénytelenek leszünk elfogyva és elernyedve békét kérni ellenségeinktől, meg vagyok arról győződve, hogy a háborút követő korszak egyike lesz a legveszedelmesebb koroknak hazánk és az emberiség történetében.

Sokaktól hallottam, akik megiszonyodtak a jelen világháború borzalmaitól: bárcsak ne értem volna meg ennek a rettenetes, istenítéletszámba menő háborúnak a korát. Pedig én azt hiszem, hogy még rettenetesebb lesz a háborút követő kor, a ti korotok.

A most dúló világháború a fizikai erők összeütközése és az anyagi javak kölcsönös pusztítása; de sok jel mutat arra, hogy ezt a földi, anyagi javakért vívott háborút követni fogja most a elnémult vagy elnémított szenvedélyek, indulatok és eszmék harca, amelyek évezredes hagyományokat akarnak elsöpörni, ideálokat ledönteni, szíveket, lelkeket megvakítani, tömegeket megrontani, amelyek egyrészt az eget akarják megostromolni, másrészt az emberek szívéből kitépni a hitet és az örök élet reményét.

Ez lesz a ti korotok, kedves ifjak. Szomorúan nézem a mai ifjúságot, mert előre látom, hogy ebben a rettenetes háborúban is ezren és ezren fognak megvakulni lelkileg; ezren és ezren lesznek nyomorékká lelkileg; milliók és milliók fognak sírba dőlni, abba a sírba, amely holt lelkeket takar s amelyből nincs dicső feltámadás.

De arról meg vagyok győződve, hogy a kongreganisták ebben a világförgetegben is meg fogják állani helyöket. Bármily aggodalommal tekintem tehát a mai ifjúság jövőjét, a kongreganistákat illetőleg nyugodt vagyok, ha híven kitartanak a kongregáció zászlaja mellett. Mert ezt a zászlót nem lehet letörni, ezé a végső győzelem.

Ha tehát ti, kedves ifjak, hívek maradtok e zászlóhoz, melyre ma fölesküdtök, reménnyel és bizalommal tekinthettek a jövő felé, amely küzdelmes lesz ugyan, de a küzdelmet győzelem és dicsőség fogja koronázni. Adja a Szeplőtelen pártfogása és Krisztus Urunk kegyelme, hogy ez a győzelem és dicsőség mindnyájatok osztályrésze legyen! Amen.

Fölvételi beszéd az ifjak Mária-kongregációjában.

(1916 dec. 6-án a Jézus szent Szíve templomában.)

Mindig öröm töltötte el szívemet, ha ifjakat láttam sorakozni a Mária-kongregáció zászlaja alá; de különösen nagy lelkemnek az öröme, hogy most, a világháborúokozta megpróbáltatás nehéz idejében, lelkes ifjaknak egész csapatját vehetem föl a Mária-kongregáció tagjai közé.

A Mária-kongregáció mindenkor kitűnő védője volt az ifjúság erkölcsi tisztaságának, ápolója hitéletének, nevelője katholikus világnézetének, gyakorlóiskolája a tevékeny felebaráti szeretetnek és apostolkodásnak; de napjainkban és főleg a háborút követő időkben a kongregációkra rendkívüli nagy feladatok várakoznak, melyek az egész keresztény társadalom és a keresztény Magyarország megmentésére irányulnak. Ezért oly nagy lelkemnek az öröme, hogy ily lelkes csapatot látok sorakozni a kongregáció liliomos zászlója alá.

Kedves ifjak! Bizonyos az, hogy a háború nem erények és erkölcsök iskolája; hogy a háború épúgy pusztít és rombol a lelkek világában, az erkölcsi téren, a hitélet mezején, mint az anyagi világban. Ezt a rombolást a maga ijesztő nagyságában csak a háború után fogjuk észrevenni; de már ma is láthatjuk e rombolásnak egyes szívet-lelket facsaró részleteit. S miként az anyagi téren úgyszólván mindent újra kell építeni és újra megalkotni: úgy a háború által megszédített, megtévesztett társadalmat is újra kell megtéríteni, újra kell visszavezetni Krisztushoz, a keresztény élethez, Isten és az Egyház parancsainak elismeréséhez.

A társadalom megtérítése, visszavezetése Krisztushoz a papság feladata. De a papság, főleg a nagyvárosokban, már a békés időkben is elégtelen volt feladatai megoldására — sok volt már eddig is az aratás, de kevés a munkás, — a háborút követő nehéz időkben pedig a papság minden buzgósága mellett alig-alig végezhet érdemleges munkát a társadalom megtérítésében, ha nem kap lelkes segítőket, munkatársakat a világiak köréből. Mert a mai nehéz időkben misszionárius és apostol kell úgyszólván minden házba, minden családba, minden üzletbe, minden hivatalba, minden utcasarokra, ha megmenteni akarjuk a katholikus társadalmat, a keresztény Magyarországot.

De hol vesszük ezeket a misszionáriusokat, hol találjuk ezeket az apostolokat?

Ti lesztek, kedves ifjak, ezek az apostolok; a Mária-kongregációk tagjai vannak elsősorban arra hivatva, hogy a társadalom megmentésében segítőtársai legyenek a papoknak.

Az isteni Gondviselés csodálatos művét látom abban, hogy hosszú másfélszázados tespedés után épen az utolsó két évtized alatt új lendületet nyertek hazánkban a Mária-kongregációk nemcsak a fővárosban, hanem úgyszólván az összes vidéki városokban is; a társadalom különböző rétegeiben elterjedtek s ma már mindenfelé tekintélyes számban sorakoznak férfiak és nők, ifjak és felnőttek a kongregáció zászlaja alá. Egy egész kis hadsereg ez, Mária lelkes tisztelőiből, s ez a hadsereg fogja adni azokat az apostolokat, misszionáriusokat, akik minden egyes házban, családban, intézetben védői lesznek Krisztusnak és az ő Egyházának, segítőcsapatai lesznek a papságnak. És ilymódon, miként a XVII. században, a Mária-kongregációk voltak a katholicizmus megmentői Magyarországon a protestantizmussal szemben: úgy a világháborút követő időkben ismét a Mária-kongregációk lesznek a katholikus hitéletnek és keresztény erkölcsnek megmentői nem a protestantizmussal, hanem még annál is veszélyesebb ellenségekkel, tudniillik a felfuvalkodott hitetlenséggel és minden szemérmet lábbal taposó, cinikus erkölcsi zülléssel szemben, melyek a mai világháború nyomában fognak óriási erővel támadni a keresztény társadalom ellen.

Az apostolkodás eddig is egyik szép és dícséretes megnyilatkozása volt a kongreganisták buzgóságának; de a mostani nehéz időkben az Egyház is, a haza is számít arra, hogy a kongreganisták teljes szívvel és lélekkel résztvesznek az apostolkodás nagy munkájában, amely ha eddig dícséretes erény volt az ő részükről, ma már kötelességszámba megy. Miként a világháború minden egészséges férfiút a hon védelmére kötelez: úgy a világháborúkeltette viszonyok minden igazán jámbor embert arra köteleznek, hogy necsak saját lelkének megszentelésével törődjék, hanem a katholikus társadalom megmentésének nagy munkájában, az apostolkodásban is résztvegyen.

Nagy és nemes feladat vár tehát reátok: az apostolkodás. Apostolkodás a családban, az utcán, a magán- és nyilvános életben, barátaitok, ismerőseitek körében; mindenütt, ahova hivatástok elvezet, mint a katholikus vallás, erkölcs és világnézet apostolainak kell föllépnetek; mindenütt Krisztus és az ő Egyháza érdekeit kell védenetek; mindenütt, ahol csak alkalom kínálkozik erre, eltévelyedett embertársaitok megtérítésén kell munkálnotok. És ezzel nemcsak Krisztusnak tesztek szolgálatot, hanem hazátoknak is. Félő ugyanis, hogy a háború után oly áramlat akar felülkerekedni, amely az ősi magyar hitet, erényt és erkölcsöt nem ismeri és nem becsüli, — ezzel az áramlattal szemben meg kell védenünk a magyar nemzet fenntartó alapját, melyet szent István a katholikus vallással rakott le s melyen egy évezreden át minden vésszel és vihar-

ral dacolt. Kedves ifjak, ha tehát ti apostolkodni fogtok Krisztus érdekében, ezzel egyszersmind hazafias kötelességet is teljesítetek; hazátok és nemzetetek védelmében vesztek részt, osztoztok bizonyos tekintetben azoknak a hősöknek érdemeiben, akik vérük hullatásával védték meg a hazát a rátörő ellenséggel szemben. Nektek még a korotok nem engedte meg, hogy fegyvert fogjatok a külellenséggel szemben; de erényetek és buzgóságtok már most képesíthet benneteket arra, hogy hősök legyetek a belső ellenséggel szemben, amely a vallásosságot és a jó erkölcsöket, a keresztény világnézeteket és a katholikus Egyházat akarja megsemmisíteni s ezzel a keresztény magyar állam alapjait megingatni, romba dönteni.

Aki azonban apostolkodni akar, annak apostoli szívre, apostoli lelkületre is van szüksége. Az apostolkodáshoz azonban apostoli tulajdonságok is kellenek. Másokat csak akkor gyujthatunk lángra, ha magunk is égünk; másokat hatásosan csak úgy buzdíthatunk a jóra, ha magunk is szeretjük a jót; igazi lelkesedést csak akkor ébreszthetünk, ha saját lelkesedésünket tudjuk másokra kiárasztani.

Elsősorban tehát arra törekedjetek a kongregációban, hogy ezt az apostoli lelkületet megszerezzétek, ápoljátok és fejlesszétek. Hogyan szerezhető meg az apostoli lelkület? Az apostoli lelkület: Krisztusnak határt nem ismerő szeretetéből fakad. Minél jobban lángol a szívben Krisztus szeretete, annál nagyobb apostoli buzgóságot fakaszt, annál több fáradságra, munkára, áldozatra képesít. Aki apostol akar lenni, annak Krisztust kell szeretnie nagyon, lángolón. Mivel a boldogságos Szűz szerette minden teremtett lény között legjobban és legtökéletesebben az Üdvözítőt, azért ő végezte a legnagyobb apostolkodást, ő hozta meg az emberek üdvéért a legnagyobb áldozatot, odaadva az emberi nem megváltására egyszülött szent Fiát, miért is méltán nevezi Őt az Egyház apostolok királynéjának. Az apostolok fejedelmévé Pétert tette Krisztus, de mielőtt e tisztséget rábízta volna, Péternek nyiltan vallomást kellett tennie, hogy szereti Krisztust, mégpedig jobban, mint a többiek, csak ezen vallomás után mondotta az Úr neki: legeltesd a bárányaimat, legeltesd a juhaimat.

A legnagyobb apostoli működést a nemzetek apostola, szent Pál fejtette ki, aki az akkor ismert egész világot bejárta, hogy Krisztust hirdesse. De szerette is az Üdvözítőt; leveleinek úgyszólván minden mondatából ez a nagy szeretet sugárzik felénk, amely őt arra ösztönzi, hogy Krisztusért szíves örömmel viseljen el minden megaláztatást, gúnyt, üldözést, szenvedést; amely szeretetből az egész világot szemétnek tekinti Krisztussal összehasonlítva; amely szeretetből fakad a vágya: cupio dissolvi et

esse cum Christo,[1] — vágyódom a halál után, hogy Krisztussal lehessek.

Kedves barátaim! Aki apostol akar lenni, apostoli munkát akar végezni, annak Krisztust kell szeretnie, nagyon, lángolón, önzetlenül.

Mert csak ez a nagy szeretet Krisztus iránt adja meg azokat a tulajdonságokat, melyek nélkül igazi apostoli munka el sem képzelhető. Krisztus nagy szeretetéből fakad az erény szeretete, az igazság, a kinyilatkoztatás, az Egyház szeretete; Krisztus nagy szeretetéből fakad a lelkek szeretete, az igazi emberszeretet, amely nemcsak a test, hanem a halhatatlan lélek szenvedését, nyomorát, baját is észreveszi s elsősorban azt igyekszik gyógyítani; Krisztus nagy szeretetéből fakad a vágy Krisztusért dolgozni, fáradni, szenvedni; Krisztus munkájában, az emberek üdvözítésében résztvenni. Krisztus nagy szeretete adja meg a léleknek azt az igazi odaadó, önzetlen, áldozatos szellemet, amely az apostoli lélek főtulajdonsága, mellyel nem azt keresi, ami neki jó, neki válik hasznára, hanem csak azt keresi, ami Krisztusé, quaerit quae Christi sunt: keresi Krisztus érdekeit, Krisztus dicsőségét, Krisztus országát, — s ezért szívesen fárad, dolgozik, hoz áldozatot; s ebben a munkában, fáradságban, áldozatban találja örömét, boldogságát.

Ezt a Krisztus-szeretetet kell ápolnotok szívetekben. És hogyan ápolhatjátok? Elsősorban, ha hűséges gyermekei lesztek az Immaculatának, Szűzanyátoknak. Tőle tanuljátok meg szeretni Krisztust önzetlenül, áldozatkészen, mindenekfölött. A Mária-tisztelet a legtermészetesebb forrása a szeretetnek Krisztus iránt. Ép ezért a Mária-kongregáció legjobb iskolája és előkészítője az apostolkodásnak.

A Mária-tiszteleten kívül Krisztus szeretetét ápolja bennetek, ha minél gyakrabban járultok az angyalok eledeléhez; ha minél gyakrabban magatokhoz veszítek Krisztus szent testét és vérét. Mert ez az égből alászállott tűz lángba borítja a ti szíveteket is, kigyujtja benne a legtisztább tüzet: Krisztus szeretetét. Boldogemlékű X. Pius, akinek nagy apostoli eszméje volt mindent megújítani Krisztusban, tehát ezt a modern, erkölcstelen, hitetlen, eltévelyedett világot megtéríteni, újra visszavezetni Krisztushoz, — e nagy eszmének apostolaivá akarta megnyerni az ifjúságot, azáltal, hogy felszólította s buzdította a gyakori, a mindennapi áldozásra. Kedves ifjak, én is az ő szellemében arra kérlek benneteket, járuljatok minél gyakrabban, de mindig igazi áhítattal és előkészülettel a szentáldozáshoz. Ez a gyakori, jól végzett szent-

[1] Filipp. 1, 23.

áldozás kiégeti szívetekből a bűnös vágyakat, eloltja vagy legalább is meggyöngíti a rossz hajlamokat; megerősít benneteket a jóban, a tisztaság, az alázatosság, a jámborság erényeiben, egyszersmind belétek önti a buzgóságot is az apostolkodás fáradságos, tövises, de áldásos munkájához.

Ez a két fődolog: bensőséges Mária-tisztelet s a gyakori áldozás az előkészület az apostolkodáshoz. Az apostolkodás mikéntjére pedig megtanítanak benneteket a kongregációi gyűlések, eszmecserék, azok a könyvek és lapok, melyeket a kongregáció kezetekbe ád. Vegyetek részt buzgón a kongregációi összejöveteleken, olvasgassátok odaadással és megértő lélekkel a kongregációban ajánlott lapokat és könyveket, s akkor feltárul előttetek az a beláthatatlan nagy terület, amelyen ezer és ezer alkalmatok lesz jót gyakorolni, lelkeket menteni, a jóra buzdítani, Krisztusért dolgozni.

És ha majd résztvesztek nagy buzgósággal ebben az apostoli munkában; ha igyekeztek, ahol csak erre alkalmatok lesz, lelkeket menteni, jóra tanítani, a bűntől elvonni, Krisztushoz visszavezetni, boldogítani fog benneteket az a tudat, hogy a legnagyobb, legnemesebb jótetteket gyakoroljátok; hogy a legnemesebb módon vesztek részt az embermentés munkájában; hogy a legszebben tesztek bizonyságot arról, hogy szeretitek Egyházatokat, vallástokat, hazátokat. De boldogítani fog benneteket az a tudat is, hogy egykoron reátok is vár az apostolok jutalma, az a fényes korona, melyet Krisztus Urunk megígért mindazoknak, akik őt szeretik és ezt a szeretetet embertársaik irányában gyakorolt jócselekedeteikkel bebizonyítják. Adja Isten, hogy a dicsőségnek ez a fényes koronája mindnyájatoknak öröksége legyen. Amen.

A székesfehérvári ciszt. gimnázium Mária-kongregációjának 25-ik fölvételi ünnepén.

(1927 március 25.)

Kedves kongreganisták! I. Rügyfakasztó, gyönyörű napsugaras tavaszi nap volt ma 25 éve, amikor a dr. Láng Ince által megalakított Mária-kongregáció első fölvételi ünnepét tartotta e templomban.

A fölvételi szertartást Székesfehérvár akkori püspöke végezte, dr. Várossy Gyula, a későbbi kalocsai érsek.

A szószéken én állottam. Én voltam ugyanis ezen emlékezetes ünnep hangulatának, nagyságának, fontosságának az interpretátora, szónoka. Azt mondtam, hogy Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepébe nagyszerűen beilleszkedik a zirci gimnáziumi

ifjúság ünnepe. Mert ez is gyümölcsoltás, még pedig a legnemesebb gyümölcsoltás, hasonló ahhoz, amelyről az ősmagyarok oly szépen elnevezték a mai ünnepet Gyümölcsoltó Boldogasszonynak. A mai ünnep tárgya ugyanis hitünknek az a nagy, minket boldogító titka, hogy a második isteni személy a mai napon mint isteni oltóág alászállott a názárethi Szűz szívébe s megfogamzott, testet öltött magára a boldogságos Szűz méhében; az Isten Fia emberré lett, hogy az emberek fiait Isten fiaivá tegye. A Mária-kongregációba való fölvétel is ehhez hasonló gyümölcsoltás: a fiatal diákszívbe egy természetfölötti nemes oltógallyat oltunk: a Mária-tiszteletet, amely, ha megered, megnemesíti, megszenteli annak az ifjúnak lelkét, szellemét, cselekedeteit, életét; ha megered, bőséges gyümölcsöt terem; gyümölcsöt, amelynek természetfölötti íze és zamatja van s amely életet ad, nem közönséges életet, hanem örök, halhatatlan életet. Ennek a gyümölcse az igazi nektár és ambrózia, amelyet nem a fantáziaszülte istenek, hanem az Isten valóságos fiai élvezik, akikről maga az Úr mondja: aki énbennem hisz, annak örök élete vagyon és én föltámasztom őt az utolsó napon . . .[1]

Ezt hirdettem én ezelőtt 25 évvel e helyen s most eljöttem, kedves hallgatóim, mint egy öreg kertész, eljöttem megnézni, hogy azok az oltások megeredtek-e s a beoltott fáknak van-e valóban olyan nemes gyümölcse, amely életet, örömet, békét, boldogságot, halhatatlanságot ad.

Azóta minden évben folytatták ezt az oltást, lepergett 25 esztendő, — most már ennek a zirci gimnáziumnak egész gyümölcsöskertjének kell lennie, többszáz egyénnek, mindegyik beoltva ezzel a természetfölötti oltóággal, — itt vannak már 25, 24, 20, 15, 10 éves gyümölcsfák. Rég elvirágzottak, de nézzük, vajjon termettek-e gyümölcsöt, olyan nemes gyümölcsöt, aminő az oltóág volt.

Nézem-nézem itt e templomban az öreg kongreganisták tekintélyes számát; száznál többen jöttek ide — nem egy jelentős áldozattal — hogy fogadalmukat megújítsák; nagy épüléssel hallottam, hogy a legtöbben ma reggel gyóntak és áldoztak; látom arcukon az ihletet, az áhitatot, szemükben a lelkesedésnek azt a csodálatos tüzét, amelyet csak ez az oltóág tud kigyujtani; kérdezősködtem a kongregáció vezetőinél is, főleg a megalapítónál, Láng Incénél és Marschall Ráfaelnél, aki már 9 év óta vezeti a kongregációt nagy szeretettel és odaadással — s mindaz, amit hallottam, amit látok s tapasztalok, túláradó örömmel és lelkesedéssel tölt el, mert látom, hogy az a gyümölcsoltás ezelőtt 25 évvel nem volt hiábavaló, nem volt eredménytelen, hanem inkább az a

[1] János 11, 25.

25 évvel ezelőtt megkezdett gyümölcsoltás egy új, sok eredménynyel biztató korszaknak a kiinduló pontja a székesfehérvári gimnáziumban. Kiinduló pontja a gimnáziumi ifjúság s a gimnáziumból kikerült intelligencia öntudatos, vallásos életének. Ez igen nagy dolog, ennek a nagyságát kellően csak azok tudják értékelni, akik ismerték az ifjúság és a szerzetes iskolákból kikerült intelligencia szellemét 25 évvel ezelőtt.

Úgyhogy ezen szempontból tekintve a dolgot, a legmélyebb elismeréssel kell megemlékeznem Láng Ince dr.-ról, aki nem riadva vissza semmi akadálytól, a kongregációt megalapította, — de hálával emlékezem meg Szenczy Győzőről is, aki ezelőtt 25 évvel a székesfehérvári gimnázium igazgatója volt s aki ezen új intézmény — akkor ez új és szokatlan volt hazánkban — megalapítását a gimnáziumban megengedte, sőt ő volt, aki engem fölkért, hogy az első tagavatáson az ünnepi beszédet mondjam.

Most már van több szervezet is, amely hivatva van az ifjúságot az öntudatos, vallásos életre vezetni. Ilyen a cserkészet, ilyen az Americana a gimnáziumot végzett ifjúság körében. Örvendünk mindegyiknek és ha volna még több hasonló szervezet, azokat is örömmel üdvözölnénk; hiszen abban a nagy élet-halál harcban, melyet napjainkban vív a pozitív vallásosság a hitetlenséggel — ha még annyi szervezet és alakulat volna is, amely a vallásosságot ápolja, mindannyit megértéssel kellene pártfogolnunk, — de ne felejtsük el, hogy a kongregáció volt az első, amely a jeget megtörte, — a kongregáció volt az első nemes, természetfölötti oltógally a magyar ifjúság lelkében — s főleg ne feledjük azt sem, hogy a cserkészet és az Americana is csak abban az esetben éri el a célját, váltja be a beléhelyezett reményt és bizalmat, ha az életben ugyanazon elveket valósítja meg, amelyeket a kongregáció vall és hirdet. Legyen tehát a kongregáció, a cserkészet, az Americana egymással harmóniában, az egyik támogassa a másikat, mindegyik örvendjen a másik sikerén, előrehaladásán, kezet fogva egymással, mint jó testvérek, legyenek az ifjúság és az intelligencia szellemének, lelkületének irányítói, vezetői.

II. A kongregáció 25 éves jubileumára zászlót készített s ezt a zászlót az imént szenteltem fel a zirci apátúr megbízásából.

A zászló, kedves kongreganisták, hármas szimbólum.

Először szimbóluma egy eszmének, amelyért érdemes a zászló köré gyülekezni, lelkesedni, élni, áldozatot hozni s ha kell, meghalni. A piros-fehér-zöld zászló a magyar haza szimbóluma, melyért lelkesül mindenki, aki szereti hazáját, nemzetét. A vörös zászló a rombolásnak, a társadalom felforgatásának a szimbóluma. Láttam, mikor ezt a vörös zászlót körülhordozták Budapesten ezer és ezer őrjöngő munkás éljenzése közben.

Az önök zászlója a Máriás-zászló, amely azt hirdeti, hogy érdemes szűz Mária oltalma alatt ápolni lelkünkben a vallásosságot; hogy érdemes szűz Mária oltalma alatt és követésében keresni az erőt az élet küzdelmeihez.

A zászló másodszor szimbóluma a harcnak, a küzdelemnek... Ha nem volna harc, zászlóra sem volna szükség. A zászló adja meg a lendületet, az erőt, a lelkesedést a harchoz. Az igazi hősök a zászlót nem hagyják el, nem ejtik el, inkább meghalnak a zászlóval kezükben, de a zászlót elvenni, eltépni, porba tiporni nem engedik.

Kedves testvéreim! Ez a Máriás-zászló is a harcnak, a küzdelemnek a szimbóluma. Mindnyájunknak, akik e zászló köré csoportosultak, akik erre a zászlóra felesküsznek, küzdeniök, harcolniok kell egy egész életen át.

A keresztény élet harcos élet; Militia Christi sumus — mondotta már Tertullián — s a Máriás-zászló nem egyéb, mint Krisztus seregében egy hadtestnek a harci jelvénye.

Harcolnunk kell egész utolsó leheletünkig. És ez egy végtelenül véres harc, amely nem földi javakért, hanem a lélek, a halhatatlan lélek békéjéért és örök boldogságáért folyik. És ez a harc különbözik minden más földi háborútól és küzdelemtől, — mindezeknél rémesebb. Ebben a harcban két különös ellenséggel állunk szemben. Az egyik mi magunk vagyunk. Igen, magunk ellen kell harcolnunk, magunkat kell legyőznünk; saját szenvedélyeink, indulataink, bűnös vágyaink ellen kell küzdenünk egész életünkön át. Itt nincs fegyverszünet, nincs békekötés, itt csak halál vagy győzelem lehet. Ez a legrémesebb harc, a harc önmagunk ellen, de viszont a legdicsőbb győzelem, ha valaki önmagát győzte le.

A másik ellenség, aki ellen harcolnunk kell, nem ember, több, nagyobb, félelmetesebb az embernél. Valódi gigász, óriás: *a világ;* az a világ, amelyről Krisztus mondotta, ti nem e világból valók vagytok.

Mi ez a világ? Annak a sötét léleknek, a sátánnak a szelleme, aki folyton Isten ellen lázítja az embereket s aki erre a célra felhasználja a sajtót, a divatot, a közvéleményt, az irodalmat, a szépművészeteket, a mozit, a színházat, a rádiót, — aki minden téren az Isten törvénye és parancsai ellen lázítja az embereket, egyeseket, egész társadalmakat, nemzeteket. Ez ellen a világ ellen, ennek hazug jelszavai és elvei ellen kell küzdenie, harcolnia annak, aki a Máriás-zászlóra esküdött; küzdeni kell bátran, minden emberi tekintet és emberi félelem nélkül. Ez a harc, ez a küzdelem nemcsak a papok, a szerzetesek, az apácák dolga, — ezt a harcot végig kell harcolnia mindannak, aki előtt kedves, drága a családi élet tisztasága, a lélek békéje, a társadalom és a nemzet biztonsága.

Oda kell jutni a mai katholikus intelligenciának, hogy érezze, belássa, meggyőződjék arról, hogy a vallás nem a papok ügye, hanem az övé; hogy a papok nem lesznek képesek megvédeni a vallás érdekeit, ha az intelligencia ölbetett kezekkel nézi az ő küzdelmüket; hogy a vallás ügye minden egyén, minden család, minden társadalom, minden nemzet legsajátosabb ügye.

Ez egy rémes harc, amelyben csak akkor győzhet a keresztény hit és erkölcs, ha megmozdul az egész keresztény társadalom, legelül az ifjúság és az intelligencia és valamennyien a meggyőződés és hit erejével, a hitvallók és vértanuk bátorságával megküzdenek ezzel a pokoli hatalommal.

A zászló harmadszor a győzelem szimbóluma. Mindenki, felesküdve a zászlóra, azzal a reménnyel teszi le esküjét, hogy ez a zászló diadalra, győzelemre vezeti... Igaz, hogy sokszor csalódnak; igaz, hogy sok remény füstbe megy, — gondoljunk csak 1914 őszére, amikor megkoszorúztuk a háborúba induló csapatok zászlóit. Hova lettek azok a zászlók?! Azonban, kedves testvéreim, a Máriás-zászlóval ilyesmi nem történhetik; ez okvetetlenül győzelemre segít. Maga az Úr mondotta: «Confidite, ego vici mundum. Bízzatok, én legyőztem a világot».[1] Nekünk ezzel a Krisztus által már legyőzött világgal van a végelszámolásunk. Ez már le van győzve, még csak a kegyelemdöfés hiányzik nála. Még hörög, rúg, kapál s aki közelébe megy, azt megmarja, megharapja, tönkreteszi, de aki a Máriás-zászló alatt áll, azt nem bánthatja.

«Confidite, ego vici mundum. Bízzatok, én meggyőztem a világot.»

III. Még hozzátok van egy-két szavam, ifjú barátaim, akik ma léptek a kongregáció kötelékébe. Amikor a kongregáció jelvényét melletekre tűzik, ugyanakkor láthatatlan kezek a ti szívetekbe is egy természetfölötti oltóágat oltanak. Én csak azt kívánom, hogy megeredjen ez az oltás, hogy belőletek is, a szépnövésű vadoncokból, nemes gyümölcsöt termő fák legyenek, hasonlók az elődeitekhez, sőt nem sértem meg őket, ha azt kívánom, hogy bennetek az oltás, a nemesítés még jobban sikerüljön. Hogy közületek már kevesebb ágat-gallyat-törzset törjön le a vihar, a villám, a fergeteg; hogy bennetek az oltógally kitermelje minden ízét, minden nemességét. Joggal kívánhatom ezt, mert ti már egy nagy gyümölcsöskert közepében vagytok, amely 25 év óta virágzik és termi gyümölcseit. Benneteket már védenek a 20—25 éves terebélyes fák, ezek felfogják a szelet, vihart, fergeteget, — ti már termékeny talajban vagytok, amelyet már 25 év óta munkáltak.

[1] János 16, 33.

megnemesítettek ; tőletek mi mindnyájan, a fehérvári főgimnázium, de a magyar katholikus Egyház is sokat vár, sokkal többet, mint elődeitektől.

Rátok már nem vonatkozhatik a költő kétséges kérdése :

«Lesz-e gyümölcs a fán,
Melynek nincs virága?
Avagy virág vagy te,
Hazám ifjúsága?»

Nem vonatkozik rátok, mert ti már teljes virágzásban, a jóakarat, áhítat, buzgóság virágaival léptek a kongregációba, — a kongregáció pedig belétek oltja azt a lelki nemességet, amely a virágból gyümölcsöt termel, gyümölcsöt nemcsak a haza boldogságára, hanem a ti lelketek örök üdvére is. Amen.

A zirci leányok Mária-kongregációjának fölvételi ünnepén.

(Pünkösd vasárnapján 1928-ban.)

Pünkösd a Szentlélek eljövetelének ünnepe. Krisztus Urunk megígérte tanítványainak, hogyha fölmegy a mennyei Atyához, elküldi a Vigasztaló Szentlelket, aki tanítványaival legyen a világ végeig.

Pünkösd napján szállott alá a Szentlélek az apostolokra ; ez a nap tulajdonképen az Egyház megkeresztelése — ettől a naptól kezdődik az Egyház élete ; az apostolok Pünkösd napján a Szentlélek eljövetele után kezdenek prédikálni, Krisztusnak híveket gyüjteni, keresztelni : mert a Szentlélek tette előttük világossá mindazt, amit Krisztus hirdetett és a Szentlélek öntött beléjük bátorságot, hogy, emberektől nem félve, hirdessék Krisztus tanítását.

Krisztus választotta ki ugyan őket apostolokká, de apostoli munkájukat csak Pünkösd napján kezdték meg, amikor alászállott reájuk a Szentlélek.

Nagyon örülök, hogy a zirci leányok Mária-kongregációja díszes zászlóját épen Pünkösd vasárnapján akarta megáldatni s ezzel kapcsolatosan az új tagokat felvétetni. Mert, kedves keresztény hívek, a Szentlélek kegyelmére van azoknak szükségük, akik a Mária-kongregációba lépnek és a kongregáció zászlajának igazi szimbólikus jelentőségét csak a Szentlélek-Úristen megvilágító kegyelmével ismerhetjük meg teljesen.

A Szentlélek megvilágítása nélkül a Mária-kongregáció külsőség, sőt sokaknak úgy tűnik fel, hogy különcködés, vagy vallási téren divat ; a zászló pedig csak cifraság, külső dísz, amelynek semmi mélyebb jelentőségét nem látják.

Holott ha a Szentlélek kegyelmének megvilágítása mellett tekintjük a Mária-kongregációt és annak zászlaját, akkor megismerjük igazán annak mélységes jelentőségét.

A kongregációba való fölvétel szertartása, a Mária-éremnek feltűzése, a kongreganista fogadalom — mindez azt bizonyítja, hogy aki belép a kongregációba, új életet akar kezdeni, újat, mely eltér a többi hívek életétől. Nem hivalkodni, nem cifrálkodni, nem különcködni akar, hanem új életet akar kezdeni, aki a kongregáció fogadalmát leteszi. Nem akar szerzetes lenni, nem akar apáca lenni: a világban akar maradni, de a világban, otthon a családjában, künn az életben a kékszalagos Mária-érmet bátran viseli s amire ez az érem őt figyelmezteti, Mária hű tisztelője és buzgó követője akar lenni.

Tehát több akar lenni, mint a közönséges hívő. A keresztény élet példaképe a világban, otthon a családban, az élet minden viszonylatában, mint hajadon, mint férjes asszony, mint anya, mint hitves; példaképe akar lenni a hajadonnak, a hitvesnek, az anyának. Elsősorban a vallásosságban, a misehallgatásban, a szentségekhez való járulásban — de azután a szemérmetes ruházkodásban is, a társaságban is, főleg pedig hivatásos kötelességeinek buzgó teljesítésében. Sohasem felejti el, hogy Mária gyermeke: sem a mulatságban, sem a megpróbáltatásban, sem a jólétben, sem a szerencsétlenségben; sem otthon, sem az utcán, sem a társaságban. Mindenütt mint Mária gyermeke érez, beszél, örvend vagy szenved; mindenütt csak azt teszi, ami méltó Mária gyermekéhez.

Mindez azonban még nem elég. A Mária-kongregáció a küzdő Egyháznak egy hadosztálya. A kongreganisták katonák, Mária gyermekei Krisztus katonái. A kongreganistáknak tehát apostoloknak kell lenniök. Nekik kell Krisztus és az ő Egyháza érdekeit védeni, pártolni, terjeszteni otthon, a családban, a szomszédok, az ismerősök között, a társaságban. Nekik kell védelmére kelni Krisztus ügyének, ha azt mások bárhol is ócsárolják, gúnyolják, támadják. A Mária-gyermekek Krisztus katonái: fegyverük az olvasó, az imádság, a tiszta szív, a mélységes hit, Krisztus, Mária és az Egyház lángoló szeretete s a meggyőződés ereje.

Ez rendkívül fontos dolog napjainkban. Ma óriási harc, küzdelem folyik Krisztus országa és ellenségei között, akik el akarják szakítani Krisztustól nemcsak az egyes embereket, hanem az egész emberiséget. Ezek az ádáz ellenségek hatalmasan fel vannak szerelve, óriási felkészültséggel, fortéllyal és nagy kitartással támadják Krisztust, az ő Egyházát, elveit, tanait, parancsait. Már ott vannak minden községben, sőt majdnem minden házban, minden családban. Fegyvereik a sajtó, a mozi, a szín-

ház, a regények, a röpiratok, a szakszervezetek, a divat, a félrevezetett közvélemény. Mindenütt ócsárolják a katholikus tanokat, a papokat, apácákat; kigúnyolják és nevetség tárgyává teszik a tiszta életet, a házastársi hűséget, a házasság felbonthatatlanságát, az önmegtagadást; mindenütt a legnagyobb szabadságot hirdetik, minden tekintélyt, szülői, egyházi, iskolai, állami tekintélyt igyekeznek megdönteni, mindenütt hirdetik, hogy az ember egyedüli célja, hogy ezen a földön jól éljen, boldoguljon, akármi módon is, mert a földi élettel megszűnik minden, másvilág, Isten ítélőszéke, mennyei boldogság, pokol kárhozata mind csak papok által kitalált mesék a nép bolondítására. Erény, tisztaság, becsületesség, hűség mindez ósdi dolog, amelyet mind fel lehet, sőt fel kell áldozni, ha az ember az életben másképp nem boldogulhat.

Ebben a harcban előljárnak az orosz szovjet, a kommunisták, a bolsevisták, a szociáldemokraták, a szabadkőművesek; de van nekik annyi fegyvertársuk, agitátoruk a társadalom minden rétegében, hogy minden faluba, minden korcsmába, sőt úgyszólván minden házba befurakodnak; az iskolából kikerült ifjúság, a tanoncok, a legények, a napszámosok, a gazdák, az iparosok közé, de a divat, a táncok, a mulatságok révén odafurakodnak még a leányok és asszonyok közé is.

Ennek a sok ellenségnek a legyőzésére ma már nem elégséges a papság. Ebben a harcban az Egyház csak úgy győzhet, ha a világiak sorából is minél többen vállalkoznak Krisztus ügyének védelmére, ha világi apostolok is minél nagyobb számban sorakoznak a papság köré. A Krisztus ellenségei mindenfelé eldobják a tüzes csóvákat, minden községben, családban, úgyszólván minden szívben — ezeket eloltani, ezeknek veszedelmét elfojtani hivatása a világi apostoloknak, a kongreganistáknak. És ezen a téren talán a nők többet tudnak tenni, nagyobb eredményt tudnak elérni, mint a férfiak. A női kongregációk itt az igazi frontharcosok, kell, hogy a kongreganisták Krisztus hadseregében époly bátorsággal, elszántsággal küzdjenek, mint odaát a szociáldemokrata és bolsevista agitátorok. S ez mutatja a női Mária-kongregációk nemes hivatásának nagy fontosságát napjainkban.

Ezzel a meggyőződéssel adom át Önöknek az imént felszentelt zászlót, amely a győzelem szimbóluma, ezzel veszem fel a kongregáció új tagjait. Krisztus hadserege új, lelkes katonákat nyer, akik a Máriás-lobogó alatt akarnak nemcsak a Máriatiszteletben és a keresztény élet gyakorlásában példát adni a többi híveknek, hanem egyszersmind lelkes apostolai is akarnak lenni Krisztusnak. Legyen velük a Szentlélek kegyelme, avassa őket valódi apostolokká. Amen.

Esketési beszéd.

(Bohuniczky Malvin és Windisch Imre esküvőjén Kalocsán, az Iskolanővérek templomában 1902 január 16-án.)

Valahányszor esküvő alkalmával látom azt az örömtől és reménytől áradozó boldogságot, mely két egymásra talált és egymással összeforró szívből kisugárzik — az ószövetség ihletett költeménye, az Énekek éneke jut az eszembe. Ebben a remek költeményben Salamon, a költőkirály, Isten szeretetét az emberek iránt akarta költői lélekkel, mintegy az emberek előtt megérzékítve lefesteni. De hát hogyan lehetne az embernek csak halvány fogalmat alkotni is arról a szeretetről, amellyel Isten az ő kiválasztott népe iránt viseltetett? Van-e az emberi élet viszonyaiban és vonatkozásaiban valami, ami némi visszfénye, sugara, képe, szimbóluma lehet ezen szeretetnek? Salamon, a prófétai költő talált egy ilyen viszonyt: a jegyesek égő, tiszta, egymásért élő szerelmét, ezt tette költeményének alapjául, ennek a képlete, a jegyesek szerelmének allegóriája fátyolán át mutatott rá arra a szeretetre, mellyel Isten az emberek iránt viseltetik.

De jött azután az idők telje, mikor az emberiség az Isten szeretetét már jobban megismerhette, nem az allegória fátyolán, az ihletett költemény képletein át, hanem a maga valóságában, tiszta fényében, teljes ragyogásában. Megjelent Krisztus Urunk e földön: az ő személye, élete, halála mutatta meg nekünk igazán, hogy szerette Isten a világot, az emberiséget.

És csodálatos! Míg az ószövetségben a jegyesek szerelme volt szimbóluma az Isten szeretetének az emberek iránt, az újszövetségben a nagy apostol, szent Pál Krisztus szeretetét az Egyház iránt állítja követendő példa, ideál, eszmény gyanánt a házasok elé.[1]

Amilyen Krisztus viszonya Egyházához, olyan legyen a férfi viszonya feleségéhez: szeressétek feleségeiteket, miként Krisztus szerette Egyházát — mondja a férfiaknak; legyetek férjeiteknek alárendelve, miként az Egyház van alárendelve Krisztusnak — mondja az apostol a nőknek.[2] Tehát úgy legyetek összeforrva egymással, úgy szeressétek egymást, oly viszonyban legyetek egymással: aminőben Krisztus és az ő Egyháza van, ez szent Pál apostol tanításának lényege a keresztény házasságról. Dicső tanítás, magasztos, lélekemelő, méltó a nagy apostolhoz, méltó a házasság nagy szentségéhez is.

Ebben az ünnepélyes pillanatban, mikor, mint az Egyháznak igénytelen szolgája, tanuja leszek két szív összeforrásának a szent-

[1] Efez. 5, 25. [2] Efez. 5, 22—25.

ségben, nem tehetek jobbat, mintha őket a nagy apostol eme magasztos tanítására emlékeztetem.

Igen, szeretetteim, kik itt álltok most, hogy előttem, mint az Isten szolgája előtt elmondjátok hűségeskütöket, a holtomiglant-holtodiglant, ti most oly viszonyba léptek egymáshoz, aminő Krisztus és az ő Egyháza között vagyon.

Ez a viszony pedig először is szent, természetfölötti, az Isten malasztjában született és abban él. Ilyennek kell lennie a keresztény házasságnak is. Keresztény férfi és keresztény nő között csak azon életközösségi viszony állhat fönn, amelyben a két szívet az Isten forrasztja össze szentségi kegyelmével, amelyben a frigyet az Isten pecsételi meg a szentség pecsétjével, amelyre az Isten adja áldását és malasztját. Jaj annak, aki ezt a pecsétet feltörni, aki ezt az Isten által összeforrasztott két szívet szétválasztani akarná!

Olyan viszonyban léptek egymáshoz, aminőben Krisztus van az ő Egyházához. Ez a tiszta, önzetlen, önfeláldozó, örökkétartó, soha meg nem fogyatkozó szeretet és odaadás viszonya. Hogyan szerette Krisztus az ő Egyházát! ezé volt szíve minden dobbanása, ezért ontotta vérét a keresztfán, ezért adta életét! Hogyan szereti Krisztus az ő Egyházát! Nemcsak a dicsőségben, a fényben ragyogó Egyházat, hanem a megalázott, a szenvedő, az üldözött, minden külső fénytől megfosztott Egyházát egyformán szereti örök, végtelen szeretettel: a katakombák mélyébe rejtett, a börtönökbe falazott Egyházát, a megalázott, mártírvértől pirosló Egyházát épúgy szerette, mint a márványbazilikákban arany és tömjénfüsttel neki áldozó Egyházat.

De viszont ez az Egyház is törhetetlen hűséggel, ragaszkodással, engedelmességgel és szeretettel van Krisztus iránt, nemcsak a mennyei dicsőségben uralkodó Krisztus iránt, hanem a megostorozott, tövissel megkoszorúzott, a keresztrefeszített, szenvedő Krisztus iránt; nemcsak a dicsőség útján, hanem a keresztúton is az Egyház mindig az ő jegyesére, Krisztusra tekint. Megkísérlették őt eltántorítani Krisztustól börtönnel, kínzással, megvesztegetéssel, csábítással, de a börtönök mélye csak ragaszkodását mélyítette, a máglyák lángja csak szeretetét tüzelte jobban, a császárok és királyok csábítása a hűségben erősítette meg jobban.

Ime, ilyen szeretetet, hűséget és odaadást kíván az apostol a keresztény házasoktól: szeretetet, hűséget, odaadást mindenkor, minden körülmény között — jó és balsorsban egyaránt, az ifjúság virágzásában és az aggkor fonnyadásában, örömben, fájdalomban egyaránt.

S hogy ezt annál biztosabban megtehesse a gyenge ember, Krisztus Urunk a házasságot szentséggé emelte, hogy necsak a szerelem tüze, hanem az Isten szentségének az ereje is összefor-

rassza a két egymást szerető szívet, s így ezek összeforrasztva maradjanak akkor is, mikor a szerelem tüze már ellángolt, elhamvadt; hogy akkor is megértsék, becsüljék, segítsék egymást, gyengédséggel, türelemmel, áldozatkész odaadással viseltessenek egymás iránt, mikor már a test szépségének bűvös, vonzó ereje is megszünt.

Szentséggé avatta, hogy így a családnak s vele az egész emberi társadalomnak rendíthetetlenül biztos alapokat adjon, amelyeket szentségtörés nélkül megingatni, megbolygatni nem szabad. Szentséggé emelve a házasságot, azt felbonthatatlanná tette, így biztosítva a férfit a nő hűségéről, a nőt védve a férfi önkényével szemben, a családot megóva a szétzüllés veszélyeitől.

Ime, ez a nagy szentség forrasztotta most össze itt a ti szíveteket is. Ez a szentség kísér most erejével, áldásával, malasztjával benneteket az élet útjaira. Magatokkal viszitek Krisztus irgalmát, szeretetét, kegyelmét. Ne feledkezzetek meg soha arról, hogy maga Jézus Krisztus forrasztotta össze szíveteket; ha ebben a forradásban valaha bármi fájdalmat éreznétek, ehhez a Krisztushoz forduljatok: ő, és egyedül csak ő képes összeforrasztott szíveteknek megadni, megóvni, visszaadni a békét, a boldogságot.

Ez a szentség tüzében összeforrt szeretet, amely önmagáról lemond, hogy a másikat boldogítsa; ez a szeretet, amely kész minden áldozatra, amely nem a külső szépséghez, fényhez tapad, amely akkor is lángol, amikor ez elhervadt; amely hű a szerencsében, de a szerencsétlenségben is, amelyet nem ingat meg semmi, amely tart örökké: ez a szeretet kapcsoljon össze most benneteket is; amely nem a test szeretete csupán, hanem leginkább a léleké, amely emberek testében és szívében fakadt ugyan, de amelyet az Isten szentsége fölemel, megnemesít, emberfölöttivé és természetfölöttivé tesz. Ez a szeretet, amely nemcsak a földi, hanem az örök életre is kihat, nemcsak a test, hanem a lélek üdvét is kölcsönösen gondozza, amely nem fogyatkozik meg, nem hűl ki soha, hanem tart a sírig, tart örökké: ez a szeretet kapcsoljon össze most benneteket, az Úr Jézus Krisztusnak áldása legyen mai lépésteken. Amen.

Esketési beszéd.

(felsőeöri Paal Anna és Mihályfi József dr. esküvőjén 1903 október 3-án a dombovári templomban.)

A Breton partokon minden év tavaszán mozgalmas élet nyilvánul. A partra siet a sziget apraja-nagyja, nők és gyermekek, hogy búcsút vegyenek a halászbárkákba szálló férfiaktól. Ezek ugyanis kora tavasszal kiindulnak a nagy tengerre és csak késő ősszel térnek vissza otthonukba. Ezért nehéz a búcsúzás, és akárhány lánynak és asszonynak elfogja szívét az aggodalom, mikor a szeretett férj, jegyes, gyermek beleszáll az ingó sajkába s búcsút vesznek hosszú időre, talán örökre. Mert mély az a tenger és telve veszéllyel; útközben hányszor érheti őket vihar, szélvész; ki tudja, nem törik-e össze hajójuk valamely zátonyon, nem ütődik-e valamely kiálló sziklába ködös reggeleken, sötét éjtszakákon? A hajósok ugyan bátor szívvel, telve reménnyel és bizalommal indulnak útnak, de a parton állók, amíg csak el nem tűnnek szemeik elől, az aggodalmas szív nehéz búcsúzásával lobogtatják kendőiket a távozók után.

Ez a jelenet jut most eszembe, ez ünnepélyes pillanatban. Mert most is, itt előttünk két fiatal száll be egy sajkába, hogy együtt evezzenek ki az élet tengerére, együtt evezzenek át e tengeren, a túlsó partra, az örökkévalóság honába. Itt áll már a sajka útrakészen; ott áll a sajka ormán a férfi, bátran tekint a jövőbe, telve élet- és munkakedvvel; örömmel és édes szerelemmel lép melléje a nő, bizalommal teszi kezébe sorsát, jövőjét, boldogságát.

És itt a parton összegyűlt mindkettőnek egész rokonsága, mindazok, akik ez ifjú párt szeretik, eljöttek mind, hogy jókívánataikkal, áldásukkal, imájukkal kísérjék őket, és valamennyinek szívét-lelkét csak egy érzelem járja át: adja Isten, hogy boldogok legyetek; adja Isten, hogy hajótörést ne szenvedjetek... Sőt meg vagyok győződve arról, hogy itt e templom magasában még a túlvilágról is egy szerető atya és anya lelke is megjelent s ezek is azt susogják: adja Isten, hogy boldogok legyetek; adja Isten, hogy hajótörést ne szenvedjetek...

Igaz, hogy most derült az égbolt, síma a tenger, öröm és élvezet lesz azon evezni ez ifjú párnak, de nem marad ez mindig így. Majd jönnek a felhők, viharok, orkánok, elsötétül, elhomályosul minden; zúgni fog a tenger, inogni a sajka; szirtek és zátonyok között dobálja azt a hullám, adja Isten, hogy hajótörést ne szenvedjetek...

A házasság az a sajka, melybe a nő és a férfi száll, hogy együtt evezzenek át az élet tengerén.

De úgyebár, kedveseim. egy sajka oly kicsi, oly törékeny,

oly gyarló alkotmány a nagy tenger viharaival, hullámaival, szirtjeivel szemben?

Bizony, gyarló az emberi kéz alkotta sajka; gyarló, gyönge az a házassági kötelék, amelynek csak emberi tekintélye van. Világosan mutatja ezt a pogány világ házasságainak szomorú története, amelyek emberi szenvedélyeken alapultak és emberi szenvedélyeken törtek is össze.

Az emberiség Megváltója, Jézus Krisztus segítségére jött a gyarló embernek. Szentségének kegyelmével, erejével, hatalmával vonta be a házasság sajkáját; szentséggé tette a házassági frigyet. És ilymódon ami azelőtt törékeny volt, most törhetetlen; ami azelőtt gyenge volt, kiszolgáltatva az ember szenvedélyeinek és indulatainak, most természetfölötti erővel győzedelmeskedik minden nehézség fölött, ami azelőtt emberi szeszélytől függve múlékony volt és fölbontható, azt Krisztus az ő törvényével örökérvényűvé és fölbonthatatlanná tette.

És ez oly biztató, oly megnyugtató, oly reménytadó a keresztény házasságban, hogy ebben van valami, ami nem emberi, hanem emberfölötti, isteni erő, isteni tekintély. Mert az emberi, édeseim, elmúlik, szétfoszlik; elmúlik a szépség, az ifjú báj, elmúlnak a szívnek is erős szenvedélyei, elmúlnak az édes örömek is, és ha csak ezekre épülne a házasság frigye, az is szétfoszlana, elfonyadna, miként a virág ősszel, ha már nem éri napsugár. De megmarad a keresztény házasságban mindig az, ami nem emberi, megmarad az isteni tekintély, a szentség ereje, mely fölbonthatatlan; megmarad az Isten kegyelme, malasztja, amely a házastársakkal van a viharban is, akkor is, mikor már beköszönt az ősz, a tél, mikor kihűl a szív forró szenvedélye; megmarad az az Isten ígéretén alapuló remény, hogy ezzel a Krisztusalkotta sajkával elérik a házastársak az örök boldogság révpartját, amely kárpótol minden küzdelemért, csalódásért, szenvedésért egyaránt. De viszont, aki merészli, vagy csak megkísérli is elhagyni ezt a sajkát, az az Isten rendelése ellen lázad föl, Krisztus törvényét sérti meg, Krisztus szentségét tépi szét — következésképen a Mindenható haragját, átkát, büntetését hívja ki maga ellen.

Ime, kedveseim, leírtam előttetek egy-két gyarló szóval ennek a sajkának berendezését, amelybe most kezet adva egymásnak beszállni fogtok, hogy egész a sírig, az örökkévalóság révpartjáig együtt evezzetek. Ne féljetek semmitől, ez a sajka biztos, ez nem fog elsüllyedni soha. Jöhetnek viharok, tombolhat a tenger, elsötétülhet az égbolt, zúghatnak a habok, ne féljetek, ezt a sajkát Krisztus mindenható keze készítette, sőt ebben a sajkában veletek lesz mindig maga Krisztus is; és az a hajó, amelyen Krisztus is jelen van, sem el nem süllyedhet, sem hajótörést nem szenvedhet.

Lépjetek hát e sajkába örömmel és hálatelt szívvel; kifeszítve a vitorla, rajta a jelszó: holtomiglan, holtodiglan, az legyőz minden nehézséget, átszel minden vihart, átsíklik minden zátonyon. Lépjetek e sajkába, hangoztassátok ti is egy szívvel, egy lélekkel a vitorlára írt jelszavat: Együtt élünk, együtt szenvedünk, együtt örülünk, együtt dolgozunk; a mi sorsunk össze van forrva; az én boldogságom a te boldogságod, a te örömed az én örömöm; a te fájdalmad és keserűséged az enyém is — holtomiglan, holtodiglan.

Együtt élünk, de úgy, hogy összeforrjon ez a két szív és ez a két lélek egészen, hogy egy szív, egy lélek legyünk: egy legyen a vágyunk, egy a gondolatunk, egy a célunk — holtomiglan, holtodiglan.

Egymáséi leszünk teljesen: átadjuk egymásnak egész életünk boldogságát, minden álmát, minden reményét, minden ábrándját, átadjuk egyiket a másiknak, tőle várva mindennek megvalósítását — holtomiglan, holtodiglan.

Igen, ezt fogjátok most elmondani itt az oltárnál, az Isten szine előtt és én, mint Krisztusnak helyettese, meghallgatom a ti eskütöket, s az ő szent áldásával fogom azt megpecsételni.

De még egyet óhajtok mondani. Szeretett testvérem! a te menyasszonyod óhaja volt, hogy esküvőtök szombaton, a boldogságos Szűz tiszteletére szentelt napon történjék meg. Ez örömmel tölté el szívemet, mert annak bizonysága, hogy a boldogságos Szűz oltalma mellett akar elindulni a te oldaladon az élet tengerére. A középkor himnuszai szűz Máriát a tenger csillagának mondják. Kísérjen hát benneteket ez a tenger csillaga éltetek útján; törje át szelíd fényével a ködöt, a homályt, ha ez meglepne benneteket, ragyogja be szelíd fényével élteteket, mutassa meg nektek mindig az utat, amely a földi és földöntúli boldogsághoz vezet. Amen.

Esketési beszéd.

(Massányi Mária és Bohuniczky Jenő esküvőjén, Galántán 1912. április 21.)

Bár a kora reggeli órában, minden különös ünnepség mellőzésével s útrakészen, mintegy sietve óhajtottátok, hogy házassági frigyeteket Isten áldásában részesítsem; mégis nem mulaszthatom el, hogy egy-két szót ne intézzek hozzátok; de rövid leszek, nem akarlak benneteket fenntartani az úttól, melyre készültök, de áldásommal a nagy útra egy-két tanácsot is adok. Mert nagy útra indultok innét e templomból, az oltártól — az élet útjára s ez az élet útja nagyon bizonytalan, van rajta rózsa, de van tövis is, vannak magaslatai, de szakadékai is, vannak örömei, de veszélyei is, ez az élet útja vezethet boldogságra, de boldogtalanságra is, üdvösségre, de kárhozatra is. Aki maga halad ezen az úton,

nehezebben halad, könnyebben megszédül, hamarabb elernyed, de ha boldogtalan lesz, nem ránt magával mást az örvénybe. De akik az Isten színe előtt elmondották a holtomiglan-holtáiglan esküt, akiket a Krisztus szentsége kötött egybe erre a nagy útra, azoknak épen ennek a szentségnek a kegyelme és ennek az eskünek az ereje megkönnyíti az utat; azok *egyesült erővel* könnyen járják az élet útját; alig veszik észre a meredeket, a tövist, a fáradságot, feljutnak az élet magaslataira s biztosítják maguk számára azt a boldogságot, mely eltöltötte szívüket akkor, mikor erre az útra kezet kézbe téve megindultak. És ehhez nem kell más, mint az, hogy soha meg ne feledkezzenek arról, hogy a házasság szentség, melynek az a célja, hogy egyik a másikat, mindkettő családját és házanépét megszentelje, Krisztushoz vezesse. Ez nem mulatás, nem vígalom, nem az érzéki szerelem fellobbanása: ez az élet kötelességei között a legnagyobbak, a legnemesebbek egyike. S hogy az ember ezt a kötelességét híven, jól teljesíthesse, emelte Krisztus a házassági frigyet szentséggé, hogy amikor két szív egybeforr, ezeket a Krisztus ereje, szentsége, áldása, kegyelme forrassza össze, — amíg nem feledkeztek meg Krisztusról, addig veletek, családotokkal, gyermekeitekkel, házatok népével lesz az ő áldása és kegyelme.

De jaj annak a családnak, amelyben a házastársaknak csak egyike is megfeledkezik Krisztusról, mert ez magával rántja rendszerint az örvénybe, a boldogtalanságba házastársát, családját, házinépét. Okozója lesz azok boldogtalanságának, akiknek boldogítására tett egykoron az oltár előtt esküt, ünnepélyes ígéretet.

Nem azért mondottam ezt, mintha titeket féltenélek; meg vagyok arról győződve, hogy ti mindketten teljes tudatában vagytok annak a nagy felelősségnek, kötelességnek, melyet a mai napon magatokra vesztek; mindketten tudjátok, hogy a mai naptól kezdve nemcsak kettőtök, hanem két kis ártatlan árvaleány boldogsága tőletek függ. Legyen veletek Krisztus áldása, hogy a ti és gyermekeitek boldogsága mindig igaz és zavartalan legyen. Amen.

Esketési beszéd.

Szeretteim! Ha valaki figyelemmel olvassa az evangéliumban az Üdvözítő életét, feltűnik előtte, hogy Jézus Krisztusnak, a világ Megváltójának első nyilvános föllépése és vele kapcsolatban első csodája egy menyegzőn, a kánai menyegzőn történt.

Krisztus Urunk azzal kezdte meg nyilvános működését, megváltói munkáját, hogy megjelent egy menyegzőn és megjelenésével megszentelte a házasságot.

Sőt azzal, hogy ez volt első nyilvános ténykedése, hogy ezzel

kezdte meg megváltói működését és tanítását, rámutatott arra, hogy legelsőnek a házasság megszentelését tartja.

Mindenesetre azért, mert a házasság az emberi társadalom alapja, jövőjének, boldogságának vagy boldogtalanságának a forrása. Krisztus Urunk azt akarta, hogy ez az alap szilárd legyen; hogy ebből a forrásból boldogság fakadjon. Ezért jelent meg a kánai menyegzőn, ezért szentelte meg azt isteni jelenlétével.

1. Krisztus Urunk megjelenése a kánai menyegzőn már elárulta, hogy az Üdvözítő a házasság intézményét meg fogja szentelni. Amint tényleg így is történt. Mert Krisztus vallása a házasságkötést nemcsak vallásos szertartásokkal veszi körül, hanem azt szentséggé tette s így ezt a természetes életszerződést magasabb természetfölötti szférába emelte.

És a házasságnak ezen szentségi jellegéből folyik, hogy Krisztus Urunk nemcsak a kánai menyegzőn jelent meg, hanem jelen van minden hívő esküvőjén, jelen van itt is ezen órában, mikor két egymásra talált szív összeforr az ő színe előtt, illetve, amikor ezt a két szívet az ő mindenható keze forrasztja össze a szentség erejével.

Ime, ez a katholikus házasságnak igazi mélységes értelme, nagysága, magasztossága. Onnét az egekből maga az Úr Jézus hajol le, hogy összekösse az egymást szerető két szívet.

S ez adja meg a katholikus házasságnak nagy erejét és biztonságát is; mert az ilymódon isteni kéz által összeforrasztott frigyet megbontani csak szentségtörő kezekkel lehet. Amit az Isten összekötött, azt ember ne merészelje szétválasztani.[1]

2. A házasság szentségi méltóságával az Üdvözítő megadta a családnak s vele az emberi társadalomnak a biztos alapot, amelyen megtörnek az emberi szenvedélyek és indulatok; a nőnek, hitvesnek és anyának visszaadta azt a méltóságot, amelyet ez a teremtésekor elnyert ugyan, de amelytől a bűnös emberi szenvedélyek a pogányságban egészen, a zsidó vallásban is nagyrészt megfosztották s amelytől a modern kor irányzata is meg akarja fosztani.

Mert napjainkban is azt látjuk a francia forradalomtól kezdve egész a bolsevizmusig, hogy minden forradalmi irányzat elsősorban a házasság szentségi jellegét támadja, jól tudva azt, hogyha a családalapítás tényét megfosztják a vallás megszentelő kegyelmétől, a keresztény családot is könnyen tönkretehetik.

Egész természetes, hogy viszont az Egyház féltékenyen őrzi a házasságnak Krisztustól nyert szentségi jellegét és kész bármely üldözést is elszenvedni, de a házasság szentségi méltóságán csorbát ütni nem enged.

[1] Máté 19, 6.

Ez okból nem fogadhatja el a polgári házasságot sem a házasságkötés tényének és megkívánja híveitől, hogy ne elégedjenek meg a polgári kötés állami alakiságaival, hanem házasságukat ott kössék meg, ahol nem múlandó és változtatható emberi intézmények és törvények, hanem az örök, a mindenható Isten keze köti össze a szíveket, forrasztja össze a szentség erejével.

3. Ti is, mint az Egyház hű gyermekei, megjelentek itt a templomban, hogy az Úr színe előtt mondjátok el hűségeskütöket. Hangsúlyozom, az Úr színe előtt. Mert minden katholikus esküvőnek ez a megtisztelő kitüntetése, hogy azon maga az Úr Jézus van jelen, épen úgy, mint jelen volt a kánai menyegzőn.

Sőt amit a pap tesz, mikor stólájával összeköti a menyasszony és vőlegény jobbját, ez csak szimbóluma annak a valóságnak, ami láthatatlanul ugyan, de valóságban végbemegy az esküvőn : maga az Úr Jézus hajol le a mennyekből, hogy összekösse, összeforrassza az egymásra talált két szerető szívet a szentség erejével.

S míg egyrészt ezzel a házasságot felbonthatatlanná teszi, másrészt megadja mindegyik házasfélnek a biztonságot a veszély, a megpróbáltatás, az elhidegülés idejére, a szenvedélyek és indulatok között is.

Ez a frigy nemcsak addig tart, amíg a szerelem tüze lobog, amíg a szemek és a szív kívánsága lángol ; ez a frigy megmarad akkor is, amikor már kialudtak a szenvedélyek, kihűltek a szívek, amikor a kötelességek terhei és az élet mindennapi szürkesége borulnak a házasfelekre, minden öröm nélkül, telve küzdelemmel, nehézséggel, keserűséggel.

Felbonthatatlan ez a frigy, de nem elviselhetetlen béklyó, mert minden terhessége mellett forrása az erőnek, a vigasznak, a kegyelemnek a házastársak számára.

Mondjátok tehát el bátran eskütöket, maga Krisztus hallgatja s pecsételi meg a szentség erejével. Ő maga áld meg benneteket, ő maga kísér el új otthonotokba, ő őrködik felettetek, ő viseli gondotokat, az ő kezében van jövőtök s boldogságtok s amíg hívek maradtok hozzá, érezni fogjátok áldását és kegyelmeinek bőségét. Amen.

Ezüstmenyegzői és esketési beszéd.

(Mihályfi Janka és Csoór Miklós ezüstmenyegzőjén, Csoór Lati és Tanács István esküvőjén, Tabon 1923-ban.)

Kettős ünnepre jöttünk össze e szent helyen. Egy fiatal pár esküszik egymásnak hűséget; de ünnepe van a menyasszony szüleinek is, akik ezüstlakodalmukat ülik a mai napon.

I. Ne féljenek ezek a jó szülők attól, hogy az ő ünneplésük talán csökkenti vagy háttérbe szorítja a fiatalok ünnepét. Ellenkezőleg, a szülők ezüstmenyegzője lányuk lakodalmát is nagyobb ünneppé avatja, azt nagyobb dísszel, bensőséggel, melegséggel veszi körül; annak olyan fényes keretet kölcsönöz, amely felülmúl minden külső díszt és pompát. De nemcsak keretet, hanem mélységes tanuságot is. És én épen ezt a tanuságot szeretném egy-két szóval megmagyarázni, mielőtt a jó szülőket megáldom, a fiatalokat pedig összeadom.

1. Az emberi élet egy nagy vándorlás, de nem sík földön, hanem szédítően magas hegyre, amelynek a csúcsán van az égi Jeruzsálem, ahol trónol a lelkek királya, ahova mindnyájunknak el kell jutnunk, ha boldogok akarunk lenni.

Ez az út a gyermekkorban még nagyon könnyű, játszva tesszük meg, virágszőnyeges réten, lombos fák alatt, lepkéket kergetve, virágokat szaggatva, madárdalt hallgatva, színes kavicsot gyüjtve s ha itt-ott földre buktunk is, ott volt mellettünk a szerető anya gondos keze, aki fölemelt és megvigasztalt bennünket.

De egyszer csak eljut az ember a meredek hegy tövéhez, amelyre már kúszni kell nagy fáradsággal és kitartással, ezer meg ezer veszély között.

2. A legtöbb ember keres magának egy útitársat, illetve mivel ez a hegymászás az egész életen át tart, egy élettársat. S miként az Alpesekben a hegymászókat kötél köti össze, úgy ezen vándorlásra a házasság szentsége az a kötelék, amely a két vándort összeköti; összeköti az ő sorsukat is olyannyira, hogyha az egyik lebukik, magával rántja a másikat is; viszont ha az egyik elfárad, kimerül, a másik kölcsönöz neki erőt, bátorságot. Vannak ugyan egyesek, akik egyedül is neki mernek vágni a meredeknek; akik elég erőt éreznek magukban arra, hogy egyedül is megküzdjenek minden nehézséggel, de miként mondám, az emberek többsége — az Isten rendelte ezt így — mikor már az élet útja kezd meredekké válni, vándortársat keres, akivel összeköti magát, sorsát, életét, üdvét, boldogságát. Társsal, házastárssal tenni meg az élet útját könnyebb, mint egyedül; de viszont nagyobb a felelősség is: a magános vándor csak önmagáért, a házasok egymásért és családjukért is felelősek.

3. Az élet útjára való indulás nagy ünnepséggel szokott történni. A menyasszony fejére koszorút tesznek, a kezébe virágcsokrot adnak; összejönnek a fiatal pár rokonai, barátai, virágokkal, csokrokkal kísérik őket a templomba, ahol az Isten szolgája megáldja ezt a természetfölötti misztikus köteléket, mely a két ifjút most egész életükre összefűzi s így indul meg az ifjú pár az ő nagy útjára. Ők még csak a tavaszi pompában ragyogó fákat, a selymes rét virágait látják; még csak a pacsirta és fülemile dalát hallják: a nagy útra való indulás csak illatot, szépséget, gyönyört lehel.

De milyen lesz ez az út? Ilyen marad-e mindig? Kérdezzük meg azokat, akik immár 25 év óta támogatják egymást a meredek ösvényen és most annak egy kimagasló párkányán megpihennek.

II. Kérdésünkre azt felelik — jó, ha a fiatalok feleletüket meghallják és megszívlelik — hogy alig indul meg az ember, kezdődik a nehéz fáradságos út.

1. Göröngyök, kövek, szakadékok, mélységek jönnek, kietlen tájak is virágillat és madárdal nélkül; jönnek sötét, viharos idők, zimankós éjek, jönnek nehéz órák, amikor teher lesz még az a kötelék is, amelynek hivatása, hogy segítséget nyujtson; bizony ez a vándorlás sok gonddal, küzdelemmel, aggodalommal jár; nehéz út, meredek út, bizonytalan út, amelyen könnyű kisíklani és esetleg a mélybe zuhanni, szörnyethalni.

Viszont azonban most, mikor visszatekintenek erre a 25 évre, hálát adnak a jó Istennek, hogy a sok gondon, küzdelmen, nehézségen átküzdhették magukat a jó Isten kegyelmével.

2. És bevallják azt is, hogy volt itt-ott egy-egy szép napuk is, amely bőven kárpótolta őket a sok fáradságért; bevallják azt is, hogy minél magasabbra jutottak, annál jobban tágult látókörük, nemesült a lelkük ízlése is: itt a magasban balzsamosabb a levegő, kevesebb, de illatosabb a virág; itt már közelebb az ég kékje, a nap melege, a csillagok ragyogása.

Úgyhogy a mai napon, mikor megpihennek és visszanéznek a megtett hosszú, meredek útra, hálatelt szívvel borulnak le az Isten előtt, aki kegyelmével megsegítette őket; egymásnak is megköszönik a sok gondot, figyelmet, jóságot, szeretetet, mellyel egymást támogatták, segítették és szerető szívvel tekintenek leányukra, aki ma indul fiatal társával a nagy életútra. A fiatalok még nem tudják, mi vár rájuk, annál jobban tudják ezt a szülők; a fiatalok lelkesedéssel és boldogsággal, a szülők szerető aggodalommal vannak e percben telve. Mindkettő jogosult.

Én sem akarom elrontani örömötöket, de mégis arra kérlek benneteket, ifjú pár, hogy a boldogság perceiben se feledjétek el azt, hogy az az út, melyre léptetek, nehéz lesz, sőt sok veszedelem-

mel van telve. Ne feledjétek el, hogy mától kezdve nem élhettek magatoknak, hanem mindegyik a másiknak; mától kezdve nemcsak a saját lelketek, hanem egymás lelkének is sáfárjai lesztek: vagy együtt üdvözültök vagy együtt kárhoztok el, ez a legtöbb esetben a házastársak sorsa.

3. A házasélet nagy kötelességeihez mélységes vallásosság, Istenfélelem, nagyfokú áldozatkészség, az önszeretetnek, hiúságnak és szeszélyeknek hősies leküzdése szükséges. Mindegyiknek az a kötelessége, hogy a másikat támogassa, a másiknak a kedvét keresse, de viszont egyik se legyen a másikkal szemben követelő, ezt csak a kölcsönös megbecsülés és finom kötelességérzet adhatja meg.

A szerelem mámora hamar elillan, de a kölcsönös megbecsülésnek a halálig kell tartania. Vegyetek példát szüleitektől. Ne annyira a ti csokrotokat, koszorútokat nézzétek, mint inkább a szüleitekét. Az a csokor, amelyet a kezedben tartasz és az a koszorú, amely fejedet díszíti, hamar elhervad. De nézzetek lelk szemeitekkel szüleitekre. Az ő fejüket is koszorú övezi, ezüstszálakkal, ezüstfürtökkel átfont koszorú, amely nem hervad el: örökzöldből, immortelekből van fonva. Ezt ők maguk fonták hosszú útjukon, magas sziklákról, meredek ösvényekről szedték össze a koszorú virágait. Ezen virágok illatával telve van az egész társadalom, melyben szüleitek 25 év óta élnek: az ő becsületességük, hűségük, kötelességtudásuk, emberszeretetük, jóságuk, áldozatkészségük, példás családi életük megszerezte nekik — hiszem — az Isten áldását is; de ezenkívül azt is, ami ezen a földön a legnagyobb jutalom: az embertársak, rokonok és idegenek, uraság és alattvalók, barátok és szomszédok osztatlan tiszteletét, rokonszenvét és becsülését. Lépjetek az ő nyomukba, haladjatok azon az úton, melyen ők máris oly magasra jutottak.

Nektek pedig, kedves ezüstmenyegzős pár, midőn benneteket az Egyház imádságával megáldlak, kívánom, adjon az Isten sok áldást, vigaszt, kegyelmet, örömet a hátralevő úthoz a boldogság hegyére; elsősorban adja meg az Isten azt a vigaszt, hogy valahányszor lefelé néztek a magaslatról, azon az úton lássátok gyermekeiteket is jönni, amelyen ti haladtatok. Úgy legyen! Amen.

Esketési beszéd.

Kedves rokonok! Sokan vannak a modern írók között, akik azzal vádolják a katholikus Egyházat, hogy nem számol az ember természetével, hogy lenézi, lekicsinyli a testet, megveti annak vágyait és érzelmeit, nem törődik az ember földi jólétével és boldogságával, mindenben csak a lelket keresi, csak a túlvilágra tekint, annak boldogságával vigasztalja, kárhozatával rettegteti híveit. Azt mondják ezek a modern írók, hogy az Egyház a szerelmet is elítéli, bűnös dolognak tartja, sőt a házasságot is csak másodrendű dolognak tekinti a szűzesség fogadalmával szemben.

Hát ezeknek a modern íróknak nincs egy mákszemnyi igazuk sem. Mert nincs egyetlen vallás sem, amely az ember testét és földi életének minden viszonyát annyira megbecsülné és megszentelné, mint a katholikus Egyház, amely az ember testét, alighogy a világra jött, szent olajjal és illatos krizmával keni meg a keresztségben s ha ez a test elernyed, megbetegszik, ismét szent olajjal keni meg és imádkozik felgyógyulásáért; a megholt testet vallásos tisztelettel veszi körül, meghinti szenteltvízzel s mélyértelmű szertartások kíséretében temeti el; az Egyház mindig ellene van a holttetem elhamvasztásának, mert ezt kegyetlen barbárságnak tekinti a holttetemmel szemben is.

Az ember földi jóléte is szívén fekszik az Egyháznak. Búzaszentelőkor megszenteli a vetéseket, keresztjárónapokon is jó termésért könyörög Istenhez; megáldja a hívek otthonát, földjét, szőlőjét; a vihar közeledtére harangoztat, — mindez mutatja, hogy az Egyház a hívek földi jólétével is törődik.

Sőt az emberi szív boldogsága sem közömbös az Egyház előtt. Megáldja a tiszta jegyesi szerelmet s a jegyeseket Krisztus szentségével avatja házasokká, őket természetfölötti erővel és kegyelemmel ruházva fel.

Az Egyház nagyon is megbecsüli az embert, az ember testét, földi jólétét és boldogságát, megbecsüli, de nem becsüli túl. És itt van a különbség az Egyház és a modern világ felfogása között. A modern világ csak a testet, csak annak a jólétét, csak a földi boldogságot hajszolja minden áron; míg az Egyház élő hittel vallja és hirdeti, hogy a földi jólét és boldogság csak akkor igaz boldogság, ha a lélek üdvét nem veszélyezteti; mert minden földi jólétnél és boldogságnál több a lélek üdve, melyet semmiért sem szabad veszélyeztetni, viszont amelyért, ha kell, minden földi jót és boldogságot áldozatul kell hozni.

Ezen elv alapján tiltja és elítéli az Egyház a szabadszerelmet, azt a szerelmet, mely az Isten törvényeit is lábbal tapossa; viszont

nagyrabecsüli a jegyesek szerelmét, melyet a házasság szentségével megszentelt és egy magasabb, természetfölötti méltóságra emel.

A szűzességet tökéletesebb állapotnak tartja az apostollal a házasságnál, de nehezebbnek is és nagyobb áldozattal járónak. Ép ezért figyelmezteti a híveket, hogy ezt a tökéletesebb állapotot csak azok válasszák, akiket erre az Isten hív, a többiek a házasságban igyekezzenek lelkük üdvösségét munkálni. Az Üdvözítő a házasságot szentségi méltóságra emelte ; nem igaz tehát az, hogy az Egyház a házasságot másodrendű dolognak tartja, amit Krisztus szentséggé tett, azt az Egyház is mint szentséget tiszteli és megbecsüli.

Ti is azért jöttetek ide, hogy a házasság szentségét Isten színe előtt fölvegyétek, Isten színe előtt egymásnak magatokat átadjátok, egymásnak örök hűséget fogadjatok. Nagy dolog, amire vállalkoztok, de nagy Istennek jósága is, aki szentségének kegyelmeit adja, hogy híven és állhatatosan teljesíthessétek kötelességeiteket és megtarthassátok azt a hűséget, melyre ma itt, az Isten színe előtt, esküvel kötelezitek magatokat.

A házasságkötés ugyanis nagyon komoly dolog — egy egész életre kiterjedő, egy egész életet átfogó kötelezettség — ez nem áll mézeshetekből és lakodalmi mulatságból csupán. A menyasszonyi koszorú hamar elhervad, a menyasszonyi fátyol is megfakul és színét veszti, a lakodalmi mulatság is reggelre véget ér, a mézeshetek után sohasem lesznek mézeshónapok, hanem a mézeshetek után következnek szürke, egyhangú hónapok, évek, évtizedek, egész hosszú élet munkával, gonddal, aggodalommal, csalódásokkal, küzdelemmel, megpróbáltatással. Aki csak a mézeshetekért köt házasságot, csakhamar keservesen kiábrándul és csalódott lesz egy egész életen át ; aki az életben csak lakodalmi mulatságot keres, az is nagyon csalódik. Mert az öröm, az élvezet, a mulatság az életben csak a fűszer szerepét töltheti be, amelyből sok embernek bizony nagyon kevés jut az életben ; de nem az a szerencsétlen, akinek kevés öröm jut az életben, hanem az, aki csak mulatásból és örömből akar élni, mert az ilyen élet maga a pusztulás. Az ember természete a folytonos örömet és mulatást épúgy nem bírja meg, mint a fűszert étel nélkül. Aki csak fűszert eszik, elpusztul, épúgy az is, aki csak élvezni és mulatni akar az életben.

Az emberi élet főtörvénye a munka, a kötelességek teljesítése, ami bizony sokszor nehéz, sok és nagy áldozatot kíván.

A házaséletnek is a főtörvénye azon kötelességeknek a teljesítése, melyek a családalapítás természetéből, a házasság céljából és szentségi jellegéből folynak s amelyek egyformán kötelezik a nőt és a férfit. Ezen kötelességek teljesítése bizony sokszor nehéz, áldozatokkal, lemondással, küzdelemmel kapcsolatos. Az a szeren-

csétlen, aki nem tud lemondani, nem tud áldozatot hozni, mert az ilyen, ha a házasélet megpróbáltatásai reánehezednek, szentségtörő kézzel szétbontja az Isten által összeforrasztott szentségi frigyet. Szerencsétlen, mert Istennel száll szembe. Amit Isten összekötött, azt ember fel ne bontsa.

Viszont az számíthat Isten kegyelmére, segítségére, aki az élet megpróbáltatásai és kísértései között sem feledkezik meg soha arról az esküről, melyet az Úr oltára előtt tett. Legyen a ti életetekben is ez az eskü, melyet most kiveszek tőletek, vezércsillagtok, világítófáklyátok, biztos útmutatótok, vezessen benneteket az igazi boldogsághoz. Amen.

Ezüstlakodalomra.

(Bohuniczky Malvin és Windisch Imre ezüstlakodalmán, Seregélyesen 1927-ben.)

Ma 25 éve a kalocsai Miasszonyunkról nevezett apácák kedves templomában nekem jutott a megtisztelő feladat, hogy a ti eskütök egyházi tanuja legyek és az Egyház nevében megáldjam frigyeteket. Az isteni Gondviselés megérnem engedte a mai napot, házasságkötéstek 25-ik évfordulóját s ezen is a ti kéréstekre én adtam rátok az Egyház áldását.

Kedves rokonok! Egész más hangulat járja át a rokonokat, barátokat egy esküvőn, és egész más egy ezüstlakodalmon. Mert e kettő között óriási a különbség.

Az esküvőn két fiatal az élet tengerére száll, egy magukkormányozta hajón, — hova jutnak, hol kötnek ki, mi lesz a sorsuk, bizonytalan.

Az esküvőn egy fiatal gyümölcsfára egy másiknak oltványát oltják be, de hogy megered-e, hogy hoz-e virágot s ha hoz, ezt a fagy, dér nem teszi-e tönkre, bizonytalan s ha virágzott is, lesz-e gyümölcse és milyen lesz a gyümölcs, bizonytalan.

Az esküvőn egy fiatal pár telve ábránddal és szerelemmel, azt hiszi, hogy megtalálja a földön a boldogságot, a paradicsomot; mindegyik azt hiszi, hogy a másik őt teljesen boldogítani fogja s ezért az esküvőn mindent rózsás színben látnak, az esküvőn tündérálmokat, légvárakat, ábrándokat szőnek.

Egész más az ezüstlakodalom. Míg az esküvőn ábrándok és illuziók töltik be az ember egész lényét, az ezüstlakodalmon az átélt valóság emlékezete uralkodik a lelken.

Az ezüstlakodalmon már látja az ember a megnemesített fát gyümölcseivel.

Az ezüstlakodalom egy kikötő, amelybe befut egy emberpár élethajója 25 évi utazás után.

Ezekből látható, hogy az ezüstlakodalom egy nagy valóság,

amely lehet esetleg kietlen, szomorú, kétségbeejtő, de lehet vigasztaló, fölemelő, boldogító is.

A jelen esetben minden frázis nélkül, csak a valóságot vizsgálva, elmondhatom, hogy ezen az ezüstlakodalmon annyi fölemelő, vigasztaló és boldogító mozzanat van, hogy bátran örvendhetnek az ezüstgyűrűs pár, gyermekeik és rokonaik.

Mert láttuk ezt a gyümölcsfát virágozni, láttuk gyümölcsöt termelni; látjuk a gyümölcseit, a négy Windisch-gyermeket, mindegyikben a Bohuniczky- és Windisch-vér jó tulajdonságait.

Befutott az ő hajójuk a kikötőbe 25 évi út után, hogy egy ideig megpihenjen. És ha mi most megkérdezzük a hajósokat, volt-e sok viharuk, volt-e sok zátony, veszedelem, köd, sötétség, azt fogják felelni : nem ; több volt a szép idő, a napfény, a csillagos ég és ha volt vihar is, mindig ki tudtak kerülni minden veszedelmet.

Ezelőtt 25 évvel ti is sok illusióval, ábránddal, rózsás szemüvegen át néztétek a jövőt. Ma látjátok, hogy a sok illusió, sok ábránd szétfoszlott, de ezek helyett olyan valóságok birtokába jutottatok, amelyek értékesebbek minden fiatal szív ábrándjánál és tündérálmánál.

Az isteni Gondviselés különös kegyelmével vezetett benneteket 25 éven át, én most csak azt kívánom, a Gondviselésnek ez a különös kegyelme legyen veletek éltetek további útjain is.

Esketési beszéd.

Két egymásra talált szív egyesülését, a házasságkötést Krisztus Urunk a szentség méltóságára emelte. Midőn tehát két ifjú egymásnak kezet nyujt, hogy elhagyva a szülői házat, saját otthont, saját családot alapítsanak, ezen családalapítás tényét az Üdvözítő a szentség erejével és kegyelmeivel aranyozza be s ilymódon a házasság szentségében a két ifjú szívet nemcsak az ő kölcsönös vonzalmuk és szerelmük, hanem az Isten kegyelme és szentsége is összeforrasztja. És ezáltal a családalapítás a természetfölötti világrendbe emelkedik s maga a család természetfölötti erőt nyer és biztonságot.

1. A családi élet biztonságát elsősorban a házasság felbonthatatlansága adja meg. De, miként a népek története mutatja, a házasság felbonthatatlanságának nagy elvét csakis ott látjuk sértetlenül megőrizve, ahol a házasságkötés a szentség méltóságával bír, ahol tehát teljesen áll az Úr szava : amit Isten összekötött, ember föl ne oldja. A házasság szentségében Isten köti össze a szíveket; ehhez a kötelékhez csak szentségtörő kezekkel lehet hozzányúlni s jaj annak, aki merészeli felbontani azt, amit a mindenható Isten kötött össze.

2. De a házasság szentsége nemcsak sziklaszilárd alapja a családi életnek, hanem egyszersmind kiapadhatatlan forrása az erőnek, a kegyelemnek, az isteni segítségnek. A szentség ugyanis jogot ad a házastársaknak mindazon kegyelemhez és segítséghez, amelyre szükségük van, hogy családi életük tisztaságát, békéjét, boldogságát megóvják és biztosítsák. A házasság szentsége egy misztikus kulcsot ad a házastársak kezébe, amellyel, amikor csak szükségük van reá, kinyithatják az isteni kegyelemnek kincsesházát, hogy azokkal magukat gazdagítsák.

3. Sőt a házasság szentsége által az új család, a fiatal férj és feleség titokzatos társat kapnak. A szentség ereje nemcsak az ő szívüket forrasztja egybe, hanem csodálatos módon összeköti őket magával a mindenható Istennel is, úgyhogy nem ketten lesznek és nem maradnak soha magukrahagyatva, hanem a szentség erejénél fogva alászáll hozzájuk maga az Úr Isten hatalmával, jóságával, irgalmával, kegyelmeinek bőségével.

Velük maga az Isten vonul új otthonukba, amely ilymódon szentéllyé magasztosul. Velük van az Isten a boldogság mámorában, hogy azzal vissza ne éljenek, attól meg ne ittasuljanak ; de velük az Isten akkor is, amikor már elpárolgott a mámor, velük van a mindennapi kötelességteljesítés szükségében, hogy azt meg ne unják és tőle meg ne undorodjanak.

Velük az Isten a jó sorsban, hogy el ne bizakodjanak, de velük van a rossz sorsban is, hogy kétségbe ne essenek ; velük van az élet minden veszélyében, kísértésében, hogy azt a nagy esküt, amit Isten színe előtt tettek, «a holtomiglan-holtáiglan» esküt keresztény kitartással és állhatatossággal s ha kell, a legnagyobb áldozatok árán is megtartsák ; velük van az Isten mindig, amíg ők maguk el nem űzik őt maguktól, otthonukból, családjukból.

És, igen tisztelt barátaim, az a család, az az otthon, amelyben az Isten jelen van, amely fölött az Isten őrködik, biztosítva van az összeomlás, a pusztulás veszélye ellen ; abban a családban, ha nincs is mindig túláradó boldogság, sőt ha benne küzdelem és szenvedés, van benne mindig elég erő, remény s ha kihűlt is a szívekből a szerelem, megmarad bennök a megértés, a szeretet ; megmarad mindaz, ami az életnek nemes tartalmat ad, a léleknek pedig békét és megnyugvást.

Legyen önökkel is mindig az Úr, aki a mai napon a szentség erejével az önök szívét összeforrasztotta. Amen.

A keszthelyi temetőkápolna fölszentelésén.

(1909 szeptember 28-án.)

Ájtatos keresztények! Aki megfordult *Tirolban* s bejárta hegyhátakon és völgyekben épült falvait, észrevehette, hogy a temető mindenütt a plébániatemplomot övezi, még ott is, ahol a templom a falu közepén van. Úgyhogy, ha egy messzeországbeli idegen, aki maga körül katholikus hitéletet még sohasem látott, egyszerre Tirolba vetődnék, látva ezt a jelenséget, arra a következtetésre jutna, hogy a katholikusoknál *a templom és a temető összetartoznak*, egymásnak kiegészítő részei. És, ájtatos hallgatóim, ez a következtetés nem is olyan gyenge, minőnek első pillanatra feltűnik. Mert ha beletekintünk az Egyház történetébe, azt látjuk, hogy valaha nemcsak Tirolban, hanem mindenütt az egész katholikus Egyházban *a temető a templom mellett volt, a templom pitvarát, udvarát képezte.* Ez volt az Egyház szokása hosszú évszázadokon keresztül s hogy ez a szokás most már csak itt-ott van meg szórványosan, az egy Tirolban még általánosan, ennek az az oka, hogy a világi hatóságok közegészségügyi szempontból jobbnak vélték, ha a temetők a községeken kívül állíttatnak föl.

De, ájtatos hallgatóim, a keresztény szívekben megmaradt öntudatlanul is a régi, százados gyakorlatnak és hagyománynak emléke, amely őket arra serkenti, hogy a községeken kívül elhelyezett temetőkbe kápolnákat emeljenek, ezekben szentmisét hallgassanak: mert hát a templom és a temető szoros kapcsolatban vannak egymással.

Ime, itt is a ti elődeiteket ugyanezek a gondolatok vezették, mikor ezt a temetőkápolnát fölállították s a mostani hitközséget, meg azokat a nemes jótevőket, akik e kápolna újjáalakításában nagy áldozatkészséggel résztvettek, a bíboros hercegprímást, Festetics Tasziló gróf ő excellenciáját, báró Hornig Károly megyés püspököt ismét ez a meggyőződés vezette, hogy a temetőből templom nélkül valami hiányzik: mert temető és templom szoros kapcsolatban vannak egymással.

Ebben az ünnepélyes órában, mikor az apostolok egyik utóda e kápolnát fölszentelve, magasztos hivatásának átadja, én sem beszélhetek másról, mint arról a kapcsolatról, amely a *temető és a templom között fönnáll.* Bár a Szentlélek kegyelmétől segítve tudnám ezt a kapcsolatot minél világosabban elétek tárni; mert, ájtatos hallgatóim, ez egyszersmind megmutatná nektek a halottak egyedüli helyes és üdvös kultuszát is. Pedig erre oly nagy szükségünk van napjainkban, amikor egy, minden keresztény szellemet

nélkülöző, teljesen pogány halottkultusz vakítja meg még a legjobb akaratú keresztényeket is. Valóban, ha úgy el-elnézem, hogyan bánnak napjainkban még sokszor a legjobb keresztények is halottaikkal; ha el-elnézem a koporsókat, azokat a fényes, de eszmeszegény temetéseket; ha végigjárom a temetők sírhalmait halottak estéjén: az jut eszembe, hogy az egyiptomi és asszír pogányok ezer évekkel Krisztus előtt több hittel s ennek megfelelő nagyobb kegyelettel állták körül halottaikat, mint ezt majdnem kétezer évvel Krisztus után annyi keresztény teszi. Londonban, Párizsban telve vannak a múzeumok évezredes múmiákkal, koporsókkal, amelyeknek képírása, még aki nem is érti azokat a rég kihalt nyelveket, elevenen mondja: hogy azok, akik ezeket a koporsókat készítették, akik halottaikat ezekbe belefektették, mély meggyőződéssel hittek a másvilágban, hittek az Isten jutalmában vagy büntetésében, mely a halál után éri a lelket. Rávésték, rárajzolták minden koporsóra ezt a túlvilági hitüket s vele kapcsolták azt a reményt, azt a bizalmat, hogy az a drága atya, hitves vagy gyermek, akit gyászolva a koporsóba tettek, a túlvilágon jutalmat talál és boldogságot.

A mai világ koporsóin látok sok ércet, aranyat, ezüstöt, látok koszorúkat selyemszalagokkal, fölírásokkal, de nem látom *ezt a túlvilági hitet* sem a koporsókról, sem az azokat körülállókról lesugározni, azt a túlvilági hitet, amelyről oly beszédesen szólnak az egyiptomi koporsók hieroglífjei és az asszír sírok ékiratai.

Ez ellen a mai, a régi pogánynál is pogányabb *halotti kultusz* ellen szeretném fölvértezni a ti szíveteket, ájtatos hallgatóim, megmagyarázva a templom és a temető között létező kapcsolatot. Ajándékozzatok meg egy-két percre figyelmetekkel.

Miért vitték a keresztény ó- és középkorban a temetőket a templom köré, miként ezt ma is teszik még Tirolban? Azért, ájtatos hallgatóim, mert a templom *az Isten háza* s a keresztények *az Isten közelében*, az Isten háza szomszédságában akartak nyugodni. A templom *az imádság háza* s a keresztények ott akartak nyugodni, ahol érettük imádkoztak. A templom az a hely, *ahol a szentmisét mutatják be* s a keresztények azon a helyen akartak nyugodni, mert remélték, hogy a szentmiseáldozat áldásaiban részesülhetnek. A templom az a hely, ahol *az Üdvözítő malasztforrásai megnyílnak* az emberek előtt szentmisében, szentségekben és szentelményekben: ide hozták a templom pitvarába (az előkelők magába a templomba) halottaikat, hogy az orgonaszó, a tömjénfüst, a pap és a hívek imája, a miseáldozat, a szentelt víz, a könyörgések és a litániák áldásaiban ők is részesüljenek.

Mert meghaltak bár, *mégis élnek.* A testük elrothad, a csontjuk elporlad: de *a lelkük ott él a túlvilágon.* A templom s minden,

ami a templomban végbemegy, életet jelent, életet ad ; a halottakat is azért vitték a templom pitvarába, hogy a templomból kiáradó élet az ő koporsóikat is átjárja, hogy nekik is adjon életet : *örök életet, örök nyugalmat, örök fényességet.*

De hogyan? — kérdezhetné valaki közületek — hát nem nyeri el a lélek mindjárt abban a pillanatban, mikor elvált a testtől, az örök életet?

Az örökkévalóságba belép, az igaz, nem fog elpusztulni, de kérdés, vajjon megtalálja-e az örök nyugalmat, az örök fényességet? Ájtatos hallgatóim, aki át meg átolvasta a Szentírásban Krisztus Urunknak és a Szentléleknek nyilatkozatait, amelyek szerint *semmi szennyes, bűnös a menny boldogságába nem juthat*[1] s aki másrészről ismeri az emberi szívnek sok gyengeségét, hibáját, bűnét, melyek közül sok elkíséri az embert a halottas ágyig ; aki, mondom, mindezt megfontolja, az nem remélheti, hogy a testétől elvált lélek, amely még tán az elválás pillanatában is, mint a mocsár fölött repülő madár, egy kissé beszennyezte szárnyait, olyan tisztán jelenhetnék meg Isten mindentlátó szemei előtt, hogy Isten szentsége őt méltónak ítélné a menny boldogságára.

Viszont azonban, ájtatos keresztények, azokról, akik e földön mégis jóakaratú emberek voltak, sok jót cselekedtek s ha gyarlóságból hibáztak, vétkeztek is, ezt később megbánták, nem tételezhetjük föl, hogy a végtelen irgalmas, jóságos Isten őket örökre eltaszítaná magától. Az Isten végtelen irgalmának, Krisztus nagy szeretetének az emberek iránt, az ő megtestesülésének, keserves kínszenvedésének, kereszthalálának kell annyi hatásának lennie, hogy a jóakaratú embereket megszabadítsa az örök kárhozattól. Bízhatunk tehát abban s maga az Anyaszentegyház temetési szertartásaival s a holtakért végzett imádságokkal és szentmisékkel tanít bennünket erre a bizalomra, hogy drága halottaink Isten ítélőszéke előtt irgalmat találnak s nem jutnak a kárhozat helyére.

De jutnak-e a menny boldogságába azonnal a halál után? Oda, ahova csak a szentek, a tiszták juthatnak ; odaszállhat-e az ő lelkük is Isten trónjához, ahol még az angyalok is remegnek? Ó, ájtatos hallgatóim, bármennyire szeressük, tiszteljük is a mi jó rokonainkat, akiknek kihűlt tetemét könnyezve kísérjük a temetőbe, ha nem vagyunk elvakultak, kénytelenek vagyunk bevallani, hogy jók voltak, nemesszívűek voltak, de szentek nem voltak ; bizony volt nekik is elég hibájuk, elég gyengeségük . . . Ha nem voltak szentek, tiszták, mint az angyalok, ragyogók, mint a napsugár, fényesek, mint a színarany : nem mehetnek be Isten országába.

[1] Jelenések könyve 21, 27.

Valóban minden túlzás nélkül elmondhatjuk, *a legtöbb keresztény nem oly gonosz, hogy a pokol kárhozatába kerülne, de nem is oly szent, hogy megérdemelné a mennyországot.*

Hova jut tehát az ő lelkük? Ez a nagy kérdés, amely már az ókor vallásait is foglalkoztatta, amelyet a modern spiritizmus is szeretne földeríteni, de amelyre egyedül a katholikus vallás adja meg a teljesen megnyugtató feleletet, ezt merítve Jézus Krisztus tanításából és kinyilatkoztatásából.

A menny boldogságán és a pokol kárhozatán kívül van a túlvilágon még egy harmadik hely, ahová azok a lelkek kerülnek, akik még nem elég szentek és tiszták arra, hogy a menny boldogságába bejuthassanak. Ezt a helyet mi *purgatóriumnak, tisztitótűznek* vagy *tisztítóhelynek* nevezzük. S ájtatos hallgatóim, a katholikus Egyház eme tanításának kell irányítani halottaink kultuszát is. Annak a tudatnak, hogy halottaink, ha nem kárhoztak is el, amit bízva remélünk, de még mindig nem érték el a lélek teljes boldogságát, sőt nemcsak hogy nem érték el a teljes boldogságot, hanem még mindig szenvednek — a vágytól, hogy bejuthassanak az előttük, a közelükben levő, a feléjük integető, a reájuk váró boldogság honába . . . Ott vannak a kapunál, már-már látják annak feléjük sugárzó fényözönét, de még mindig egy nagy ür választja el tőle őket . . . Úgy vannak, mint a vándor, aki visszaérkezett hazájába, ott van szülőföldje határán, már látja messziről a családi házat is, melyben szeretettjei várják, kik után ő is sóhajtva vágyakozik, de a határon föltartóztatják őt, vesztegzár alá veszik s csak három-négy hét mulva eresztik át a határon. Ez a három-négy hét ott a falu határán nehezebb, kínzóbb, gyötrelmesebb, mint volt egész utazása : a várakozásnak minden perce kínosabbá teszi elhagyatottságát, emésztőbbé vágyakozását, türhetetlenebbé helyzetét.

Ilyen tűz emészti a tisztítóhelyen levő lelkeket is : ott vannak már-már a mennyei boldogság határán, de hosszú veztegzár alatt, amíg ez a vágyakozás az Isten után teljesen megtisztítja lelküket minden gyarlóságtól.

De a katholikus Egyház kinyilatkoztatásában van még egy igazság, amely kiegészíti az eddig mondottakat ; az t. i., hogy mi, itt a földön, közbenjárhatunk, segíthetünk, kieszközölhetjük, hogy ez a vesztegzár megrövidüljön. Fölajánlhatjuk imáinkat, jócselekedeteinket, különösen pedig a szentmiseáldozat gyümölcseit a tisztítóhelyen szenvedő lelkekért, hogy Isten őket mihamarabb megszabadítva, a menny boldogságába fölvegye. És ez az igazság adja meg nekünk az irányt, hogyan tiszteljük halottainkat igazán, hogyan mutassuk ki irántuk érzett hálánkat, szeretetünket, kegyeletünket. Az a pár koszorú, amit koporsó-

jukra teszünk, az a síremlék, melyet hamvaik fölé emelünk, az a kivilágítás, melyet halottak estéjén rendezünk: az mind nagyon hideg, nagyon kevés, a halottaknak mit sem használ, sőt én megvallom őszintén, mindebben több a hiúság és a kérkedés, mint az igazi kegyelet. Pedig, sajnos, ma már oly sokan a keresztények közül is azt gondolják, hogy eleget tettek halottaiknak, ha szép érckoporsóban, sok koszorúval eltemetik őket, ha síremléket állítanak nekik s ezt évenkint egyszer megkoszorúzzák és kivilágítják. De az Istenért, ájtatos hallgatóim, ez azt mutatja, hogy kiveszőben van a szívekből az igazi katholikus hit az ő reményt nyujtó, de egyszersmind irgalmasságra buzdító igazságaival! Ez azt mutatja, hogy a modern korban, amint már föntebb is erről fájdalmasan panaszkodtam, halottaink iránt a régi pogányoknál is szívtelenebbek vagyunk. A régi pogányok gondoltak arra, hogy halottaik lelke a túlvilágban tovább él — hogyan? miképen? ez persze el volt előttük fátyolozva; manapság sok keresztény nem gondol a halott lelkére, csakis annak kihűlt tetemére. Ezt eltemeti díszesen, ennek állít emléket, ezt megkoszorúzza és illuminál a csontoknak és a hamunak, de a lelket elhagyja, elfelejti. Holott a testnek ez a ráfordított sok pompa és fény nem használ; míg a lelket segíthetné, oda állhatna melléje nagy elhagyatottságában, imáival, könyörgéseivel, búcsúival, a szentmiseáldozatokkal segíthetne rajta s nem teszi. Most a halál után kimutathatná, mennyire szereti őt; kimutathatná háláját, szeretetét hathatós módon, nem színpadias csillogással, hanem a szeretett halott boldogságának elősegítésével...

Ez az igazi keresztény kultusz a halottak iránt. Ezért temették a régi keresztények a halottakat a templom köré, mert ezek az igazságok, melyeket elmondottam, mélyen a szívükbe voltak vésve; mert tudták, hogy azzal még nem tettek eleget halottaik iránt, ha eltemették őket, hanem hogy érettük még sokat kell imádkozniok, főleg a szentmise áldásait kell halottaik számára biztosítaniok. Oda tették a temetőket a templom köré, ahová az élők járnak, azért, mert a halottakkal nem szűnt meg az ő összeköttetésük, a temetőn át mentek a templomba, hogy az Úr oltára előtt imádkozzanak és áldozzanak azokért, akiknek a teste künn a templom pitvarában nyugszik, de akiknek lelke ott a másvilágon várva-várja, hogy rajta segítsenek, elhagyatottságában támogassák, őt az igazi boldogsághoz segítsék.

Ezért állítják ma is a keresztény hívők a temetők közepébe a kápolnát, az imádság és az áldozat fölszentelt hajlékát, hogy ez emlékeztesse őket a halottak igazi kultuszára.

A kápolna a temető közepén egy kőbe foglalt prédikáció, vagy mondjuk inkább, az elhunytaknak felénk vetett, megkövült

kérő tekintete, mely hozzánk fohászkodik: *segítsetek rajtunk!* Szüleim, testvéreim, szeretteim, segítsetek rajtam! Nektek van templomotok, nekem már nincs; nektek van szentmisétek, nekem már nincs; ti Krisztus megváltásának gyümölcseit ott a templomban még elérhetitek, én már nem; tegyétek meg értem! imádkozzatok értem! áldozzatok értem! A szívemet-lelkemet tűz emészti, ti elolthatjátok; a boldogság kapuja előtt állok, de ez zárva van még előttem, ti kinyithatjátok; szeretnék már pihenni, nyugodni, de még nem tudok — szerezzétek meg nekem az örök nyugalmat; a sötétben vagyok, nyissátok meg nekem az örök fényesség országát! Amíg köztetek éltem, amikor beteg voltam, oly szeretettel, gyengédséggel ápoltatok: alig meredt meg testem, máris elhagytatok. Pedig élek, szenvedek, szomjúhozom: segítségteket várom, ne hagyjatok el, ne feledkezzetek meg rólam.

Említettem, hogy a régi időkben a temető mindig ott volt a templom körül s így őseinknek, valahányszor a templomba mentek, eszükbe jutottak halottaik is és bemenve a templomba, leborulva az Isten oltára előtt, részesülve a szentmise áldásaiban, nem feledkeztek meg halottaikról sem, azokat is befoglalták imádságaikba, azokért is bemutatták a szentmisét, azokért is fölajánlották áldozásaikat, búcsúimáikat s elhagyva a templomot, nemcsak saját szívükben érezték Isten áldását és kegyelmeit, de érezték s élő hittel hitték, hogy jót tettek halottaikkal is, azok számára is kegyelmet, enyhülést, nyugalmat, boldogságot esdekeltek ki.

Ájtatos hallgatóim! erősödjünk meg őseink hitében; ez a temetőkápolna élessze újra lángra szívünkben az igazi katholikus hitet, buzdítson bennünket arra, hogy gondoljunk mi is gyakran halottainkra, gondoljunk reájuk nem a pogány szív kétségbeesésével s reménytelen rezignációjával, hanem a keresztény hívő lélek reményével és szeretetével.

Gondoljunk halottainkra, ne mint örökre elvesztett, elporladt, megsemmisült lényekre, akiket csak az emlékezet őriz meg ideig-óráig, hanem mint élő, messze távozott szeretetteinkre, akikkel a nagy távolság dacára is kicserélhetjük gondolatainkat, éreztethetjük szívünk szeretetét, akiken segíthetünk, akiknek boldogságát előmozdíthatjuk s akikkel egykor találkozni fogunk, hogy soha többé tőlük el ne szakadjunk. Ó, minő hálával, minő édes odaadással fogják nekünk megköszönni, hogy nem feledkeztünk meg róluk, hogy szeretetünknek nem szabott határt a sírgödör, hogy nemcsak a testüket, hanem halhatatlan lelküket is szeretjük, nemcsak a testüknek, hanem a lelküknek is gondját viseltük...

Sőt már előbb is, ha a mi könyörgéseink megrövidítik szenvedéseiket, imáink és áldozataink révén hamarább bejutnak a

boldogság honába; az Isten trónjánál ők lesznek a mi közbenjáróink, százszorosan fogják visszafizetni nekünk, amit érettük tettünk. De áldást fognak lekönyörögni mindazokra a jótevőkre is, akik ezt a kápolnát emelték, áldozatkészségükkel újjáalakították s ezáltal a keszthelyi katholikus hívőknek segítségére voltak, hogy ősi katholikus hittel gyászolják, de szeressék is halottaikat s a temetőbe menve necsak a sírhalmokra, hanem az égre is tekintsenek; necsak a porladó testre, de a szenvedő lélekre is; ne csak a halálra, hanem a föltámadásra és az örökkévalóságra is gondoljanak. Amen.

A Szent Imre egylet vándorgyűlésén.

(A veszprémi székesegyházban 1924 május 11-én.)

Ájtatos keresztények! A budapesti katholikus egyetemi hallgatók legrégibb egyesületének, a Szent Imre-Egyletnek tagjai vándorgyűlésre jöttek Veszprém városának ősi falai és vendégszerető lakói közé.

Az ifjúsági egyesületek vándorgyűlései mindig egy-egy nyilvános és messzehangzó hitvallás az egyesületnek és tagjainak szelleméről. A Szent Imre-Egylet tagjai is hitvallást tesznek a mai napon szellemükről s hitvallásukat ezen ősi székesegyház falai között kezdik meg azáltal, hogy közös áldozásukkal a veszprémi papság és hívősereg előtt mindennél ékesszólóbban bizonyítják, hogy ők mindenekfölött és mindenekelőtt katholikusok s mint ilyenek, ott keresik az életet adó és életet fenntartó erőt, ahol az valóságban meg is található: Krisztusban, a legméltóságosabb Oltáriszentségben. Az élet kenyerét veszik magukhoz, mert élni akarnak, élni kegyelemmel, isteni erővel megszentelt életet.

Nagyon jól tették, hogy ezen férfias hitvallás színhelyéül Veszprém városát választották. Mert kevés városban talál a magyar ifjúság annyi fölemelő, az ifjú lelket megragadó és megtermékenyítő gondolatot, mint Veszprémben, melynek vára, hegyes-völgyes utcái, kövei és környéke majdnem ezeréves multról és hagyományról tanuskodnak. És ez a hagyomány azt regéli, hogy közel ezer évvel ezelőtt Veszprém környékén dőlt el tulajdonképen a magyar nemzet, a magyar állam sorsa, amikor István vezér leverte a pogánysághoz szító Koppány vezért. Úgy látszik ez a győzelem indította Istvánt arra, hogy Veszprémben püspökséget alapítson, székesegyházat építsen s ilymódon Veszprémet tegye meg a keresztény Magyarország végvárává a Zalába és Somogyba visszahúzódott és elégedetlen pogány magyarokkal szemben. És hogy Veszprém különös kegyében volt szent István király családjának, bizonyítja az a körülmény, hogy Gizella királyné is, szent Imre

herceg is ismételten fölkeresték Veszprém városát. Egy ilyen látogatás alkalmával történt, hogy Imre herceg a veszprémi székesegyház egyik kápolnájában leborult az oltár előtt s Istennek örök szűzességet fogadott. Szent Imre herceget ez a veszprémi székesegyházban tett fogadalma avatta a magyar ifjúság pártfogójává, aki fogadalmával megmutatta a magyar ifjúságnak, hogy nem a test és a vér ösztöneit, hanem az isteni kegyelem sugallatát kell követnünk, ha igazán boldogok akarunk lenni.

Nem egészen három század mulva egy másik királyi sarj, boldog Margit a veszprémvölgyi apácák kolostorában kezdte meg azt az elbájolóan szép, szent, önmegtagadó, szűzies életet, melyet a mai Margitszigeten fejezett be mint apáca, boldog kimúlással.

Veszprém közelében a Bakony belsejébe vonult szent Gellért, miután Imre herceg nevelését befejezte, itt készült éveken át buzgó imádsággal és önmegtagadással jövendő nagy térítőmunkájára; innét a Bakony remeteségéből hívta őt szent István a csanádi püspöki székre, hogy a délvidék pogány magyarjait a keresztény hitre térítse.

Veszprémben már az árpádházi királyok korában virágzott az első magyar főiskola, melyet tudósaink közül sokan egyetemnek neveznek. De ha nem is volt egyetem a mai értelemben, mindenesetre főiskola volt, első főiskola az országban, melyben jámbor és tudós papok vezették be a magyar ifjúságot nemcsak a trivium és quadrivium ismereteibe, hanem elsősorban az igazi keresztény szellembe. A veszprémi főiskola volt a forrás, amelyből a magyar intelligencia keresztény hitet és erkölcsöt merített; a veszprémi főiskola nevelte a magyar papokat, a nép tanítóit és vezetőit, akik a keresztény szellemet beoltották és ápolták a társadalom minden rétegében.

Veszprém volt szent István korában a magyar katholicizmus végvára, ahonnét erőtlenül visszahanyatlott a Somogyban és Zalában meghúzódott pogány magyarok minden erőszakos kísérlete, mellyel a pogány vallást, a pogány erkölcsöt akarták visszaállítani szent István országában. De az árpádházi királyok alatt is Veszprém volt főiskolájával a katholikus szellemi élet centruma és forrása, amely az egész országba szétárasztotta a kereszténység mindeneket megnemesítő szellemét.

Vajha ma is betöltené Veszprém ezt a szerepet. Ma, ezen a magyar ifjúságra nevezetes napon. Bárcsak ennek a majdnem ezeréves multnak hagyománya, ereje, szelleme, mely itt vibrál a levegőben, mely ezen székesegyház köveiről is felénk sugároz, bárcsak betöltené ezt az ifjúságot, mely a veszprémi székesegyházban tesz ma konfessziót hitéről; bárcsak magával vinné ez az ifjúság Veszprémből szent Imrének, boldog Margitnak és az ősi

árpádkori veszprémi főiskola diákjainak a szellemét, Budapestre és a vidéki egyetemekre, hogy ezzel a szellemmel küzdjenek a modern pogányság ellen, amely ismét felütötte a fejét az egyetemi ifjúság körében. Új Koppányok támadtak, akik egyenest kimondják, hogy pogányok akarnak lenni, hallani sem akarnak Krisztusról, aki zsidó nemzetségből származott, nekik nem kell az az Isten, aki az ő legyőzőiknek is az Istene, nekik nemzeti isten kell, a magyarok istene, a Hadúr, aki majd megsegíti őket, hogy leszámoljanak leigázóikkal. Természetes, hogy a pogány hittel pogány erkölcsöt is hirdetnek ; nekik nem kell a kereszténység megbocsátó és minden emberre kiterjedő szeretete, nekik bosszú, gyűlölet kell, mely a végső leheletig harcot, pusztítást és kérlelhetetlen megtorlást hirdet. Ne gondolják, ájtatos hallgatóim, hogy rémképeket rajzolok önök elé. Ma már mindazt, amit elmondtam, röpiratokban, regényekben, folyóiratokban és gyűléseken tartott előadásokban hirdetik a magyar ifjúságnak.

Még csak az kell ennek a szerencsétlen magyarságnak, hogy megtagadja a kereszténységet, amely ezer éven át éltette és fenntartotta, amely az európai népekkel összefűzte ; csak az kell, hogy visszasüllyedjen ezer év előtti barbárságába : ezzel betelik végzete, ez a pusztulásnak, enyészetnek, örök halálnak a kezdete.

Ti szerencsétlen elvakult magyarok, illetve ti szerencsétlen germánimádók, germánmajmolók — mert a fajvédelemnek ez a minden józanságot elvesztett őrülete germán agyban született, germán földön sarjadzott ki először — ti szerencsétlenek, nem látjátok, hogy napjainkban mindenütt a keresztény eszmét igyekeznek elmélyíteni a népek lelkületébe, még pedig elsősorban a katholikus hitet, mert ettől várják a nemzetek megmentését a jelen idők kataklizmáiból. Nem látjátok, hogy ahol eddig szabadkőmívesek kizárták az Egyházat az iskolákból, a közéletből, ott most Mussolini igyekszik a katholikus vallásnak az őt megillető vezérszerepét biztosítani az iskolában, az ifjúság nevelésében, a néplélek irányításában? Nem látjátok, hogy Franciaországban, ahol az Egyháztól elvették templomait, iskoláit, elűzték szerzeteseit, apácáit, most mindenáron igyekeznek ezen őrült politika végzetes hibáit megkorrigálni és helyrehozni? Nem látjátok, hogy előkelő anglikán államférfiak fölkeresik a híres mechelni érseket, Mercier bíborost, hogy vele tárgyaljanak arról, miként volna lehetséges az anglikán egyházat kibékíteni, egyesíteni Rómával? Nem látjátok, hogy a világon mindenütt a gondolkodó fők, költők, bölcselők, államférfiak a katholicizmus felé irányítják figyelmüket, azzal a meggyőződéssel, hogy a világháborúokozta katasztrófából elsősorban a katholikus Egyház mentheti meg az emberi

társadalmat? Az a társadalom, nemzet, állam, amely a katholikus Egyház védőkarjába kapaszkodik, meg fog menekülni, de amely ezt a védőkart ellöki magától, elpusztul.

Kedves ifjak! Ti ma itt konfessziót tesztek a ti mélységes katholikus hitetekről. De ne elégedjetek meg a konfesszióval. Necsak hitvallók, hanem hitvédők, apostolok is legyetek. Ne engedjétek, hogy a magyar keresztény, főleg katholikus ifjúságot egyes fantaszta rajongók a fajvédelem hangzatos jelszavával eltérítsék őseik hitétől, hagyományaitól. Ne engedjétek, hogy szent István országába és a szent Imre pártfogása alá helyezett magyar ifjúság közé Koppány szellemét lopják be! Ne engedjétek, hogy Krisztus helyébe Hadúr, a magyarok istene lépjen! A magyaroknak is csak Krisztusban lehet üdvösségük, a magyaroknak is csak Krisztus lehet az Istenük s ha elszakadnak, elpártolnak Krisztustól, úgy járnak, mint azok, akikről a prófétánál mondja az Úr: elhagytak engem, élővíz kútfejét és maguknak kutakat ástak, beomladozó kutakat, melyek vizet nem tarthatnak.[1]

Hogy azonban a magyar ifjúság körében ezt az apostoli munkát végezhessétek, föl kell magatokat vérteznetek rendíthetetlen katholikus hittel és hitből fakadó katholikus élettel.

Hittel, mely a természetfölötti meggyőződés rendíthetetlen erejével hisz Krisztusban, a világ Megváltójában, az általa alapított Egyházban s annak tanításában; amely hitet meg nem ingathatják, sem a felfuvalkodott tudomány, sem a kételkedő filozófia, sem a nagy társadalom közömbössége és hitetlensége, sem azok a katasztrófák és kataklizmák, melyek napjainkban egyesekre, nemzetekre, társadalmakra zúdultak, megmérhetetlen nyomort és szenvedést okozva. Sőt ellenkezőleg, amely hit az élet minden körülménye között kétségben, küzdelemben, szenvedésben, megpróbáltatásban, életben és halálban világító fáklya, vezérlő csillag, biztos útmutató legyen. «Aki énbennem hisz, annak örök élete vagyon»,[2] mondja az Úr. Ezt az örök életet, ezt a halhatatlanságot, ezt a síron túl is tartó életet biztosítsátok magatoknak Krisztusba és az ő Egyházába vetett hitetekkel. Az ő Egyházába is; mert ugyancsak Krisztus mondotta apostolainak: «aki titeket hallgat, engem hallgat; aki titeket megvet, engem vet meg»[3] — és másutt: «menjetek és tanítsátok meg a népeket megtartani mindazt, amit parancsoltam nektek. És én veletek vagyok a világ végéig».[4] Aki valóban hisz Krisztusban, az hisz az ő Egyházában is; aki valóban meg akarja tartani Krisztus parancsait, az engedelmes fia az Egyháznak is. Katholikus csak az lehet, aki hű és engedelmes fia Krisztus Egyházának; aki alázattal elfogadja és elhiszi, amit az

[1] Jeremiás 2, 13. [2] János 11, 25 [3] Lukács 10, 16. [4] Máté 28, 19—20

Egyház tanít; aki elveti mindazt, amit az Egyház kárhoztat, elvet, elítél.

Legyetek azonban hitből élő katholikusok is. Mert az Irás is azt mondja: Justus ex fide vivit,[1] az igaz a hitből él, azaz úgy él, amint a hit diktálja, a hit parancsolja. Legyetek hitből élő katholikusok, akik az élet minden körülménye között a hit szerint igazodnak. Sajnos, sokan vannak épen az egyetemi műveltséggel bíró katholikusok között, akik csak névleg katholikusok, akik csak egy-két sátoros ünnepen mutatják magukat a templomban vagy akikről csak temetésük alkalmával tudódik ki, hogy milyen vallásfelekezethez tartoztak. Ne ilyenek legyetek! Ilyen katholikusokra nincs szüksége az Egyháznak, az ilyenek csak ártanak, csak botránkoztatnak, csak a közömbösségnek és hitetlenségnek a terjesztői. Hanem igenis, legyetek hitből élő katholikusok, akik előtt Krisztus és az Egyház nem puszta nevek, nem történeti reminiszcenciák, hanem élő valóság, aki a szívünkben él, felettünk uralkodik, akinek a parancsait készséggel teljesítjük, akinek a törvényei szerint irányítjuk életünk utait. Ha ez a hit tölti be szíveteket, akkor az életben is mindig elsőnek és legfontosabbnak fogjátok tartani Isten és az Egyház parancsait és ha ezek összeütköznek, szenvedélyeitekkel, a társadalmi szokásokkal és előítéletekkel, az emberi törvényekkel, akkor is Isten és az Egyház parancsait választjátok, kerüljön ez bármily nehézségbe, bármily áldozatba. A hitből élő katholikus a vasárnap megszentelését, a péntek megtartását, a húsvéti gyónást és áldozást oly nagy kötelességnek tekinti, amelyet nem lehet egy kis kirándulás, elfoglaltság vagy mulatság kedvéért egy-egy jóízű anekdótával sutba dobni és megszegni. A hitből élő katholikus vigyáz magára, hogy mást meg ne sértsen, de a sértést sem akarja párbajjal elintézni, melyet az Egyház elítél és kárhoztat. A hitből élő katholikus, ha házasságra lép, akkor is Egyházának törvényeit tartja szeme előtt és olyan frigyet nem köt, melyet az Egyház tilalmaz vagy amelyet egyenesen érvénytelennek, semmisnek nyilvánít. A gyermeknevelésben, a családi életben, a társadalmi összeköttetésekben, a nyilvános élet minden vonatkozásában megtartja mindazt, amit az Anyaszentegyház a hívektől megkíván és távoltartja magát minden oly cselekedettől és viszonylattól, ami az egyéni és családi élet tisztaságát és a katholikus lelkiismeretet beszennyezhetné. A hitből élő katholikus súlyos betegségben is elsősorban arra gondol, hogy lelkének üdvét biztosítsa a szentségeknek idejekorán való fölvétele által. Amint egyáltalában a hitből élő katholikus a lelkét tartja az elsőnek s így nem merül el földi életében sem a Mammon

[1] Róm. 1, 17.

szolgálatában, sem a test szenvedélyeinek kielégítésében, hanem a földi élet minden viszonylatai között is lelkének örök üdvösségét igyekszik biztosítani.

Kedves ifjak, itt a veszprémi székesegyházban, történeti multtal és dicső hagyományokkal telített levegőben, melyben szenteknek, hithirdetőknek, vértanuknak, ős magyar katholikus diákoknak szelleme sugárzik felénk, itt ezen a szent helyen, ebben az ünnepélyes órában lelkem egész hevével kérlek benneteket, legyetek ti is az ősi veszprémi főiskola ifjaihoz hasonlóan, hitetekkel és hitből fakadó katholikus életetekkel a magyar egyetemi ifjúság példaképei, vezetői, apostolai és megvédői minden hitetlen és pogány törekvéssel és kísérlettel szemben. Amen.

A bujdosók által állított emlék leleplezésekor.

(Balatonfüreden, 1928 június 7-én, Úrnapján.)

Egyik legmegkapóbb, az Üdvözítő isteni fölségét mindennél hangosabban hirdető jelenet játszódott le a tiberiási tavon, melynek környékén élő halászemberek közül választotta ki az Úr az ő apostolait. Egy fáradságos napi munka után az Üdvözítő Péter hajójába ült, vele az apostolok s célja volt átkelni a tó másik partjára. Az apostolok voltak az evezősök, talán Péter a kormányos — az evangélium ezt nem részletezi — de elmondja, hogy az Üdvözítő a hajó hátsó részében álomba szenderült. Jesus vero dormiebat[1] — Jézus aludt. Egyszerre csak vihar keletkezett, hirtelen, váratlanul, még pedig félelmesen bősz vihar, mely felkorbácsolta a tiberiási tó vizét, — egyik hullám a másikra tornyosult, az apostolok, ezek az edzett halászok, akik úgyszólván egész életüket ezen a tavon töltötték, eleinte férfiasan küzködnek a hullámokkal, dolgoznak és verejtékeznek, Jézus azonban csendesen alszik tovább. De végre kimerülnek, illetve látják, hogy hiába való minden küzdelmük, evvel a viharral nem tudnak megbirkózni, érzik, hogy végük van. Halálfélelem fogja el őket. Oda mennek tehát az alvó Üdvözítőhöz, fölkeltik mondván: Domine, salva nos, perimus. Uram, ments meg minket, elveszünk.

Az álmából fölébredt Üdvözítő először tanítványaihoz fordulva mondja: Quid timidi estis modicae fidei, mit féltek kicsinyhitűek? majd végigtekint a vihartól feldúlt tavon és parancsol a viharnak: Tace et obmutesce. Hallgass el és némulj el, — és az evangélista szerint: nagy nyugalom lőn. A szelek elvonultak, a hullámok lecsendesültek és a hajó legénysége félelmes csodál-

[3] Máté 8, 23.

kozással tekintett őreá, akinek a szelek és a vihar is engedelmeskednek.

Szent Ágoston és Nagy szent Gergely pápa tanítják, hogy az Üdvözítő csodáinak kétféle értelmük van: az egyik, a megtörtént dolog, a másik, amit a hívek életében jeleznek.

Ez a csodás esemény is: a háborgó tengeren hányatott és már-már elmerülő hajó a benne alvó Úr Jézussal megismétlődik a történet folyamán a hívők életében. Megismétlődött itt is, a Balaton partján, ennek a kedves templomnak a hajójában is. Szomorú idők voltak azok, amikor minden elsötétült, minden háborgott, mindent elveszettnek hittünk, magunkat is, — és sokan, akik a balatoni szőlőkben húzódtak meg, a bujdosók el-eljöttek ide, ebbe a hajóba, amelyet szintén elnyeléssel fenyegettek a hullámok, de amelyben ott volt Jézus, ezt hitték, érezték a bujdosók is, azért jöttek ide, Jézushoz — Jézus pedig aludt. Rimánkodtunk, könyörögtünk: Salva nos, perimus! Ments meg Uram minket, elveszünk, de Jézus aludt, s mi már közel voltunk a kétségbeeséshez.

De az a hajó, amelyben Jézus alszik, nem sülyedhet el s akik azon a hajón maradnak, nem veszhetnek el. Ezért mondotta az Úr is tanítványainak: Quid timidi estis modicae fidei? Miért féltek ti kicsinyhitűek. Ezt a nagy igazságot tapasztalták mindazok, akik e kétségbeejtő szomorú időkben ide menekültek e templom hajójába, amelyben az Üdvözítő jelen volt, de aludt. Amikor fölébredt, megszünt a vihar s mintha nekünk is mondotta volna: mit féltek ti kicsinyhitűek? Hát nem hiszitek, hogy veletek vagyok, nem hiszitek, hogy hatalmam van legyőzni a sátán, a pokol minden támadását, nem hiszitek, hogy akit védelmembe veszek, nyugodt lehet még a háborgó tengeren is?

Úgy érezték a bujdosók, hogy az Úr eme szavai: Quid timidi estis modicae fidei, — ő hozzájuk is szólnak s ezért arra az emlékműre, melyet e templomban a tihanyi apát Úr Ő Méltósága engedelmével fölállítottak, ezt a jelenetet és ezeket a szavakat vésették.

De hiszem, hogy mindnyájan szívükbe is vésték s a jövőben semmi megpróbáltatás, szenvedés, csapás nem fogja megingatni Krisztus hatalmába, erejébe, irgalmába, jóságába vetett hitüket és reményüket...

De a bujdosók nem elégedtek meg azzal, hogy eme szomorú napokból való megszabadulás emlékére e kedves templom falába emléktáblát illesszenek, — hanem egy kelyhet is ajándékoztak e templomnak s az volt az óhajuk, hogy ezzel a kehellyel én mutassam be az első szentmisét, aki azokban a szomorú időkben véletlen körülmények folytán a lelkészi teendőket végeztem e templomban s gyakran volt alkalmam látni olyanokat is e templomban,

tudósokat, nagyurakat, más vallásuakat is, akik máskor könnyen elfeledkeznek Istenről és az ő tiszteletéről.

Nem is választhattak volna jobb szimbolumot e nehéz idők emlékének megörökítésére, mint a kelyhet. Mert a kehely már a Szentírásban is mint a szenvedés, a megpróbáltatás szimboluma szerepel, — ezért mondja az Üdvözítő is Zebedeus fiainak, akik az ő jobbján és balján akartak ülni az ő országában: tudjátok meginni a kelyhet, amelyet én fogok meginni? Kehely alatt értette az Úr az ő keserves kínszenvedését és halálát. Ugyancsak az Úr szenvedése kezdetén mondja: múljon el e kehely tőlem, de ne az én akaratom legyen, hanem a tied. Nekünk is, kedves testvéreim, ide nyujtotta az isteni Gondviselés, a szenvedés, a megpróbáltatás kelyhét, s mi fenékig ürítettük ki a proletárdiktatura észbontó napjaiban a szenvedés, a megpróbáltatás, a lelki gyötrődés kelyhét. Ez az oltárkehely emlékeztet arra a szenvedés kelyhére, de emlékeztet arra is, hogy azt a sok gyötrelmet, szenvedést csakis annak a segítségével tudtuk elviselni, aki nekünk példát adott a szenvedés kelyhének kiürítésére és aki épen azért alapította a szentmisét, amelyben a kenyérszín alatt az ő szent teste, a bor színe alatt az ő szent vére van, hogy ez mindig emlékeztessen bennünket az ő érettünk vállalt keserves kínszenvedésére és kereszthalálára — és ez az emlékezés erősítsen meg bennünket az élet terheinek és szenvedéseinek elviselésére.

De, kedves testvéreim, az oltárkehely nemcsak a szenvedésnek, hanem a győzelemnek, az erőnek, az áldásnak, az üdvösségnek, a boldogságnak is a szimboluma. Ezért imádkozza a pap, mikor a kelyhet magához veszi: Calicem salutarem accipiam, — az üdvözítő kelyhet veszem magamhoz és az Úr nevét hívom segítségül. Dicsőítve hívom segélyül az Urat és ellenségeimtől meg fogok menekülni.

Igen, kedves testvéreim, ez az Önök által ajándékozott kehely legyen a szimboluma az erőnek, a győzelemnek, a békének, az üdvösségnek.

Mélységes igazságot jelent a kehelynek ez a kettős szimboluma: szenvedés és megdicsőülés, megpróbáltatás és béke, harc és győzelem. Mert a valóság is az, hogy csak szenvedés, megpróbáltatás, harc és küzdelem útján juthatunk el a békéhez, a nyugalomhoz, az üdvösséghez. Csak aki kiüríti fenékig a szenvedés kelyhét, csak annak nyujtja az isteni Gondviselés az üdvösség kelyhét.

Ez az Önök által ajándékozott kehely tehát kettős szimbolum: a mult szenvedései és a jövő reményének a szimboluma.

Szenvedtünk Krisztussal, kiürítettük vele együtt a szenvedés kelyhét, átéltük mi is az Olajfák hegyének, a getszemáni kert-

nek szorongatásait, a Kálvária gyötrelmeit, — de reméljük, hogy feltámadunk, hogy megdicsőülünk vele s ép ezért reméljük, hogy felénk nyujtja a béke, a nyugalom, a győzelem, az üdvösség kelyhét s ezt nem veszi el tőlünk soha. Ezzel a reménnyel, ebben a szándékban mutatom be ma a szentmise-áldozatot, ezzel a reménynyel emelem ezt a kelyhet ajkaimhoz, s midőn ezt teszem, mindazok számára, akik e kehely alapításához hozzájárultak, a Megváltó szent kegyelmét és áldását kérem. Amen.

Temetési imádságok.

1.

Özv. Erdősi Károlyné temetésén (1924 dec. 16-án).

Imádkozzunk az örökkévalóság kapujában ; imádkozzunk az élet és halál Urához, az örök Bíróhoz, hogy vegye fel elköltözött Mária testvérünk lelkét a boldogság honába, jutalmazza meg őt érdemei szerint. Jutalmazza meg a példás hitvest, a példás keresztény anyát, a példás jámbor özvegyet ; jutalmazza meg nagy hitéért, Istenbe vetett rendíthetetlen bizalmáért, Istent kereső nagy jámborságáért, jutalmazza meg őt a menny boldogságával . . .

Krisztus követése-nek szerzője írja : «Valahányszor emberek között megfordultam, mint kisebb ember tértem haza». Ennek a mondásnak igazságát, sajnos, sokszor tapasztaljuk ; de valahányszor a megboldogult nagyasszony társaságában voltunk, mindig nagyobbaknak, nemesebbeknek éreztük magunkat. Az ő lelkének finomságából, istenességéből, hitéből, Istenbe vetett bizalmából valami ránk is átsugárzott s mindannyian : papok és világiak, nők és férfiak, fiatalok és öregek egyaránt megnemesülve, megnagyobbodva távoztunk tőle . . .

Imádkozzunk mindannyian önmagunkért is, hogy mi is jól elkészülve az utolsó útra, szintén csendes, nyugodt, boldogító halállal halhassunk meg. — Imádkozzunk :

Miatyánk . . . Üdvözlégy . . .

2.

Bársony János egyetemi tanár temetésén (1926 márc. 3-án).

Imádkozzunk ; keresztények, katholikusok vagyunk, akiktől a halál elragadhatja ugyan azokat, akiket szeretünk, nagyrabecsülünk, akiktől nehéz, fájdalmas az elválás, — de nem foszthat meg bennünket a hit vigaszától és reményétől. Imádkozzunk ennek a hitnek vigaszával és reményével elhúnyt nagy kartársunk lelki üdvéért. Mert a mi hitünk a halált nem tekinti puszta

enyészetnek, örök elmulásnak, örök elválásnak, hanem inkább egy új élet kezdetének.

Imádkozzunk a keresztény lélek reményével és bizalmával, melyet e ravatalnál megerősít a Krisztus ígérete. Krisztus Urunk ugyanis azt mondotta: *amit egynek ezen legkisebb atyámfiai közül cselekedtetek, nekem cselekedtétek,* — a mi imádságunkat támogatni fogja ezer meg ezer csecsemő, Krisztus atyafiainak hálálkodása, akiket elhúnyt kartársunk tudománya és ügyessége mentett meg az életnek; támogatni fogja ezer meg ezer anya imádsága, akik neki köszönhetik saját és gyermekük életét.

Imádkozzunk a keresztény lélek reményével és bizalmával, Krisztus ígéretére támaszkodva: *aki megvall engem az emberek előtt, meg fogom őt vallani a mennyei Atya előtt,* — erre az ígéretre támaszkodva ajánljuk imádságunkkal Krisztus kegyelmébe és irgalmába elhúnyt kartársunk lelkét, aki megvallotta Krisztust az egyetemi kathedrán is, a rektori székben is, halálos ágyán is, fölvéve Krisztus szentségeit, — ajánljuk a lelkét Krisztus irgalmába, kérjük az Üdvözítőt, hogy vallja meg őt a mennyei Atya előtt, törölje le lelkéről minden emberi gyarlóságát, vezesse be az üdvözültek honába, ahol a tudós lelke is megoldását találja mindannak a talánynak, melyeket a klinikákon és laboratóriumokban hiába igyekezett megfejteni, ahol a hit titkairól lehullik a fátyol, ahol a hívő lélek betelik annak boldog élvezetében és bírásában, amit a földön csak a hit fátyolán át látott, de amibe a földön élve minden reményét helyezte. Imádkozzunk, mondván: Miatyánk...

3.

Magyary Géza egyetemi tanár temetésén (1928 okt. 11-én).

Imádkozzunk, kedves testvéreim, az élet és a halál Urához, imádkozzunk elköltözött kartársunk lelkiüdvéért; emeljük fel szívünket az Úrhoz, minden jog forrásához, minden igazság kútfejéhez, minden tudás és tudomány végcéljához, akihez hozzávezetik az elfogulatlan lelket a természet csodás tüneményei épúgy, mint a technika bámulatos vívmányai, a tudomány megmérhetetlen mélységei. Az igazi tudós csak istentkereső, istenfélő lélek lehet; ha a tudósban nincs istenfélelem, az ő tudománya nem világító sugár, hanem romboló dinamit; nem áldás, hanem méreg, amely annál pusztítóbb, minél fényesebb elmének a terméke.

Midőn hozzád emeljük szívünket, mindenható Istenünk és Megváltónk, bizonyos megnyugvással, reménységgel, bizalommal fordulunk hozzád ennél a ravatalnál, melyben kihült tetemei nyugosznak a budapesti Pázmány Péter egyetem egyik büszkeségének, egyik legkitünőbb tanárának, a jogtudomány európai

hírű művelőjének, — de egyszersmind egy igazán istenfélő, istentkereső, istentszomjúhozó léleknek, aki nem csinált soha titkot abból, hogy szereti Egyházát, gyakorolja vallását; akinek egyik legkedvesebb olvasmánya volt az Újszövetségi Szentírás, aki előttem annyiszor nagy lelki örömmel emlékezett meg a hitélet emelkedéséről, aki a nagy katholikus demonstrációkon, a katholikus nagygyűléseken mindig résztvett, — aki kissé elzárkózott egyéniség volt ugyan, lelki világát, érzelmeit nem igen tárta fel mások előtt, de akinek a lelke mélyén rendkívül sok nemesség, emelkedettség, mondhatnám természetfölötti vonzódás és vágyódás lakozott az örök ideálok s azoknak kútforrása, a mindenható Isten után; az ő elzárkózott lelkének gazdagságát, mi, akik közel álltuk hozzá, csak sejtettük, de te, Uram, aki a szívek és vesék vizsgálója vagy, te ismerted az ő szívének minden dobbanását, szellemének minden megvillanását, akaratának minden vágyódását, — te tudod, Uram, hogy nem fordult el tőled soha, feléd tekintett, benned bízott; te tudod, hogy nem tette őt sem istentagadóvá, sem kevéllyé a tudománya, sőt tudod, Uram, hogy tudományának fényével is mindig neked szolgált. Légy hát, Uram, az ő megjutalmazója. Magad mondád: boldogok, akik éhezik és szomjúhozzák az igazságot, mert ők kielégítést nyernek.

Elköltözött kartársunk lelke egész életében az igazságot éhezte és szomjúhozta; az igazságért dolgozott, fáradott, tudományát az igazság földerítésére és védelmére fordította, közvetlen halála előtt is az igazságot szolgálta Stockholmban, védve az elnyomott kisebbségek igazát, jogát. Nemes lelkének nagy éhségét elégítsd ki, Uram: vedd őt az örök igazság, az örök boldogság honába. Erre kérünk, mondván:

Miatyánk... Üdvözlégy...

4.

Erdősi Gyula temetésén (1928 okt. 21-én).

Imádkozzunk! Kedves Testvéreim! Imádkozzunk kettős szándékkal, — az egyik: elhúnyt drága jó barátunk lelkiüdvéért, — ez az imádság nem lesz nehéz, nem lesz fájdalmas, inkább biztató és vigasztaló. Aki olyan igaz, egyenes, jólelkű, tiszta életű ember volt, mint a mi drága jó barátunk, aki oly híven teljesítette vallási kötelességeit, aki oly nyiltan, bátran, emberi félelmet nem ismerve mindenütt megvallotta, hogy Krisztus egyházának hűséges fia; aki világi ember létére igazi apostoli buzgósággal, szeretettel és példaadással vezette mint prior az Americana egyik corporatióját; aki oly türelemmel tudott szenvedni, aki Isten akaratában megnyugodva nézett szembe a halállal és Krisztus

nevével az ajkán és Krisztus keresztjét csókolva halt meg: annak a lelkiüdvéért könnyű az imádság, mert ez az imádság telve van hittel és bizalommal: ez az imádság kísérője az ő lelke szárnyalásának az Isten trónjához s lehetséges, hogy imánk még oda sem ér, amikor már Isten irgalma az örök béke és boldogság dicsőségével megjutalmazta az ő hűséges szolgáját.

Nehezebb a másik szándékra végzendő imádságunk — magunkért, azért, hogy legyen erőnk megnyugodni az Isten akaratában és végzésében, mert ez nehéz. Könnyű megnyugodni, ha egy gyenge csecsemőt ragad ki anyja karjából a halál, könnyű megnyugodni, ha egy aggastyán dől a sírba, — de nehéz megérteni, miért kell egy férfikora delén lévő életerős embernek elszakadnia nejétől, gyermekeitől, családjától, barátaitól, a földi élettől.

Ne kutassuk miért? Hisz az Isten végtelen bölcseségének titkait a mi gyarló elménk úgysem tudja megfejteni soha, ne kutassuk miért, hanem kérjük az Urat és kérjük addig, amíg meg nem kapjuk az ő kegyelmét, kérjük, hogy megnyugodjunk végzésében és hogyha fájó szívvel is, de őszintén imádkozhassunk: Legyen meg a te akaratod, miképen a mennyben, azonképen a földön is.

Ezzel a kettős szándékkal imádkozzunk, mondván: Miatyánk stb.... Üdvözlégy...

TARTALOM.

Oldal

Előszó 3

Az egyház jegyei. (Négy ádventi beszéd az egyetemi templomban 1908-ban.) *I. Egy az Egyház* 5
II. Szent az Egyház... 14
III. Katholikus az Egyház 22
IV. Apostoli az Egyház 29
Karácsony ünnepén. (1908-ban, Tabon) 36
Karácsony ünnepén. (1910-ben Somogykilitiben)... 41
Szilveszter estéjén. (1900-ban a budavári Koronázó-templomban) 46
A szent Család ünnepén. (A budapesti Szent-Szív Intézetben, 1901 január 27-én) 53

Nagyböjti beszédek. (A budapesti angolkisasszonyok templomában 1897-ben.) *I. A halál* 60
II. Ítélet a halál után 72
III. A pokol 81
IV. A mennyország 90
V. A tisztítóhely 101
VI. Az utolsó ítélet 110
VII. A kereszt és a túlvilág 119
Munkás lelkigyakorlatok. (A Szent István-Társulat és a Stephaneum tisztviselői és munkásai számára 1914-ben) 127
Feketevasárnap. (Az Örökimádás templomában, Budapesten, 1914 március 29-én)... 153
Nagypénteken. (1907-ben a budapesti egyetemi templomban)... ... 159
Húsvétvasárnapján. (Enyingen 1922) 164
Pünkösd vasárnapján. (1910-ben Enyingen) 169
Pünkösd napján. (1921 május 26-án Somogykilitiben) 175
Pünkösd napján. (Tabon, 1913)... 180
Jézus szent Szíve ünnepén. (A szent Szívről nevezett kolostor templomában 1902 június 6-án) 185
Szent Péter-Pál ünnepén. (Balatonfüreden, 1922) 195
Nagyboldogasszony napján. (1910-ben Tabon) 199
Nagyboldogasszony napján. (1915-ben Enyingen) 203
Nagyboldogasszony napján. (Balatonfüreden, 1919) 208

Oldal

Szent István, Magyarország első apostoli királyának ünnepén. (A budavári Koronázó-templomban 1903 augusztus 20-án) 214
Szent István király ünnepén. (1908-ban Tabon) 220
Kisasszonynapján. (Balatonfüreden, 1919) 226
A szent kereszt felmagasztalása ünnepén. (Balatonfüreden, 1919) ... 230
Szent Teréz napján. (1901 október 15-én a budapesti karmeliták templomában) 232
Szentbeszéd. (1900 december 7-én a budapesti kármeliták templomában boldog Dénes és Redemptus kármelita vértanuk tiszteletére tartott triduum első napján) 240
Szentbeszéd. (Lisieuxi szent Teréz tiszteletére végzett Triduum alkalmából 1925 szeptember 6-án a győri kármelita templomban) 248
A ciszterci-rend nyolcszázados emlékünnepén. (A zirci apátság templomában 1898 április 30-án)... 255
Májusi áitatosságon. (A krisztinavárosi templomban 1916-ban) ... 262
Új misén. (Hanauer Á. István első miséjén Pápán. 1893 augusztus 7.) 269
Új misén. (Ft. Perényi Kandid ciszterci áldozópap új miséjén a zirci apátság templomában 1897 augusztus 15-én, Nagyboldogasszony ünnepén)... 276
Új misén. (Bartok Egyed ciszt.-r. áldozópap első miséjén, Enyingen, 1908 július 5-én) 284
A székesfehérvári cisztercirendi kath. főgimnázium Mária-kongregációja első felvételi ünnepén. (Az intézet templomában 1903 Gyümölcsoltó Boldogasszony napján) 290
A ciszterci-rend székesfehérvári templomában a főgimnáziumi ifjúság Mária-kongregációjának tagfelvételi ünnepén. (1905 december 8.) 297
A bajai főgimnáziumban megalakult Mária-kongregáció első felvételi ünnepélyén. (1906 december 8-án) 303
A hivatalnokok budapesti Mária-kongregációjának fölvételi ünnepén. (1908-ban Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepén, a Jézus Szentszíve templomában) 309
A középiskolai tanulók kongregációi fölvételi ünnepélyén. (A Regnum Marianumban 1910 december 4-én)... 312
A budai ciszt. gimnázium Mária-kongregációjának fölvételi ünnepén. (1916-ban)... 316
Fölvételi beszéd az ifjak Mária-kongregációjában. (1916 december 6-án a Jézus szent Szíve templomában) 321
A székesfehérvári ciszt. gimnázium Mária-kongregációjának 25-ik fölvételi ünnepén. (1927 március 25.) 325
A zirci leányok Mária-kongregációjának fölvételi ünnepén. (Pünkösd vasárnapján 1928-ban) 330
Esketési beszéd. (Bohuniczky Malvin és Windisch Imre esküvőjén Kalocsán, az Iskolanővérek templomában 1902 január 16-án) 333
Esketési beszéd. (Felsőeöri Paal Anna és Mihályfi József dr. esküvőjén 1903 október 3-án a dombovári templomban) 336
Esketési beszéd. (Massányi Mária és Bohuniczky Jenő esküvőjén, Galántán 1912 április 21.) 338

Oldal

Esketési beszéd... 339
Ezüstmenyegzői és esketési beszéd. (Mihályfi Janka és Csoór Miklós ezüstmenyegzőjén, Csoór Lati és Tanács István esküvőjén, Tabon 1923-ban) 342
Esketési beszéd... 345
Ezüstlakodalomra. (Bohuniczky Malvin és Windisch Imre ezüstlakodalmán, Seregélyesen 1927-ben) 347
Esketési beszéd 348
A keszthelyi temetőkápolna fölszentelésén. (1909 szeptember 28-án)... 350
A Szent Imre-egylet vándorgyűlésén. (A veszprémi székesegyházban 1924 május 11-én) 356
A bujdosók által állított emlék leleplezésekor. (Balatonfüreden, 1928 június 7-én, Úrnapján) 361
Temetési imádságok... 365

Ugyanezen szerzőtől megjelentek és még kaphatók a következő művek:

A papnevelés története és elmélete.

A budapesti egyetem Horváth-jutalmával kitüntetett munka. I—II. kötet. 1896. 512+319 oldal ... ... Ára **P 3.—**

Katholikus egyetemek.

1898. 123 oldal ... ... Ára **P 0.40**

Az igehirdetés.

III. kiadás. 1927. 474 oldal. Ára **P 12.—**

A nyilvános istentisztelet.

III. kiadás. 1923. 694 oldal. Ára **P 14.—**

Az emberek megszentelése.

II. kiadás. 1926. 457 oldal. Ára **P 12.—**

Szűz Mária az Ó-szövetségben.

Májusi elmélkedések. II. kiadás. 1929. 194 oldal ... ... Ára **P 3.—**